

Zofia Abramowicz
Antroponimia
Żydów
białostockich

TRANS HUMANA

Zofia Abramowicz
Antroponimia
Żydów
białostockich

Zofia Abramowicz
Antroponimia
Żydów
białostockich

TRANS HUMANA
Białystok 2010

*Autorka oraz Wydawca
pragną serdecznie podziękować
Archiwum Państwowemu w Białymstoku
za udostępnienie materiałów archiwalnych
zamieszczonych w niniejszej publikacji*

Recenzenci: prof. dr hab. Barbara Czopek-Kopciuch
 prof. dr hab. Antoni Tronina

Projekt okładki: Mieczysław Rabczko
Redakcja: Elżbieta Kozłowska-Świątkowska
Korekta: Zespół

© Copyright by Trans Humana Wydawnictwo Uniwersyteckie
red. nac. E. Kozłowska-Świątkowska
15-328 Białystok, ul. Świerkowa 20
Tel./fax 85 745-72-86 zamówienia: tel. 85 745-74-23
<http://pip.uwb.edu.pl/transhumana>; e-mail: transhum@uwb.edu.pl

Wydanie I

Projekt badawczy własny nr NN 104326334 finansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
oraz Wydział Filologiczny Uniwersytetu w Białymstoku

Wszystkie prawa zastrzeżone
All rights reserved

Białystok 2010

ISBN 978-83-61209-48-5

Druk i oprawa: MZGraf, s.c.

Spis treści

Wstęp	7
Najstarsze dzieje Żydów	7
Żydzi w Europie	11
Hiszpania	11
Niemcy	13
Polska	14
Rosja	18
Białystok w zaborze rosyjskim (XIX – początek XX wieku)	20
Stosunki językowe	24
Język żydowski – jidysz	25
Język hebrajski	29
Charakterystyka źródeł i struktura pracy	30
Imię w kulturze żydowskiej i jego rola w identyfikacji człowieka	37
Imiona męskie	42
Imiona żeńskie	87
Klasyfikacja nazwisk	125
Nazwiska patronimiczne i matronimiczne	129
Przynależnościowe struktury słowiańskie	131
Patronimiczne /matronimiczne nazwisko Żydów podlaskich powielające genetycznie słowiańskie struktury przynależnościowe do XVIII wieku	135
Patronimiczne /matronimiczne nazwisko Żydów podlaskich powielające genetycznie słowiańskie struktury przynależnościowe w XIX wieku	137
Jidyjskie /niemieckie struktury patronimiczne i matronimiczne	159
Nazwiska geograficzne	183
Toponimiczne nazwiska jidyjskie/niemieckie	256
Nazwiska utworzone od nazw zawodu	259
Nazwy zawodów w językach słowiańskich	259
Nazwy zawodów w języku jidysz (niemieckiego i hebrajskiego pochodzenia)	261

Kształtowanie się nazwiska odzawodowego w świetle XIX-wiecznych metryk	262
Rozwój gospodarczy Białegostoku w XVIII-XIX wieku i jego wpływ na kształtowanie się nazwiska odzawodowego	263
Nazwiska charakteryzujące	299
Nazwiska sztuczne	319
Nazwiska kulturowe Żydów białostockich	321
Nazwiska-akronimy	375
Zakończenie	377
РЕЗЮМЕ: Антропонимия белостокских евреев	383
SUMMARY: Anthroponymy of Białystok Jews	388
Rozwiązanie skrótów	391
Biblia: Stary Testament /Old Testament /Altes Testament / Ветхий Завет – skróty	392
Źródła	396
Bibliografia	397
Indeks	411

Wstęp

Nazewnictwo osobowe każdego narodu rozwija się w ścisłym powiązaniu z jego dziejami. Na stan i charakter antroponomii wpływa zarówno sytuacja społeczno-polityczna, rozwój gospodarczy kraju, jak i czynnik religijno-kulturowy. W przypadku nazewnictwa żydowskiego wszystkie te czynniki są bardzo istotne. Z punktu widzenia wpływu czynników zewnętrznych szczególnie ważne są dwa, sytuacja społeczno-polityczna i rozwój gospodarczy kraju osiedlenia. Niezwykła ruchliwość narodu żydowskiego zmusza do analiz głębszych, nie można zapominać o ciągłości historii narodu, sytuacji prawno-ekonomicznej oraz uwarunkowaniach społecznych, gospodarczych i politycznych poprzednich miejsc osiedlenia i pomijać je w badaniach onomastycznych. Dla zrozumienia istoty nazewnictwa osobowego Żydów bardzo ważna jest informacja o ruchach migracyjnych tego narodu w Europie na przestrzeni wielu stuleci, osadnictwie żydowskim w Polsce i na Podlasiu, sytuacji politycznej i gospodarczej badanego regionu, bowiem, jak stwierdza Rabinowicz [1888, 72],

Сеясь в разных странах, евреи оставляли свой родной язык и говорили языками, халдейским, персидским, арабским, греческим и латинским. Вместе с чужим языком к евреям начали приходить и чужие имена, которые иногда переводились на древний их язык, а иногда оставались непереуведенными и укореялись между ними.

Najstarsze dzieje Żydów¹

Najstarszą historię Żydów przedstawia BIBLIA, która określa ich jako naród wybrany przez Boga Jahwe. Zgodnie z tekstem BIBLI Żydzi pochodzą od Abra-

¹ Informacje dotyczące historii narodu żydowskiego oparte są przede wszystkim na źródle biblijnym oraz wielu publikacjach historycznych, wyszczególnionych w bibliografii. Pomocne były również informacje umieszczone w internecie: <http://pl.wikipedia.org/wiki/%C5%BBydzi>; zob. też informacje zawarte w publikacji Paula Johnsa (2004).

hama, który około 1800 roku p.n.e. przywędrował z Ur w Mezopotamii do ziemi Kanaan (obecnie Palestyna i państwo Izrael). W późniejszym okresie Żydzi przebywali w Egipcie do 1200 roku p.n.e., gdy pod wodzą Mojżesza powrócili podzieleni na 12 plemion do ziemi Kanaan jako Ziemi Obiecanej przez Boga. Około 1050 roku p.n.e. zjednoczeni przez króla Saula pokonali plemiona filistyńskie. Szczegółowy opis podziału Ziemi Obiecanej pomiędzy 12 potomków Izraela jest przedstawiony w KSIĘDZE JOZUEGO (13-19).

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na pochodzenie nazwy narodu. Określenie Żyd pochodzi od imienia Juda (hebr. Jehuda) – jednego z 12 synów biblijnego patriarchy Jakuba, zaś Żydzi od późniejszej nazwy jednego z 12 pokoleń Izraela – Judejczycy (hebr. Jehudim, łac. Iudaei). Nazwy te przejęte zostały do polszczyzny poprzez języki romańskie, w których pierwotne *i* zamieniono na *z* [zob. obszerniej Borzymińska, Żebrowski 2003, 871]. Biorąc pod uwagę fakt, że wszystkie imiona, które biblijny Jakub-Izrael nadawał swoim 12 synom, posiadały głębsze duchowe znaczenie, wybór nazwy Żyd, Żydzi na określenie całego narodu spośród wielu innych nazw też, jak się wydaje, nie był przypadkowy. Imię J(eh)uda w języku hebrajskim znaczyło chwała, wychwalony, wysławiony, oczywiście w odniesieniu do Boga Jahwe. Można więc przyjąć, że Żyd (Judejczyk) oznacza czciciela Boga Jahwe, co potwierdza opis nadania imienia z KSIĘGI RODZAJU (29, 35), „Tym razem będę słać Pana; dlatego dała mu imię Juda”. A zatem już nazwa narodu została ściśle powiązana z jego religią i kulturą, chociaż nie stało się to od razu i warto w kilku zdaniach przybliżyć ten burzliwy okres dziejów narodu żydowskiego.

Jak z biblijnego opisu wynika, plemiona Judy oraz Symeona zamieszkały w południowej części Palestyny. Zajmowały terytorium od Morza Martwego do Morza Śródziemnego, od północy graniczyły z ziemiami plemion Dana i Beniamina, zaś od południa z ziemiami Symeona.

Główne miasta judejskie to Betlejem i Hebron, od czasów króla Dawida również Jerozolima, późniejsza stolica całego Izraela. Za panowania królów Dawida i Salomona królestwo przeżywało rozkwit kulturalny i gospodarczy, stając się lokalnym mocarstwem. Judejczycy uważali się za bardziej godnych potomków Izraela chociażby dlatego, że posiadali starożytną stolicę Dawida, świątynię Jahwe oraz w większym stopniu niż ich bracia z północy zachowywali przepisy prawa mojszowego. Po śmierci Salomona doszło do podziału państwa na dwa królestwa, Judę ze stolicą w Jerozolimie i Izrael ze stolicą w Samarii (1 Krł 12-13). Królestwa te prowadziły ze sobą nieustanne wojny przez dwieście lat, aż do podbicia Izraela przez Asyrię. Pod koniec VIII wieku p.n.e. Północne Królestwo Izraela zostało rozbite przez Asyryjczyków, którzy także uprowadzili ludność hebrajską sprowadzając na jej miejsce inne narody. Wówczas Judejczycy stali się jedynym pokoleniem Izraela zamieszkującym tereny Ziemi Obiecanej oraz jedynymi Izraelitami, którzy posiadali własne państwo. Od tego momentu pozostałe pokolenia Izraela znajdujące się

Mapa nr 1. Dwanaście plemion Izraela (Joz 13-19). Źródło: *Neues Lexikon des Judentums*, 2000, s. 420

w diasporze są już rzadko wspomniane przez STARY TESTAMENT, zaś określenie Judejczyk zaczyna być tożsamy ze słowem Izraelita, Hebrajczyk. O królestwie Judy mówi także opis Sennacheryba na walcu glinianym, który jest prawie całkowicie zgodny z opisem biblijnym Nabuchodonozora, potwierdzają tabliczki odnalezione w pałacu Assurbanipala [Bałaban 1982, 46-55, Johnson 2004, 18] i inne dokumenty [zob. Wikipedia].

Pod koniec VII wieku p.n.e. Nabuchodonozor II rozpoczął przesiedlenia ludności judejskiej na tereny Babilonu. W 587 roku p.n.e. została zburzona Jerozolima, złupiona świątynia, zaś pozostałych Judejczyków uprowadzono (II Krl 25, 1-31). W VI wieku p.n.e. Judeę zdobył Babilon, a Żydzi zostali uprowadzeni w tzw. niewolę babilońską [Bałaban 1982, 54-58]. To wydarzenie zapoczątkowało rozproszenie – żydowską diasporę. Od tego momentu F. Battenberg [2008, 15] wyznacza pierwszy etap ich historii. Jest to czas orientalnej społeczności żydowskiej, który rozpoczyna się po okresie niewoli babilońskiej palestyńskiego królestwa Judy.

Do Judei wróciła część wysiedlonych Żydów, i to dopiero za króla Persji Cyrusa II Wielkiego, o czym mówią KSIĘGI biblijne: EZRY, NEHEMIASZA, DANIELA i ESTERY. W okresie niewoli babilońskiej termin Judejczyk, Żyd stał się tożsamym ze słowem Izraelita, Hebrajczyk. Mianem Żyd zaczęto określać nie tylko samych Judejczyków, lecz potomków wszystkich 12 pokoleń Izraela. Trend ten obserwujemy już w STARYM TESTAMENCIE, gdzie słowa Judejczyk i Judejczycy występują zamiast nazwy Izraelici w księgach spisanych po upadku Królestwa Judy. Jeżeli słowo jehudi (Judejczyk = Żyd) występuje sporadycznie jeszcze przed niewolą babilońską (2 Krl 16,6, 25,25, Jr 32,12, 34,9, 36,14.21.23 38,19), to już w księgach NEHEMIASZA i ESTERY pojawia się wielokrotnie. Tego określenia używa też kilkakrotnie Jeremiasz po upadku Jerozolimy. Prorok Zachariasz posługuje się nim określając Izraelitę (Za 8,23). Słowo jehudai (Judejczycy = Żydzi) pojawia się w KSIĘDZE DANIELA (Dn 3,8,12) i jest wielokrotnie użyte w KSIĘDZE EZDRASZA (Ezd 4,12,23, 5,15, 6,7,8,14).

W NOWYM TESTAMENCIE wszyscy Izraelici często określane są mianem Judejczyków (Żydów), pomimo że wielu z nich nie pochodziło z plemienia Judy. Apostoł Paweł wywodzący się z pokolenia Beniamina (Flp 3,5) nazywał siebie Żydem z Tarsu (Dz 21,39, 22,3; Ga 2,15), a to znaczy, że już w I wieku n.e. słowo Judejczyk/Żyd było przez samych Izraelitów używane jako określenie Hebrajczyka.

Palestyńska wspólnota żydowska przez kolejne stulecia podlegała, wraz z całym krajem, władzy imperium perskiego, następnie Aleksandra Wielkiego, Ptolemeuszów egipskich i ostatecznie syryjskich Seleucydów – aż do powstania Machabeuszów w 167 roku p.n.e., w wyniku którego powstało niezależne królestwo żydowskie. Przez całą drugą połowę pierwszego tysiąclecia p.n.e. kształtowała się świadomość narodowo-religijna Żydów w oparciu o religię judaizmu, która została skodyfikowana w tym okresie [Johnson 2004, 90-172]. Głównym centrum religijnym Żydów jest od tego czasu Jerozolima, gdzie stała Świątynia Jerozolimska. Po stu latach kró-

lowie żydowski jako wasale poddali się Rzymianom. W I i II wieku n.e., po dwóch kolejnych powstaniach żydowskich, Rzymianie zdziesiątkowali ludność żydowską i zlikwidowali niepodległe królestwo. [Bałaban 1982, 85-176]. Od tej pory do czasów państwa Izrael przeważająca większość Żydów żyła poza Palestyną.

Diaspora żydowska rozproszyła się po całym ówczesnym świecie. Kolonie żydowskie powstawały w całej Europie, Azji, oraz Afryce. Żydzi pojawili się zarówno w nieprzyjaznym Rzymianom imperium perskim, na Kaukazie, jak i w zachodnich Chinach, Etiopii, Arabii. W Afryce Żydzi osiedlali się zarówno w prowincjach rzymskich, jak i na jej wschodnim wybrzeżu.

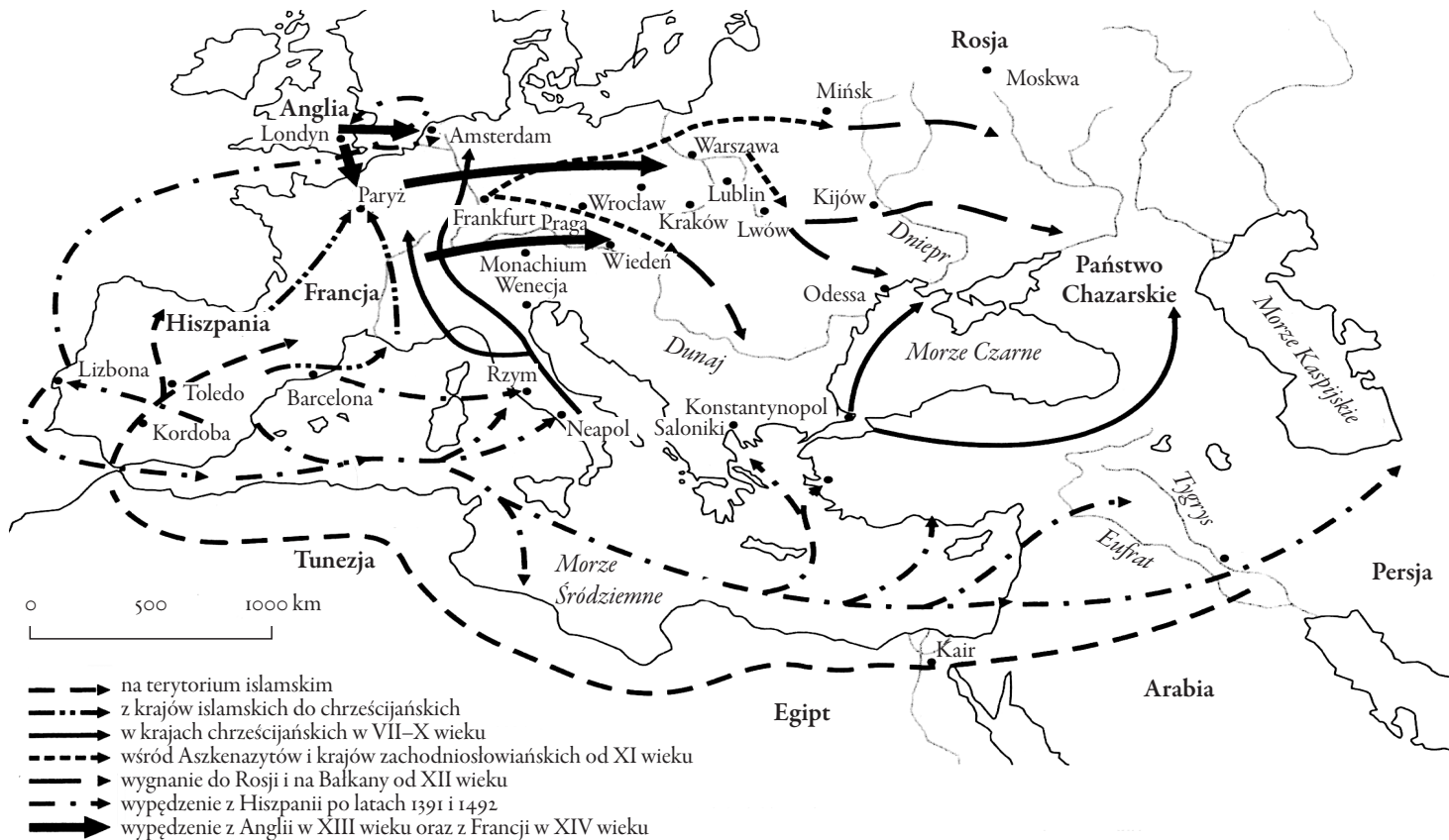
Ludność żydowska w wyniku rozproszenia żyjąc w rozmaitych warunkach życiowych i w różnym otoczeniu rozpadła się na kilka odrębnych grup etniczno-kulturowych, Aszkenazyjczyków, Sefardyjczyków, Żydów orientalnych, posługujących się różnymi językami (jidysz, dialekty judeo-romańskie – ladino). Pomimo życia w diasporze w różnych warunkach społeczno-politycznych, Żydzi zachowali swoją kulturę przez blisko dwa tysiące lat. Elementem łączącym Żydów rozsianych po całym świecie była religia – judaizm, którego przykazania obejmowały nie tylko kwestie wiary, lecz szczegółowo regulowały wszystkie aspekty życia codziennego. Judaizm stanowił podstawę świadomości narodowej Żydów i stanowił wyznacznik żydowskości – w przypadku Żydów wyznanie ściśle pokryło się z narodowością. Drugi etap historii Żydów F. Battenberg [2008, 15] określa jako czas europejskiej społeczności żydowskiej.

Żydzi w Europie

Jak wynika z mapy nr 2 (na s. 12), znaczna część ludności żydowskiej osiedliła się w Europie.

Hiszpania

Pierwszym wielkim ośrodkiem osadnictwa żydowskiego był Półwysep Iberyjski. Historycy przyjmują, że pojawili się tam na przełomie starej i nowej ery [Malka 2002, 11]. Pierwsi Żydzi przybyli do Hiszpanii najprawdopodobniej wraz z Fenicjanami. Zamiar św. Pawła, dotyczący rozszerzenia podróży misyjnych na terytorium Hiszpanii, wskazuje na to, że już w I wieku n.e. na południu kraju musiały istnieć gminy żydowskie [Battenberg 2008, 45]. Za czasów Cesarstwa Rzymskiego sytuacja Żydów w Hiszpanii nie była zła [Johnson 1993, 182]. Położenie ich uległo znacznemu pogorszeniu po upadku Cesarstwa. Od VI wieku n.e. rozpoczęły się coraz większe prześladowania [Edwards 2002, 43], co zmusiło wielu Żydów do kolejnych ucieczek i wędrówek, przeważnie do Afryki Północnej. Sytuacja zmieniła się po podboju Półwyspu Iberyjskiego przez muzułmanów afrykańskich. Okres rządów muzułmań-

Mapa nr 2. Wędrowki Żydów

Źródło: *Neues Lexikon des Judentums*, 2000, s. 577

szych na Półwyspie w literaturze przedmiotu jest zwany „złotym wiekiem”, umożliwił bowiem Żydom hiszpańskim rozwój kulturowy, naukowy i gospodarczy [Malka 2002, 15]. We wczesnym średniowieczu, a nawet jeszcze na początku XIV wieku Hiszpania była najbezpieczniejszym dla Żydów krajem świata łacińskiego [Johnson 2004, 174]. W średniowiecznej chrześcijańskiej Hiszpanii do XIII wieku była najliczniejsza diaspora żydowska. Hiszpania była także jednym z największych i najważniejszych ośrodków nauki hebrajskiej. Jednak już u schyłku XIII wieku pojawiają się antyżydowskie ustawy, przybierają na sile antyżydowskie nastroje wśród ludności chrześcijańskiej. Osiągają one apogeum pod koniec XIV wieku [Edwards 2002, 52-58 i in.]. Prześladowania przez chrześcijan ludności żydowskiej, inkwizycja, pogromy i rzezie zmuszają Żydów kolejny raz do exodusu. Po wydaniu przez parę królewską Izabelę i Ferdynanda edyktu stawiającego żydowskim mieszkańcom Hiszpanii ultimatum: Żydzi odmawiający przyjęcia chrztu winni byli opuścić ziemie podległe królom katolickim w ciągu czterech miesięcy [Edwards 2002, 98]. Wygnanie Żydów z Hiszpanii zapoczątkowało diasporę sefardyjską².

Niemcy

Po wypędzeniu Żydów z Hiszpanii największym ośrodkiem osadnictwa żydowskiego w Europie stały się kraje niemieckie. Żydów zamieszkujących kraje niemieckojęzyczne określano mianem *Aszkenazyjczyków* (w jid., hebr. Aszkenazim). Określenie to pochodzi od biblijnego imienia Aszkenaz (Rdz 10,3). W źródłach hebrajskich pojawia się w połowie X wieku w odniesieniu do Niemców, w następnym wieku określano w ten sposób również Żydów niemieckich, zaś od XIII wieku nazwa *Aszkenazyjczycy* obejmowała przede wszystkim Żydów niemieckich. Od XIV wieku tym mianem zaczęto określać nie tylko Żydów mieszkających w Niemczech, ale i pochodzących z Niemiec oraz Żydów w Czechach, Polsce i na Węgrzech [Borzymińska, Żebrowski 2003, 120].

Sytuacja Żydów w karajach niemieckojęzycznych była różna w zależności od okresu.

Wyprawy krzyżowe przyspieszały bieg walki konkurencyjnej w miastach niemieckich. Wyswobodzenie się miast spod władzy panów świeckich i duchowieństwa i przekształcenie się ich w samorządne gminy zmienia sytuację Żydów w tym kraju. Zorganizowane w cechy i gildie mieszczaństwo niemieckie prawie zupełnie wypiera z handlu Żydów. Od połowy XIII wieku Żydzi są zepchnięci na margines zawodów rzemieślniczych i kupieckich. Aby przeżyć, są zmuszeni do uprawiania lichwy. Nadany w 1244 roku Żydom austriackim przez Fryderyka II Babenberga przywilej odnosi się po większej części do lichwy. Należy podkreślić, że przywilej ten wraz

2 Żydami sefardyjskimi zwykle określa się diasporę wywodzącą się z Hiszpanii. Jak objaśnia A. Klugman [2001, 37] leksemy Sefardim, Sfardim we współczesnym języku hebrajskim znaczą 'Hiszpanie'.

z Żydami przywędrował do Czech, Węgier i Polski i stał się podstawą praw żydowskich w Europie Środkowej. Wyprawy krzyżowe mają także istotny wpływ na przemieszczanie się Żydów na wschód. Już po pierwszej wyprawie krzyżowej koloniści żydowscy osiedlają się w Austrii i Czechach, w drugiej połowie XII wieku docierają na ziemie zachodnie Polski. Przyczyną wędrówki na Wschód są nie tyle pogromy i ograniczanie przywilejów, ile chęć wyszukania sobie lepszych warunków egzystencji i możliwości uprawiania handlu. W Europie Środkowej i Wschodniej takie warunki jeszcze istniały. Wyprawy krzyżowe mają też wpływ na stosunki prawne. Dotychczas Żydzi byli traktowani przez prawo jako obcy. Niewystarczająca opieka prawna dla cudzoziemców zmuszała Żydów do ubiegania się o ochronę u władzy cesarskiej. Początkowo wydawano przywileje pojedynczym Żydom, potem całym gminom i wreszcie Żydom całego kraju. Z chwilą uznania władzy cesarza nad wszystkimi Żydami w państwie stawali się oni własnością cesarza. Paradoksalnie stając się obywatelami kraju Żydzi stali się jednocześnie niewolnikami cesarza. Cesarz jako pan Żydów miał prawo do podatków. Płacono pogrłowne żydowskie, podatek koronacyjny oraz najbardziej uciążliwy i poniżający, tzw. cło żydowskie (Judenleibzoll) [Bałaban t. II, 1982, 278-9]. Jako władca absolutny cesarz mógł przekazać Żydów innemu panu. Żydzi stali się więc przedmiotem handlu. Sprawa ta została uregulowana w 1356 roku przez cesarza Karola IV tzw. złotą bullą, w której władza nad Żydami została przekazana elektorom, co nie polepszyło sytuacji Żydów. Za panowania Rudolfa Habsburga rozpoczęła się ich masowa emigracja. Za rządów Rudolfa oskarżano Żydów o morderstwa rytualne, co wywoływało pogromy. Prześladowania Żydów sięgnęły zenitu, kiedy oskarżono ich o zbeszczenie hostii w Röttingen w Bawarii, a potem o wywołanie zarazy, jaka nawiedziła Europę w latach 1348-1349. Masowe ucieczki na wschód rozpoczynają się w momencie prześladowania i grabieży dobytku żydowskiego przez biczowników. Ucieczka przed biczownikami przywiodła Żydów niemieckich do Polski. Osiedlali się w Poznaniu, Kaliszu, Krakowie [Bałaban t. II, 1982, 286].

Polska

Na ziemie polskie Żydzi przybywali już od X wieku. Jak wynika z badań historycznych, pierwsze informacje o państwie Mieszka I posiadamy właśnie od sefardyjskiego kupca żydowskiego i zarazem podróżnika z Toledo, należącego do Kalifatu Kordoby Ibrahima ibn Jakuba. Pierwsze wzmianki o Żydach w kronikach polskich pochodzą z XI wieku. Masowy napływ Żydów na zachodnie ziemie polskie odnotowuje się już pod koniec XI wieku. Był on związany z migracją ludności żydowskiej z Europy Zachodniej w czasie pierwszej krucjaty. Prześladowania i pogromy Żydów w krajach Europy Zachodniej (Francja, Niemcy, Czechy, Anglia i in.) [Borzymińska, Żebrowski I, 2003, 841] wymuszają migrację Żydów na wschód. Na ziemiach polskich pojawia się wówczas w miastach zwarte osadnictwo żydowskich uchodź-

ców z Francji i Niemiec. Osadnictwo Żydów w Polsce było możliwe dzięki tolerancyjnym rządów ówczesnych władców polskich. Już Bolesław Krzywousty rozumiał korzystny wpływ Żydów na gospodarkę kraju. W XII i XIII wieku książęta polscy dbali o wspólnotę żydowską nadając im szereg przywilejów. Wzorując się na władcach krajów ościennych (Austria, Czechy) książę kaliski Bolesław Pobożny wydał w 1264 roku Statut Kaliski podporządkowujący ludność żydowską władzy księcia. Statut gwarantował książęcą opiekę, prawo organizowania wspólnot religijnych zgodnie z zasadami wyznania, zapewniał swobodę działalności gospodarczej, nakładał surowe kary na chrześcijan za morderstwa dokonywane na Żydach, dewastację synagog czy cmentarzy, zakazywał oskarżania Żydów o mordy rytualne. Kazimierz Wielki w 1334 roku potwierdził go i rozszerzył na całą Polskę. Statut Kaliski stał się fundamentem sytuacji prawnej Żydów w Polsce [Borzymińska, Żebrowski II, 2003, 572]. W 1388 roku król Władysław Jagiełło rozszerzył postanowienia Statutu Kaliskiego na całe Wielkie Księstwo Litewskie. Nie należy więc się dziwić, że w XIV wieku do Polski napłynęła kolejna fala uchodźców z Zachodu. Tym razem pogromy ludności żydowskiej wiązały się z rozprzestrzenianiem się epidemii dżumy, o wywołanie której oskarżono Żydów. Nie obywało się bez pogromów i prześladowań również w Polsce, chociaż nie przybierały one jeszcze takich rozmiarów jak na zachodzie Europy. Także w Polsce oskarżano Żydów o mordy rytualne, profanację hostii i inne czyny [Battenberg 2008, 194]. W XV wieku polityka władców polskich względem Żydów nie była konsekwentna (Statuty Nieszawskie, wypędzenie Żydów z Litwy), mimo to w XVI wieku nadal napływała do Polski ludność żydowska wypędzona z Hiszpanii, Portugalii, Niemiec, Austrii i Czech. Rozkwit kultury i sztuki żydowskiej w tamtym okresie na ziemiach polskich sprawił, że Polska zajmowała centralne miejsce w żydowskim świecie. Początkowo osadnictwo żydowskie koncentrowało się w dużych miastach zachodniej i centralnej Polski. Od XV wieku w miarę pogarszania się stosunku chrześcijan do Żydów zwiększa się migracja ludności żydowskiej na Wschód. Słabo rozwinięte gospodarczo wschodnie ziemie Rzeczypospolitej nie posiadały dużych miast, a co za tym idzie i silnego mieszczaństwa. W tej sytuacji Żydzi nie stanowili większego zagrożenia, wprost przeciwnie – uważano, że mogą oni przyczynić się do szybszego rozwoju gospodarczego wschodnich terenów ówczesnej Polski [Maciejowski 1878, 35; Węgrzynek 1986-1987, 33].

Obszary Polski północno-wschodniej do 1569 roku wchodziły w skład Wielkiego Księstwa Litewskiego. Nazwą Podlasie objęte były tereny Wielkiego Księstwa Litewskiego, gdzie zamieszkiwało rycerstwo polskie, zwane Lachami, posługujące się polskim prawem ziemskim. Podlasie posiadało odrębną historię. Zamieszkiwali tam Polacy posługujący się gwarami mazowieckimi, potomkowie Jaćwingów, Rusini mówiący gwarami o cechach białoruskich, ukraińskich i poleszuckich. Osiedlały się grupy Żydów, Tatarów, Szkotów i Holendrów, Wielkorosów – Starowierów, a także Niemców. Różnorodności etnicznej towarzyszyły odmienności wyznaniowe. Spo-

dziewać się należało, że w związku z wielością wątków kulturowych, językowych i konfesyjnych obszar ten od wieków będzie miejscem konfliktów. Tak jednak nie było. Od zarania dziejów obserwujemy tu silne tendencje integracyjne, tworzenie się jednolitej kultury podlaskiej, łączącej różne języki, cywilizacje i religie. Fenomen tolerancji na Podlasiu dał znać o sobie w pełni, umożliwił mieszkańcom współistnienie i symbiozę oraz tworzenie synkretycznej kultury pogranicza. Odpowiadała ona idei jagiellońskiego państwa, a ostatni władcy w tej dynastii rządzący zunifikowanymi państwami, renesansową zasadę harmonii nie tylko stosowali w gustach estetycznych i podejściu do dzieł sztuki, ale również w stymulowaniu procesów społecznych [Maroszek 2010].

Osadnictwo żydowskie pojawiło się w Wielkim Księstwie Litewskim od XIV wieku, lecz już u schyłku wieku XV Żydzi zostali wydaleny na podstawie edyktu wydanego przez Aleksandra Jagiellończyka (1495 r.). Po cofnięciu zakazu pobytu w 1503 roku Żydzi powrócili na tereny Wielkiego Księstwa Litewskiego osiedlając się przede wszystkim w największych miastach (Brześć Litewski, Grodno, Troki i inne) [Kutrzeba 1914, 101; Błaszczuk 2002, 221].

Napływ ludności żydowskiej do miast i miasteczek podlaskich był ściśle związany z rozwojem wydarzeń w nie tylko w Polsce i Wielkim Księstwie Litewskim lecz także całej Europie. Historię osadnictwa Żydów na Podlasiu dokładnie opracował Anatol Leszczyński [1989].

Zgodnie z jego ustaleniami migracja ludności żydowskiej zachodziła etapami. Anatol Leszczyński wyodrębnił cztery okresy, 1. – lata, 1463-1487; 2. – lata, 1503-1662; 3. – lata, 1663-1717; 4. – lata, 1718-1795 [Leszczyński 1989, 8].

O najwcześniejszym okresie osadnictwa wiemy niewiele. Źródła historyczne zawierają wzmianki o nadaniu w 1487 roku przez Kazimierza Jagiellończyka podlaskiej wsi Kornica Żydowi z Brześcia Lewinowi Szlomowiczowi i przekazaniu myta na komorach celnych w Bielsku, Drohiczynie, Grodnie i Brześciu Żydom łuckim Ostaszкови i Onatowi Iljiczom i Olkoniom. Kolejne wzmianki dotyczą dzierżawy komór celnych w Bielsku, Drohiczynie, Grodnie i Brześciu. Dzierżawcami byli Żydzi brzescy, Chowan Orgonowicz, Jehuda Rabij oraz Nisan Imszyc. Kolejnym dzierżawcą myta w Bielsku oraz komór w Drohiczynie i Łucku był Michel Rebiczkowicz [Leszczyński 1979, 53; 1989, 8].

Znacznie więcej informacji o osadnictwie żydowskim na Podlasiu dostarczają źródła XVI i XVII-wieczne. Przez cały XVI wiek i połowę XVII wieku oprócz Żydów Litewskich na Podlasiu napływali uchodźcy z miast Korony, które uzyskały przywilej *de non tolerandis judaeis*, uciekający przed wojskami Chmielnickiego uchodźcy z Ukrainy, a także prześladowana ludność żydowska z Niemiec. Zachowały się dane źródłowe o zamieszkaniu Żydów w takich miastach i miasteczkach podlaskich jak: Tykocin (1522), Suraż (1525), Narew (1560), Augustów i Boćki (1577), Kleszczele (1580), Rajgród (1587), Orla (prawa miejskie od 1634) i Jasionówka [Lesz-

czyński 1974, 34; 1986, 36]. Dużą rolę w żydowskim ruchu osadniczym odgrywały na Podlasiu żydowskie gminy wyznaniowe Brześcia Litewskiego, Grodna i Tykocina. Przeważnie one wysyłały swoich współwyznawców do tworzących się nowych skupisk żydowskich w miasteczkach podlaskich, m.in. w Białymstoku. Liczne osadnictwo w niektórych miasteczkach Podlasia (np. Orli) było możliwe dzięki tolerancyjnej polityce właścicieli dóbr, jak np. Krzysztofa i Janusza Radziwiłłów [tamże, 36-39].

Wyodrębnienie trzeciego okresu osadnictwa na Podlasiu przez A. Leszczyńskiego wiąże się z bardzo dużym napływem uchodźców z Korony i Litwy w latach 1663-1717 [Leszczyński 1974, 42]. Natomiast kolejny etap osadnictwa żydowskiego na Podlasiu (1718-1795) był spowodowany emigracją po rzezi humańskiej (1764) i pierwszym rozbiorem Polski. Zwiększała się także liczba Żydów w wyniku przyrostu naturalnego. Zadomowienie się ludności żydowskiej na Podlasiu przybyłej w różnych okresach z czasem doprowadziło do asymilacji i zatarcia się różnic kulturowych pomiędzy przybyszami z różnych regionów [Leszczyński 1974, 43; 1989; 8]. Proces osadniczy Żydów na Podlasiu kończy się u schyłku XVIII wieku.

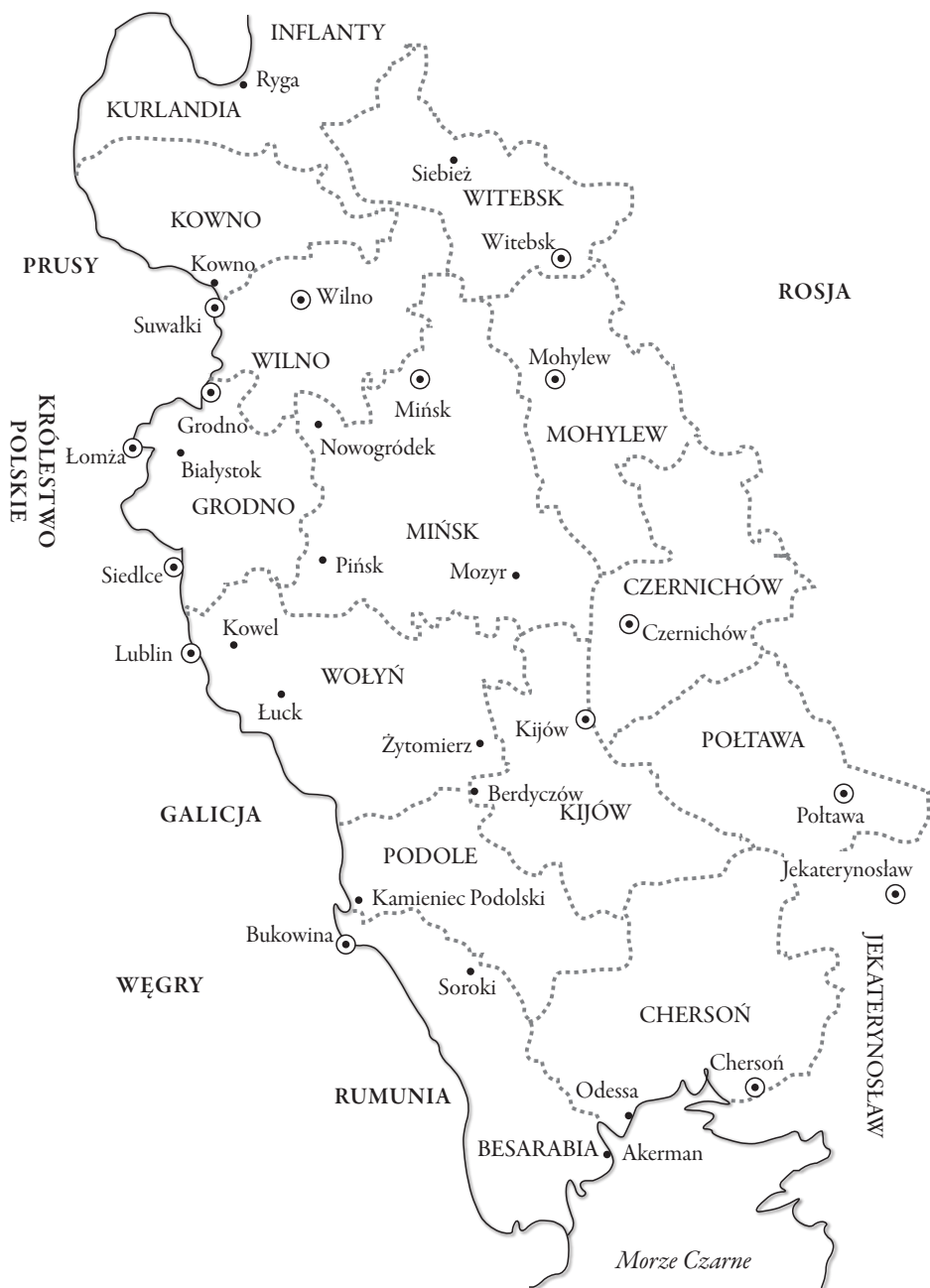
Osadnictwo żydowskie w Białymstoku jest ściśle związane z historią Podlasia i samego miasta. Białystok – własność i siedziba rodowa Branickich został założony w 1692 roku. Miasto usytuowano w sąsiedztwie kościoła rzymsko-katolickiego. Jednak osada rozwijała się powoli. Jeszcze raz więc w 1749 roku król August III Sas nadał wsi Białystok poszerzonej o dzielnicę Neustadt i Przedmieście Warszawskie miejskie prawa magdeburские [Maroszek 2010]. Miasto Białystok stało się miejscem osiedlenia diaspory żydowskiej od drugiej połowy XVII wieku. Pierwsza wzmianka o Żydach pochodzi z 1658 roku. Początkowo gmina istniała jako przykahalek Tykocina, niezależność uzyskała w 1745 roku. W 1765 roku, zgodnie ze spisem pogłównego, mieszkało tu 761 Żydów. W 1799 roku było ich już 1788 (prawie 50% ludności miasta) [Cała 2000, 29].

Historia Żydów białostockich w XIX wieku łączy się z jakością i sposobem życia wszystkich mieszkańców Podlasia w okresie niewoli. W 1795 roku po trzecim rozbiore Polski duża część Podlasia (do rzeki Bug) znalazła się na krótko w zaborze pruskim. Według spisu pruskiego z 1799 roku w 19 miastach podlaskich mieszkało wówczas ponad 10 tys. osób pochodzenia żydowskiego, co stanowiło 35,8% ogółu ludności miejskiej. Był to wyjątkowo duży odsetek ludności żydowskiej w skali całej Korony [Guldon 1989, 50]. Okres rządów pruskich zamyka rok 1806. Od tego momentu Podlasie przechodzi pod zabór rosyjski. Zmiana państwowości i ogólna sytuacja społeczno-polityczna odcisnęła swe piętno na życiu wszystkich grup etnicznych Podlasia, w tym także Żydów.

Rosja

Historia Żydów w Rosji ściśle łączy się z utratą niepodległości przez Polskę i włączeniu wschodnich terenów Rzeczypospolitej do Cesarstwa Rosyjskiego. Los Żydów pod zaborem rosyjskim był bardzo ciężki. Żydzi mogli osiedlać się i zamieszkiwać tylko w tzw. strefie (stałego) osiedlenia (1791-1917), w języku ros. *Черта[постоянной еврейской] оседлости*, hebr. *Tchum ha-moszaw*, jid. *tchum-hamojszew* [Borzymińska, Żebrowski 2003, 583; Aronson 1938, 110-116]. W ten sposób nazwano zachodnią część Imperium Rosyjskiego, gdzie pozwolono zamieszkać ludności żydowskiej. W skład tej strefy wchodziły zachodnie gubernie rosyjskie, utworzone po rozbiorach Polski oraz gubernie południowo-zachodnie tzw. nadczarnomorskie zdobyte w wojnie z Turcją nad Morzem Czarnym i na wschodnim brzegu Dniepru z Krymem, Jekaterynosławiem, Czernihowem, Homlem, Mohyłowem, Witebskiem. Obszar ten rozszerzono nieco później poza granice zaboru, w 1799 – na Kurlandię, w 1804 roku – na Astrachań i północny Kaukaz (Statuty o urządzeniu Żydów), w 1812 roku – na Besarabię. Po utworzeniu Królestwa Kongresowego w 1815 roku oficjalnie jego ziemie nie zostały włączone do strefy osiedlenia. Dotychczasowi mieszkańcy żydowskiego pochodzenia mogli tu mieszkać nadal, ale nie mogli na tych terenach osiedlać się ich współwyznawcy spoza granic Królestwa. Bez specjalnych zezwoleń nie można było przenieść się do Kongresówki do 1868 roku. Należy podkreślić, że gubernie wileńska i grodzieńska, a zatem i Podlasie znalazły się w tej strefie po trzecim rozbiorze. Strefę osiedlenia ustanowiła Katarzyna II ukazem z grudnia 1791 roku. W ten sposób chciała powstrzymać migrację polskich Żydów na ziemie rdzennie rosyjskie i jednocześnie usunąć Żydów z Rosji. Ograniczenia prawne, różnego rodzaju nakazy i zakazy dotyczyły również strefy osiedlenia. Mimo restrykcyjnej polityki wobec Żydów obserwuje się pewne odstępstwa od niej. Już w 1810 roku car Aleksander I zezwolił na przebywanie bogatym żydowskim kupcom i wojskowym poza tą linią. Należy zwrócić uwagę, że granicę strefy przesuвано. Już w 1829 roku wyłączono z niej Kurlandię, w 1835 roku – Astrachań i północny Kaukaz, w 1843 – strefę przygraniczną. Wylączano z niej także poszczególne miasta, np. w 1887 roku – Rostów, w 1893 – Jaltę [Borzymińska, Żebrowski 2003, 584]. Strefę osiedlenia Żydów w Rosji ilustruje mapa na następnej stronie.

W 1882 roku car Aleksander wprowadził prawa majowe, które zabraniały osiedlania się Żydom na wsi i w miasteczkach poniżej 1000 mieszkańców. Na mocy ustawy usuwano ludność żydowską z miast i miasteczek w rdzennej Rosji oraz ze wsi w strefie osiedlenia [Cała 2000, 321]. W wyniku kolejnej fali antysemityzmu w latach 1891-1892 wypędzono ludność żydowską z Sankt Petersburga i Moskwy do strefy osiedlenia. Na przełomie XIX i XX wieku (lata 1881-1883 oraz 1903-1906) doszło do serii pogromów organizowanych przez władze rosyjskie i wspierające je organizacje nacjonalistyczne (Czarna Sotnia), po których nastąpiło załamanie struktur gmin żydowskich i wzrost antysemityzmu. Po rewolucji lutowej Rząd Tymczasowy wydał

Mapa nr 3. Strefa osiedlenia Żydów w Rosji

Źródło: A. Beider, *A Dictionary of Jewish Surnames from the Russian Empire*. Avotaynu Bergenfield, NJ 1008, s. xxi

dekret znoszący strefę osiedlenia oraz restrykcje wyznaniowe i etniczne (*Об отмене вероисповедных и национальных ограничений*). Duża koncentracja ludności żydowskiej na wyznaczonym terenie, przy jednoczesnym wstrzymaniu jej migracji na wieś, spowodowała wzrost antagonizmów narodowościowych i wyznaniowych w przeludnionych miastach i miasteczkach dawnej I Rzeczypospolitej. W naturalny sposób prowadziło to do nędzy i poczucia trwałego zagrożenia, tym bardziej, że Rosjanie systematycznie zmniejszali strefę osiedlenia. Kolejne fale migracji Żydów z guberni wschodnich tzw. Litwaków do Kongresówki powodowały wybuchy nieznanego przedtem antysemityzmu. Zarzucano im świadomy współdziałanie w rusyfikacji społeczeństwa polskiego i żydowskiego [Cała 2000, 190]. Prawdopodobnie taki był cel władz rosyjskich, które chciały trwale osłabić wolę oporu Polaków i Żydów, poprzez sztuczne wywołanie antagonizmu polsko-żydowskiego.

Białystok w zaborze rosyjskim (XIX – początek XX wieku)

Na przełomie XVIII i XIX wieku Białystok podzielił los pozostałych miast i miasteczek Podlasia. Początkowo nie wyróżniał się na tle pozostałych miast podlaskich. U schyłku XVIII wieku Białystok znalazł się w grupie drobnych ośrodków włókienniczych o charakterze rzemieślniczym, drobnotowarowym. Znacznie większe szanse na rozwój gospodarczy miały inne miasta podlaskie. Na początku XIX wieku znacznie wyprzedzały go takie miasta w południowo-zachodniej części Podlasia jak Ciechanowiec czy Siemiatycze. Białystok stawał się natomiast na terenie obwodu głównym ośrodkiem handlu wełną i sukniem [Kalabiński 1985, 113]. Po ostatnim rozbiore Polski Białystok na krótko znalazł się w zaborze pruskim. Uczyniono w nim siedzibę departamentu prowincji Prus Nowowschodnich. W mieście ulokowano sztab i 4 kompanie batalionu fizylierów dowodzonych przez Wallenitza, 1 oddział bośniaków von Gintera. Łącznie było 561 żołnierzy z członkami swych rodzin. Całkowicie zmienił się skład narodowościowy społeczności miejskiej. Miasto liczyło wówczas 14 ulic, 474 domy i 3 930 mieszkańców. Wśród nich było 1 788 Żydów [Maroszek 2010]. Okres okupacji pruskiej nie sprzyjał rozwojowi przemysłu włókienniczego w mieście, ale jednocześnie awans do stolicy departamentu i napływ elementu urzędniczego, osiedlanie się w mieście rodzin rzemieślniczych zwiększało zapotrzebowanie na produkty przemysłowe, w tym sukniennicze, a więc pośrednio wpływało na rozwój gospodarczy miasta. Funkcjonowało w nim 50 szynków, 15 browarów i 15 gorzelni, 1 młyn wodny, 1 wiatrak. 380 warsztatów rzemieślniczych produkowało towary na zbył. Kupiectwem trudniło się: 13 płócienników, 4 sukienników, 5 materialistów, 8 handlarzy winem, 3 handlarzy żelazem, 2 galanterników i 2 księgarzy. Niektóre gałęzie rzemiosła były bardzo wyspecjalizowane. Spotykamy brązowników, aptekarzy, introligatorów, tokarzy, farbiarzy, szklarzy, złotników, bla-

charzy, guzicarzy, kotlarzy, gwoździarzy, perukarzy, piekarzy, rurmistrzów, szklarzy, zegarmistrzów i konwisarzy [Maroszek, 2010]. Na mocy traktatu tylżyckiego z 1807 roku obwód białostocki obejmujący powiaty: Białystok, Bielsk, Drohiczyn i Sokółkę znalazł się w zaborze rosyjskim.

Burzliwy rozwój miasta w XIX wieku związany był z pewnymi uwarunkowanymi politycznie wydarzeniami historycznymi. W 1815 roku dzięki postanowieniom kongresu wiedeńskiego zostało powołane do życia Królestwo Polskie. Między Imperium Carskim a ziemiami polskimi powstała granica. Na ziemiach polskich istniał już duży ośrodek włókienniczy, w którym wówczas znajdował się Białystok. Był to kalisko-mazowiecki okręg przemysłowy. W ramach represji po powstaniu listopadowym (1831) powstała między Królestwem Polskim a Cesarstwem granica celna. Wprowadzono niezwykle wysokie cła na wyroby przemysłowe eksportowane z Królestwa do Rosji oraz zakaz wwozu niektórych produktów wełnianych do Imperium. To spowodowało spadek produkcji w łódzkim okręgu włókienniczym o połowę. Aby ominąć granicę i cła, przenoszono zakłady włókiennicze z Łodzi do Białegostoku i okolic. W Białymstoku i okolicznych miasteczkach zaczęły pojawiać się także przemysłowcy ze Śląska i innych regionów Polski oraz pobliskich Prus. W ten sposób rozwinął się Białostocki Okręg Przemysłu Włókienniczego. Głównymi ośrodkami były: Choroszcz, Supraśl, Wasilków, Ciechanowiec, Siemiatycze. Początkowo przemysł białostocki opanowali Niemcy. Przyjeżdżali tu zarówno jako przedsiębiorcy, jak i robotnicy [Kalabiński 1985, 114, 115]. Centrum niemieckiego przemysłu stał się Supraśl, gdzie od 1834 roku na przestrzeni kilku lat powstały fabryki sukna Zacherta, Reicha, Buchholza i Aunerta. Kolejnym zakładem była założona przez Chrystiana Moesa w 1840 roku w Choroszczy fabryka sukna. W 1845 roku powstała fabryka Commichau, zaś w 1848 – fabryka Nowika. Zainteresowanie przemysłem włókienniczym zaczęły wykazywać bogaci miejscowi kupcy żydowscy, którzy lokowali swoje kapitały w produkcji włókienniczej [tamże, 115]. Zakładali oni małe przedsiębiorstwa, które zatrudniały wyłącznie robotników żydowskich. Od samego początku przedmiotem produkcji większości fabryk w Okręgu było sukno. Wpłynęły na to niskie ceny, wielka podaż surowców i szeroki rynek zbytu. Największym utrudnieniem w rozwoju przemysłu białostockiego był rozpaczliwy stan komunikacji, co w dużej mierze hamowało napływ fabrykantów. Białystok w tym okresie był też głównym ośrodkiem handlowym na tym terenie. Handel białostocki opanowany był przeważnie przez Żydów. A zatem rozwój Białegostoku w XIX wieku warunkowały przede wszystkim trzy czynniki: przemysł, handel i finanse. Obok utworzenia Białostockiego Okręgu Przemysłu Włókienniczego drugim ważnym, wręcz przełomowym wydarzeniem dla rozwoju gospodarczego miasta było otwarcie w 1862 roku linii kolejowej z Warszawy do Petersburga przebiegającej właśnie przez Białystok. Później w 1873 roku zbudowano kolej brzesko-grajewską, w 1885 roku – białostocko-baranowicką. Białystok stał się dużym węzłem komunikacyj-

nym. Dzięki temu uzyskał decydującą przewagę nad innymi oddalonymi od linii kolejowej ośrodkami przemysłowymi. Od tej chwili przemysł zaczął się skupiać prawie wyłącznie w Białymstoku i jego najbliższej okolicy. Zaledwie rok po otwarciu linii kolejowej w Białymstoku funkcjonowało 14 fabryk, w tym dwie fabryki mydła i dwie wyrobów skórzaných. Poza fabrykami, w Białymstoku istniały również 2 browary i 9 młynów. Rozwój przemysłu na krótko zahamował wybuch powstania styczniowego. Rozwiązanie problemu transportu surowców i zbytu gotowych wyrobów sprawiło, że lata 1870-1890 stanowiły złoty okres dziejów przemysłu białostockiego. Wybuchające u schyłku XIX wieku strajki robotnicze nie wyrządziły większych szkód przemysłowi. Wprawdzie niektóre fabryki zamykano, ale w to miejsce powstawały nowe. Poza wełną i jedwabiem, zaczęto w fabrykach produkować drogie materiały wełniane i jedwabne obicia. W tym czasie istniało w Białymstoku 230 fabryk manufakturowych różnych wielkości, wśród nich było 188 fabryk sukna, 11 kortu, 5 jedwabiu, 8 tkanin wełnianych, 1 kapeluszy, 1 sztucznej wełny i 16 przędzalni, w okolicy miasta funkcjonowało 79 fabryk. Przemysł manufakturowy w tamtym okresie zatrudniał 8478 robotników. Rynkami zbytu na produkty z Białegostoku była nie tylko cała Rosja, ale także Austria, Bułgaria i Rumunia. Miasto było wówczas jednym z największych ośrodków przemysłowych w Rosji. Oprócz przemysłu włókienniczego rozwijała się tu również drobna wytwórczość towarowa. Zakres specjalizacji był wąski. Istniały garbarnie, wytwórnie świec, mydła, terpentyny, cegielnie i dachówkarnie, wytwórnie kapeluszy, papiernie. Rozwijał się przemysł spożywczy, garbarstwo, przemysł chemiczny, mineralny, drzewny [Kalabiński 1986, 88-99]. Od lat 80. XIX wieku przemysł skórzaný. Początkowo powstały dwie niewielkie fabryki garbarsko-rymarskie. Ale już na początku XX wieku Białystok stał się centrum przemysłu skórzanego w całej guberni grodzieńskiej. Miasto było także ośrodkiem zbytu surowych skór, importowanych z głębi Rosji, Niemiec, Francji i Ameryki oraz rynkiem zbytu towaru wyprodukowanego. W Białymstoku istniała również jedna z największych w guberni fabryka wyrobów tytoniowych Janowskiego produkująca papierosy, cygara, tytoń do palenia i tabakę do zażywania. Przemysł metalurgiczny centralizował się w warsztatach mechanicznych A. Wieczorka. Zostały one założone w roku 1865 pod Białymstokiem przez Meinera i Nitnera, a następnie przeniesione do miasta. Rozwój Białegostoku w kolejnych dziesięcioleciach po 1870 roku był ściśle powiązany ze znaczeniem miasta jako ważnego i ruchliwego węzła kolejowego. Poza linią Warszawsko-Petersburską nowe linie połączyły miasto z Odessą, Kijowem i Królewcem, przez Wołkowysk, Słonim, Baranowicze, Mińsk i Smoleńsk – z Moskwą. Przez miasto przebiegały więc tradycyjne, choć zmodernizowane szlaki handlowe z Zachodu na Wschód [Kalabiński 1985, 118]. W 1910 roku miasto osiągnęło już około 82 tys. mieszkańców i było największym centrum przemysłowym tzw. Kraju Północno-Zachodniego Imperium Rosyjskiego. Zwano je Manchesterem Północy. W 1879 roku wybudowano koszary 61 Włodzimierskiego Pułku Piechoty,

a w 1884 koszary 64 Kazańskiego Pułku Piechoty, w 1887 – 11 Mariampolskiego Pułku Dragonów, zaś w 1890 – 11 Charkowskiego Pułku Ułanów [Maroszek 2010]. Białystok u schyłku XIX wieku to miasto fabryk. W 1888 roku funkcjonowały tu 134 zakłady włókiennicze, chociaż tylko nieliczne były dużymi fabrykami. Wyroby włókiennicze białostockiego okręgu przemysłowego sprzedawane były nie tylko na rynkach Cesarstwa Rosyjskiego, docierały one także na Daleki Wschód, m.in. do Chin i Persji. Niezwykle szybko wzrastała liczba mieszkańców. Liczba ludności żydowskiej powiększyła się aż 60-krotnie. W 1895 roku na 62 993 mieszkańców, było aż 47 783 Żydów, a w 1912 roku według THE JEWISH ENCYCLOPEDIA wśród 98 700 obywateli – 73 950 to byli Żydzi.

Na przełomie wieków rozpoczęto elektryfikację białostockich zakładów przemysłowych. W 1909 roku spółka belgijska zbudowała nad rzeką Białą elektrownię. Pierwsza wojna światowa doprowadziła do ruiny przemysł białostocki. Rosjanie nie chcieli pozostawić zbliżającym się do miasta Niemcom fabryk. Palono fabryki, wysadzano w powietrze ich wyposażenie. Przemysł białostocki uległ prawie całkowitej likwidacji, zanim miasto dostało się w ręce niemieckie. Dobre zorganizowanie okupantów niemieckich sprawiło, że Białystok zaczął szybko dźwigać się z upadku. Niemcy opanowali wszystkie dziedziny gospodarki miejskiej. W Białymstoku Niemcy nie prowadzili rabunkowej gospodarki, być może dlatego, że uważali go nie za okupowany teren nieprzyjacielski, lecz za odzyskany własny (w latach 1795-1807 miasto znajdowało się w zaborze pruskim). Dnia 19 lutego 1919 roku do miasta wkroczyły wojska polskie, a Białystok znalazł się w odrodzonej Rzeczypospolitej. Po krótkiej niepodległości, 28 lipca 1920 roku, miasto zajęte zostało przez wojska bolszewickie. Wojsko polskie oswoodziło Białystok 22 sierpnia 1920. Białystok w niepodległej Polsce stał się trzecim co do wielkości ośrodkiem włókienniczym, po okręgu łódzkim i bielskim, pomimo odcięcia od chłonnego rynku rosyjskiego. W okresie międzywojennym funkcjonowało tu 28 fabryk, 11 przędzalni i 7 tkalni. Zgromadzone w t. III opracowania pt. ŻYDOWSKIE PRZEDSIĘBIORSTWA PRZEMYSŁOWE W POLSCE [1922] informacje o źródłach utrzymania ludności żydowskiej w Białymstoku kształtują pewien obraz rzeczywistości gospodarczej i aktywności zawodowej Żydów białostockich w okresie międzywojennym, który był następstwem rozwoju gospodarczego poprzedniej epoki. Opublikowane w tomie wyniki ankiety z 1921 roku dla Białegostoku i 22 miast i miasteczek województwa białostockiego dają pewne wyobrażenie o zajęciach ludności żydowskiej w tamtym okresie. Białostocki okręg przemysłowy nadal wyróżniał się pewnymi charakterystycznymi gałęziami wytwórczości, skoncentrowanymi w określonych rejonach i wykazującymi cechy wielkiego przemysłu. Pierwsze miejsce wciąż zajmował przemysł włókienniczy, obok łódzkiego największy w Polsce, skoncentrowany w Białymstoku i najbliższej okolicy (Gródek, Michałowo, Supraśl, Wasilków itp.). Charakterystyczny dla tego terenu jest również przemysł garbarski (Białystok, Krynki, Swi-

słocz, Sokółka, Skidel, Zabłudów itd.). W wielu miastach nadal rozwijał się przemysł drzewny, tytoniowy (Białystok, Grodno), spożywczy, papierniczy, chemiczny, metalowy, budowlany, kamienny i in.

Jak już wspomniano, w XIX wieku bardzo szybko wzrosła liczba mieszkańców pochodzenia żydowskiego. Napływali do Białegostoku Żydzi zmuszeni do opuszczenia guberni leżących poza strefą osiedlenia oraz z okolicznych wsi i miasteczek w poszukiwaniu pracy w dużych fabrykach. W 1878 roku w Białymstoku mieszkało już 20 tys. Żydów (59% ogółu mieszkańców miasta), a 1895 roku było ich ponad 47 tys. (76%) [Cała 2000, 29].

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na przekrój narodowościowy ludności robotniczej zatrudnianej w przemyśle białostockim. Ponieważ przemysł włókienniczy był na tym terenie opanowany przez Niemców, większość włóknarzy była narodowości niemieckiej (45% włóknarzy). Oprócz nich w fabrykach niemieckich pracowali również Polacy (35%). Żydzi, którzy od lat 40. coraz szerzej zasilali szeregi klasy robotniczej Białostockiego Okręgu Przemysłu Włókienniczego w produkcji włókienniczej stanowili 20% włóknarzy [Kalabiński 1978, 799]. Ze względu na ograniczenia językowe i kulturowe (Żydzi nie pracowali w soboty) utrzymywały się charakterystyczne podziały zatrudnienia w procesie produkcji, chrześcijanie pracowali w przedsiębiorstwach dużych i średnich, natomiast Żydzi znajdowali zatrudnienie w przedsiębiorstwach mniejszych, opartych na pracy manufakturowej oraz w tzw. warsztatach lonkietniczych, których właścicielami byli w zasadzie Żydzi [tamże, 800]. W 1899 roku spośród 372 zakładów włókienniczych 299 należało do Żydów. Były to głównie małe warsztaty produkujące tanie i niskiej jakości tkaniny [Cała 2000, 29].

Stosunki językowe

Stosunki językowe panujące w Białymstoku w XIX wieku wyrastają z sytuacji etnolingwistycznej doby Wielkiego Księstwa Litewskiego (WXL), które dzięki tolerancyjnej polityce wewnętrznej, jak podkreśla L. Bednarczuk [1992, 56], stało się azylem dla niepokojonych w różnych częściach Europy grup religijno-etnicznych. W wyniku pierwotnego zróżnicowania na obszar bałtycki i ruski oraz napływu ludności z Korony i państw ościennych WXL wytworzyło swoistą wspólnotę komunikatywną, która odegrała istotną rolę w procesie formowania się języków różnych grup etnicznych. Wspólnota językowa WXL wpłynęła na ukształtowanie się języka litewskiego, białoruskiego, północnowschodniej polszczyzny kresowej, języka Tatarów litewskich i Karaimów trockich, żydowskiego dialektu Litwaków i innych. W Prusach i Inflantach używano dialektu kolonialnego języka niemieckiego (Baltendeutsch). Przybywający w XVII wieku na te tereny rosyjscy staroobrzędowcy

przyniesli ze sobą pskowską gwarę rosyjską. Na rozwój wspólnoty komunikatywnej miały wpływ nie tylko języki i gwary, jakimi posługiwały się poszczególne grupy etniczne na co dzień, lecz także języki liturgiczne i urzędowe. Ważną rolę w kształtowaniu się języka etnicznego odgrywały zawsze języki liturgiczne. Ludność litewska, polska i częściowo białoruska związana z wyznaniem katolickim w liturgii posługiwała się łaciną, natomiast ludność białoruska, rosyjska i ukraińska wyznania prawosławnego – językiem staro-cerkiewno-słowiańskim. Językiem liturgicznym Żydów i Karaimów trockich był język hebrajski. Tatarzy swoje święte księgi i modlitewniki spisywali alfabetem arabskim w języku białoruskim i polskim z turecko-arabską terminologią [Bednarczuk 1992, 63]. W urzędach posługiwano się łaciną, językiem polskim i białoruskim. Wszystkie te czynniki sprzyjały przemodelowaniu języków poszczególnych grup etnicznych w wyniku kontaktów językowych. W takich warunkach ukształtował się żydowski dialekt Litwaków.

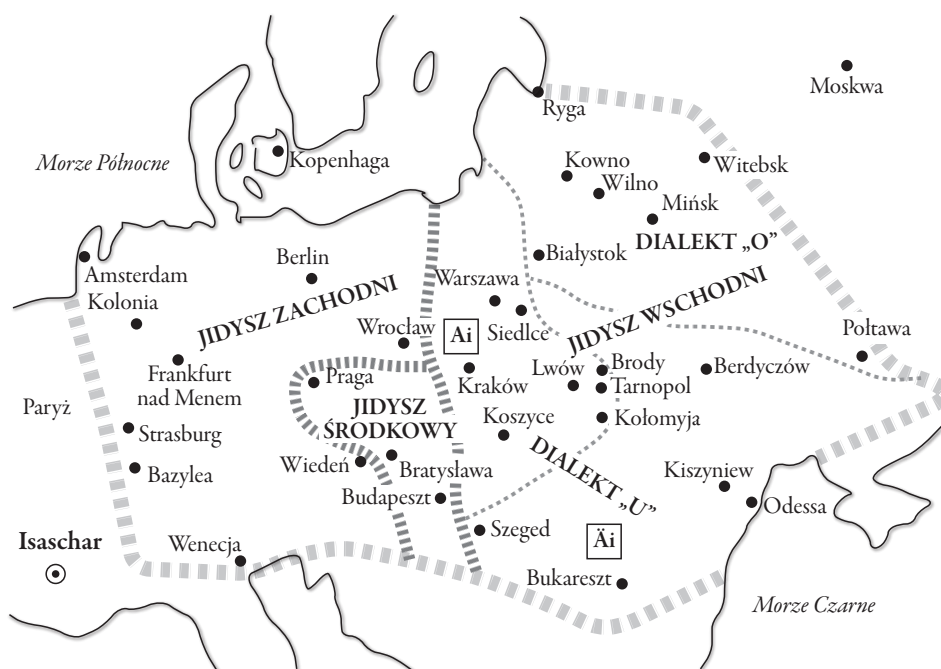
Na przełomie wieków Białystok był miastem wielojęzycznym. Językiem polskim posługiwała się inteligencja i znaczna część robotników, niemieckim – część rzemieślników, żydowskim – kupcy, handlarze i część robotników, białoruskim – chłopci, a rosyjskim – urzędnicy, żandarmeria i wojsko. Nie jest przypadkiem, że w Białymstoku urodził się twórca esperanto Ludwik Zamenhof [Maroszek 2010].

Język żydowski – jidysz³

Aszkenazyjczycy nadreńscy, zamieszkujący obszary od Alzacji do Kolonii, wytworzyli około 1000 roku język zwany jidysz. Jego podstawą był Hochdeutsch, czyli wysokoniemiecki (dialekty bawarsko-alemańskie i reńsko-frankońskie). Wpływ hebrajskiego przejawia się szczególnie w słownictwie religijno-obyczajowym [Brzezina 1986, 16]. Na terenie dawnej Rzeczypospolitej występowały trzy odmiany jidysz: dialekt centralny, południowo-wschodni oraz północno-wschodni, czyli żydowski dialekt Litwaków. Język, jakim posługiwali się białostoccy Żydzi był również określanym terminem ‘wschodni jidysz’ [Weinreich 1968, Brzezina 1986]. Jidysz Litwaków poza Litwą i Białorusią obejmował również Podlasie poza Brześć i Białystok na zachodzie, Polesie Wołyńskie poza Kijów i Połtawę i sięgał aż po Witebsk i Rygę, co dokładnie ilustruje poniższa mapa.

W tym miejscu warto przybliżyć najbardziej charakterystyczne cechy języka żydowskiego. Jak wynika z mapy, podstawowym kryterium podziału są cechy fonetyczne. Maria Brzezina [1986, 18-25] system fonologiczny jidysz przedstawia następująco:

3 Na określenie języka żydowskiego w pracy, używa się terminu ‘jidysz’, natomiast przy omawianiu form i struktur powstałych w tym języku od rzeczownika jidysz tworzy się przymiotnik jidyjski.

Mapa nr 4. Rozprzestrzenienie języka jidysz w Europie przed drugą wojną światową
 Źródło: M. Brzezina, *Polszczyzna Żydów*, Warszawa – Kraków 1986, s. 17

Samogłoski

1. w pozycji akcentowanej,

2. w pozycji nieakcentowanej,

i		u	i		u
e		o		ə	
	a				

Cechą charakterystyczną jidysz są dyftongi, które rozwinęły się z nieakcentowanego *i* w pozycji przed samogłoską akcentowaną,

ɨa	aɨ
ɨo	oɨ
ɨe	eɨ
ɨu	uɨ
ɨi	iɨ

Spółgłoski

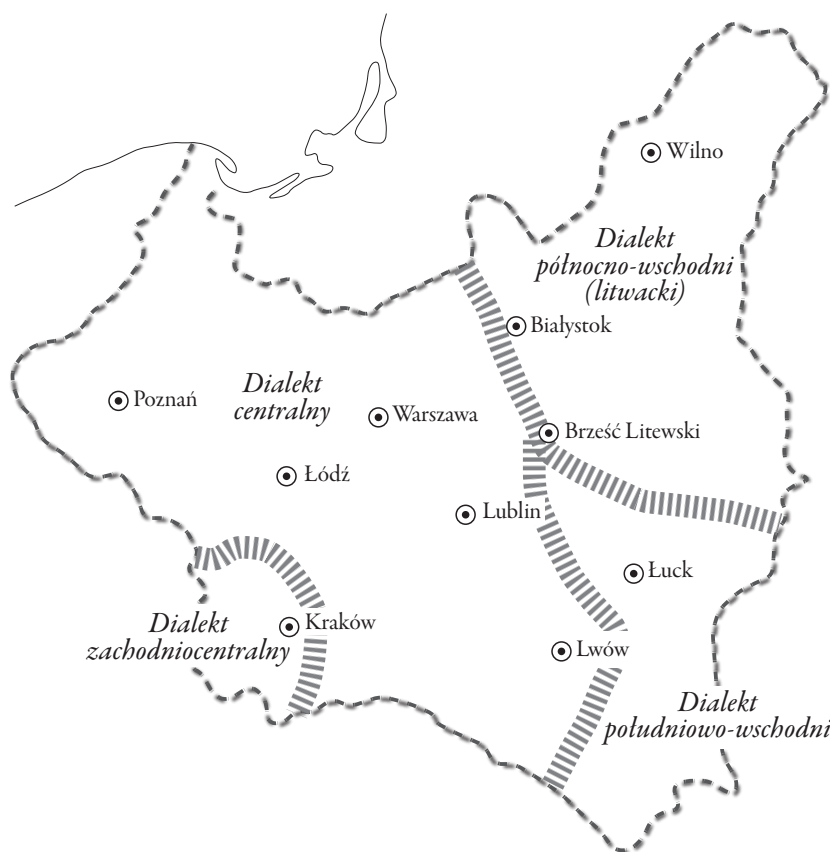
m	n		
b	d		g
p	t		k
v	z	ż	r
f	s	ś	x
	l		

Intonacja języka jidysz nie odbiega w zasadniczy sposób od intonacji języków germańskich. Cechą charakterystyczną jest silny spadek tonu na końcu wypowiedzi. Głównym miejscem akcentu jest sylaba rdzenna lub pierwsza. Samogłoska akcentowana ma ton wyższy niż samogłoska z akcentem pobocznym. Samogłoska znajdując się przed lub po sylabie z głównym akcentem ulega redukcji. W porównaniu z niemieczyzną jidysz stracił np. zwarcie krtaniowe, wycofał zróżnicowanie zwartych i szczelinowych pod względem stopnia natężenia, a wprowadził rozróżnienie pod względem stopnia dźwięczności. Pojawiły się nagłosowe zbitki spółgłosek. Innowacje lokalne polegają m.in. na częściowym lub całkowitym zaniku długości samogłosek, powstaniu dyftongów zawierających *y*, większej lub mniejszej liczbie spółgłosek palatalnych, różnej artykulacji spółotwartej spółgłoski drżącej.

Zrąb systemu gramatycznego jest kontynuacją germańskiego. Istnieją trzy rodzaje, z tym, że rzeczowniki zdrobniałe z przyrostkiem *-l* – są nijakie. Regionalnie dochodzi do zaniku neutrum, jak też do powstania quasi-rodzaju nie motywowanego gramatycznie, lecz znaczeniowo. Paradygmat deklinacyjny składa się z czterech przypadków, mianownika, dopełniacza, celownika i biernika. W odmianie rzeczowników innych niż nazwy własne i nazwy pokrewieństwa zapożyczone z języków słowiańskich następuje neutralizacja opozycji mianownik – biernik. Dopełniacz z końcówką *-s* tworzy się od rzeczowników żywotnych, nieżywotne obsługuje konstrukcja *fn* z celownikiem. Imiona własne i nazwy pokrewieństwa mają w celowniku końcówkę *-m*, pozostałe – formy równe mianownikowi. Liczbę mnogą tworzy się za pomocą: 1. fleksji *-ø* (samogłoska rdzenna występuje zazwyczaj z przegłosem, *ganc – genc*); 2. fleksji *-r* (*sztajn – sztajnr*); 3. końcówki *-n* (*bersz – berszn*); 4. końcówki *-s/-is* (*szzabr – szzabrs, rejgn – rejgnis*); 5. fleksji hebrajskiej *-im* (*doktojr – doktojrim*). Dopełniacz zatracą swoje funkcje składniowe, zatrzymując na ogół dzierżawczą, biernik wycofuje się z pozycji po przyimkach [Brzezina 1986, 20].

Modele derywacyjne wzbogacają się o nowe sufiksy, zwłaszcza deminutywne i hipokorystyczne. Stary zasób leksykalny oparty na elementach germańskich, hebrajskich i romańskich rozszerza się. Nowe zapożyczenia czerpie przede wszystkim z języków słowiańskich. Powstaje wiele neosemntyzmów, hybryd i adideacji. Jidysz w Polsce porozbiorowej nie był jednolity. Szybszej rusyfikacji ulegał język

w zaborze rosyjskim, niż w Królestwie Polskim. Jeszcze inaczej rozwój jidysz postępował w Galicji. Dlatego między dialektami jidysz na terenach polskich istniały różnice przede wszystkim na płaszczyźnie fonicznej. Do cech najbardziej charakterystycznych dla jidysz północno-wschodniego należały, dyftongi, *eĭ* (ulejnu ‘nam’), *oi* (hojs ‘dom’), *o* (monem ‘ządać’), *ū* (gūmen ‘podniebienie’) wobec centralnego, *ai* (ulajni), *ou* (houš), *ū* (mūnem), *ī* (gīmen) [Brzezina 1986, 21]. Język Litwaków był poddany silnym wpływom słowiańskim. W systemie fonetycznym przejawia się w zaniku spółgłosek zaokrąglonych, palatalizacji spółgłosek oraz wykształcenia się charakterystycznych dla tego terenu zjawisk ciakania i dziakania [Weinreich 1958, 6]. Charakterystyczną cechą tego dialektu była tzw. solemna wymowa, *sabesdiker losn* (‘szabasowy język’) przypominająca polskie mazurzenie [Weinreich 1952; Bed-

Mapa nr 5. Jidysz na terytorium państwa polskiego przed drugą wojną światową
Źródło, M. Brzezina, *Polszczyzna Żydów*, Warszawa – Kraków 1986, s. 22

narczuk 1992]. Pod wpływem słowiańskim został również przemodelowany system morfo-syntaktyczny. Do jidysz przenikało słowiańskie słownictwo oraz formanty i schematy słowotwórcze, co znajduje odbicie w antroponimii Żydów białostockich. Wilno, Grodno, Białystok stały się w XVIII i XIX wieku silnymi ośrodkami kultury żydowskiej, język jidysz był znany i używany nawet przez robotników słowiańskich w żydowskich fabrykach Białegostoku. Na terytorium państwa polskiego z okresu międzywojennego dialektem litwackim posługiwała się ludność żydowska zamieszkująca tereny Podlasia, Grodzieńszczyzny i Wileńszczyzny, na południu granica sięgała poza Brześć Litewski, co ilustruje mapa nr 5.

Język hebrajski

Język hebrajski (hebr. lešon iwrit, iwrit; jid. iwrit) jest jednym z języków żydowskich, w którym została spisana BIBLIA HEBRAJSKA. Należy do kananejskiej gałęzi północno-zachodniej podgrupy języków zwanych semickimi, ponieważ w czasach nowożytnych używane były przez plemiona i narody wywodzące się od potomków Sema, średniego i wyróżnionego przez Noego syna, którego STARY TESTAMENT określa jako praojca wszystkich Hebrajczyków (Rdz 10, 2). Starożytny język hebrajski stanowi kananejskie odgałęzienie tej grupy, która rozwinęła się w różnych kierunkach [Klugman 2000, VII]. Starożytny język hebrajski był również nazywany klasycznym językiem hebrajskim STAREGO TESTAMENTU, określanym także jako język judejski. W tamtych czasach był językiem potocznym Żydów, o czym mówi BIBLIA (II Krl 18, 26; Iz 36, 11-13). Przez starożytnych Izraelitów był używany do czasów niewoli babilońskiej. Potem (V-IV w. p.n.e.) z codziennego użycia wyparł go język aramejski [Borzymińska, Żebrowski 2003, 574]. Odtąd stał się przede wszystkim językiem oświeconych kręgów społeczeństwa. Jako święty język przodków przetrwał, ponieważ stał się językiem religii oraz literatury religijnej i naukowej. W tym okresie w języku hebrajskim były bite monety hasmonejskie oraz monety powstańczego wodza Szymona Bar-Kochby. W tym języku pisane były dokumenty odnalezione w jaskiniach Qumran nad Morzem Martwym oraz literatura rabiniczna – MISZNA, MIDRASZ i inne. [Klugman 2000, VII]. W rozwoju języka hebrajskiego wyodrębnia się zazwyczaj trzy etapy, 1. biblijny (1200-200 wiek p.n.e.) poświadczony w BIBLI HEBRAJSKIEJ, inskrypcjach, ostrakonach, pochodzących z VII wieku p.n.e., napisach na skale; 2. postbiblijny (od II wieku p.n.e.) reprezentowany przez literaturę apokryficzną, rękopisy z Qumran, inskrypcje na monetach, ossuariach, literaturę rabiniczną z pierwszych wieków n.e. Hebrajski język postbiblijny nazywany bywa również nowohebrajskim. Są w nim wyraźne wpływy języka aramejskiego. Język nowohebrajski jest kontynuowany w średniowiecznej literaturze poetyckiej, filozoficznej i egzegetycznej; 3. z języka nowohebrajskiego rozwinął się współczesny język

hebrajski, który jest językiem urzędowym dzisiejszego państwa Izrael. Współczesny język hebrajski nawiązuje do tradycji hebrajskiego języka biblijnego ze znacznymi wpływami języków europejskich [Borzymińska, Żebrowski 2003, 574]. Na ziemiach polskich dla potrzeb analizy BIBLI i TALMUDU w wyznaniowych szkołach żydowskich uczono chłopców gramatyki hebrajskiej. Po hebrajsku ogłaszano drukiem kazania synagogałne, sporządzano protokoły kahalne, dekrety sądów żydowskich oraz postanowienia cechowe. Dobry obyczaj nakazywał pisać po hebrajsku także prywatne listy. Kulturę hebrajską w Polsce wspierały drukarnie żydowskie, założone w XVI wieku w Krakowie i Lublinie.

Ważny etap w rozwoju języka hebrajskiego stanowiła pierwsza połowa XIX wieku. Pod wpływem prądów oświeceniowych propagowanych przez M. Mendelsoń i H. Wesselego powstają naukowe i popularne czasopisma hebrajskie. Wzorem językowym i stylistycznym staje się hebrajszczyzna biblijna.

Ostatni etap rozwoju kultury hebrajskiej datuje się umownie od pojawienia się utworów Pereca Smoleńskiego (1843-1885), twórcy żydowskiego romansu realistycznego. W prozie i poezji zaczyna święcić tryumfy styl talmudyczno-midraskowy. Pod wpływem budzących się w Europie prądów narodowościowych z jednej strony, oraz związków z Palestyną – z drugiej, powstaje organizacja dla odrodzenia języka hebrajskiego, oddziaływająca na Żydów polskich i rosyjskich. Jej naczelnym zadaniem jest wskrzeszenie języka hebrajskiego. Od 1912 roku rozpoczyna działalność wydawany w Petersburgu hebrajski miesięcznik lingwistyczny „Hasafah” („Język”). Zaangażowani w tę walkę pisarze żydowscy doprowadzają do literackiej symbiozy jidysz i hebrajskiego. Niewątpliwie jest to interesujący problem lingwistyczny ze względu na duży kontrast tych języków. Jidysz należy bowiem do germańskiej grupy rodziny indoeuropejskiej, zaś hebrajski do kanaanejskiej grupy rodziny semito-chamickiej [Brzezina 1986, 27].

Rywalizacja i zazębianie się obu tych języków oraz kontakty językowe ze Słowianami i innymi grupami etnicznymi na terytorium Wielkiego Księstwa Litewskiego, a potem w zaborze rosyjskim owocowały zmianami na wszystkich poziomach języka Żydów. Nazewnictwo osobowe Żydów białostockich najbardziej odzwierciedla te zmiany w systemie fonologicznym, morfologicznym oraz leksykalnym.

Charakterystyka źródeł i struktura pracy

Badania nad antroponimią Żydów białostockich są oparte na bogatym materiale zawartym w księgach metrykalnych Gminy Żydowskiej w Białymstoku. Białostockie archiwa (państwowe i USC) gromadzą akta tejsze gminy od 1835 do 1939 roku, stąd badaniem objęte są w tej książce antroponimy z tego właśnie okresu, co nie znaczy, że całkowicie jest pomijany okres wcześniejszy. Nawiązania do wieku XVI,

1871

9 176

Свидетельство

Мнѣ извѣстно и извѣстно всѣмъ, что въ городѣ
 Гродно Станислава сынъ по чину еврейскій и по
 волю вѣдомой нами преданъ у Станислава
 Вице-консула Гродна при вѣдомости Милославскаго
 Каноника Гродновскаго въ томъ, что въ городѣ
 Станислава у законныхъ супруговъ Тосаи Шилова
 сына Мавриана и женою ея Фрейи Номовны
 въ день пятый Сентября тысяча восемьсотъ
 сорокъ первого года родился сынъ, на имя
 еврейскія буквы ^{Шилова} и нареченъ имъ въ присутствіи
 оныхъ на еврейскій языкъ т. е. дванадцатого Сентя-
 бря того 1841 года совершилъ бѣгъ еврейскій Майсо
 Клясаиъ и Цуканъ, Авраимовича при томъ по-
 рочно бѣго сынъ ^{Шилова} Номъ, свидѣтельно оны
 Шилова-Номъ Тохоловну Мильну, ины отъ роду дван-
 чать десятъ лѣтъ десятъ месяцевъ и двадцать
 четыре дни. — Въ томъ согласно кресту Преви-
 тельствующаго Сената отъ 16 Октября 1840
 за № 4078 выдано сіе свидетельство за надле-
 жными подписями нашими. Гродно Станислава
 Гродн 29го дня 1841 года.

Знающе Шилова еврейскій
 " Маврианъ Гроднскій
 " Тосаи Шилова
 " Мильно Сауцманъ

Знающе Мильно Авраимовичъ Гроднскій
 Подписи наши по еврейскій языкъ содѣлаемъ
 отъ консула
 Шилова-Номъ

XVII, i XVIII są możliwe dzięki publikacji L. Dacewicz zatytułowanej ANTRONIMIA ŻYDÓW PODLASIA W XVI-XVIII WIEKU i jak tytuł wskazuje, poświęconej analizie stanu i rozwoju nazewnictwa żydowskiego we wczesnym okresie kształtowania się nazwiska żydowskiego w Polsce nie tylko w kontekście struktury społecznej i sytuacji prawno-ekonomicznej Żydów Podlasia, lecz także rozwoju nazwiska słowiańskiego w północno-wschodnim regionie Polski. Niniejsza publikacja jest nie tylko kontynuacją badań L. Dacewicz, ale i ich uzupełnieniem. Cenny materiał antroponimiczny wyekscerpowany z różnych źródeł rękopiśmiennych i drukowanych XVI-XVIII wieku niejednokrotnie jest punktem odniesienia przy ocenie tendencji rozwojowych nazewnictwa osobowego Żydów w kolejnym stuleciu.

Źródła XIX-wieczne są bardzo bogate. Akta urodzeń, ślubów, rozwodów i zgonów są sporządzane w języku rosyjskim. W najstarszych księgach występowały również wpisy w grafii hebrajskiej, w niektórych księgach dotyczyły one całego dokumentu, potem tylko nazw osobowych. Późniejsze materiały już nie zawierają zapisów hebrajskich. Metryki odzwierciedlają różną znajomość języka rosyjskiego. W niektórych latach informacje w poszczególnych rubrykach są zapisywane w miarę poprawną ruszczyzną, w innych – język rosyjski jest bardzo zdeformowany pod wpływem jidysz. Do tekstu sporządzanego aktu wprowadzana jest leksyka hebrajska lub jidyjska, także wyrazy rosyjskie są przekształcane na różne sposoby. Oto niektóre przykłady takich deformacji,

...дал разводу жене его еврейке... (R 1866, 3); ...дал халуца еврейке Эстер... (R 1866, 2); ...развел жену свою Хаше... (R 1864, 3); Елияш Йоселиович из Хворощ с Еткою Шмуиловною чрез халицу (R 1876, 10); ...развел жену своего Асна... (R 1864, 10); Неживо рожден женски пола доч Лейба Сувальски из г. Белосток (Z 1863, 19); нейфел (lub нейфел) сын из Мошки Прес (Z 1855, 15); нейфел из Шмуел Гелер (Z 1857, 15); новорождене от рядоваго... (Z 1867, 20); Ребенца Малка... (Z 1861, 34); Ребеничи Хая... (Z 1864, 8); Ребенка Лея... (Z 1865, 57); Ребенок Вигдор... (Z 1861, 33); уроненое дитя из Мошка Абрамович Финкел из Городна (Z 1858, 16).

Materiał badawczy z okresu 1835-1877 jest wyekscerpowany z oryginalnych metryk urodzeń, ślubów, rozwodów i zgonów. Pozostała antroponimia pochodzi z wcześniejszych publikacji Z. Abramowicz, IMIONA CHRZESTNE BIAŁOSTOCZAN W ASPEKTCIE SOCJOLINGWISTYCZNYM (LATA 1885-1985), Białystok 1993 oraz SŁOWNIK ETYMOLOGICZNY NAZWISK ŻYDÓW BIAŁOSTOCKICH, Białystok 2003, dalej SŁOWNIK [2003]. Największą wartość badawczą posiada materiał antroponimiczny pochodzący z oryginalnych metryk Gminy Żydowskiej w Białymstoku, dlatego jemu poświęca się najwięcej uwagi. Jest to materiał nowy, wcześniej nieanalizowany. Wyekscerpowany z metryk w szerokim kontekście pozwala szczegółowo prześledzić zmiany zachodzące w nazewnictwie żydowskim na szerszym tle kulturowym i historycznym, ustalić tendencje rozwojowe systemu imienniczego i sposób kształtowania się nazwiska na przestrzeni XIX wieku. Odniesienie do rodzimej tradycji nazew-

niczej zarówno Żydów, jak i ludności chrześcijańskiej i zestawienie obu tendencji rozwojowych nazwiska dziedzicznego daje odpowiedź na wiele pytań dotyczących kształtowania się nazwiska żydowskiego na terenie Polski północno-wschodniej. Materiał źródłowy z lat 1835-1877 jest wprowadzony w oryginalnych formach zapisanych grażdanką, natomiast przykłady zaczerpnięte z publikacji L. Dacewicz, jak również obu publikacji Z. Abramowicz przytaczane są łacinką w formach spolszczonych, ponieważ w takiej postaci antroponimia żydowska występowała w okresie przedrozbiorowym oraz w okresie międzywojennym.

Imiona i nazwiska z okresu 1835-1877 są zgromadzone i objaśnione w słownikach w poszczególnych rozdziałach. Zasady opracowania słowników są jednakowe we wszystkich częściach pracy. Antroponimy są pogrupowane zgodnie z zaproponowaną wcześniej klasyfikacją. W słowniku podana jest zwięzła etymologia, dane statystyczne w nawiasach okrągłych, po czym wymienia się rok występowania danej nazwy osobowej (rok podany jest w postaci skróconej, pominięta jest wspólna część, ponieważ materiał nie wykracza poza wiek XIX tj. liczby 35, 65, 77 oznaczają rok 1835, 1865, 1877). Cały okres 1835-1877 jest rozbity na cztery podokresy, 1835-1849; 1850-1859; 1860-1869; 1870-1877, w których odnotowuje się występowanie danej nazwy osobowej lub jej brak. Umożliwia to orientację w rozwoju systemu nazewnictwa, pozwala ocenić okres pojawienia się i dalszych losów danej nazwy osobowej, jej zaniku lub utrwaleniu się w roli nazwiska. Przy zestawieniu z materiałem wcześniejszym [L. Dacewicz 2008] i późniejszym [Z. Abramowicz 1993, 2003] można precyzyjnie ustalić, czy nazwa osobowa w określonej postaci utrwaliła się już w funkcji nazwiska i kiedy to nastąpiło, czy też była tylko okazjonalnym określeniem wprowadzonym w określonym momencie do danego dokumentu.

184

Свидетельство

70

Дано ей Гражданскою Сибирскою отъ
 Общественнаго Ревизора г. Емельянова въ
 удостоверение сего с Новшия Фрайвильдичу Валленку
 на основании предъавленнаго удостовѣренія старожилъ
 мѣстъ домохозяевъ г. Емельянова, которые при бывшемъ
 ели Полицейскаго чиновника удостовѣрили еванъ пожелавши
 признать, въ томъ, что она с Новшия Фрайвильдичу
 (Соисканіи) родилась въ г. Емельяновѣ дѣвственно Сибирскія
 губерніи Соисканіемъ сорокаго года, и на высъ
 маиъ томъ етъ раздѣленіи т е сибирскаго Сибирскія
 того 1841 года содѣланы надъ ними сорокаго года
 ній ервацин с Маріи Митермагомъ и Маріи Маріи
 втати, свидѣательство ели с Новшия Фрайвильдичу
 елику какому отъ роду (Василяте дѣвств. мѣстъ дѣвцѣ
 свидѣтель и домохозяевъ мѣстъ. — Въ каиъ содѣлено ели
 34 Правительствѣ буржасою Служба отъ 16го Марта
 1849 года за № 1075 выдано еиъ свидѣтельство за под
 писью и приложеніемъ печати. — Городъ Емельяновъ
 Сибирскія 21го гудъ 1849 года. —

184

Общественный Ревизоръ
 г. Емельяновъ удостоивъ Меллеру

г. Ели Емельяновъ Городскаго Полицейскаго
 управленія, находивша при приложеніи
 писемъ Василья Паничева

1849 года гудъ 21, гудъ — Емельяновская Губернская Меллеру
 елику свидѣательство подписанъ отъ ели Емельяновъ
 Меллеру удостовѣреніи, что по гуду ели какому дѣвцѣ

Handwritten signature or mark at the bottom of the page.

Imię w kulturze żydowskiej i jego rola w identyfikacji człowieka

Aby zrozumieć mechanizm rozwoju i funkcjonowania systemu imienniczego Żydów białostockich do drugiej wojny światowej w Białymstoku należy sięgnąć do źródeł ich kultury i historii. Życie narodu żydowskiego w diasporze w różnych krajach Europy i świata musiało wywrzeć wpływ na rozwój ich systemu imienniczego, który zaczął kształtować się, podobnie jak u innych narodów, od czasów prehistorycznych. Jak stwierdza O.A. Rabinowicz [1888, 39], w momencie, kiedy język hebrajski stał się językiem martwym, naród żydowski zaczął czerpać ze skarbów swej literatury. Imiona biblijne starohebrajskiego pochodzenia stały się ostoją narodu, były nieodzowne do zachowania odrębności narodowej. Mimo to żywy język zawsze zwyciężał. Dlatego do systemu imienniczego Żydów w różnych epokach przenikały imiona o bardzo zróżnicowanej etymologii i strukturze. Imiona zapożyczano od otaczających narodów. Pod wpływem języków i gwar, jakimi posługiwała się w życiu codziennym społeczność żydowska, także imiona rodzime ulegały zniekształceniom. Przenosząc się z miejsca na miejsce te zniekształcone formy ulegały kolejnej obróbce językowej pod wpływem nowych środowisk różniących się od poprzednich i językowo i kulturowo. Na wcześniej przekształcone formy imion nakładały się nowe elementy, zachodziły nowe zmiany językowe.

Na Podlasie Żydzi napływali z różnych kierunków mając za sobą bagaż doświadczeń poprzedniego miejsca osiedlenia. Przybywali do środowiska bardzo zróżnicowanego etnicznie, kulturowo i językowo. Sytuacja etnolingwistyczna regionu wytyczała kierunki rozwoju systemu antroponimicznego Żydów Białegostoku i całego Podlasia. Materiał antroponimiczny wydobyty ze źródeł archiwalnych i metryk Gminy Żydowskiej w Białymstoku pozwala odnotować szereg procesów zachodzących w nazewnictwie żydowskim na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim. Materiał źródłowy jest niezwykle bogaty i różnorodny pod względem językowym, dlatego wymaga szczegółowych badań w odrębnej monografii, poświęconej tylko imionom trzech pokoleń Żydów białostockich. W tym miejscu skoncentruję się na zasobie imienniczym wykorzystanym do nominacji dzieci w latach 1835-1877 oraz funkcji i roli imienia w identyfikacji ludności żydowskiej w Białymstoku i na Podlasiu w XIX wieku.

Patrząc na imiona żydowskie przez pryzmat zachowanych w polskich archiwach materiałów źródłowych, stwierdzamy, że zarówno najstarsze poświadczenia (XVI-XVII w.)¹, jak i źródła z XIX i XX wieku świadczą o tym, że Żydzi na Podlasiu żyli zgodnie z własną kulturą i zwyczajami. W naturalny sposób nadawali swym dzieciom imiona z własnego zasobu antroponimów, imiona biblijne, hebrajskie, jidyjskie w różnych wersjach i formach zeslawizowanych. Od XVI wieku w zgodzie z własnymi zwyczajami nadawali imiona po zmarłych krewnych, por., *Piesach Psczolczyc i Pszczolka Piesachowicz, Icko Beniaminowicz...* syn jego *Beniamin; Abraham Nosalowicz...* *Nosal* syn jego [Dacewicz 2008, 44]. Nie brak dowodów na to, że te zwyczaje były pielęgnowane również w wiekach późniejszych. Porównajmy zapisy z metryk XIX-wiecznych:

Абрам Мошю-Овсенович Сольницкий... сын Мошю-Овсей (U 1874, 58), *Айзик Мошкович Тал... сын Мошко* (U 1848, 7).

Charakterystyczne są zapisy w metrykach urodzeń pogrobowców, por.:

Вдова Лея жена покойного Шмуеля Бениamina из г. Белосток сын Шмуель Бениamin (U 1864, 55), *Вдова Ривка жена покойника Вольфа Бера Гольдберга из м. Райгроде сын Вольф Бери* (U 1866, 112).

Dziecko otrzymywało imię przy obrzędzie obrzezania ósmego dnia po urodzeniu. Jeśli umierało wcześniej lub z różnych powodów, zazwyczaj zdrowotnych, nie zostało obrzezane, w metryce nie wpisywano żadnego imienia, por.:

Герш-Елиович Зута торговец жена его Хая Нахмановна Шапира сын (U 1872, 72).

Bez imienia wpisywano do akt dzieci martwo urodzone:

Мертворожденный(-ая) от: Ицки Хоровскаго и жены его Шейны (U 1871, 6), *Ицки Шохето и жены его Дрезель* (U 1871, 16).

Często występują zapisy: syn/córka umarł/a do nadania imienia lub bez imienia na 2, 3, 4... dzień od urodzenia, por.:

Абрам Айзенштат, Шпринца доч умерла до наречения имени (U 1877, 31), *Хацкель Суц, Маша Зисель сын умер до наречения имени* (U 1877, 26), *Мошю жена его Малка-Лея сын без имени умер на седьмой день от рождения* (U 1874, 3).

Przedstawiony niżej zasób imion wykorzystanych do nominacji dzieci w latach 1835-1877 pokazuje ich różnorodność brzmieniową i bogactwo form tworzonych

¹ Materiał źródłowy z XVI-XVIII wieku został zaczerpnięty z publikacji L. Dacewicz [2008].

na bazie jednego imienia. Słowniki imion męskich i żeńskich zawierają dane statystyczne (ilość nadanych imion w danej formie w nawiasach okrągłych) oraz informację o okresie wykorzystania formy imienia do nominacji. Rozbicie okresu 1835-1877 na kilka podokresów pozwala zaprezentować w tabeli uogólnione informacje o momencie pojawienia się i sposobie wykorzystania imienia na badanym terenie, które zestawione z nazwiskami i innymi faktami odnotowanymi w metrykach mogą być pomocne przy analizie migracji ludności żydowskiej. W słowniku imion umieszczone są również wszystkie imiona podwójne występujące w zapisach metrykalnych. Rejestracja imion podwójnych pisanych z łącznikiem i bez niego w takiej postaci, w jakiej wystąpiły one w źródłach, jest ważna ze względu na sposoby tworzenia od imion form patronimicznych. Na ich bazie kształtowało się w XIX wieku żydowskie nazwisko patronimiczne. Sposób tworzenia obowiązkowych w zaborze rosyjskim patronimów ilustrują zapisy w metrykach, które dla przykładu w tym miejscu przytaczam:

Белостоцкого мещанина Бендета Лейбовича Катинки и законной жены его Хаи-Нехи Лейбовны сын Симха (Симхе Бендетовичу Катинке) значит, Борух Мовшович Пижик; Мовшо-Зельман Цитриник; Йосель Ицкович Вильчанский; Янкель Сольницкий; Меер Мордко Заблудовский; Танхум Мовшович Ринский (U 1835, 4); ...мещан м. Шерешевы Пружанского уезда а постоянных жителей Белостока Мордки-Елия Ароновича-Гершовича и жены его Гутки Бендетовны ур. Шапира супругов Баренбаумов сын Кадыш – Кадышу Мордоховичу-Елиовичу Баренбауму – Бениамин Тикоцкий; Меер Лейбович Ейб... (U 1835, 13).

Ostatnia ilustracja jest dowodem na to, że w języku potocznym w stosunku do jednej osoby przy identyfikacji stosowano różne warianty imion. Imię mogło być używane w formach podstawowych i formach potocznych, skróconych, deminutywnych. Dlatego w niżej opracowanym słowniku imiona nadane dzieciom żydowskim w latach 1835-1877 zgrupowane są wokół podstawowego imienia w formie pełnej (biblijnej, jidyjskiej lub zapożyczzonej od chrześcijan). Powinno to pomóc w uchwyceniu wszystkich możliwych sposobów derywacji i przekształceń fonetycznych imienia, określić charakter wpływów słowiańskich i wyodrębnić najbardziej typowe dla badanego terenu zjawiska fonetyczne i morfologiczne. Imię podstawowe, na bazie którego powstały formy jest zapisane łacinką, natomiast oryginalny materiał źródłowy jest zamieszczony w takiej postaci graficznej, w jakiej wystąpił w źródłach, tj. imiona z okresu zaborów zapisane są grażdanką. Etymologia imion podana jest na podstawie literatury wyszczególnionej w bibliografii.

45

יהוה יי ויהוה יי
יהוה יי ויהוה יי

19-27 24-17

הוא

יהוה יי ויהוה יי
יהוה יי ויהוה יי

יהוה יי ויהוה יי

46

יהוה יי ויהוה יי
יהוה יי ויהוה יי

21-28 25-18

יהוה יי ויהוה יי
יהוה יי ויהוה יי

יהוה יי ויהוה יי

47

יהוה יי ויהוה יי
יהוה יי ויהוה יי

21-28 25-18

יהוה יי ויהוה יי
יהוה יי ויהוה יי

יהוה יי ויהוה יי

48

יהוה יי ויהוה יי
יהוה יי ויהוה יי

22-29 26-19

יהוה יי ויהוה יי
יהוה יי ויהוה יי

יהוה יי ויהוה יי

49

יהוה יי ויהוה יי
יהוה יי ויהוה יי

22-29 26-19

יהוה יי ויהוה יי
יהוה יי ויהוה יי

יהוה יי ויהוה יי

21

22 - 19

יהוה יי ויהוה יי
יהוה יי ויהוה יי

יהוה יי ויהוה יי

50

יהוה יי ויהוה יי
יהוה יי ויהוה יי

25-1 29-22

יהוה יי ויהוה יי
יהוה יי ויהוה יי

יהוה יי ויהוה יי

№	Имя	Дата рождения	Дата смерти	Место рождения	Место смерти
45	Иванов Иван Иванович	19	27 19 24	Село Давидово	Село Давидово
46	Давидов Давид Иванович	21	28 18 28	Село Давидово	Село Давидово
47	Евдокимов Евдоким Иванович	21	28 18 28	Село Давидово	Село Давидово
48	Завидов Завид Иванович	22	29 19 26	Село Давидово	Село Давидово
49	Завидов Завид Иванович	22	29 19 26	Село Давидово	Село Давидово
50	Завидов Завид Иванович	22	29 19 26	Село Давидово	Село Давидово

Imiona męskie

Imię	1835- -1849	1850- -1859	1860- -1869	1870- -1877
Aaron, Aron , bibl. (Wj 4, 14), hebr. 'aharon, zn. niejasne, zapewne z egip. rn, 'wielkie jest imię bóstwa', w tradycji bibl. związane z hebr. nazwą arki ('aron); brat Mojżesza i Miriam:				
Aron (32) 39, 56, 58, 59, 60, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+	+	+	+
Арон Вольф (2) 58, 71		+		+
Арон Герш (2) 64, 77			+	+
Арон Давид (1) 77				+
Арон Ицко (1) 69			+	
Арон Шолом (1) 77				+
Арон-Айзык (1) 72				+
Арон-Вольф (1) 74				+
Арон-Герц (1) 74				+
Арон-Герш (2) 75				+
Арон-Давид (1) 71				+
Арон-Иосель (1) 75				+
Арон-Ицко (2) 74, 77				+
Арон-Лейб (2) 74, 75				+
Арон-Лейзор (1) 77				+
Арон-Носон (1) 72				+
Арон-Овсей (1) 77				+
Арон-Соломон (1) 72				+
Арон-Шебсел (2) 69			+	
Арон-Шебсель (4) 71, 75				+
Арон-Шимон (1) 77				+
Арон-Шолом (1) 71				+
Арон-Янкель (1) 74				+
Орел (1) 62			+	
Орел Зундел (1) 63			+	
Орел Сендер (1) 62			+	
Abe , talm. (Berachot 24), aram. 'ojciec':				
Абе или Адольф (1) 64			+	
Ейбуш (1) 69			+	

Abel, bibl. (Rdz 4, 2), hebr. hebel 'tchnienie, obłok':				
Абел (3) 63			+	
Абел-Ицко (1) 46	+			
Абель (12) 63, 64, 65, 66, 69, 72, 75, 77			+	+
Abraham, Abram, Awraam, bibl. (Rdz 17, 5), hebr. 'abraham 'Ojciec jest wzniosły' lub z akad. 'Ojciec kocha', pierwszy patriarcha, protoplasta narodu żydowskiego:				
Абрам (129) 35, 39, 46, 48, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+	+	+	+
Абрам Айзек (1) 39	+			
Абрам Айзик (1) 46	+			
Абрам Айзык (1) 46	+			
Абрам Ария (1) 62			+	
Абрам Арон (2) 77				+
Абрам Бер (1) 63			+	
Абрам Борух (2) 62, 74			+	+
Абрам Гдаля (1) 39	+			
Абрам Герш (11) 39, 48, 59, 69, 71, 74, 77	+	+	+	+
Абрам Гершон (1) 39	+			
Абрам Гилель (2) 62, 77			+	+
Абрам Гирш (2) 62			+	
Абрам Иовель (1) 48	+			
Абрам Иосел (2) 60, 63			+	
Абрам Иосель (1) 48	+			
Абрам Исаак (1) 74				+
Абрам Ицка (5) 63, 64, 65			+	
Абрам Ицко (10) 39, 46, 62, 64, 66, 69, 71, 75, 77	+		+	+
Абрам Лейб (6) 39, 64, 66, 69, 71, 77	+		+	+
Абрам Лейбко (1) 39	+			
Абрам Лейзер (1) 66			+	
Абрам Либерман (1) 62			+	
Абрам Матыс (1) 75				+
Абрам Мендель (1) 69			+	
Абрам Моше (1) 65			+	
Абрам Овшей (2) 65, 66			+	
Абрам Рубин (1) 66			+	
Абрам Фалк (1) 69			+	
Абрам Фишель (1) 62			+	
Абрам Хаим (2) 64, 71			+	+

Абрам Шилом (1) 77				+
Абрам Шлема (1) 77				+
Абрам Шлома (1) 39	+			
Абрам Шмуль (3) 46, 72	+			+
Абрам Эфроим (1) 39	+			
Абрам Яков (1) 77				+
Абрам Янкел (1) 39	+			
Абрам Янкель (3) 64, 69			+	
Абрам-(Мордко) Марк (1) 74				+
Абрам-Абель (1) 74				+
Абрам-Ассир (1) 77				+
Абрам-Бениамин (1) 72				+
Абрам-Бер (2) 72, 77				+
Абрам-Берка (1) 69			+	
Абрам-Берко (1) 69			+	
Абрам-Борух (1) 74				+
Абрам-Герш (8) 69, 71, 72, 74			+	+
Абрам-Гутман (1) 69			+	
Абрам-Давид (4) 72, 74, 75				+
Абрам-Ебер (1) 75				+
Абрам-Езра (2) 69			+	
Абрам-Елия (2) 71, 72				+
Абрам-Зельман (2) 74, 75				+
Абрам-Зусман (2) 71				+
Абрам-Иосель (3) 71, 72, 75				+
Абрам-Исаак (1) 74				+
Абрам-Ицко (22) 48, 69, 71, 72, 74, 75	+		+	+
Абрам-Кальман (1) 69			+	
Абрам-Лазар (1) 77				+
Абрам-Лейб (7) 71, 72, 74, 75				+
Абрам-Лейзор (2) 77				+
Абрам-Месер (2) 72, 75				+
Абрам-Михель (1) 75				+
Абрам-Мовша (5) 69, 74, 75			+	+
Абрам-Мовшо (6) 71, 72				+
Абрам-Мордко (1) 71				+
Абрам-Мордух (1) 69			+	
Абрам-Носон (1) 71				+
Абрам-Овсей (1) 75				+

Абрам-Пинхос (1) 71				+
Абрам-Хаим (2) 72, 74				+
Абрам-Хайкель (1) 77				+
Абрам-Шая (2) 71, 72			+	+
Абрам-Шлиома (1) 75				+
Абрам-Шлиомо (2) 69, 72				+
Абрам-Шмуль (4) 75				+
Абрам-Юдель (1) 72			+	+
Абрам-Яков (1) 75				+
Абрам-Янкель (5) 69, 71, 74, 75				+
Абраш (1) 46	+			
Абра-Шмуль (1) 75				+
Авраам (5) 59, 62, 72, 75, 77		+	+	+
Авраам-Исаак (1) 77				+
Аврам-Моисей (1) 77				+
Эбер (4) 57, 62, 63, 75		+	+	+
Aleksander , gr. alexo 'bronię, wspomagam' i aner (dop. andros) 'mąż, mężczyzna':				
Александр (2) 74				+
Александр Зискинд (1) 66			+	
Александр-Зыскинд (1) 74				+
Александр-Хаим (1) 75				+
Сендар (1) 71				+
Сендер (14) 48, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 69, 71, 74	+	+	+	+
Сендер или Александр (1) 65			+	
Сендер Иосель (1) 63			+	
Сендер Меер (1) 65			+	
Сендор (1) 71				+
Alter , jid. z niem. alter 'stary człowiek':				
Алтер (2) 65			+	
Алтор (1) 72				+
Альтер (5) 59, 65		+	+	
Anselm , germ. pochodzenia, śwн. ans 'bóg' (Ansowie to bogowie w mitologii germańskiej zwani Filarami świata) i helm 'helm':				
Анчел (1) 60			+	
Аншел (1) 66			+	

Ari, Aria, Arie , hebr. 'lew':				
Ария (4) 66, 71, 72, 74			+	+
Ария Вольф (1) 71				+
Ария Лейб (1) 62			+	
Ария-Давид (2) 69, 75			+	+
Ария-Лейб (2) 69, 74			+	+
Aser, Oszer , bibl. (Rdz 30, 13), hebr. 'aszzer 'szczęśliwy' syn Jakuba i Zilpy, eponim pokolenia Asera:				
Ошер (8) 62, 69, 74, 75			+	+
Ошер Хаим (1) 71				+
Ошер-Аншель (1) 71				+
Ошер-Ензель (1) 77				+
Ошер-Лейб (1) 74				+
Ошер-Мендель (1) 71				+
Ошер-Мордко (1) 72				+
Ошер-Юдель (1) 74				+
Asriel , bibl. (Lb 26, 31), hebr. 'asri'el, por. Izrael; potomek Manassesa:				
Азриел (1) 64			+	+
Азриель (4) 72, 74, 75				+
Азриель-Шлиоמו (1) 74				+
Awigdor , bibl. (1 Krn 4, 4), 'ojciec Gedora':				
Авигдер (1) 58		+		
Вигдер (5) 63, 64, 65			+	
Вигдор (3) 72, 74				+
Вигдор-Лейб (1) 69			+	
Baruch , bibl. (Jr 32, 12) hebr. baruch 'błogosławiony'; syn Neriasza, sekretarz Jeremiasza:				
Барух Шабса (1) 39	+			
Борех (1) 64			+	
Борух (27) 39, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75	+		+	+
Борух Гирш (1) 63			+	
Борух Иосель (1) 60			+	
Борух Лейб (1) 77				+
Борух Мендель (1) 63			+	
Борух Мордко (1) 71				+
Борух Ошер Герш (1) 48	+			

Борух-Абрам (1) 75					+
Борух-Бендет (1) 75					+
Борух-Герш (2) 72, 74					+
Борух-Ицко (1) 75					+
Борух-Мордко (1) 74					+
Борух-Шимшон (1) 71					+
Варух (1) 77					+
Becalel, Besalel , bibl. (Wj 31, 2), hebr. becal'el 'w cieniu Boga'; syn Uriego z pokolenia Judy, budowniczy sanktuarium na pustyni:					
Цалел (8) 62, 64, 65, 66, 69				+	
Цалель (11) 71, 72, 74, 75, 77					+
Цалель-Вольф (1) 71					+
Цалель-Зелик (1) 72					+
Цалка (1) 69				+	
Цалько (2) 39, 69	+			+	
Bencijen, Bencjon , talm. (Edujjot 8, 7), hebr. ekspr. ben Zion 'syn Syjonu'					
Бенцион (1) 74					+
Benedykt, Bendit , z łac. Benedictus 'błogosławiony':					
Бейнеш (1) 39	+				
Бейнуш (2) 74, 75					+
Бендел (1) 65				+	
Бендер (1) 62				+	
Бендет (4) 59, 63, 66, 75			+	+	
Beniamin , bibl. (Rdz 35, 18), hebr. binjamin 'syn prawicy', dwunasty z synów Jakuba:					
Бениамен (2) 62, 64				+	
Бениамин (37) 39, 48, 62, 63, 64, 65, 66, 71, 72, 74, 75, 77	+			+	+
Бениамин Вольф (2) 75, 77					+
Бениамин Зельман (1) 72					+
Бениамин-Абрам (1) 75					+
Бениамин-Вольф (2) 74					+
Бениамин-Герш (1) 75					+
Бениамин-Гершон (1) 75					+
Бениамин-Ицко (2) 72					+
Бениамин-Лейб (2) 69, 75				+	+

Бениамин-Литман (1) 72				+
Бениамин-Моисей (1) 77				+
Бениамин-Мордко (1) 71				+
Бениамин-Нота (2) 72				+
Бениамин-Хаим (1) 72				+
Бениамин-Шмуль (1) 72				+
Бениамин-Янкель (1) 72				+
Биниамин (3) 59, 69		+	+	
Биниамин Берка (1) 58		+		
Биниамин Вольф (1) 69			+	
Бишка (3) 66, 69, 72			+	+
Бишко (1) 77				+
Бышка (4) 65, 71, 74			+	+
Веньямин (1) 77				+
Ver , jid. z niem. Bär 'niedźwiedź', nawiązanie do Issachara (Rdz 49, 14), może też łączyć się z niem. imionami Bernhard, Bernold:				
Бер (17) 48, 63, 64, 65, 66, 77	+		+	+
Бер Зельман (1) 62			+	
Бер Лейб (2) 46, 62	+		+	
Бер-Вольф (1) 75				+
Берел (4) 60, 63			+	
Берель (17) 35, 69, 71, 74, 75, 77	+		+	+
Берель Бениамин (1) 77				+
Берель Лейб (1) 77				+
Берель-Вольф (1) 71				+
Берель-Давид (1) 77				+
Берель-Лейб (3) 71, 75				+
Берка (7) 58, 63, 64, 69		+	+	
Берки (1) 64			+	
Берко (43) 35, 39, 46, 57, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75	+	+	+	+
Берко Герш (1) 72				+
Берко Давид (1) 39	+			
Берко Лейб (1) 39	+			
Берко-Лейб (1) 74				+
Бер-Лейб (1) 46	+			
Берль (1) 77				+

Borys , sl. skrócona postać od im. z członem Bori- / Borzy-, np. Borisław / Borzysław lub im. bułg. z mong. Bogori 'biedny, mały':				
Борис (1) 77				+
Bunim, Bunem , 1. bibl. hebr. Buna (1 Krn 2, 25), jeden z synów Jerachmeela; Bunni (Ne II: 15), przodek lewity Szemajasza i in.; oba imiona (: Benajasz); 2. fr. bon homme 'dobry człowiek':				
Буним (1) 72				+
Буним Шмуль (1) 75				+
Chaim, Chajem , pibibl. hebr. chaj 'żywy, który żyje', chajjim 'żyjący':				
Кайкель-Меер (1) 74				+
Хаим (73) 39, 46, 58, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+	+	+	+
Хаим Бер (1) 77				+
Хаим Герш (2) 71				+
Хаим или Эфраим (1) 60			+	
Хаим Исраиль (1) 60			+	
Хаим Ицко (4) 64, 65, 72, 77			+	+
Хаим Лейб (2) 39, 62	+		+	
Хаим Мендель (2) 69			+	
Хаим Нових (1) 65			+	
Хаим Носон (1) 71				+
Хаим Пинхос (1) 71				+
Хаим Тевель (1) 77				+
Хаим Хайкель (2) 46	+			
Хаим Шебсел (1) 69			+	
Хаим Шлиомо (1) 72				+
Хаим Шолом (1) 69			+	
Хаим-Абрам (3) 74, 75				+
Хаим-Айзык (1) 74				+
Хаим-Арон (2) 74, 77				+
Хаим-Бениамин (1) 77				+
Хаим-Бер (3) 74, 77				+
Хаим-Берко (1) 69			+	
Хаим-Борух (1) 75				+
Хаим-Бушка (1) 72				+
Хаим-Вольф (2) 71				+
Хаим-Герш (8) 72, 74, 75				+
Хаим-Гирш (1) 75				+

Хаим-Ейзор (1) 74				+
Хаим-Зелик (2) 72				+
Хаим-Илия (2) 77				+
Хаим-Иосель (1) 71				+
Хаим-Ицко (1) 72				+
Хаим-Лев (1) 77				+
Хаим-Лейб (7) 71, 72, 75				+
Хаим-Лейзор (1) 69			+	
Хаим-Михель (1) 74				+
Хаим-Михль (1) 71				+
Хаим-Мордко (1) 72				+
Хаим-Шлиомо (2) 71, 74				+
Хаим-Шмуель (1) 74				+
Хаим-Шмуль (1) 72				+
Хаим-Янкель (1) 72				+
Хайкел (2) 66			+	
Хайкель (4) 46, 62, 74, 75	+		+	+
Хайкель-Шлиомо (1) 71				+
Хайм (20) 46, 62, 63, 64	+		+	
Хайм Ицко (1) 63			+	
Хайм Лейб (1) 65			+	
Хайм Мордахель (1) 63			+	
Хайм Хайкель (1) 46	+			
Хейм (2) 57		+		
Chanina , aram. ‘współczujący, litościwy’:				
Ханина (1) 65			+	
Channel , bibl. (Lb 34, 23), hebr. channi’el ‘Bóg jest łaskawy’; odpowiedzialny za pokolenie Manassesa przy podziale Kanaanu; głowa rodu w pokoleniu Asera (1 Krn 7, 39):				
Ханель (1) 46	+			
Codek, Sadok , bibl. (2 Sm 15, 24), hebr. cadoq ‘(Bóg jest) sprawiedliwy’ wraz z Abiatarem pełnił służbę kapłańską; syn Achituba (2 Sm 8, 17) i in.:				
Цодик (1) 77				+
Цодык (1) 74				+

Dawid, Dowid, bibl. (1 Sm 16, 13), hebr. etym. niepewna, związana z rdzeniem dod 'krewny' lub 'umilowany'; najmłodszy sym Jessego z Betlejem, namaszczony przez Samuela na króla:

Давид (76) 39, 46, 48, 56, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+	+	+	+
Давид Ария (1) 69			+	
Давид Берель (1) 71				+
Давид и Янкель (1) 57 ?		+		
Давид Иозель (1) 71				+
Давид Иосель (2) 46, 71	+			+
Давид Иосиф (1) 77				+
Давид Ицко (2) 69, 77			+	+
Давид Лейб (2) 69			+	
Давид Лейзор (1) 77				+
Давид Ошер (1) 66			+	
Давид Цалько (1) 69			+	
Давид Шая (1) 66			+	
Давид Шлиомо (1) 66			+	
Давид-Абрам (2) 75				+
Давид-Бейрах (1) 74				+
Давид-Бер (1) 75				+
Давид-Зельман-Хаим (1) 72				+
Давид-Иозеп (1) 72				+
Давид-Иосель (1) 69			+	
Давид-Иосиф (1) 77				+
Давид-Ицко (2) 71, 75				+
Давид-Лейб (4) 71, 72, 74, 77				+
Давид-Мордко (1) 74				+
Давид-Хаим (1) 71				+
Давид-Шимон (1) 74				+
Давид-Шлиома (2) 72, 75				+
Давид-Шлиомо (1) 72				+
Давид-Янкель (1) 75				+
Довид (12) 46, 48, 62, 63, 66, 77	+		+	+
Довид Лейб (1) 62				+
Довид-Иосель (1) 46	+			
Тевсел (2) 58, 62		+	+	
Тевсель (8) 72, 74, 75, 77				+

Dan, bibl. (Rdz 30, 6), hebr. din 'sądzić'; syn Jakuba i Bilhy, eponim jednego z 12 pokoleń Izraela (Rdz 35, 25):

Дан (3) 39, 46		+			
----------------	--	---	--	--	--

Daniel, Danił, bibl. (Dn 1, 6), hebr. danijje'l 'Bóg jest moim sędzią; bohater KSIĘGI DANIELA, sygnatariusz Przymierza (Ne 10, 7) i in.:

Данел (1) 58			+		
Данель (1) 75					+
Даниел (1) 56			+		
Даниель (1) 48		+			

Denis, Dionizy, Dionisij, gr. Dionysios 'należący do boga Dionisosa, jemu poświęcony':

Дониис (1) 77					+
---------------	--	--	--	--	---

Efrojem, Efraim, bibl. (Rdz 41, 52), hebr. 'eprajim z akad. i sum. apparu 'żuławy, żywna ziemia' (końcówka -ajim wskazuje na toponim), pokolenie Izraela nazwane od gór E. w centrum Kanaanu. Ojcem-eponimem pokolenia był Efraim, syn Józefa i Asenat, młodszy brat Manassesesa, urodzony w Egipcie:

Эфраим (5) 46, 75		+			+
Эфраим Зельман (1) 75					+
Эфраим-Лейб (1) 75					+
Эфроим (10) 64, 66, 71, 74, 77				+	+
Эфроим Герш (1) 39		+			
Эфроим Зорах (1) 62				+	
Эфроим Иосель (1) 69				+	
Эфроим Лейб (2) 77					+
Эфроим-Вольф (1) 72					+
Эфроим-Герш (1) 69				+	
Эфроим-Иовель (1) 72					+
Эфроим-Ицко (1) 72					+
Эфроим-Лейзор (1) 71					+
Эфроим-Липа (1) 74					+
Эфроим-Мендель (1) 72					+
Эфроим-Шлиомо (1) 72					+
Эфроим (1) 62				+	

Elchanan, Elchonen, bibl. (2 Sm 23, 24), hebr. 'elchanan 'Bóg jest łaskawy'; syn Dodo z Betlejem, słynny wojownik Dawida:

Елханон (1) 69				+	
Елькона (1) 66				+	
Хона (2) 39, 66		+		+	

Хона Зосель (1) 39	+			
Хоне (2) 66, 75			+	+
Хонел (3) 63, 66			+	
Хонель (8) 71, 72, 74				+
Хонель Зусман (1) 63			+	
Хонель Шлома (1) 66			+	
Хонель-Ицко (1) 72				+
Хонель-Танхель (1) 71				+
Хонон (9) 48, 56, 66, 69, 77	+	+	+	+
Хонон Зусель (1) 77				+
Elia, Elie, Eliasz, Ilia, bibl. (1 Krl 17, 21), hebr. 'elijah(u) 'Jahwe jest moim Bogiem'; prorok z Tiszbe w Galaadzie (1 Krl 17-21), Izraelita spośród synów Elama (Ezd 10, 26) i in.:				
Елия (22) 64, 65, 66, 71, 72, 74, 75			+	+
Елия Генах (1) 69			+	
Елия Герш (1) 48	+			
Елия Ицко (1) 65			+	
Елия Лейб (1) 66			+	
Елия Мошко (1) 65			+	
Елия Перец (1) 64			+	
Елия-Герш (3) 71, 72, 75				+
Елия-Зисель (1) 75				+
Елия-Мовшо (1) 72				+
Елия-Хаим (1) 72				+
Елья (4) 46, 66, 69, 71	+		+	+
Елья Нисон (1) 69			+	
Елья-Зельман (1) 74				+
Ельяш (1) 62			+	
Еля (7) 56, 59, 60, 63, 75		+	+	+
Еля-Герш (1) 74				+
Еля-Зусель (2) 74				+
Еля-Манес (1) 74				+
Еля-Мордако (1) 74				+
Еля-Рувин (1) 74				+
Еля-Сроль (1) 74				+
Еля-Шмуль (1) 74				+
Илия (7) 72, 75, 77				+
Илия-Елькона (1) 57		+		

Илья Айзыкович (i) 77					+
Илья Зисель (i) 77					+
Илья Яков (i) 77					+
Eliakim, Eliokim , bibl. (2 Krl 18, 18), hebr. 'eljaqim 'Bóg podnosi'; syn Chilkiasza, następcy Szebny na dworze Ezechiasza (Iz 22, 15-25) i in.:					
Елиокум (i) 72					+
Eliezer , gr. Lazaros, pol. Łazarz, ros. Łazar', bibl. (Rdz 15, 2), hebr. 'eli'ezer 'Bóg wspomógł'; Damasczeńczyk, przyszły spadkobierca Abrama:					
Лазар (2) 77					+
Лазор-Шодем (i) 77					+
Леизор (i) 65				+	
Лейзар (i) 60				+	
Лейзер (29) 39, 48, 59, 65, 60, 62, 64, 65, 66, 69	+	+		+	
Лейзер Герш (i) 66				+	
Лейзер Гершон (i) 39	+				
Лейзер Гирш (i) 62				+	
Лейзер Данель (i) 39	+				
Лейзер Иосел (i) 69.				+	
Лейзер Иосель (i) 69				+	
Лейзер Меер (i) 39	+				
Лейзер Мешель (i) 39	+				
Лейзер Мовша (i) 69				+	
Лейзор (31) 35, 65, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+			+	+
Лейзор Борух (i) 77					+
Лейзор Елия (i) 72					+
Лейзор Ицко (i) 74					+
Лейзор Мендель (i) 71					+
Лейзор Мовшо (i) 72					+
Лейзор Мордако (i) 71					+
Лейзор-Бер (i) 69				+	
Лейзор-Вольф (i) 74					+
Лейзор-Герц (i) 75					+
Лейзор-Герш (i) 75					+
Лейзор-Лейб (i) 74					+
Лейзор-Мендель (i) 71					+
Лейзор-Мовшо (i) 71					+
Лейзор-Рувин (i) 72					+

Лейзор-Хаим (1) 69				+	
Лейзор-Цемах (1) 72					+
Лейзор-Шмуль (1) 74					+
Лозер (3) 63, 66, 77				+	+
Лозор (5) 64, 65, 66, 75				+	+
Elkana, Elkone , bibl. (Wj 6, 24), hebr. 'elqana 'Bóg uczynił, założył'; syn Koracha:					
Елкона (1) 63				+	
Ezra, Ezdrasz , bibl. (1 Krn 4, 17), aram. 'ezra' '(Bóg jest) pomocą; przodek szczepów związanych z Kalebem i in.:					
Езра (1) 48		+			
Fabian , łac. Fabianus 'należący do Fabiusza, Fabiuszów':					
Фабиан (1) 71					+
Fajwusz , łac. vivus 'żyjący, żywy', kalka imienia Chaim:					
Файвел (8) 58, 62, 63, 64, 69				+	+
Файвел или Фабиан (1) 63					+
Файвель (20) 64, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77					+
Файвель Ицко (1) 48		+			
Файвель-Иосель (2) 71, 75					+
Файвель-Мовша (1) 75					+
Файвель-Мовшо (1) 75					+
Фейвел (5) 56, 58, 59, 65				+	+
Фейвель Шмуль (1) 46		+			
Fajtel , jid. z łac. vitalis, zob. im. Witalis:					
Файтель (1) 66				+	
Falk , jid. z niem. Falke 'skół':					
Фалк (1) 74					+
Фальк (1) 62				+	
Ferdynand , germ. z św. ferd (fried) 'pokój' i -nand 'odważny, śmiały'; ulubione imię na dworze królewskim w Hiszpanii i Portugalii:					
Фердинанд (1) 57				+	

Fiszl, Fiszel , jid. z niem. Fisch ‘ryba’:				
Фишел (2) 57, 62		+	+	
Фишэль (6) 56, 69, 71, 74, 75		+	+	+
Фишэль-Лейб (1) 71				+
Фишэль-Ошер (1) 74				+
Gabriel, Gawriel , bibl. (Dn 8, 16), hebr. gabri’el ‘mąż Boży’, anioł wyjaśniający Danielowi wizje:				
Гавриель (2) 69, 75			+	+
Gedalia, Gdalie , w przekł. pol. Godoliasz, bibl. (2 Krl 25, 22), hebr. gedaljahu ‘Jahwe wywyższył’, babiloński zarządca Judy i in.:				
Гдал Бер (1) 64			+	
Гдалие (1) 66			+	
Гдалий (1) 77				+
Гдалия (7) 39, 69, 72, 74	+		+	+
Гдалия Герш (1) 39	+			
Гдалия-Абрам (1) 72				+
Гдалия-Лейб (2) 69, 71			+	+
Гдаль (1) 72				+
Гдаля (7) 39, 62, 63, 64, 65, 66	+		+	
Гидал (2) 59, 60		+	+	
Ходел (1) 60 ?			+	
Gerasim , gr. gerasimos ‘czcigodny, szanowny człowiek’:				
Герасим (1) 71				+
Gerszon, Gerszom , bibl. (Rdz 46, 11), hebr. gerszon ‘wygnaniec’, pierwszy z trzech synów Lewiego:				
Герш (91) 39, 46, 48, 56, 57, 58, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+	+	+	+
Герш Айзык (1) 69			+	
Герш Вольф (4) 39, 65, 77	+		+	+
Герш Иона (1) 69			+	
Герш Иосель (1) 48	+			
Герш Лейб (4) 46, 64, 71, 75	+		+	+
Герш Лейзор (1) 69			+	
Герш Мовша (1) 60			+	
Герш Мордка (1) 64			+	
Герш Юдко (1) 39	+			

Герш Янкель (2) 46	+			
Герш-Бер (4) 71, 72, 75				+
Герш-Вольф (2) 71				+
Герш-Григорий (1) 71				+
Гершен (2) 62			+	
Герш-Иона (1) 72				+
Герш-Ицко (3) 71, 74, 75				+
Гершко (1) 39	+			
Герш-Лейб (5) 46, 69, 71, 74, 77	+		+	+
Герш-Лейзор (1) 77				+
Гершон (26) 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77			+	+
Гершон Меер (2) 46	+			
Герш-Ошер (1) 74				+
Герш-Фальк (1) 75				+
Герще (1) 46	+			
Gotszalk , niem. Gottschalk ‘sługa Boży’:				
Гецель (2) 71, 72				+
Grigorij, Grzegorz , gr. gregorios ‘gorliwy, czuwający’:				
Григорий (5) 58, 71, 77		+		+
Gutman , jid. z niem. Gutmann ‘dobry człowiek’:				
Гутман (1) 77				+
Heman , bibl. (1 Krł 5, 11), hebr. heman ‘wierny’, jeden ze sławnych mędrców Kanaanu:				
Гейман (1) 71				+
Henoch , bibl. (Rdz 4, 17), hebr. chanok ‘inauguracja, poświęcenie’, syn Kaina:				
Генах (7) 62, 64, 66, 71, 75			+	+
Гендель Мендель (1) 39	+			
Генох (1) 71				+
Енах (1) 60			+	
Hillel , bibl. (Sdz 12, 13), hebr. hillel ‘wielbiciel [Boga]’, ojciec Abdona:				
Гелель Давид (1) 75				+
Гилел (1) 63			+	
Гилель (2) 69, 72			+	+
Гилель Айзык (1) 77				+

Гилель-Герц (1) 69			+	
Гилель-Лейб (1) 71				+
Гилель-Хаим (2) 69, 72			+	+
Илел (1) 56		+		
Hiob, bibl. (Ez 14, 14), hebr. 'ijjob, gr. Iob, stąd ros. Jow; popularny bohater tradycji				
Izraela, centralna postać KSIĘGI HIOWA, por. też Joel:				
Иовель (9) 57, 64, 66, 69, 71, 74		+	+	+
Иовель Лейб (2) 65			+	
Иовель-Шмуль (1) 74				+
Hirsch, jid. z niem. Hirsch 'jelen', nawiązanie do Neftalego, zob. bibl. błogosławieństwo				
Jakuba (Rdz 49, 21):				
Герц (6) 48, 59, 62, 71, 74	+	+	+	+
Гирш (16) 48, 58, 62, 63, 69, 74, 77	+	+	+	+
Гирш Григорий (1) 65			+	
Ерцка (2) 59		+		
Ischok, Isaak, Izaak, bibl. (Rdz 17, 7; 21, 3), hebr. jicchaq 'Bóg się uśmiechnął' patriarcha,				
syn Abrahama:				
Айзик (7) 46, 56, 57, 60, 62, 63	+	+	+	
Айзык (14) 48, 62, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+		+	+
Айзык Симон (1) 77				+
Айзык-Абель (1) 75				+
Айзык-Берель (1) 77				+
Айзык-Вольф (1) 69			+	
Айзык-Давид (1) 74				+
Ейзик (1) 65			+	
Ейзик или Евгении (1) 65			+	
Ейзык (2) 64			+	
Изак (1) 65			+	
Исаак (15) 60, 65, 66, 69, 75, 77			+	+
Исаак Моисей (1) 77				+
Исаак Мордко (1) 77				+
Исаак Пейсах (1) 77				+
Исаак Шабсай (1) 77				+
Исаак-Давид (1) 75				+
Исаак-Лейб (1) 71				+
Исаак-Эфраим (1) 77				+
Ицель (1) 60			+	

Ицка (17) 39, 59, 63, 64, 65, 66	+	+	+	
Ицка-Меер (1) 77				+
Ицко (90) 39, 46, 48, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75	+	+	+	+
Ицко Арон (1) 62			+	
Ицко Бер (1) 65			+	
Ицко Вольф (3) 39, 48, 64	+		+	
Ицко Герш (2) 65			+	
Ицко Елия (1) 46	+			
Ицко Елкана (1) 46	+			
Ицко Иосеф (1) 66			+	
Ицко Лейб (3) 39, 63, 65	+		+	
Ицко Лейзер (3) 39, 64, 69	+		+	
Ицко Меер (1) 77				+
Ицко Мовшо (1) 69			+	
Ицко Моше (1) 39	+			
Ицко Овсей (1) 39	+			
Ицко Хаим (2) 69, 77			+	+
Ицко Янкель (2) 46, 64	+		+	
Ицко-Абель (1) 71				+
Ицко-Айзык (2) 74				+
Ицко-Бер (2) 72, 74				+
Ицко-Герш (3) 69, 74, 75			+	+
Ицко-Довид (1) 72				+
Ицко-Елия (2) 69, 75			+	+
Ицко-Зельман (1) 69			+	
Ицко-Илия (1) 72				+
Ицко-Иосель (3) 69, 72			+	+
Ицко-Карнил (1) 69			+	
Ицко-Лейб (9) 71, 74, 75				+
Ицко-Лейзор (1) 72				+
Ицко-Лейма (1) 75				+
Ицко-Меер (4) 71, 72, 75				+
Ицко-Мовша (3) 69, 74			+	+
Ицко-Мовшо (1) 72				+
Ицко-Мордко (2) 75				+
Ицко-Нафталия (1) 74				+
Ицко-Нисель (2) 75, 77				+
Ицко-Симха (1) 75				+

Ицко-Хаим (2) 72, 75				+
Ицко-Шлиомо (1) 69			+	
Ицко-Юдель (1) 75				+
Ицко-Янкель (1) 46	+			
Ignacy, ros. Ignatij, z łac. Ignatius, ignis 'ogień':				
Игнагий (1) 71				+
Isroel, Izrael, bibl. (Rdz 32, 28), hebr. jisra'el 'Bóg okazał się mocny'; imię Jakuba nadane mu przez Boga po walce (Rdz 33, 29):				
Израель Овсей (1) 66			+	
Израиль (3) 60, 75, 77			+	+
Израиль Вольф (1) 77				+
Израиль Моисей (1) 77				+
Израиль Файвель (1) 77				+
Израиль-Лев (1) 77				+
Израиль-Соломон (1) 77				+
Исер (3) 66, 69, 74			+	+
Исор (4) 66, 69, 71			+	+
Исраел (1) 63			+	
Исраил Герш (1) 77				+
Сраль (3) 46, 48	+			
Сраль Бер (1) 48	+			
Сроел (5) 58, 59, 60		+	+	
Сроел Шмуель (1) 58		+		
Сроель (3) 39, 56	+	+		
Срол (21) 39, 62, 63, 64, 65, 66	+		+	
Срол Исер (1) 65			+	
Срол Моракко (1) 39	+			
Срол Янкель (1) 64			+	
Сроль (41) 46, 62, 65, 66, 69, 71, 72, 54, 75	+		+	+
Сроль Арон (1) 65			+	
Сроль Герш (1) 46	+			
Сроль или Исидор (1) 35	+			
Сроль Ионо (1) 77				+
Сроль Иосель (1) 46	+			
Сроль Иосиль (1) 46	+			
Сроль Мовшо (2) 72				+
Сроль Хаим (1) 71				+

Сроль Янкель (1) 62			+	
Сроль-Ария (1) 69			+	
Сроль-Бениамин (1) 75				+
Сроль-Вольф (1) 74				+
Сроль-Герш (5) 46, 71, 72, 75	+			+
Сроль-Давид (2) 69, 74			+	+
Сроль-Иосель (2) 69, 72			+	+
Сроль-Ицко (2) 72, 74				+
Сроль-Лейб (4) 69, 71, 72			+	+
Сроль-Меер (2) 71, 75				+
Сроль-Мовша (2) 72, 75				+
Сроль-Мовшо (2) 72				+
Сроль-Морако (4) 72, 74, 75				+
Сроль-Симха (1) 74				+
Сроль-Хаим (1) 71				+
Сроль-Хемия (1) 75				+
Сроль-Шлиома (1) 75				+
Сроль-Шлиомо (1) 71				+
Сроль-Шмуль (1) 71				+
Сроль-Янкель (1) 75				+
Issachar, Isocher, bibl. (Rdz 30, 18), hebr. jissaschar ‘(Bóg) daje zapłatę; piąty syn Jakuba i Lei, przodek eponim jednego z 12 pokoleń Izraela (Rdz 46, 13):				
Сахар (1) 69			+	
Сахар Берко (1) 46	+			
Сохер Бер (1) 39	+			
Сохор (4) 69, 71, 77			+	+
Izydor, ros. Isidor, z gr. Isidoros ‘dar Izydy, bogini księżycy’:				
Изадор (1) 64			+	
Jakob, Jakow, Jakub, bibl. (Rdz 25, 26), hebr. ja’aqob z sem. ja’aqob’el ‘niech Bóg strzeże’, syn Izaaka i Rebeki:				
Акива (1) 39	+			
Июкель (2) 35	+			
Кива (2) 63, 71			+	+
Кива-Лейзор (1) 74				+
Кивель (2) 75, 77				+
Кивель Герш (1) 77				+

Копел (4) 39, 63, 64, 66	+		+	
Копель (5) 46, 71, 72, 77	+			+
Копель Пейсах (1) 77				+
Кувель (1) 71				+
Кыва (2) 46	+			
Яков (16) 69, 71, 72, 74, 75, 77			+	+
Яков Герш (1) 77				+
Яков Давид (1) 77				+
Яков Иуда (1) 77				+
Яков Моисей (2) 77				+
Яков Соломон (2) 77				+
Яков-Елия (2) 72, 74				+
Яков-Лев (1) 77				+
Яков-Меер (1) 77				+
Янкел (22) 39, 56, 58, 59, 60, 62, 63, 65, 66	+	+	+	
Янкел Иосель (1) 65			+	
Янкел Лейб (2) 63			+	
Янкел Мейр (2) 60			+	
Янкел Хацкель (1) 39	+			
Янкел Шимон (1) 65			+	
Янкель (85) 35, 39, 46, 48, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75	+		+	+
Янкель Ария (1) 62			+	
Янкель Бениамин (1) 63			+	
Янкель Бер (2) 63, 71			+	+
Янкель Боруш (1) 64			+	
Янкель Вельвель (1) 62			+	
Янкель Вольф (2) 65, 69			+	
Янкель Герш (4) 39, 64, 71	+		+	+
Янкель Гершен (1) 62			+	
Янкель Зельман (3) 46, 71	+			+
Янкель Зуска (1) 63			+	
Янкель Зусман (1) 71				+
Янкель Иоель (1) 46	+			
Янкель Иосель (3) 46, 64	+		+	
Янкель Копель (1) 39	+			
Янкель Лейб (4) 66, 71, 72			+	+
Янкель Лейзер (1) 39	+			
Янкель Мовша (1) 64			+	

Янкель Мошко (2) 46	+			
Янкель Овшей (1) 66			+	
Янкель Рафал (1) 69			+	
Янкель Сроль Израль (1) 63			+	
Янкель Тевель (1) 65			+	
Янкель Шлиомо (1) 69			+	
Янкель Шоидел (1) 63			+	
Янкель Шолим (2) 65			+	
Янкель Эфроим (1) 69			+	
Янкель-Ария (1) 74				+
Янкель-Арон (2) 74				+
Янкель-Бер (7) 69, 72, 74, 75			+	+
Янкель-Вольф (3) 69, 72			+	+
Янкель-Герш (7) 69, 74, 75			+	+
Янкель-Давид (4) 69, 75, 77			+	+
Янкель-Езра (1) 71				+
Янкель-Елия (1) 75				+
Янкель-Иосель (1) 72				+
Янкель-Кальман (1) 74				+
Янкель-Лейб (7) 71, 72, 74, 75				+
Янкель-Меер (5) 69, 71, 74,			+	+
Янкель-Мендель (1) 74				+
Янкель-Мовшо (2) 72, 74				+
Янкель-Мордко (1) 74				+
Янкель-Носон (1) 75				+
Янкель-Пейсах (1) 74				+
Янкель-Файвель (1) 74				+
Янкель-Хайм (1) 72				+
Янкель-Хацкель (1) 75				+
Янкель-Шмуль (4) 69, 71, 72, 74			+	+
Янкель-Шолем (1) 74				+
Янкель-Юдсль (1) 71				+
Jawan, bibl. (Rdz 10, 2), syn Jafeta:				
Евна (1) 62			+	

Jechezkel, Icheskl, Ezechiel, bibl. (Ez 1, 3), hebr. jechezqe'l 'niech Bóg uczyni mocnym'; kapłan i prorok uprowadzony do Babilonii, autor bibl. KSIĘGI EZECHELIA:

Хашкел (1) 62			+	
Хацкель (22) 35, 46, 64, 65, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+		+	+
Хацкель-Лейб (1) 69			+	
Хацкель Файвель (1) 77				+
Хацкель-Кальман (1) 72				+
Хацкель-Мордако (1) 48	+			

Jechiel, bibl. (1 Krn 15, 18), hebr. jechi'el 'niech żyje Bóg!'; lewita towarzyszący Arce; lewita z rodu Gerszona (1 Krn 23, 8):

Иохел (1) 64			+	
Хиель (6) 39, 71, 72, 74, 75	+			+
Хиель-Лейб (1) 74				+
Хиель-Михель (1) 74				+

Jekutiel, Ikusiel, bibl. (1 Krn 4, 18), hebr. jequti'el 'Bóg karmi', ojciec Zanoacha:

Кусел (1) 59		+		
Кусель (3) 39, 72, 74	+			+
Кусель Эфроим (1) 77				+
Кусил (1) 59		+		
Кушель (2) 64, 71			+	+
Кушель Шимон (1) 72				+

Jerachmeel, Irachmiel, bibl. (1 Krn 2, 9), hebr. jerachme'el 'niech Bóg się zmiłuje'; syn Chesrona, potomek Jakuba z pokolenia Judy; brat Kaleba; syn królewski na służbie Jojakima (Jr 36, 26) i in.:

Ерахмиель (1) 62			+	
Рахмисл (3) 56, 65, 66		+	+	
Рахмиель (4) 63, 71, 72			+	+
Рахмил (4) 63, 65, 66, 69			+	
Рахмиль (8) 62, 71, 72, 74, 75			+	+
Рахмиль-Янкель (1) 75				+
Рахмыель (1) 39	+			

Jeremiasz, Irmje, bibl. (Jr 1, 1), hebr. jirmejah(u) 'Jahwe wywyższył'; syn Chilkiasza, jeden z wielkich proroków Izraela i in.:

Еремий (1) 77				+
---------------	--	--	--	---

Jeruchem, Jerocham, bibl. (1 Sm 1, 1), hebr. jerocham 'niech Bóg się zmiłuje' (rdzeń rchm); Efraimita, przodek Samuela i in.:

Ерухим (2) 74					+
Ерухим-Фишель (2) 74, 75					+
Ерухом (1) 69				+	
Иорухим (1) 64				+	
Юрухем (1) 65				+	

Jeszaja, Iszaje, Izajasz, bibl. (Iz 1, 1), hebr. jesza'jah(u) 'Jahwe jest zbawieniem'; syn Amosa, prorok w Judzie:

Ишае (1) 39	+				
Ешае Лейб (1) 39	+				
Шайка (1) 39	+				
Шая (7) 58, 63, 64, 66, 69, 71, 74			+	+	+
Шая-Лейб (1) 75					+
Шая-Лейзор (2) 72, 75					+
Шья (1) 63				+	

Jochanan, bibl. (1 Krn 5, 35), hebr. j(eh)ochanan 'Jahwe obdarzył łaską', gr. Ioannes, pol. Jan, ros. Iwan; kapłan z rodu Sadoka, Beniaminita sprzymierzony z Dawidem (1 Krn 12, 5) i in.:

Иван Яков (1) 66				+	
Иохнан (1) 48	+				

Joel, bibl. (1 Krn 12, 8), hebr. jo'ela 'Bóg wywyższa'; Beniaminita związany z Dawidem:

Иосель-Герш (2) 72					+
Иоил (1) 77					+

Jona, Jonasz, bibl. (Jon 1, 1), hebr. jona 'gołąb'; syn Amittaja; prorok z Galilei (2 Krl 14, 25):

Иона (8) 48, 56, 57, 69, 71, 72, 77	+	+	+		+
Иона Вигдор (1) 69			+		
Иона Герш (1) 39	+				
Иона-Ошер Лемель (1) 74					+
Ионе (1) 77					+

Josef, Józef, bibl. (Rdz 30: 24), hebr. josep 'niech (Bóg) doda (więcej dzieci)'; syn Izraela, patriarcha, należeli do niego Efraim i Manasses oraz Beniamin:

Иосел (15) 57, 58, 59, 60, 63, 64, 66		+	+		
Иосел Иовел (1) 39	+				
Иосел Лейб (1) 39	+				

Иосел Юдел (1) 64			+	
Иосел-Гирш (1) 58		+		
Иосель (48) 39, 48, 57, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75	+	+	+	+
Иосель Берел (1) 64			+	
Иосель Борух (2) 46	+			
Иосель Герш (2) 48, 74	+			+
Иосель Давид (2) 39, 72	+			+
Иосель Ицко (1) 62			+	
Иосель Меер (1) 63			+	
Иосель Мендель (1) 71				+
Иосель Хайм (1) 62			+	
Иосель Шимон (1) 71				+
Иосель-Абель (1) 72				+
Иосель-Абрамович (1) 71				+
Иосель-Айзык (1) 75				+
Иосель-Ария (1) 72				+
Иосель-Гендель (1) 71				+
Иосель-Герш (1) 74				+
Иосель-Гершон (1) 75				+
Иосель-Давид (2) 74, 75				+
Иосель-Зелик (1) 69			+	
Иосель-Ицко (1) 72				+
Иосель-Лейб (1) 71				+
Иосель-Липа (1) 74				+
Иосель-Меер (1) 71				+
Иосель-Менахим (1) 71				+
Иосель-Мендель (3) 69, 72			+	+
Иосель-Мовшо (3) 69, 71, 72			+	+
Иосель-Мордко (3) 72				+
Иосель-Нафталя (1) 75				+
Иосель-Пинхос (1) 72				+
Иосель-Рувин (1) 75				+
Иосель-Сендер (1) 69			+	
Иосель-Хаим (4) 69, 72, 75			+	+
Иосель-Хонель (1) 72				+
Иосель-Юдель (2) 71, 72				+
Иосель-Янкель (1) 75				+
Иосиф (17) 59, 60, 69, 71, 72, 74, 75, 77		+	+	+

Иосиф Герш (1) 77				+
Иосиф Мордхей (1) 77				+
Иосиф Мордахель (1) 77				+
Иосиф Хаим (3) 77				+
Иосиф-Герш (1) 77				+
Иосиф-Иона (1) 74				+
Иосиф-Лейб (1) 74				+
Иосиф-Хаим (1) 74				+
Осип (1) 74				+
Joszue, Jozue, bibl. (Wj 17, 9), hebr. je(ho)szua 'Jahwe jest zbawcą' (gr. Iesous, pol. Jezus), syn Nuna, sługa i następca Mojżesza, wprowadził Izraela do Ziemi Obiecanej:				
Гешел (2) 63				+
Гешел Вольф (1) 69				+
Гешель (1) 74				+
Овсей (12) 39, 62, 69, 71, 74, 75	+			+
Овсей Бениамин (1) 39	+			
Овсей Гершон (1) 69				+
Овсей Лейб (2) 39, 74	+			+
Овсей Фалк (1) 75				+
Овсей-Айзык (1) 74				+
Овсей-Генах (1) 74				+
Овсей-Лейб (1) 74				+
Овсей-Моисей (1) 74				+
Овсей-Хаим (1) 69				+
Овшей (6) 64, 66				+
Овшей Вигдер (1) 65				+
Офши (1) 56				+
Офши Мошка (1) 56				+
Juda, bibl. (Rdz 29, 35), hebr. jehuda, tradycyjnie łączone z czasownikiem jadah 'wielbić'; syn Jakuba i Lei, eponim rodu pokolenia Judy:				
Идел (1) 62				+
Юда (3) 77				+
Юда-Идель (1) 74				+
Юда-Лейб (2) 74				+
Юда-Самуил (1) 77				+
Юде-Бер (1) 69				+
Юдел (7) 62, 63, 64, 66, 69				+

Юдэль (18) 62, 63, 64, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77			+	+
Юдэль Нисон (1) 77				+
Юдэль Носон (1) 71				+
Юдэль-Бениамин (1) 75				+
Юдэль-Бер (1) 74				+
Юдэль-Герш (1) 74				+
Юдэль-Давид (1) 75				+
Юдэль-Елия (1) 75				+
Юдэль-Ицко (1) 72				+
Юдэль-Лейб (5) 35, 71, 72, 74, 75	+			+
Юдэль-Сроль (1) 71				+
Юдэль-Фишэль (1) 35	+			
Юдка (1) 46	+			
Юдка Перец (1) 46	+			
Юдко (2) 39, 46	+			
Юдко Езре (1) 46	+			
Юдко Епре (1) 46	+			
Юдко Лейб (1) 39	+			
Julian, łac. Julianus (:Julius):				
Юлиан (2) 62, 77			+	+
Kadysz, jid. z hebr. qaddiś 'święty':				
Кадиш (1) 39	+			
Кадыш (5) 35, 64, 71, 72	+		+	+
Kalmen, z gr. Kalonimos:				
Кальман (13) 39, 46, 69, 72, 77	+		+	+
Кальман-Моисей (1) 75				+
Кальмон (1) 64			+	
Kasriel, aram. qasri'el 'Bóg jest władcą':				
Касриэль (1) 77				+
Касриэль Юдко (1) 39	+			
Klemens, łac. Clemens 'łagodny, laskawy, pobłażliwy':				
Клеменс (1) 77				+

Lewi, bibl. (Rdz 29, 34), hebr. lewi ‘przyłączony’; syn Jakuba i Lei, eponim rodu kapłańskiego:

ЛевИ-Исаак (1) 77					+
-------------------	--	--	--	--	---

Lejb, jid. ‘lew’, nawiązuje do Judy, zob. biblijne błogosławieństwa Jakuba (Rdz 49, 9):

Лев (10) 71, 75, 77					+
---------------------	--	--	--	--	---

Лейб (135) 48, 56, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+	+	+		+
---	---	---	---	--	---

Лейб Айзик (2) 46	+				
-------------------	---	--	--	--	--

Лейб Гирш (1) 62			+		
------------------	--	--	---	--	--

Лейб Зальмен (1) 39	+				
---------------------	---	--	--	--	--

Лейб Зорах (1) 65			+		
-------------------	--	--	---	--	--

Лейб Леон (1) 62			+		
------------------	--	--	---	--	--

Лейб Мендсэль (2) 39, 77	+				+
--------------------------	---	--	--	--	---

Лейб Шмуль (1) 69			+		
-------------------	--	--	---	--	--

Лейба (2) 46	+				
--------------	---	--	--	--	--

Лейб-Вольф (1) 74					+
-------------------	--	--	--	--	---

Лейб-Герш (1) 74, 75					+
----------------------	--	--	--	--	---

Лейбко (2) 39	+				
---------------	---	--	--	--	--

Лейб-Цалель (1) 74					+
--------------------	--	--	--	--	---

Лейб-Янксель (1) 72					+
---------------------	--	--	--	--	---

Leon, gr., łac. Leon (gen. Leontos) ‘lew’, zob. Lejb:

Леон (4) 69, 71, 72, 75				+	+
-------------------------	--	--	--	---	---

Леон Авраам (1) 75					+
--------------------	--	--	--	--	---

Lipman, jid. z niem. Liebe ‘miłość’ i Mann ‘mężczyzna’:

Липа (1) 75					+
-------------	--	--	--	--	---

Липман (2) 69			+		
---------------	--	--	---	--	--

Липман-Герш (1) 74					+
--------------------	--	--	--	--	---

Литман (3) 63, 69, 71			+		+
-----------------------	--	--	---	--	---

Lubomir, sł. Lub(o) – luby ‘kochany, pożądany’ i -mir ‘pokój’

Любомир (1) 72					+
----------------	--	--	--	--	---

Maksymilian, łac. Maximilianus (: Maximillus ‘pochodzący z rodu Maximinus’, imię częste w rodach panujących w Niemczech i Austrii):

Максимилиан (1) 63			+		
--------------------	--	--	---	--	--

Man, jid. z niem. Mann ‘mężczyzna’; fonetycznie łączy się z hebr. Menachem:

Ман (1) 65				+	
Манис (1) 75					+
Манис Янкель (1) 65				+	
Мендел (14) 57, 62, 63, 64, 65, 66, 69			+	+	
Мендель (29) 46, 48, 59, 62, 64, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+	+		+	+
Мендель Шовель (1) 39	+				
Мендель-Вольф (1) 75					+
Мендель-Лейб (2) 74, 75					+
Мендель-Майрим (1) 75					+
Мендель-Меер (2) 71					+
Мондель или Мартин (1) 39	+				
Моне (1) 64				+	

Manasses, Menasze, bibl. (Rdz 41, 51), hebr. menasse ‘pocieszyciel’, ‘ten, który daje zapomnienie’; syn Józefa i pokolenia Izraela; Izraelita spośród synów Chaszuma (Ezd 10, 33):

Мнаше (1) 72					+
--------------	--	--	--	--	---

Markus, łac. Mars, im. boga wojny, Marcus ‘należący do Marsa, związany z Marsem’:

Маркус (1) 56			+		
Марк (4) 71, 77					+
Марк Григорий (1) 77					+
Марк Меер (1) 74					+
Морок Герш (1) 66				+	

Mattitiasz, bibl. (Ezd 10, 43), hebr. mattitjahu ‘dar (Boga) Jahwe’; Izraelita z synów Nebo; lewita, pierworodny Szalluma (1 Krn 9,31):

Матис (2) 66, 72				+	+
Матыс (1) 75					+

Maurycy, łac. Mauritius ‘człowiek należący do Maurusa, Maura (: człowiek pochodzący z Mauretanii)’, w Polsce występowało także w formie Moryc:

Мориц-Мойжеш (1) 64				+	
---------------------	--	--	--	---	--

Mejer, talm. (Eruwin 13), hebr. meir ‘świetlisty, lśniący, świecący’:

Майрел (1) 66				+	
Майрим Иосель (1) 75					+
Майрим-Герш (1) 75					+

Майрим-Шлиома (1) 75				+
Маримь (1) 62			+	
Меер (73) 46, 59, 62, 63, 64, 65, 66, 71, 72, 74, 75, 77	+	+	+	+
Меер Бер (1) 62			+	
Меер Вольф (3) 46, 62, 65	+		+	
Меер Герш (2) 39, 66	+		+	
Меер Елия (2) 48	+			
Меер или Морец (1) 64			+	
Меер Исаак (1) 77				+
Меер Лейб (2) 63, 77			+	+
Меер Рубин (1) 62			+	
Меер Шепшел (1) 63			+	
Меер Шодем (1) 63			+	
Меер-Вигдор (1) 74				+
Меер-Вольф (2) 75, 77				+
Меер-Давид (2) 71, 75				+
Меер-Иосель (1) 72				+
Меер-Лейзор (1) 75				+
Меер-Липман (1) 72				+
Меер-Симха (1) 74				+
Меер-Тевель (1) 72				+
Меер-Шая (1) 77				+
Меер-Янкель (1) 75				+
Мейлах (3) 59, 72, 75		+		+
Мейлох (1) 72				+
Мейр 57, 58, 59, 60		+	+	
Mejnir , oryginalne imię niejasne, może łączyć je należy z Mojne (: Salomon), Munir (pochodzenie orientalne) lub Mejner (Mein):				
Мейнир (1) 60			+	
Menachem , bibl. (2 Krl 15, 14-23), hebr. menachem 'pocieszyciel'; król Izraela, założyciel piątej dynastii:				
Менхен (1) 66			+	
Менхен Лейб (1) 69			+	
Нохам (1) 59		+		
Нохем (6) 60, 63, 64, 66			+	
Нохим (5) 39, 62, 63	+		+	
Нохим Исер (1) 63			+	

Нохим-Лейзор (1) 75					+
Merari , bibl. (Wj 6, 16), hebr. merari z egip. 'umilowany'; ostatni z trzech synów Lewiego (Rdz 46, 11):					
Мирель (1) 77					+
Mikael , bibl. (Lb 13, 13), hebr. mika'el 'któż jak Bóg?'; ojciec Setura; ojciec Zebadiasza (Ezd 8, 8), anioł opiekuńczy ludu Bożego, zwany „Księciem” (Dn 10, 13, 21) i in.:					
Михаель Пинхас (1) 48	+				
Михаил (1) 77					+
Михал (1) 66				+	
Михел (8) 39, 59, 62, 64, 66	+	+		+	
Михел Шодем (1) 66				+	
Михель (14) 46, 48, 71, 72, 74, 75, 77	+				+
Михель-Бер (1) 71					+
Михель-Гувия (1) 71					+
Михосль (1) 74					+
Михосль-Хаим 74					+
Mosze, Mojsze , bibl. (Wj 2, 10), hebr. mosze, gr. Mojses, Moses, stąd pol. Mojżesz, ros. Moisej, im. teoforyczne, pochodzenia egip. z elementem mos 'syn', etym. popularna 'wydobyty z wody'; główna postać PIĘCIOKSIĘGU, wybawiciel Izraela z niewoli egipskiej:					
Машко (1) 48	+				
Мешел (1) 63				+	
Мовша (62) 35, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 72, 74, 75	+			+	+
Мовша Герш (1) 65				+	
Мовша Давид (1) 69				+	
Мовша Довид (1) 62				+	
Мовша Иона (1) 69				+	
Мовша Иоссль (1) 77					+
Мовша Исер (1) 74					+
Мовша Ицко (1) 62				+	
Мовша Меер (1) 63				+	
Мовша Рубин (1) 62				+	
Мовша Симхе (1) 62				+	
Мовша Хаим (2) 48, 62	+			+	
Мовша-Ария (1) 74					+
Мовша-Арон (5) 71, 75					+
Мовша-Вигдор (1) 74					+
Мовша-Вольф (1) 75					+

Мовша-Давид (1) 75				+
Мовша-Елия (1) 75				+
Мовша-Еля (1) 74				+
Мовша-Зелик (1) 75				+
Мовша-Ицко (3) 75				+
Мовша-Лейб (4) 74, 75				+
Мовша-Меер (1) 75				+
Мовша-Менхен (1) 74				+
Мовша-Нахман (1) 74				+
Мовша-Овсей (3) 74				+
Мовша-Файвель (1) 75				+
Мовша-Хаим (2) 75				+
Мовша-Хацкель (1) 75				+
Мовша-Хисель (1) 75				+
Мовша-Хонель (1) 74				+
Мовша-Шмуль (2) 74, 75				+
Мовша-Янксель (1) 74				+
Мовше Хайм (1) 63			+	
Мовшо (2,4) 63, 64, 66, 69, 71, 72, 75			+	+
Мовшо Арон (2) 66, 77			+	+
Мовшо Герш (1) 71				+
Мовшо Гирш (1) 63			+	
Мовшо Давид (1) 64			+	
Мовшо Зелик (1) 72				+
Мовшо Ицко (1) 77				+
Мовшо Меер (2) 62, 69			+	
Мовшо Михел (1) 65			+	
Мовшо Нохем (1) 66			+	
Мовшо Файвел (1) 65			+	
Мовшо Хайм (1) 64			+	
Мовшо Хацкель (1) 71				+
Мовшо Шмуел (1) 64			+	
Мовшо Шмуль (1) 69			+	
Мовшо-Абрам (1) 69			+	
Мовшо-Ария (1) 69			+	
Мовшо-Арон (2) 69, 71			+	+
Мовшо-Бениамин (1) 71				+
Мовшо-Берель (1) 72				+
Мовшо-Вольф (4) 69, 72, 74			+	+

Мовшо-Гдалия (1) 72				+
Мовшо-Герш (4) 71, 74				+
Мовшо-Гершон (1) 69			+	
Мовшо-Давид (2) 71				+
Мовшо-Иосель (1) 72				+
Мовшо-Исель (1) 72				+
Мовшо-Ицко (3) 52, 75		+		+
Мовшо-Копель (1) 72				+
Мовшо-Лейб (4) 69, 71			+	+
Мовшо-Лейви (1) 72				+
Мовшо-Литман (1) 69			+	
Мовшо-Меер (1) 71				+
Мовшо-Мордко (1) 72				+
Мовшо-Нахман (1) 72				+
Мовшо-Носон (1) 35		+		
Мовшо-Овсей (1) 69			+	
Мовшо-Хаим (2) 74, 75				+
Мовшо-Шмул (1) 69			+	
Мовшо-Шмуль (3) 71, 72				+
Мовшо-Юдель (1) 72				+
Мозко (1) 60			+	
Моисей (16) 60, 63, 71, 74, 75, 77			+	+
Моисей Арон (2) 77				+
Моисей Герш (1) 77				+
Моисей Гирш (1) 77				+
Моисей Илия (1) 77				+
Моисей Иосиф (2) 77				+
Моисей Лев (1) 77				+
Моисей Марк (1) 77				+
Моисей Меер (1) 77				+
Моисей Рахмиель (1) 77				+
Моисей Хаим (2) 77				+
Моисей-Вольф (1) 77				+
Моисей-Герш (1) 77				+
Моисей-Дан (1) 77				+
Моисей-Илия (1) 77				+
Моисей-Исаак (1) 74				+
Моисей-Лазарь (1) 77				+
Моисей-Хаим (1) 77				+

Мошка (17) 39, 46, 56, 57, 58, 59, 60, 65	+	+	+	
Мошка Арон (1) 59		+		
Мошка Герш (1) 39	+			
Мошка Иосеф (1) 60			+	
Мошка Леон (1) 60			+	
Мошка Шимон (1) 39	+			
Мошко (23) 39, 46, 48, 59, 62, 64, 65, 66	+	+	+	
Мошко Вольф (1) 65			+	
Мошко Герш (1) 48	+			
Мошко Давид (1) 65			+	
Мошко Зелиг (1) 66			+	
Мошко Зелик (1) 48	+			
Мошко Хайм (1) 62			+	
Mardocheusz, Mortche , bibl. (Est 2, 5), hebr. mordokaj '(należący do) Marduka'; Beniaminita, krewny i opiekun Estery:				
Мордак (1) 75				+
Мордак (9) 56, 58, 60, 64		+	+	
Мордак Вольф (1) 64			+	
Мордак Гершон (1) 64			+	
Мордак Лейб (1) 60			+	
Мордак-Герш (1) 60			+	
Мордак (53) 39, 46, 63, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+		+	+
Мордак Айзек (1) 39	+			
Мордак Айзык (1) 72				+
Мордак Берко (1) 39	+			
Мордак Вольф (2) 69			+	
Мордак Герш (1) 77				+
Мордак Гилел (1) 66			+	
Мордак Давид (1) 69			+	
Мордак Зелик (1) 77				+
Мордак Иона (1) 77				+
Мордак Иосиф (1) 66			+	
Мордак Лейб (1) 71				+
Мордак Шлиома (1) 39	+			
Мордак-Айзык (2) 75				+
Мордак-Аншель (2) 75				+
Мордак-Арон (2) 69			+	
Мордак-Бер (4) 71, 74, 75				+

Мордко-Гдалия (1) 71				+
Мордко-Герш (6) 74, 75				+
Мордко-Гирш (1) 74				+
Мордко-Зельман (1) 72				+
Мордко-Зусман (1) 72				+
Мордко-Иона (1) 77				+
Мордко-Иосель (1) 71				+
Мордко-Иосиф (1) 74				+
Мордко-Ицко (1) 74				+
Мордко-Лейб (4) 71, 72, 74				+
Мордко-Мендель (2) 74, 75				+
Мордко-Рубин (1) 48	+			
Мордко-Сария (1) 75				+
Мордко-Хаим (2) 71, 75				+
Мордко-Хонон (1) 74				+
Мордко-Шимон (1) 71				+
Мордко-Шмуль (3) 71, 74, 75				+
Мордко-Янкель (1) 69			+	
Мордух (3) 69, 72, 77			+	+
Мордух Лейб (2) 71, 77				+
Мордух-Михель (1) 77				+
Мордха (2) 64, 65			+	
Мордхай (1) 77				+
Мордхе (2) 62, 64			+	
Мордхе Елия (1) 64			+	
Мордхе Мсёр (12) 64, 65			+	
Мордхел (5) 62, 63, 64			+	
Мордхель (4) 62, 63, 64			+	
Мордхо (1) 63			+	
Мортко (3) 39, 46, 48	+			
Мортко Лейзер (1) 39	+			
Naam , bibl. (1 Krn 4, 15), hebr. na'am 'miły'; jeden z synów Kaleba:				
Ноам-Бер (1) 48	+			
Nachmen , talm. (Betza 29), bibl. Nachamani, hebr. nachamani 'pocieszyciel' (Ne 7, 7), jeden z 12 przywódców repatriantów:				
Нахман (19) 35, 58, 62, 65, 66, 69, 72, 74, 75, 77	+	+	+	+
Нахман Герш (1) 48	+			

Нахман Ицка (i) 39	+			
Нахман Ицко (i) 39	+			
Нахман-Иосель (i) 72				+
Нахман-Иосель (i) 74				+
Нахмен (i) 57		+		
Нахмон (i) 69			+	
Нахмон Арон (i) 69			+	
Naftole, Neftali, bibl. (Rdz 30, 8), etym. popularna ‘walczyłem’; syn Jakuba i Bilhy (Rdz 30, 7), eponim pokolenia Neftalitów:				
Нафтоли Лейб (i) 39	+			
Нафтала (i) 75				+
Нафталия-Абрам (i) 74				+
Нафтол (i) 64			+	
Нафтола Бер (i) 71				+
Нафтола Герц (i) 66			+	
Нафтоли (i) 66			+	
Нафтоля (i) 66			+	
Naḥum, bibl. (Na I, i), hebr. nachum ‘pocieszony’; jeden z proroków, zwiastun upadku Niniwy:				
Наум (2) 62, 74			+	+
Нахим (i) 46	+			
Нахум (i) 71				+
Нахум Лейб (i) 77				+
Нахум-Мендель (i) 35	+			
Нохум (ii) 65, 66, 69, 71, 74, 75			+	+
Нохум Пейсах (i) 71				+
Нохум Срель (i) 46	+			
Нохум-Бер (i) 75				+
Нохум-Давид (i) 71				+
Нохум-Ицко (i) 77				+
Нохум-Лейб (i) 74				+
Нохум-Мовша (i) 74				+
Natan, Nosn, bibl. (2 Sm 5, 14), hebr. skrót im. teoforycznego Natanel, hebr. netan’el ‘Bóg dał’; syn Dawida urodzony w Jerozolimie:				
Натан Вольф (i) 48	+			
Носел (2) 63, 65			+	
Носен Лейб (i) 65			+	

Носон (9) 59, 60, 66, 69, 72, 74, 75, 77		+	+	+
Носон-Лейб (1) 74				+
Нота (2) 71				+
Нота-Юдель (1) 72				+
Нотель (1) 63			+	
Нотка (1) 39	+			
Нотка Вольф (1) 39	+			
Nechemie, Nechemiah, Nehemiasz , bibl. (Ezd 2, 2), hebr. nechemia 'Jahwe pocieszyl'; jeden z 12 wodzów repatriantów i in.:				
Несмий (1) 75				+
Нехемей (1) 75				+
Нехемие (1) 64			+	
Нехемие Герш (1) 64			+	
Нехемий (3) 75, 77				+
Нехемия (5) 69			+	
Нехемия-Лейб (2) 72, 75				+
Нохемия (1) 72				+
Хемия (1) 75				+
Nisan , talm. hebr. 'nazwa miesiąca':				
Нисан (1) 66			+	
Нисель (4) 56, 74, 75		+		+
Нисон (4) 66, 71, 74			+	+
Нисон Давид (1) 64			+	
Нисон Лейб (1) 77				+
Noe, Noech , bibl. (Rdz 5, 29), hebr. noach 'odpoczynek' (wg Rdz – 'pocieszenie'); potomek Kaina przez Lameka, patron uprawy winorośli:				
Ноах (2) 63, 65			+	
Ноах Шлиома (1) 48	+			
Новах Вольф (1) 64			+	
Новон-Лейб (1) 74				+
Новоах (1) 62			+	
Obadiasz, Abdiasz, Obadia, Owadje , bibl. (Ab 1, 1), hebr. 'obadjah(u) 'sługa Jahwe'; Issacharyta, jeden z dowódców wojskowych synów Uzziogo (1 Krn 7, 3-5), Beniaminita, potomek króla Saula (1 Krn 8, 38), Gadyta, sprzymierzony z Dawidem (1 Krn 12, 10) i in.:				
Евадия (1) 66			+	
Овадия (1) 66			+	

Paltiel, bibl. (Lb 34, 36), hebr. palti'el 'Bóg jest moim ocaleniem'; syn Azzana z pokolenia Issachara, jeden z odpowiedzialnych za podział Kanaanu:

Пальтисль (1) 62			+	
------------------	--	--	---	--

Peres, Peres, bibl. (Rdz 38, 29), hebr. peres 'wylom'; syn Judy i Tamar (Rdz 46, 12):

Перец (1) 63			+	
--------------	--	--	---	--

Pesach, Pejsech, hebr. pessah 'pascha', imię może oznaczać 'urodzony w dzień paschy':

Пейсах (9) 39, 57, 63, 69, 74, 75, 77	+	+	+	+
---------------------------------------	---	---	---	---

Пейсах-Лейб (1) 74				+
--------------------	--	--	--	---

Пейше (1) 77				+
--------------	--	--	--	---

Пейшель-Годрес (1) 72				+
-----------------------	--	--	--	---

Пеша (1) 58		+		
-------------	--	---	--	--

Pinchas, Pinches, bibl. (Wj 6, 25), hebr. z egip. pi-nchsj 'czarny, Nubijczyk'; syn Eleazara, gorliwy obrońca jahwizmu:

Пинкис (1) 66			+	
---------------	--	--	---	--

Пинкус (2) 63, 66			+	
-------------------	--	--	---	--

Пинкус-Ицко (1) 72				+
--------------------	--	--	--	---

Пинхас (2) 39, 71	+			+
-------------------	---	--	--	---

Пинхос (5) 66, 69, 71			+	+
-----------------------	--	--	---	---

Пинхус (5) 62, 74, 77			+	+
-----------------------	--	--	---	---

Пинхус-Давид (1) 75				+
---------------------	--	--	--	---

Пынкус (1) 65			+	
---------------	--	--	---	--

Rafael, Rifoel, Rafał, bibl. (1 Krn 26, 7), hebr. repa'el, 'Bóg leczy'; przodek Tobita i Tobiasza z rodu Neftalego (Tb 1, 1), anioł „wysłany, by uleczyć” Tobita i Sarę (Tb 3, 17) i in.:

Рафаил (1) 75				+
---------------	--	--	--	---

Рафал (2) 65, 69			+	
------------------	--	--	---	--

Рафал-Герш (1) 72				+
-------------------	--	--	--	---

Рафель (2) 62			+	
---------------	--	--	---	--

Рафель-Ицко (1) 72				+
--------------------	--	--	--	---

Рефосель (1) 74				+
-----------------	--	--	--	---

Ruben, Ruwn, bibl. (Rdz 29, 32), hebr. re'uben, etym. popularna: 'wejrzał na moje upokorzenie'; najstarszy syn Jakuba i Lei (Rdz 35, 23):

Равин-Июсель (1) 75				+
---------------------	--	--	--	---

Рубин (10) 39, 56, 58, 60, 62, 64, 66, 69	+	+	+	
---	---	---	---	--

Рубин Арон (2) 46	+			
-------------------	---	--	--	--

Рувин (9) 71, 72, 74, 75, 77					+
Рувин Бениамин (1) 77					+
Рувин-Бер (1) 74					+
Рувин-Ицко (1) 74					+
Рувин-Лейб (1) 75					+
Рувин-Мсер (3) 72, 74					+
Рувин-Шебсель (1) 72					+
Sason, hebr. sason 'radość':					
Сосон (1) 77					+
Scharje, Zachariasz, bibl. (Za 1, 1), hebr. zekarjah(u) 'Jahwe wspomniał'; syn Iddo, prorok wzywający do odbudowy świątyni i in.:					
Сария (5) 62, 66, 61				+	
Сария Герш (1) 64				+	
Сария Шабсей (1) 77					+
Сория (1) 71					+
Sigismund, Zygmunt, germ. z swn. sigu- 'zwycięstwo' i -munt 'ochrona, opieka':					
Сигизмунд (1) 62				+	
Simche, hebr. simcha 'radość':					
Симха (8) 35, 63, 74, 75	+			+	+
Симха-Вольф (1) 74					+
Симха-Герш (1) 71					+
Симха-Лейб (1) 72					+
Симха-Лейман (1) 77					+
Симха-Матыс (1) 74					+
Симха-Мешель (1) 72					+
Симха-Рувин (2) 75					+
Симхе (1) 65				+	
Симхе Цалель (1) 62				+	
Сымха (2) 46	+				
Szabbetaj, Szabsa, Szapse, bibl. (Ezd 10, 15), hebr. szabbetaj '(urodzony w) szabat'; lewita z czasów Ezdrasza i Nehemiasza (Ne 8, 7):					
Шабсай (2) 77					+
Шабсель-Мовшо (1) 71					+
Шебсел (1) 66				+	

Шебсэль (6) 72, 74				+
Шебсэль-Давид (1) 69			+	
Шебшєл (4) 39, 62, 64, 65	+		+	
Шебшєль (2) 62, 63			+	
Шєпсєль (3) 39, 46	+			
Шобсєл (1) 69			+	
Szaul, Szojel, Saul , bibl. (Rdz 36, 37), hebr. sza'ul 'wyproszony (u Boga)'; król Edomu, ostatni syn Symeona (Rdz 46, 10) i in.:				
Саул (1) 69			+	
Шевєл (1) 62			+	
Шевєл Абрам (1) 62			+	
Шевєл Герш (1) 66			+	
Шовєсь (1) 71				+
Шовєсь-Меєр (1) 69			+	
Шовєсь-Нохум (1) 75				+
Шовєсь-Фалк (1) 72				+
Szejnman , jid. z niem. Schönmann 'piękny mężczyzna':				
Шєймє (2) 48, 71	+			+
Szelomo, Szlome, Szlojme, Salomon , bibl. (1 Krn 22, 9), hebr. szelomo 'człowiek pokoju'; syn Dawida i Batszeby, urodzony w Jerozolimie następca tronu:				
Зальман (1) 39	+			
Зальман Лєйб (1) 69			+	
Зальмон (1) 63			+	
Зєльман (41) 35, 39, 46, 57, 58, 59, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+	+	+	+
Зєльман Гершон (1) 77				+
Зєльман Лєйб (1) 62			+	
Зєльман Рувин (1) 77				+
Зєльман-Гєнах (1) 72				+
Зєльман-Герш (1) 75				+
Зєльман-Иосєль (1) 71				+
Зєльман-Ицкє (1) 75				+
Зєльман-Лєйб (3) 75				+
Зєльман-Моракє (1) 72				+
Зєльман-Нохум (1) 74				+
Зєльмон (1) 63			+	
Саломон (1) 77				+

Саломон Вольф (1) 65			+	
Слома (1) 65			+	
Соломон (6) 72, 77				+
Соломон Зельман (1) 77				+
Соломон Яков (1) 77				+
Соломон-Марк (1) 74				+
Шлема Рувин (1) 77				+
Шлима-Вольф 75				+
Шлиома (22) 39, 46, 57, 64, 65, 66, 69, 75	+	+	+	+
Шлиома Вольф (1) 65			+	
Шлиома Зельман (1) 46	+			
Шлиома Лейб (1) 74				+
Шлиома Юдко (1) 39	+			
Шлиома-Бендет (1) 75				+
Шлиома-Зельман (1) 75				+
Шлиома-Лейб (1) 74				+
Шлиома-Нота (1) 35	+			
Шлиома-Хисель (1) 75				+
Шлиомо (17) 48, 62, 63, 64, 69, 71, 72, 74, 75	+		+	+
Шлиомо Лейб (1) 69			+	
Шлиомо Лейзор (1) 77				+
Шлиомо Меер (1) 71				+
Шлиомо Михел (1) 63			+	
Шлиомо Мовша (1) 63			+	
Шлиомо Шмуль (1) 46	+			
Шлиомо-Ария (1) 69, 74			+	+
Шлиомо-Генах (1) 74				+
Шлиомо-Герш (1) 72				+
Шлиомо-Давид (1) 72				+
Шлиомо-Зельман (4) 74, 75				+
Шлиомо-Иона (1) 71				+
Шлиомо-Иосель (1) 71				+
Шлиомо-Лейб (1) 71				+
Шлиомо-Мордко (3) 69, 71, 74			+	+
Шлиомо-Мошко (1) 46	+			
Шлома (5) 39, 57, 58, 62	+	+	+	
Шломо (3) 62, 74			+	+
Шломо Герш (1) 65			+	
Шломо Давид (1) 62			+	

Szemariasz, Szemaria, bibl. (1 Krn 12, 6), hebr. szemarjah(u) 'Jahwe ustrzegł'; Beniaminita sprzymierzony z Dawidem; syn króla Roboama (2 Krn 11, 19):

Самарий (1) 77				+
Шмерел (3) 57, 63		+	+	
Шмерель (4) 69, 72			+	+
Шмерель-Давид (1) 74				+
Шмерке (1) 66			+	
Шмерко (1) 39	+			

Szemuel, Szmuel, Samuel, bibl. (1 Sm 1, 20), hebr. szemu'el 'El jest jego imieniem'; syn Elkany i Anny, poświęcony na służbę Bożą w Szilo, powołany na proroka; syn Amminuchuda, książę pokolenia Symeona (Lb 34, 20) i in.:

Завель Меер (1) 48	+			
Самуил (7) 56, 62, 74, 75, 77		+	+	+
Самуил Иосиф (1) 77				+
Самуил Исак (1) 77				+
Самуил Рувин (1) 77				+
Самуил-Герш (1) 74				+
Самуил-Давид (1) 77				+
Самуил-Мордко (1) 77				+
Самуил-Носон (1) 77				+
Шмелька (2) 75, 77				+
Шмуел (24) 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66		+	+	+
Шмуел Дан (1) 63			+	
Шмуел Пине (1) 64			+	
Шмуел Рубин (1) 64			+	
Шмуел Янкель (1) 65			+	
Шмуель (2) 75, 77				+
Шмуель Бениамин (1) 64			+	
Шмуель Зельман (1) 39	+			
Шмуель Мовша (1) 77				+
Шмуель Сросель (1) 39	+			
Шмуель-Шимон (1) 75				+
Шмуель-Юдель (1) 75				+
Шмуил (15) 65, 66			+	
Шмуил Хонон (1) 66			+	
Шмуиль (2) 66			+	
Шмуил (1) 39	+			
Шмул (3) 62, 69			+	
Шмул Меер (1) 62			+	

Шмуль (41) 39, 46, 48, 62, 69, 71, 72, 74, 75	+		+	+
Шмуль (Мовшо) (1) 72				+
Шмуль Айзик (1) 62			+	
Шмуль Вольф (2) 46	+			
Шмуль Герш (1) 72				+
Шмуль или Самуил (1) 66			+	
Шмуль Иосель (1) 69			+	
Шмуль Ицко (1) 69			+	
Шмуль Кива (1) 69			+	
Шмуль Нахман (1) 46	+			
Шмуль-Борух (1) 75				+
Шмуль-Буним (1) 74				+
Шмуль-Вольф (2) 74				+
Шмуль-Герш (4) 74, 75				+
Шмуль-Давид (3) 72, 74				+
Шмуль-Зундель (1) 74				+
Шмуль-Лейб (5) 69, 71, 72, 74, 77			+	+
Шмуль-Лейзер (1) 69			+	
Шмуль-Матыс (1) 74				+
Шмуль-Мовшо (1) 69			+	
Шмуль-Нахман (1) 74				+
Шмуль-Носон (1) 72				+
Шмуль-Пейсах (1) 74				+
Шмуль-Файвель (1) 75				+
Шмуль-Хаим (2) 69, 72			+	+
Шмуль-Шлиомо (1) 72				+
Шмул-Янкел (1) 72				+
Szillem, Szilem, bibl. (Rdz 46, 24), hebr. szillem ‘(Jahwe) wynagrodził’; ostatni syn Neftalego:				
Шилем (4) 64, 65, 74, 75			+	+
Szimen, Szymon, Symeon, bibl. (Rdz 29, 33), hebr. szim'on ‘(Bóg) wysłuchał’; drugi syn Jakuba i Lei i in.:				
Семен (2) 75				+
Симон Зельман (1) 77				+
Шиман (1) 75				+
Шимел (2) 63			+	
Шимон (8) 64, 65, 66, 71, 74, 75			+	+

Шимон Файвель (2) 46	+			
Шимон Хаим (1) 48	+			
Шимон Янксл (1) 59		+		
Шимон-Бер (3) 72, 74, 75				+
Шимон-Зовель (1) 71				+
Шимон-Иосель (1) 35	+			
Шимон-Ицко (1) 77				+
Шимон-Рувин (1) 74				+
Шимон-Янксл (1) 75				+
Szolem, talm. (Jeruzalmi Demai 12, 4), hebr. szalom 'pokój':				
Шахна (7) 56, 64, 69, 72, 75,		+	+	+
Шахна-Ицко (1) 71				+
Шахне (1) 63			+	
Шолем (5) 62, 63, 66, 75			+	+
Шолем Ария (1) 64			+	
Шолем-Давид (1) 75				+
Шолем-Мовша (1) 74				+
Шолем-Хаим (2) 74				+
Шолим (2) 62, 66			+	
Шолом (6) 69, 71, 77			+	+
Шолом Мордахай (1) 77				+
Шолом Нисон (1) 69			+	
Шолом-Абрам (1) 72				+
Шолом-Бер (1) 71				+
Шолом-Ицко (1) 77				+
Tanchum, Tanchn, talm. (Moed Katan 25) 'pociecha, otucha':				
Танхим Лейб (1) 77				+
Танхум (4) 39, 66, 75	+		+	+
Todres, Teodor, gr. Theodoros, z gr. theo (theos) 'bóg' i doros (doron) 'dar, darowany, dany' czyli 'dar Boga':				
Тодрес (2) 71, 75				+
Тодрес Лейб (1) 39	+			
Тодрес Меер (1) 77				+
Tobiasz, Tuwje, bibl. (2 Krn 17, 8), hebr. tobijah(u) 'Jahwe jest dobry'; jeden z lewitów, którzy nauczali Prawa za rządów Jozafata; jeden z repatriantów (Za 6, 10) i in.:				
Тевия (5) 66, 69, 72, 74			+	+

Тевья (2) 39, 69	+		+	
Товий (1) 77				+
Тувья (1) 71				+
Uziel, bibl. (Wj 6, 18), hebr. uzzi'el 'Bóg jest moją siłą'; lewita, syn Kehata; Beniaminita, syn Beli (1 Krn 7, 7) i in.:				
Узисель (1) 48	+			
Witalis, łac. 'zdolny do życia, żywotny, pełen życia, silny', ros. Виталий:				
Виталии Хайм (1) 62			+	
Wolf, jid. z niem. Wolf 'wilk', nawiązuje do błogosławieństwa Jakuba (Rdz 49, 27), łączy się z Benjaminem; możliwy też derywat od: niem. im. z Wolf-: Wolfgang, Wolpert, Wolfram itp.:				
Вельвель-Борух (1) 77				+
Вольф (65) 39, 46, 57, 58, 59, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+	+	+	+
Вольф Бери (1) 66			+	
Вольф Борух (1) 39	+			
Вольф Лейб (1) 77				+
Вольф-Бер (1) 74				+
Вольф-Лейб (3) 69, 74, 75			+	+
Вольф-Шлиомо (1) 71				+
Zelig, Zelik, jid. z niem. Selig 'szczęśliwy, błogi':				
Зелиг (5) 39, 56, 64, 69	+	+	+	
Зелик (12) 57, 63, 71, 72, 75, 77		+	+	+
Зелик-Гисель (1) 72				+
Зелик-Лейб (1) 75				+
Ziskind, Zyskind, jid. z niem. süße 'słodki' i Kind 'dziecko':				
Зискинд (3) 59, 66, 71		+	+	+
Зыскин Лейб (1) 39	+			
Зыскинд (1) 71				+
Zerach, Zorech, bibl. (Rdz 38, 30), hebr. zerach 'blask, zorza'; syn Judy i Tamar; syn Sumeona (1 Krn 1, 37) i in.:				
Зорах (3) 64, 66, 74			+	+
Зорах Лейб (1) 64			+	
Зорах-Лейб (1) 74				+

Зорах-Меер (1) 69			+	
Зорох (1) 62			+	
Zundl, jid. z niem. Sohn ‘syn’:				
Зундсл (4) 63, 65, 66			+	
Зундслъ (3) 62, 71			+	+
Zusman, jid. z niem. süße ‘słodki’ i Mann ‘mąż, mężczyzna’:				
Зосель Герш (1) 39	+			
Зуса Бер (1) 77				+
Зусель (1) 72				+
Зуско (1) 63			+	
Зусман (1) 75				+
Зусьман (2) 66, 72			+	+
Зуша (1) 75				+

Imiona żeńskie

Imię	1835- -1849	1850- -1859	1860- -1869	1870- -1877
Adelajda, niem. Adelheid, jid. Ejdl, z śwн. adal ‘szlchetny’ i heit ‘ród’, całość imienia ‘pochodząca ze szlchetnego rodu’:				
Ейдел (1) 66			+	
Ейдель (3) 58, 62, 75		+	+	+
Ейдель Геня (1) 77				+
Ейдля (3) 66, 75			+	+
Aleksandra, f. od im. m. Aleksander:				
Саня Рейзель (1) 63			+	
Сонде (1) 63			+	
Alte, jid. z niem. alter ‘stary’ – ‘stara kobieta’:				
Алта (1) 69			+	
Альте (3) 65, 66			+	
Areuba, pochodzenie niejasne, może f. od im. m. Rubin (: hebr. re’uben ‘wejrzał na moje upokorzenie’), por. im. Reuwena, f. od im. m. Reuwen, Reuben:				
Ареуба (1) 62			+	

Asenat, bibl. (Rdz 41, 45), hebr. 'asenat, egip. nś-n-t 'należąca do (bogini) Neit'; córka egipskiego kapłana Poti-Fery, żona Józefa:

Асна (1) 74				+
Асне (2) 66			+	
Ашна (1) 65			+	

Bogdana, sł. im. (: Bogdan):

Бадана (1) 65			+	
Бадане (2) 69			+	
Бодана (1) 62			+	

Bas Zona, odpowiednik męskiego imienia Bencjon: Bas Syjon 'córka Syjonu' ?:

Бас Зона (1) 64			+	
-----------------	--	--	---	--

Bat-Szeba, Basszewa, Baszewe, bibl. (2 Sm 11, 3), hebr. bat-szeba 'córka szczęścia, dosł. siedmiu (radości)'; żona Uriasza, potem Dawida, matka Salomona:

Басшева (1) 74				+
Бас-Шева (1) 74				+
Бася (1) 75				+
Бася-Гитель (1) 75				+
Баша (10) 39, 59, 63, 69, 71, 72, 74	+	+	+	+
Баша Лея (1) 69			+	
Баша Рохель (1) 62			+	
Баша Фейга (1) 77				+
Баша-Лея (1) 71				+
Баша-Рейзля (1) 74				+
Баше (1) 64			+	
Баше Гольда (1) 62			+	
Баше Лея 62			+	
Баше Рашка (1) 62			+	
Боша (1) 69			+	
Песа (2) 63, 64			+	
Песа или Паулина (1) 63			+	
Песа Нге (1) 63			+	
Песе (1) 63			+	
Песе Поулине (1) 63			+	
Песел (1) 64			+	
Пеша (14) 39, 46, 59, 62, 64, 69, 71, 72, 74	+	+	+	+
Пеша Рохля (1) 71				+

Пеша-Итка (1) 74				+
Пеше (5) 46, 64, 65, 66	+		+	
Пеше Хане (1) 46	+			
Пешка (1) 56		+		
Шева (1) 66			+	
Bella, Bela, Vejla , jid. z fr. belle 'piękna':				
Бейла (3) 59, 62, 64		+	+	
Бейле (3) 65, 66			+	
Бейля (10) 62, 69, 71, 72, 74, 75, 77			+	+
Бейля Гинда (1) 69			+	
Бейля Двоша (1) 62			+	
Бейля-Гинда (2) 72, 75				+
Бейля-Малка (2) 69, 72			+	+
Бейля-Неха (2) 74, 75				+
Бейля-Перля (1) 74				+
Белла (1) 77				+
Berta , niem. z śwн. beracht 'błyszcząca, promieniejąca' lub skrócona postać imion Alberta, Amalberta, Bertold i in.:				
Берта или Брайна (1) 75				+
Blanka , hiszp. blanca 'biała, białowłosa, piękna':				
Бланка-Блюма (1) 69			+	
Bluma, Blume , jid. z niem. Blume 'kwiat':				
Блима Мерил (1) 63			+	
Блума (2) 58, 59		+		
Блума Рахиль (1) 57		+		
Блума-Зелда (1) 69			+	
Блюма (4) 62, 71, 72, 75			+	+
Блюма Ента (1) 62			+	
Блюма-Рохла (1) 75				+
Брајна, Брајне , jid. z niem. braune 'ciemna, brązowa':				
Брайна (9) 69, 71, 72, 74, 75, 77			+	+
Брейна (2) 59, 60		+	+	
Брейнасл (1) 63			+	

Brocha, Broche, jid. z hebr. 'błogosławiona', f. od m. Baruch:				
Браха (1) 56		+		
Броха (5) 69, 72, 74			+	+
Броха-Зелда (1) 71				+
Броха-Райхель (1) 74				+
Chaja, pbibl. hebr. 'życie', f. odpowiednik m. im. Chaim:				
Хаия (1) 66			+	
Хаия Ите (1) 66			+	
Хай-Ига (1) 71				+
Хайка (4) 58, 71, 74		+		+
Хайке (2) 66			+	
Хай-Лея (1) 71				+
Хай-Рива (1) 46	+			
Хайя Двора (1) 39	+			
Хая (46) 39, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+	+	+	+
Хая Баша (1) 66			+	
Хая Гитель (2) 62, 77			+	+
Хая Гитля (3) 64, 69			+	
Хая Голда (2) 39, 77	+			+
Хая Двора (2) 62, 69			+	
Хая Доба (1) 39	+			
Хая Ейдля (1) 71				+
Хая Зисля (1) 69			+	
Хая Итка (1) 71				+
Хая Лея (1) 62			+	
Хая Мера (1) 39	+			
Хая Мериям (2) 39, 66	+		+	
Хая Мерка (1) 69			+	
Хая Миндля (1) 71				+
Хая Михля (1) 63			+	
Хая Мушка (1) 69			+	
Хая Неха (1) 77				+
Хая Перла (1) 39	+			
Хая Пеше (1) 65			+	
Хая Рейзля (1) 72				+
Хая Ривка (2) 64, 69			+	
Хая Роза (1) 39	+			

Хая Рохель (2) 64, 77			+	+
Хая Сима (1) 77				+
Хая Сора (8) 62, 63, 66, 69, 77			+	+
Хая Соре (1) 65			+	
Хая Сорю (1) 60			+	
Хая Сосия (1) 77				+
Хая Фейга (3) 63, 65, 69			+	
Хая Фрейда (1) 64			+	
Хая Цирля (1) 66			+	
Хая Шифра (1) 77				+
Хая Эстер (2) 39, 62	+		+	
Хая-Асна (1) 72				+
Хая-Баша (1) 75				+
Хая-Бейля (1) 75				+
Хая-Гинда (1) 72				+
Хая-Двора (4) 69, 71			+	+
Хая-Ента (1) 72				+
Хая-Зисля (1) 72				+
Хая-Злата (1) 71				+
Хая-Лея (3) 69, 72, 74			+	+
Хая-Либа (3) 69, 74			+	+
Хая-Малка (1) 72				+
Хая-Мериам (1) 77				+
Хая-Райна (1) 69			+	
Хая-Рейзля (1) 74				+
Хая-Рива (2) 75				+
Хая-Рохля (2) 71				+
Хая-Рыва (1) 46	+			
Хая-Сара (1) 75				+
Хая-Сора (15) 69, 71, 72, 74, 75, 77			+	+
Хая-Тауба (2) 72, 75				+
Хая-Фейга (2) 71, 77				+
Хая-Фрейда (1) 69			+	
Chana , gr. Anna , bibl. (1 Smi, 2), hebr. channa ‘wdzięk, łaska’; matka Samuela; żona Tobita i matka Tobiasza (Tb I, 9):				
Анна (5) 69, 74, 77			+	+
Анна-Рохель (1) 75				+
Ганс (1) 69			+	

Ендел (1) 60			+	
Ени (1) 57		+		
Хана (28) 46, 57, 58, 62, 64, 65, 69, 71, 72, 74, 75	+	+	+	+
Хана Баша (1) 69			+	
Хана Бейля (1) 72				+
Хана Гитель (1) 77				+
Хана Гитля (1) 39	+			
Хана Гута (1) 39	+			
Хана Гуте (1) 62			+	
Хана Ита (1) 77				+
Хана Маша (1) 62			+	
Хана Рахля (1) 58		+		
Хана Рейзля (1) 57		+		
Хана Ривка (2) 39, 62	+		+	
Хана Риша (1) 69			+	
Хана Рохель (1) 77				+
Хана Рохеля (1) 64			+	
Хана Сора (1) 77				+
Хана Хая (1) 63			+	
Хана Эстер (1) 69			+	
Хана-Гитля (2) 71, 74				+
Хана-Двора (2) 72, 74				+
Хана-Ейдля (1) 72				+
Хана-Злата (1) 74				+
Хана-Лея (1) 77				+
Хана-Миндля (1) 72				+
Хана-Ривка (1) 71				+
Хана-Рохля (3) 69, 72			+	+
Хана-Сора (2) 72, 74				+
Хана-Фейга (1) 75				+
Хана-Хая (3) 69, 72			+	+
Хана-Хинка (1) 71				+
Хана-Эстер (1) 75				+
Хане (1) 63			+	
Ханна (4) 39, 46, 66	+		+	
Хаса-Лея (1) 75				+
Хаша (5) 63, 64, 71, 74			+	+
Хаша-Лея (1) 75				+
Хаше (1) 65			+	

Хаше Груне (1) 46		+			
Хашка (2) 39, 65		+			+
Хеша (1) 66					+
Хинка (7) 58, 66, 69, 72, 74			+		+
Хинка-Лея (1) 71					+
Хинке (2) 66					+
Хиша (3) 58, 71, 72			+		+
Хише (1) 64					+
Хише Груне (1) 46			+		
Chanina , aram. 'łaskawa, miłościwa, miłosierna':					
Ханина (1) 46			+		
Chawa, Ewa , bibl. (Rdz 3, 20), hebr. chawwa 'żyjąca, życiodajna'; imię nadane przez Adama swojej żonie jako „matce wszelkiego życia”. Wraz z Adamem jest ona eponimem całej ludzkości i obrazem skażonej natury ludzkiej:					
Хава (7) 62, 63, 69, 71, 75					+
Хава Лея (1) 64					+
Хава Ривка (1) 39		+			
Хава Рохель (1) 62					+
Хава Сора (1) 62					+
Хава-Двора-Рейзля (1) 75					+
Хава-Лея (2) 69					+
Хаве (2) 64, 65					+
Хволеш (1) 74					+
Хова (1) 72					+
Cecylia , łac. Caecillia 'należąca do rzymskiego rodu Cecyliuszów', nazwa rodu Caecilli związana jest z T: Caeculo:					
Цецилия (1) 75					+
Cibia, Cywia, Sibia , bibl. (2 Krl 12, 2), hebr. cibja, cibja' 'gazela'; matka króla Joasza:					
Цивия (1) 75					+
Цивье (1) 72					+
Цивья (4) 69, 71, 74, 75				+	+
Цывья (1) 72					+
Супора, Sefora , bibl. (Wj 2, 21), hebr. cippora 'samica wróbla'; żona Mojżesza, córka kapłana Medianitów:					
Ципа (8) 62, 64, 69, 71, 72, 74				+	+

Ципа Мера (1) 77					+
Ципа-Либа (2) 72, 77					+
Ципа-Рохля (1) 74					+
Ципе (1) 64				+	
Ципора (1) 77					+
Цыпа-Лея (1) 72					+
Цыпа-Мерьям (1) 75					+
Цыпе (1) 63				+	
Чипоре (1) 64				+	
Пая (1) 71					+
Пая Фейгля (1) 39		+			
Czerna , sl. 'czarna, ciemna':					
Церна Голда (1) 77					+
Dajcha, Dajche , jid, z śwн. di(h)en 'dobrze się rozwijać, rosnać':					
Дайхе (1) 65				+	
Debora, Dewora, Dwora , bibl. (Rdz 35, 8), hebr. debora 'pszczola'; piastunka Rebeki, pochowana w pobliżu Betel, pod Dębem Placzu; żona Lappidota, prorokini pełniąca urząd sędziowski pod „Palmą Debory”, między Rama a Betel (Sdz 4, 4):					
Двейра (1) 66				+	
Двейре (2) 66				+	
Двора (27) 39, 57, 58, 59, 62, 63, 64, 69, 71, 72, 75, 77	+	+		+	+
Двора (Дебора) (1) 75					+
Двора Гена (1) 64				+	
Двора Гитель (1) 77					+
Двора Гитля (1) 64				+	
Двора Ривка (1) 64				+	
Двора Рохла (1) 77					+
Двора Цырель (1) 46		+			
Двора-Гитля (1) 69				+	
Двора-Лея (1) 72					+
Двора-Пеша (1) 74					+
Дворарохель (1) 62				+	
Дворка Цырил (1) 46		+			
Двоша (2) 65				+	
Двоше Цывья (1) 66				+	
Доба (11) 57, 59, 62, 69, 71, 72, 77			+	+	+

Доба-Злага (1) 75				+
Доба-Рейзля (1) 74				+
Добе (2) 64, 66			+	
Добе Зисля (1) 39	+			
Dina, bibl. (Rdz 30, 21), hebr. dina 'sąd'; córka Jakuba i Lei:				
Дина (6) 60, 71, 75, 77			+	+
Дина-Лея (3) 71, 75				+
Дина-Эстер (1) 69			+	
Дине (3) 63, 64, 66			+	
Дыне (1) 62			+	
Drazna, Drazne, jid. z czes. Drasna (: drznost' 'odwaga, męstwo'):				
Дрежел (1) 62			+	
Дреза (1) 71				+
Дрезля (1) 71				+
Eliszeba, Eliszewa, gr. Elisabeth, pol. Elżbieta, bibl. (Wj 6, 23), hebr. eliszeba 'El jest pełnią, szczęściem'; córka Amminadaba, żona Aarona, matka kapłanów:				
Елка (1) 69			+	
Елка-Злага (1) 71				+
Елка-Лея (1) 72				+
Елька (7) 60, 65, 69, 71, 74, 77			+	+
Елька Гитке (1) 63			+	
Елька-Рейзля (2) 69			+	
Елька-Рохлая (1) 69			+	
Ельке (1) 65			+	
Ельки (1) 65			+	
Ester, Estera, bibl. (Est 2, 7), hebr. 'ester z akad. Ištar, pers. Stareh 'gwiazda', według tradycji żydowskiej 'ukryta' (od rdzenia str); imię, które Hadassa, córka Abichail, otrzymała od swego opiekuna Mardocheusza, bohaterka KSIĘGI ESTERY:				
Етель (3) 62, 74, 77			+	+
Етил (1) 62			+	
Етка (2) 71				+
Етля (2) 74, 75				+
Стира (1) 69			+	
Стирел (1) 63			+	
Стирка (1) 71				+

Эстер // Естер (34) 58, 59, 60, 63, 64, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77		+	+	+
Эстер Бейля (1) 39	+			
Эстер Двора (2) 63, 66			+	
Эстер Лея (1) 62			+	
Эстер Малка (1) 65			+	
Эстер Миндель (1) 77				+
Эстер Рейзел (1) 63			+	
Эстер Рейзля (2) 62, 77			+	+
Эстер Рива (1) 39	+			
Эстер Ривке (1) 63			+	
Эстер Рохля (1) 71				+
Эстер Фейгель (1) 77				+
Эстер Фейги (1) 62			+	
Эстер Фейгля (1) 69			+	
Эстер Хая (1) 66			+	
Эстер Цивье (1) 39	+			
Эстер Цивья (1) 77				+
Эстер-Бейля (1) 69			+	
Эстер-Гитля (1) 74				+
Эстер-Голда (1) 69			+	
Эстер-Етель (1) 77				+
Эстер-Злата (1) 71				+
Эстер-Златка (1) 69			+	
Эстер-Итка (1) 75				+
Эстер-Лея (3) 71, 72, 74				+
Эстер-Малка (1) 74				+
Эстер-Мерьям (1) 72				+
Эстер-Мирля (1) 69			+	
Эстер-Райна (1) 72				+
Эстер-Рейзля (2) 74, 75				+
Эстер-Рива (1) 74				+
Эстер-Ривка (2) 72, 75				+
Эстер-Рохля (2) 69, 74			+	+
Эстер-Сара (1) 75				+
Эстер-Сора (3) 72, 74				+
Эстер-Фейгля (2) 74				+
Эстер-Хана (1) 74				+
Эстер-Хинка (1) 72				+

Эстер-Юдис (1) 72					+
<p>Fania, Fanie, w jid. rozwinęło się na bazie imion chrześcijańskich z wygłosowym -fania: np. Stefania; tu prawdopodobnie od prawosławnego imienia Феофания (: Феофан z gr. Theofanes 'Objawienie Pańskie'), ponieważ w 1872 roku imię <i>Фанни</i> zostało poprawione na <i>Феофания</i>:</p>					
Фанни (3) 62, 71, 72				+	+
<p>Fejga, Fejge, jid. z niem. Vogel 'ptak':</p>					
Фейга (19) 39, 58, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 75	+	+	+		+
Фейга Баша (1) 48	+				
Фейга Бейля (1) 63			+		
Фейга Доба (1) 69			+		
Фейга или Флора (1) 65			+		
Фейга Лифша (1) 64			+		
Фейга Миндля (1) 69			+		
Фейга Пеша (1) 39	+				
Фейга Рохля (1) 72					+
Фейга Сора (1) 64			+		
Фейга Шошка (1) 39	+				
Фейга Яха (1) 62			+		
Фейга-Блюма (1) 69			+		
Фейга-Ига (1) 71					+
Фейга-Лея (1) 75					+
Фейга-Рейза (1) 71					+
Фейга-Рохля (1) 75					+
Фейга-Хава (1) 75					+
Фейга-Хая (1) 69			+		
Фейга-Юдис (1) 74					+
Фейге (5) 62, 66			+		
Фейгел (1) 62			+		
Фейгель (3) 39, 63, 77	+		+		+
Фейги (1) 62			+		
Фейги Эстер (1) 63			+		
Фейгиль (1) 62			+		
Фейгла (1) 62			+		
Фейгля (5) 69, 71, 72, 75			+		+
Фейгля (Фагел) (1) 62			+		
Фейгля-Рохля (1) 75					+

Finkel , jid. z niem. Fink ‘zięba’:				
Финкель (1) 64			+	
Flora , łac. Flora ‘bogini kwiatów i wiosny’:				
Флора (1) 65			+	
Frejde , jid. z niem. Freude ‘radość, uciecha’:				
Фрадэль (1) 66			+	
Фрадил (1) 69			+	
Фрейда (24) 39, 56, 60, 62, 63, 64, 69	+	+	+	
Фрейда Гендил (1) 62			+	
Фрейда Гитля (1) 63			+	
Фрейда Лея (1) 39	+			
Фрейда-Гута (1) 71				+
Фрейда-Лея (3) 71, 75				+
Фрейда-Либа (1) 72				+
Фрейда-Ривка (1) 71				+
Фрейда-Рохля (1) 69			+	
Фрейда-Сора (2) 72, 74				+
Фрейда-Шоша (1) 74				+
Фрейде (5) 64, 66			+	
Фрейдсл (1) 59		+		
Fruma, Frume , jid. z niem. fromme ‘pobożna’:				
Фрума (6) 57, 62, 63, 66, 69, 74		+	+	+
Фрума-Двора (1) 75				+
Фрума-Лея (1) 74				+
Фруме (3) 65, 66			+	
Фруме Соре (1) 66			+	
Genendel, Ginendel , jid. na bazie im. Genana/Gnane (:śwn. g(a)nanne ‘imiennik, imienniczka’):				
Гена (1) 62			+	
Гендэль (1) 66			+	
Гене (2) 63, 64			+	
Гене Рохеля (1) 65			+	
Гения (1) 66			+	
Геня (5) 48, 57, 66, 72, 74	+	+	+	+
Геня Рохель (1) 77				+

Геня Фрадля (1) 72					+	
Геня-Ента (1) 75					+	
Геня-Ривка (1) 75					+	
Геня-Рохля (1) 74					+	
Геня-Тауба (1) 72					+	
Геня-Фрейда (1) 71					+	
Гнеша (2) 69, 72				+	+	
Гнеше (1) 63				+		
Glika, Glike , jid. glik, z niem. Glücke 'szczęście' (:śwn. g(e)lüke); możliwe też pochodzenie od gr. Glykeria (:glikera 'słodka'):						
Глика (4) 39, 60, 66, 75		+			+	+
Глике (1) 66					+	
Golda, Golde , jid. z niem. Gold 'złoto' lub derywat od imion niem. zawierających element Gold, np. Goldbirga:						
Голда (9) 71, 72, 74, 75						+
Голда-Гликерия (1) 71						+
Голде (6) 39, 63, 65, 66		+			+	
Гольда (7) 57, 58, 62, 66, 69				+	+	
Гольда Злата (1) 66					+	
Гольде (1) 66					+	
Gruna, Grune , jid. z niem. grüne 'zielony' lub na bazie im. ros. Agrippina > Grunia:						
Груня (1) 72						+
Guta, Gute , jid. na bazie niem. im. Guda/ Guoda (:krótka forma od im. z Gud-, Gund-, np. Gudrun, Gudula) lub ap. niem. Güte 'dobroć', co tłumaczyłoby wahania adaptacji niem. umlautu jako <i>i</i> lub jako <i>u</i> w imionach Guta i Gita:						
Гетка (1) 39		+				
Гетла (1) 39		+				
Геша (1) 71						+
Геше (1) 66					+	
Гиса (1) 66					+	
Гите (2) 63					+	
Гите Маша (1) 63					+	
Гите Ривке (1) 62					+	
Гите Рохель (1) 62					+	
Гител (6) 58, 60, 63, 64				+	+	
Гитель (2) 59, 77				+		+

Гитель-Рохла (1) 77				+
Гитка (5) 39, 62	+		+	
Гитка Рейзля (1) 39	+			
Гитка Сорс (1) 62			+	
Гитля (12) 64, 66, 69, 71, 72, 74			+	+
Гитля Геса (1) 64			+	
Гитля Гинда (1) 65			+	
Гитля Лея (1) 64			+	
Гитля Цивья (1) 64			+	
Гитля-Хана (1) 72				+
Гиша (3) 72				+
Гиша-Либа (1) 72				+
Гута (1) 72				+
Гутель (1) 66			+	
Гутка (1) 60			+	
Гутка Бейля (1) 39	+			
Hadassa, Hodes , bibl. (Est 2, 7), hebr. hadassa 'mirt'; imię Estery:				
Годес (4) 63, 69, 72, 77			+	+
Одес (1) 56		+		
Hagar, Hoger , bibl. (Rdz 16, 1), hebr. hagar, gr. Agar (etym niejasna); Egipcjanka, służąca Sary, konkubina Abrahama i matka Ismaela:				
Ога (1) 60			+	
Helena , ros. Jelena , gr. hele 'blask, jasność' lub helene 'pochodnia':				
Елена (3) 59, 71, 75		+		+
Гелс (1) 66			+	
Hinda , jid. z niem. Hindin 'łania', kalka hebr. im. Ciwia:				
Гинда (4) 63, 71, 72, 74			+	+
Гинда Елена (1) 64			+	
Гинде (3) 63, 64, 66			+	
Гинде Михле (1) 64			+	
Гинде Ривке (2) 64			+	
Гинде Сорс (1) 66			+	
Гиндля (2) 39, 71	+			+
Инда (2) 59, 60		+	+	

Jenta, Jente, Jentl , jid. z niem. Ente ‘kaczka’ lub z fr. gentil ‘czarująca, miła’:				
Ента (7) 57, 59, 63, 71, 72, 74, 77		+	+	+
Ента Мериим (1) 62			+	
Ента-Сора (1) 69			+	
Енте (2) 46	+			
Енче Фейга (1) 39	+			
Jokebed, Jochwed , bibl. (Wj 6, 20), hebr. jokebed ‘Jahwe jest chwalebny’; córka Lewiego, matka Aarona i Mojżesza:				
Июха (1) 69			+	
Иохвед (3) 59, 66, 72		+	+	+
Иохвед (1) 64			+	
Яха (1) 72				+
Яхна Ривка (1) 62			+	
Яхна-Лифша (1) 75				+
Яхна-Ривка (1) 71				+
Jospa , jid. powstała na bazie męskiego imienia Josef:				
Иоспа (1) 72				+
Judyta, Judes , bibl. (Rdz. 26, 34), hebr. jehudit ‘Judejka, Żydówka’; córka Chetyty Beeriego, żona Ezawa:				
Гейте (1) 65			+	
Ида (3) 75, 77				+
Ита (2) 74, 77				+
Ита-Рохля (1) 71				+
Ита-Эстер (1) 72				+
Ите (3) 63, 66			+	
Ите Гуте (1) 66			+	
Итка (13) 56, 58, 59, 71, 75, 77		+		+
Итка Гентки (1) 65			+	
Итка-Перля (1) 75				+
Итке (4) 65, 66			+	
Итке Гише (1) 66			+	
Итко (1) 77				+
Итта (1) 69			+	
Юдес (11) 59, 64, 66, 69, 74, 77		+	+	+
Юдис (4) 62, 72, 74, 77			+	+

Kejla, Kejle , jid. z ros. Kala , formy skróconej imienia Kaleria (: gr. kale ‘dobra, piękna’:				
Кейла (3) 60, 62			+	
Кейле Хая (1) 63			+	
Кейля (4) 48, 69, 74	+		+	+
Кейля Ливша (1) 39	+			
Кейля-Елька (1) 77				+
Kitra , aram. ‘korona’:				
Кидра (1) 65			+	
Krejna, Krejne , jid. z niem. śwn. kron, kron e ‘korona’:				
Крейнцель (2) 66, 77			+	+
Lea, Leja , bibl. (Rdz 29, 16), hebr. le’a ‘silna, dzika krowa’; starsza córka Labana i żona Jakuba:				
Лей (5) 58, 59		+		
Лея (42) 39, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+		+	+
Лея Гитля (1) 72				+
Лея Ривка (1) 71				+
Лея Цывье (1) 39	+			
Лея-Доба (1) 72				+
Лея-Мирча (1) 74				+
Лея-Ривка (2) 72, 75				+
Лия (3) 57, 77		+		+
Лия Мирче (1) 77				+
Leonia , f. od im. m. Leon :				
Леонеа (1) 75				+
Leonora , skrócona postać im. Eleonora :				
Леонора (1) 77				+
Liba , jid. z niem. Liebe (: śwn. liebe) ‘ukochana’:				
Лейба Рейза (1) 62			+	
Лейбе Мейте (1) 66			+	
Либа (18) 57, 58, 59, 64, 65, 69, 71, 72, 74, 75, 77		+	+	+
Либа Гита (1) 62			+	
Либа Рохель (3) 77				+
Либа Рохля (1) 62			+	

Либа Фрадель (i) 59		+		
Либа-Мерьям (i) 74				+
Либа-Перля (i) 72				+
Либа-Ривка (i) 75				+
Либа-Сора (i) 75				+
Либе (4) 66			+	
Либе Мейта (i) 65			+	
Ливша (i) 77				+
Лифша (3) 62, 69, 71			+	+
Małka, pbibl. hebr. malka 'królowa':				
Майла (3) 69, 71, 72			+	+
Мале (2) 59, 62		+	+	
Малка (ii) 39, 69, 71, 72, 74, 75	+		+	+
Малка Бейля (i) 39	+			
Малка Гитля (i) 71				+
Малка Лея (i) 69			+	
Малка Нехома (i) 71				+
Малка Рейзля (i) 62			+	
Малка-Пая (i) 71				+
Малька (io) 39, 58, 59, 62, 65, 69	+	+	+	
Малька Фрейда (i) 39	+			
Мейла Злата (i) 46	+			
Margolis, Margolies, pbibl. hebr. odpowiednik chrześcijańskiego imienia Margaret, Margarita 'perła':				
Марголе (3) 66, 72			+	+
Марголес (i) 69			+	
Mariam, Miriem, Maria, bibl. (Wj 15, 20), hebr./aram. 'wywyższona'; siostra Mojżesza i Aarona:				
Мариаша (4) 39, 63, 74, 75	+		+	+
Мария (4) 64, 72, 77			+	+
Марьям (i) 39	+			
Маша (io) 69, 71, 74, 75, 77			+	+
Маша Двора (i) 39	+			
Маша Либа (i) 62			+	
Маша Ривка (i) 69			+	
Маша-Дина (i) 75				+

Маша-Июспа (1) 72				+
Маша-Лея (1) 75				+
Маша-Миндля (1) 72				+
Маша-Рейзля (1) 74				+
Маше (1) 63			+	
Мера (1) 75				+
Мереем (1) 59		+		
Мериим (2) 62			+	
Мерийм Сора (1) 63			+	
Мерим Шейне (2) 46	+			
Мериям (2) 66, 71			+	+
Мерка (3) 72, 74, 77				+
Мерка-Доба (1) 75				+
Мерки (1) 63			+	
Мерьем (1) 58		+		
Мерьям (16) 64, 66, 69, 71, 72, 75			+	+
Мерьям Двора (1) 39	+			
Мерьям Двоша (1) 77				+
Мерьям Рохля (1) 72				+
Мерьям Сора (1) 71				+
Мерьям-Голда (1) 72				+
Мерьям-Лея (1) 69			+	
Мерьям-Сима (1) 75				+
Мерьям-Сора (1) 75				+
Мерьям-Фрейда (1) 71				+
Мерьяша (1) 64			+	
Мирка (2) 69, 72			+	+
Мирля (2) 71, 75				+
Mejtel, Mejta, Mejte , etym. niepewna, może nhebr. mejtal 'krople rosy', lub im. Matylda:				
Матле (1) 62			+	
Матля (1) 75				+
Мейта (4) 62, 66, 74			+	+
Мейта-Либа (1) 74				+
Мейте (1) 60			+	
Menuche , pibibl. hebr. 'pokój, wytchnienie', por. im. m. Menachem:				
Минуха (3) 62, 63, 65			+	

Мнуха (5) 59, 69, 74			+	+	+
Michle , bibl. (1 Sm 14, 49), hebr. mikal, może skrót od m. im. Mikael; córka Saula, żona Dawida:					
Михел (1) 62				+	
Михле или Мария (1) 65				+	
Михлея (1) 65				+	
Михля (3) 65, 71, 74				+	+
Михля Юдис (1) 77					+
Mine , jid. z niem. Minna (: św. Mine 'miłość'):					
Мина (1) 71					+
Мина-Рейзля (1) 77					+
Миндел (1) 66				+	
Миндсль (5) 62, 64, 65, 77				+	+
Миндес (1) 66				+	
Миндла (1) 39		+			
Миндля (8) 64, 69, 72, 74, 75				+	+
Миндля-Либа (1) 72					+
Минка (3) 71, 75					+
Минна (1) 72					+
Muszkate , jid. z niem. Muskate 'muszkat':					
Муша (1) 75					+
Муше Хаве (1) 65				+	
Мушка (1) 63				+	
Мушке (1) 64				+	
Nata lub Neta , jidyszyzacja im. chrześcijańskich Nata (Natalia), Neta (: Agneta):					
Нте (1) 63				+	
Нтке (1) 63				+	
Nechama , hebr. nechama 'pocieszenie, pociecha':					
Неска (1) 64				+	
Неха Бейл Сора (1) 62				+	
Неха Бейла (1) 63				+	
Нехама (7) 69, 71, 72, 77				+	+
Нехама Пеша (1) 39		+			
Нехе Двора (1) 65				+	

Нехома (5) 64, 66, 69, 72, 77			+	+
Нехома Рейзель (1) 77				+
Нехома-Рохла (1) 75				+
Нешка (5) 39, 71, 75	+			+
Noemi, Nojme , bibl. (Rt 1, 2), hebr. na'omi 'moja słodycz'; żona Elimeleka, synowa Orpy i Rut:				
Найми (1) 63			+	
Olga , ros. z skand. Heilga (: heila 'święta'):				
Ольга (1) 71				+
Perel , jid. z niem. Perle 'perła', kalka im. hebr. Margolies:				
Перел (1) 59		+		
Перель (2) 65, 74			+	+
Перля (4) 66, 72, 75			+	+
Rachama , hebr. rachamim 'miłosierdzie':				
Рахамка (2) 72, 74				+
Рехама (1) 62			+	
Рохама (1) 64			+	
Rachel , bibl. (Rdz 29, 6), hebr. rachel 'owieczka'; młodsza córka Labana, żona Jakuba, matka Józefa i Beniamina:				
Райхель (1) 69			+	
Рахел (2) 60, 64			+	
Рахел Лея (1) 66			+	
Рахе-Лея (1) 75				+
Рахель (2) 64, 72			+	+
Рахель-Эстер (1) 72				+
Рахиль (2) 77				+
Рахла (5) 39, 58, 59	+	+		
Рахла Юдис (1) 39	+			
Рахла (4) 57, 59, 66		+	+	
Раша Лея (1) 71				+
Рашка (7) 66, 69, 71, 72, 74			+	+
Рашке (2) 62, 77			+	+
Реля (1) 39	+			
Реше (1) 62			+	

Рохел (4) 60, 63			+	
Рохел Лея (1) 63			+	
Рохель (1) 65			+	
Рохель Лея (2) 74, 77				+
Рохель Хая (1) 63			+	
Рохель-Лея (6) 72, 74, 75				+
Рохиль (1) 77				+
Рохла (3) 58, 59, 65		+	+	
Рохля (31) 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75			+	+
Рохля-Лея (2) 69, 72			+	+
Рохля-Юдес (1) 69			+	
Regina , łac. Regina ‘królowa’:				
Регина (2) 63, 69			+	
Rejne , łac. regina, fr. rejne, hiszp. reina ‘królowa’, kalka hebr. im. Malka:				
Райна (4) 62, 69, 71			+	+
Райна-Гитля (1) 72				+
Райна-Перель (1) 74				+
Райне (1) 66			+	
Райца (2) 39, 71	+			+
Riwka, Ribka, Rebeka , bibl. (Rdz 24, 15: 20), hebr./aram. Ribka ‘mlóćca’; córka Betuela, siostra Labana, żona Izaaka, matka Ezawa i Jakuba:				
Ревекка (2) 77				+
Рива (2) 72, 77				+
Рива Гнеша (1) 77				+
Рива Малька (1) 39	+			
Рива Рохла (1) 39	+			
Рива-Бадана (1) 74				+
Рива-Лея (2) 72, 74				+
Ривекка (1) 77				+
Ривка (21) 39, 48, 58, 59, 60, 62, 69, 71, 72, 74, 75	+	+	+	+
Ривка Геня (1) 58		+		
Ривка Дрезля (1) 39	+			
Ривка Ицко (1) 63			+	
Ривка Лея (3) 39, 63, 77	+		+	+
Ривка Либе (1) 39	+			
Ривка Хая (1) 69			+	

Ривка-Елька (1) 75				+
Ривка-Лея (1) 71				+
Ривка-Миндля (1) 72				+
Ривка-Мирель (1) 71				+
Ривка-Рейзля (1) 77				+
Ривка-Рохля (1) 72				+
Ривка-Фраделъ или Федора (1) 71				+
Ривка-Хая (1) 69			+	
Ривке (8) 62, 63, 64, 65, 66			+	
Ривки (3) 62, 66			+	
Рисел (1) 64			+	
Рише (1) 66			+	
Ришка (2) 69			+	
Rojze , jid. z niem. Rose ‘róża’:				
Рейзел (1) 59		+		
Рейзель (5) 63, 77			+	+
Рейзла (1) 39	+			
Рейзля (13) 63, 66, 69, 71, 72, 74			+	+
Rona, Rone , celt. ‘pieczęć’ lub skrócona postać od im. Weronika, Roksana:				
Роня (1) 69			+	
Rozalia , wł. Rosalia (: Rosa ‘róża’):				
Розалия (2) 74, 77				+
Sara, Sora , bibl. (Rdz 21, 1-7), hebr. sara ‘księżniczka, pani’; żona Abrahama, matka Izaaka i pokoleń Izraela:				
Сара (11) 39, 74, 75, 77	+			+
Сара Гинда (1) 64			+	
Сара-Рахиль (1) 75				+
Сария (1) 46	+			
Сарра (1) 72				+
Сериль (1) 46	+			
Сирка (1) 77				+
Сора (45) 39, 46, 56, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75	+	+	+	+
Сора Блюма (1) 62			+	
Сора Геня (1) 71				+

Сора Гнендя (1) 72				+
Сора Голда (1) 69			+	
Сора Мерийм (1) 62			+	
Сора Ривка (2) 69, 77			+	+
Сора Рывка (1) 62			+	
Сора Фейга (1) 69			+	
Сора Фейге (1) 64			+	
Сора Ципа (1) 69			+	
Сора-Бейля (2) 71, 72				+
Сора-Геле (1) 74				+
Сора-Голда (1) 74				+
Сора-Двора (1) 71				+
Сора-Елька (1) 74				+
Сора-Етля (1) 71				+
Сора-Лея (3) 69, 71, 72			+	+
Сора-Либа (2) 71, 75				+
Сора-Малка (2) 71, 74				+
Сора-Рейзля (1) 74				+
Сора-Ривка (3) 74, 75				+
Сора-Ришка (1) 71				+
Сора-Фейга (1) 71				+
Сора-Фрадля (1) 71				+
Сора-Шейна (1) 71				+
Сора-Эстер (1) 72				+
Соре (9) 63, 64, 65, 66			+	
Соре Двора (1) 66			+	
Соре Лея (4) 63, 64, 65, 66			+	
Соре Рива (1) 64			+	
Соре Ривка (1) 63			+	
Сорел (1) 66			+	
Сорель (1) 46	+			
Сори Ривки (1) 62			+	
Сорля (1) 46	+			
Сору (3) 58, 59		+		
Сору Елена (1) 58		+		
Сосе (1) 63			+	
Сосья (1) 77				+
Соша (1) 63			+	
Соше (1) 63			+	

Сошке (1) 66				+	
Цирля (6) 39, 69, 71, 74	+			+	+
Sima, Sime, pbił. hebr. Simcha 'radość':					
Сима (4) 74, 75					+
Сима-Хая (1) 74					+
Сима-Шейна (1) 75					+
Симе (1) 63				+	
Сыма (2) 57, 58		+			
Цимка Лея (1) 62				+	
Sława, Słowa, sl. sława, element imion dwuczłonowych: Sławomira, Czesława, Bronisława itp.:					
Слава (1) 39	+				
Слова (4) 62, 63, 72, 77				+	+
Sofia, Sofie, gr. Sophia 'mądrość':					
София (1) 71					+
София (Ципа) (1) 75					+
София или Сора (1) 74					+
Софья Сора (1) 62				+	
Szejna, jid. z niem. Schöne 'krasa, uroda, piękność', kalka hebr. Jaffa:					
Шейна-Хая (1) 71					+
Шейна (24) 64, 74				+	+
Шейна Геня (1) 39	+				
Шейна Гитла (2) 64, 72				+	+
Шейна Двора (2) 63, 69				+	
Шейна Злате (1) 46	+				
Шейна Лея (1) 63				+	
Шейна Малка (1) 60				+	
Шейна Рейзель (2) 63, 77				+	+
Шейна Рейзля (1) 62				+	
Шейна Рохель (2) 77					+
Шейна Сора (2) 69, 77				+	+
Шейна Фрума (1) 74					+
Шейна Хая (1) 72					+
Шейна Цыпа (1) 72					+
Шейна Шише (1) 63				+	

Шейна Эстер (2) 39, 63	+		+	
Шейна-Баша (1) 74				+
Шейна-Двора (2) 69, 71			+	+
Шейна-Етля (1) 77				+
Шейна-Ита (1) 75				+
Шейна-Итка (1) 75				+
Шейна-Лея (2) 69			+	
Шейна-Либа (1) 71				+
Шейна-Миндля (1) 75				+
Шейна-Мотка (1) 72				+
Шейна-Нехома (1) 74				+
Шейна-Пеша (1) 69			+	
Шейна-Рейзля (1) 75				+
Шейна-Сора (3) 69, 75			+	+
Шейна-Фрейда (1) 75				+
Шейна-Хава (1) 71				+
Шейна-Хинка (3) 72, 75				+
Шейндля (1) 75				+
Шейне (3) 66			+	
Шейне Мирце (1) 66			+	
Шейни (1) 64			+	
Шейно Иохевед (1) 65			+	
Szifra, Szifre, bibl. (Wj 1, 15-21), hebr. szifra 'piękno'; jedna z położnych hebr. w Egipcie:				
Шифра (7) 60, 62, 63, 64, 71, 77			+	+
Шифра Гителя (1) 65			+	
Шифра-Двора (2) 74, 75				+
Шифра-Лея (1) 74				+
Шифре (2) 66			+	
Szozana, Szozane, Zuzanna, bibl. (Dn 13), hebr. szozan 'lilia', gr. Sousanna; bohaterka opowiadania Daniela:				
Шаске (1) 66			+	
Шаше Зельде (1) 65			+	
Шоша (9) 59, 69, 71, 72, 74, 75		+	+	+
Шоша-Лея (1) 69			+	
Шоше (1) 66			+	

Szprinca , jid. z św.n. sprinze ‘samica krogulca’ lub wł. speranza ‘mieć nadzieję’: Шпринца (3) 72, 74					+
Szulamit , bibl. (Pnp 7, 1), hebr. szullamit ‘ciesząca się pokojem’(rdzeń szlm); honorowy tytuł oblubienicy z PIEŚNI NAD PIEŚNIAMI, utworzony od imienia Salomona: Сулька (3) 62, 66 Сульке (1) 64 Суля (1) 74					+
Tamar , bibl. (Rdz 38, 6), hebr. tamar ‘palma’; Kananejka, matka Peresa i Zeracha; córka Absaloma (2 Sm 14, 27) i in.:					
Тема (1) 74					+
Тема Броха (1) 71					+
Тема-Либа (1) 77					+
Tauba, Taube , jid. z niem. Taube ‘gołąbka’:					
Тауба (12) 59, 69, 71, 72, 74, 75, 77			+	+	+
Тауба Елька (1) 71					+
Тауба-Майла (1) 69				+	
Тауба-Мера (1) 74					+
Тауба-Миндля (1) 74					+
Тауба-Рохля (1) 69				+	
Тауба-Фрейда (1) 69				+	
Тейба (1) 58			+		
Тобе Лея (1) 64				+	
Тоуба (3) 62, 65				+	
Тоуба Гитля (1) 39	+				
Тоуба Лея (2) 62, 65				+	
Тоубе (4) 63, 64, 65				+	
Тоубе Сроль (1) 64				+	
Туба (2) 57, 58			+		
Тубе (1) 39	+				
Тубе Рохля (1) 39	+				
Tilia, Tilla, Tile , niem. skrócona postać im. Otilia, Matilda:					
Тылька (1) 59			+		
Trajne , jid. z fr. Terina (: Esterina lub Catherina):					
Трайна (1) 74					+
Трайне (1) 66				+	

Vita, Vite , łac. ‘żywa, ożywiona’, hebr. ekw. Chaja, Chawa:				
Вихна (1) 71				+
Zelda, Zelde , jid. z niem. Salida (: swn. saelde ‘szczęście, powodzenie, pomyślność’):				
Зелда (2) 74				+
Зелде (1) 66			+	
Зельда (3) 69, 74, 75			+	+
Зельде (1) 66			+	
Zisla, Zisle , jid. z niem. Süße ‘słodczy’ lub skrócona postać im. Zuzanna (Szoszana):				
Зисел (1) 65			+	
Зисле (2) 65			+	
Зисля (3) 71, 74				+
Złata , jid. z czes. zlata ‘złota’:				
Злата (4) 64, 74, 75			+	+
Злата-Мериям (1) 75				+
Злате (1) 63			+	

Męski system imienniczy Żydów białostockich opiera się w największym stopniu na imionach biblijnych hebrajskiego pochodzenia. Zasób wykorzystanych do nominacji w latach 1835-1877 imion włącza antropimim powstałe na bazie języka hebrajskiego, mające biblijne korzenie (82): *Абель, Арон, Абрам, Бениамин, Елия, Елькона* itd.; talmudyczne (7): *Бенцион, Меер, Нахман, Нисан, Шолем, Танхум* itd.; hebrajskie postbibl. (1) *Chaim*. Pozostałe imiona rozwinęły się w jidysz: *Альтер, Бер, Гутман, Гириш* itd. lub zostały zapożyczone od chrześcijan: *Григорий, Фердинанд, Максимилиан, Любомир, Леон, Юлиан* itd. Należy jednak pamiętać, że i one najczęściej wiążą się z wydarzeniami biblijnymi, np. imiona nawiązujące do błogosławieństwa Jakuba: *Бер, Гириш, Вольф* itp., lub są ekwiwalentami biblijnych imion hebrajskich, nierzadko ich wiernymi kalkami, por.: *Benedykt* i *Baruch*.

Imiennik żeński, w odróżnieniu od męskiego, w większym stopniu opiera się na nazewnictwie jidyjskim. Znacznie mniej występuje w nim imion biblijnych (28): *Двора/Дебора, Лея, Ривка/Реввека, Хана, Мириам* itd i nieco więcej niż w zasobie męskim imion postbiblijnych (4): *Хая, Марголис, Малка, Симма*. Jest to uzasadnione. Zasób imion żeńskich w BIBLIИ jest bardzo skromny, teksty biblijne niewiele miejsca poświęcają kobietom. Ponieważ źródła biblijne nie dostarczały obfitości imion żeńskich, w antropimimii kobiecej tę lukę wypełniają imiona jidyjskie (34): *Бейля, Черна, Шейна, Шпринца, Таубе, Злата* itd. oraz zapożyczone

od chrześcijan z zasobu imion katolickich i protestanckich: *Цецилия, Паулина, Регина, Розалия, Флора* itp.; i prawosławnych: *Федора, Ольга* itp. Męskie i żeńskie imiona jidyskie tworzone zwykle na bazie języka niemieckiego lub jego dialektów, zwłaszcza dialektu śwn., natomiast imiona zapożyczone od chrześcijan w większości mają rodowód grecki lub łaciński. W metrykach wystąpiły w wersji cerkiewnosłowiańskiej, polskiej lub niemieckiej. Niektóre także w wariantach przekształconych pod wpływem języków narodowych lub gwar.

Przywiązanie Żydów białostockich do określonych imion w analizowanym okresie ilustrują dane statystyczne. Najchętniej wybierane imiona występują na przestrzeni całego okresu i posiadają najwyższą frekwencję. Do najczęściej wykorzystywanych imion do nominacji jednoimiennej chłopców należały: *Леўб* (135) oraz *Абрам* (129). Dużą popularnością cieszyły się również *Jakub* i *Ischok* w swoich wariantach potocznych jako *Янкель/Янкел* (107) i *Ицко/Ицка* (107). Dalsze pozycje zajmowały: *Gerszon* w postaci skróconej *Герш* (91), *Давид* (76), *Хаим* (73), *Israel* w odmiankach *Сроель, Сроль* (65), *Јóзef* w wariantach *Иосель/Иосел* (63), *Eleazar* w postaci *Леўзер/Леўзор* (60). Popularne było też imię *Ber*, lecz w formie deminutywnej *Берко* (43) itd. Dziewczynki natomiast w nominacji jednoimiennej najczęściej otrzymywały imiona: *Хая* (46), *Сора* (45), *Ася* (42), *Эстер* (34), *Хана* (28), *Двора* (27), *Ривка* (21) itd. Jak widzimy, zarówno do nominacji chłopców jak i dziewczynek w Białymstoku w latach 1835-1877 wybierano najchętniej imię biblijne.

Zestawienie podstawowych form imion i materiału antropomicznego występującego w metrykach Gminy Żydowskiej w Białymstoku jest punktem wyjścia do analizy przekształceń imion na poziomie fonetyki i morfologii. Bogactwo wariantów fonetycznych i morfologicznych, jak to już wcześniej podkreślał Rabinowicz [1888], powstawało w wyniku interferencji językowej na różnych poziomach języka pod wpływem różnych języków i ich dialektów na przestrzeni wielu stuleci. Obecność imion daleko odbiegających od źródłosłowu, przekształconych fonetycznie i morfologicznie była zjawiskiem naturalnym w nazewnictwie Żydów Podlasia od najdawniejszych czasów, czego dowodzi zgromadzony przez L. Dacewicz [2008] materiał antropomiczny z XVI-XVII wieku.

Do najczęstszych zjawisk fonetycznych odzwierciedlonych w imionach żydowskich badanego regionu należały:

- redukcja części inicjalnej imienia: *Akiwa : Kiwa, Кува, Israel : Sroel, Сроель; Hirsch : Irsz, Herszko : Erszko, Aleksander : Sander, Szander, Cendep, Becalel : Calel, Цалель; Jekusiel : Kusiel, Кусель, Jeszaja : Szaja, Шая; Jechiel : Хуель, Jerachmiel : Рахмиель, Awigdor : Вугдор, Вугдер, Issachar : Сахар, Jechezkiel : Хацкель, Hanoch : Енох, Hillel : Илел, Herc/Герц : Еркука, Hadasa, Hodes : Одец* itp.;
- redukcja części finalnej imienia: *Gedalia : Gdal, Гдал i Гдаль, Gerszon : Gersz, Герш, Simcha : Simch, Mordechaj, Mordokaj: Mordach, Мордк, Naftole, Nef-tali : Нафтол, Markus : Марк* itp.;

- dezintegracja tematu poprzez redukcję głosek w części medialnej imienia: *Dewora* : *Dwora*, *Ejdel* : *Ejdla*, *Gedalia* : *Gdal*, *Szemuel* : *Шмул*, *Шмуль*, *Szelomo* : *Шлиомо*, *Шлома*, *Sroel* : *Srol*, *Срол*, *Сраль*, *Menasze* : *Мнаше*, *Rafael* : *Рафель*, *Шаля* : *Шья*, gr. *Teodoros* : *Тодрес*, cerk. *Дионисий* : *Дониис*, itp.;
- wymiana samogłosek w nagłosie imienia: *Abram* : *Obram*, *Aszer* : *Oszer* : *Uszer*, *Aron* : *Orko*, *Orka*; *Owadjja* : *Евадия*, *Ajzyk* : *Ейзык* itp.;
- wymiana samogłosek w śródgłosie imienia: *Sara* : *Sora*, *Сора*; *Efraim* : *Froim*, *Mordechaj* : *Morduch*, *Wigdor* : *Wigder*, *Вигдер*; *Барух* : *Борух*, *Давид* : *Довид*, *Елькана* : *Елькана*, *Бишка* : *Бышка*, *Тевья* : *Товий* : *Тувве*, *Танхум* : *Танхим*;
- wymiana spółgłosek: *Aszer* : *Asier*, *Szloma* : *Szloma*, *Шлома*, *Слома*, *Abram* : *Аврам*, *Akiba* : *Kiwa*, *Кива*, *Jakob* : *Jakow*, *Fiszko* : *Biszko*, *Анчел* : *Аниел* itp.;
- pojawianie się głosek protetycznych: *Aba* : *Наво*, *Ajzyk* : *Найзык*, *Elias* : *Хелиasz* itp.;
- oboczność samogłosek długich i krótkich: *Aaron* : *Aron*, *Isaak* : *Isak*, *Zeew* : *Zew*, *Абрам* : *Авраам*, *Исаак* : *Исак*, *Изак*;
- geminacja: *Calel* : *Callel*, *Kopel* : *Koppel*, *Sara* : *Sarra*, *Riwka* : *Ревекка* itp.;
- likwidacja geminat: *Hillel* : *Hilel*, *Гилель*, *Szabbetaj* : *Шабсай*, *Szillem* : *Шилем*, *Szullamit* : *Шулямит*;
- pojawienie się głosek epentetycznych: *Jeszaja* : *Owszej*, *Овшеј*, *Овсей*, *Josiel* : *Jowziel*, *Jakub* : *Jankiel*, *Янкель*, *Mosze* : *Mowsza*, *Мовша*, *Ман* : *Мендель*, (*Sohn* > *Zundl*) : *Зундель*, *Henoch*, *Genana* : *Гендель* itp.;
- pojawienie się głosek interwokalnych: *Noach* : *Новах*, *Szaul* : *Szauel* : *Шевель*;
- ubezdźwięcznienie spółgłosek: *Jakob* : *Копель*, *Mordko* : *Мортко*, *Овиша* : *Офши*, *Зелиг* : *Зелик* itp.

Wahania wymowy odzwierciedlają sposoby zapisu w dokumentach imion z tylnojęzykowymi *g*, *h*, *ch*. W alfabecie rosyjskim nie było odrębnego znaku na oznaczenie dzwięcznej szczelinowej *h*. Tę głoskę oddawano więc na piśmie za pomocą *г*: *Hillel* : *Гилель*, *Hadasa*, *Hodes* : *Годес* lub opuszczano: *Илель*, *Одес*. Jednocześnie są przykłady, że zachodziły wahania w wymowie *g*, por.: *Gedalie* : *Гдал*, *Гидел* i *Ходел*, które mogły zachodzić pod wpływem języka i gwar białoruskich lub ukraińskich.

W wielu imionach procesy fonetyczne były bardziej skomplikowane, przebiegały w kilku etapach i na bazie różnych wariantów imion. Często przekształceniom fonetycznym towarzyszyły również zmiany morfologiczne. Na terenie Podlasia najbardziej charakterystyczne są deformacje fonetyczne zachodzące pod wpływem gwar wschodniosłowiańskich, które znajdują odbicie w imionach *Owszej*, *Mowsza*. Przekształcenie się imienia *Mosze* w *Mowsza* było możliwe poprzez etap dyftongizacji *o*: *Mosze* > *Mouze*, w języku białoruskim odzwierciedla się to również w pisowni: *Моўша*. Taka wymowa nie była jednak możliwa w urzędowym języku

rosyjskim, w którym *u* zawsze przechodziło w *w*. W języku rosyjskim wykształciła się więc postać imienia *Мовуа*, która konkurowała dosyć skutecznie z formami oficjalnymi, zarówno hebrajską *Mosze*, jak i zaadaptowanymi do języków słowiańskich: rosyjskiego – *Моузеѹ* i polskiego – *Mojżesz*. Bardziej skomplikowane zmiany przechodzi drugie imię *Owszej* występujące też w wariacie *Owsiej*. Postać wyjściowa *Joszue* (*Jehoszua*) znacznie odbiega od potocznej. Imię traci na gruncie wschodniosłowiańskim nagłosowe *j*, zaś *o*, podobnie jak w imieniu *Mosze*, ulega dyftongizacji. Nietypowe dla języków słowiańskich połączenia samogłoskowe są upraszczane, stąd następuje usunięcie *u* w części wygłosowej imienia, zaś nietypowa dla Słowian fleksja *-e* jest zamieniona bardziej swojską końcówką *-ej*, która rozwinęła się przy adaptacji imion chrześcijańskich na gruncie Słowiańszczyzny wschodniej (por. ros. *Тимофеѹ*, *Сепзеѹ*). *Joszue* zmienia swoją postać brzmieniową w sposób następujący: *Joszue* > *Oszue* > *Oyszue* > *Oysze* > *Owszej*. Taka postać imienia jest zbliżona w wymowie do chrześcijańskiego imienia prawosławnego *Евсевѹ* (por.: pol. *Euzebiusz*), które w języku potocznym, w gwarach białoruskich przybierało postać *Аѹцеѹ*. Zapewne pod wpływem tego imienia rozwinął się wariant *Owsiej*, chociaż w wypadku oboczności *sz/s* mogła decydować zbliżona wymowa tych spółgłosek w języku Żydów, co odnotowuje w swoim materiale M. Strycharska-Brzezina [2010: 355]. Nie ma natomiast wątpliwości, że zmiany odzwierciedlone w imieniu *Ocun* (: *Josef*) zaszły na gruncie wschodniosłowiańskim. Forma cerkiewna *Иосуѹ* w gwarach rosyjskich i białoruskich traciła nagłosowe *i*, zaś obca dla Słowian spółgłoska *f* została wymieniona na rodzimą *p*: *Иосуѹ* : *Осуѹ* : *Осун*. Żydzi przejęli ten przekształcony wariant imienia biblijnego w wyniku białoruskiego sąsiedztwa. Nie można natomiast mówić o przejęciu przez Żydów przekształconej w gwarach białoruskich lub rosyjskich formy *Иозен*, bowiem na wymowę jidyjską wskazuje tu zachowanie nagłosowego *i/j* oraz jidyjska wymowa pod wpływem niemieckim *s* jako *z*, co odzwierciedlił zapis imienia. Zastąpienie *f* spółgłoską *p* mogło przebiegać pod wpływem gwar wschodniosłowiańskich, chociaż także w języku hebrajskim można znaleźć przykłady wymiennego stosowania w imionach tych właśnie głosek, por.: hebr. *רפאֵל* : *Rafaël*. Interesującą z punktu widzenia zmian fonetycznych jest para imion *Шмель* : *Завель*. W imieniu *Шмель* zaszły niewielkie zmiany w stosunku do bazy apelatywnej imienia: nastąpiła redukcja samogłoski *e*, por.: szemu'el : Szmuel. Imię *Завель* posiada bardziej złożoną historię. Przekształcenia fonetyczne dotyczyły imienia zaadaptowanego przez chrześcijan *Samuel* i zachodziły w języku jidysz. Przejście nagłosowego *s* w *z* odbyło się pod wpływem wymowy jidyjsko-niemieckiej, natomiast przekształcenie się *u* w *w* oraz uproszczenie powstałej w ten sposób grupy spółgłoskowej *mw* > *w* już mogło przebiegać pod wpływem gwar wschodniosłowiańskich: *Samuel* : *Zamuel* : *Zamwel* : *Zawel*.

Obok zmian zachodzących w imiennictwie żydowskim na płaszczyźnie fonetycznej bardzo istotne były przekształcenia strukturalne rodzimych imion hebraj-

skich i jidyjskich. Często szły one w parze z fonetycznymi, ponieważ oboczności samogłosek, wymiana spółgłosek, wypadanie głosek w nagłosie, śródgłosie i wygłosie imienia prowadziło do dezintergracji tematu, na bazie którego tworzono nowe formy pochodne od imion podstawowych. Wśród środków derywacyjnych wymienić należy sufiksy słowiańskie: *-ka, -ko, -ek, -ik, -sza, -sia, -a/-ja, -na* oraz jidyjskie *-el, -i*. Sufiksy dodawano do tematu pełnego imienia:

- bez większych zmian fonetycznych: *Jow: Йов-ель, Juda : Юд-ель, Mosze : Мов-ка*, itp.; żeńskie: *Chaja : Хай-ка, Guta : Гут-ка* itd.;
- zmienionego fonetycznie: *Hirsz : Ерку-ка, Wolf : Вельв-ель, Man : Менд-ель* itd.;

lub części tematu imienia podstawowego:

- inicjalnej: *Beniamin : Бу-ш-ка, Gerszon : Герш-ко, Ischok : Иц-ель, Иц-ко, Mardokaj : Морд-ка /-ко, Szabsaj: Шебс-ель, Jakow : Янк-ель; Genendel : Ге-ня, Batszewa : Ба-ся, Ба-ша, Dwora : Дво-ша, Jochwed : Ях-на* itd.;
- medialnej: *Becalel : Цаль-ко, Elchanan, Elchonon : Хон-ель; Сурога : Па-я, Estera : Стур-ка, Стур-ель* itd.;
- finalnej: *Jakob : Кон-ель, Jeszaja : Шай-ка* itd.

Nietrudno zauważyć, że niektóre formy deminutywne imion żydowskich pokrywają się z formami używanymi przez chrześcijan, np. *Basia, Gienia, Sania*. Zbieżność form derywowanych zachodziła w dwóch przypadkach.

- 1) zarówno Żydzi, jak i chrześcijanie urabiali je od tych samych imion biblijnych: *Josef, Józef: Józik* (taka forma utrzymała się w nazwisku żydowskim); lub wspólnych niebiblijnych: *Aleksander : Саня*;
- 2) tworzono formy pochodne od różnych imion, lecz zawierających w imieniu podstawowym takie same elementy: np. podobnie brzmiący temat lub sylabę, por. imię *Basia, Gienia* Żydzi utworzyli od imion *Batszeba, Genendel*, zaś chrześcijanie – *Barbara, Eugenia, Genowefa*. W tym wypadku można chyba mówić o zapożyczeniu od Słowian gotowych derywatów i dostosowania istniejących już struktur do własnych potrzeb. Spieszczone, zdrobniałe imię używane przez ludność miejscową skojarzone z imieniem rodzimym pozwalało ukryć tożsamość, co nie było bez znaczenia w warunkach nie-sprzyjających do przetrwania ludności żydowskiej. Pogromy i prześladowania w zaborze rosyjskim nie należały do rzadkości.

Sposoby derywacji imion w języku jidysz pod wpływem języka niemieckiego oraz języków słowiańskich prowadziły często do powstawania form podobnych w swojej strukturze do pełnych imion hebrajskich. Dlatego należy mieć świadomość, że niektóre imiona z elementem *-el* zostały utworzone w języku jidysz za pomocą genetycznie niemieckiego sufiksu *-el*, inne zaś zawierają genetycznie hebrajski element *-el*, występujący w imionach teoforycznych: *Elia, Hillel, Gawriel* i nie są derywatami jidyjskimi, takimi jak np. *Йовель, Юдель*. Tworzenie form pochodnych za pomocą

słowiańskich sufiksów *-ka*, *-ek* prowadziły do pojawienia się form zewnętrznie podobnych do niektórych imion hebrajskich. Dlatego należy rozróżnić imiona *Rywka*, *Icek* (imię modyfikowane fonetycznie z *Icchok*), które są hebrajskimi imionami niederywowanymi za pomocą słowiańskich sufiksów i imiona *Chajka*, *Moszka*, które taki słowiański element posiadają.

Obok imion zdeformowanych fonetycznie i strukturalnie w materiałach z XIX wieku występują imiona chrześcijańskie: *Фердинанд*, *Максимилиан*, *Любомир*, *Леон*, *Юлиан*, *Сигисмунд*; *Цецилия*, *Розалия*, *Регина*, *Леонора* i in. oraz biblijne w formach używanych przez chrześcijan. Wśród imion biblijnych w formach przyswojonych przez chrześcijańskie systemy imiennicze przeważają warianty cerkiewne funkcjonujące w prawosławiu, por. *Авраам*, *Виниамин*, *Илия*, *Иосиф*, *Исаак*, *Моисей*, *Самуил* i inne, wśród żeńskich: *Анна*, *Мария*, chociaż zdarzają się również imiona przyswojone przez język polski, np. *Мойжеш*, *Елиаш*. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na okres rejestracji chrześcijańskich form imion w metrykach żydowskich. Zdecydowanie rośnie ich ilość w zapisach z lat 70. XIX wieku, co należy uznać za próbę porządkowania nazewnictwa żydowskiego przez urzędników carskich. Nie bez znaczenia jest z pewnością postępująca asymilacja ludności żydowskiej, zwłaszcza w warstwach bogatszych społeczności, o czym świadczą zapisy w metrykach zamożniejszych obywateli Białegostoku, por.:

Маркус Арон-Шебселиович Гордон купец 1 гильдии жена его Фейгля Мовшона-Ароновна доч Мария (U 1872, 14); Лейзор Меерович Заблудовский Потомственный почетный гражданин жена его Фогил из г. Белостока доч Регина (U 1863, 10); Эмиль-Михель Мовшович Григориевич Браинин Паулина Мееровна Кон доч София (U 1861, 70); Израиль Самуилович Булковштейн купец жена Рейзля Моисеевна Рубинштейн сын Моисей-Исаак (U 1874, 12); Израиль Самуилович Булковштейн жена Розалия Моисеевна Рубинштейн сын Семен (U 1875, 33); Израиль Яковлевич Якобс жена его Ревекка Матысовна доч София (U 1875, 19).

Wybór imienia dla żydowskiego dziecka z chrześcijańskiego zasobu imion często wiąże się z zawieraniem małżeństw mieszanych oraz zmianą wyznania, co potwierdzają późniejsze wpisy do aktu urodzenia, por.:

Герш Шломович Рабинович, Пеша Мовшовна, ур. Каминская доч Фанни (U 1872, 95).

Imię jest przekreślone czerwonym atramentem i zapisane obok *Феофания*. Istnieje też wpis z 17. lutego 1909 roku (również czerwonym atramentem) informujący, że:

„Фанни Гершовна Рабинович 10. 12. 1908 присоединилась через св. крещение к православию с наречением имени Феофания” (U 1872, 95).

Trudno ocenić na ile trwałe były takie zachowania ludności żydowskiej. W wielu wypadkach nadawano imiona podwójne: obok poprawnej chrześcijańskiej formy imienia występowała rodzima, co może dowodzić, że w diasporze posługiwano się imieniem z własnego zasobu imienniczego i w formach jidyjskich, zbliżonych do wariantów hebrajskich, natomiast imię kulturowo obce było jedynie zaspokojeniem wymagań urzędniczych, por.: *Ейзик или Евгений, Шмул или Самуил, Ривка-Фрадель или Феодора, Песа или Паулина, Гинда Елена, Михля или Мария* itp.

Jakość imiennictwa diaspory białostockiej była wynikiem osiedlenia się Żydów w środowisku zróżnicowanym etnicznie, językowo i kulturowo z przewagą żywołu słowiańskiego. Funkcjonowanie imiennictwa na tym obszarze podporządkowane było kontaktom z rdzennymi i napływowymi mieszkańcami tych ziem. Kontakty językowe znalazły odbicie w imionach żydowskich na poziomie fonetyki i morfologii. Przegląd imion występujących u ludności żydowskiej Białegostoku w drugiej połowie XIX wieku świadczy o tym, że nie przywiązywano większej wagi do formy imion. Ważne było przesłanie symboliczne oraz znaczenie imienia. Nie przypadkowo wśród najpopularniejszych imion znalazły się imiona patriarchów i innych ważnych postaci biblijnych. Wymowne jest połączenie w nominacji wieloimiennej imion *Овсей-Моисей*: Mojżesz wybawił z niewoli egipskiej i wyprowadził naród żydowski z Egiptu, natomiast Jozue (Jozue) syn Nuna, sługa i następca Mojżesza, wprowadził Izraela do Ziemi Obiecanej. O kierowaniu się przy wyborze imienia nie względami estetycznymi lecz znaczeniem symbolicznym imion świadczy nie tylko wybór imion związanych z życiem (*Хаим, Виталий*), lecz łączenie ich z innymi imionami w nominacji wieloimiennej. Bardzo wymowne jest nadanie dziecku zestawienia obu imion *Виталий Хаим*. W sytuacji, gdy rodziło się bardzo dużo dzieci słabych, które umierały wkrótce po urodzeniu takie zestawienie mogło być imieniem życzeniowym, ochronnym, dającym rodzicom nadzieję na przeżycie dziecka. Ochronną funkcję pełniło także imię jidyjskiego pochodzenia *Алтер/Альтер* (z niem. *alter* 'stary'), które miało chronić dziecko przed śmiercią, a ściślej mówiąc oszukać śmierć i zapewnić dziecku długie życie do starości.

Przeгляд zjawisk zachodzących w imiennictwie żydowskim w dostateczny sposób ilustruje mechanizmy rozwoju systemu antroponimicznego Żydów białostockich. Żydowski system imienniczy różnił się od systemu imienniczego ludności chrześcijańskiej, więc przez długi okres wystarczał do identyfikacji ludności żydowskiej w różnego typu dokumentach. Dlatego w najstarszych źródłach podlaskich znajdujemy zapisy typu: *Berko z majątku...* (1794), *Сатко* (1775), *Сhaim i Szymal* wspólnicy z maj.[ątku]... (1794), *Dawid z Żoną* (1663), *Freydka* (1775), ...ani u *Herszka...* (1620), *Fajwisz z majątku* (1662), *Kielma z majątku...* (1794) [Dacewicz 2008, 105-180].

Imiona były też podstawowym elementem różnego rodzaju deskrypcji w XVI-XVIII wieku, *Izrael syn Judy, Notko zięć Chazana, Natan zięć Abramow, Samuel z Kowla, Dawid Żyd z Klepacz, Jankiel z ulicy Wasilkowskiej* itp. [tamże, 90]. Takie

sposoby identyfikacji utrzymują się również w XIX wieku. Do imion dodawano komponenty indywidualizujące o strukturze analitycznej. W wielu świadectwach zgonu kobiet nie używa się ani syntetycznych formacji patronimicznych, ani nazwisk. Przy sporządzaniu aktu zgonu wprowadza się natomiast deskrypcje przynależnościowe:

Хана жена Гириш из Белостока (Z 1861, 44); *Хаве доч Солдата Арона Лейба* (Z 1866, 91); *Еврейка Сора жена Мордко Воле обыватель из г. Белосток* (Z 1866, 38); *Ребенка Эстер доч Юделя Роутгольца* (Z 1866, 38); *Разводка Шаше доч Ицко Баши* (Z 1866, 39); *Девица Етки доч Шлимо Сухоницки из м. Амдур* (Z 1866, 39); *Еврейка Хава по мужу Лейбова Мадциберг из г. Белостока* (Z 1867, 7).

Oczywiście, w małej diasporze takie zapisy mogły wystarczać, dodatkowych informacji udzielał pełny antroponim męża, zaś niezwykle bogaty zasób form pochodnych od imion podstawowych: formy potoczne, spieszczona i zdrobnienia zaspokajały potrzeby miejscowej diaspory odnośnie indywidualizacji i identyfikacji osoby.

W źródłach XIX-wiecznych możemy jeszcze odnotować stosowane w wiekach poprzednich struktury:

- imię + patronim analityczny + deskrypcja odmiejskowa np.:

Абрам сын Герш из м. Заблудов (Z 1864, 42);

- imię/imiona + miejsce pochodzenia np.:

Мере из Белосток (U 1866, 7), *Абрам Герш из м. Янова* (Z 1867, 13), *Мертворожденный от Абрама из Заблудова* (Z 1866, 30); *Вдова Рохля из м. Скидель* (Z 1866, 93); *Хана из Бодка* (Z 1861, 65);

- imię + etnonim np.:

с еврейко Соро (Ś 1835, 6);

- imię + etnonim + miejsce pochodzenia, np.:

Еврейка Соре из Яновскаго (Z 1866, 102);

Taki sposób identyfikacji stosowano w stosunku do mężczyzn i kobiet nawet w tak ważnych dokumentach jak akta ślubów, urodzeń czy zgonów. W sporządzanych aktach imieniu towarzyszyć mogły wyrażenia określające stan cywilny osoby, etnonim lub deskrypcje odmiejskowe por.:

Холост Лейб (Z 1866, 45); *Мертворожденный мужского пола сын Хайма* (Z 1864, 20); *Еврей Цалька из м. Соколька* (Z 1864, 29); *Еврейка Рохе из г. Соколка* (Z 1864,

50); *Еврейка Гита от м. Наровка* (Z 1868, 41); *Еврейка Гитле из Рикле* (Z 1865, 2); *Вдова Злата из м. Заблудова* (Z 1865, 10).

Identyfikacja wyłącznie za pomocą imienia/imion w większym stopniu obejmowała kobiety. Takie wpisy występują we wszystkich rodzajach dokumentów: aktach ślubu, rozvodu, zgonu, w metrykach urodzin dzieci por.:

Абрам Герш Зельманович Пун с Хаим Бейли (Ś 1835, 3); *Айзык Бениаминович с Эстеро Дворо* (Ś 1835, 6); *Берко Гдалиович Ожеховский с разведкою Ривкою* (Ś 1870, 33); *Биниамин Меерович Вайнер извоицик с женою Мариам* (R 1868, 3); *Хаим Давидович Леви развел жену свою Хай* (R 1865, 11); *Лейзер Файвель Менделиович партной с женою Миркою* (R 1876, 8); *Шлиомо Дрой с женою Фрейда Рейзлею* (R 1869, 4); *Фейга* (Z 1854, 26).

Również w wielu aktach urodzeń dzieci bardzo często jest umieszczane tylko imię matki dziecka, por.:

Герш Шоломович Рабинович жена его Пеша доч Шейна Малка (U 1860, 7); *Давид Абелиович Гавер жена его Мерка сын Давид* (U 1872, 29); *Давид Абрамович Гельчинский из м. Кнышина жена его Кейля сын Мордко-Хаим* (U 1875, 31).

Zdarzają się też wypadki całkowitego braku w metryce urodzenia dziecka antropo-nimu matki por.:

Абрам Йосель Бениаминович жена его из г. Белосток сын Шмуел (U 1863, 32);

Jednak w większości sporządzanych dokumentów funkcjonował już rozbudowany trójczłonowy rosyjski system antroponimiczny. Nie był to wybór społeczno-ści żydowskiej lecz przymus stosowany przez władze carskie i dotyczył wszystkich mniejszości narodowych na tym terenie. Większość metryk zawiera wpisy zgodne z wymaganiami urzędników por.:

Аба Биниаминович Зильцман с девицею Инда Хаимовна Цинес (Ś 1858, 8); *Абе Йоселович Клейнерман из Пруфена с девицею Фейга Шмуеловна Кац* (Ś 1860, 15); *Абе Юделович Кац* (Z 1855, 17); *Баша Ицковна Соболев* (Z 1871, 62); *Бейля Хаимовна Тат* (Z 1872, 60); *Абрам Лейбович Лискевич из м. Ботьки дал развод жене своей Мирце Михелиовне Линденбоим работник из м. Сельц* (R 1866, 18).

Przytoczone wyżej przykłady potwierdzają fakt częstszego wykorzystania struktur analitycznych w najstarszych źródłach z XVI-XVIII wieku. Jest to w pełni zrozumiałe i uzasadnione. W tym czasie na badanym terenie nie ustaliło się jeszcze nazwisko zwyczajowe u Żydów, chociaż u Słowian do XVIII wieku ten proces był zakończony. Wprawdzie deskrypcje nie znikają całkowicie z XIX-wiecznych dokumentów żydowskich i można je spotkać nie tylko w najstarszych metrykach

urodzeń, ślubów, rozwodów oraz zgonów z lat 1835-1850, lecz i znacznie późniejszych. W antroponimii żydowskiej są obecne właściwie na przestrzeni całego stulecia. Czasami są bardzo rozbudowane, informują o stanie cywilnym osoby, pozycji społecznej człowieka i jego rodziny itp., jak np. w zapisie z 1866 roku. Por.:

...с девицею Ципею доч покойнаго Белостокскаго обывателя Берко Менкеса (Ś 1866, 44).

Mimo wszystko w źródłach z XIX wieku jest już znacznie mniej przykładów stosowania rozmaitych form opisowych. Prawie nie spotyka się tradycyjnych w antroponimii żydowskiej najprostszycy patronimów analitycznych typu X syn/córka Y, jak to miało miejsce w wiekach poprzednich, np. *Izrael syn Judy* [Leszczyński 1980, 196], ponieważ antroponim ojca jest rozszerzony o dodatkowe elementy, czasami jest to tylko forma patronimiczna ojca lub jego nazwisko, ale też mogą towarzyszyć imieniu ojca patronim, nazwisko, nazwa zawodu, deskrypcje odmiejscowe por.:

Фейге доч с Шмуля Каца (U 1866, 8); *Естер доч с Нотка Копитника* (U 1866, 6); *Абрам сын отставнаго солдата Хаима Тыкоскаго* (U 1873, 19), *Хаим сын отставнаго рядоваго Нехемии Талинскаго* (U 1874, 67); *Арон сын Цалеля Вебер из г. Белосток* (Z 1864, 20); *Башиа доч рядоваго Йоселя Глоговскаго* (Z 1874, 19); *Барух сын Шебишел из г. Василькова* (Z 1865, 66); *Эстер доч Янкель Рабинович из г. Белосток* (Z 1865, 50); *Барух сын Кадыша Кадышовича Столяр жена его Рива-Лей Кальмановна сын Ицко* (U 1871, 36).

Nie występują już zestawienia typu:

- imię + patronim analityczno-syntetyczny np.: *Natan zięć Abramow* (1571);
- imię + określenie lokalizacyjne np.: *Jankiel za bramą Wasilkowską*, *Jankiel z ulicy Wasilkowskiej* (1775), *Joachim za bramą Suraską* (1775) [Dacewicz 2008, 90].

W tego typu formułach nazewniczych zasadniczą funkcję identyfikacyjną pełniło imię, które występowało zazwyczaj w formie potocznej, przekształcone pod wpływem języków i gwar z różnych krajów osiedlenia danej rodziny żydowskiej. Wycofywanie się takich struktur w XIX wieku wiąże się z wprowadzeniem nakazu przybrania nazwiska i stosowania syntetycznych form patronimicznych, które obowiązywały w Rosji carskiej. Rozwój systemu antroponimicznego Żydów białostockich odbywał się więc w sposób sztuczny, był wymuszony na narodzie żydowskim przez władze carskie.

Судоместенна и одобренна на карани класи
 Оураца
 Касем Сивомирскому Воденскому Наместенному
 Чувственна Парнином Понравлену

4375.

Умисленна и одобренна на карани класи
 Оураца
 Касем Сивомирскому Воденскому Наместенному
 Чувственна Парнином Понравлену

С. М. Д.

Судоместенна и одобренна на карани класи
 Оураца

Klasyfikacja nazwisk

Klasyfikacja nazwisk żydowskich nie jest sprawą prostą, bowiem bogactwo materiału antroponimicznego nie pozwala na uwzględnienie w spójnej klasyfikacji wszystkich kryteriów podziału. Problemów przysparzają też nazwiska polisemiczne, dopuszczające różne możliwości interpretacyjne np. odmiejscowe i patronimiczne, charakteryzujące i sztuczne, ozdobne, odmiejscowe i sztuczne ozdobne itp. Uporządkowanie w jakiś sensowny sposób nazwisk występujących w materiałach źródłowych wymaga uwzględnienia wielu czynników.

Niewątpliwie ważną sprawą jest baza językowa. Tu należy uwzględnić przemieszczanie się ludności żydowskiej, czas pobytu w określonym środowisku etnicznym, stopień asymilacji i przyswojenia języka miejscowej ludności oraz rozwój kulturowy. Kryterium językowe pozwala białostocki materiał antroponimiczny rozdzielić na dwie podstawowe grupy:

I. Nazwiska genetycznie słowiańskie:

1. powielające polskie wzorce antroponimiczne i utworzone na bazie języka polskiego,
2. powielające wschodniosłowiańskie wzorce antroponimiczne i utworzone na bazie języka:
 - a) rosyjskiego
 - b) białoruskiego
 - c) ukraińskiego

II. Nazwiska niesłowiańskie

1. jidyjsko-niemieckie
2. hebrajskie
3. inne (arabskie, litewskie).

Uwzględniając kryterium semantyczne nazwiska Żydów białostockich możemy podzielić na dwie podstawowe grupy:

- I. Ukształtowane w naturalny sposób w procesie onimizacji i powielające wzorce nazw osobowych znanych wszystkim narodom europejskim. Są to

cztery podstawowe typy nazwisk, które rozwinęły się w wyniku naturalnych procesów nazwiskotwórczych¹:

1. Przynależnościowe (odpowiadające na pytanie czyj jest?; przy opisie słownikowym oznaczone symbolem P:):
 - a) patronimiczne (od imienia lub nazwy osobowej ojca);
 - b) matronimiczne (od imienia, nazwy osobowej matki);
 - c) rodowe, nawiązujące do jednego z dwunastu pokoleń wymienianych w BIBLIJ (Jehudy, Issachara, Zabulona, Reubena, Symeona, Gada, Efraima, Manasses, Beniamina, Dana, Asera i Neftalego (Lb 2, 3-29).
2. Geograficzne (odpowiadające na pytanie skąd pochodzi, przybył, gdzie się urodził? – oznaczone symbolem T:):
 - a) tworzone od nazw miejscowych: miast, miasteczek, wsi i przysiółków;
 - b) nazw krajów i krain geograficznych;
 - c) tworzone na bazie etnonimów².
3. Odzawodowe (odpowiadające na pytanie: co robi, czym się zajmuje, jaką funkcję pełni w diasporze? – oznaczone symbolem Z:):
 - a) tworzone na bazie nazw zawodów;
 - b) rabiniczne;
 - c) metonimiczne, wskazujące na wykonywany zawód.
4. Charakteryzujące (odpowiadające na pytanie: jaki jest?):
 - a) określające wygląd zewnętrzny (jak wygląda?);
 - b) wskazujące na osobowość człowieka (jak się zachowuje?), podkreślające jego zalety i oceniające przywary.

II. Nazwiska tworzone sztucznie:

1. nazwiska sztuczne przezwiskowe, nadane przez urzędników w celu poniżenia godności człowieka;
2. nazwiska sztuczne kulturowe: ozdobne, poetyckie, metaforyczne; są to nazwiska wykreowane sztucznie najczęściej przez samych zainteresowanych, mające charakter asocjacyjny, aluzyjny, nawiązujące do różnych zdarzeń z historii narodu. Ten typ nazwisk nie jest znany ani Słowianom, ani innym narodom europejskim, jest charakterystyczny tylko dla kultury żydowskiej.

W antroponimii żydowskiej wyodrębnimy nazwiska powstałe na bazie proprialnej i apelatywnej. Jako proprialne podstawy słowotwórcze występują imiona męskie (M: masculinum) i żeńskie (F: femininum), antroponimia pokoleń poprzednich (formacje charakteryzujące, przezwiskowe, odzawodowe, które wcześniej ukształtowały się na bazie apelatywnej) oraz nazwy geograficzne, toponimy (T:). Bazy ape-

¹ Jest to sanowisko rozpowszechnione w onomastyce polskiej. Zwrócił na nie uwagę J. Bubak [1986] i inni badacze.

² Nazwiska Żydów utworzone na bazie etnonimów nie wskazywały na narodowość lecz kraj pochodzenia, dlatego są umieszczone w grupie nazwisk geograficznych.

latywne to przede wszystkim leksyka wskazująca na wykonywany zawód, cechy wewnętrzne i zewnętrzne człowieka oraz nawiązująca do symboliki narodowej.

Podział ze względu na budowę nazwy osobowej wymaga uwzględnienia zjawisk zachodzących w samym procesie onimizacji. Sposób kreacji nazwy osobowej pozwala wyodrębnić przy klasyfikacji strukturalnej cztery podstawowe grupy:

I. Nazwiska niederywowane, powstały w oparciu o zasadę przeniesienia z jednej klasy nazw do innej. Nazwiska te nie posiadają elementów derywacyjnych, tzn. afiksów, są równe podstawie słowotwórczej. Wyodrębnimy tu nazwiska powstałe na bazie:

1. nazw własnych:

- a) imion;
- b) patronimów derywowanych;
- c) nazw geograficznych;

2. nazw apelatywnych:

- a) nazw zawodów i pełnionych funkcji;
- b) metonimiczne, wskazujące na wykonywany zawód, cechę charakterystyczną dla danego człowieka;
- c) leksyki charakteryzującej człowieka;

II. Nazwiska derywowane, powstały w wyniku:

1. afiksacji:

- a) patronimiczne;
- b) odzawodowe;
- c) toponimiczne;

2. derywacji wstecznej;

a) toponimiczne;

3) dopełniaczowe;

a) toponimiczne;

III. Composita:

1. komponowane patronimiczne;

2. komponowane odzawodowe;

3. komponowane sztuczne (przezwickowe i kulturowe);

IV. Akronimy.

Wszystkie wyodrębnione typy nazwisk zazębiają się, łączą i uzupełniają nawzajem, dlatego trudno by było scharakteryzować każdą grupę oddzielnie nie unikając powtórzeń. W tej sytuacji najlepszym rozwiązaniem jest omówienie podstawowych typów semantycznych i w ich obrębie typów strukturalnych. Większą uwagę należy poświęcić jedynie nazwiskom charakterystycznym wyłącznie dla antroponimii żydowskiej, niewystępującym w nazewnictwie otaczających narodów i grup etnicznych, tj. nazwiskom ozdobnym, tworzonym sztucznie i nazwiskom-akronimom.

Винное

169. АА 34

история таможенного управления общества при записке
подлинностей справ.

1849 год.

№ по порядку	Имя общества	Касно и урочные		Тяго	Семейство общества	Имя подлинный
		Касно	Урочные			
34.	Много Трех- невица и Широко виль-	Орехово подле 30 справки 8	Хвалово 27 5	Всего 2	Евдокимов Васильев Мухоморов Серебряков Григорьев	Семья Мухоморов

№ 123

Тому наместнику винного управления при записке
сего общества общества при записке подлинности
сего общества на мучах казенных справке подлинности
года ввара, - во муче подлинности муче от урочных
справке подлинности муче от урочных
Муча 1849 года в Трехневице.

Определенный Подлинный
в Трехневице годовой Меллер

72
49
23

Nazwiska patronimiczne i matronimiczne

Formacje patronimiczne są najbardziej znanym i powszechnie stosowanym sposobem identyfikacji człowieka w społeczeństwie na całym świecie. Indywidualizacja osoby poprzez wskazanie na przynależność do ojca, rzadziej matki stała się podstawą tworzenia się nazwiska w światowych systemach nazewniczych.

Formacje patronimiczne były też powszechne w antroponimii izraelskiej. Określenia patronimiczne spotykamy już w BIBLIJ. Oczywiście, w BIBLIJ HEBRAJSKIEJ, a co za tym idzie i w jej przekładach, nie występuje pojęcie nazwiska. Można jednak już zauważyć, że od najdawniejszych czasów istniała w kulturze żydowskiej tendencja do grupowania ludzi według rodów. Już w KSIĘDZE RODZAJU ojciec, jako głowa rodu wymieniany jest zawsze przy wyprowadzaniu drzewa genealogicznego. Patronim jako człon określający relacje przynależnościowe pełni tu wyjątkowo ważną funkcję. W literaturze biblijnej powszechnie znana jest rola spisów genealogicznych. Autorzy biblijni często dodają do imienia danej osoby imię jej ojca. Na ogólną liczbę 1700 imion osobowych w BIBLIJ około 300 stanowią czyste patronimy, ojciec nie spełnia w tekście żadnej roli poza tym, że jego imię służy bliższemu określeniu tożsamości syna lub córki [Tronina 2002, 111]. Te, początkowo żywe formacje analityczne typu X syn/córka Y, z czasem utraciły swój ściśle patronimiczny charakter i zaczęły być postrzegane jako odrębne miana. Świadczy o tym chociażby przykład tych nazw osobowych w BIBLIJ TYSIĄCLECIA, gdzie obok formacji typu, *Jozue, syn Nuna* (Joz 1, 1), *Kaleb, syn Jefunnego* (Joz 14, 6), *Barak, syn Abinoama* (Sdz 5, 1) itp. mamy również oryginalne formy patronimiczne występujące w funkcji jedyne go elementu identyfikacyjnego osoby, *Ben-Abinadab* (1 Krl 4, 11), *Ben-Hadad* 'syn Hadada' (1 Krl 15, 18) itp. W taki sposób określono pięciu spośród dwunastu nadzorców ustanowionych przez Salomona (1 Krl 4, 1), *Ben-Chur, Ben-Deker, Ben-Chesed, Ben-Abinadab, Ben-Geber*. Antoni Tronina podkreśla, że te wysokie funkcje w administracji państwowej Salomona mogły być dziedziczne, w związku z czym można w nich widzieć zapowiedź późniejszych nazwisk, tym bardziej, że później (VIII wiek) w podobny sposób jest określany wysoki funkcjonariusz na dworze króla Damaszku, przygotowywany przez króla Rasona na objęcie

tronu w Jerozolimie – *Ben-Tabeel* (Iz 7, 6). W epoce machabejskiej – II wiek p.n.e., taki sposób nominacji można spotkać w Palestynie. „Wodzem na równinie Jerycha był mianowany *Ptolemeusz*, syn *Abubosa*...” Dalszy ciąg opowiadania nazywa go raz imieniem, a innym razem samym patronimem (1 Mch 16, 11-18), który pełni tu już rolę nazwiska. Od założenia dynastii *Dawida* patronim staje się nazwą rodową, syn *Jessego* to nie tylko określenie *Dawida*, ale i jego kolejnych następców na tronie [Tronina 2002, 111]. Żydowskie nazwisko patronimiczne zaczyna się wyodrębniać w epoce perskiej – VI-IV wiek p.n.e. Dowodem tego są powstałe w owym czasie KSIĘGI KRONIK, EZDRASZA i NECHEMIASZA. W dużej mierze są one zbiorem spisów genealogicznych żydowskich repatriantów, którzy skupiają się pod imieniem swego przodka. Staranne przechowywanie listy pierwszych emigrantów – w BIBLIJ HEBRAJSKIEJ, KSIĘGA EZDRASZA rozdział 2 i KSIĘGA NEHEMIASZA rozdział 7; dodatkowo w BIBLIJ GRECKIEJ – TRZECIA KSIĘGA EZDRASZA rozdział 5, [zob. Tronina 2002, 112] świadczy o roli rodziny i sile więzów rodzinnych w ówczesnym judaizmie. Analizując rozwój nazwiska patronimicznego w kulturze żydowskiej nie można pominąć informacji o strukturze rodowej Izraela, jaka wykształciła się w czasach opisanych w BIBLIJ. U Żydów, podobnie jak w innych społeczeństwach Bliskiego Wschodu, istniały co najmniej trzy pojęcia dotyczące rodu, obok rodziny w sensie ścisłym (hebr. *be’abi* ‘dom ojca’), istniała wspólnota rodowa (*miszpacha* ‘klan’). Pomędzy tymi pojęciami podstawowymi mieści się pojęcie rodziny w sensie szerokim, obejmujące całą wspólnotę domową, łącznie z gośćmi i niewolnikami (*bajt*) [Filipiak 1985, 142-151, Tronina 2002, 112]. Silna pozycja patriarchalnej rodziny staje się niezwykle ważna, gdy Żydzi zaczęli żyć w rozproszeniu. Świadczą o tym nie tylko źródła biblijne np. KSIĘGA TOBIASZA, lecz i znacznie późniejsze, w tym także materiały źródłowe zgromadzone w archiwach polskich. Nazwisko patronimiczne, jak sam termin wskazuje, powstawało na bazie nazwy osobowej ojca. Początkowo były to wyłącznie imiona, z chwilą pojawienia się u Żydów nazwiska we współczesnym rozumieniu, podstawą słowotwórczą patronimu mogła stać się inna, poza imieniem, nazwa osobowa ojca, nazwisko, przezwisko lub przydomek, czego dowodzą nazwiska żydowskie z XIX i XX wieku, występujące w dokumentach metrykalnych ludności żydowskiej Białegostoku, w których obok nazwisk patronimicznych wśród nazw przynależnościowych występowały także nazwy matronimiczne. Należy zwrócić uwagę, że ten typ nazwisk był mało popularny w kulturach europejskich. Obecność nazwisk matronimicznych w żydowskim systemie antroponimicznym świadczy o pozycji kobiety i matki w tradycji kulturowej tego narodu. Prawodawstwo żydowskie wyznaczyło kobiecie ważną rolę w rodzinie. Kobiety były bardziej popularne od swych mężów wśród społeczności żydowskiej, ponieważ to one wychowywały dzieci i najczęściej one prowadziły sklepy lub w nich pracowały, gdy ich mężowie zajmowali się studiowaniem TORY i poznawaniem religii. Kolejnym czynnikiem wydatnie wpływającym na rozwój nazwisk matronimicznych w Euro-

pie Wschodniej był wzrost chasydyzmu, który wzmocnił pozycję kobiet. Jurysdykcja w Rosji carskiej była dodatkowym czynnikiem warunkującym rozwój nazwiska matronimicznego. Aktywność zawodowa kobiet, jej ważna rola i pozycja w rodzinie i społeczności oraz konieczność przybrania nazwiska tłumaczy wyjątkową popularność nazw matronimicznych w systemie onimicznym Żydów białostockich. Matronimy, podobnie jak nazwy patronimiczne, najczęściej tworzone na bazie imienia matki, chociaż materiały białostockie odnotowują w podstawach słowotwórczych pojedyncze przykłady innych nazw osobowych kobiet, np. andronimów (*Nisel-icha* > *Niseliches*).

Ludność żydowska do Białegostoku przybywała z różnych stron. Mając za sobą wędrówki po krajach europejskich utrwaliła je w języku i co z tym ściśle związane, w antroponimii. Na Podlasiu żyła w otoczeniu słowiańskim, co znaczy, że w większym lub mniejszym stopniu przejmowała słowiańskie wzorce nominacyjne. Dlatego przy analizie nazewnictwa osobowego Żydów białostockich należy uwzględnić wszystkie czynniki, zarówno lingwistyczne, jak i pozajęzykowe mające wpływ na kształt i obraz antroponimii. W patronimicznych i matronimicznych nazwiskach Żydów Białegostoku koniecznym staje się wyodrębnienie ich genetycznych typów. Podstawowy podział będzie przebiegał między słowiańskim i obcym Słowianom nazwiskiem przynależnościowym.

Przynależnościowe struktury słowiańskie

Na Podlasiu stykały się i nakładały wpływy kulturowe chrześcijaństwa zachodniego (katolicyzm) i wschodniego (prawosławie). Aby zrozumieć procesy zachodzące przy kształtowaniu się patronimicznego typu nazwiska z sufiksem *-owicz* / *-ewicz* w tym regionie należy sięgnąć do korzeni kultury słowiańskiej, prześledzić jej rozwój po przyjęciu chrześcijaństwa w tradycji staropolskiej i staroruskiej, a następnie polskiej (z uwzględnieniem odrębności białoruskiej i ukraińskiej) oraz rosyjskiej.

W słowiańskim systemie antroponimicznym nazwy patronimiczne znane są od czasów najdawniejszych. Już w epoce prasłowiańskiej urabiano rzeczownikowe formacje patronimiczne za pomocą sufiksu **itjo*, który w wyniku przekształceń fonetycznych zmieniał się w zależności od sytuacji językowej. W staropolskim systemie językowym **itjo* pierwotnie przybrał postać *-ic*, co znajduje potwierdzenie w wielu polskich nazwiskach por.: *Turzyc*, *Biernatowic*, *Wilkowic* z 1189 roku [zob. Kowalik-Kaleta 2007]; *Jurzyc*, *Warzeszyc*, *Filipowic*, *Łojkowic* [zob. Bubak 1986, 73]. W różnych odmianach języka ruskiego występowały i swobodnie funkcjonowały formy patronimiczne na *-ič* (< **itjo*), które nie wymagały dodatkowego uściślenia znaczenia patronimicznego. Mając odrębną od przymiotników semantykę oznaczania stosun-

ków dziedziczenia, przynależności do jednej rodziny zdecydowanie dominowały nad formacjami czysto przymiotnikowymi, jakimi w patronimice były formy potoczne na *-ow/-ew*, *-in*. Już w XIV-XV wieku forma na *-ič* występuje jako korelat do form na *-owič/-ewič*, zatracając własne odcienie znaczeniowe [Milejkowska 1966, 182-183]. Sam formant *-owič/-ewič* od najdawniejszych czasów posiadał tylko rodzaj męski i nie występował jako przymiotnik dzierżawczy. Za pomocą tego sufiksu w języku staroruskim tworzone rzeczowniki oznaczające stanowisko społeczne, *королевич*, *царевич*. Formy patronimiczne z tym formantem występują w tekstach XI-XV wiecznych równoległe z przymiotnikowymi typami formacji przynależnościowych. W odróżnieniu od form na *-icz*, *-ow*, *-in* formacja na *-owič/-ewič* była formą ogólnoruską z neutralnym znaczeniem stylistycznym. Częściej występowała w dzielnicach południowo-zachodnich Rusi. Teksty moskiewskie z XIV-XV wieku rejestrują ten wariant często. Formacja na *-owič/-ewič* wskazywała przeważnie na ojca, mogła jednak oznaczać też przynależność do całej rodziny. Najbardziej specyficznym znaczeniem formy na *-owič/-ewič* jako patronimu w owym czasie jest wskazanie którym dziedzicem jest dana osoba, dlatego na ziemiach ruskich używana jest do nominacji osób posiadających dziedziczne majątki. W tekstach staroruskich liczba mnoga oznaczała wspólny patronim jednego pokolenia [Milejkowska 1966, 187]. Występującej w okresie staroruskim formacji na *-owicz/-ewicz* nie można jednak uznać za identyczną współczesnemu rosyjskiemu 'otčestwu'. Kształtowanie się rosyjskiego 'otčestwa' na *-owicz/-ewicz* trwa w skomplikowanych warunkach społecznych od końca XV do połowy XIX wieku. Jak ukazały badania onomastów rosyjskich, na przestrzeni XV-XVII wieku w Rusi Moskiewskiej trójczłonowy system nominacyjny staje się prawie obowiązującym, przy czym rodzaj patronimu nie zależy od położenia socjalnego człowieka. Niezależnie od tradycji starosłowiańskiej i cerkiewnej w praktyce życia codziennego w Rosji oraz w języku oficjalnym tworzy się osobliwy konwens nazywania osoby. W tradycji narodowej osobę nazywano niepełnym lub pełnym antroponimem. Precyzowanie identyfikacji odbywało się za pomocą drugiej nazwy osobowej, imienia niechrześcijańskiego, przezwiska lub formacji odojcowskiej na *-ow/-ew*, *-in* itp. System poddaństwa feudalnego wypracował specjalną etykietę samoponizowania przy zwracaniu się do innych osób, stosowano niepełny antroponim bez formacji patronimicznej. Patronim na *-owicz/-ewicz* w takich warunkach przybrał stylistyczne znaczenie grzecznościowe. Zaczyna być stosowany w kontaktach z osobami o podobnym statusie społecznym lub od niższych do wyższych. Stosowanie niepełnej formy antroponimu zaczerpniętej z tradycji narodowej jako sposobu samoponizowania doprowadziło do wykształcenia się stylistycznego zabarwienia formacji patronimicznej. Patronim na *-owicz/-ewicz* zaczął pełnić funkcję wykładnika wyrazu szacunku, ale bez powiązania z określoną grupą społeczną. Na początku XIX wieku kształtuje się nowa hierarchia wartości w nominacji osoby. Podstawowym elementem w oficjalnej nominacji staje się nazwisko, następnie imię

chrzestne, trzecim co do ważności członem pełnego antroponimu zostaje patronim, który od XVII wieku stał się prawie obowiązującym elementem nazwy osobowej. Zmienia się też jego zabarwienie emocjonalne i znaczenie stylistyczne. Ważne są tu również relacje pomiędzy patronimem na *-ow* i nazwiskami tego typu w języku rosyjskim na początku XIX wieku. W tym okresie w dokumentach oficjalnych nie wyodrębniano jeszcze specjalnej rubryki dla patronimu. Pytanie sformułowano, „кто именно, имя и прозвание”¹. Oficjalne materiały prawne i rozporządzenia Imperium Rosyjskiego dopiero w połowie XIX wieku włączają rubrykę dotyczącą patronimu jako obowiązującą. We wzorcach różnego rodzaju dokumentów przeważała forma patronimu na *-ow*, *-in* z określeniem syn lub bez niego. Patronim na *-owicz/ -ewicz* we wzorach dokumentów do 1875 roku występuje rzadko, nie przeczy to jednak tezie o nieoficjalnym grzecznościowym znaczeniu tej formy. Patronimy na *-ow*, *-in* posiadały odcień stylu kancelaryjnego, zwłaszcza z użyciem wyrazu syn, zaś na *-owicz* były formami grzecznościowymi. Ta dyferencjacja stylistyczna była przyczyną tego, że w Rosji centralnej forma na *-owicz* była izolowana od nazwisk i nigdy nie przekształcała się w nie. Natomiast patronimy na *-ow* i *-in* stawały się nazwiskami w naturalny sposób. Upowszechnienie patronimów na *-owicz*, *-owna* w drugiej połowie XIX wieku wynikało z postępującego procesu demokratyzacji rozwoju języka i norm zwracania się do osoby, co zakończyło się wykorzystaniem i utwaleeniem ich w etykietce narodu radzieckiego [Milejkowska 1965, 114-120].

Na ziemiach etnicznie polskich z czasem w systemie antroponimicznym w funkcji formantu patronimicznego utrwalił się wariant wschodniosłowiański *-icz* oraz rozszerzony *-owicz/ -ewicz*, już od XV wieku pojawiają się, *Dominikowicz*, *Rymaszwowicz* [zob. Kowalik-Kaleta 2007], zaś od XVI wieku postać fonetyczna *-owicz/ -ewicz* staje się właściwością antroponimii polskiej jako tzw. element zadowmiony [Czyżewski, Gala 1993, 131]. Obok tych najbardziej produktywnych sufiksów w polskim systemie nominacyjnym znane były też inne, wprawdzie rzadziej wykorzystywane, ale mające to samo znaczenie oparte na relacji rodzinnej, filiacyjnej (syn, córka w relacji do ojca), czy też po prostu relacyjne (brat, zięć, wnuk itp. w relacji do rodziny). Józef Bubak wymienia następujące formanty rzeczownikowe, *-ek/ 'ek*, *Ipolitek*, *Jaroszek* itp.; *-ka*: *Garbulka*; *-ko*: *Jurko*; *-ik/ -yk*: *Ambrozik*, *Jaroszyk*; *-czyk*: *Mikołajczyk*; *-ec*: *Smoleniec*; *-ak*: *Lorczak*; *-arz*: *Kachniarz*, *Magdziarz*; *-ę*: *-ęta*, *Gruczę*, *Marczęta* oraz przymiotnikowe, *-ów*: *Wojtków*; *-i/ -y*: *Soltysi*, *Księży*; *-in*: *Prawdzin*; *-ski* (*-eński*, *-owski*, *-cki*, itp.) *Kaczmarski*, *Grodkowski* [Bubak 1986, 73-74]. Na wschodnich rubieżach Polski, zwłaszcza na terenach etnicznie zróżnicowanych, gdzie stykała się ludność polska ze wschodniosłowiańską, przede wszystkim ukraińską, rozpowszechniony był również formant *-uk/ -'uk/ -czuk*, który, zdaniem J. Hurskiego [1960, 180-181], na tym terenie rozwinął się samodzielnie (por.: *Stasie-*

1 Określenie ‘прозвание’ jest na początku wieku XIX równoznaczne z nazwiskiem, ros. фамилия.

niuk, Żdaniuk, Abramczuk itp.). Odpowiednikiem polskiego formantu *-ę, -ęta* w językach wschodniosłowiańskich był sufix *-enia*, np. *Androzenia, Grzesienia* [Abramowicz, Citko 1998, 17, 104] oraz popularny, zwłaszcza w języku rosyjskim, sufix *-onok/-enok*, który w leksyce apelatywnej tworzył nazwy ze znaczeniem istot młodych, *jagnię – ягня – ягненок*.

Z najstarszych źródeł wynika, że zarówno na ziemiach polskich jak i ruskich patronimiki były tworamami żywymi, czyli typem jednopokoleniowych nazw osobowych, obejmujących tylko jedno pokolenie synów lub córek, względem siebie rodzeństwa. Już następna generacja posługiwała się patronimami utworzonymi na bazie imienia własnego ojca [Kowalik-Kaleta 2007, 391; Bubak 1986, 71-76; Dacewicz, Citko 1990, 83-91]. Formy patronimiczne urabiano od imion chrzestnych ojców lub ich dodatkowych określeń, przezwiska, przydomku, nazwy zawodu. Do XV wieku dominującym był odimienny typ podstaw słowotwórczych. Patronimiczny typ nazwiska zwyczajowego zaczął przeważać w niższych warstwach społecznych, głównie mieszczan od połowy XIV wieku [Bogdanowicz 2000; Bubak 1986, 71-78; Kowalik-Kaleta 2007, 402, 404]. W XV-XVI wieku wyrażanie przynależności do rodziny na ziemiach polskich odbywało się jeszcze w różny sposób, a) analityczny (*Feliks filius Świętosław de Zarzeczce* 1536 rok); b) analityczno-syntetyczny (*Stanislaus Dzierwic ... filius Alberti Dzierwa* 1599 rok; *Jacobo filio Stanaszkow* 1497 rok); c) syntetyczny (*Feliks Ambrożkowic* 1555 rok; *Joannes Starończyk* 1576 rok itp.) [Bubak 1986, 72-100].

Tradycja języka kancelaryjnego Rusi zachodniej różniła się od tradycji ukształtowanej w rejonach Rusi północnej i centralnej. Źródła z terenów guberni grodzieńskiej rejestrują antroponimie, która świadczy o łączeniu tradycji polskiej z tradycją staroruską zakorzenioną w kulturze Rusi Kijowskiej. Jeżeli w Moskwie w danym okresie (XVI-XVII w.) funkcjonują różne warianty patronimików, to na zachodnich ziemiach ruskich w charakterze patronimu wykorzystywana jest tylko forma na *-owič/-ewič*, która nie posiada żadnego specyficznego odcienia znaczeniowego, poza wskazaniem na ojca danej osoby [Milejkowska 1965, 1].

Znajduje to potwierdzenie także w antroponimii podlaskiej. Łączenie polskiej i ruskiej tradycji nazewniczej sprawiło, że jednopokoleniowe nazwisko patronimiczne upowszechniło się na Podlasiu nieco później niż w innych regionach Polski. W XVI wieku był to typ bardzo powszechny wśród podlaskiej szlachty [Dacewicz 2004, 155-160; Tichoniuk 1988], co wypływa z ruskiej tradycji łączenia semantyki patronimów na *-owicz/-ewicz* z dziedziczeniem. Po włączeniu Podlasia do Korony (druga połowa XVI w.) wśród szlachty upowszechnia się nazwisko odmiejscowe na *-ski*, zaś patronimie na *-owicz/-ewicz* powoli stają się prestiżowymi nazwiskami mieszczańskimi [Dacewicz, Citko 1996; Bogdanowicz 2000]. Jak się wydaje, ma to ścisły związek z semantyką obu formacji w kulturze polskiej i ruskiej. Odmiejscowe nazwiska na *-ski* wskazując na posiadanie majątku w polskiej tradycji kulturowej mogły przejąć ruską funkcję znaczeniową patronimów na *-owicz/-ewicz*.

Patronimiczne/matronimiczne nazwisko Żydów podlaskich powielające genetycznie słowiańskie struktury przynależnościowe do XVIII wieku

W antroponimii żydowskiej z tego okresu poświadczone są wszystkie stosowane w Polsce i na Podlasiu sposoby wyrażania przynależności rodzinnej. W strukturach analitycznych rodzaj zależności, czy przynależności do rodziny precyzują elementy, syn, brat, zięć, szwagier. Taki sposób identyfikacji w rodzinach żydowskich był stosowany w odniesieniu do młodych nieżonatych synów mieszkających z rodzicami lub młodych mężów mieszkających z rodziną żony, *Aaron syn Moszka* (1663), *Jakub zięć Froima* (XVII w.). [Dacewicz 2008, 71, Opas 1974, 53]. Wśród struktur analityczno-syntetycznych zwracają uwagę określenia dzierżawcze na *-ow*, *-in*, *Natan zięć Abramow* (1571), *Salomon Hindzin syn* (XVII w.) [Dacewicz 2008, 71].

Z badań wynika, że formacje analityczne i analityczno-syntetyczne w antroponimii polskiej były charakterystyczne dla wczesnego etapu rozwoju nazwiska patronimicznego [Bubak 1986; Kaleta 2007]. W antroponimii XVI-XVIII wieku są już swoistymi relikami minionych epok. Ich obecność w antroponimii żydowskiej świadczyć może o silnym zakorzenieniu zwyczaju nazewniczego w języku potocznym i wpływie tego języka na język kancelaryjny. Badania L. Dacewicz [2008] pokazały, że w XVI-XVIII wieku na Podlasiu ludność żydowska, podobnie jak autochtoniczni mieszkańcy Podlasia, używała patronimów syntetycznych. Tworzyła je przede wszystkim na bazie imion za pomocą sufiksów, *-icz/-ycz*, *-owic/-ewic*, *-owicz/-ewicz*. Należy zwrócić uwagę, że staropolski sufiks *-owic/-ewic* znacznie dłużej niż w antroponimii szlacheckiej utrzymał się w antroponimii mieszczańskiej i właśnie żydowskiej [Opas 1974, 50-51], co może mieć ścisły związek z osadnictwem Żydów w polskich miastach i miasteczkach. Jeśli chodzi o badany teren, to staropolski sufiks *-owic/-ewic* wystąpił przede wszystkim w kahale węgrowskim ciągnącym ku Mazowszu. W Orli, Tykocinie i Białymstoku wystąpiły jedynie pojedyncze przykłady, co jest w pełni zrozumiałe. Zamieszkująca na Podlasiu ludność wschodniosłowiańska i gwary, jakimi się posługiwała nie mogły nie mieć wpływu na jakość antroponimii Żydów z tych miejscowości. W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że powszechność syntetycznych struktur nazewniczych na *-owicz/-ewicz* obejmowała wszystkie grupy etniczne zamieszkujące na Podlasiu, zarówno Polaków, Rusinów i Litwinów, jak i napływowych mieszkańców tych ziem, Tatarów i Żydów [Dacewicz 2003, 11-19; 2008, 75]. Podobna sytuacja zaistniała także na pozostałym terytorium Wielkiego Księstwa Litewskiego, czego dowodzą badania H. Uścińowicz [1999, 328]. Jednakże formacje patronimiczne na *-owicz/-ewicz* nawet pod koniec XVIII wieku w antroponimii żydowskiej nie posiadały jeszcze charakteru dziedzicznych nazwisk rodowych, jak to miało miejsce u społeczności

chrześcijańskiej. W dalszym ciągu były to nazwy jednopokoleniowe, będące sensu stricte patronimami, o czym świadczy następujący materiał źródłowy, *Mosko Szlomowicz syn Szlomy Moskowicz* (1788); *Jankiel Lejbowicz syn Lejby Moskowicza* (1788); *Irsz Szymelowicz... syn jego Irszowicz* (1794) [Dacewicz 2008, 76]. Niemniej jednak w zgromadzonym materiale źródłowym można odnotować pojedyncze przykłady kształtowania się u schyłku XVIII wieku patronimicznej formacji nazwicznej obejmującej innych członków rodziny przede wszystkim potomstwa oraz żony, o czym świadczy użycie patronimu w liczbie mnogiej; por.: *Dawida y Sory Abrahamowiczow Małżonkow* (1772); *Abramka y Idki Gierszonowiczow Małżonkow* (1772) [tamże, 76]. Nie należy jednak formacji na *-owicz/-ewicz* obejmującej żonę zaliczać do jednej kategorii z formacjami patronimicznymi dzieci, ponieważ dla każdego z rodzeństwa, będą one sensu stricte patronimami; por.: *Zuski Abowicza... y Jankiela Abowicza braci rodzonych* (1772) [tamże, 76]. Formacja patronimiczna obejmująca także żonę będzie już pełniła funkcję nazwiska.

Na przestrzeni XVII i XVIII wieku w antroponimii żydowskiej większy udział zaznaczają inne sufiksy patronimiczne, *-ew/-ow* oraz *-in/-yn*, *Abramow*, *Byskow*, *Boruchow*; *Pejsaczyn*, *Pielacin*, *Sapszyn* i in. [tamże, 77]. Zwraca uwagę sufiks *-in/-yn*, który już w tamtym okresie był produktywnym przy tworzeniu nazw matronimicznych, *Dworcyn*, *Goldyn*, *Reszczyn*, *Sulkin*. Jako dodatkowy element identyfikacyjny nazwy te pełniły funkcję nazwiska, o czym dobitnie świadczą następujące przykłady, *...u Leybusia Dworcyna dziewczka* (1713); *Mordach Abramowicz Goldyn* (1794) [tamże, 119, 125]. Tak charakterystyczne dla Podlasia sufiksy *-uk/-czuk* oraz *-ik/-yk/-czyk* wprawdzie nie przejawiały większej ekspansywności w antroponimii żydowskiej, niemniej jednak i one zostały odnotowane w określonej grupie poświadczeń patronimów, czasami też matronimów żydowskich, *Andzeluk*, *Jankieluk*, *Mowszuc*, *Rywczuc* i inne; *Abramik*, *Froimik*, *Isieryk*, *Tonczyk*, *Zelmanczyk*. Stosunkowo niską frekwencję sufiksu *-uk/-czuk* w nazewnictwie żydowskim można tłumaczyć tym, że formant ten zdobył popularność dopiero w XVIII wieku w antroponimii podlaskich chłopów [Bogdanowicz 2000; Dacewicz 2006], zaś ludność żydowska osiedlała się przeważnie w miastach i miasteczkach Podlasia. Wtapiając się w środowisko mieszczańskie i mając status mieszczanina powielala wzorce nazwiczne tej stojącej wyżej w hierarchii społecznej grupy.

W antroponimii żydowskiej w XVIII wieku pojawiły się również struktury patronimiczne z wykładnikiem *-ski*, co też jest procesem w pełni naturalnym, bowiem w takiej funkcji sufiks ten występował również w antroponimii polskiej. Jak podkreśla S. Gała [1986, 91], właściwość wyrażania funkcji patronimicznej wynikała z prymarnie apelatywnego posesywnego charakteru tego przyrostka i wiąże się z produktywnością systemową. W materiale XVIII-wiecznym zgromadzonym w publikacji L. Dacewicz [2008, 111-172] mamy następujące ilustracje *...Iudki Cha-*

imowicza Moszkowskiego i Rochli Zony Iego... (1771-1772); *Szlomskij kupiec* (1799); *Jakub Berkowski starszy latacz* (1806).

Nazwiska żydowskie ukształtowane na wzór patronimicznych formacji słowiańskich, powielające struktury słowiańskie, tworzone od imion i innych żydowskich nazw osobowych mają charakter hybrydalny.

W okresie XVI–XVIII wieku obecność patronimicznych formacji jidyjskich na obszarze Podlasia jest skromna. W zgromadzonym przez L. Dacewicz [2008, 79-80] materiale występują pojedyncze przykłady typowych dla Aszkenazytów *compositów* (*Aronheim*) oraz formacji matronimicznych (*Ronkes*).

Patronimiczne/matronimiczne nazwisko Żydów podlaskich powielające genetycznie słowiańskie struktury przynależnościowe w XIX wieku

Wiek XIX przyniósł duże zmiany polityczne i historyczne. Od 1807 roku Białystok znalazł się w obrębie zaboru rosyjskiego. Włączenie Podlasia do Cesarstwa Rosyjskiego zmieniło sytuację społeczną, polityczną i gospodarczą mieszkającej tu ludności. Żydzi, podobnie jak i pozostali mieszkańcy Podlasia, podlegali jurysdykcji carskiej. Przy sporządzaniu jakichkolwiek dokumentów zmuszeni byli posługiwać się językiem rosyjskim. Formacje patronimiczne zaczęły funkcjonować na zupełnie innych zasadach niż dotychczas. Jak wiadomo, w kulturze rosyjskiej opartej na prawosławiu wykształcił się trójczłonowy system nominacyjny, imię – patronim – nazwisko, zaś polskiej, związanej z kulturą Europy Zachodniej, Rzymem i wyznaniem rzymskokatolickim – dwuczłonowy, imię i nazwisko, na co w dużej mierze miała wpływ kultura oparta na wyznaniu [Kaleta 1998] oraz jego język liturgiczny [Abramowicz 2004, 157-165]. Jeśli w dobie Wielkiego Księstwa Litewskiego oraz po włączeniu Podlasia do Korony formacje patronimiczne na *-owicz/-ewicz* pełniły funkcję nazwiska, to już w zaborze rosyjskim zaczęły występować w swej podstawowej roli – służyły wyrażaniu relacji filiacyjnej, co w ścisły sposób wiąże się z rosyjskim historycznie ukształtowanym zwyczajem nazewniczym.

Analizując rozwój genetycznie słowiańskiego nazwiska patronimicznego u społeczności żydowskiej Białegostoku w XIX wieku należy uwzględnić wszystkie wyżej przedstawione okoliczności rozwoju nazwiska patronimicznego zarówno w polskim systemie antroponimicznym, jak i systemach Słowian wschodnich, zwłaszcza Białorusinów i Ukraińców z uwzględnieniem sytuacji społecznej i politycznej Podlasia w XIX wieku.

Jak już wiemy, do XVIII wieku u ludności żydowskiej na Podlasiu powszechne już były patronimiczne nazwiska jednopokoleniowe. Po włączeniu Podlasia do Cesarstwa Rosyjskiego jego mieszkańcom narzucono rosyjski trójczłonowy system antro-

ponimiczny, o czym świadczą już najstarsze metryki urodzeń z 1835 roku. Zawierają one dosyć szczegółowe zapisy dotyczące zarówno rodziców jak i samego dziecka. Wynika z nich, że obok imienia lub imion dosyć regularnie występowała forma patronimiczna tzw. rosyjskie ‘otčestwo’, które tworzono zgodnie z zasadami języka rosyjskiego, dla mężczyzn za pomocą sufiksu *-owicz/-ewicz*, *Лейбович*, *Гершович*, *Юделиович*; dla kobiet – *-owna/-ewna*, czasem też – *-owa/-ewa*, *Берковна*, *Шлимовна*, *Абрамовна* itp. oraz nazwisko, *Катинка*, *Пальтер*, *Иерусалимский*. Wyodrębnienie patronimu na *-owicz/-ewicz* i *-owna/-ewna* nie stwarza problemu, jeśli w zapisie metrykalnym występuje trzeci element bez żadnych wątpliwości pełniący funkcję nazwiska, jak np. w zapisach,

Бел. мец. Цалеля Лейбовича Гониондскаго и Леи Хаимовны ур. Шпира сын Кальман – ему Кальману Цалелиовичу Гониондскому... (U 1835, 20); Шебселя Мовшовича Немко и жены его Соры-Ханы Ефроимовны ур. Куриц сын Янкель – Янкелю Шебселиовичу Немки (U 1835, 18).

Jednak przy występowaniu deskrypcji odmiejscowych lub braku innych określeń trudno jest ocenić czy umieszczona po imieniu forma patronimiczna jest właściwym patronimem czy już nazwiskiem; por.:

Абрам Геркович из Гиндур Бадане Гершовна доч Лея Цивие (U 1839, 22); Абрам Шепишлиович жена его Итка работник из г. Белосток доч Итка Гентки (U 1865, 33).

Przy umieszczaniu w metrykach różnego rodzaju deskrypcji (wskazujących na miejsce zamieszkania lub pochodzenia, wykonywany zawód itp.) można przypuszczać, że są to formacje patronimiczne, ale pewności nie ma czy dana osoba posiada jeszcze jakieś określenie pełniące funkcję nazwiska, które tu nie zostało ujawnione, czy też jest to jedyny sposób jej identyfikacji. Niewątpliwie obok formacji sensu stricto patronimicznych w źródłach białostockich występują też i nazwiska równe genetycznie słowiańskim formacjom patronimicznym (*Abelewicz*, *Ickowicz* i in.). Obecność dosyć pokaźnej już liczby nazwisk na *-owicz/-ewicz* w metrykach żydowskich potwierdza jedynie fakt, że ukształtowały się one pod wpływem sytuacji etnolingwistycznej i kulturowej doby Wielkiego Księstwa Litewskiego, a więc do rozbiorów Polski, ponieważ system rosyjski blokował rozwój nazwisk tego rodzaju. Z drugiej jednak strony, nie znaczy to, że proces jego kształtowania się został już definitywnie zakończony. Mówią o tym zachowane w białostockich archiwach metryki. W tym wypadku ważne znaczenie mogła odegrać charakterystyczna dla Żydów (również ludności katolickiej) wieloimienność, która była obca kulturze rosyjskiej, ściślej – prawosławnej. Narzucenie obowiązku tworzenia ‘otčestwa’ powodowało urabianie form patronimicznych także od imion podwójnych. Brak jednolitej zasady stwarzał w związku z tym wiele zamieszania. Już najstarsze zapisy

z 1835 roku dowodzą, że w wypadku wieloimienności rodziców przy urabianiu formy patronimicznej stosowano różne metody. Patronim tworzono od:

a) pierwszego imienia ojca:

еврею Зельману Мошковичу Шапире – Зельман Шапира от Мошки-Герша Ниселиовича Шапира и Леи Абрамовны (U 1835, 21); Абрам-Бер Йоселиович Маркус торговец жена его Хая Сора Юделиовна доч Слова (U 1872, 42);

i późniejszy zapis:

Абрам-Бер Йоселиович Маркус из м. Городока жена Хая-Сора Юдель-Лейбовна сын Лейб (U 1875, 8); Абрам Хаимович Маковер с разводкою Миндлею Шлимовною (Ś 1870, 14); Абрам Хаимович Маковер с женою Миндлею Шлима-Мееровною (R 1875, 3);

b) drugiego imienia ojca:

Азриель Мордко-Вольфович Фишер с девицею Етля-Блюмою Хаимовною (Ś 1876, 8) і Азриель Мордко Вольфович Фишер с женою своею Етля-Блюмою Абрам Хаимовною (R 1876, 4); Берко Беркович Каган жена его Хая Юдель Лейбовна доч Хана (U 1872, 75); Берко Беркович Каган жена его Хая Лейбовна сын Мордко-Бер (U 1875, 2);

c) obu imion jednocześnie:

- za pomocą suf. *-owicz/-ewicz*, *-owna/-ewna* lub *-owa/-ewa* urabiano formy od obu imion, przy czym zapisywano je podobnie jak imiona podwójne, czasem z dywizem, ale w większości wcześniejszych dokumentów bez łącznika; por.:

Абрам Ицкович Иовелиович Гельберд жена его Михле Лавочник из г. Белосток доч Лея (U 1866, 29); Мовша Лейбович Розентал мещан м. Шерешевы Пружанскаго уезда а постоянных жителей Белостока Мордки-Елия Ароновича-Гершовича и жены его Гутки Бендетовны ур. Шапира супругов Баренбаумов сын Кадыш – Кадышу Мордковичу-Елиовичу Баренбауму... (U 1835, 13); Абрам Лейбович Гринберг жена его Шейна Фроимова Зорохова из г. Белосток сын Мовшо Хайм (U 1864, 58);

- za pomocą suf. *-owicz/-ewicz*, *-owna/-ewna* urabiano formę od drugiego imienia, pierwsze pozostawało nieodmienne:

Абрам-Абель Йосель-Давидович Клейнман торговец жена Фейгля Шмулиовна сын Давид-Йосель (U 1869, 45); Абрам Лейбович Гринберг жена его Шейна Ефрويم-Зороховна доч Рохля (U 1872, 55).

Przytoczone tu wybrane przykłady świadczą o niezwykle bogactwie struktur nazwniczych i są dowodem na to, że mogą one wprowadzić wiele zamieszania przy

interpretacji materiału antroponimicznego. Należy podkreślić, że zapisy z łącznikiem imion oraz form patronimicznych pojawiają się w metrykach późniejszych i zazwyczaj wtedy, gdy zachodzi prawdopodobieństwo pomylenia imienia lub imion ojca i syna, por. zapisy:

Абрам-Айзук Мовшович Блоер из м. Суража жена его Сора Лея Хотовна сын Мовшо (U 1875, 11); *Бейрах Ицко-Хаимович Лихтенштейн, Енте Менделевна сын Мендель* (U 1877, 24).

Przy zapisie imion podwójnych bez dywizu i podobnym zapisie derywowanych od nich formacji patronimicznych drugie imię lub patronim utworzony na bazie drugiego imienia ojca były interpretowane jako dodatkowe określenia spełniające funkcję nazwiska i tak były traktowane przez urzędników, o czym świadczą zapisy w sporządzanych później skorowidzach nazwisk, por. zapisy w metrykach:

Абрам Лейзерович Мордхелиович ткач жена его Шейна Шебселиовна сын Янкель Бер (U 1871, 25); w spisie skorowidza mamy zapis dotyczący tej samej osoby, *Mordchelowicz Jankiel-Ber* [SKOROWIDZ, s. 110, 1871, 112].

Powyższy przykład jest świadectwem tego, że dziedziczne żydowskie nazwisko patronimiczne kształtowało się w nieco odmienny sposób niż słowiańskie. U Słowian, zwłaszcza wschodnich, nazwisko patronimiczne miało charakter awonimiczny lub postawonimiczny², powstawało na bazie patronimu lub awonimu ojca, a więc od nazwy osobowej dziadka lub pradziadka osoby nominowanej. U Żydów była to jednopokoleniowa formacja patronimiczna osoby nominowanej. Patronim utworzony na bazie drugiego imienia został zinterpretowany przez urzędników jako nazwisko. Warto przyjrzeć się bliżej genetycznie słowiańskim struktutom patronimicznym odnotowanym w metrykach społeczności żydowskiej Białegostoku do 1877 roku, których wyodrębnienie nie jest proste w wypadku, gdy indywidualizacja i identyfikacja osoby w tradycji żydowskiej do końca nie była jeszcze ustalona. Za nazwisko uznać należy w tym wypadku tylko taką nazwę patronimiczną, która jest jedyną poza imieniem formacją umieszczoną w metryce. Jeśli poza imieniem i patronimem w dokumencie występuje nazwa zawodu, syntetyczna nazwa odmiejscowa, określenie charakteryzujące, metaforyczne lub jakikolwiek inny element mogący spełniać funkcję nazwiska, formację patronimiczną należy traktować jak 'otczęstwo'. Dlatego za nazwisko uznaję patronim tylko wówczas, jeżeli poza nim i imieniem nie występuje inne określenie osoby mogące spełniać funkcję nazwiska oraz jeżeli poza imieniem występują dwie formacje patronimiczne utworzone od obu imion ojca, z których pierwsza jest uznana za 'otczęstwo', zaś druga za nazwisko, ponieważ tak były te nazwy interpretowane przez urzędników przy sporządzaniu skorowi-

2 Zob. obszerniej na ten temat w publikacji: Z. Kalety [1991, 120].

dzów. Wyjątek należy zrobić dla patronimów zapisanych przez łącznik, np. *Abram-Mordkowicz* lub łącznie, np. *DawidAriowicz* (taka jest oryginalna pisownia w metryce). Tego typu nazwy osobowe nie powinno się łączyć z nazwiskiem z powodu braku dowodów na ich istnienie w materiałach późniejszych. Mimo to w słowniku podobne nazwy są umieszczone jako jedyne poza imieniem elementy identyfikacyjne danej osoby. Z takiej nazwy patronimicznej ustaliło się później syntetyczne nazwisko patronimiczne utworzone na bazie pierwszego lub drugiego imienia albo nazwa ta wyszła całkowicie z obiegu wraz ze śmiercią jej nosiciela. Częstość użycia nazwiska w dokumentach może być świadectwem utrwalenia się funkcjonowania formacji patronimicznej w roli nazwiska, dlatego w nawiasach jest podana liczba zapisów. Występujące w najstarszych metrykach XIX wieku nazwy patronimiczne pokazują, że wpływ języka rosyjskiego na kształtowanie się formacji przynależnościowych nie ograniczał się wyłącznie do płaszczyzny urzędowej. Pojawienie się typowych dla języka rosyjskiego potocznych formacji przynależnościowych świadczy o osiedlaniu się w Białymstoku ludności żydowskiej ze wschodnich gubernii Cesarstwa Rosyjskiego. W związku z migracją ludności pojawiają się rzadkie lub niewystępujące wcześniej na Podlasiu struktury typowe dla języka rosyjskiego, jak np. nazwiska derywowane formantem *-onok/-enok*, *Asulenok* (: Asul od bibl. im. Asahel), jeszcze później *Awruszczenok* (: Awrusz od bibl. im. Awraam). Porównajmy materiał antroponimiczny z okresu 1835-1877. Zastosowano skróty przy określeniu podstawy słowotwórczej,

M: = masculinum, F: = femininum, Ch: = charakteryzująca, Z: = zawodowa, T: = toponimiczna, K: = kulturowa

Nazwiska patronimiczne i matronimiczne	1835- -1849	1850- -1859	1860- -1869	1870- -1877
Абелев: M: Abel (1) 75				+
Абелевич: zob. Абелев (1) 73				+
Абелиович: zob. Абелев (3) 66, 68, 69			+	
Абнерович: M: Abner (1) 67			+	
Абович: M: Abe (1) 71				+
Абрам-Мовшович: M: Abram-Mowsza (1) 77				+
Абрамов: M: Abram (4) 55, 57, 67		+	+	
Абрамович: zob. Абрамов (45) 35, 39, 46, 48, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77	+	+	+	+
Авиес: M: Awija/Abiasz (1 Sm 8, 2), F: Abbija (2 Krn 29, 1) (1) 39	+			
Авиезерович: M: Awiezer (1) 39	+			
Агушевич: F: Ogusza (: Hoger) (3) 62, 64, 75			+	+

Бейнковский: М: Бейнко (: Baniamin); por. К: (1) 70					+
Бекерович: Z: Beker (1) 66					+
Белков: F: Belka (: Bejla); por. К., Т: (1) 73					+
Бениаминович: М: Beniamin (8) 35, 39, 46, 63, 67	+				+
Бенкий: М: Benke (1) 73					+
Берелак: М: Berel (1) 62					+
Беркиович: М: Berkie (1) 70					+
Беркович: М: Berko (31) 35, 39, 46, 54, 57, 62, 66, 68, 69, 70, 72, 74, 75, 77	+	+			+
Берлин: М: Berl; por. Т: (1) 56					+
Берлиц: М: Berel (1) 74					+
Берманович: М: Berman (1) 66					+
Берский: М: Ber (1) 68					+
Биниаминович: М: Biniamin (2) 54, 55					+
Бирович: М: Ber (1) 74					+
Бишкович: М: Biszka (3) 58, 59, 73					+
Блоштернов: К: Błosztarn; por. К: (1) 72					+
Болонин: М: Bolna (1) 66					+
Бородович: Ch: Boroda (4) 61, 69, 71					+
Бородовски: zob. Бородович (1) 64					+
Борткевич: М: Barat; Ch: Bort (1) 75					+
Борухович: zob. Баруевич (8) 46, 61, 64, 66, 69, 75	+				+
Борушевич: М: Boruch (1) 69					+
Брайнин: F: Brajna (1) 61					+
Брайнкин: F: Brajnka (1) 72					+
Брейнкин: zob. Брайнкин (1) 75					+
Брейнский: zob. Брайнкин (1) 65					+
Бришц: М: Brisz, Berisz (: Ber) (1) 57					+
Бродович: Ch: Broda (: pol. broda) (2) 72, 75					+
Брухович: zob. Борухович (1) 63					+
Бубрак: К: Bóbr (: pol. bóbr); por. Т., К: (2) 63, 66					+
Бубрик: zob. Бубрак; por. Т., К: (10) 61, 63, 64, 65, 68, 69, 72, 76, 77					+
Бунимович: М: Bunim (1) 76					+
Бунович: zob. Бунимович (1) 46	+				
Бурин: Ch: Bur; por. Ch., Т: (1) 66					+
Бурлик: М: Burle (: Borech); por. Ch., Т: (1) 69					+
Буслак: К: Busel; por. Т., К: (1) 77					+
Бышкович: М: Byszka (2) 74, 76					+

Вайнерович: Z: Wajner; por. Z: (2) 69, 74			+	+
Варин: Z: Ware; por. Z: (1) 75				+
Варшалов: Z: Warszal; por. Z: (2) 73, 75				+
Ваткин: Z: Watka; por. Z: (1) 65			+	
Вельвелевич: M: Welwel (1) 77				+
Венгрович: T: Węgiel; por. T: (1) 74				+
Веркович: M: Weroch (: Bejrach); T: Werki; por. T: (1) 62			+	
Вигдерович: Wigdor (3) 55, 68, 71		+	+	+
Вильбушевич: M: Wilbusz (: Wolf, Wilbert) (5) 62, 64, 65, 66			+	
Вильчик: zob. Вильчик; por. K.; T: (2) 58, 68		+	+	
Вильчик: K: Wilk; T: Wilcza; por. K.; T: (13) 62, 66, 69, 72, 73, 74, 75			+	+
Винович: Z: Wino; T: Вин; por. Z.; K.; T: (1) 69			+	
Вицик: F: Wite (1) 66			+	
Вовчик: M: Wowke (: Wolf) (1) 72				+
Волович: K: Wol, Wól; por. T: (1) 74				+
Вольфович: M.; K: Wolf (21) 39, 46, 55, 56, 59, 61, 62, 63, 64, 68, 69, 71, 72, 74, 77	+	+	+	+
Вольчик: K: Wol, Wolk; por. T.; K: (1) 73				+
Врубов: K: Wróbel; por. K: (1) 62			+	
Гадичиц: M: Gad (1) 69			+	
Газев: K: Gaze (: niem. Hase 'zając'); por. K: (1) 66			+	
Гаркевич: M: Harkawi; por. T: (1) 76				+
Гацкович: M: Gecko (1) 68			+	
Гдалиович: M: Gdalia (3) 35, 39, 66,	+		+	
Геделович: M: Gedel (: Gedalia, Gad) (1) 55		+		
Генах-Вольфович: M: Hanoch-Wolf (1) 69			+	
Генахович: M: Hanoch (2) 64, 72			+	+
Генев: F: Gienia (Chana) (1) 74				+
Генкин: F: Genka (: Chana) (1) 69			+	
Германович: M: Herman (2) 72, 74				+
Геркович: zob. Герцкович (1) 39	+			
Герцкин: M: Hercko (1) 65			+	
Герцкович: zob. Герцкин (2) 65, 73			+	+
Гершавич: zob. Гершович (1) 57		+		
Гершенович: zob. Гершонович (1) 55		+		
Гершкин: M: Herszko (1) 70				+
Гершкович: zob. Гершкин (1) 35	+			

Гершковский: zob. Гершкин (1) 61			+	
Гершовиц: zob. Гершович (1) 57		+		
Гершович: М: Hersz (13) 35, 39, 48, 58, 59, 64, 72	+	+	+	+
Гершовски: zob. Гершович (1) 61			+	
Гершенович: М: Gerszon (4) 59, 64, 66, 69		+	+	
Гершуний: М: Gerszuny (1) 54		+		
Гецелович: М: Gecel (1) 54		+		
Гецов: М: Gec (1) 75				+
Гилелинович: М: Hilel (1) 66			+	
Гилерович: К: Giler (: w jid. gol(er) żółty; hil(er) 'świecający'); por. К.; Ch: (1) 63			+	
Гилькович: М: Gilko (: Hilel) (1) 75				+
Гиршович: М: Hirsz (2) 35, 62	+		+	
Гитманович: М: Gitman (: Gutman) (1) 54		+		
Гишковски: F: Giszka (: Gute) (1) 54		+		
Гликанонок: F: Glika (1) 66			+	
Глупташевич: Ch: Głuptasz; por. Ch: (1) 73				+
Голдзик: F: Golda (3) 71, 72, 74				+
Голдин: zob. Голдзик (8) 66, 68, 69, 70, 74, 75			+	+
Голдовский: zob. Голдзик (2) 39, 59	+	+		
Голзик: zob. Голдзик (1) 68			+	
Голумбович: К: Golumb; por. К: Големб (1) 74				+
Гольдивский: zob. Голдзик (1) 58		+		
Гольдин: zob. Голдин (5) 39, 66, 76	+		+	
Гольдок: zob. Голдзик (1) 64			+	
Гордин: Ch: Gordyj (: ros. 'dumny'); por. Ch.; T: (2) 46	+			
Гордын: zob. Гордин (1) 77				+
Гортик: К: Gort; por. К: (1) 69			+	
Гочик: М: Goc (: Gotszalk) (1) 54		+		
Граверов: Z: Grawer; por. Z: (1) 72				+
Граусманович: К: Grausman; por. К: (1) 74				+
Греник: F: Grina, Gruna; por. Ch: (1) 66			+	
Гросманович: Ch: Grosman; por. Ch: (1) 72				+
Грусцин: К: Grust; por. К: (1) 59		+		
Гулеревич: T: Guler (: Gule – Wilno) (1) 71				+
Гутманов: Ch: Gutman; por. Ch: (1) 72				+
Гутович: F: Guta (1) 39	+			
ДавидАриович: М: Dawid Aria (1) 74				+

Давидович: M: Dawid (19) 35, 39, 46, 57, 58, 59, 61, 66, 68, 67, 69, 71, 72, 74	+	+	+	+
Давидовский: zob. Давидович (3) 59, 69, 71		+	+	+
Давин: M: Daw (: Dawid); por. Z: Дасн (1) 69			+	
Дайлович: F: Dajle (: Dajche) (1) 72				+
Данислович: M: Daniel (2) 59, 66		+	+	
Данович: M: Dan (1) 72				+
Динович: F: Dina (4) 71, 74, 75, 77				+
Довидович: zob. Давидович (1) 46	+			
Дымович: K: Dym; por. K: (3) 73				+
Дынович: zob. Динович (1) 74				+
Еберович: M: Eber (1) 69			+	
Еблин: M: Job, Hiob (1) 62			+	
Евин: F: Ewa (: Chawa) (1) 77				+
Евинн: M: Ewna (: Ioni); K: Ewen; por. T, K: (3) 75				+
Езрович: M: Ezra (3) 54, 72		+		+
Езролович: M: Izrael (1) 54		+		
Ейнвич: K: Ejn; por. K: (1) 54		+		
Ел(л)ин: M: Eli; por. T, K: (40) 61-72, 75			+	+
Елиашевич: M: Eliasz (1) 68			+	
Елиашович: zob. Елиашевич (1) 62			+	
Елинович: Elin, zob. Ел(л)ин (1) 70				+
Елиович: M: Elia (6) 46, 63, 75	+		+	+
Елкович: M: Elkana (1) 69			+	
Елович: M: Ela, Joel (1) 58		+		
Ельконовски: zob. Елкович (1) 39	+			
Енаткин: F: Jenta; por. T: (3) 71				+
Енкевич: M: Jenka (: Jona) (1) 70				+
Енкович: zob. Енкевич (1) 71				+
Ерузалимов: T: Jeruzalem (1) 39	+			
Ерцкин: M: Hercka (1) 57		+		
Ефроев: M: Efraim (1) 59		+		
Ефроимович: zob. Ефроев (2) 46, 72	+			+
Завелинович: M: Zowel (1) 75				+
Закин: M: Zak (: Izaak) (1) 73				+
Закутин: K: Zakute; por. K: (1) 74				+
Заликов: M: Zelik (1) 46	+			
Залкин: M: Zalka (: Zalmen, Salomon) (2) 74, 77				+
Захаревич: M: Zachar (2) 66, 68			+	

Захевич: M: Zach (: Zacharia) (2) 72, 75					+
Зелигович: zob. Зеликович (1) 46	+				
Зеликович: M: Zelik (1) 74					+
Зелморинечек: M: Zelman (spieszczenie dla dziecka) (1) 74					+
Зельманович: M: Zelman (5) 58, 61, 63, 64, 75		+	+		+
Зильманович: zob. Зельманович (1) 56		+			
Зискиндович: M: Zyskind (1) 65			+		
Зискович: M: Ziska (: Ziskind) (1) 74					+
Злотницкий: zob. Злотник; por. Z:, T: (1) 76					+
Зорахович: M: Zorach (1) 71					+
Зохевич: zob. Захевич (1) 71					+
Зускович: M: Zuska (: Zusel) (1) 71					+
Зусманович: M: Zusman (4) 63, 65, 66, 71			+		+
Зушкович: M: Zuszke (1) 70					+
Зхариович: zob. Захаревиц (1) 59		+			
Зыскиндович: zob. Зискиндович (1) 63			+		
Изакович: M: Izaak (1) 74					+
Изралевиц: M: Izrael (1) 73					+
Изрельски, -ий: zob. Изралевиц (3) 66, 72			+		+
Изролюк: zob. Изралевиц (1) 76					+
Илиовский: M: Ilia (1) 69			+		
Иовелевиц: M: Jowel (1) 77					+
Иовелиович: zob. Иовелевиц (2) 66, 70			+		+
Иовелович: zob. Иовелевиц (3) 39, 46, 62	+		+		
Иослович: M: Joel (1) 56		+			
Ионович: M: Jona (1) 59		+			
Иоселевиц: M: Josel (3) 54, 77		+			+
Иоселиович: zob. Иоселевиц (10) 35, 39 48, 57, 64, 71	+	+	+		+
Иоселович: zob. Иоселевиц (6) 39, 46, 54, 61	+	+	+		
Иохелиович: M: Jochel (: Jochanan) (1) 71					+
Иршович: M: Hirsz (1) 54		+			
Исерук: M: Iser (1) 75					+
Исраелович: zob. Изралевиц (1) 62			+		
Исрольский: zob. Изралевиц (1) 54		+			
Исурак: zob. Исерук (1) 68			+		
Ицкович: M: Icko (26) 35, 39, 55, 57, 62, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 76	+	+	+		+
Кадышевиц: M: Kadysz (1) 76					+

Кадышович: zob. Кадышевич (4) 71, 72, 74				+
Кайзерович: К: Kajzer; por. К: (1) 75				+
Калманович: М: Kalman (1) 74				+
Кальманович: zob. Калманович (1) 35	+			
Каменович: К: Kamiń; por. К: (1) 63			+	
Канович: К: Kan; por. К: (2) 72, 76				+
Кантеринчик: Z: Kanter; por. Z: (1) 61			+	
Кантерович: zob. Канторович (3) 57, 69		+	+	
Канторович: Z: Kantor; por. Z: (5) 65, 71, 73, 76			+	+
Канторовский: zob. Канторович (3) 71, 73				+
Капелиович: zob. Копелиович (3) 65, 66			+	
Капланский, -ая: Z: Kaplan; por. Z:, T: (14) 58, 64, 66, 69, 70, 72, 75, 76, 77		+	+	+
Каплунский: zob. Капланский (1) 61			+	
Капчевич: Ch: Kapczan; por. Ch: (1) 77				+
Карашев: К: Karasz; por. К: Корас (1) 70				+
Картин: Ch: Karta; por. Ch: (1) 39	+			
Кацев: zob. Кацев (2) 71				+
Кацев: К: Kas; Z: Kasaw; por. Z:, К: (11) 55, 57, 58, 62, 64, 71, 72, 74, 75, 77		+	+	+
Квяткович: К: Kwiatek; por. К: (2) 69, 74			+	+
Кейзерович: zob. Кайзерович (2) 69, 75			+	+
Кельманович: М: Kalman (1) 57		+		
Кештенович: К: Kasztan; por. К: (1) 67			+	
Кивелиович: М: Kiwel (: Akiwa) (1) 64			+	
Кинсеров: Z: Kinsler; por. Z: (1) 66			+	
Кисткович: К: Kiść (1) 65			+	
Коктерович: К: Kokter; por. К: (1) 63			+	
Колиевский: М: Kalew; por. T: (1) 74				+
Кольманович: zob. Кельманович (1) 73				+
Копейкин: К: Koriejka; por. К: (1) 71				+
Копелиович: М: Kopel (2) 70				+
Копелович: zob. Копелиович (2) 54, 59		+		
Кравецки, -ий: Z: Krawiec; por. T:, Z: (2) 62, 71			+	+
Кравцевич: zob. Кравецки (1) 75				+
Кравчик: zob. Кравецки; por. Z:, T: (1) 54		+		
Кравцович: zob. Кравецки (1) 75				+
Кравчевич: zob. Кравецки (1) 72				+
Кравчик: zob. Кравецки; Z:, T: (6) 66, 71, 72, 73, 76			+	+

Крейндлик: zob. Крейндлюк (1) 35	+			
Крейндлук: zob. Крейндлюк (3) 35, 56, 60	+	+	+	
Крейндлюк: F: Křejndla (1) 73				+
Кровчик: zob. Кравчик (1) 72				+
Кролук: zob. Кролюк; por. Ch: (1) 59		+		
Крольнук: zob. Кролюк (1) 69			+	
Кролюк: Ch:, K: Krol; por. Ch:, K: (1) 73				+
Крулук: T:, K: Król; por. T:, K: (2) 63			+	
Кудрещиц: Ch: Kudresz (: ros. кудри); por. Ch:, T: (1) 39	+			
Купчик: Z: Kupiec; por. Z: (2) 69			+	
Кустин: T:, K: Kust; por. K:, T: (9) 56, 60, 66, 70, 72, 76, 77		+	+	+
Куцик: Ch: Kuc; por. Ch:, K: (1) 71				+
Кушелиович: M: Kuszel (1) 71				+
Лазарович: M: Łazar (1) 61			+	
Лазеников: T:, Z: Łazienik; por. Z:, T: (1) 74				+
Лазорович: zob. Лазарович (1) 67			+	
Лахович: Ch: Łach; por. Ch:, T: (1) 63			+	
Левин: M: Lew, Lewi; por. T: (132) 39, 46, 48, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77	+	+	+	+
Левиневски: zob. Левинский (1) 66			+	
Левинский: zob. Левин (2) 75, 77				+
Левковиц: zob. Левкович (1) 66			+	
Левкович: M: Lewko (5) 65, 66, 67, 76			+	+
Левковская (f.): M: Lewko (1) 72				+
Лейбов: M: Lejb (1) 72				+
Лейбович: zob. Лейбов (42) 35, 39, 46, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 71, 72, 75, 76, 77	+	+	+	+
Лейбовский: zob. Лейбов (1) 69			+	
Лейзер-Иоселевич: M: Lejzer-Josel (1) 77				+
Лейзерович: M: Lejzer (9) 35, 39, 46, 54, 59, 61, 66, 69	+	+	+	
Либов: F: Liba (1) 57		+		
Либовская (f.): zob. Либов (1) 73				+
Лившинский: zob. Лившиц; por. T: (1) 73				+
Лившиц: F: Liwsza; por. T: (1) 71				+
Лидскин: T: Lidski (: Lida); por. T: (1) 66			+	
Лимонович: Z: Limon; por. Z: (1) 71				+
Линович: K:, T: Lin; por. K:, T: (2) 66, 72			+	+

Лински: zob. Линович (1) 66				+	
Линскин: Т: Linski; por. Т: (1) 67				+	
Липманов: М: Lipman (1) 66				+	
Липманович: zob. Липманов (1) 76					+
Липович: М; Т: Lipa; por. Т: Липески (2) 64, 70				+	+
Липчик: zob. Липчик (1) 73					+
Липчик: М: Lipka (: Lipa); por. Т: (5) 68-75				+	+
Литманович: М: Litman, Lipman (4) 68, 71, 74, 76				+	+
Лифшиц: zob. Лившиц, (13) 61, 67, 69, 71, 73, 74, 75, 76				+	+
Лозерович: zob. Лазарович (1) 63				+	
Лофшиц: zob. Лившиц; por. Т: (1) 75					+
Лубавич: Т: Łuba; por. Т: (1) 68				+	
Любович: F: Lubow'; por. Т: (1) 73					+
Ляскевич: К: Laska; por. К; Т: (1) 66				+	
Мавшевский: М: Mowsza (1) 68				+	
Мальковский: F: Malka; por. Т: (1) 72					+
Мальчик: F: Mala (: Malka); por. Ch: (1) 70					+
Мальчикович: zob. Мальчик (1) 77					+
Манелович: М: Manel (: Manases, Emanuel) (1) 74					+
Манесович: F; М: Manes (: Miriam – Manie; Man) (1) 74					+
Манушович: М: Manusz (: Manasses) (1) 70					+
Марголесов: F: Margoles (1) 72					+
Марцевич: zob. Марцик (1) 66				+	
Марцик: М: Mark (: Markus, Mordechaj) (1) 66				+	
Маршалковитш: Z: Marszalek (1) 56				+	
Машерелкович: zob. Маршалковитш (1) 58				+	
Машкин: F: Maszka (: Maria) (1) 58				+	
Машкович: zob. Машкин, zob. Мошкович (1) 46	+				
Меерович: М: Meer (11) 39, 48, 62, 63, 66, 67, 72, 74	+			+	+
Мейлахович: М: Mejlach (2) 46	+				
Мейрович: zob. Меерович (3) 54, 57, 59				+	
Меламдович: zob. Меламедов (1) 75					+
Меламдовский: zob. Меламедов (1) 71					+
Меламедов: Z: Mełamed; por. Z: (1) 72					+
Меламедович: zob. Меламедов (1) 72					+
Менахем-Манусович: М: Menachem-Manus (1) 74					+
Менделиович: М: Mendel (3) 72, 73					+

Менделович: zob. Менделиович (5) 46, 56, 57, 63	+	+	+	
Менханович: М: Menchen (: Menachem) (1) 71				+
Менхелиович: М: Menchel (1) 66			+	
Мехелиович: М: Michel (3) 66, 71			+	+
Мешелиович: М: Meszel (: Mosze) (1) 66			+	
Мешдук: М: Meszel (1) 67			+	
Микелиович: М: Michel (1) 67			+	
Минсковский: М: Menachem; por. Т: (1) 61			+	
Минкин: F: Minka (: Minna) (1) 74				+
Миняк: F: Minna (1) 74				+
Мирнин: F: Miriam, М: Miron (1) 73				+
Михелиович: zob. Михелович (3) 66, 68, 71			+	+
Михелович: М: Michel (1) 56		+		
Михослович: М: Michael (1) 56		+		
Михоляк: М: Michał (1) 77				+
Мишкин: М: Miszka (: Michail) (2) 73				+
Млаамдович: zob. Меламедов (2) 66, 67			+	
Мовшович: М: Mowsza (10) 35, 61, 64, 66, 67, 71, 72, 74, 77	+		+	+
Мовшо-Лейбович: М: Mowszo-Lejb (1) 69			+	
Моисеевич: М: Moisej (1) 75				+
Мордакович: М: Mordko (: Mordechaj) (19) 39, 46, 48, 54, 57, 59, 61, 66, 67, 69, 73	+	+	+	+
Мордакович-Янкелевич: М: Mordko-Jankiel (1) 71				+
Мордаковский: zob. Мордакович (1) 61			+	
Мордако-Шаевич: М: Mordko-Szaja (1) 77				+
Мордако-Шаевич: zob. Мордако-Шаевич (1) 75				+
Мордохович: zob. Мордохович (1) 69			+	
Мордохович: М: Morduch (2) 71, 73				+
Мордоховская (f): zob. Мордохович (1) 74				+
Мордхелиович: zob. Мордхелович (2) 67, 71			+	+
Мордхелович: М: Mordchel (3) 63, 65			+	
Морткович: zob. Мордакович (1) 46	+			
Мотиновски: М: Motia (: Mordechaj) (1) 73				+
Мотовски: М: Mote (: Mordechaj) (1) 70				+
Мошкович: М: Moszko (20) 35, 39, 46, 54, 56, 57, 59, 66, 68, 72, 75	+	+	+	+
Мошковски, -ая: zob. Мошкович (3) 59, 72		+		+
Мунчик: М: Munk (: Salomon) (1) 77				+
Навик: М: Nawi (: Newach) (4) 54, 68, 69		+	+	

Наев: М: Noe (1) 64				+	
Наив: zob. Наев (1) 72					+
Насович: М: Nase (:Noson) (1) 66				+	
Нахманович: М: Nachman (1) 62				+	
Немов: Ch: Неми, Немой; por. Ch: (2) 72, 73					+
Нехемиевич: М: Nechemia (5) 69, 71, 72, 75				+	+
Нехимович: М: Nechum (1) 71					+
Нехнович: М: Nachman (1) 72					+
Нехумович: М: Nachum (1) 61				+	
Ниселевич: М: Nisel (1) 75					+
Ниселихе (F: andr.): М: Nisel (1) 75					+
Ниселихес: zob. Ниселихе (1) 71					+
Ниселович: zob. Ниселевич (1) 72					+
Нисонович: М: Nison (1) 46	+				
Нихелович: М: Nichel (:Nechemia); F: Nechla; (:Nechama) (1) 66				+	
Нихменович: М: Nichmen (:Nachman); F: Niche + man (1) 54				+	
Носавич: zob. Носонович (1) 58				+	
Носович: zob. Носонович (21) 35, 54, 56, 57, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 75, 76	+	+		+	+
Носовская (f): zob. Носонович; por. Т: (1) 72					+
Носонович: М: Noson (5) 48, 57, 58, 71, 72	+	+			+
Ноткович: М: Notke (:Natan) (2) 39, 64	+			+	
Нотковский: zob. Ноткович (1) 68				+	
Нотовский: М: Note (:Natan) (1) 61				+	
Нофтолович: М: Naftali (1) 54				+	
Нохимович: М: Nochim (:Nechemia) (1) 71					+
Нохович: М: Noach (1) 62				+	
Нохумович: М: Nochum (1) 74					+
Нохумовский: zob. Нохумович (1) 72					+
Обсалмович: М: Absalom (1) 72					+
Овсенович: М: Owsej (:Jeszaja) (2) 39, 46	+				
Овшович: М: Owsza (:Jeszaja) (1) 57				+	
Озарович: М: Ozar (1) 74					+
Орелиович: М: Orel (:Aron) (1) 61				+	
Ортнович: К: Ort; por. К: (1) 69				+	
Орчик: М: Orka (Aron) (2) 73, 74					+
Осанович: М: Osem (1 Krn 2, 15; 2, 25) (1) 75					+
Офшович: zob. Овшович (1) 59				+	

Ошерович: M: Oszer (4) 46, 73	+			+
Палтеров: M: Palter (: Paltiel) (1) 72				+
Пальтислинович: M: Paltiel (1) 75				+
Пальтинович: M: Paltin (: Paltiel) (1) 71				+
Папирович: Z: Papier; por. Z: (3) 69, 72			+	+
Пастухов: Z: Pastuch; por. Z: (1) 72				+
Пейкин: F: Pajka; por. Ch: (1) 72				+
Пейлец: zob. Пейлиц (2) 67, 75			+	+
Пейлиц: M: Pelet (1 Krn 2: 47) (1) 72				+
Пейсахович: M: Pejsach (2) 39, 68	+		+	
Перелович: F: Perel (2) 61			+	
Пересович: M: Peres (1) 67			+	
Перлик(ова) (f.): F: Perel; por. K: (1) 68			+	
Перлин: F: Perel (1) 55		+		
Перлович: zob. Перелович (10) 59, 60, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 76		+	+	+
Перцович: M: Peres (1) 69			+	
Перцовский: zob. Перцович (1) 75				+
Песицович: M: Pesach; F: Pesia (1) 77				+
Пинкусович: M: Pinkus (1) 62			+	
Писакович: M: Pesach (1) 39	+			
Писаревич: Z: Pisar; por. Z: (1) 76				+
Пшешшович: Z: Pieprz; por. Z:, K: (1) 74				+
Рабинович: Z: Rabin; por. Z: (71) 55, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77		+	+	+
Рабинский: zob. Рабинович (1) 74				+
Рабов: Ch: Raby, Z: Ребе, zob. Рабен; por. Z: Ch: (1) 70				+
Рабынович: zob. Рабинович (1) 46	+			
Раднович: Z: Radny; por. Z: (1) 75				+
Разук: T: Raz; por. T: (1) 56		+		
Ралович: Ral (: akron. rabbi Lewi, Lazar) (1) 74				+
Рафалович: M: Rafał, Rafael (1) 71				+
Рахманович: M: Rachman (1) 48	+			
Рахмиелинович: M: Rachmiel (1) 67			+	
Резимович: podstawa niejasna; por. Rezman (: F: Rojza) (1) 61			+	
Рыбаков: zob. Рыбаков (2) 66, 68			+	
Ривлин: F: Rywła (: Rywka) lub T: Ribla (2 Krł II, 23-25) (2) 76				+
Рихвин: M: Rechob (1) 61			+	

Ришоски: F: Risza (: Rebecka, Rachel, Rispa) (1) 65					+
Робинович: zob. Рабинович (3) 39, 62	+				+
Розин: F: Roza; por. T: (3) 63, 66, 75					+
Рохович: F: Rocha (: Rachela); por. T: (1) 71					+
Роховский: zob. Рохович; por. T: (1) 76					+
Рубинович: M: Rubin; por. K: (13) 64, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77					+
Рудин: Ch: Rud; por. Ch: (1) 64					+
Рудкевич: Rudka (: Rud, zob. Рудин); por. T: (2) 72, 73					+
Рудкович: zob. Рудкевич; por. T: (2) 66, 69					+
Рудкевич: F: Rust (Rt 1, 4) (1) 75; por. T:					+
Рыбаков: Z: Rybak; por. Z: (1) 71					+
Рыбакович: zob. Рыбаков (1) 61					+
Саломонович: M: Salomon (1) 65					+
Сальманович: M: Salman (: Salomon) (1) 59		+			+
Саниович: M: Sanie (: Nesanel, Aleksander) (1) 66					+
Сановский: M: San, zob. Саниович (1) 66					+
Сахорович: M: Sachor (: Issachar) (1) 73					+
Свентович: K: Święto; por. T; K: (1) 72					+
Сегалинович: Z: Segal; por. Z: (1) 77					+
Секорович: zob. Сикеревич (1) 72					+
Селкин: M: Selke (: Szloma) (1) 67					+
Семанович: M: Seman (: Simeon) (1) 77					+
Семихович: M: Cemach, Simcha (1) 66					+
Сендерович: M: Sender (: Aleksander) (14) 39, 46, 48, 57, 65, 69, 70, 71, 72, 74	+	+			+
Серлин: F: Serla (: Sara) (3) 69, 71, 72					+
Сикеревич: Z: Sikar (: ukr. 'siekacz'); por. Z: (1) 75					+
Сиротек: Ch: Sirota; por. Ch: (2) 77					+
Сифровский: F: Szifra (1) 74					+
Скаревич: Ch: Skory; por. Ch.; T: (1) 64					+
Скрибин: Ch: Skriba; por. Ch.; T: (1) 73					+
Слодович: Z: Słod; por. Z: (1) 73					+
Соколович: K: Sokół; T: Sokol; por. K.; T: (1) 75					+
Соловейчик: zob. Соловейчик (2) 71, 72					+
Соловейчик: K.; T: Solowiej; por. K.; T: (1) 76					+
Сонак: Ch: Son; por. Ch: (1) 57					+
Сонски: zob. Сонак (1) 63					+
Соснович: K: Sosna; por. K: (2) 59, 76					+

Соферов: Z: Sofer; por. Z: (1) 71				+
Соферович: zob. Соферов (1) 66			+	
Сохаревич: zob. Сахарович (1) 39	+			
Сохоревич: zob. Сахарович (1) 63			+	
Сралович: M: Sral (: Izrael) (1) 61			+	
Сроелиович: M: Sroel (: Izrael) (2) 57		+		
Сролиович: M: Srol (: Izrael) (4) 64, 72			+	+
Сролович: zob. Сролиович (2) 39, 54	+	+		
Сролук: zob. Сролиович (2) 63, 66			+	
Сроль-Давидович: M: Srol-Dawid (1) 74				+
Сроль-Носович: M: Srol-Noson (1) 71				+
Сролюк: zob. Сролук (7) 71, 73, 74, 75, 76				+
Стирковский: F: Stirka (: Ester) (1) 66			+	
Строшак: Z: Stroszak (1) 76				+
Суловский: zob. Суляк; por. T: (1) 66			+	
Суляк: F: Sula (: Sulamit) (1) 76				+
Суравич: F: Sura (: Sara) (8) 71, 72, 73, 74, 75				+
Суравский: zob. Суравич (1) 74				+
Сурович: zob. Суравич; por. T: (5) 69, 71, 72			+	+
Танхумович: M: Tanchum (1) 39	+			
Татарович: T: Tatar; por. T: (1) 65			+	
Тательский: Ch: Tatele; por. Ch: (1) 72				+
Татерович: zob. Татарович; por. Ch: (1) 62			+	
Татов: Ch: Tat; por. Ch: (1) 71				+
Таубинов: F: Taube (1) 35	+			
Таубоньска (f.): F: Taube (1) 68			+	
Тевиевич: M: Tewia (1) 35	+			
Тодресович: M: Todres (1) 57		+		
Толкевич: Ch: Tolk; por. T: Ch: (1) 72				+
Тувелович: M: Tuwel (: Tuwja, Tobiasz) (1) 57		+		
Фавровский: M: Fauwer (: Fajwusz) (1) 77				+
Файвелевич: M: Fajwel (2) 74				+
Файвелиович: zob. Файвелевич (2) 69, 70			+	+
Файвелович: zob. Файвелевич (2) 55, 66		+	+	
Фейветович: K: Fajwet; por. K: (2) 59		+		
Фейгин: F: Fejga (3) 73, 74				+
Фишелович: M: Fiszal (2) 57		+		
Фрейдкин: F: Frejdka (15) 61, 62, 63, 64, 65, 66, 72, 73, 74, 75, 77			+	+

Фрейдович: F: Frejda (7) 69, 70, 71, 74, 76			+	+
Фрийдкин: zob. Фрейдкин (1) 63			+	
Фрумовски, -ий: F: Fruma (6) 68, 70, 72, 73, 75, 77			+	+
Фуршовский: F: Frusia, Frusza (: Frumet); por. Ch: (1) 61			+	
Хазин: F: Chasia; por. T.; Z: (1) 62			+	
Хаимович: M: Chaim (7) 39, 60, 68, 69, 75, 76	+		+	+
Хайкевич: F: Chajka (1) 67			+	
Хайкелиович: M: Chajkiel (: Chaim) (1) 39	+			
Хайкелович: zob. Хайкелиович: (1) 48	+			
Хаймович: M: Chaim (2) 46, 48	+			
Халупович: T: Chalupy (Galicja) (1) 75				+
Хановски: F: Chana; por. T: (1) 62			+	
Ханонович: M: Chanap (1) 55		+		
Ханский: zob. Хановски (1) 67			+	
Хацкелович: M: Chackiel (: Jechezkiel) (1) 66			+	
Хацки, -ий: zob. Хацкелович (2) 55, 71		+		+
Хеймович: zob. Хаймович (1) 57		+		
Хемиович: M: Chemia (1) 59		+		
Хибелович: M: Hebel (: Rechawja); por. Ch: (1) 61			+	
Хиселиович: M: Chiel (1) 48	+			
Хински, -ий: F: Chinka (: Chana); por. T: (9) 63, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 76			+	+
Хинскин: zob. Хински (1) 65			+	
Ходелович: F: Hodel (: Nadasa); por. T: (1) 54		+		
Хонелович: M: Chonel (: Elchonen) (1) 66			+	
Хончук: M: Chonko (: Chanecz) (2) 71, 72				+
Хорошов: Ch: Chorosz; por. Ch: (2) 54, 56		+		
Цайтлин: F: Sejtel (1) 74				+
Цалевич: M: Cale (: Becalel) (5) 74, 75				+
Цалелевич: M: Calem (1) 77				+
Цалиович: zob. Цалевич (1) 73				+
Цалук: zob. Цалевич (1) 66			+	
Цалькевич: M: Calko (: Becalel) (1) 64			+	
Цейтлин: zob. Цайтлин (1) 77				+
Цимахович: M: Cemach (1) 71				+
Цинович: F: Суна (1) 71				+
Ципковский: F: Сурка (: Сурора); por. T: (1) 75				+
Циплин: F: Супла (: Сура, Сурора) (1) 72				+

Ципович: F: Cypra (: Cypora) (1) 71					+
Членов: Z: Член; por. Z: (1) 72					+
Шаевич: M: Szaja (: Iszaja) (1) 76					+
Шаевич: zob. Шаевич (1) 72					+
Шаиович: zob. Шаевич (2) 67, 71			+		+
Шапиров: K: Szapiro; por. K: (1) 72					+
Шахневич: M: Szachna (: Szolem) (2) 66, 67				+	
Шахнович: zob. Шахневич (5) 35, 46, 55, 68	+	+		+	
Шаяович: zob. Шаевич (3) 55, 57, 59			+		
Шебшлиевич: M: Szebšel (1) 65				+	
Шекеревич: Ch: Szekier; por. Ch: (1) 74					+
Шенедлович: F: Szejna (1) 46	+				
Шерлин: F: Szerl (: Sora); por. K: (1) 62				+	
Шикаревич: zob. Шекеревич (1) 68				+	
Шикеревич: zob. Шекеревич (1) 66				+	
Шилович: M: Szilem (1) 39	+				
Шиманович: M: Szymon (1) 74					+
Шимелевич: M: Szymel (: Szymon) (2) 66, 72				+	+
Шименович: zob. Шиманович (2) 62, 70				+	+
Шимонович: zob. Шиманович (3) 65, 66, 69				+	
Шимшенович: M: Szyszzen (1) 58			+		
Шинкаревич: Z: Szynkar; por. Z: (1) 75					+
Ширкович: F: Sirka (: Sara) (1) 55			+		
Шлиомович: M: Szloma (3) 48, 61, 69	+			+	
Шломович: zob. Шлиомович (6) 39, 55, 57, 63, 64, 66	+	+		+	
Шлухин: Ch: Szluch-; por. Ch:, T: (1) 77					+
Шмерелиович: M: Szmerel (1) 72					+
Шмеркин: zob. Шмеркович (1) 66				+	
Шмеркович: M: Szmerko (1) 72					+
Шмуелиович: M: Szmuel (1) 70					+
Шмуелович: zob. Шмуелиович (2) 59, 60			+	+	
Шмусович: zob. Шмуелиович (1) 59			+		
Шмуилиович: zob. Шмуелиович (1) 35	+				
Шмулиович: zob. Шмуелиович (7) 39, 55, 68, 71, 72	+	+		+	+
Шмулович: M: Szmul (2) 39, 46	+				
Шмуд-Ниселович: M: Szmul-Nisel (1) 69				+	
Шнайдеровский: Z: Sznajder; por. Z: (1) 66				+	
Шнеерович: M: Szneer (1) 71					+
Шовелиович: M: Szowel (1) 74					+

Шолемович: M: Szolem (1) 75				+
Шолимович: zob. Шолемович (1) 46	+			
Шольмович: zob. Шолемович (1) 75				+
Шобсович: M: Szabsa (1) 39	+			
Шпицин: Z: Szpic; por. Z: (1) 70				+
Шулевский: zob. Шулявич; por. T: (2) 65			+	
Шулявич: F: Szule (: Szulamit) (1) 75				+
Шуравич: M., F: Szura (: Aleksander, Sora) (1) 77				+
Шхневич: M: Szachna (1) 66			+	
Шхренович: M: Szachna (1) 60			+	
Ювин: M: Iow (1) 75				+
Юдейский: M: Juda; por. T: (1) 65			+	
Юделевич: M: Judel (1) 35	+			
Юделинович: zob. Юделевич (1) 69			+	
Юделович: zob. Юделинович (2) 56, 61		+	+	
Юдинский: zob. Юдейский; por. T: (3) 67, 72, 73			+	+
Юдкович: M: Judka (2) 39, 46	+			
Юзик: M: Józef (1) 66			+	
Юзифович: zob. Юзик (2) 71				+
Яблукович: K: Jablok (1) 74				+
Якелиович: M: Jakiel (: Jakub) (1) 73				+
Якубовский, -ая: M: Jakub; por. T: (8) 69, 71, 72, 73, 74, 75			+	+
Якушевич: M: Jakusz (: Jakub) (1) 66			+	
Янкелевич: M: Jankiel (: Jakub) (2) 77				+
Янкелиович: zob. Янкелевич (13) 39, 61, 64, 66, 74	+		+	+
Янкелиовский: zob. Янкелевич (1) 67			+	
Янkelович: zob. Янкелевич (9) 35, 56, 59, 60, 61	+	+	+	
Янкин: M: Janko (: Jan) (1) 76				+
Янов: M: Jan (1) 62			+	
Янович: zob. Янов (1) 74				+
Яхновски: zob. Яхнук; por. T: (1) 68			+	
Яхнук: M: Jachno (: Jakub), F: Jachna (7) 63, 66, 68, 71, 72, 73, 76			+	+
Яхнюк: zob. Яхнук (1) 72				+

Przytoczony wyżej materiał antroponimiczny pokazuje, że spośród wszystkich nazwisk powielających słowiańskie struktury patronimiczne najbardziej produktywnym w latach 1835-1877 okazał się model na *-owicz/-ewicz*. Za pomocą tego

sufiksu tworzone nie tylko patronimy, lecz i matronimy, np. *Cypowicz* (: *Цыпа*), *Frejdowicz* (: *Frejda*). Najbardziej charakterystycznym sufiksem matronimicznym wśród formantów słowiańskich jest *-in*. Pozostałe formanty wykorzystane w derywacji na badanym terenie (*-ic/-icz*, *-ow*, *-uk/-czuk*, *-ski/-skij*, *-onok/-enok*) były mniej popularne w środowisku żydowskim. Dominacja formantów *-owicz/-ewicz* i *-in* związana była w największym stopniu z wpływem języka i prawodawstwa rosyjskiego na kształtowanie się zwyczaju nazewniczego Żydów białostockich i zapis nazw osobowych w dokumentach. Dystrybucja formantów w antroponimii z okresu 1835-1877 przedstawiona jest w poniższej tabeli:

<i>-owicz/-ewicz</i>	<i>-icz/-ic</i>	<i>-ow/-ew</i>	<i>-in/-yn</i>	<i>-ski/-cki</i>	<i>-ik</i>	<i>-uk/-'uk</i>	<i>-ak/-'ak</i>	inne
315/55	5/9	34/12	69/1	61/1	39	11/5	8/3	13
51,7%	2,2%	7,2%	11%	9,6%	6,1%	2,5%	1,7%	2%

Podsumowując patronimiczne nazwiska słowiańskiego pochodzenia trzeba pamiętać, że tworzone je od podstaw niesłowiańskich, są to więc hybrydy hebrajsko-słowiańskie, jidyjsko-słowiańskie lub niemiecko-słowiańskie. Właśnie ta hybrydalność odróżnia nazwiska żydowskie od typowych patronimicznych nazwisk słowiańskich, ponieważ Żydzi bardzo rzadko używali do nominacji imion chrześcijańskich. Występujące w antroponimii Żydów białostockich nazwiska zawierające w swej strukturze imiona chrześcijańskie są zazwyczaj patronimami pozornymi. Nazwiska te najczęściej pochodzą od toponimów, które powstały na bazie nazw osobowych; por.: *Олькин*: T: Olkinie, *Трохимович*: T: Trochimowicze (Słonim), *Марцинович*: T: Marcinowiczi (Wołkowysk), *Мацкевич*: T: Mackiewiczzi (Słuck), *Юрчик*: T: Jurki (Mińsk), *Барусевич*: T: Borysewiczzi (Pińsk). Nazwiska tego typu tworzone zwykle z deskrypcji odmiejscowych poprzez opuszczenie przyimka *z*, *iz*: T: Olkinie: z Olkiń > *Olkin*; T: Trochimowiczi: z Trochimowicz > *Trochimowicz* itd. lub w wyniku derywacji T: Jurki : *Jurczyk*.

Wśród patronimicznych nazw należy również umieścić nazwisk typu *Warszawicz*, *Zabludowicz*, *Милейкин* (: T: Milejki – Grodno) i inne. Mimo że zostały one derywowane za pomocą patronimicznych sufiksów *-icz*, *-in*, jak wynika ze źródeł, nie posiadają znaczenia przynależności do ojca, mają znaczenie nazwiska topomicznego.

Jidyjskie/niemieckie struktury patronimiczne i matronimiczne

Do jidyjskich nazwisk patronimicznych i matronimicznych włączam nazwy powstałe na bazie języka hebrajskiego i jidysz, powielające wzorce patronimów rodzimych, a więc genetycznie orientalnych oraz jidyjskich, w dużej mierze odzwier-

ciędlających cechy onomastyki niemieckiej. Badacze antroponimii żydowskiej do grupy nazwisk patronimicznych włączają wszystkie nazwiska powstałe na bazie imion męskich [Beider 2008, 30; Unbegaun 1989, 256].

W pierwszej grupie należy umieścić nietypowe dla ludności słowiańskiej na tym terenie w XIX wieku niederywowane nazwiska patronimiczne, równe imionom męskim. Nazwiska identyczne z imionami były bardzo popularne u Żydów niemieckich. Aleksander Beider [2008, 32] stwierdza, że w Niemczech na początku XX wieku spośród 20 nazwisk 9 miało taką samą formę jak imię. W Rosji była inna tradycja, a zatem ten typ nazwisk ukształtował się u Żydów w kulturze jidyjskiej poprzez naśladownictwo struktur niemieckich. Na pojawienie się niederywowanego nazwiska równego imieniu na badanym terenie istotny wpływ mogła mieć administracja pruska. W spisie mieszkańców Białegostoku sporządzonym przez urzędników pruskich [Małek 1996, 91] natrafiamy na formuły identyfikacyjne, imię + patronim niederywowany + nazwa wykonywanego zawodu; por.: Marcus Abram golibroda [tamże, 91], Aron Lejb kupiec [tamże, 71], Chaim Chaim szynkarz [tamże, 74]. Taki sposób identyfikacji w tamtym okresie nie był stosowany na tym terenie przez ludność słowiańską, a więc powielal wzorce compositów niemieckich. Drugim czynnikiem, który mógł wpłynąć na rozwój nazwisk formalnie równych imionom o znaczeniu patronimicznym była wieloimiennosc i urabianie patronimów derywowanych tylko od jednego imienia. Drugie imię ojca występujące w pełnym zestawieniu antroponimicznym osoby nominowanej w niezmienionej postaci także mogło dać w końcowym rezultacie niederywowane nazwisko patronimiczne. Dlatego do patronimicznego typu nazw osobowych należy zaliczyć występujące w białostockich metrykach nazwiska równe:

- a) pojedynczym imionom żydowskim, np.: *Abel, Abram, Bendet, Dan*.
- b) compositom składającym się z dwóch imion, np.: *Aronchheim* (: Aron + Chaim).

Imiona, które stały się bazą żydowskich nazwisk w Rosji A. Beider [2008, 32] dzieli na kilka grup:

1. Imiona standardowe używane przez Żydów rosyjskich na początku XIX wieku w formach podstawowych i hipokorystycznych: *Abram, Gerszon, Chławna, Zelik, Lejbel, Mendel*;
2. Imiona rzadko używane przez rosyjskich Żydów, ale popularne wśród niemieckich Żydów: *Zalkind, Zusman, Aksełrod, Gejne*;
3. Imiona niemieckie nigdy nie używane przez Żydów jako imię przed XIX wiekiem, sztucznie przyjęte jako nazwisko nawiązujące do prawdziwego imienia Żyda: *Wolfgang, Fridrich, Ludwig, Walter, Ginter*.

Do niederywowanych nazwisk patronimicznych Unbegaun [1989, 256] zalicza również niektóre imiona biblijne użyte w funkcji nazwisk, *Aszkenaz* i *Aszkenazi* (Rdz 10, 3), *Wowski* (Lb 13, 14), *Gerszon* (Wj 6, 16), *Dan* (Rdz 30, 6), *Malkiel* (Rdz

36, 17), *Obed* (I Krn 2, 12), *Elkana* (I Sm 1, 1), *Efron* (Rdz 25, 9), *Efros* (nazwa geograficzna Efrat (Rdz 35, 16)), *Jarcha* (I Krn 2, 34).

Imiona w funkcji nazwisk bez dodatkowych wykładników patronimiczności wystąpiły w źródłach białostockich już w najstarszych metrykach. W funkcji nazwisk w XIX i XX wieku odnotowano takie imiona jak: *Abel*, *Abram* i *Ebram*, *Alkon*, *Alkon* (: *Elkana*), *Amiel* (Lb 13, 12), *Askenaz* i *Aszkenazi*, *Dan*, *Efros*, *Efras*, *Efron*, *Emanuel*, *Gabriel*, *Gerszon* i *Gerszun*, *Iremia*, *Iirmi*, *Isaj*, *Izaak* i *Izak*, *Jarcha*, *Josyf*, *Juda*, *Moisiej*, *Osija*, *Paltiel*, *Rubin* i *Ruwin*, *Sachar* i *Sacharija* (: *Issachar*), *Salomon*, *Salomon* i inne warianty: *Szabsaj*, *Szmuel*, *Wofsi*, *Zacharija*, *Zachariasz*.

W wypadku powyższych nazw ich patronimiczny charakter w dużym stopniu określa kultura narodu. Nazwiska występujące w pełnych nieskażonych naleciałościach potocznego języka formach imion biblijnych mogły wskazywać na więzi rodowe nosiciela nazwiska z określonym patriarchą, wywodzącym się od niego rodem, co tak dobitnie ilustrują nazwiska asocjacyjne. Co do pozostałych nazwisk niederywowanych, pochodzących od imion skróconych, zdrobniałych, zmienionych pod wpływem różnych języków i gwar nie można mieć pewności, że występujące w metrykach imiona posiadały już znaczenie patronimiczne. Z zapisów w źródłach białostockich wynika, że często imię biblijne lub jidyjskie było jedynym elementem identyfikującym, więc przy braku dodatkowych określeń osoby w sposób naturalny stawało się jego nazwiskiem. Taką rolę imię pełniło najczęściej u biedoty żydowskiej. Występowało zwykle w formie skróconej, potocznej z widocznymi naleciałościami gwarowymi. Patronimiczność takie nazwy przybierać mogły w dalszej perspektywie, kiedy imię przodka dla kolejnych pokoleń stawało się nazwiskiem. Z zasobu nazw osobowych białostoczan do nazwisk tego typu można odnieść, np.: *Adaszko* (: *Adam*), *Ajzyk* (: *Izaak*), *Bendet* (: *Beniamin*), *Berel* (: *Ber*), *Boruszko* (: *Boruch*), *Cale* (: *Becaleel*), *Hirsz*, *Choncze* (: *Chona*), *Figory* (: *Awigdor*), *Joszke*, *Kopel* (: *Jakub*) i inne. Z zasobu żeńskich imion wśród nazwisk Żydów białostockich wystąpiły: *Asna*, *Chodes* i *Odes* (: *Hadasa*), *Chwoleś* (: *Chawa*), *Joszpa*. Najczęściej były to po prostu imiona kobiet, które zostały w ten sposób identyfikowane w metrykach zgonu lub jako matki w metrykach urodzeń. W takich zapisach imię było użyte w swej podstawowej funkcji i nie należy go łączyć z nazwiskiem por.:

Эстер из м. Тыкочина (Z 1861, 55); *Вдова Хана из Бодка* (Z 1861, 65).

Czasami nawet imię pomijano, osoba była identyfikowana za pomocą samego patronimu:

Вдова Иоселовна из г. Белосток (Z 1861, 16).

Nierzadko występują zapisy z imieniem i analityczną formą przynależnościową, którym towarzyszą lub nie deskrypcje odmiejscowe, por.:

Еврейка Либа доч Герш из Белостока (Z 1861, 62); *Ребенок Перел сын Абрама* (Z 1864, 26); *Вдова Двора жена Йовеля из м. Брейнск* (Z 1864, 28); *Ребенка Шоше доч Давида из г. Белосток* (Z 1864, 28).

Niederywowane nazwiska patronimiczne i matronimiczne w zasobie nazwisk Żydów białostockich nie stanowią licznie dużej grupy.

Nazwiska przynależnościowe tworzone przede wszystkim za pomocą afiksacji. Wśród jidyjskich nazwisk patronimicznych charakterystyczne są bezpośrednio wskazujące na relacje do ojca. Najbardziej wymownym wykładnikiem patronimiczności nazwiska jest jidyjski sufiks *-son/-zon* równy niem. Sohn 'syn'. Patronimy sefardyjskie i orientalne zazwyczaj tworzą za pomocą hebrajskiego elementu *ben-* 'syn', dla córek – *bat-* 'córka'. Wśród sefardyjskich nazw osobowych wyodrębiają się nazwiska z aramejskim elementem *bar-* = *ben* [Guggenheimer 1996, xxvii]. Niektóre imiona biblijne utrwaliły się z tymi elementami i zostały w takiej postaci przejęte przez chrześcijan w przekładach BIBLI, np.: *Beniamin*, *Batszeba* (1 Krn 3, 5). Wśród biblijnych nazw osobowych w słowniku etymologicznym A. Troniny i P. Walewskiego [2009, 63, 65-66] są wymienione nazwy: z elementem *bat-* 'córka': *Bat-Galim*, *Bat-Rabbim*, *Bat-Szeba*; z elementem *ben-* 'syn': *Ben-Abinadab*, *Ben-Ammi*, *Ben-Buz*, *Ben-Chail*, *Ben-Chanan*, *Ben-Chesed*, *Ben-Chur*, *Ben-Deker*, *Ben-Galladi* i inne. Do Białegostoku przybywali przede wszystkim Aszkenazyci, dlatego w ich nazewnictwie zdecydowaną przewagę mają patronimy i matronimy z jidyjskim sufiksem *-son/-zon*; por.: *Alozon*, *Aronson/Aronzon*, *Awijason*, *Balson*, *Bendetson/Bendetzon*, *Berenson*, *Bramson/Bramzon*, *Chinzon*, *Dawidson*, *Dinenson*, *Frydson*, *Edelson*, *Elson*, *Glikson/Glikzon*, *Isserson/Isserzon*, *Jacobson*, *Jonatzon*, *Judelson*, *Lejzon*, *Lewinson*, *Manzon*, *Markinson*, *Mendelson*, *Nowinzon*, *Perelson*, *Robinson* i inne. W materiale białostockim spotykamy też nazwiska z formantem *ben-*, chociaż są to pojedyncze przykłady: *Benalon* (: nhebr. *Ben-Alon*), *Beneli* (: *Ben-Eli*), *Bentauwim* (: *Ben-Towim*). Niewątpliwie ciekawy typ nazwiska prezentują nazwy utworzone na bazie samego wyrazu syn lub córka. W materiałach białostockich występuje zarówno genetycznie hebrajskie nazwisko *Ben* i *Bat* (nazwy te mogą być też patronimiami-skrótowcami, o czym niżej), jidyjskie *Son*, jak i słowiańskie *Syn*. Niezwykłą słowiańsko-hebrajską hybrydę odnajdujemy w nazwisku *Synben*, chociaż nie jest to nazwa jednoznaczna. A. Beider [2008, 842] podobne nazwisko *Sinbejn* umieszcza wśród twórców sztucznych, związanych z kulturą żydowską i opiera jego etymologię na apelatywie jidyjskim *sinbejn* 'kość goleni'. Być może nazwa osobowa *Synben* jest zniekształcona fonetycznie i powstała na bazie jidyjskiego apelatywu.

Na wyrazie hebrajskim *ben* lub aramejskim *bar* 'syn', hebrajskim *bat* 'córka' oparte są patronimiczne nazwiska-skrótowce. Powstawały one na bazie całego patronimu analitycznego 'syn X' lub 'córka X' od pierwszych liter, *ben* Szimon: *Basz*, *ben* Tewje, *Bat*. Występująca w nazwisku-skrótowcu litera *r* wskazywała na

przynależność syna do rabina. Aleksander Beider [2008, 34] stwierdza występowanie w antroponimii Żydów pochodzących z terytorium Cesarstwa Rosyjskiego nazw typu *Bag(a)r*, *Bagarad*, *Bagarasz*, które są odpowiednikami hebrajskich formuł ‘syn rabina’, ‘syn rabina Dawida’, ‘syn rabina Szlomy, Szymona, Szejera’. Nazwiska te mogły przypominać słowiańskie złożone imiona teoforyczne typu Bogorad, gdzie element **Bog-** występuje w znaczeniu ‘Bóg’. Drugi typ tworzą nazwy z elementem **char-**: *Charab*, *Charad*, *Charasz*, *Charat*, które posiadają znaczenie: ‘zięć rabina X’: (np.: Beniamina, Dawida, Szymona, Tanchuma). Z ustaleń A. Beidera [2008: 35] wynika, że ten typ nazwiska patronimicznego występował na Wołyniu i Wileńszczyźnie, a więc terenach, z których przybywała do Białegostoku ludność żydowska. Zapewne stamtąd zostały przyniesione występujące w antroponimii białostoczan nazwiska: *Bac*, *Bad*, *Badasz*, *Baf*, *Bak*, *Bam*, *Bar*, *Barak*, *Bas(z)*, *Bat*, *Brok* (*Barak*), *Bron* (*Bran*), *Chary*, *Charin*, *Charlan*, *Charlacz*, *Charlasz*, *Charmagej*, *Charn*, *Charo*, *Charon*, *Chartasz* i inne, aczkolwiek w wypadku niektórych z powyższych nazwisk możliwa jest inna motywacja, np. *Charlacz* (: ros. гоплач ‘krzykacz, pyskаты człowiek’), *Charlasz* (: n. m. Charłaszi –Wiatka, Chorłaszi – Witebsk).

Zbliżone pod względem semantyki i struktury są nazwiska z jidyjskimi elementami nazwotwórczymi **-kind** (: z niem. Kind ‘dziecko’) oraz **-man** (: z niem. Mann ‘człowiek, mąż’). Źródła białostockie kryją w sobie wiele takich struktur patronimicznych i matronimicznych. Czytelną semantykę posiadają nazwiska z **-kind**, wskazują na relacje dziecka do rodziców: ojca lub matki. Antroponimia białostoczan świadczy o patronimicznym i matronimicznym charakterze tego sufiksu, ponieważ takie nazwiska tworzone zarówno na bazie męskich nazw osobowych, jak i imion żeńskich; por.: *Elkind*, *Lewkid*, *Liwkind*, *Markind*, *Rajskind*, *Rejzkind*, *Ribkind* i *Rywkind*, *Szejnkind*, *Wiskind*, *Witkind*, *Zalkind*, *Ziskind*.

W materiale antroponimicznym Żydów białostockich zasób nazwisk z elementem **-man** jest bardzo bogaty, jednak nie wszystkie spośród nich mają patronimiczny bądź matronimiczny charakter. Do patronimów lub matronimów należy zaliczyć wyłącznie te nazwy, które utworzono od imion lub innych istniejących już nazw osobowych: nazwisk, przydomków lub przezwisk. Takie nazwiska jak *Bekierman*, *Blacherman*, *Cymerman* lub *Kaufman* są nazwiskami odzawodowymi, natomiast nazwiska typu *Silberman*, *Wasserman* mieszczą się w grupie nazw poetyckich, tworzonych sztucznie. Ich semantyka będzie się znacznie różnić od nazwisk typowo patronimicznych, jeśli nawet utworzono je na bazie istniejących nazw osobowych. Należy też uwzględnić fakt, że wiele imion żydowskich zawierało w swej strukturze element **-man**, np.: *Fridman*, *Libman*, *Lipman*, *Gutman*. W grupie nazw patronimicznych i matronimicznych możemy umieścić trzy typy nazwisk komponowanych:

1. Równe imionom komponowanym elementem **-man**, np. *Fridman*, *Gutman*, *Libman*;

2. Równe imionom komponowanym elementem *-man*, lecz derywowane od imion prostych: *Berman*, *Fiszman*, *Gerszman*: Ber, Fisz, Gersz;
3. Derywowane formantem *-man*, np.: *Ajzykman* (: Ajzyk + *-man*), *Judelman* (: Judel + *-man*).

Relacje do przodków wśród antroponimów białostockich mogą wyrażać nazwiska: *Ajzeman* i *Ajzenman* (: Ajzyk), *Ejdelman* (: Ejdel), *Chanesman* (: Chana), *Gecman* (: Gec), *Gerszman* (: Gersz, Hersz), *Girszman* (: Girsz, Hirsz), *Gitman* (: Gita), *Glikman* (: Glika), *Goldman* (: Golda), *Iserman* (: Iser), *Kopelman* (: Kopel), *Markman* (: Mark), *Perelman* (: Perel), *Szejnman* (: Szejna), *Nisman* (: Nissan), *Taubman* (: Taube) i inne.

Wśród jidijskich sufiksów patronimicznych A. Beider [2008: 34] umieszcza element *-sztam* (: z niem. Stamm ‘pień; ród, plemię, szczepe’). Jednak nazwiska utworzone za pomocą elementu *-sztam* w antroponimii białostockiej należą do bardzo rzadkich. Wystąpiło jedno nazwisko *Stam* i jest ono raczej skrótowcem oraz zaledwie dwa komponowane: *Galbersztam*/*Halbersztam* oraz *Hopensztam* i w tym wypadku dyskusyjnym może być umieszczenie ich w grupie patronimów, ponieważ nie wystąpiło nazwisko *Galber*/*Halber* ani *Gopen*/*Hopen*. Są to zapewne nazwiska asocjacyjne, poetyckie, utworzone sztucznie.

Na bazie imion męskich tworzone nazwy komponowane z elementami:

-gof/-hof (: z niem. Hof ‘dwór, dziedziniec’), *-gauz/-haus* (: z niem. Haus ‘dom’), *-geim/-heim* (: z niem. Heim ‘ognisko domowe, dom rodzinny’), które posiadały znaczenie ‘rodzina od X’ [Beider 2008: 34]. W antroponimii białostoczan do patronimicznych można zaliczyć zaledwie kilka nazwisk tego typu: *Lejbingof* (: Lejb-in), *Zakgeim* (: Zak < Izaak, Zacharia) i być może *Lejthaus* (: Leta < Elizabet). Pozostałe nazwiska należy rozpatrywać w szerszym kontekście kulturowym, np. *Grinhaus* ‘zielony dom’ może nawiązywać do rodu Simeona, zaś *Szejnhaus* można wprawdzie łączyć z imieniem żeńskim *Szejna*, ale nazwisko to mogło być utworzone sztucznie i mieć znaczenie ‘piękny dom’.

Do genetycznie patronimicznych nazwisk zazwyczaj odnoszona jest grupa pochodnych od imion nazw komponowanych tworzonych sztucznie, które zawierają w drugim członie elementy: *-baum* (: z niem. Baum ‘drzewo’), *-berg* (: z niem. Berg ‘góra’), *-feld* (: z niem. Feld ‘pole’), *-sztejn* (: z niem. Stein ‘kamień’), *-tal* (: z niem. Tal ‘dolina’) i inne. Łączone z imieniem informowały, do kogo należy rodzina. Wśród nazwisk Żydów białostockich występuje duża grupa nazw z powyższymi elementami, jednak nie są one jednoznaczne. Większość z nich należy rozpatrywać jako nazwiska kulturowe, aluzyjne, nawiązujące do symboliki biblijnej. Za patronimy można uważać tylko te spośród nich, które tworzone od imion, ewentualnie od innych nazw osobowych (istniejących już nazwisk lub przydomków). Pozostałe mają wydźwięk metaforyczny, ponieważ często nawiązują do rodów patriarchów oraz symboliki biblijnej. Szerzej omówione są w rozdziale poświęconym nazwiskom kul-

turowym. W antropimii Żydów białostockich do typowo patronimicznych lub matronimicznych nazwisk można zakwalifikować tylko niektóre, a i te mogą być nazwami polisemicznymi; por.: *Arnfeld* (: Aron), *Barenbaum*, *Barynsztejn*, *Berelsztejn* (: Ber/el), *Adelbojm* i *Edelbaum* (: Adel), *Cewjbaum* i *Cwejbaum* (: Cewi, Cwi), *Denberg* i *Denenberg* (: Dan, Daniel), *Dinensztejn*, *Dynersztejn* (: Dina), *Ebersztejn* (: Eber – Rdz 10: 24), *Fejgenberg* (: Fejga), *Feltynsztejn* (: Paltiel), *Frejdenfeld*, *Fridberg* (: Frejda), *Fromberg* (: Efraim, Fruma), *Gerszberg/Herszberg*, *Gerszfeld/Herszfeld*, *Girszfeld*, *Gersztejn* (: Gersz, Girsz), *Goldberg*, *Goldensztejn* i *Goldsztejn*, *Goldinberg* (: Golda), *Judelbaum* (: Judel), *Krejnberg* (: Krejna), *Lewinbaum*, *Lewinsztejn* (: Lewi), *Motenberg* (: Mote, Mordechaj), *Nisenbaum* (: Nisen), *Perelberg* (: Perel), *Rubinsztejn* (: Rubin) i inne.

Aleksander Beider [2008, 34] zwraca uwagę na jeszcze jeden istotny element nazwiskotwórczy *-bejn* (: z niem. Bein w jid. *bejn* w sensie ‘kość’ lub ‘noga, kończyna’), który tworząc nazwiska od imion wnosił znaczenie ‘potomek od X’. Białostockie nazwiska typu *Hirszbejn*, *Gerszbejn* należy rozumieć jako, ‘potomek Hirsza, Gersza’. Taką semantykę mają zapewne również nazwiska z elementem *-gorn/-horn* (: z niem. Horn ‘róg’), *Gerszgorn* i *Girszgorn*.

W epoce nowożytniej wiele nowohebrajskich i arabskich patronimów tworzono od różnych podstaw za pomocą sufiksu *-i* [Beider 2008, 34; Guggenheimer 1996, xxvii]. Zgromadzony w SŁOWNIKU [2003] materiał antropimiczny pochodzący z białostockich źródeł nazwiska tego typu zawiera, chociaż nie stanowią one dominującej grupy. Do wymienionego wcześniej nazwiska *Aszkenazi*, należy dołączyć: *Arbni* (: Abraham), *Bachri*, *Balkry*, *Buchli*, *Butmi*, *Dawni*, *Epi*, *Ewi*, *Gerszuni*, *Giladi* (: Gilead – Sdz 11, 1), *Goldri*, *Ichaki*, *Iirmi*, *Jakobi*, *Karni* (: im. talm. aram. Karna ‘róg’, hebr. Karni ‘mój róg’), *Luri*, *Machwi*, *Oni/Ony* (: im. bibl. On – Lb 16, 1), *Osi* (: Ozeasz, ros. Osija – Oz 1, 1), *Ozdy* (: Ezdrasz – Ezd 7, 1), *Tamszi* (: im. bibl. Tema – Rdz 25, 15; Temach – Ezd 2, 53), *Wendli* (: Wendel, Bendel) itp.

Niektóre z nazwisk mogą pozornie mieć taką strukturę, jak np. *Alterlewi*, jeśli w drugim członie złożenia wystąpiło imię Lewi; *Ari/Ary* – jeśli etymologicznie nie wiąże się z imieniem *Aria* ‘lew’ lecz apelatywem tureckim *ari* ‘czysty’; *Arkawi* – jeżeli pochodzi od gwarowego apelatywu białoruskiego *harkawy* ‘mający wadę wymowy; gorzkawy’. Do patronimów należy zaliczyć tylko takie nazwiska z wykładnikiem *-i*, które pochodzą od imion lub innych nazw własnych niezawierających tego elementu w strukturze podstawowego imienia. Nie powinniśmy umieszczać w tej grupie nazw patronimicznych takich nazwisk jak: *Bawli* (hebr. ‘Babilończyk’), *Iwri* (hebr. ‘Hebrajczyk’ – 1 Krn 24, 27), *Wofsi* (Lb 13, 14) czy *Beneli* (Ben-Eli, zob. wyżej), ponieważ w takiej postaci występowały już w BIBLI, skąd zapewne zostały zaczerpnięte. Mylącą może być również postać niektórych nazwisk odmiejscowych równych nazwie miejscowości w językach wschodniosłowiańskich, np. *Capli* – nazwisko motywowane nazwą miejscową *Цпаню* – Perm, *Gimzy* (: n. m. Gimzy – Kowno),

Karani (n.m. Karań – Wołyń; Karanie – Galicja), *Radzi* (: Radzie – Białystok) lub nazwisk-skrótowców, np. *Chari* [Beider 2008, 487]. Podobną postać mogą przybierać też słowiańskie nazwiska dopełniaczowe, porównajmy nazwiska: *Grzenda: Gżendy; Wola, Wole: Woli*.

Do jidyjskich nazwisk patronimicznych zaliczymy też nazwy osobowe z sufiksami mającymi niemieckie korzenie: *-s*, *-es*, *-is*, z terenów Polski także *-us* oraz bałtycki, północno-niemiecki *-t* [Guggenheimer 1996, xxvi]. Wyodrębniły się one z niemieckiej fleksji dopełniacza [Unbegaun 1989, 259]. Nazwiska tworzone za pomocą tych elementów nazwotwórczych są znane również innym narodom, porównajmy angielskie nazwiska: *Andrews, Richards* itp. W antroponimii Żydów białostockich sufiksy z podstawowym *s* (*-s*, *-es*, *-is*, *-us*) należały do wyjątkowo produktywnych. Chętnie tworzono przy ich udziale przede wszystkim nazwiska matronimiczne: *Aneles* (: Anna, Chana), *Babes, Babkes* (: Baba), *Bases, Baszes* (: Batszeba), *Chajces, Chajes, Chajkies* (: Chaja), *Chandzes, Chaneles* (: Chana), *Chaszkes, Cheszes* (: Chasza), *Chawes* (: Chawa), *Chodes* (: Hadasa), *Ciwes* (: Cywia), *Dobres* (: Dobra, Debora), *Dwozes, Dwejres, Dworkes* (: Dwora), *Esterkes* (: Estera), *Etkes* (: Eta), *Frajdas, Frejduš* (: Frejda), *Ganeles* (: Genendel), *Geles* (: Gela), *Gindes* (: Hinda), *Gitkes* (: Gita), *Gitles* (: Gitla), *Jentes* (: Jenta), *Margolis* (: Margalit), *Mines* i *Minkes* (: Mina), *Perlis* (: Perel), *Sulkes* (: Sulamit), *Szewkies* (: Szewa, Batszeba), *Szoszkies* (: Szoszana), *Taubkies* (: Tauba), *Witkies* (: Wita). W materiale antroponimicznym Żydów białostockich odnotowane są bardzo interesujące formacje matronimiczne, które powstały na bazie andronimów: *Aron* > *Arka: Ark-icha* > *Arczicha: Arczich-es*; *Nisel: Nisel-icha* > *Niselicha: Niselich-es*.

Nazwiska patronimiczne tworzone od imion męskich także należały do popularnych; por.: *Abes* (: Abe), *Berlis* (: Berel), *Boskes* (: Baruch), *Brams* (: Abram), *Chajkeles* (: Chajkiel), *Dawids, Judes* (: Juda), *Lapides* i *Lapidus* (: bibl. Lappidot – Sdz 4, 4), *Letes* i *Letus* (: Let), *Lewins* (: Lewin), *Mandels, Mandeles, Mendels* (: Mandel, Mendel), *Menkes* (: Emanuel, Mendel), *Miches* (: bibl. Micheasz – Mi 1, 1), *Moszkies* (: Mosze), *Natkes, Notes* (: Natan), *Orkes* (: Aron), *Perczes* (: bibl. Peres – Rdz 38, 29), *Pines* (: bibl. Pinchas – Wj 6, 25) itd.

W grupie nazw osobowych z elementami *-s*, *-es* należy zwrócić uwagę na struktury pozornie patronimiczne. Nie mają przynależnościowego charakteru nazwiska takie jak, np.: *Kewes* (: nhebr. kewes ‘jagnię, baranek’) lub *Kukes* (: n. m. Kuksy – Kobryń, Wilno, Witebsk), ponieważ posiadają element z podstawowym *-s* w podstawie słowotwórczej.

Nieco mniej produktywny na tle poprzednich okazał się sufiks *-t*. Źródła białostockie odnotowują takie nazwiska, jak: *Belfert* (: Belfer), *Blebert* (: Blecher), *Blumert* (: Blumer), *Fenerd* (: Fener ‘warzelnik soli’), *Galpert* (: Galper), *Genelt* (: Genel, Genele), *Gilert* (: Giler), *Goldbert* (: Goldber), *Grabert* (: Graber), *Grobert* (: Grober), *Grunert* (: Gruner), *Kaubt* (: Kaub), *Lebenoft, Lebinoft* (: Lebenow).

Przynależnościowy charakter posiadają też nazwiska powstałe od jidyjskich nazw osobowych za pomocą sufiksu *-er*, który najczęściej tworzył nazwiska od nazw miejscowych. Źródła białostockie zawierają wiele przykładów nazwisk z tym elementem, które mają charakter patronimiczny lub matronimiczny; por.: *Aldurer* (: nhebr. Aldor), *Baszewer* (: Batszeba), *Diner* (: Dina), *Finker* (: Fink), *Fiszker* (: Fisz), *Ginder* (: Hinda), *Goldiner* (: Goldin), *Kaner* (: Kan), *Krejner* (: Krejna), *Lamer* (: Lam), *Majler* (: Majla, Mejla), *Merler* (: Mera, Merla), *Palter* (: Paltiel).

Do jidyjskich elementów nazwiskotwórczych należy zaliczyć także sufiks *-on*, który, jak się wydaje, rozwinął się w jidysz, wyodrębniony z niektórych imion hebrajskich, np.: *Aron*, *Gerszon* i inne. W źródłach białostockich wystąpiła pewna niezbyt liczna grupa takich nazwisk, por.: *Alkon* i *Alkon* (: Alk), *Basson* (: Bass), *Chastan* i *Chaston* (: Chast), *Danion* (: Dan), *Dawidon* (: Dawid), *Dawion* (: Dow), *Goldon* (: Golda), *Gutelon* (: Gutel), *Jachnon* (: Jachna), *Kabran/Kabron* (: Kabra), *Kafron* (: Kafri), *Kustan* i *Kuston* (: Kust), *Malion* (: Mala), *Markon* (: Mark), *Masion* (: Masia), *Żelton* (: Żelty) i inne.

Najstarsze metryki z XIX wieku rejestrują już większość omówionych wyżej nazwisk. Słownik nazwisk patronimicznych zawiera wykaz nazw osobowych o charakterze przynależnościowym z okresu 1835-1877. Podana w nawiasie duża liczba wpisów w źródłach świadczy o utrwaleniu się już na tym terenie danej nazwy w funkcji nazwiska, zaś pojedyncze zapisy – o krótkim pobycie rodziny w Białymstoku lub o żywym przebiegu procesu onimizacji. Liczby poza nawiasem informują o roku, w którym została poświadczona dana nazwa osobowa.

Nazwiska patronimiczne i matronimiczne	1835- -1849	1850- -1859	1860- -1869	1870- -1877
Абес: M: Abe (2) 70, 71				+
Абеш: zob. Абес (1) 74				+
Абрамайтес: M: Abram (2) 73				+
Абраш: M: Abram (1) 46	+			
Айдес: F: Ajde, Ejdel (1) 46	+			
Алкес: M: Alke (: Gedalij) Gedalij (1) 66			+	
Альдурер: M: nhebr. Aldor, Al.-Dor (1) 63			+	
Арбати: Z: Arbat; por. Z., Ch: (1) 46	+			
Ариес: M: Aria (1) 57		+		
Аронзон: (4) 71, 74, 75				+
Аронсон: M: Aron (12) 61, 65, 66, 69, 70, 73, 74,			+	+
Ароншок: M: Aron + szok; por. K: (1) 62			+	
Арчихес: F: Arczycha (: Arke < Aron) (2) 70, 76				+
Ашкенази: M: bibl. Aszkenaz (Rdz 10: 3) (2) 71, 75				+

Бад: akron. Ben Dawid, Daniel, 'syn Dawida, Daniela' (2) 62, 73			+	+
Баданкес: F: Badanke (3) 66			+	
Бал: akron. Ben Lewi, Łazar 'syn Lewity, Łazarza' (1) 66			+	
Барак: akron. Ben Reb Kalmen 'syn Rabina Kalmena' (1) 66			+	
Баракан: akron. Ben Reb Kalmen Natan syn Rabina Kalmena Natana' (2) 66, 76			+	+
Бараки: zob. Барак (1) 39	+			
Барас: zob. Бараш (1) 66			+	
Бараш: akron. Ben Reb Szlomo, Szmuel, Szimon, 'syn rabina Salomona, Samuela, Szymona' (23) 46, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77	+		+	+
Барделс: Bardel (: akron. Bar Reb Dawid Łazar 'syn rabina Dawida Łazara') (1) 61			+	
Бархат: akron. Ben Reb Chaim Tobiasz 'syn rabina Chaima Tobiasza'; por. Z., K: (1) 77				+
Бархин: Barchi (: akron. Bar Reb Chaim Icchok 'syn rabina Chaima Icchaka) (1) 60			+	
Бат: akron. Ben Tobiasz 'syn Tobiasza' (2) 69, 77			+	+
Баф: akron. ben Pinchas 'syn Pinchasa' (17) 46, 55, 60, 63, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 76	+	+	+	+
Бафче: zob. Баф (1) 46	+			
Бац: akron. ben Cwi 'syn Cwi' (2) 75, 76				+
Башкес: F: Baszke (: Basze) (2) 65, 69			+	
Безил: M: niejasne: Bez? (1) 77				+
Бендетсон: Bendet (2) 72				+
Берельштейн: M: Berel + sztejn; K: (1) 73				+
Беренбоден: M: Beren (: Bernhard) + boden (: niem. Boden 'ziemia, grunt'; por. K: (1) 62			+	
Берент: M: Bernhard (1) 69			+	
Берке: M: Ber (1) 65			+	
Беркман: M: Berek + man (2) 75				+
Берман: M: Ber + man (16) 58, 61, 63, 64, 66, 71, 72, 74, 75, 76		+	+	+
Берштейн: M: Ber + sztejn (9) 46, 57, 64, 66, 69, 72, 73	+	+	+	+
Беслибс: niejasne, może F: Bas + Liba + s ? (1) 64			+	
Блумер: F: Bluma; por. K:, Z: (1) 76				+
Блумкес: F: Blumka (: Bluma) (1) 67			+	
Бобес: F: Bobe (5) 39, 56, 69, 71	+	+	+	+
Бодес: F: Bodana, Badana (1) 66			+	

Бодкес: F: Bodke (: Badana) (1) 62				+	
Бомес: M: Bom (: Baum, Abraham), akron. Bam (1) 62				+	
Борейш: M: Boruch; por. T: (1) 76					+
Боскес: M: Boske (: Boruch) (1) 75					+
Бошкес: zob. Боскес (1) 64				+	
Брамсон: M: Bram (: Abram) (3) 71, 72, 74					+
Бранде: F: Brauna (10) 66, 69, 70, 71, 74, 75, 76				+	+
Братсон: M: Barat (1) 69				+	
Брейндес: F: Brande (1) 65				+	
Брик: akron. Ben Reb Jakub Kopl 'syn rabina Jakuba Kopla'; por. T:, Z:, K: (1) 64				+	
Брикер: zob. Брик; por. T: (3) 68, 71				+	+
Брил: akron. Ben Reb Judah Lejb 'syn rabina Judy Lejba'; por. T: (2) 66, 72				+	+
Брин: akron. Ben Reb Isaak Natan 'syn rabina Izaaka Natana'; por. T: (1) 73					+
Бронштейн: F: Brauna + sztejn; por. K: (1) 71					+
Бродерзун: Broder (: Ch: broda) + zun 'syn' (1) 58		+			
Брон: Bran (: akron. Ben Reb Nachman, Natan) (1) 61				+	
Брондел: F: Brauna (1) 46		+			
Бронден: zob. Бондер (1) 46		+			
Бронштейн: zob. Бровштейн; por. K: (1) 72					+
Брохес: F: Bracha, Veracha (1) 74					+
Булковштейн: Bulkow (: T: Bulkowo – Kobryń) + sztejn (6) 46, 54, 72, 74, 75, 77		+	+		+
Бульковштейн: zob. Булковштейн (7) 58, 61, 62, 63, 64, 65, 71			+	+	+
Буним: M: Bunim (1) 72					+
Виткинд: F: Wite, Witke (7) 64, 65, 66, 71, 74				+	+
Вогдерс: M: Awigdor (1) 62				+	
Вольфзон: M: Wolf (1) 71					+
Вольфсон: zob. Вольфзон (3) 74, 76, 77					+
Гайлес: F: Gajla; por. K:, T: (1) 66				+	
Галкес: F: Gala hipok. jid. Galke; por. K: (1) 61				+	
Галперт: T: Galper; por. T: (1) 46			+		
Гвинес: Z:, Ch: Gwin; por. Z. Ch: (1) 74					+
Гелес: F: Gele (6) 64, 70, 71, 72, 75, 73, 74				+	+
Гельвес: T: Gelwe; por. T: (1) 54			+		
Гельдман: F: Golda; zob. Гельдман; por. Ch: (1) 73					+
Гельдон: F: Golda + man; por. Ch: (1) 66				+	

Гельман: M: Helman, Gelman; por. Ch: (13) 65, 70, 71, 72, 75, 77, 79			+	+
Гельцанкес: M: Gelczonak (1) 59		+		
Генох: M: Chanoch (1) 39	+			
Гершуны: M: Gerszon (5) 39, 46	+			
Гецелс: M: Gecel (1) 69			+	
Гецман: M: Gec (1) 56		+		
Гиндес: F: Ginda (5) 39, 67, 75, 71, 74	+		+	+
Гитес: F: Gita (1) 61			+	
Гитлеман: F: Gitle (1) 70				+
Гликанок: F: Glika; por. K: (1) 66			+	
Гликман: F: Glika; por. K: (7) 60, 66, 71, 73, 74, 75, 76			+	+
Гликсон: F: Glika (1) 62			+	
Глюкман: zob. Гликман (1) 74				+
Голдес: F: Golda (4) 69, 72, 73, 74, 76			+	+
Голдман: zob. Голдес (2) 71, 73				+
Гольдес: zob. Голдес (3) 57, 64		+	+	
Гольдман: zob. Голдес; por. K: (9) 57, 64, 65, 71, 72, 74		+	+	+
Грунес: F: Gruna (1) 66			+	
Гутман: M: Gutman (7) 35, 39, 46	+			
Давидсон: M: Dawid (1) 77				+
Двошес: F: Dwosza (6) 59, 66, 70, 72, 74, 76		+	+	+
Дененбейм: F: Dina lub M: Dan + bejm (1) 58		+		
Дененборг: F, M: zob. Дененбейм + borg (= berg) (1) 74				+
Динензон: zob. Динес (3) 69, 71, 77			+	+
Диненсон: zob. Динензон (2) 72, 75				+
Динес: F: Dina (18) 35, 39, 46, 58, 61, 64, 65, 66, 68, 69, 71, 72, 73, 75	+	+	+	+
Дорфи: K: Dorf (: niem. Dorf 'wieś') (1) 61			+	
Дразен: F: Drazna (1) 54		+		
Дрезлес: F: Drezla (1) 66			+	
Дрейзес: F: Drejza (4) 65, 75, 76, 77			+	+
Ебет: M: Ebbert (1) 69			+	
Евалд: M: Ewald (1) 66			+	
Езра: M: Ezra (1) 66			+	
Езрес: zob. Езра (1) 64			+	
Елиокумс: M: Eliokum (1) 66			+	

Елкес: zob. Елькес (1) 63				+	
Елькан: M: Elkana (1) 35	+				
Елькес: M: Eli (1) 74					+
Ельман: M: Gelman; por. Ch: (1) 46	+				
Ем: M: Emanuel; por. T: (3) 71, 72, 76					+
Ен: M: Jona (1) 60				+	
Енткес: F: Jentka (:Jenta) (1) 58, 68		+		+	
Енцман: F: Jenta + man (1) 69				+	
Есингельман: M: Ješka, Jesinka (: Iosif), Ezechiel + man (1) 66				+	
Еткер: F: Etkka (1) 59		+			
Етлес: F: Etkka (1) 76					+
Ефроси: K: Efros; por. K: (1) 57		+			
Еш: M: Jeszaja (2) 68, 69				+	
Зак: M: Izaak; por. K:, Z: (18) 54, 62, 64, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75		+		+	+
Закгейм: M: Zak (: Izaak) + gejm (: jid. hejm, niem. Heim 'dom, rodzina') (15) 64, 66, 69, 70, 72, 74, 75, 77				+	+
Зальменс: M: Zalmen (1) 56		+			
Захарас: zob. Захариаш (2) 66				+	
Захараш: zob. Захариаш (1) 73					+
Захарес: M: Zachar (1) 64				+	
Захариаш: M: Zachariasz (9) 68, 71, 74, 75, 76, 77				+	+
Зейдес: Zejde (: jid. zejde 'dziadek') (2) 55, 56, 57		+			
Зелик: M: Zelik (3) 62, 65, 66				+	
Зеликс: zob. Зелик (1) 72					+
Зельман: M: Zelman (: Salomon) (7) 59, 66, 68, 77		+		+	+
Зельманс: zob. Зельман (6) 62, 66, 69, 71, 73				+	+
Зильберт: K: Zilber (: jid. zilber 'srebrny', niem. Silber) (6) 39, 64, 65, 66	+			+	
Зиман: M: Simon; por. T: (1) 71					+
Зус: M: Zusman (1) 71					+
Зуша: zob. Зус (1) 62				+	
Зуше: zob. Зус (1) 69				+	
Зхария: zob. Захариаш (1) 66				+	
Зхаряс: zob. Захариаш (1) 66				+	
Иври: M: bibl. Iwri 'Hebrajczyk'; por. K: (1) 76					+
Идельсон: F: Idel (1) 75					+
Идман: F: Ida (4) 66, 74, 75				+	+

Индман: F: Hinda (4) 65, 66, 71, 74, 76			+	+
Иоселес: M: Josel (1) 58		+		
Исер: M: Isser (: Israel) (1) 61			+	
Исерзогон: zob. Исерсон (1) 64			+	
Исерзон: zob. Исерсон (6) 63, 68, 72, 73, 74, 76			+	+
Исерман: zob. Исерсон (1) 62			+	
Исерсон: zob. Исер (2) 54, 69		+	+	
Иселихес: F: Isilicha (: Isel) (1) 69			+	
Кадышес: M: Kadysz (1) 66, 73			+	+
Кайлерон: Z: Kajler; por. Z: (1) 66			+	
Калев: M: Kaleb (Lb 13; 6) (1) 35	+			
Канес: F: Chane; por. K.; Z: (1) 64			+	
Касриель: M: Kasriel (1) 35	+			
Кейлес: F: Kejla (3) 46, 69, 71	+		+	+
Келес: F: Kela, Kejla; por. T: (1) 56		+		
Кечес: M: Kacza/Кечза (1) 74				+
Клейнзон: Ch: Klejn + zon (1) 74				+
Копейкин: T.; K: Копiejka; por. T.; K: (2) 71, 72				+
Костуцкес: Kostucki (: T: Kostiuki); por. T: (1) 39	+			
Крашес: F: Krasza (1) 74				+
Крейзлес: F: Krejzla (1) 70				+
Крейнделес: F: Krejndla (1) 46	+			
Крешель: F: Kresza (1) 48	+			
Крешес: F: Kresza (8) 63, 67, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 77			+	+
Кушес: M: Kusiel (7) 62, 69, 70, 71, 74, 75, 77			+	+
Кушис: zob. Кушес (1) 57			+	
Ландес: K: Land (: jid. land); T: Lande; por. K.; T: (1) 75				+
Левинсон: M: Lewin (4) 69, 71, 72			+	+
Левнер: M: Lewin (1) 66			+	
Лейберг: M: Lejb, F: Leja + berg; por. K: (1) 35	+			
Лейбкес: M: Lejbko (1) 66			+	
Летес: F: Leta (: Elizabet) (4) 46, 71	+			+
Леткес: F: Letka (: Leta) (13) 39, 61, 66, 71, 72, 73, 74, 75, 77	+		+	+
Либа: F: Liba (1) 35	+			
Либерс: M: Liber (1) 57		+		
Либес: zob. Либа (3) 46, 63, 66	+		+	
Либман: zob. Либа (1) 74				+

Либов: zob. Либа (1) 57		+		
Либовицер: F: Libowic (: Liba); por. T: (1) 68			+	
Либштейн: F: Liba + sztejn 'kamień'; por. K: (1) 68			+	
Ликес: K: Lik; por. K: (1) 75				+
Лимони: Z: Limone, Limon; por. Z: (1) 75				+
Линкес: Ch: Link; por. Ch:, K: (1) 62			+	
Липес: M: Lipe (1) 58		+		
Липкес: zob. Lipes (25) 58, 59, 61, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 76		+	+	+
Лундерс: Lunder; por. T: (1) 60			+	
Малензон: F: Mala (1) 62			+	
Малис: F: Mala, Malka (1) 75				+
Манельзон: M: Manel (1) 60			+	
Манес: M: Menasz, Monisz, F: Manie (: Miriam) (4) 68, 69, 72, 73			+	+
Манис: F: Miriam, M: Man (1) 64, 71			+	+
Маркман: M: Mark (1) 63			+	
Маткес: M: Motke (: Mordechaj) (1) 72				+
Машкес: F: Maszka (: Mariam), M: Moszko (5) 39, 70, 72	+			+
Меер: M: Meer (1) 46		+		
Меерсон: zob. Meep (7) 64, 69, 71, 72, 73,			+	+
Мейнкес: F: Menia (2) 46, 75		+		+
Мейтес: F: Mejta (4) 46, 55, 60, 66		+	+	+
Мейтл: zob. Мейтес (1) 35		+		
Мейтус: zob. Мейтес (1) 70				+
Мелькес: F: Melke, Malke (1) 65			+	
Мендельзон: zob. Мендельс (1) 72				+
Мендельс: M: Mendel (1) 65			+	
Менкес: F:, M: Menke (: Menucha, Man, Mendel, Menachem) (21) 39, 63, 64, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 76		+	+	+
Меткес: M: Motko; F: Metka (: Mejta) (1) 71				+
Миנדлес: F: Mindla (6) 35, 46, 59, 69, 71, 73		+	+	+
Минес: F: Mina (92) 35, 39, 46, 54, 55, 57, 58, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77		+	+	+
Миник: zob. Минес; por. T: (1) 69			+	
Минкес: F: Minke (1) 70				+
Минк: zob. Минес; por. T: (1) 70				+
Миньяк: zob. Минес; por. T: (1) 74				+

Минтес: F: Mina (1) 39	+			
Мишкес: M: Miszke (: Michael) (1) 76				+
Мишорес: Ch: Miszor; por. Ch: (1) 74				+
Монис: M: Monia (: Mojzesz) (1) 64, 65			+	
Монкес: M: Moniek (: Monia) (1) 69			+	
Мотинкес: M: Motinke, Moteńka (: Mordechaj) (1) 72, 75				+
Мошес: M: Mosze (1) 66			+	
Мошкес: M: Moszko (1) 55		+		
Мурзес: Ch: Murza; por. T.; Ch: (1) 61			+	
Неми: F: Noemi (Rt I, 2); por. Ch: (1) 68			+	
Ниселихес: F: Niselicha (: M: Nisel) (3) 67, 71, 74			+	+
Нисенбаум: M: Nisen (: Nissan) + Baum; por. K: (2) 75, 76				+
Наш: M: aram. talm. Nasz 'człowiek'; por. K: (2) 55, 69		+	+	
Нотес: M: Note (5) 56, 71, 72, 74, 77		+		+
Олкес: F: Elin; M: Eli (1) 74				+
Пайкес: F: Pajka (: Cypora) (1) 75				+
Пандрес: T.; K: Pandra, Pandre; por. T.; K: (3) 63, 65, 71			+	+
Пенхуз: M: Pinchas; por. Ch: (1) 64			+	
Перелман: zob. Перельман (1) 58		+		
Перель: F: Perel; por. K: (1) 75				+
Перельман: zob. Перель (17) 58, 61, 63, 66, 67, 68, 70, 72, 73		+	+	+
Перельс: zob. Перель (1) 57		+		
Перилман: zob. Перельман (2) 61, 69			+	
Перилс: zob. Перель (1) 61			+	
Перлас: zob. Перель (1) 60			+	
Перлес: zob. Перель (1) 39	+			
Перлик(ова): zob. Перель (1) 68			+	
Перлис: zob. Перель (18) 46, 54, 58, 59, 63, 64, 65, 66, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77	+	+	+	+
Перцес: M: Peres, Peres (1) 66			+	
Перчес: zob. Перцес (1) 61, 74			+	+
Петлес: Z: Petle; por. Z: (1) 68			+	
Пешанкес: F: Peszanke (: Pesza) (1) 75				+
Пешес: F: Pesza (1) 65, 74			+	+
Пешинкес: F: Peszinke (1) 77				+

Пинес: F: Pinja; M: Pinchas (16) 61, 62, 63, 65, 66, 68, 71, 72, 74, 75, 76				+	+
Пинкес: M: Pinchas (1) 66				+	
Пишлербоум: F: Peszel(er) (1) 69				+	
Рабинер: Z: Rabin; por. Z.; T: (1) 58		+			
Рабинерзон: zob. Рабинер (1) 60, 65				+	
Равми: M: Ruwin (1) 73					+
Райкес: F: Rajka (: Raja) (1) 77					+
Райнес: F: Rajna (5) 46, 66, 74, 76	+			+	+
Райскес: F: Rajsza (: Rajsza) (1) 76					+
Райскис: zob. Райскес (1) 66				+	
Райхман: F: Rajche; por. K: (5) 72, 75, 76					+
Рамас: M: Ramo (: akron. Rabbi Moses Isserles) (1) 39	+				
Ранес: M: Ran (: akron. Rabbi Natan, Nisan) (1) 71					+
Рашкес: F: Raszka (7) 39, 46, 64, 66, 70, 71, 72	+			+	+
Рейзан: F: Rejza, Rojza; por. K: (1) 69				+	
Рейзен: zob. Рейзан (1) 73					+
Ривкинд: F: Riwka (1) 76					+
Ривле: F: Riwle (1) 74					+
Рифкер: zob. Ривкинд (1) 65				+	
Рифкинд: zob. Ривкинд (1) 65				+	
Ришкес: F: Riszka (2) 46, 70	+				+
Робензон: M: Ruwin (1) 72					+
Розман: F: Roze + man; por. K: (1) 67, 73				+	+
Ронес: F: Rona (6) 56, 64, 66, 69, 75		+		+	+
Руберт: M: niem. Rubert, Rupert, Robert (1) 64				+	
Рубин: M: Reuwen, Rubin; por. K: (33) 46, 54, 58, 61, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77	+	+		+	+
Сак: M: Isaak; por. T: (3) 59, 67, 73		+		+	+
Саламон: M: Salomon (1) 75					+
Салиман: zob. Саламон (2) 69, 71				+	+
Сальма: zob. Саламон (1) 76					+
Сан: M: Aleksander, Nesanel (12) 66, 68, 71, 75, 76,				+	+
Сарес: F: Sara (1) 55		+			
Сендель: M: Sendel (1) 68				+	
Сендер: M: Aleksander (2) 65, 66				+	
Сендлес: zob. Сендель (1) 77					+
Сендли: zob. Сендель (1) 57		+			
Сенес: M: Sana (: Nesanel) (1) 71					+

Серкес: F: Sora (1) 46	+			
Симес: F: Sima (1) 66			+	
Симхес: M: Simcha (6) 72, 74, 75				+
Симхи: zob. Симхес (5) 66			+	
Синбен: Sin (: pol. syn) + ben (: hebr. ben 'syn'); por. K: (1) 63			+	
Славнес: F: Sława, Słowa (1) 69			+	
Словес: F: Słowa (16) 46, 56, 62, 64, 66, 68, 69, 71, 72, 74, 75, 76	+	+	+	+
Смейз: M: Szmaja; por. Ch: (1) 67			+	
Собель: F: Sojbel, zob. Соболю (4) 66, 71, 73, 74			+	+
Собел: zob. Собель (1) 66			+	
Соболю: zob. Собель; por. K., T: (15) 68, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77			+	+
Соломон: M: Salomon (1) 71				+
Сорицкес: zob. Соричкес (1) 66			+	
Соричкес: F: Soriczke (: Sora) (1) 66, 76			+	+
Сорна: F: Sora; por. K: (1) 72				+
Сороцкес: zob. Сорочкес (1) 65			+	
Сорочкес: F: Soroczka (: Sora) (3) 72, 74, 75				+
Сохор: M: Issachar (1) 75				+
Сралюс: M: Sral (: Izrael) (1) 70				+
Сралюш: zob. Сралюс (1) 39	+			
Сроль-Вольф: M: Srol, Wolf (1) 74				+
Сролюс: zob. Сралюс (1) 74				+
Сролюш: zob. Сралюс (4) 39, 69, 71	+		+	+
Стишкес: F: Stiszke (: Ester) (1) 73				+
Суликис: zob. Сулькес (1) 58	+			
Сулкес: zob. Сулькес (3) 55, 63, 65			+	+
Сулькес: F: Sulke (: Sulamit) (28) 46, 58, 61, 63, 66, 68, 69, 71, 72, 73, 75, 76, 77	+	+	+	+
Сусель: F: Susel (: Sofia, Szoszana); por. K., Ch: (1) 75				+
Тайхерт: K: Tajcher; por. K: (1) 65			+	
Тайчил: Z: Tajcz; por. Z: (1) 71				+
Тамше: M: Tema (Rdz 25: 15), Temach (Ezd 2: 53) (2) 71				+
Таубкес: F: Taube (10) 46, 69, 70, 71, 72, 74, 75	+		+	+
Тейхарт: zob. Тайхерт (1) 77				+
Тилкес: zob. Тилькес (1) 69			+	
Тилькес: F: Tilka (1) 63, 66			+	

Тобкес: zob. Тоубкес (1) 69			+	
Тодрес: М: Teodor (1) 66			+	
Толанон: К: Talan; por. К: (1) 46	+			
Тоубкес: F: Taubke (1) 62			+	
Тубкес: zob. Тоубкес (1) 61			+	
Тув: М: Tuwie (1) 75				+
Туликес: М: Tulke (: Naftali); por. Т: (1) 57		+		
Турцес: Т: Turec; por. Т: (1) 66			+	
Туф: zob. Тув (1) 68			+	
Файвель: М: Fajwel (1) 39	+			
Фамош: М: Famach (: Temach – Ezd 2: 53) (1) 72				+
Фар: М: Fares (: Perec – Rdz 38: 29) (1) 62			+	
Фейгель: F: Fejgel (1) 77				+
Фикелман: F: Fejgel, Finkel; por. Ch: (1) 66			+	
Фин: М: Fincec (: Pinchos – 1 Sm 1: 3); por. Ch: (6) 63, 66, 67, 70, 72, 76			+	+
Финер: zob. Фин; por. Ch: (1) 46	+			
Финерт: zob. Финер; por. Ch: (1) 66			+	
Финкел(ь): F: Finkel (11) 54, 56, 58, 61, 66, 74, 75, 77		+	+	+
Финтель: М: Fajtel; por. К: (1) 75				+
Фишель: zob. Фишилс; por. К: (2) 68			+	
Фишилс: М: Fiszal (1) 69			+	
Фраделзон: F: Fradel (1) 62			+	
Фрадес: F: Frada (1) 66			+	
Фрадфел: F: Frada + feld; por. К: (1) 64			+	
Фредкес: F: Frejdka (9) 46, 67, 69, 71, 76,	+		+	+
Фрейдечкес: F: Frejdeczka (2) 73, 74				+
Фрейдичкес: zob. Фрейдечкес (1) 46	+			
Фрейдкес: zob. Фредкес (5) 39, 46, 55	+			
Фрейденберг: М: Frejda + berg; por. К., Т: (4) 66, 68, 69			+	
Фрейдус: F: Frejda (1) 66			+	
Фрид: F: Fride; por. К: (6) 70, 71, 74, 77				+
Фридензон: F: Frida (6) 58, 59, 60, 62, 63, 66		+	+	
Хавес: F: Chawa (34) 39, 46, 56, 57, 62, 63, 67 68, 69, 71, 72, 73, 74, 76, 77	+	+	+	+
Хаитес: Z: Chait; por. Z: (1) 61			+	
Хайцес: F: Chaja (1) 61			+	
Хапс: Ch: Chap; por. Ch: (1) 61			+	

Шепес: M: Szabsaj (1) 58, 62, 64, 65, 66, 71, 72, 74, 76		+	+	+
Шерлин: F: Serla (: Sora); por. K: (1) 62			+	
Шестипальчикес: Ch: Szestipalczik; por. Ch:; (1) 39	+			
Шиер: M: Szyja (: Jeszaja) (1) 46	+			
Шикис: M: Sziko (: Iszija, Jeszaja) (1) 46	+			
Шимеш: M: Szime, Szimon (1) 66			+	
Шимон: M: Szimon (1) 66			+	
Шимсе: zob. Шимше (1) 64			+	
Шимше: M: Szymsze (3) 62, 66, 69			+	
Шимшенс: M: Szymszen (1) 54		+		
Шимши: zob. Шимше (2) 71, 72				+
Шифрес: F: Szyfra (1) 74				+
Шмайс: M: Szmaja; por. Ch: Шмейз, Шмеуз, Z: (1) 74				+
Шмеркес: M: Szmerko (: Szemaria) (17) 66, 67, 71, 74, 75, 76, 77			+	+
Шмуа: zob. Шмуль (1) 61			+	
Шмулер: zob. Шмуль (1) 68			+	
Шмуль: M: Szmuel (2) 62, 76			+	+
Шмулякер: zob. Шмуль (1) 56		+		
Шнеер: M: Szneur (1) 74				+
Шнер: zob. Шнеер (1) 66			+	
Шотес: Z:; T:; Szote; por. Z:; T: (1) 72				+
Шошес: F: Szosza (: Szoszana) (1) 68			+	
Шошкес: F: Szoszka (4) 46, 66, 68, 74	+		+	+
Штерин: F: Sztera (: Estera); por. K: (4) 63, 66, 69, 71			+	+
Эфрон: M: bibl. Efron (Rdz 25: 9, 23: 8) (1) 67			+	
Эфрос: F: Efros (14) 62, 66, 69, 72, 74, 75, 76			+	+
Эфроси: zob. Эфрос (1) 57		+		
Юдес: M: Juda (1) 65			+	
Юдкес: M: Judke (7) 54, 72, 73, 74, 76, 77		+		+
Якоби: M: Jakob (1) 71				+
Якобс: zob. Якоби (1) 74, 75				+
Якубс: zob. Якоби (1) 72				+
Яфе: F: Jafa; por. Ch: (7) 35, 39, 46	+			
Яхес: F: Jache (: Jochwed) (1) 74				+
Яхнес: F: Jachna (7) 64, 66, 68, 69, 72			+	+

Wśród jydyskich nazwisk patronimicznych największą aktywność w latach 1835-1877 przejawiały formanty z podstawowym *-s* (*-es*, *-is*, *-us*, *-s*). Chętnie też tworzone

skrótowce ze znaczeniem przynależnościowym. Pozostałe środki derywacyjne wykazały się umiarkowaną produktywnością. Być może wymuszanie używania 'otczęstwa' przez urzędników carskich skutecznie hamowało rozwój patronimów o proveniencji hebrajskiej i idyjskiej. Patronimy oparte na wzorcach niemieckich w roli nazwiska zapewne funkcjonowały wcześniej. Tak ukształtowane nazwy przywędrowały na Podlasie i do Rosji z innych krajów Europy wraz z ich nosicielami. Porównajmy dystrybucję formantów nazwiskotwórczych w poniższej tabeli:

<i>-son/-zon</i>	<i>-kind</i>	<i>-man</i>	<i>-es/-is/-us/-s</i>	<i>-er</i>	<i>-t</i>	<i>-i</i>	<i>-on/-an</i>	akron.
24	3	26	190	18	6	13	2	26
7, 7%	1%	8, 3%	61, 5%	5, 8%	2%	4, 2%	0, 6%	8, 4%

Nie wykazały też większej aktywności formanty służące do tworzenia nazwisk patronimicznych ze sztucznym rozszerzeniem: *-berg*, *-sztejn* i inne. W okresie 1835-1877 najczęściej wystąpiło nazwisko o przynależnościowym znaczeniu z elementem *-sztejn* (6). Frekwencja pozostałych formantów: *-berg* (1) i *-borg* (1), *-boum* (1), *-gejm* (1), *bejm* (1).

Zwracają uwagę podstawy słowotwórcze nazwisk patronimicznych. Wśród nich zdecydowaną przewagę mają imiona, które mogły funkcję patronimiczną pełnić bez dodatkowych wykładników przynależności. W takiej roli występowały zarówno imiona w swej podstawowej formie, jak i tworzone na ich bazie zdrobnienia i spłaszczenia. W najstarszych badanych źródłach w funkcji nazwisk patronimicznych wystąpiło ponad 90 imion w różnych wariantach graficznych i fonetycznych (*Jafe*, *Szneeer*, *Szmul*). Niektóre z nich w tej roli zostały obsadzone celowo, zapewne ze względu na zawarte w nich treści, np. *Feliks* = 'szczęśliwy', ponieważ Żydzi imion chrześcijańskich w ich podstawowej funkcji na ogół nie wykorzystywali.

Zestawienie obu zbiorów nazwisk patronimicznych (słowiańskich i jidyjskich) dowodzi, że w antroponomii Żydów białostockich do 1877 roku dominowały słowiańskie formacje na *-owicz/-ewicz* (370 wobec 190 jidyjskich na *-s*). Zadecydowały o tym ogólne warunki etnolingwistyczne, społeczne i polityczne panujące na tym terenie na przestrzeni XVI-XIX wieku. Możliwość ukształtowania się żydowskiego nazwiska patronimicznego na *-owicz/-ewicz* stwarzały na Podlasiu stosunki społeczne i kierunki rozwoju systemu antroponimicznego wypracowane jeszcze w dobie Wielkiego Księstwa Litewskiego, o czym świadczy liczebnie duża grupa nazwisk patronimicznych w antroponomii Żydów Podlasia w XVI-XVIII wieku [Dacewicz 2008, 69-80]. Narzucony przez urzędników carskich trójczłonowy system nomenklacyjny dodatkowo wpływał na zwiększenie produktywności struktur na *-owicz/-ewicz* w XIX wieku. Utrwalenie się jednak tych patronimów w roli nazwiska u Żydów białostockich było możliwe dzięki zwyczajowi nazewnictwa mieszczan podlaskich.

№	Курс и курс			Состояние курса, курсов и курсов в Москве	Курс в Москве и в других местах
	курс	курс	курс		
	Состояние				
"	55.	27.	3. 24. 17.	Состояние курса в Москве и в других местах	Курс в Москве - и в других местах
"	56.	31.	6. 27. 21.	Состояние курса в Москве и в других местах	Курс в Москве - и в других местах
"	57.	"	" " " "	Состояние курса в Москве и в других местах	Курс в Москве - и в других местах
8.	"	3.	24.	Состояние курса в Москве и в других местах	Курс в Москве - и в других местах
"	58.	5.	11. 3. 26.	Состояние курса в Москве и в других местах	Курс в Москве - и в других местах
"	59.	15.	22. 11. 7.	Состояние курса в Москве и в других местах	Курс в Москве - и в других местах
9.	"	15.	7.	Состояние курса в Москве и в других местах	Курс в Москве - и в других местах
"	60.	7.	11. 3. 21.	Состояние курса в Москве и в других местах	Курс в Москве - и в других местах
"	61.	8.	15. 7. 31.	Состояние курса в Москве и в других местах	Курс в Москве - и в других местах
"	62.	15.	22. 14. 7.	Состояние курса в Москве и в других местах	Курс в Москве - и в других местах
"	63.	20.	27. 19. 12.	Состояние курса в Москве и в других местах	Курс в Москве - и в других местах

Nazwiska geograficzne

Identyfikacja osoby poprzez wskazanie miejsca zamieszkania lub pochodzenia jest znana wielu narodom europejskim. Formacje analityczne z *von* używane były w krajach niemieckojęzycznych, w wielu z nich zachowały się do dnia dzisiejszego. Taki sposób identyfikacji człowieka ma też bogatą tradycję w kulturze żydowskiej. Już w BIBLI, w najstarszej jej części, znajdziemy wiele przykładów stosowania określeń wskazujących na pochodzenie danej osoby. W KSIĘDZE RODZAJU mamy *Egipcjanke Hagar* (Gen 25, 12), *Aramejczyk z Paddan-Aram, Laban Aramejczyk* (Gen 25, 19). Nie brak określeń geograficznych również w NOWYM TESTAMENCIE: *Szymon z Cyreny*, także *Cyrenejczyk* (Mat 27, 32), *Maria Magdalena*, tj. *Maria z Magdali* (Mat 27, 55). Podobnie jak inne określenia występujące obok imienia i pełniące funkcję precyzującą identyfikację z czasem przekształcały się w samodzielne nazwy osobowe, czego przykładem jest np. *Magdalena* [zob. Bubak, 1993, 209; Malec 1994, 374]. Przydomki i dodatkowe określenia pozwalające odróżnić osoby o popularnych imionach systematycznie pojawiają się także w czasach nowożytnych. Deskrypcje toponimiczne i najprostsze przydomki geograficzne u Żydów europejskich rejestrowane są od dawna. Można tu przytoczyć przykład sławnego uczonego z XII wieku Mojżesza ben Nachmana, który oprócz określeń: *Rabbi Mosze ben Nachman, Nachmanides, Nachmani, RaMBaN* [zob. Schoeps 2000, 585] nosił też przydomek *Geroni* od miasta *Gerona* [Tronina 1999, 313]. Nazwiska geograficzne u Żydów zaczęły pojawiać się w Prowansji już w XII wieku, nie przyjęły się jednak jako nazwy dziedziczne z powodu dużej ruchliwości Żydów [tamże, 313]. Nazwiska geograficzne Żydów osiedlających się w Polsce mają korzenie nie tylko w rodzimej tradycji nazewnictwa Żydów. Ich rozwój ściśle wiąże się z kształtowaniem się nazwiska toponimicznego w kulturze polskiej. Jak wynika z polskich badań onomastycznych, określenia odmiejscowe w postaci deskrypcji, imię + przyimkowe określenie odmiejscowe z przyimkiem polskim *z* lub łacińskim *de* typu *Bartosz z Gorzicz* (1421), *Sandzimir de Glinicze* (1434) [Kaleta 1998, 45] towarzyszyły Polakom od zarania dziejów. Na ich bazie ukształtowało się najwcześniej zwyczajowe nazwisko szlacheckie w postaci przymiotnika na *-ski*. Na późniejszym etapie rozwoju tych struktur nazwi-

ska odmiejscowe na -ski pojawiły się u mieszczan, a następnie u chłopów. Jednak pierwotne struktury analityczne nie zostały całkowicie wyparte przez wygodniejsze formy syntetyczne. Nazwy osobowe w formie odmiejscowego wyrażenia przymkowego długo jeszcze funkcjonowały w języku potocznym na równi z formami syntetycznymi, o czym świadczą w pewnym sensie również analizowane tu źródła białostockie, ponieważ w przypadku nazwiska żydowskiego na ziemiach polskich działały te same mechanizmy. Encyklopedie i różnego rodzaju leksykony zawierają wiele przykładów stosowania podobnych struktur nazewniczych od najwcześniejszych lat pobytu w Europie i na polskiej ziemi, por.: *Leon de Bagnols* (1288), *Meir ben Samuel ze Szczebrzeszyna* (XVII w.), *Aaron z Karlina* (XVIII w.), *Mendel z Kocka* (XVIII w.) itp. [zob. Borzymińska, Żebrowski 2003]. Nie brak tego typu deskrypcji w materiale źródłowym z Podlasia, *Aran Żyd z Horoszczy* (1570), *Samuel z Kowla* (1663), *Mendel z Nowej Wsi* (1771) itp. [zob. Dacewicz, 2008, 81]. Tego typu struktury znajdziemy też w materiale źródłowym z XIX wieku. Deskrypcje odmiejscowe w aktach pojawiały się zarówno obok:

a) imienia, patronimu i nazwiska:

Абрам Лейбович Гутман из Хорошъ Губа Баша Михелиовна сын Мошка (U 1839, 33);
Абе Йоселович Клейнерман из Пруфена с девицею Фейга Шмуеловна Кац (Ś 1860, 15);

b) imienia/imion i nazwy patronimicznej:

Абрам Гершович из Одельска с девицею Йоспо Сроеловна Соффер (Ś 1858, 14),
Хая Фрейда Лейбовна из Тыкочина (Z 1861, 26); *Ицко Йоселиович В Сказку Книшински Двора Шломовна доч Рахла* (1839, 19); *Ицко Авиезерович из Трещина Пеша Йоселиовна сын Йосель* (1839, 24); *Абрам Геркович из Гиндур Бадане Гершовна доч Лея Цивье* (U 1839, 22);

c) tylko imienia/imion:

Абрам из Белосток (Z 1866, 96); *Абрам из м. Чехеновца* (Z 1861, 34); *Абрам Файвель из Гонондза Рохеля Зальмановна сын Хаим* (U 1839, 3).

Cechą charakterystyczną akt Gminy Żydowskiej w Białymstoku jest zwyczaj umieszczenia w metryce obok szczegółowych danych osobowych mężczyzny często także informacji o jego miejscu zamieszkania lub pochodzenia, wykonywanym zawodzie w nielicznych wypadkach również wzmianki o obywatelstwie. Porównajmy najbardziej charakterystyczne zapisy:

мещан м. Шерешевы Пружанскаго уезда а постоянных жителей Белостока Мордки-Елия Ароновича-Гершовича и жены его Гутки Бендетовны урожденной Шапира супругов Баренбаумов сын Кадыш (U 1835, 13); *Цалько Мовиович Курляндский из м. Домброва жена Эстер Шлимовна сын Шмуль-Борух* (U 1875,

27); *Герш-Меер Янкелиович Левин из м. Хороща жена Двора Мовшовна сын Хаим* (U 1875, 32); *Зундель Юхновецкий из г. Белостока жена его Мериам Минделя доч Шейна-Фрейда* (U 1875, 31); *Литман Лейбович из г. Соколки* (Z 1846, 30); *Еврей Шолем Янкелиович Закусочи* (? tak odczytane z rękopisu) *Школьник из г. Белостока* (Z 1865, 7); *Вдова Фейга из г. Белостока* (Z 1865, 24); *Ребенка Шейна доч Елиота из г. Тыкочин* (Z 1865, 24); *Ребенок Вольф Бениаминович Кан из м. Яново Сокольскаго уезда* (Z 1876, 2); *Ребенок Шлиома Янкелиович Розенталь из г. Менджерича Царства Польскаго* (Z 1876, 2).

Czasami te dodatkowe informacje są bardzo szczegółowe, wręcz drobiazgowo, informują nie tylko o miejscowości, również o obwodzie, guberni lub kraju. Warto zatem przeanalizować dokładniej miejsca pochodzenia Żydów białostockich, jest to bowiem świadectwo migracji tego narodu, ich wędrówek po Europie, a zwłaszcza po Polsce i Rosji. W deskrypcjach odmiejscowych w metrykach żydowskich odnotowano następujące miejscowości: *Augustów/Jagustów* (4), *Amdur (Indura)* (5), *Amstibow (Mścibów/o)* (2), *Azor* (2), *Bocki* (w wariantach: *Bod'ki, Botka/Botkie*) (13), *Barditszew (Berdyczów)* (1), *Białystok* (1127), *Berlin* (1), *Berszter* (1), *Biała (Lubelska gub.)* (1), *Biale (Królestwo Polskie)* (1), *Bielsk (Podlasie)* (7), *Brańsk* (11), *Brześć Lit.* (20), *Brisk* (2), *Brok (Królestwo Polskie)* (1), *Budka* (1), *Buten (Słonim. Ujezd)* (1), *Bysk* (1), *Baklerowo* (1), *Ciechanowiec* (4), *Ciechanów* (18), *Choroszcz* (91), *Dombrowa* (8), *Drohiczyn* (1), *Drozdowo (Łomż. Gubernia)* (1), *Dubno* (2), *Dubrowa* (4), *Goniondz* (i warianty *Gonidz, Gondz* i in.) (54), *Indura* (też *Gindura*) (8), *Hołynka (Golunka)* (2), *Gródek (Gorodok, Orodok)* (32), *Grodno (Gorodno)* (75), *Grajewo* (2), *Iwja* (1), *Jabłonna* (1), *Jabłonka* (1), *Jalówka* (7), *Janów* (32), *Jesionówka (Jasienówka)* (23), *Jaświły* (1), *Jedwabne* (3), *Jeminy Randona* (1), *Jendrzewo (Jędrzejewo)* (1), *Jeszumowiec (Jesionowiec)* (1), *Juchnowiec* (2), *Jurburg* (2), *Kobryń* (6), *Kajdany (Kiejdany)* (1), *Kalwaria (Augustowska Gubernia)* (10), *Karlin* (2), *Kartusza-Bereza (Bereza Kartuska)* (1), *Knyszyn* (50), *Kalinowo* (1), *Kolno* (16), *Korczyń* (4), *Korycin* (10), *Kosak (Kosaki Łomżyńska ujezd.)* (1), *Kosewo* (1), *Kowno* (5), *Krynki* (67), *Kuźnica* (5), *Lida* (2), *Lisków/owo* lub *Łysków/-owo* (3), *Lublin* (1), *Łomża* (29), *Łunna* (4) i *Łunnik* (1), *Malewo* (2), *Mariampol (Suwalska Gub.)* (1), *Międzyrzec (Mesericz, Mizericzje)* (6 + 2+ 1), *Merecz/ Meresz (Trokskij ujezd)* (3), (2), *Milejczyce* (1), *Mińsk* (8), *Mohylów* (7), *Molewy/Molawy* (5), *Morli* (1), *Most* (1), *Narewka* (1), *Niezabudki* (2), *Nieśwież* (3), *Nowogródek* (3), *Nowy Dwór* (4), *Nowo Sirwint* (1), *Obelin* (1), *Ojew(o) (Imianski ujezd)* (1), *Orla* (83), *Orsza* (1), *Oszmiana (Wilen. Gub.)* (2), *Ostrin* (2), *Ostrołęka (Ostrolinka)* (1), *Ostrów* (5), *Pejznie* (1), *Piaski (Piesk)* (3), *Pinica* (1), *Pińsk* (8), *Poniewy* (1), *Parczewo (Porcewo/Porocowo Król. Polskie)* (4), *Porozowo (Porizowo)* (2), *Prufen* (1), *Prużany* (10), *Rajgród* (7), *Rezicz* (1), *Ryga* (1), *Rochanka (Lid. Ujezd)* (1), *Rożan/ń* (6), *Rossejn* (1), *Rudka/Rutki* (4), *Sokółka* (4), *Sopoćkinie* (1), *Sielce* (3), *Siemiatycze* (19), *Siolko (Nowoaleksandr. Ujezd)* (1), *Sidra* (6), *Siedlce (Siedlecka Gub.)* (2), *Sina* (1), *Skidel* (6), *Skidwil (Rossijanski ujezd)* (1), *Słonim* (20), *Sluck* (4), *Sokol* (2), *Sokółka* (55), *Starokonstancin* (1), *Stawiska* (7), *Szczuczyn*

(Sztuczyn) (5), Suchowola (20), Suraż (20), Suwałki (20), Swislewicze (1), Swislocz (16), Szereszewo (13), Szklów/Szklowo (2), Tykocin (143), Terespol (Traspole, Trespol) (1), Trestanie (1), Trestin (1), Treszczanie (Treszczenie, Treszczjane) (3), Trewiskie (1), Troszczanie (Trżaszczanie, Trżeszczanie, iz Troszczan) (7), Trżciany (iz Trżcian) (8), Wąsosz (Wansace) (1), Wapnik (1), Warszawa (3), Wasiliszki (Lidskij ujezd) (5), Wasilków (45), Widne (Król. Polskie) (1), Widukle (1), Widza (Kowienska gub.) (1), Wilno i ujezd (22), Wysokie (4), Witebsk (4), Wojno (Siedl. Gub.) (1), Wola (Grodz. Gub.) (1), Wołkowysk (23), Wołpa (5), Wysienicze (1), Wysokie Pols. (2), Wysokie Lit. (1), Wysokie Maz. (2), Zabłudów (158), Zambrów (3), Zamość (iz Zamuszcza) (1), Zaręby Kościelne (Łomż. Gub.), (1), Zawady (1), Zelwa (3), Żagary (1).

Według zapisów w aktach Gminy Żydowskiej do Białegostoku przyjeżdżali obywatele amerykańscy, austriaccy, pruscy oraz mieszkańcy Królestwa Polskiego, por.:

Американский подданный Сроль Янкелиович Якубс купец жена его Ривка Матысовна сын Яков (U 1872, 3)

i ta sama para małżeńska w późniejszym akcie urodzenia córki:

Американский подданный Израиль Яковлевич Якобс жена его Ревекка Матысовна доч София (Ципа) (U 1875, 19); Шая Бибер Австрийский подданный жена его Хана Зискиндовна сын Исаак (U 1875, 6); Прусский подданный Генрих-Хаим Шмеревич Финкельштейн жена Августина Абрамовна доч Леонеа (U 1875, 27)

i zapis późniejszy w metryce syna:

Прусский подданный Генрих-Хаим Шмеревич Финкельштейн Августина Альбертовна Абрамовна сын Самарий (U 1877, 11).

Jeśli pochodzenie z odległych krajów odnotowano w pojedynczych przypadkach, to już Królestwo Polskie jest wymieniane wielokrotnie:

Нохум Аронович Миңц из Царства Польска Хая Ицковна Заблудовска сын Гдалия (U 1839, 2); Сымхо Лейбович Едвабник В Сказску Царству Польскаго Гитка Шебшелиовна сын Янжел Хацкел (U 1839, 15); Зусман Шабсович Кац из Царства Польска Фрума Сара Йоселиовна доч Голде (U 1839, 25); Шмуть Нисонович из Царства Польскаго доч Двора Цирель (U 1846, 6); Шлиома Мовшович Вонсосы жена его Ципа роботник из Царства Польскае сын Зелиг (U 1864, 60).

Według danych statystycznych, w metrykach urodzeń najczęściej odnotowano Białystok. Jeśli przyjąć, że u wielu białostoczan nie pojawiały się informacje o miejscu zamieszkania, ponieważ było to oczywiste, to należy stwierdzić, że diaspora żydowska była tu już bardzo silna. Niewątpliwie Białystok był w XIX wieku atrakcyjnym

miejszem zamieszkania pod wieloma względami (powstanie prężnego ośrodka przemysłowego, kolej, sąsiedztwo z Królestwem Polskim i Prusami Wschodnimi), stąd rosło zainteresowanie nim ludności żydowskiej zarówno z najbliższych okolic, jak i bardziej odległych miejsc w Rosji carskiej. Dane statystyczne dowodzą, że najwięcej napływało do Białegostoku ludności żydowskiej z okolicznych miast i miasteczek: Choroszczy, Wasilkowa, Supraśla, Tykocina, Zabłudowa. Osiedlali się tu najczęściej Żydzi z guberni najbliższych, przyjeżdżali z Augustowa, Brześcia Litewskiego, Grodna, Łomży, Suwałk, Wilna oraz miast i miasteczek położonych wokół tych ośrodków. Napływała też ludność z bardziej odległych miejsc na Białorusi: Orszy, Mińska, Witebska oraz Ukrainy, Wołynia, znad Morza Czarnego. Wymieniana jest również Kurlandia. Te wędrówki znajdują potwierdzenie w nazwiskach Żydów białostockich, które w postaci syntetycznej ukształtowały się w formie rzeczownika lub przymiotnika.

Formy rzeczownikowe powstawały po opuszczeniu przyimka *iz*: *iz m. Tykocin* > *Tykocin*, *iz m. Sokolka* > *Sokolka* itd. Nie zawsze jednak występowało przy nazwie miejscowej określenie miasto, miasteczko, siolo itp. Wówczas po przyimku umieszczano nazwę miejscowości w mianowniku, z punktu widzenia gramatyki słowiańskiej była to forma nieodmienna lub w dopełniaczu, np. *iz Choroszcz*, *Tykocin*, *Wasilków*, ale też *Zabłudowa*, *Tykocina*, *Orli* itd., por. zapisy z metryk:

Борух Меерович из Хворощ Рохля Менделиовна сын Герш Юдко (U 1839, 4); *Иовель Танхумович из Хворощ Хая Хиелиовна сын Танхум* (U 1839, 21); *Ицко Мошкович из Кузница сора Мошкова сын Мошко* (U 1839, 21); *Бениамин Иоселиович из Орля Ливша Гершовна Барушовна доч Фрейда* (U 1839, 25) itp. *Абрам Вольфович из Заблудова Черна Овсеговна доч Лея* (U 1839, 20); *Бениамин Иоселиович из Орля Ливша Гершовна Барушовна доч Фрейда* (U 1839, 25); *Янкель Овсевич из Хорощ Хана Пейсаховна доч Пая Фейгля* (U 1839, 34); *Ефраим Мордкович из Сказку Дубна Хана Абрамовна Гершова сын Мордко* (U 1839, 14).

W obu wypadkach opuszczenie przyimka *iz* dawało podstawę do przeniesienia nazwy miejscowej z klasy toponimów do klasy antroponimów. Przykład nazwiska tego typu występuje w zapisie:

Герш Шабсович Соколка Фейга Боруховна сын Барух Шабса (U 1839, 4).

W podobny sposób powstawało toponimiczne nazwisko dopełniaczowe, jeżeli w deskrypcjach zastosowano poprawną gramatykę słowiańską, tj. po przyimku umieszczono nazwę miejscową w dopełniaczu zgodnie z polską lub rosyjską normą językową: *iz/z Choroszczy*, *Tykocina*, *Wasilkowa* itp., por. zapisy z metryk:

Вольф Янкелиович из Янова Хая Вольфовна доч Ривка (U 1839, 22); *Мошка Шлиома Ицкович из Гродка Бейле Мошкова сын Ицко Лейб* (U 1839, 11); *Лейб Сохорович*

из г. Стависк Фейга Ицковна сын Борух (U 1839, 10); Абрам Файвель из Гопондза Рохеля Зальмановна сын Хаим (U 1839, 3).

Deskrypcje tego typu były punktem wyjścia do ukształtowania się dopełniaczowych nazwisk odtoponimicznych, por.:

Хаим Тевель Лейбович Порцева (z Parcewa na Grodzieńszczyźnie – dopis. Z.A.) *жена его Несель доч Лозера Розенבלата из г. Белостока доч Ареуба* (1862, 83); *Герш Ицкович Гродко* (z Gródka w pobliżu Białegostoku – dopis. Z.A.) *Двора Лейбовна Маранцова доч Сора* (1839, 31).

Wśród nazwisk dopełniaczowych najbardziej charakterystyczną grupę tworzą nazwiska pozornie patronimiczne. Ukształtowały się one na bazie nazw miejscowych pochodzących od patronimów w liczbie mnogiej na: *-owicze/-owiczi, -uki*, itp. Przeniesienie formy dopełniacza liczby mnogiej takiej nazwy miejscowej do klasy nazw osobowych dawało nazwisko formalnie tożsame z patronimicznym: T: *Барановиче/Барановичи*: из *Баранович* > n. osobowa *Баранович/Baranowicz*. Te pozorne patronimy różnią się od właściwych pochodzeniem podstawy słowotwórczej:

- 1) sensu stricto toponimiczny charakter ma nazwisko utworzone na bazie nazwy miejscowej; sufixs patronimiczny należy do podstawy słowotwórczej, np. *Trofimowicz*;
- 2) patronimiczny – powstałe na bazie nazwy osobowej ojca, tzn. na bazie jego imienia, nazwiska lub przezwiska i są derywowane sufixsalnie w planie antroponimicznym, np. *Szabsowicz*. Dodatkowych informacji o typie nazwiska udziela imię będące podstawą słowotwórczą nazwy osobowej: w patronimach żydowskich nie występują imiona chrześcijańskie, ponieważ takich imion Żydzi w tamtym okresie nie nadawali swoim dzieciom, lub nadawali bardzo rzadko w określonych warunkach.

Mechanizm powstawania formacji przymiotnikowych był równie prosty jak i poprzednich: w metrykach obok wyżej zaprezentowanego schematu „X z ...” wprowadzano zapisy typu: „białostocki, zabludowski, wasilkowski... mieszczanin/obywatel/kupiec/krawiec”. Obok zapisów typu:

Юдель Давидович Литвин – Ента Сора Бениаминовна обыватель г. Белостока сын Айзик (U 1861, 23); *Ашер Беркович Тененбаум – Рохля Волфовна обыватель из Белостока сын Лейб* (U 1861, 39); *Иосель Хаим Лейбович – Хана, Кузнец из Одельска сын Абрам* (U 1861, 64)

występowały też następujące:

белостоцкого мещанина Бендета Лейбовича Катинки и законной жены его Хаи-Нехи Лейбовны сын Симха (U 1835, 2); *Кнышинский мещанин Абрам-Лейб*

Гершинович Махай, Хана-Гитель Рувиновна сын Рувин (U 1877, 44); *Абрам Ицкович Новодворский шинкаръ жена Райца Хаимовна сын Ицко* (U 1874, 3).

W żywym języku potocznym te formuły skracano pozostawiając tylko człon informujący o miejscu pochodzenia lub zamieszkania i takie skrócone informacje wprowadzano do akt. Z czasem uznano je za ważny element identyfikacyjny i zaczęto traktować jak nazwisko, o czym świadczą następujące metryki, w których ta sama osoba jest identyfikowana za pomocą nazwiska w formie przymiotnikowej:

Хаим Гершович Юхневецкии Сапожник с девицею Гитлею Нехемиевною (Ś 1868: 4);
Хаим Гершович Юхневецки с женою Гитля доч Нехемия Кагана (R 1868: 7).

Proces kształtowania się genetycznie słowiańskiego nazwiska odmiejscowego dobitnie ilustrują następujące zapisy:

Фейвель Давидович Заблудовска с девицею Пешка Маркусовна Заблудовска (Ś 1856, 3); *Фейвель Михелович из Заблудовска с девицею Сорюю Михелевною Фейгуш из Бришц* (Ś 1856, 11); *Янкель Беркович Маковска Хана Лейбовна сын Лейб* (U 1856, 10); *Фейвель Фейвелиович из Заблудова с розведшею Фейга Гершова* (Ś 1857, 8); *Фейвель Михелович Заблудовски Сору Янkelовна Фейгуш сын Янкел* (U 1858, 24). *Фейвель Михелович Заблудовски Сору Янkelовна Фейгуш из Бреста сын Хаим или Ефим* (U 1860, 10); *Файвел Михелович Заблудовски жена его Сора сын Сроль* (U 1862, 51).

Mamy tu cały ciąg określeń: *из Заблудова : из Заблудовска : Заблудовска : Заблудовски*. Zniekształcanie nazw miejscowości było wynikiem słabej znajomości języków słowiańskich i kłopotami artykulacyjnymi trudnych połączeń głosek w słowiańskich nazwach miejscowych. Stąd w nazwiskach toponimicznych Żydów białostockich znajdziemy wiele wariantów nazw miejscowych powstałych w wyniku zniekształceń, co znajduje odbicie w różnorodności i wariantywności nazw osobowych, por. nazwiska powstałe na bazie toponimu Tykocin w różnych jego wariantach graficznych, fonetycznych i morfologicznych: *Тыкоцин, Тикоцин, Тыкочин, Тыкотын, Тиктин, Тиктын, Тыктын* itp., oraz przymiotnikowe: *Тикоцки, Тикотски, Тикотскы, Тыкоцки; Тикоцкий; Тикотский, Тыкоский; Тикотчински, Тыкочински, Тикоцински, Тикоциньски, Тыкочински* itp.

W świetle metryk Żydów białostockich miejsce zamieszkania i nazwisko odmiejscowe były bardzo ważnym elementem identyfikacyjnym. Metryki zawierają szereg przykładów, gdzie obok ukształtowanego już w formie przymiotnika nazwiska pojawia się jeszcze ponowiona informacja o miejscu zamieszkania:

Михель Шлимович Кнышинский из м. Кнышина жена его Ривка-Етля Кальмановна сын Янкель (U 1875, 28); *Арон Меерович Сакольский из Сакола – Шейна Ицковна Кон доч Фейга* (U 1861, 39); *Еля-Нохум Айзыкович Заблудовский из*

м. Орли жена Баша-Хана Абрамовна сын Мордко (U 1875, 29); Зундель Юхновецкий из г. Белостока жена его Мериам Миндела доч Шейна Фрейда (U 1875, 31).

W ten sposób ukształtowane nazwisko odtoponimiczne stało się bardzo ważnym nośnikiem informacji o miejscu urodzenia, zamieszkania lub pochodzenia rodziny. Badania nazewnictwa żydowskiego przeprowadzone przez L. Dacewicz [2008] dowodzą, że proces kształtowania się syntetycznej formacji na *-ski* był długotrwały i sięga XVI wieku. Chociaż do XVII wieku nazwiska na *-ski* należały jeszcze do rzadkości, to już w XVIII wieku liczba ich znacznie wzrosła. Nadal jednak były mniej popularne od nazwisk patronimicznych i odzawodowych [Dacewicz 2008, 82]. Wiek XIX przynosi już wyraźny wzrost popularności nazwiska odtoponimicznego. Zasób nazwisk geograficznych z okresu 1835-1877 i szczegółowe wpisy w metrykach o miejscu pochodzenia lub zamieszkania informują o złożonych procesach nazwotwórczych i różnorodności struktur nazw odmiejscowych w antropimii żydowskiej z terenu Podlasia. Poniższa tabela ilustruje zasób derywowanych i niederywowanych genetycznie słowiańskich i obcych nazwisk odmiejscowych w najstarszym badanym tu okresie funkcjonowania gminy żydowskiej w Białymstoku (1839-1849) i moment pojawienia się poszczególnych nazw osobowych w Białymstoku do 1877 roku włącznie. Takie zestawienie pozwala ocenić skalę migracji ludności żydowskiej uwarunkowanej czynnikami historycznymi i politycznymi związanymi z represjami po powstaniach polskich (listopadowym i styczniowym) oraz systematycznym ograniczaniem strefy osiadłości i pogromami wynikającymi z pogardy i ogólnej niechęci urzędników Rosji carskiej do Żydów. Zestawienie formy nazwiska odmiejscowego z poprawnym słowiańskim (polskim i rosyjskim) brzmieniem nazwy miejscowej pozwala też ocenić stopień przyswojenia języków słowiańskich przez ludność żydowską zarówno na poziomie fonetyki, jak i morfologii oraz słowotwórstwa, co może być pomocne przy szczegółowych badaniach nad językiem Żydów z Europy Wschodniej.

Nazwiska	1835- -1849	1850- -1859	1860- -1869	1870- -1877
Августовски , -а, -ий, -ая: Augustów (22) 62, 65, 68, -ий 61, 65, 66, 68, 71, 72, 74, 77, -ая 72, 74, 75			+	+
Авербух : Auerbach (Oberpfalz – Bawaria) (1) 61			+	
Агустовски , -ий: zob. Августовски (2) 56, 62, -ий (4) 66, 71, 74		+	+	+
Адельский : Odelsk (Sokółka) (1) 77				+
Аезенштат : zob. Айзенштат (1) 55		+		
Азие : zob. Азия (1) 74				+
Азия : Azja (3) 71, 73, 75				+
Айверовский : Wejwery (Mariampol, dziś na Litwie) (3) 73, 75, 77				+
Айзенштад : zob. Айзенштат (4) 68, 69, 72			+	+
Айзенштат : Eisenstat (Austria) (41) 46, 54, 56, 58, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77	+	+	+	+
Айзенштот : zob. Айзенштат (1) 46	+			
Айзонштат : zob. Айзенштат (1) 54		+		
Акуновский : Okuniew (Witebsk) (1) 63			+	
Альперн : Heilbron (Wirtembergia) (4) 55, 71, 75		+		+
Амдурский , -ая: Amdur = Indura (Grodno) (8) 46, 70, 74, -ая 66, 71, 76	+		+	+
Аненберг : Annenberg (Kurlandia) (2) 66, 67			+	
Арист : Oristowo (Kowno); por. К: Орист (1) 71				+
Аршан : Orsza, Orszany (1) 72				+
Асианский : Osinki (Suwalki), Osiny (Gostynin) (1) 74				+
Аснестинский : Asnaszany (Soroki) (1) 57		+		
Ацковский : Hački (Białystok) (1) 66			+	
Безин : Bezyn (Orgiew), Bezeny (Soroki) (1) 56		+		
Безим : Bejzyny (Zaslavl); por. К., Z: (5) 65, 68, 72, 73			+	+
Бабизе : zob. Бабица (4) 63, 73, 74, 75			+	+
Бабица : Babiczi (Brześć, Sluck, Homel), Babice (Przemyśl, Lublin), Babica (Witebsk) (1) 77				+
Бабр : Bobra (Sokółka) (1) 58		+		
Багон : Bagny (Sokółka, Kobryń), Bagno (Białystok) (4) 65, 69, 74			+	+
Баер : 'Bawarczyk' (1) 46	+			
Балендер : Balandzi (Rossieny); por. Ch: (1) 70				+
Балтер : Bałta (Podole) (1) 66			+	
Балшик : Bolszi (Rossieny); por. Ch: (1) 61			+	
Бар : Bar (Mohylów) (1) 65			+	
Баран : Baranie (Dubno); por. К., Ch: (4) 66, 67, 74, 75			+	+

Баранкер: pol. Baranki, ros. Баранки (Bielsk Podl., Mohylów) (4) 67, 72, 74, 75			+	+
Баранович: Baranowicze, (Suwalki, Nowogródek); por. P: (2) 73, 74				+
Баранц: Barancy (Wilejka, Oszmiany) (1) 61				
Бариновский: Baronowo (Grodno), Barino, Barinowo (Wiatka) (1) 67, 75			+	+
Барисевич: T. Borysewicz (Pińsk) (1) 70				+
Баркун: Borkuny (Poniewież); por. K: (1) 66			+	
Баронкер: zob. Баранкер (1) 67			+	
Барсук: Barsuki (Wilejka, Połock, Gorodok); por. K: (1) 74				+
Барщевер: Barszczewo (Witebsk) (1) 71				+
Барщевская (f): zob. Барщевер (1) 75				+
Бахрах: Bacharach (Rhineland – Niemcy) (6) 64, 66, 71, 76			+	+
Бацер: Bacze (Łomża) (11) 63, 65, 66, 68, 72, 74, 75, 76			+	+
Бацковски, -ий: Boćki, zob. też Бачковский (2) 64; -ий 68;			+	
Бачковский: Baczki (Sokolów Podl.) (1) 74				+
Бачурская (f): Baczuny (Szawle, Poniewież), Baczkurin (Lipowiec) (1) 74				+
Башвер: Baszowa (Łuck); por. P: (1) 71				+
Башковски, -а, -ий: Baszkowce (Wołyń), Baszki (Witebsk); por. P: (3) 57, 62		+	+	
Бабизе: zob. Бабизе (1) 73				+
Бедовский: Bieda Adamowa (Augustów), Бедово (Astrachań, Moskwa) (1) 77				+
Безунер: Bieźuń (Sierpc) (2) 72, 74				+
Белах: zob. Белях (11) 46, 48, 54, 58, 65, 68, 70, 72, 74, 75, 76	+	+	+	+
Белох: zob. Белях (13) 55, 61, 62, 63, 66, 69, 70, 72, 75			+	+
Белех: zob. Белях (1) 65				+
Белинскер: Bieliny (Gorodok) (1) 56		+		
Белков: Bielki (z Bielkow) (Kijów, Psków, Smoleńsk); por. P:, K: (1) 73				+
Беллох: zob. Белях (4) 66, 71, 72, 76			+	+
Беллах: zob. Белях (1) 66, 72			+	+
Беловский: Białówka (Galicja), Bieli, Biełoje (Białystok, Pińsk), Bielowo, (Kostroma, Psków i in.) (1) 70				+
Белогурский: pol. Białogórcze, ros. Белогорцы (Grodno), pol. Białogóry, ros. Белогоры (Brześć) (4) 71, 72, 76				+
Белостокский: zob. Белостоцки (2) 67, 72			+	+

Белостоцки , -ий, -ая: pol. Białystok, ros. Белосток (18) 63, -ий 66, 67, 71, 72, 74, 75, 76, 77, -ая 73, 76			+	+
Белосукенский : Białosuknie (Grodno) (1) 74				+
Белуский : Białousy (Sokółka, Witebsk) (1) 74				+
Бельски : Bielsk (Podl.), Bieli, Bieloje, zob. Беловский (2) 63, -й 66			+	
Белях : Bielaki (Psków, Wiatka, Mińsk, Witebsk); por. Ch: (1) 70				+
Бендер : Bendery (Bessarabia); por. Z: (1) 67			+	
Бергер : Bereg, -i (Dubno); por. Z:, K: (5) 67, 71, 72			+	+
Берлин : Berlin (Niemcy); por. P: (1) 56		+		
Бернат : Biernaty (Święciany) (1) 64			+	
Берштер : Berszty (Grodno); por. Z: (2) 63, 68			+	
Бешер : Beszi (Kowno) (1) 65			+	
Бжестовицки : pol. Brzostowica, ros. Берестовица, Brzostowicc (Radzyń) (1) 66			+	
Билецкий : Bileckie (Podole) (1) 75				+
Блок : zob. Блох (1) 46		+		
Блох : 'Włoch' (28) 57, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77			+	+
Бобовник : Bobownia (Śluck); por. Z: (1) 72				+
Бобовский : Бобовики (Orsza), Бобовка (Rogaczew) (1) 66			+	
Бобровкер : Bobrówka (Białystok, Brześć, Wilno, Witebsk) (1) 39		+		
Бобровский : Bobry (Grodno, Lida), zob. Бобровкер (5) 54, 66, 68, 74			+	+
Богон : Bogani (Rosja) (1) 74				+
Бодкер : Bodaki (Bielsk) (2) 68			+	
Бодовский : Badówka (Wolyń) (4) 74, 75, 76				+
Бодре : Bodry (Psków); por. Ch: (1) 64			+	
Бозунер : Buzuny (Śluck), por. Ch: (1) 59			+	
Болендер : zob. Балендер (1) 74				+
Борат : Boratyn (Galicja), Boratyńszczyzna (Sokółka); por. Ch: Борат(1) 72				+
Борейдовский : Brody (liczne n. m. w Polsce, na Białorusi); por. Ch: Борода (1) 69			+	
Борейш : Borisy (Bielsk); por. P: (1) 76				+
Бориновц : Borynia (Turka) (1) 64			+	
Борицевер : Boryczew (Śluck, Mozyr) (1) 39		+		
Боровски , -а, -ий, -ая: Borowa, Borowe, Borówka (n. m. licznie występujące na Lubuszczyźnie, Litwie, Białorusi) (7) 66, -а 66, -ий 72, 73, 75, 76, -ая 75			+	+

Бродскер: zob. Бродский (1) 46	+			
Бродский: Brody (Lemberg) (1) 75				+
Брозовский: Брозовка (Lida), Brzozowa i in. (1) 68			+	
Бройда: zob. Брауда; por. Ch: (1) 64			+	
Бройде: zob. Брауда (4) 62, 64, 66, 76			+	+
Брузанский: Bruże (Telszi), Bruzi (Poniewież) (1) 67			+	
Брунер: Brunnen (Kurlandia); por. Ch: (1) 67			+	
Брушевский: Bruszewo (Łomża) (1) 73				+
Брянски, -ий: Brańsk (Bielsk Podl.), Брянск (Orzeł) (6) 63, -ий 66, 75, 77			+	+
Бубрак: Bobra (Sokółka), Bobry (Grodno); por. P: (2) 63, 66			+	
Бубрик: Bobryk (Mińsk, Radomyśl), Bobryki (Mozyr), Bobrzyki (Wilno); por. P:., K: (10) 61, 63, 64, 65, 68, 69, 72, 76, 77			+	+
Будковский: Budki (Lublin, Podole, Wołyń), Budków (Galicja) (1) 69			+	
Будовский: Buda (Kowno, Mozyr), БУДЫ (Drissa, Lepel) (1) 72				+
Булан: Bułany (Szawle) (3) 63, 70, 72			+	+
Буланд: Bulandino (Smoleńsk, Tuła), zob. Булан (1) 74				+
Булендер: zob. Буланд (1) 69			+	
Булкен штейн: zob. Булковштейн; por. K: (1) 39	+			
Булковштейн: Bulkowo (Kobryń) + sztejн; bulka + sztejн; por. P:., K: (14) 46, 54, 58, 61, 62, 63, 64, 65, 71, 72, 74, 75, 77	+	+	+	+
Бурланд: Burlandaewa Tumba (Kazań); por. K:., Ch: (1) 72				+
Бурлак: Burlak, Burlaki (Białoruś, Rosja); por. Z: (1) 70				+
Бурлик: Burlejki (Wilno), Burlej (Charków); por. P:., Ch: (1) 69			+	
Бур(ин): Bury (Witebsk); por. P:., Ch: (1) 66			+	
Бурлянд: zob. Буланд; por. K:., Ch: (1) 72				+
Бурцик: Burcy (Witebsk) (2); por. Ch: (2) 55, 57		+		
Бурцинер: zob. Бурцик (1) 61			+	
Бурчик: zob. Бурцик; por. Ch: (2) 72				+
Буслак: Busły (Mińsk); por. K:., P: (1) 77				+
Бутенер: Butany (Witebsk, Mohylów) (1) 73				+
Бутковски: Butkowo (Charków), Butków (Śląsk, Galicja) (1) 66			+	
Бушевич: Buszewiczy (Wilno) (1) 67			+	
Былинский: Belin (Kobryń, Kowel), Bilin (Ukraina) (1) 69			+	

Бялестоцкой: zob. Бялостоцки (1) 54			+		
Бялистоцки: zob. Бялостоцки (5) 63, -а 70, -е 64, -ий 69,				+	+
Бялостоцки, -а, -ий: Białystok (11) 55, -а 56, 57, -ий 66			+	+	
Ваецкий, -ая: Wajtele (Telszi) (2) 73					+
Вале: Wala (Nowgorod); por. К: (1) 46		+			
Валах: Wołoch, Wałachówka (Galicja) 39, 54, 55, 58, 63, 64, 69, 72		+	+	+	+
Валинский: Walne (Augustów), zob. Вале (1) 72					+
Валлах: zob. Валах (1) 76					+
Варан: Worony (Białoruś); por. К: (1) 72					+
Варшавич (f.): zob. Варшавски (1) 77					+
Варшавски, -а, -ий, -ая: Warszawa (15) 35, 59, 66, -а 46, 58, 59		+	+	+	
Варшалов: Warsław (Kowno) (2) 73, 75					+
Варшовская (f.): zob. Варшавски (1) 71					+
Васельковский, -а: zob. Васильковски (5) 66, 68, 69, -а 66				+	
Васильковски, -ий, -ая: Wasilków (Białystok) (57) 62, 63, 64, 66, 68, -ий 35, 46, 62, 65, 67, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, -ая 68, 71, 72, 73, 75, 76		+		+	+
Вашалковский: zob. Васильковски (1) 54			+		
Вашельковер: zob. Васильковски (1) 56			+		
Вашельковски, -ий: (из г. Вашилькова), zob. Васильковски (4) 66, -ий 58, 66, 71			+	+	+
Вашенковский: Wyszonki (Mazowieck) (1) 54			+		
Вашильковски, -ий, -ая: zob. Васильковски (7) 39, 54, 61, 71, 72, -ая 73		+	+	+	+
Вашковски, -ий: Вашково (Nowgorod, Witebsk) (3) 39, 66, -ий 74		+		+	+
Вейнгер: zob. Венгер (2) 56, 62			+	+	
Вельмовский: Wiliamówka (Białystok), Wilimy (Mariampol) (1) 71					+
Венгер: Węgier (4) 67, 71, 76, 77				+	+
Венички: Wienicy (Nowgorod), Wieniki (Psków) (1) 62				+	
Венник: Wieniki (Psków) (1) 72					+
Вервески: zob. Вервецки (1) 62				+	
Вервецки, -ий, -ая: Вервище Большое (Smoleńsk) (9) 56, 62, 76, -ий 66, 69, 75, 77, -ая 73		+		+	+
Верк(ович): Werki (Reczysa, Rogaczew); por. Р: (1) 62				+	
Вернички, -ий: Верни (Witebsk) 65, 66 -ий 66				+	
Веспальский: Wyspa (Opatów) (1) 72					+
Вестракер: zob. Ветрак (1) 56			+		

Ветрак: Wiatraki (Kolo); por. Z: (3) 66, 71			+	+
Ветракер: zob. Ветрак; por. Z: (2) 62			+	
Вигодзкий: Wygoda (liczne n. m. w Polsce, na Ukrainie) (1) 74				+
Вигодски: zob. Вигодзкий (1) 62			+	
Вигоцкий: zob. Вигодзкий (1) 35	+			
Видре: Wydra (Galicja); por. K: (1) 61			+	
Визский: Wizna (Łomża) (1) 74				+
Вилански: Wilany (Troki, Witebsk) (1) 66			+	
Вилемович: Woliamowicz (1) 75				+
Виленски, -ий: Wilno (17) 55, 62, -ий 39, 58, 62, 71, 72, 73, 74, 75, 77, -ая 72	+	+	+	+
Виленчик: zob. Виленски (4) 71, 72, 74, 75				+
Вилижанский: Вилижна (Pegm), Выложа (Nowgorod) (1) 75				+
Вилимович: zob. Вилемович (2) 74				+
Вилончик: zob. Виленски (1) 73				+
Вилудзянский, -а: Wyludy, Wyludki (Sokolka) (1) 70				+
Вилчанский: zob. Вильчик (1) 70				+
Вильмуфкер: zob. Виямовский (1) 73				+
Вильцик: zob. Вильчик; por. P., K: (2) 58, 68		+	+	
Вильчанский: zob. Вильчик (2) 35, 75	+			+
Вильчик: Wilcza (Śląsk), Wilcza Wola (Rzeszów); por. P., K: (13) 62, 66, 69, 72, 73, 74, 75			+	+
Виямовский: Wiliamówka (Białystok) (2) 69, 70			+	+
Вин: Wien 'Wiedeń'; por. Z: Вин(ович)(1) 72				+
Винер: zob. Вин, Винник; por. Z: (3) 62, 64			+	
Винник: Winniki (Galicja), Winna (Bielsk Podl.); por. Z: (4) 72, 73, 74				+
Виноград: Winogrady (Disna), Winograd (Zwienigorodka), por. K: (2) 71, 74				+
Винцер: Wincze (Lida) (1) 72				+
Випаканик: Wurychy (Łomża) (1) 54		+		
Висеват, -а, -ы: Wyszowate (Białystok) (3) 62, 65, -а 66			+	
Виский: Widza (Kowienska gub.), Wizna (Łomża), Wisza, (Mińsk) (1) 72				+
Висоваты, -а, -е, -ый: zob. Висеват (4) 75 -ый 72, -а 72, -е 67			+	+
Висон: Wisuny (Witebsk); por. Ch: (1) 75				+
Висоцки, -ии, -ий: Wysokie, Wysock (Słonim) (6) 39, 56, 63, -ии 66, -ий 39, 54, 58	+	+	+	
Витенберг: Wittenberg (Niemcy) (1) 71				+

Витинберг: zob. Витенберг (1) 70				+
Вишейский: Wiszejki (Poniewież), Wisza (Mińsk) (1) 71				+
Вишельковскер: zob. Вишельский (1) 56		+		
Вишельский: Wyszel (Maków) (1) 76				+
Вишиневский: zob. Вишнеvский (1) 77				+
Вишинский: Wiszi (Reżyca), Wyszonki (Mazowieck), Wyszyny Kościelne (Mława), Wyszyna (Płock, Konin) (1) 69				+
Вишковский: Wyszków, Wyszki (Dwinsk) (3) 69, 75, 77			+	+
Вишнеvский, -ая: Wiszniewo (Kowno, Witebsk, Wilno), Wiszniew (Święciany), Wiśniewo (liczne n. m. w Polsce) (3) 72, -ая 75				+
Вишнер: Wisznia, Wisznia Abramowa (Grodno, Podole) (1) 72				+
Вишний: Wisznia (Grodno, Podole) (1) 74				+
Вишниковский: Wisznicki (Smoleńsk) (1) 73				+
Вишняцкий: Wiszniak (Orsza), Wiszniaki (Psków, Smoleńsk) (2) 72, 75				+
Влоский: Włochy (1) 77				+
Воецкая (f.): Wojencze (Bielsk), Wojcy (Nowogród) (1) 74				+
Войжская (f.): Wojszki (Białystok) (1) 75				+
Вол: Woły (Troki, Igumien); por. K: (3) 63, 69, 72			+	+
Воле: Wola (licznie występujące n.m. w Polsce, na Białorusi, Ukrainie) (10) 66, 68, 70, 72, 74, 75, 76, 77			+	+
Воли: zob. Воле (1) 71				+
Волкиvски, -ий: Волковvский (2) 46		+		
Волковvский, -а: zob. Волковvский (4) 66, 74, -а 70			+	+
Волковvский, -ая: Wołkowyszki (Suwalki), Wołkowysk (9) 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, -ая 72				+
Волович: Wołowicze (Wołkowyszki); por. P: (1) 74				+
Волпа: Wołpa (Wołkowysk) (1) 71				+
Волпер: zob. Волпа (1) 59			+	
Волпянская (f.): zob. Волпа (1) 75				+
Волынчик: Wołyń (1) 72				+
Вольски, -ий, -ая: zob. Воле (6) 60, -ий 35, 71, 72, 74, -ая 71		+		+
Вольчик: zob. Вольски; por. P:, K: (1) 73				+
Вольчински: Wołczyn (Brześć, Wilno) (1) 65				+
Вондол: Wądoly (Lida) (1) 69				+
Вонсосы: Wąsosz (Wielkopolska) (1) 64				+

Ворон: Worony (Grodno); por. K: (1) 69				+	
Воршалов: Worsza (Władimir), Warsław, zob. Варшалав (1) 77					+
Вробель: zob. Врубель (1) 69				+	
Врубель: Wróbel (Suwałki); por. K: (9) 65, 69, 71, 72, 74, 75, 76				+	+
Врубов: Worobiew, Worobiewo (liczne n. m. na Białorusi, w Rosji) (1) 62				+	
Вильчик: Wyli, Wylki (Rosja, Białoruś), zob. Вильчик (1) 35	+				
Выман: Wymno (Witebsk) (1) 75					+
Выпых: Wypychy (Łomża) (1) 75					+
Высоват, -а, -е, -тый: zob. Висеват (7) 59, 61, -а 69, -е 67, -тый 74, 75				+	+
Высоцки, -а, -ий, -ая: Wysokie Pols., Wysokie Lit., Wysokie Maz. (32) 46, 59, 62, 63, 66, -а 46, 58, -ий 58, 60, 61, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75, -ая 72, 73, 74, 76	+	+		+	+
Вышельский: zob. Вишельский (1) 76					+
Вышняцкий: zob. Вишняцкий (1) 76					+
Газански: Hoża (Grodno, Suwałki), zob. Гожанский (1) 66					+
Гайл(ес): Gajli (Witebsk); por. P.; K: (1) 66					+
Галант: Galanta (Berdyżów); por. Ch: (2) 68, 71					+
Галеский: Gali (Połock, Lepel), Galewo (Pińsk) (1) 54				+	
Галлер: Halle (Niemcy), Gali, zob. Галеский (1) 72					+
Гальпер, -ен, -н: Heilbronn (Wirtembergia – Niemcy) (86) 35, 39, 46, 48, 54, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77	+	+		+	+
Гальпер(т): zob. Гальпер; por. P: (1) 46	+				
Гам: Hamm (Westfalia); por. Ch.; Z: (1) 73					+
Ганецки: Gancy (Grodno), Ganek (Galicja) (1) 48	+				
Ганияндский: zob. Гониондзки (1) 61					+
Гарбурски: Garbary (Wolkowysk, Witebsk) (1) 63					+
Гаркевич: Harkiewiczze (Sokółka); por. P: (1) 76					+
Гармизанер: zob. Гермайзе (1) 58				+	
Гасицкий: pol. Gassie, ros. Гассы (Kowno) (1) 48	+				
Гацковский: zob. Гачковски (2) 69, 68					+
Гачковски: Haczko (Grodno), Haćki (Bielsk), Гачки, Гачьки (Rosja) (4) 63, 64, 72, 77					+
Гвилинский: Chwili (Moskwa) (1) 73					+
Гданский: Gdańsk (7) 68, 69, 72, 74, 75					+
Геллер: zob. Галлер (15) 56, 57, 63, 65, 66, 71, 76				+	+

Геловска (f.): Gielowicze (Mińsk) (1) 39	+			
Гельбовский: Gielbowszczyzna (Wilno) (1) 71				+
Гельвенички: Gelwany (Wilno) (1) 66			+	
Гельв(ес): Gelwany (Wilno); por. P: (1) 54		+		
Гельски, -ий, -ая: Гелы (Połtawa), Геля (Mińsk), Elka (Słonim) (6) 64, 66, 69, 72, -ая 74			+	+
Гельцински: zob. Гельчинский (1) 66			+	
Гельчинский: Gielczyn (Białystok) (8) 68, 71, 72, 74, 75			+	+
Гельчкий: zob. Гельчинский (1) 68			+	
Гермайзе: Worms (Rhineland – Niemcy) obszerniej na ten temat zob. A.Beider (2008: 391) (2) 64, 66			+	
Герский: Ger (Francja), Gera (Hiszpania, Niemcy) (1) 69			+	
Гидански, -ий: zob. Гданский (2) 66, 77			+	+
Гильбовский: Gilbowszczyzna (Sokolka) (2) 69, -ая 72			+	+
Гильперн: zob. Гальперн (1) 56		+		
Гильчинский: zob. Гельчинский (1) 73				+
Гинсбург: zob. Гинзбург (3) 67, 72, 73			+	+
Гинбург: zob. Гинзбург (1) 71				+
Гинзберг: zob. Гинзбург (3) 66, 75			+	+
Гинзбург: Günzburg (Szwabia) (3) 75, 77				+
Гинцберг: zob. Гинзбург 58, 59, 61		+	+	
Гинцбург: zob. Гинзбург (4) 69, 75			+	+
Глаговски, -а, -ий, -ая: zob. Глоговски (7) 63, 65, 66, -а 46, -ий 68, 69, 74, -ая 73	+		+	+
Гливне: Gliwin (Mińsk) (1) 66			+	
Глинкер: Glinka (Kobryń) (1) 66			+	
Глоговски, -ий, -ая: Głogów (Śląsk) (22) 39, 59, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77, -ая 72, 73, 74	+	+	+	+
Глуговски: zob. Глоговски (1) 56		+		
Гожанский: Hoża (Grodno, Suwałki), Gużany (Witebsk) (2) 65, 70			+	+
Гозански: zob. Гожанский (1) 70				+
Гозенпуд: Gazenput (Kurlandia) (1) 74				+
Гозинский: Gazinka (Żytomierz) (1) 58		+		
Голдовский: Goldów, Goldowo (Wilno) (1) 59		+		
Голевскер: Golewska (Kostroma, Orzeł), Golewska (Pogulanka (Sluck) (1) 64			+	
Голмер: Holma (Podole), Golma (Cherson) (1) 75				+
Гололеви: Gołolawka (Kowno) (1) 74				+
Голчинский: Holcza (Wołyń), Golcy (Pińsk), Goliki (Zasław) (1) 75				+

Гольгинскер: Golyginskij (Wiatka), Golyginskaja (Archangielsk) (1) 77					+
Гольгинский: zob. Гольгинскер (1) 76					+
Голянде: jid. Holand 'Holandia' (1) 74					+
Гонендзки, -ий: zob. Гониондзки (3) 39, 62	+			+	
Гонендски: zob. Гониондзки (1) 61					+
Гониндзкий: zob. Гониондзки (1) 66					+
Гониондзки: zob. Гониондзки (1) 62					+
Гониондзки, -ий, -ая: Goniądz (Białystok) (24) 35, 62, 63, 64, 65, 66, -ий 66, 67, 69, 71, 72, 74, 75, -ая 71, 76	+			+	+
Гониондский: zob. Гониондзки (13) 72, 73, 74, 77, -ая 71, 72, 73, 74					+
Гонодский: zob. Гониондзки (1) 57				+	
Гонондзкий: zob. Гониондзки (2) 57, -а 56				+	
Гонондзка (f.): zob. Гониондзки (2) 46, 56	+			+	
Гононцки, -ий: zob. Гониондзки (4) 54, 56 -ий 58, 60				+	+
Горальский: Górale (Troki) (2) 72, 76					+
Горден: zob. Гордон (1) 56				+	
Гордецкий: Гордейцы (Wiatka) (2) 74, 70					+
Гордин: Hordynia (Sambor), Gordin (Wologda), Gordina (Perm Ufa) i in.; por. Ch.; P: (1) 46	+				
Гордон: anagram od Grodno (17) 56, 57, 60, 61, 62, 64, 66, 69, 71, 72, 73, 74				+	+
Гордын: zob. Гордин (1) 77					+
Горель: Górele (Kowno, Wilno), Goreli (Jarosław, Twer), Gorel (Kostroma, Nowgorod) (1) 71					+
Гористайски: zob. Горноста́йский (1) 71					+
Горнистайски, -ий: zob. Горноста́йский (4) 35, 66, -ий 68, 69	+			+	
Горноста́йский, -ая: Hornostaje, ros. Горноста́и (Białystok, Wilno), pol. Górnostajski, Hornostajski, ros. Горноста́ишки (Lida) (4) 74, 77 -ая 74, 76					+
Городецкий: Gorodiec (Kobryń, Kaługa, Mińsk), Horodeck (Mohylów) (1) 70					+
Городищ: zob. Городища (1) 74					+
Городища: Grodziszczany (Sokółka), Horodyszczce (Galicja, Jarosław i in) (1) 72					+
Городнянский: Horodniany (Białystok), Horodnianka (Sokółka), pol. Horodnia, ros. Городня (Kobryń, Witebsk, Poltawa) (3) 72, 76, -ая 76					+
Городоцки: Городок (Białystok) (1) 66					+

Домп: zob. Домб (2) 58, 60		+	+	
Донски: Donskie (Lucin) (1) 65			+	
Доратинский: zob. Доротинка (1) 69			+	
Доротинка: Dorotyńka (Bielsk Podl.) (1) 73				+
Дрожке: Dorożki (Białystok, Mohylów, Czernihów); por. К: (1) 77				+
Дрошка: zob. Дрожке (2) 54, 75		+		+
Дрошке: zob. Дрожке (3) 54, 75, 76		+		+
Дубашинский: Дубаши (Mińsk, Smoleńsk) (1) 66			+	
Дубиновский: Dubinów, Dubinowo (Kowno, Witebsk, Podole) (2) 74, -ая 71				+
Дубинский: Dubiny (Białystok, Kobryń, Witebsk, Wołyń) (4) 67, 69, 72, 75			+	+
Дублин: Dublin (Mińsk) (1) 68			+	
Дубнер: Dubno (Białystok, Grodno, Mińsk, Witebsk) (5) 62, 66, 71, 72			+	+
Дубовски, -ий: Dubów (Siedlce, Wołkowysk), Dubowa (Podole, Kijów, Nowgorod), Dubówka (Indura, Kowno) (3) 64, 66, -ий 68			+	
Дубровкер: Dubrowka (Słonim, Brześć, Czernihów) (1) 56		+		
Дубровский: zob. Дубровкер (3) 66, 67			+	
Дуле: Dula (Jarosław, Mohylów); por. Ch: (1) 66			+	
Дуниц: Duncy (Mińsk, Witebsk) (1) 77				+
Дуньски, -ий: Дунские, Дунька, Дуньки (Białoruś, Rosja), Dania (: przyim. pol. duński) (3) 64, -ий 66			+	
Дупкер: Dubok (Brześć); por. Ch: (1) 55		+		
Дуская (f): Dusia, Duszka (Suwałki), Dussy (Szawle), Duszki (Mohylów) (1) 72				+
Еверовский: zob. Яворовский, Евровский (1) 69			+	
Евиский: Jewije (Troki), Ewin (Wołyń) (1) 69			+	
Евицер: Jewilce (Kowno) (1) 62			+	
Евнин: zob. Евиский, por. P., К: (2) 75				+
Еворовский: zob. Яворовский (6) 72, 74, 75, -ая 75				+
Еврокер: Jaworówka (Białystok, Wołyń, Galicja), zob. Яворовский, Евровский (1) 68			+	
Евровский: Jawry (Kowno, Wilno) (1) 69			+	
Егер: zob. Ейгер; por. К: (1) 67			+	
Едвабинский: Jedwabne (Łomża) (1) 77				+
Ейверовский: Wejwery (Mariampol) (1) 75				+
Ейгер: Eger (Bohemia) (6) 60, 61, 62, 71			+	+
Ейшенград: Ejszyszki (Litwa) (1) 62			+	

Елин: Jelin, Jelino (Czerniów, Wiatka), Jelina (Ślonim Ołoniec, Perm); por. P.; K: (30) 61, 66, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75			+	+
Елинер: zob. Елин (1) 69			+	
Еллин: zob. Елин (7) 71, 74, 75, 76				+
Ельнер: Jelna (Grodno), Jelnia (Klimowicze) (1) 71				+
Ельшиковски: Ельша, Ольшки (Smoleńsk) (1) 62			+	
Ем: Em (Smoleńsk); por. P: (3) 71, 72, 76				+
Енатке: zob. Игнаткер (1) 75				+
Енаткер: zob. Игнаткер (5) 64, 66, 73, 75			+	+
Енаткин: zob. Енаткер; por. P: (3) 71, 72				+
Епштейн: Erpstein (Niemcy) (34) 56, 59, 64, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77		+	+	+
Ерильский: Jerylenki (Wiatka), Jerli-Ostrow (Oloniec) (5) 71, 72, 75, 76, 77				+
Ерингер: Ering (Niemcy) (2) 57, 59		+		
Ерлинг: Erlanger (Bawaria); por. Ch: (1) 70				+
Ерузалым(ов): Ерузалымски; por. P: (1) 39	+			
Ерузалымски, -а, -ий, -ая: Jeruzalem (16) 66, -а 54, 70, -ий, 66, 68, 69, 71, 72, 74, -ая 73, 76		+	+	+
Ерузелымский: zob. Ерузалымски (2) 71, 76				+
Ерусалимский: zob. Ерузалымски (1) 60			+	
Ершан: Jersz (Jarosław), Jersze (Grodno Mińsk, Psków, Witebsk, Wiatka) (1) 62			+	
Ершоран: zob. Ершан (1) 58		+		
Ершорен: zob. Ершан (1) 59		+		
Желин: Zielin, Zielina (Pińsk) (1) 72				+
Желтковский: zob. Жолтковский (1) 74				+
Жолн(иц): Żolna (Wołyń); por. K: (1) 62			+	
Жолткер: Żółtki (Białystok), Żoltek (Wołyń) (4) 69, 70, 71			+	+
Жолтковский: zob. Жолткер (3) 71, 72				+
Жуковский, -ая: Żuki, Żukowa, Żuków (n. m. liczne w Polsce, na Białorusi) (4) 74, 75 76, -ая 72				+
Забельский, -ая: Zabiele (Białystok) (3) 75, -ая 75, 76				+
Забка: Żabka (Soroki); por. K: (1) 75				+
Заблудовая (f.): zob. Заблудовски (1) 74				+
Заблудович: Zabłudów (9) 66, 67, 69, 71, 72, 74, 76, 77			+	+
Заблудовски, -а, -ий, -ая: Zabłudów (Białystok) (48) 46, 55, 56, 58, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 69, 71, 74, 75, -а 58, -ий 35, 39, 46, 58, 61, 62, 64, 66, 67, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 76, -ая 71	+	+	+	+

Заблудовско: zob. Заблудовски (1) 58		+		
Заблуцкий: zob. Заблудовски, Zabłocie (Kowno) (1) 72				+
Заблюдовский: Заблудовски (1) 39	+			
Завадский: Zawady (Białystok, Bielsk, Suwalki, Wołyń i in.) (10) 60, 66, 72, 73, 74, 77, -ая 73, 75			+	+
Завацки, -ий: zob. Завадский (10) 63, 66, -ий 58, 61, 66, 69, 71, 72, 73			+	+
Завидер: Zawidcze (Galicja), zob. Заадский (1) 55		+		
Завински, -ий: Zawinie, Zawino (Nowogródek) (3) 66, -ий 71, 75			+	+
Завицки, -а, -ий: Zawiciec (Mińsk), Zawietyszki (Wilno), Завитки (Mińsk) (2) 65, -ий 57		+	+	
Завцки: zob. Завацки (1) 39	+			
Загдай: zob. Задай (1) 72				+
Задай: Zadoje (Kowno) (7) 69, 71, 72, 75			+	+
Заздер: Zездry, Zyzdra (Kowno); por. Ch: Зайздере (2) 76, 77				+
Заздрунский, -ая: Зездрино (Witebsk) (2) 71, -ая 73				+
Зайздере: zob. Заздер; por. Ch: (1) 66			+	
Зайцкер: zob. Зайцковский; por. K: (1) 48	+			
Зайцковский: Зайцы (Igumen, Gorodok, Nowel) (1) 68			+	
Закревский, -ая: Zakrzewo (Bielsk Podl.) (2) 74, -ая 75				+
Залевр: Zalew, Zalewo (Polska); por. Z: (1) 63			+	
Залинц: Zalino (Nowogród, Psków, Twer), Zalinje (Witebsk) (1) 63			+	
Залуцкий: Załuki (Białystok) (2) 71, -ая 73				+
Заменов: Zamianowo (Bielsk) (2) 59		+		
Заминоф: zob. Заменов (2) 58, 60		+	+	
Замковская (f): Zamkowa (Grodno) (1) 68			+	
Замоский: Zamoście (Mińsk), Zamoszcze (Słuck) (1) 72				+
Замоцкий: zob. Замоский (1) 72				+
Зандрунский, -ая: Sindruny (Poniewież) (2) 71, -ая 73				+
Занха: Zanki (Radomyśl) (1) 64			+	
Запесковски: Zapasiszki (Witebsk), Zapaszka (Wilno); por. Ch: (1) 62			+	
Заринский: Zarinok (Galicja), Зарины (Witebsk) (1) 57		+		
Заставицки: Zastawcy (Poniewież) (1) 66			+	
Застоцки, -а, -ий, -ая: Zastocze (Białystok) (8) 66, -ий 70, 72, 74, 76, 77, -ая 71, 74			+	+
Зацилер: Zacki, Zacelin (Słonim) (1) 58		+		
Зациловски: zob. Зацилер (1) 48	+			
Заяц: zob. Зайцковский; por. K: (1) 76				+

Збов: Zubów, Zubowo (Białystok) (1) 61				+	
Здалски: z Dali (Wilno) (1) 62				+	
Зембровнер: zob. Зембровская (1) 66				+	
Зембровская (f.): Zambrów (Łomża) (1) 74					+
Земский: Ziemia Dobra (Wilno), Ziemia Nowa (Pińsk, Mohylów, Witebsk) (1) 65				+	
Зиман: Zimań (Witebsk); por. P: (1) 71					+
Злотицкий: Zlotki (Ostrów, Węgrów); por. Z: (1) 69				+	
Злотницкий: Zlotniki (Białystok); por. P:, Z: (1) 76					+
Золткер: zob. Жолткер (1) 66				+	
Зораианский: Zaroj (Klimowicze) (1) 57		+			
Зохович: Żochowo, Żochy (Łomża) (1) 71					+
Зубицкий: Zubiszki (Wilno), Zubki Biał., Żubiki (Szawle) (1) 74					+
Зук: Żuki (Białystok), Żuk (Pińsk, Lublin); por. K: (1) 66				+	
Зуковский: Zuków, Zukowo (liczne n. m. w Polsce, na Litwie, Białorusi, Ukrainie, w Rosji) (1) 74					+
Зунденер: Zudnen, Zundany (Witebsk); por. K: (1) 72					+
Игнаткер: Ignatki (Białystok) (2) 75, 76					+
Иерзелимский: zob. Ерузалимски (1) 70					+
Избицкий: Izbica (Warszawa, Łódź, Lublin) (9) 70, 71, 72, 73, 75					+
Извиски: Izbisk (Białystok) (1) 65				+	
Илиовский: Ilija (Wilejka) (1) 69				+	
Инаткер: zob. Игнаткер (1) 71					+
Индзик: Indik Czernyj (Wiatka); por. K: (1) 73					+
Индзык: zob. Индзик (1) 76					+
Индурский, -ая: Indura (Grodno) (1) 72					+
Инзик: Inza (Penza) (1) 56		+			
Инзык: zob. Инзик (1) 76					+
Инстрабургский: Insterburg (Prusy) (1) 73					+
Иосиновски: Jasinowa (Podole), Jasinówka, Jesionówka (1) 63				+	
Ирзелимска: zob. Ерузалимски (1) 62				+	
Истремлейский: Иструбица (Psków), Иструбы (Smoleńsk) (1) 71					+
Иярузелимский: zob. Ерузалимский (1) 39		+			
Каглубский: zob. Кадлуб (1) 73					+
Кадлуб: Kadłub (Galicja), Kadłuby (Podole); por. K: (1) 74					+
Кадлубовский, -ая: Kadlubówka (Białystok) (2) 77, -ая 73					+

Каценелибоген: zob. Каценеленбауген (1) 75					+
Каценьельбоген: zob. Каценеленбауген (1) 74					+
Кацеровский: Koczerowo (Radomyśl) (1) 66					+
Кацинелинбуген: zob. Каценеленбауген (1) 61					+
Кациновска (f): Kacienowicze (Wilno) (1) 65					+
Качальский: Качалы (Kijów), Качалка (Jarosław, Wologda, Nowgorod), Качалки (Kostroma, Mohylów) (1) 75					+
Кашитер: Kaszycy (Wilejka), Koszyce (Pińczów) (1) 68					+
Кашник: Kaszniki (Kaługa, Psków); por. Z: (2) 39, 69	+				+
Кащеник: Koszczeniki (Grodno) (2) 75, 77					+
Кащенин: zob. Кашеник (1) 77					+
Кватер: Kwatery (Wołkowysk) (8) 61, 72, 74, 76, 77					+
Кветшер: Kwietcze / Kwietcza (Mińsk) (1) 73					+
Квецер(овна): zob. Кветшер (1) 66					+
Келес: zob. Келеский; por. P: (1) 56					+
Келеский: Kelesy (Mohylów) (1) 61					+
Кемпнер: Kempen (Schildberg), Kępno (Polska) (2) 55, 62					+
Кинигсберг: Königsberg - niem. n. Królewca (1) 75					+
Кирзнер: Kirżyna / Kirzyn, (Wilno), Кирзино (Kaługa) (4) 56, 65, 72, 76					+
Кирснoвская (f): Kiersnowo, Kiersnówek, Kiersnówka (Białystok) (1) 73					+
Клецки, -ий, -ая: Клетка (Wilno, Psków), Klatki / Kletki (Mińsk, Mohylów, Witebsk) (7) 64, 66, -ий 68, 71, 72, 74, -ая 72					+
Клиницкий, -а: Kliniki (Mińsk) (2) 67, -а 68					+
Клинский: Klinki (Rawa Ruska) (1) 71					+
Клитовский: Klitowce (Wilno) (1) 71					+
Клишавский: Kłyszawka (Sokółka), Kłyszawo (Witebsk) (1) 54					+
Клишевский: Kliszewicze (Słonim), Kliszewo (Witebsk) (1) 71					+
Клишовский: Kliszow (Wołyń), Kliszów (Kielce) (1) 77					+
Клобовский: Kłubowce (Galicja), Клубово (Psków) (1) 72					+
Клоп: Kłopy (Witebsk, Smoleńsk) (1) 71					+
Клопот: Kłopot (Lublin, Wołyń) (5) 71, 75, 76					+
Клюк: Kluki (Grodno, Wilno, Wołyń, Kijów) (1) 76					+
Клябаньский: Klebań, Klebanie, Klebanki (Podole), Klebanka (Mińsk) (1) 61					+

Кляшкович: Klaczkowo (Czernihów) (1) 69				+
Книорес: Knorozy (Białystok) (1) 68				+
Кницер: Knicy (Rossieny) (1) 61				+
Книшинская (f.): zob. Кнышински (2) 67				+
Кнорозовски, -ий, -ая: Knorozy (Białystok) (12) 62, 64, 66, -ий 66, 71, 72, 75, -ая 72				+
Кнышинер: zob. Кнышински (1) 39	+			
Кнышински, -ий, -ая: Knyszyn (Białystok) (12) 39, 66, -ий, 65, 70, 71, 72, 74, 75, 77, -ая 76	+			+
Кобжанский: Кобожа (Nowgorod) (1) 66				+
Кобран: Кобра, Кобры (Wiatka, Wologda) (1) 62				+
Кобрин: Кобрин (Grodno) (2) 63, 66				+
Кобрински, -ий: zob. Кобрин (4) 61, 63, 72, 74				+
Ковальский, -ая: Kowale (Suwałki) (6) 69, 72, 75 76, -ая 73, 74				+
Кованский, -ая: Kowanka (Wołyń) (2) 61, -ая 68				+
Ковенски, -ий, -ая: Kowno (6) 64, -ий 71, 72, 74, -ая 73				+
Ковер: Kowersk (Wilno); por. Z: (2) 72, 73				+
Кодер: Kodra (Kijów) (1) 71				+
Кодлубек: Kadłub (Galicja); por. Ch: (1) 70				+
Кожанский: Kożany (Białystok, Wilno, Witebsk, Czernihów) (4) 72, 71, -ая 75, 76				+
Козак: zob. Kazak (1) 57		+		
Коздей: zob. Козодой (1) 74				+
Козе: Koza (Wilno); por. K: (2) 66, 74				+
Козедой: zob. Козодой (1) 68				+
Козидой: zob. Козодой (1) 72				+
Козодой: Kozodoj (Wołyń); por. Z:, K: kozodój (doić kozę) (1) 75				+
Козлик: Koźliki (Białystok, Bielsk Podl., Wilno), Kozlik (Wołyń); por. K: (1) 68				+
Козловский: Kozłówka, Kozłów (Podole, Wołyń), Kozłowski (Wilno), Kozłowskie (Kowno) (2) 72, 75				+
Козляк: zob. Козлик; por. K: (1) 76				+
Козмицкий: Koźmin (Wielkopolska), zob. też Кузницкий (1) 76				+
Кокошка: Kokoszki (Łomża); por. K: (2) 72, 74				+
Кокошко: zob. Кокошка (1) 76				+
Колесский: Koleso (Wołyń) (1) 71				+
Колиевский: zob. Коло; por. P: (1) 74				+
Коликовский: Коликово (Smoleńsk) (1) 65				+

Колинский: Koliniec (Witebsk), Koliniszki (Kurlandia), Koliny (Wiatka) (1) 72, 77					+
Коло: Koło (Kalisz), por. K: (1) 71					+
Колоднер: Kołodno/Kołodna (Białystok, Lublin, Wilno, Wołyń) (3) 71, 72, 76					+
Колтун: Koltuny (Witebsk, Galicja), Koltunowszczyzna (Wilno); por. Ch: (6) 70, 71, 72, 75,					+
Колуски, -ий: Kołyszki (Wilno, Witebsk), Kołyskowszczyzna (Wołkowysk) (3) 66, -ий 61, 65				+	
Колуцки: Kaluciszki (Kowno) (1) 66					+
Кольтон: Koltań (Mińsk) (1) 65					+
Колюш: Koluszki (Białystok) (1) 69					+
Комелянский, -ая: Комилянка (Charków), Kamelino (Wilno) (2) 75, -ая 72					+
Кониоцкий: Kaniuki, Koniuki (Bielsk Podl., Siedlce) (1) 71					+
Коницкий: Koniszcze (Grodno), Konik (Slonim) (1) 60					+
Константинер: Konstantyn (Włodawa), Konstancin (Warszawa), Константина (Wiatka) (1) 70, 75					+
Константиновски, -а, -ий, -ая: Konstatynowo, Konstantynów (Łódź, Mińsk, Wołkowysk) (4) 66, -а 65, -ий 72, -ая 75				+	+
Константинский: zob. Константинер (3) 72, 75, 76					+
Конянский: Konna (Wołkowysk) (1) 74					+
Копейка: Kopiejki (Smoleńsk), por. K: (1) 74					+
Копзеник: Kobuzie (Wilno) (1) 66				+	
Копицки, -ий, -ая: Kopice (Augustów, Sejny, Wilno) (9) 62, 63, 65, -ий 61, 66, 71, 72, -ая 71				+	+
Коплинский: Kopliszki (Kowno) (1) 74					+
Коплянки, -ий: Koplany (Białystok) (3) 48, 63, -ий 69	+			+	
Корапаты: Kuropatowszczyzna (Wilno), Kuropaty (Białoruś) (1) 72					+
Корвечинский: por. Корицинский (1) 77					+
Кораш: zob. Кореш; por. K: (2) 71, 72					+
Корговский: Korchów (Biłgoraj) (1) 69				+	
Корецатский: Короча (Kursk) (1) 69				+	
Корецински, -ий: Коречин (Slonim), Korycin (Białystok) (5) 66, -ий 66, 68, 69				+	
Коречинский: zob. Корецински (2) 71, 77				+	
Кореш: Koresz, Koreszyno, Korasz-Muczaksz (Kazań), Koreszno (Nowgorod); por. K: (5) 68, 74, 75, 77				+	+
Корейш: zob. Кореш (1) 72					+
Корицинский: Korycin (Białystok) (1) 75					+

Корнянский: Kornie (Galicja), Карна, Корна (Czernihów) (1) 68			+	
Корош: zob. Кореш (1) 73				+
Кортун: zob. Картун (1) 62			+	
Коруш: zob. Кореш (2) 58, 72		+		+
Коруще: zob. Кореш (1) 46	+			
Кос(с)овски, -ий, -ая: Kosów, Kossów, Kosowo (Słonim, Galicja) (22) 64, -ий 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, -ая 72, 73, 74, 75, 76			+	+
Косак: Kossaki Kościelne (Łomża) (1) 72				+
Косовицкий: Kosowiec (Galicja), Косовица (Czernihów), Косовичи (Mińsk) (2) 71, 75				+
Костантинер: zob. Константинер (1) 54		+		
Костантинерски: zob. Константинер (1) 55		+		
Костантинский: zob. Константинский (1) 57		+		
Костецкий: Koski/Kostki (Bielsk Podl.), Коста (Czernihów) (2) 75, 77				+
Костечки: zob. Костецкий (1) 76				+
Костинтинер: zob. Константинер (1) 58		+		
Костовской: Kostowo (Wilno, Witebsk, Nowgorod, Kostroma), Kostowce (Radomyśl) (1) 66			+	
Костуцк(ес): Kościuki (Igumien, Sluck); por. P: (1) 39	+			
Кот: Koty (Kobryń, Wołkowysk, Wilno); por. K: (1) 55		+		
Котвер: Kotów, Kotowo (Wołyń, Witebsk, Mińsk) (1) 46		+		
Котловский, -а: Kotlowce (Wilno) (2) 71, -а 67			+	+
Котович: Kotowicze (Wilno) (5) 71, 73, 74, 77				+
Котовски, -ий: Kotówka (Grodno, Wołyń, Radomyśl, Witebsk), Kotowo (Wołyń, Witebsk, Mińsk) (5) 63, -ий 61			+	
Кошетер: Koszyce (Lida), Koszyce (Pińczów) (1) 72				+
Кравецкий: Krawce (Grodno); por. P: (2) 62, 71			+	+
Кравчик: zob. Кравчик (1) 54		+		
Кравчик: zob. Кравецкий; por. Z: P: (6) 66, 71, 72, 73, 76			+	+
Краковский: Kraków, Krakówka (Wilno), Krakówki-Włodki, -Dąbki (Grodno) (2) 66, 67			+	
Кракуц: pol. krakus 'mieszkaniec Krakowa' (1) 61			+	
Крамковский, -ая: Kramkówka, Kramkowizna (Białystok), Kramkowo (Łomża) (1) 73				+
Крананберг: Kranenburg (Niemcy) (1) 60			+	
Кранковский: Krankale (Kowno), zob. też Крамковский (1) 72				+

Красевич: Krasiewiczze (Mińsk) (1) 71						+
Красиньски: Krasne (Suwalki), Krasienka (Kalwaria), Krasiniscki (Wilno), Krasino (Archangielsk) (1) 64						+
Краттавски: Krattau (Niemcy) (1) 39	+					
Крахмальська (f.): Крохмаля (Astrachan) (1) 70						+
Крацевский: zob. Крацовски (1) 46	+					
Крацер: Kras (Samara) (7) 66, 69, 72, 73, 74, 76						+
Крацински: Kratzen (Bawaria), Kратyни (Szawle), zob. Крацер (1) 66						+
Крацовски , -а, -ий, -ая: Krasiewiczze (Mińsk), zob. Крацер (15) 46, 55, 66, -а 66, -ий 54, 57, 58, 66, 68, 69, 75, -ая 76	+	+				+
Кренички , -ий, -ая: ros. Креница, pol. Krynica (Radomyśl, Połtawa, Wołyń), Креницы, Креничи (Kijów) (5) 58, -ий 72, 74, -ая 76						+
Кретзински: Krecze (Białystok), Kreciuny (Wilno) (1) 56						+
Кржницкий: Krzyż (Ciechanów, Pińczów), Kryże (Grodno) (1) 75						+
Криверучкий: zob. Криворучкий (1) 73						+
Кривлянская (f.): Krywłany (Białystok), zob. Кривянский (1) 73						+
Кривлятинская (f.): zob. Кривятицкий (1) 73						+
Криворуцки: zob. Криворучкий (1) 66						+
Криворучкий: Криворучье (Petersburg); por. Ch: (2) 71, 74						+
Кривянский: Krejwiany (Suwalki), zob. Кривлянская (1) 77						+
Кривятицкий: Krywiatycze (Bielsk), Кривята Wiatka (1) 77						+
Криз: Kryże (Grodno), zob. Крис (1) 75						+
Криковски: Kryków (Podole), Krykiszki (Wilno), Криково (Jarosław, Smoleńsk) (1) 62						+
Крилицкий: Krili (Wilkomir), Kryli (Galicja) (1) 71						+
Крильский: zob. Крилицкий (1) 61						+
Кринкер: Krynki (Białystok) (2) 63, 72						+
Крински , -ий, -ая: zob. Кринкер (24) 63, -ий 54, 61, 62, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 74, 77, -ая 68, 72, 73						+
Крис: Krisy (Połtawa, Wiatka), zob. Криз (1) 71						+
Крицовски: Кричев (Mohylów), Krecze (Białystok) (1) 56						+
Кришек: Krysiaki (Nowo-Radomsk) (1) 76						+

Кровянский: Krowjański (Charków) (2) 74					+
Кроненберг: zob. Kronenberg (2) 73, 75					+
Кроненберг: Kronberg (Bawaria, Hesja), Kronenberg (dawn. Brandenburg) (3) 63, 66				+	
Кросовский: Krasówka (Siedlce, Wilno, Wołyń), Krasów (Lwów, Wołyń), Красово (Mińsk, Nowgorod, Witebsk) (1) 71					+
Круглянский: Kruglany (Grodno, Sokółka, Mohylów) (1) 75					+
Крузницкий: Kruźnia (Wilno) (1) 71					+
Крук: Kruki (Szawle); por. K: (1) 75					+
Круковски, -а, -ий, -ая: Krukowo (Wilno), (9) 35, 66, -а 67, -ий 61, 66, 67, 72, -ая 71, 75	+			+	+
Крул: zob. Круль (1) 66					+
Круль: Król Stan (Mińsk); por. K: (1) 70					+
Крулянский: Kruklanki (Prusy Wsch.), zob. Круль (1) 71					+
Крупичер: Krupica (Bobrujsk) (1) 76					+
Крупник: Krupniki (Białystok); por. Z: (4) 39, 57, 68, 70	+	+		+	+
Круц: Krucie / Krucy (Wilno) (1) 66					+
Круцкий: Kruki (Szawle), Kruca (Wiaźma), zob. Круц, Круч (1) 69					+
Круч: Krucza (Mohylów, Wołyń), Kruczje (Witebsk) (1) 64					+
Крушевский: Kruszewo (Białystok, Wilno) (3) 69, 71, 72					+
Крущинский: Chruszczino (Smoleńsk) (1) 61					+
Кривецки: pol. Krzywiec, ros. Кривец (Białystok, Grodno) (1) 62					+
Кринкер: zob. Кринкер (1) 39	+				
Крынски, -а, -ий: zob. Кринкер (5) 55, 62, -а 63, -ий 54, 71				+	+
Ктински: Kcynia (Bydgoszcz) (1) 64					+
Кудриц: zob. Кудрич (2) 75, 76					+
Кудрич: Kudrycze (Białystok) (2) 66, 77					+
Кудрищ: zob. Кудрич (1) 46	+				
Кузанский: Kozany (Wiatka), Kazanowszczyzna (Wilno), Козанка (Tula) (1) 69					+
Кузмон: zob. Кузьман (1) 66					+
Кузницы, -ий, -ая: Kuźnica (Białystok, Grodno) (13) 68, -ий 69, 70, 71, 72, 74, 75, 77, -ая 73					+
Кузьма: Kuźma (Wiatka) (1) 72					+

Кустин: Kustyń, Kustyn (Grodno, Wołyń, Galicja); por. P: (9) 56, 60, 66, 70, 72, 76, 77		+	+	+
Кут: Kut (licznie występują na Białorusi, Ukrainie, w Rosji), por. K: (1) 66			+	
Кутнер: Kutno (1) 68			+	
Куцинский: Kuczyn (Białystok, Siedlce, Mińsk, Mohylów) (1) 71				+
Кучинская (f.): zob. Куцинский (1) 71				+
Кушельский: Kuszelewszczyzna (Wilno), Kuszelizzki (Kowno) (1) 66			+	
Лабчинский: Łarczyn (Sokółka), Łabczyn (Galicja) (1) 71				+
Лаговска (f.): Łogówka (Wolno, Witebsk), Łohowo Psków, Witebsk) (1) 39	+			
Ладе: Łada (Penza, Saratow) (1) 73				+
Лаженик: Łazienniki (Nowogródek); por. Z: (1) 72				+
Лазеник: Łaźniki (Wilno); por. Z: (1) 39	+			
Лазовский, -ая: Łazy (Białystok, Grodno), Łazów (Lublin) (7) 66, 71, 74, 75, 76, -ая 72, 75			+	+
Лазур: Łazurki (Witebsk), Łazurce (Kijów), Łazurin (Wiatka); por. K: (1) 75				+
Ланде: Landau (Pfalz – Niemcy) (5) 66, 68, 75, 76			+	+
Ланза: Lanze (Dolna Saksonia) (1) 57		+		
Лапате: zob. Лапаты; por. Z: (3) 54, 55, 56		+		
Лапаты: Łopaty (Lida), por. Z: (1) 71				+
Лапин, -а: Лапин, -а, -о (Czernihów, Kostroma, Perm, Wiatka), Łapiny (Witebsk, Wiatka) (3) 75, 77, -а 67			+	+
Лапинский: Łapy (Białystok), zob. Лапин (2) 72, 77				+
Лапов: Łapowo (Witebsk) (1) 66			+	
Лапшинец: Łapszyn (Czernichów, Królewiec) (1) 55		+		
Ласицкая (f.): Łasica (Wilno, Mińsk), Łosice (Siedlce) (1) 71				+
Ласки: Łaski (Grodno) (1) 39	+			
Ласкуткий: Łoskuty (Perm, Wiatka) (1) 77				+
Ластовский: Łastówka, Łastówki, Łastowce (Kobryń, Wilno, Witebsk) (2) 71, 77				+
Лаф: Ławy (Łomża) (1) 75				+
Лафер: zob. Лаф; por. K: (1) 70				+
Лахович: Łachowicze (Kobryń, Wołkowysk, Wilno, Nowogródek, Pińsk); por. Ch:, P: (1) 63			+	
Лаш: Łasze (Kowno) (1) 63			+	
Левин: Lewin (Kostroma, Perm, Symbirsk), por. P: (125) 46, 48, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77	+	+	+	+

Левински , -ий: zob. Левин (3) 62, -ий 75, 77			+	+
Левинц : Lewińce (Wiatka) (1) 75				+
Левки : Lewki (Bielsk Podl.) (8) 61, 64, 66, 69			+	
Левковская (f.): Lewkowo (Białystok), Lewkowicze (Grodno), Lewków (Podole, Wołyń) (1) 72				+
Левнер : zob. Левин (1) 66			+	
Лезанский : Liżenki (Grodno), Лежанка (Stawropol) (2) 72, 77				+
Лейнчевская (f.): Lency (Białystok), Łęczówka (Galicja) (1) 71				+
Лемберг : niem. Lemberg, pol. Lwów (6) 62, 66, 67, 68			+	
Ленцевски : Leńce, zob. Ленчевский (1) 62			+	
Ленчевский , -ая: Lenciszki, Lencowszczyzna (Wilno), Łęczówka (Galicja), zob. Ленчер (8) 70, 71, 72, 73, 75, -ая 71, 75, 76				+
Ленчер : Leńce (Białystok), Łęcz (Galicja) (1) 66			+	
Лехвицкая (f.): Lachowicze (Grodno) (1) 72				+
Лешинский : Лешино (Witebsk) (1) 71				+
Лещанская (f.): Leszczana (Sokółka, Wołyń), Leszczanka (Lublin, Siedlce, Wilno), Leszczany (Sokółka, Kobryń, Lublin) (1) 73				+
Лещевский : Leszczewo (Suwalki) (1) 75				+
Либовицер : zob. Либовская; por. P: (1) 68			+	
Либовская (f.): Либова (Ołoniec) (1) 73				+
Ливинский : Ливины (Wologda) (1) 65			+	
Ливтер : Lichta, Lichte (Turungia), zob. Лившинский (1) 66			+	
Лившиц : zob. Лифшиц; por. P: (1) 71				+
Лившинский : Lewcza: Wielka, Mała (Śluck); por. P: (1) 73				+
Лидер : Lida (Wilno) (2) 66			+	
Лидский : zob. Лидер (1) 66			+	
Лижанский : Liza (Bielsk), zob. Лезанский (1) 63			+	
Лизанский : Лизань (Kurlandia), zob. też Лезанский (3) 68, 69, 77			+	+
Лизойский : Leżajsk (1) 65			+	
Лин : Lin (Siedlce), por. К: (29) 54, 57, 59, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76		+	+	+
Лине : zob. Лин (1) 66			+	
Линевски , -ий: Liniewiczze (Brześć), Liniewo (Grodno, Psków, Witebsk) (3) 63, -ий 74, 75			+	+
Лински , -ий: Lińsk (Śluck), zob. Лин (2) 66, -ий 67			+	
Линчевская (f.): Linczi (Wilno) (1) 72				+

Липате: Lipato (Archangielsk), Lipaty (Wiatka) (1) 58									
Липенский: Lipienie (Mińsk), Липенка (Czernihów, Wołyń), Липенки (Wiatka) (1) 71									+
Липески: Lipa (Wołyń, Mińsk, Nowogródek, Galicja), Lipe (Tarnopol) (1) 57									+
Липец: Lipiec (Kowno) (1) 73									+
Липник: Lipnik (Galicja, Wołyń, Mohylów, Witebsk) (4) 74, 76, 77									+
Липницкая (f.): Lipnica (Siedlce, Nowogródek, Mińsk) (1) 74									+
Липскер: Lipsk (Suwałki, Wilno, Nowogródek, Mińsk) (5) 55, 66, 72, 75									+
Липски , -а, -ий: zob. Липскер (4) 66, -а 68, -ий 69, 72									+
Липцер: pol. Lipce, ros. Липцы (Charków, Nowgorod, Orzeł, Psków) (1) 71									+
Липчик: zob. Липчик (1) 73									+
Липчик: Lipczyki (Witebsk); por. P: (5) 68, 71, 74, 75									+
Липшиц: zob. Лифшиц (56) 35, 48, 54, 58, 59, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77									+
Лис: Lis (Podole); por. K.: Ch: (3) 74, 75, 76									+
Лискер: Liski (Grodno, Lublin, Wołyń) (4) 62, 64, 66, 70									+
Лисчинский: Leszczyn, Leszczyna (Galicja, Wołyń), Leszczynka (Wilno), Leszczyny (Bielsk Podl.) (1) 66									+
Литвок: Литвак (1) 63									+
Литвак: ‘pochodzący z terenu Litwy, Białorusi, Łotwy’ (17) 39, 46, 62, 66, 69, 71, 72, 73, 75, 76									+
Литвин: zob. Литвак (46) 54, 55, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77									+
Литвяк: zob. Литвак (1) 65									+
Литенберг: Lichtenberg (Saksonia, Bawaria, Prusy Wsch., Austria) (1) 61									+
Лифшит: zob. Лифшиц (1) 69									+
Лифшиц: Libšice (Czechy), Löbschütz (Śląsk), Liebschütz (Turyngia); por. P: (14) 61, 67, 69, 71, 73, 74, 75, 76									+
Лихтенштейн: Lichtenstein (Niemcy, Austria, Prusy Wsch.); por. K: (14) 62, 64, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77									+
Лихтштейн: zob. Лихтенштейн (7) 56, 61, 66, 71, 72, 74, 77									+
Лицин: Lutino (Gorki), Licynowo (Witebsk) (1) 61									+
Лишкир: Liszki (Białystok) (2) 56, 58									+

Лишковский , -ая: Liszkowo, Liszków (Suwałki) (4) 72, 77, -ая 75					+
Ложанский : Łožany (Wilno), Ложани (Witebsk) (1) 72					+
Ложеник : zob. Лаженник (1) 72					+
Ложинский , -ая: Łozy (Siedlce, Grodno), Łozinki (Święciany) (2) 77, -ая 72					+
Лозовски , -ий: Łozów (Mohylów), Łozowa (Galicja, Podole, Połtawa) (4) 62, -ий 71, 72, 77					+ +
Лойц : Łojcie (Kowno, Wilno) (1) 71					+
Ломер : Łom, Łomy (Białystok, Witebsk, Nowgorod); por. Ч.: К: (2) 71, 74					+
Ломинский : Łomnia (Mława), zob. Ломянский (1) 72					+
Ломянский : Łomiańcze (Troki), zob. Ломинский (1) 72					+
Лон : Łonie (Galicja) (2) 64, 66					+ +
Лондинская (f.): zob. Лондон (1) 73					+
Лондон : pol. Londyn, ros. Лондон (2) 75, 77					+
Лопат : zob. Лапаты (1) 48	+				
Лопата : zob. Лапаты (5) 69, 71, 74, 75, 76					+ +
Лопате : zob. Лапаты (3) 72, 77					+
Лопатов : Łopatowszczyzna (Wilno), Łopatowo (Jarosław, Psków, Smoleńsk, Petersburg) (2) 71, 73					+
Лос : Łosie (Orsza); por. К: (1) 65					+ +
Лоскутки : Łoskuty (Perm, Wiatka) (1) 74					+
Лостовский : Łastówka, Łastówki (Grodno), Łastowce (Wilno, Podole) (1) 73					+
Лофшиц : zob. Лифшиц (1) 75					+
Луба : Łuby (Łomża) (1) 77					+
Лубинский : Lubin (Pińsk, Mińsk), Łubiń (Wołyń) (1) 58					+ +
Лубицкер : Любички (Tuła) (1) 46	+				
Лублинский : zob. Люблински (4) 59, 60, 69, 71					+ + +
Лубницкий : Łubniki (Białystok), Łubnica (Smoleńsk), Łubnick (Mińsk) (1) 72					+
Луговский : Ługi (Newiel), Ług (Lepel), ale też: Łogówka (Wilno, Witebsk), Łogowo (Psków, Witebsk) (1) 74					+
Лукенберг : zob. Луксенберг (1) 75					+
Лукес : Łukasze (Kobryń) (1) 77					+
Луковский : Łukowa (Lublin), Łuków (Wołyń) (1) 74					+
Луксембург : Luksemburg (1) 69					+ +
Луксенберг : zob. Луксембург (3) 64, 69, 70					+

Лундер(с): Lund (Szlezwik-Holsztejn), Lundy (Archangielsk), Lunda (Kostroma); por. P: (1) 60					+
Лундун: Łundan (Penza) (1) 63					+
Лунник: Lunna, Lunno (Grodno); por. K: (1) 63					+
Лурия: Loria (Włochy) (3) 66, 67, 72					+
Лурье: zob. Лурия (6) 64, 75, 76, 77					+
Луц: Lucie, Lucy, Luć (Wołyń) (1) 69					+
Любашель: Lubasz (Wielkopolska) (1) 66					+
Любельский: Lublin (1) 72					+
Любленске: zob. Любельский (1) 61					+
Люблински, -ий, -ая: zob. Любельский (3) 63, -ий 70, 77					+
Любницкий, -ая: Любница (Nowgorod) (6) 62, 72, 73, -ая 71, 72, 73					+
Любович: Lubowicze (Mozyr, Radomyśl); por. P: (1) 73					+
Любовский, -ая: Lubowo (Gniezno, Wilno, Mińsk, Witebsk) (3) 75, -ая 71, 73					+
Ляпов: Łarowo (Witebsk) (1) 66					+
Лаксевич: Łaski (Wilno), Ласкевича: Василя, Павла (Połtawa); por. P., K: (1) 66					+
Магельничке: Mogilniki (Słonim) (1) 65					+
Магилевски, -а: zob. Могилевски (2) 56, -а 55,					+
Маглевицки: zob. Могилевски (1) 62					+
Маголепска (f): zob. Магилевски (1) 59					+
Мазе: Maza (Kazań, Kostroma, Nowgorod, Symbirsk, Wiatka) (8) 54, 61, 66, 73, 77					+
Мазер: zob. Мазе (1) 75					+
Мазинтер: Mażynty (Rossieny) (1) 65					+
Мазовец: Mazowsze, Mazów (Galicja, Psków, Smoleńsk), Мазовка (Czernihów) (1) 76					+
Мазур: Mazur (Galicja) oraz Mazur ‘pochodzący z Mazowsza’ (22) 39, 46, 56, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 69, 72, 74, 75, 76, 77	+	+	+	+	+
Мазурик: zob. Мазур (1) 73					+
Майнковский: Majki (Maków), Majkow (Ostróg) (1) 71					+
Макаров: Makarow (Wołyń), Makarówka (Wilno) (1) 66					+
Макес: Maksy (Riazań) (1) 73					+
Макишински: Mokisz, Mokisze (Mińsk) (1) 57					+
Маковски, -а, -ий, -ой, -ая: Maków (Mazowsze, Podole, Wołyń), Makowo (Wilno, Mińsk) (49) 39, 62, 64, -а 72, 71, -ий 35, 54, 58, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 77, -ой 72, -ая 68, 71, 72, 73	+	+	+	+	+

Малах: Małachi (Wilno, Witebsk, Psków, Wiatka); por. K: (3) 75				+
Малевски: Malewo (Śluck), Malewskie (Wilno) (2) 39, 64	+		+	
Малох: zob. Малах (2) 65, 77			+	+
Мальковский: Maliki, Malikowce (Wilno, Witebsk); por. P: (1) 72				+
Манер: Mani (Nowgorod), Manie (Radzyń) (1) 62			+	
Манковский: zob. Маньковский (2) 61, 71			+	+
Маньковский, -ая: Mańkowce (Augustów, Wilno, Podole), Mańkowo (Wilno, Witebsk, Mohylów, Wołyń), Mańków (Mińsk) (3) 71, -ая 71, 74				+
Маревки: Маревка (Твер), Маревы (Wiatka) (1) 63			+	
Маревский: zob. Маревки (1) 66			+	
Марковский: Markowo (Grodno, Galicja) (1) 66			+	
Маркувски: Marków (Wilno) (1) 63			+	
Мархевка: Marchewki (Galicja); por. K: (1) 77				+
Марчинович: Marcinowicze (Wołkowysk) (1) 65			+	
Мас: Masie (Białystok), Massi (Szawle); por. Z: (6) 57, 62, 66, 70, 74, 75		+	+	+
Махай: Machai (Smoleńsk) (1) 77				+
Мацкевич: Maćkiewiczze / Mackiewiczzi (Śluck) (5) 66, 67, 69, 71			+	+
Мачкевич: zob. Мацкевич (1) 64			+	
Машковский: Moszkowo (Mohylów, Orsza), Moszkówka (Wołyń), Moszków (Galicja, Wołyń) (1) 67			+	
Мейзор: Mejzi (Rossieny) (1) 71				+
Мек: Meki (Szawle) (1) 68			+	
Мекер: zob. Мек (1) 66			+	
Мелешковский: Mileszka (Suwałki), zob. Мелишковский (1) 70				+
Мелзак: Mehlsack (Prusy Wsch.); por. Z: (1) 71				+
Мелицер: Mielce (Wołyń) (1) 57		+		
Мелишковский: Мелишки (Wilno) (1) 71				+
Мелковиц: Mielkowicze / Mielkowiczi (Mińsk) (1) 67			+	
Мельник: Mielnik (Białystok, Mohylów), Mielniki (Grodno); por. Z: (4) 62, 70, 73, 75			+	+
Мельницкий: zob. Мельник (2) 66, 76			+	+
Мельцер: Mielcy (Kowel), Mielce (Wołyń); por. Z: (5) 56, 72, 75, 76		+		+
Мерец: Merecz (Troki) (1) 75				+
Мецер: Metz (Lorraine) (1) 72				+

Мечучка: Miczkowszczyzna (Galicja), Miecze (Szczuczyn) (1) 72					+
Мешковская (f.): zob. Мишковская (1) 71					+
Мигдал: Migdały (Wilno), por. K: migdał (1) 39, 59	+	+			
Миговский: Migowo (Grodno) (1) 72					+
Микицински, -ий: Mikicin (Białystok) (3) 35	+				
Милевски, -а, -ая: Milewo (Białystok, Wilno) (3) 66, -а 67, -ая 71				+	+
Милейкин: Milejki (Grodno) (1) 74					+
Милюновский: Milin (Lublin) (1) 76					+
Мишишковская (f.): Miliszki (Kowno) (1) 75					+
Минекровский: Mińkowce (Sokółka); por. P: (1) 61				+	
Миник: Minki (Szawle); zob. Миняк (1) 69				+	
Минк: zob. Миник; por. P: Минкин (1) 70					+
Минц: Mincy (Oszmiany); por. K: (2) 58, 71				+	+
Миняк: zob. Миник; por. P: (1) 74					+
Мирски: Mir (Nowogródek) (1) 39	+				
Михонский: Michny (Kolno) (1) 77					+
Мицер: zob. Минц (1) 35	+				
Мишковская (f.): Miszkowo (Witebsk) (1) 72					+
Могилевски, -ий: Mohylów, Могилевцы (Wolkowysk, Czernihów), Могилевщина (Mińsk, Połtawa) (16) 62, -ий 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 77				+	+
Мозовец: zob. Мазовец (1) 77					+
Мойник: Mojna (Bałta); por. Z: (2) 68, 69				+	
Моливер: Moliwo (Smoleńsk) (1) 58				+	
Молишевский: Małyszewo (Wilno) (1) 59				+	
Морас: zob. Морац (1) 72					+
Морац: Moracze (Wolkowysk) (2) 75, 76					+
Мордер: Mordy (Siedlce) (1) 73					+
Московский: Moskwa (1) 61				+	
Мостеланский: zob. Мостовлянки (1) 66				+	
Мостовлянки, -ой: Mostowlany (Grodno) (2) 66				+	
Мостовский: Mosty (Grodno) (1) 75					+
Мошковски, -ая: Moszków (Wołyń, Połtawa, Wiatka) Moszkówka (Wołyń), Moszkowo (Mohylów, Orsza), Moszki (Owruć), por. P: (3) 59, -ая 72				+	+
Мошна: Moszna (Orsza) (1) 72					+
Мурз(е): Murzy (Drissa); por. P:, Ch: (1) 61				+	
Мышкин: Myszkin (Witebsk, Wiatka, Jarosław) (1) 77					+

Новодворский , -ая: Nowodwory (Grodno, Kobryń), Nowodworce (Białystok, Słuck, Wilno), Nowy Dwór (Wołyń) (6) 70, 71, 74, -ая 73					+
Новопольский : Nowopole (Troki) (1) 75					+
Новошельский : Nowosielce, Nowosiółka, Nowosiółki (licznie występujące n. m. w Polsce, na Białorusi, Ukrainie, Litwie) (1) 69				+	
Новык : zob. Новик (4) 74, 75					+
Новынский : zob. Новинский (1) 74					+
Новязки : Невяжа (Smoleńsk) (2) 64, -ая 71				+	+
Норевский : zob. Наревски (1) 74					+
Норовска (f.): zob. Наревски (1) 39	+				
Носовская (f.): Nosowska Wólka (Siedlce); por. P: (1) 72					+
Носорвер : Nosory (Mohylów) (1) 57		+			
Ношельский : Nasielsk (Pułtusk) (1) 58		+			
Огородник : Ogorodniki (Grodno, Wilno, Brześć, Słonim); por. Z: (2) 66, 75				+	+
Одельски : Odelsk (Sokółka) (1) 64				+	
Ожерская (f.): Oziery (Grodno), Oziarki (Słonim) (1) 76					+
Окон : Okon (Mińsk); por. K: (6) 56, 64, 66, 70, 72		+		+	+
Оконик : Okonniki (Wiatka) (2) 67, 73				+	+
Окстовски : Oksentówka (Kijów) (4) 65, 66, 69, 72				+	+
Оланд : Olendy (Bielsk Podl.) (1) 61				+	
Олендорска (f.): Olendry (Bielsk Podl.) (1) 72					+
Олешковский : Oleszkowo (Sokółka, Wologda, Nowogródek) (1) 76					+
Олинский : Olińskie (Bielsk Podl.) (1) 69				+	
Олькин : Olkinie (Wilno) (4) 72, 74					+
Ольмански : Olmiany (Pińsk) (1) 62				+	
Омски : Omsk (Rosja) (1) 66				+	
Орланский : zob. Орлянки (2) 57		+			
Орлер : zob. Орлянки (2) 58, 66		+		+	
Орли : Orła, Orle, zob. niżej (z Orli) (1) 66				+	
Орлинский : pol. Orle, ros. Орли (Wilno), Orlin (Słuck, Słonim), Orlino (Mińsk) (1) 66				+	
Орлович : Orłowiczi (Sokółka); por. P: Орелинович (1) 61				+	
Орлянки , -ий, -ая: Orła (Bielsk Podl.) (17) 64, -ий: 46, 58, 66, 67, 68, 69, 72, 73, 74, 75, 76, -ая 72, 74, 76	+	+		+	+
Орман : Ormiany (Kowno, Podole) (4) 69, 75, 77				+	+
Ороднанский : zob. Ороднянский (1) 55		+			

Ороднянский: Horodnianska (Sokółka), Horodniany (Białystok), Horodnia (Czernihów, Kobryń, Witebsk, Połtawa) (1) 69					+
Ородокер: Horodok / Gródek (Białystok) (1) 56					+
Оршан: Orszany (Mohylów), Orsza (Witebsk, Wiatka) (3) 68, 69, 72					+
Осовецкий, -ая: Osowiec (Grajewo, Slonim, Wilno, Mińsk, Wolyń), Osowieck, Osowieckie (Grodno) (5) 72, 75, 77, -ая 74					+
Остербурски: Osterburg (Niemcy) (1) 62					+
Остергурский: zob. Острегурский (1) 71					+
Остинаский: Ostyna (Wilno) (1) 68					+
Остовлянский: zob. Остроблянский (1) 66					+
Остребургский: zob. Остробурский (1) 71					+
Остребурский: zob. Остробурский (1) 68					+
Острегурский: Ostra Góra (Sokółka, Wolyń, Galicja) (1) 62					+
Острибуцкий: zob. Остробурский (1) 71					+
Остринаский: Ostryna (Wilno) (1) 68					+
Остринский, -ая: zob. Остринаский (9) 46, 70, 74, 75, 77, -ая 72, 73, 75					+
Остроблянский: Ostrowlany (Święciany, Połock) (1) 75					+
Остробурский: Ostrobór (Garwolin) (3) 74, 76, 77					+
Островский: Ostrów (liczne n. m. w Polsce, na Białorusi, Ukrainie) (3) 70, 76, 77					+
Остроговский: Ostrogowka, Ostrogi (Wilno) (1) 64					+
Отенберг: Otterberg (Niemcy) (1) 74					+
Отенштейн: zob. Оттенштейн (1) 76					+
Оттенштейн: Ottenstein (Westwalia) (3) 71					+
Павлер: Pawle, Pawly (Bielsk Podl., Białystok) (3) 65, 70, 75					+
Павловский: zob. Павлер (1) 68					+
Паганицкий: Poganica (Sokółka) (1) 73					+
Пазд: zob. Паздер (1) 70					+
Паздер: Paździer, Paździerz (Śluck) (3) 73, 74, 77					+
Паздре: zob. Паздер (1) 64					+
Палковский: Полак (Bobrujsk) (1) 73					+
Палуцки: Pałuty (Wilno) (1) 46					+
Пандра: Пандерка (Wiatka), Пандерки (Penza); por. К: (1) 57, 63					+
Пандре: zob. Пандра (5) 46, 59, 64, 75					+
Панец: zob. Панич (1) 76					+

Панич: Panicze, Panicz (Śluck, Wiatka); por. Ch: (1) 77					+
Папалевский: Popiele / Papieli (Kowno) (1) 61					+
Папиолок: Popiolki (Woitebsk) (1) 69					+
Пардовский: Poradowszczizna (Wilejka), Poradow (Wasilkow) (1) 74					+
Парцески: Parczewo (Wilno), Parczew (Włodawa) (1) 56				+	
Пасковская (f.): Paski (Bielsk) (1) 72					+
Паточки: Potok (liczne n. m. w Polsce, na Białorusi), Potoka (Wilno), Патоки (Jarosław) (1) 65					+
Пачковский: Paczkowskie (Wilno) (1) 61					+
Паш: Pasze (Wilno) (6) 59, 65, 70, 71, 72, 74				+	+
Пашка: Paszki (Wilno, Bielsk Podl.) (1) 74					+
Пашке: zob. Пашка (1) 74					+
Пашковский: Paszkowo (Witebsk, Wilno), Paszkowszczizna (Bielsk Podl.), zob. Пашка (1) 77					+
Пекарский: Piekary (Wolkowysk, Wilno, Witebsk, Kijów, Połtawa) (3) 67, 69, 72					+
Пеклер: Pakli (Perm, Psków) (1) 73					+
Пендзух: Pendziuchy (Władimir); por. Z., Ch:(1) 63					+
Пенке: Pieńki (Siedlce) (1) 62					+
Передовский: Pieredki (Nowgorod) (4) 66, 75, 76, -ая 76					+
Передоцкая (f.): zob. Передовский (1) 76					+
Перидовски: zob. Передовский (1) 66					+
Пермаловски: Pieremyl (Dubno) (1) 63					+
Перцовский: Перцово (Kaluga, Wologda) (1) 75					+
Песинкер: Pasynki (Grodno, Białystok, Wilno, Wolkowysk, Mohylów) (1) 61					+
Песникер: Песниха (Kostroma) (1) 76					+
Песочни: zob. Пясечна (1) 69					+
Песчущер: Pieczurki (Białystok), Pieściuki (Grodno); por. Ch: (1) 58				+	
Петраф: Pitrow (Galicja, Kostroma, Wiatka) (1) 75					+
Петриц: Petrica (Wiatka) (2) 70, 72					+
Петруски: Pietruszki, Pietruciki, Pietrucie (Wilno, Kijów), Pietrusowszczizna (Mińsk) (1) 64					+
Петруше: Pietruszi (Gorodnia, Czernihów), Pietrasze (Białystok) (1) 69					+
Петрушки: Pietruszki (Wilno) (1) 71					+
Петуховский: Pietuchowo (Troki) (1) 73					+
Пецовски: zob. Печковски (1) 56				+	

Печковски: Piecki (Suwałki) (1) 66				+	
Пешанский: zob. Пешанский (1) 75					+
Пещанский: Pieszczanka (Grodno), Pieszczana (Bałta) (1) 75					+
Пижик: Piżi (Ołonec); por. Ch: (5) 48, 68, 71	+			+	+
Пизек: Piza (Galicja); por. Ch: (1) 60				+	
Пизен: Pizany (Witebsk) (2) 55, 58		+			
Пизик: zob. Пижик (1) 68				+	
Пилат: Pilaty (Wilno) (1) 75					+
Пилатовский, -ая: zob. Пилат, Pilatowszczyzna (Białystok) (8) 68, 70, 71, 75, -ая 71				+	+
Пилеповски: Pilipowka (Wasilków), Pilipówka (Wilno) (1) 55		+			
Пилитовски: zob. Пилатовский (2) 64, 66				+	
Пилиц: Pilica (Olkusz) (1) 76					+
Пинковский: Pieńkowa (Klimowiczi, Winnica, Jampol), Pieńki (Ostrów, Kolno) (1) 69				+	
Пинскер: Pińsk (Polesie) (1) 74					+
Пинский: zob. Пинскер (4) 68, 71, 72				+	+
Пиотницки: Piątница (Łomża) (1) 62				+	
Пиплинска (f.): Peplin (1) 68				+	
Писецкий, -а: Piaski (Brześć, Wilno, Mińsk, Wołyń), Piski (Kijów, Połtawa) (4) 72, 74, -а 67				+	+
Писечник: zob. Писечный (1) 75					+
Писечный: Piaseczno (Warszawa, Lublin, Nowogródek, Wołyń), Piaseczna (Mińsk, Mohylów), Piesoczno (Nowogródek) (1) 72					+
Писковский: zob. Пясковский, Писецкий (2) 65, 74				+	+
Питаипски: Podlipki (Sejny), Podlipie (Galicja) (1) 68				+	
Питрак: Pietraki (Witebsk, Wiatka, Psków) (1) 65				+	
Питуховский: zob. Петуховский (1) 71					+
Пичковский: zob. Печковски (1) 71					+
Платовски, -а, -ий, -ая: Платова (Smoleńsk), Платов (Nowoczerkask) (6) 55, 71, 77, -а 56, 67, -ая 72		+		+	+
Плинский: Plino (Lepel) (1) 72					+
Пломпер: Płompiany (Wilno), Płumpie (Szawle) (5) 64, 66, 75, 76				+	+
Плонский: Płońsk (Warszawa) (4) 68, 74, 75				+	+
Плоцки: Płot (Podole), Płock (1) 46	+				
Плунскер: zob. Плонский (1) 72					+
Повелиовский: Pawle, Pawły (Bielsk Podl., Białystok), Pawłowka (Mozyr, Klimowiczi) (1) 69				+	

Подварский: Podwaryszki (Kowno, Wilno) (1) 75					+
Подворек: Подворки (Tambow) (1) 70					+
Подворский: Podworys, Podworyszki (Kowno), zob. Подворек (4) 54, 69, 71		+		+	+
Подлипковна (f.): Podlipcy (Sluck) (1) 67				+	
Подрицкая (f.): Podrecze (Kobryń, Słonim, Mińsk, Wołkowysk, Witebsk, Wołyń), Подрига (Perm), Подрижи (Wołyń) (2) 72, 74					+
Поздер: zob. Pazder (1) 62				+	
Позняк: Poźniaki (Bielsk, Wilno, Mohylów); por. Ch: (4) 62, 66, 74				+	+
Полевский: Polewcy (Mińsk) (1) 75					+
Поливник: Poliwinki (Orsza) (1) 75					+
Политовский: Politówka (Lublin) (1) 54			+		
Полицкер: Polickiszki (Lida) (1) 46	+				
Полишка: Poliszki (Kurlandia) (1) 72					+
Поляк: zob. Поляк (1) 72					+
Половский: Połowce / Płowce (Białystok) (1) 57			+		
Поляк: Polak (Witebsk), etn. Polak (23) 46, 56, 59, 61, 66, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77	+	+		+	+
Поневеский: Poniewież (1) 66				+	
Поницер: Poniczów (Wołyń) (1) 62				+	
Попиолек: Popiołki (Kolno) (2) 72, 75					+
Поплавски, -ий: Popława, Popławy (Bielsk Podl., Sokółka, Grodno, Wilno, Lublin) (2) 64, -ий 54		+		+	
Поредовски: Poradowszczyzna (Wilejka), Poradów (Wasilków) (1) 66				+	
Порезовски: zob. Порозовский (1) 64				+	
Поридовский: zob. Поредовски (1) 72					+
Породовская (f.): zob. Поредовски (1) 76					+
Порозовский: Porozowo (Wołkowysk) (4) 68, 72, 73, 77				+	+
Порцева: Parczewo (Wilno) (1) 62				+	
Посветнянская (f.): Poświętna Chodorówka (Sokółka), Poświętne (Bielsk Podl.), Poszwinta (Kowno) (1) 76					+
Пославский: Pasłowa / Pasłowo (Orzeł, Psków, Tuła) (1) 65				+	
Потоцки: Potoka (Wilno) (1) 66				+	
Потушня: Potaszunie (Mariampol) (1) 57		+			
Почилискер: Poczyliszki (1) 66				+	
Пошведнанский: zob. Посветнянская (1) 54		+			

Пошковский: zob. Пашковский (1) 71				+
Прайсман: jid. prajs 'człowiek z Prus' (4) 66, 69, 70, 77			+	+
Працевитер: Працевичи (Śluck), por. Ch: (1) 56	+			
Предавский: Preda (Kowno) (1) 54	+			
Предлицкий: Pradła (Olkusz) (1) 70				+
Предмеский: zob. Предместкий (1) 71				+
Предместкий: Przedmieście (Bielsk Podl., Suwałki); por. Ch: (1) 76				+
Предмецкий, -ая: zob. Предместкий (3) 74, -ая 72				+
Предовски, -ий: zob. Предавский (2) 63, -ий 71			+	+
Преневицкая (f): Proniewiczze (Bielsk) (1) 76				+
Пренски, -ий: Preny (Święciany, Mariampol) (14) 54, 58, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 72, 74	+		+	+
Преславский: Porosłowo (Prużany) (1) 70				+
Прибицкая (f): Прибытки (Homel) (1) 76				+
Приборский: Priborki (Igumien) (1) 77				+
Привальски, -ий, -ая: Przewał / Prywał / Перевал (Galicja), Przewalka (Śluck) (5) 62, -ий 68, 74, 77, -ая 76				+
Приводницки: Prowady (Lepel) (1) 63			+	
Прилук: Priluki, (Brześć, Kobryń) (1) 70				+
Прилукер: zob. Прилук (2) 74, 77				+
Приставский: Pristawka (Sokółka) (1) 74				+
Провальски, -ий: Prowale (Wołyń), Prowała, Prowal (Galicja), Провал (Wiatka) (4) 46, 71, 72	+			+
Продешецкий: Przedecz (Włocławek) (1) 69			+	
Продовский: zob. Предовски (1) 75				+
Пролукер: zob. Прилук (1) 74				+
Прославский: Porosłowo (Prużany) (1) 71				+
Пружанский, -ая: Prużany (Grodno) (16) 54, 67, 68, 69, 72, 75, 76, 77, -ая 71, 73, 75	+		+	+
Пудрецкий: zob. Подрицкая (1) 69			+	
Пудрицкий, -ая: zob. Подрицкая (2) 72, -ая 75				+
Пужаньски: Puzany (Wilno), Puża (Kijów) (1) 62			+	
Пульпянский: zob. Пумпянский (1) 71				+
Пулячик: zob. Поляк (1) 75				+
Пумпянский: Pompiany (Poniewież) (1) 72				+
Пуна: zob. Пуни (1) 73				+
Пуне: zob. Пуни (2) 70, 72				+
Пуни: Puni (Troki) (1) 63			+	
Пунский: Puńsk (Suwałki), zob. Пуни (1) 73				+

Рапопорт: zob. Рапапорт (7) 63, 64, 66, 69				+	
Раппапорт: zob. Рапапорт (1) 71					+
Растоцкий: Rostki (Łomża), Rostoki (Krzemieniec) (1) 68				+	
Ратавецкий: Ratowicze (Sokółka) (1) 73					+
Ратин: Ratine (Wilno), Ratyń (Pińsk) (1) 66				+	
Раткевич: Ratkiewiczze (Słonim) (1) 74					+
Ратне: zob. Ратна (1) 72					+
Ратна: Ratno, Ratny Uhoł (Mińsk) (1) 71					+
Ратнер: Ratnie, Ratno (Wołyń, Mińsk, Kijów, Psków, Nowgorod) (7) 61, 62, 63, 65, 66, 67				+	
Ратович: Ratowicze (Sokółka) (1) 74					+
Ратовский: Ratowo (Siewież) (1) 77					+
Ратоцкий: Raty (Smoleńsk), zob. też Растоцкий (1) 68				+	
Ратуш: Ratusz (Jampol) (1) 67				+	
Ратушинский: zob. Ратуш (1) 72					+
Раутенберг: Rautenberg (Dolna Saksonia, Prusy, Turyngia) (1) 46	+				
Рафасловский: zob. Рафаловский (1) 39	+				
Рафаловский: Rafałówka (Białystok), Rafałowo (Wilno, Nowogródek, Mohylów, Mińsk) (7) 61, 65, 69, 72, 73, 74, 75				+	+
Рафеловски: zob. Рафаловский (1) 63				+	
Рафоловский: zob. Рафаловский (1) 54			+		
Рахваловский: zob. Рафаловский (5) 39, 67, 74, 75, 77	+			+	+
Рахваловский, -а: zob. Рафаловский (3) 54, -а 56, 59			+		
Рацкер: Racki Most (Kowno) (4) 48, 56, 75, 77	+		+		+
Рацки, -а, -ий, -ая: Race (Sejny, Wilno), zob. Рацкер (12) 62, 63, 71, -ий 66, 69, 72, 73, -а 72, -ая 74				+	+
Режницкая (f.): zob. Резницкий (1) 71					+
Резниковский: Reznikowski (Charków, Czernihów) (1) 61				+	
Резницкий: Reznica (Troki) (1) 72					+
Рейнградский: zob. Райгородски; пог. К: (1) 58			+		
Релевицкий: zob. Реневицкий (2) 63, 69				+	
Рембелинкер: Rembelinek (Przasnysz) (1) 75					+
Ремез: Remezy (Mozyr) (1) 74					+
Ремлинскер: Remel, Remla (Mińsk, Wołyń), Remielki, Remielkowszczyzna (Wilno) (1) 64				+	
Реммес: zob. Ремез (1) 71					+
Реневицкий: Reniewiczze / Hryniewiczze (Białystok) (2) 61, 71				+	+

Реневицер: zob. Реневицкий (1) 39	+			
Рибаловская (f.): zob. Рыболовский (1) 71				+
Рибеловски , -ий, -ая: zob. Рыболовский (4) 66, -ий, 66, 70, 71			+	+
Рибилловский: zob. Рыболовский (1) 66			+	
Риговский: Ryga, Рига (Samara, Smoleńsk, Tuła), Риги (Połtawa, Wiatka) (1) 59		+		
Ринкер: Rynki (Białystok) (1) 39	+			
Ринский: Rynia (Mińsk), Рын (Wiatka), zob. Ринкер (8) 35, 54, 69, 71, 73, 76	+	+	+	+
Ришновский: Ryszniowo (Jarosław) (1) 61			+	
Рогел: bibl. Rogel (Joz 18: 16) (1) 72				+
Роговски , -ий, -ая: Rogowo (Białystok, Wilno, Witebsk), Rogów (Lublin, Łódź) (15) 66, -ий 69, 71, 72, 75, 77, -ая 71, 72, 76			+	+
Рогозинский: Rogozin (Mińsk) (1) 61			+	
Рогозници , -ий : Rogoznica (Wolkowysk) (2) 64, -ий 35	+		+	
Рогузницкий: zob. Рогозници (1) 35	+			
Роднянски: Rodnia (Klimowicze) (1) 66			+	
Рожански , -ий, -ая: Rożana (Słonim), Rożan (Słuck), Rożanka (Wilno, Włodawa, Mińsk) (16) 62, -ии 65, -ий 66, 72, 74, 75, 76, -ая 67, 72, 73, 76			+	+
Розанский: Rozany (Mińsk) (2) 57, 65		+	+	
Розен: Rozen. Rozyn (Wilno), Rosen (Prusy Wsch.); por. K: (14) 54, 59, 64, 66, 65, 71, 73, 74, 75, 77		+	+	+
Розенберг: Rosenberg (Meklemburgia, Pomorze, Dolna Saksonia, Badenia-Wirtembergia, Bawaria, Śląsk, Prusy Wsch., Austria, Czechy, Słowacja), por. K: (13) 54, 56, 61, 66, 72, 74, 75, 76, 77		+	+	+
Розенкан: Różanka (Włodawa) (1) 71				+
Розень: Różań, zob. Розен (1) 62			+	
Розин: Розина (Samara); por. P: (3) 63, 66, 75			+	+
Розиндорф: Rosendorf (Gera – Niemcy); por. K: (1) 63			+	
Розиновер: Radzinowszczyzna (Słonim), Rożan, Rożanowo, Rożanów (Słuck, Bobrujsk, Witebsk) (1) 66			+	
Розовский: Rozówka (Podole, Witebsk) (3) 61, 71			+	+
Ролицкий: Rolicze (Wilno), Role (Łuków) (1) 73				+
Ростольский: Rostolty (Białystok) (2) 58, 74		+		+
Ротенберг: Rothenberg (Hesja, Bawaria), Rothenberga (Turynгия), Rotenberg (Badenia-Wirtembergia) (1) 75				+
Ротовецкий: Ratowiec, Ratowicze (Sokółka) (1) 77				+

Рохвеловска (f.): zob. Рафаловский (1) 61				+	
Рохович : Ruchowiczi (Kobryń); por. P: (1) 71					+
Роховский : Rochów (Łęczyca); por. P: (1) 76					+
Рубаловски : zob. Рыбаловский (1) 68				+	
Рудавский , -ая: Rudawa (Grodno), Rudawka (Suwałki, Wilno, Grodno, Słonim, Sokółka) (4) 69, 74, 77, -ая 75				+	+
Рудзинская (f.): Rudzie (Władysławów, Wołkowyszki), Rudze (Kowno), Rudzieńsk (Mińsk) (1) 71					+
Рудк(евич) : Rudka (Łomża), Rudki (Suwałki); por. P: (2) 72, 73					+
Рудк(ович) : zob. Рудкевич; por. P: (2) 66, 69				+	
Рудницкий : Rudnik, Rudniki (Suwałki, Wilno, Brześć, Prużany, Nowogródek, Witebsk, Słuck, Siedlce, Wołyń) (1) 71					+
Рудский : Ruda (Białystok, Słonim, Lida) (1) 71					+
Рудьянский : Rudzieńsk (Mińsk), Rudze (Kowno), zob. Рудзинская (1) 67				+	
Ружанский , -ая: pol. Różany (Słonim), Różan (Maków), Różanka (Włodawa) (2) 77, -ая 76					+
Рузелимский : zob. Ерузалимский (1) 57		+			
Русански : Rusany (Troki) (1) 66				+	
Рутенберг : Rutenberg (Niemcy) (12) 55, 57, 59, 61, 64, 66, 68, 69, 72, 76		+		+	+
Рутинберг : zob. Рутенберг (1) 75					+
Руткевич : Rutka (Łomża), Rutki (Suwałki), Rutkowo i in.; por. P: (1) 75					+
Руткер : Rutka, Rutki (liczne n. m. w Polsce, na Litwie, Białorusi, Ukrainie) (1) 66				+	
Рыбаловский : Rybałowo (Kostroma, Smoleńsk), Rybałowy (Wołkowysk), Rybałowszczyzna (Słonim), zob. też Рыболовский (3) 73, 77					+
Рыболовский , -ая: Rybołowy (Słonim), Rybołówka (Witebsk, Galicja, Jarosław, Kostroma) (3) 74, 77, -ая 76					+
Рынский : zob. Ринский (1) 35		+			
Рябинский : Riabina (1) 75					+
Савер(ова) (f.): Szawry (Mińsk) (1) 67				+	
Савинский : Sawin (Wilno, Lublin, Mińsk) (1) 76					+
Савицкая (f.): Sawickie (Grodno, Wilno, Słonim), Sawice Ruskie (Sokołów), Sawicze (Słonim, Kowno, Bobrujsk, Nowogródek, Słuck, Wilno, Wołyń, Wiatka) (1) 72					+
Саделевски : Садели (Kowno, Wilno) (1) 64				+	
Сак : Saki (Bielsk, Kobryń); por. P: (3) 59, 67, 73		+		+	+

Сакольски , -а, -ий: zob. Сокольски (7) 56, 57, 59, -а 56, 58, -ий 61			+	+	
Салькер : Salki (Wilno) (1) 39	+				
Сальникер : zob. Сальници (1) 39	+				
Сальници , -а, -ая: Salnik (Podole, Wiatka), Salniki/Solniki (Białystok, Mohylów, Orsza) (3) 39, -а 70, -ая 73	+				+
Саникер : Sanniki (Grodno) (1) 72					+
Сапачковский : zob. Сапачковский (1) 75					+
Сапачковский , -а: Sapoćkowce (Sokołka), Sopoćkinie (Suwałki) (3) 73, 74, -а 70					+
Сарацки : Sarata (Akkerman) (1) 66				+	
Сарвер : Serwery (Galicja), por. Z: (23) 46, 58, 61, 63, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 76	+	+	+	+	+
Сарне : Sarny (Rowno), por. K: (1) 77					+
Сацилер : Szaciły (Białystok), Sacile (Włochy) (6) 35, 72, 74, 75, 77	+				+
Сацки : Saki (Bielsk Podl., Wołkowysk, Wilno) (1) 63				+	
Свент(ович) : Święte (Skierniewice, Nieszawa); por. K:, P: (1) 72					+
Свинчик : Swinka (Święciany) (1) 72					+
Селевски : Sielowce (Wilno) (1) 64				+	
Сельский : zob. Сельц (1) 71					+
Сельц : Сельцы (Bobrujsk, Orsza), Sielec (Kobryń, Chelm) (1) 66				+	
Семятицкий , -ая: Siemiatycze (Podlasie) (8) 67, 71, 72, -ая 75, 76				+	+
Сергейский : Sergieje (Wilno) (1) 74					+
Серейский : Sereje, Serejskie Poluńce (Sejny, Suwałki) (2) 73, 76					+
Сестерне : Szesternio (Witebsk) (1) 64				+	
Сибе : Szyby (Litwa) (1) 73					+
Сибирник : Sybir (Białystok), ros. Сибирь 'Syberia' (2) 71					+
Сибирский , -а, -ая: Sybirka (Podole), zob. Сибирник (13) 71, 72, 75, 77, -а 70, -ая 72, 74, 76					+
Сивецкий : Siwiec (Witebsk) (1) 54			+		
Сидер : Sidra (Białystok), Sidory (Suwałki, Wilno, Witebsk) (1) 76					+
Сидровский : zob. Сидер (1) 72					+
Сидронский : zob. Сидер (1) 61				+	
Сикарская (f): Sikory (Białystok) (1) 71					+
Сильницкий , -а: Silnica (Braclaw) (3) 55, 68, -а 54	+		+		

Симбирски: Симбирск (dziś Ульяновск) (1) 66					+	
Сиятицки, -а -ий: zob. Семятицкий (6) 66, -а 66, 68, -ий 69, 71, 72					+	+
Сиропски: Серополье (Smoleńsk) (1) 64					+	
Сиц: zob. Сич (1) 74						+
Сич: Sicz (Kijów, Wołyń) (1) 74						+
Скаревич: Skorewcy (Wiatka); por. Ch.; P: (1) 64					+	
Скерсебольский: zob. Скерсобо́льский (1) 74						+
Скерсобо́льский: Skiersobole (Mariampol, Kalwaria Suwał.) (1) 77						+
Скорская (f): Skorki Borowskie (Białystok), Skorki (Witebsk) (1) 72						+
Скрибце́р: Skrybicz (Białystok) (1) 54					+	
Скрибин: Skrobuny (Wilno); por. P.; Ch: (1) 73						+
Скульчик: Sokółka (1) 71						+
Слабацка: zob. Слабоцки (1) 56					+	
Слабодер: Sloboda (liczne n. m. w Polsce, na Białorusi, Litwie, Ukrainie) (1) 56					+	
Слабодзкий: zob. Слабодер (2) 67, 68						+
Слабодски, -ий, -ая: zob. Слабодер (17) 55, 63, 64, -ий 61, 67, 68, 69, 71, 72, 77, -ая 71					+	+
Слабодцки: zob. Слабодер (1) 55					+	
Слабоцки, -а, -ий: Слабодер (9) 39, 62, 65, -а 58, -ий 61, 66, 70					+	+
Славинский: Sławińszczyzna (Wołyń), Славино (Riazań, Twер, Władimir), Славинский (Kaługa) (1) 71						+
Славнер: Sławno (Sokółka, Kobryń) (1) 65						+
Славянский: Szłowiany (Wilkomir) (1) 71						+
Слап: Szłapie, Szłapy (Wilno) (1) 69						+
Слешиловский: Szlezi (Telszi) (1) 46					+	
Сливнер: Śliwno (Białystok) (1) 72						+
Сливны: zob. Сливнер (1) 72						+
Слободский, -ая: zob. Слабодер (11) 46, 62, 72, 73, 75, -ая 72, 75, 76					+	+
Слобоцки, -ий, -ая: zob. Слабодер (5) 66, -ая 75, -ий 66, 77						+
Словицка (f): Słowiki (Wolkowysk) (1) 67						+
Сломянский: Słomianka (Białystok) (3) 71, 75						+
Слон: Slon (Jarosław, Kostroma); por. K: (11) 62, 64, 66, 68, 69, 71, 74, 76						+
Слонимски, -ий, -ая: Słonim (Grodno) (19) 39, 46, 64, 66, -ий 46, 58, 61, 69, 71, 72, 74, 75, -ая 71					+	+

Слоницьке: zob. Слоницьки (1) 35	+			
Слоницьки: Слоница (Psków), Słoniszki (Kowno) (2) 46, 66	+		+	
Слосберг: Schlossberg (Kurlandia, Riga, Żytomierz) (1) 63				+
Слумпнер: Słupie (Suwalki) (1) 65				+
Слуцкер: zob. Слуцкий (2) 57, 58		+		
Слуцкий: Słuck (Mińsk, Mohylów) (3) 66, 70, 75			+	+
Смигельский: Śmigiel (Poznań), Szmigli (Poltawa) (1) 65				+
Смолицанский: Smolica (Mohylów), Smolice (Kobryń), Smolicze (Mińsk, Słuck) (1) 58		+		
Смольски: Smol (Mińsk) (2) 66				+
Смолянская (f): Smolany (Kobryń, Suwalki, Witebsk) (1) 75				+
Смоляр: Smolary (Mińsk, Wołyń), Smolarze (Galicja), por. Z: (4) 66, 68, 75				+
Смолярски, -ий, -ая: zob. Смоляр (3) 63, -ий 71, -ая 75				+
Смыргон: Smorgonie (Oszmiany) (1) 66				+
Собел: zob. Соболю (1) 66				+
Собель: zob. Соболю (4) 66, 71, 73, 74				+
Собетки: Sobótka (Bielsk Podl., Grodno) (1) 58		+		
Соболь: Sobole (Grodno, Kowno, Witebsk); por. K.: P: (15) 68, 71, 72, 74, 75, 76, 77				+
Совичка: Sawicze (Słonim, Kowno, Wilno, Wołyń) (1) 63				+
Содур: zob. Шадур (1) 58		+		
Сокол: zob. Соколер; por. K: (2) 39, 67	+			+
Соколер: Sokol, Sokoly, Sokole (Białystok) (1) 72				+
Соколка: Sokółka (Białystok) (1) 39	+			
Соколовски, -ий: Sokółów, (Podlasie, Wołyń), Sokółwka (Kowno, Wołyń) (4) 39, 46, 66 -ий 66	+			+
Сокольки: zob. Сокольски (1) 68				+
Сокольски, -ий, -ая: Sokółka, zob. Соколер (40) 39, 46, 62, 64, 66, -ий 46, 58, 61, 66, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, -ая 71, 72, 73, 76	+	+	+	+
Солицки, -а: Solec Kujawski, Solec nad Wisłą (2) 48, -а 67	+			+
Солникер: zob. Сольникер (2) 54, 71		+		+
Солнимский: zob. Слонимски (1) 61				+
Солницки, -ий, -а: zob. Сольницки (3) 39, -ий 58, -а 54	+	+		
Соловейчик: zob. Соловейчик (2) 71, 72				+

Супраски , -ий: Supraśl (Białystok) (8) 55, -ий 69, 70, 73, 74, 76		+	+	+
Супрасльская (f.): zob. Супраски (1) 73				+
Супрасский : zob. Супраски (1) 77				+
Супроски : zob. Супраски (1) 63			+	
Суравский : zob. Суражер, por. P: (1) 74				+
Суражер : Suraż (Białystok) (1) 68			+	
Суражскер : zob. Суражер (1) 46	+			
Суражский , -а, -ая: zob. Суражер (18) 35, 66, 67, 68, 69, 70, 73, 74, 75, 77, -а 46, -ая 71, 73, 76	+		+	+
Суразкий : zob. Суражер (1) 54		+		
Суразский : zob. Суражер (4) 61, 72, 77			+	+
Сураски : zob. Суражер (1) 39	+			
Сурожски : zob. Суражер (1) 64			+	
Сухвольски : zob. Суховольски (1) 66			+	
Сухевич : Suchowicze (Mińsk) (1) 74				+
Сухевольски : zob. Суховольски (1) 56		+		
Суховольски , -ий, -ая: Suchowola (Białystok) (8) 66, -ий, 46, 69, 70, 75, 77, -ая 74, 75	+		+	+
Сухоницки : Suchańce (Mińsk), Suchanie (Galicja) (1) 66			+	
Сушинская : Susze (Wilno), Сушин (Mińsk), Сушина (Perm, Psków), Сушинка (Wiatka), Сушино (Jarosław, Psków, Witebsk) (1) 74				+
Щацковски : Шетьки (Witebsk) (1) 62			+	
Сылоцки : Szyły (Kowno, Galicja), Sułak (Samara, Penza, Tambow) (1) 48	+			
Сымятыцкий : zob. Семятицкий (1) 39	+			
Табак : Tabaki (Bessarabia); por. Z: pol. tabaka (1) 70				+
Табачник : Tabaczniki (Witebsk); por. Z: (4) 62, 65, 66			+	
Талински : Talinka (Nowgorod, Symbirsk) (1) 61			+	
Тарашевский : Tarasowo (Mińsk), Tarasówka (Kamieniec, Jampol, Uszyca) (1) 75				+
Тарловский , -ая: Tarłów (Radom, Pińczów), Tarłówka (Podole, Galicja) (2) 70, -ая 75				+
Тартарский : Tatarka (Wilno, Lida, Bobrujsk, Borisow), Tartarów (Galicja) (1) 77				+
Тартацкий , -а, -ая: Tartak (Białystok, Grodno, Suwałki, Kowno, Wilno) (11) 71, 72, 74, 75, 76, -а 68, -ая 74, 76			+	+
Татар(ович) : Tatory (Mazowieck, Łomża); por. P: (1) 65			+	
Татер(ович) : zob. Татарович (1) 62			+	
Творский : Tworki (Bielsk Podl., Wilno) (1) 58		+		

Телишевский: Teleszewka (Wasilków), Teleszi (Homel), Telszi (Kowno) (1) 75					+
Телпер: Tolpa (Smoleńsk, Witebsk) (1) 61					+
Тикоцинский: zob. Тыкоцин (1) 60					+
Тикоцки, -а, -ий, -ая: zob. Тыкоцин (14) 56, 66, -ий 35, 54, 57, 58, 66, 68, 69, -а 58, -ая 68	+	+			+
Тиктин: zob. Тыкоцин (3) 66, 69, 75					+
Тикульская (f.): Тыколи (Smoleńsk) (1) 76					+
Титуник: Titiuny (Orsza) (1) 76					+
Тиховский: Cichowszczyzna (Slonim) (1) 76					+
Товальский: Towalinszczyzna (Wołkowysk) (1) 74					+
Токар: Tokary (Brześć, Wilno, Mińsk); por. Z: (2) 66, 68					+
Токарь: zob. Токар (2) 72, 77					+
Толк(евич): zob. Толковский; por. P., Ch: (1) 72					+
Толковский: Толково (Kobryn) (1) 75					+
Томши: Tomaszi (Orgiejew) (1) 74					+
Топилер: Topilo (Bobrujsk, Mińsk, Kijów), Топилы (Riazań) (1) 74					+
Топилец: Topilec (Białystok) (1) 73					+
Топильский, -ая: zob. Топилер (9) 74, 75, 77, -ая 74, 76					+
Топилянский: Topilanskij Dołżek (Kijów), Topolany (Białystok) (1) 72					+
Топицкий: Topcza (Wołyń), Topcy (Psków) (1) 72					+
Топол: Topol (Kowno) (1) 67					+
Тополенка (f.): Topolany (Białystok) (1) 67					+
Топольский (f.): Topolka (Kowno, Wołyń), Topolsko (Galicja), zob. Топол (1) 75, 77					+
Топшер: Topczewo (Bielsk Podl.), Topiliszcze (Wołyń) (1) 58					+
Торловский: Торлова (Kazań) (1) 71					+
Тортарский: Tortak (Kowno) (1) 77					+
Точилер: Точилово (Wilno), Точилровка (Mohylów), Z: (1) 74					+
Траковский: Traki (Kowno), lit. Trakai, pol. Troki (Kowno) (1) 62					+
Тресотчинский: zob. Трещан (1) 61					+
Трещанский: zob. Трещан (1) 64					+
Трещенский: zob. Трещанский (1) 66					+
Трещак: zob. Трещан (1) 77					+
Трещан: Treszczany / Trzeszczany (Hrubieszów) (1) 75					+
Трещанский: zob. Трещан (6) 39, 68, 71, 75, 76	+				+

Тыктин: zob. Тыкоцин (1) 71						+
Тытунек: zob. Титуник (1) 75						+
Узданский: Uzda (Igumien) (2) 71, 72,						+
Уздошки: zob. Узданский (1) 66						+
Украинский: Ukraina (2) 74, 75						+
Украинчик: zob. Украинский (6) 69, 71, 72, 74						+
Улицкий: Ulica (Kobryń, Galicja), Ulicko (Galicja) (2) 71, 77						+
Ульник: Ulniszczce (Wilno); por. К: (3) 59, 66			+	+		
Филиповский: Filipowo, Filipów (Suwałki), Filipowszczyzna (Kowno, Wilno, Witebsk, Mińsk) (2) 72, 76						+
Финская (f.): pol. fiński < Finlandia (1) 73						+
Флат: Flatow (Niemcy) (2) 71, 75						+
Флате: zob. Флат (3) 71, 72, 76						+
Форштадт: Forszta(d)t (Kowno, Orenburg, Witebsk), por. Ch: (3) 69						+
Форштат: zob. Форштадт (2) 71, 74						+
Франк: Franke (Frankonia – prowincja w Niemczech) (II) 67, 69, 72, 73, 74, 75, 76						+
Фрейденберг: Freudenberg (Badenia-Wirtembergia, Bawaria, Hesja, Prusy Wsch. Szwajcaria, Austria); por. К:; P: (4) 66, 68, 69						+
Фридберг: Friedberg (Niemcy); por. К: (2) 72, 77						+
Фридлянд: Friedland (Saksonia, Prusy Wsch., Brandenburgia) (3) 71, 72						+
Фридляндский: zob. Фридлянд (1) 75						+
Фурманский: Furman, Furmany (Pińsk, Witebsk) (1) 71						+
Хабацки: Хоботы (Witebsk) (1) 66						+
Хазин: Chażyn (Berdyczów); por. P:; Z: (1) 62						+
Халап: Chalepie (Kijów) (1) 61						+
Хановски: Chanów (Radomyśl); por. P: (1) 62						+
Хандовский: Chandogi (Mohylów), Хандошки (Witebsk) (2) 75, 76						+
Хандорский: zob. Хандовский (2) 72						+
Ханский: Хани (Brześć), Chańki (Prużany); por. P: (1) 67						+
Хапом: zob. Хапон (1) 72						+
Хапон: Chapany (Mohylów); por. Ch: (1) 74						+
Харбольский: Горбели (Senno), Chraboły (Białystok) (1) 69						+
Харин: Charin (Charków); por. P: (1) 71						+

Хват: Chwaty (Grodno); por. Ch: (3) 62, 69, 72			+	+
Хвач: zob. Хвашевский (1) 67			+	
Хвашевский: Chwaszczewo (Sokółka, Słonim, Mińsk, Witebsk) (2) 75, 76				+
Хвиловский, -ая: Хвили (Moskwa) (2) 74, -ая 76				+
Хвистовский: Хвицовка (Smoleńsk) (1) 63			+	
Хволловский: Chwałowo (Grodno, Wolkowysk, Nowogródek, Kaluga, Witebsk), Chwałów (Galicja) (1) 77				+
Хворовски, -а: Хворова (Smoleńsk), Хворово (Nowgorod, Psków) (2) 68			+	
Хвороски: zob. Хворовски (1) 39	+			
Хвост: Chwost (Symbirsk) (2) 72, 76				+
Хвостовский: Chwostowo, Chwastowo (Wilno, Witebsk, Mohylów, Jarosław) (3) 74, 77, 71				+
Хински, -ий, -ая: Chiny (Wilno); por. P: (9) 63, -и 66, 69, 67, 68, 70, 76, -ая 72			+	+
Хитранский, -ая: Chytra (Bielsk Podl.) (4) 66, -ая 72, 73			+	+
Ходел(ович): Chodeli (Lida); por. P: (1) 54		+		
Ходници: Chodyniczy (Kobryń) (1) 55		+		
Холоднер(ова) (f): Kolodna (Białystok, Lublin, Wilno) (1) 67			+	
Хорбоцки: Chrobotki (Słonim) (1) 62			+	
Хоровски, -а, -ий, -ая: Chorów (Wołyń) (26) 63, 66, 68, 69, 71, 72, 74, 77, -а 66, 70, -ий 63, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 77, -ая 72, 73, 75			+	+
Хороски, -ая: zob. Хорошер (2) 55, -ая 76		+		+
Хорошер: zob. Хорошер (2) 57, 59		+		
Хорощанский: zob. Хорошер (6) 46, 61, 66, 67, 73, 75	+		+	+
Хорошер: Choroszcz (Białystok) (1) 62			+	
Хриски: Chryssa (Słonim) (1) 62			+	
Хроболовский: Chraboły (Białystok) (1) 74				+
Хрощанский: zob. Хорошер (1) 46	+			
Хрустовский: Chrusty (Konin, Łask, Brzeziny), Chrustowo (Włocławek) (1) 75				+
Хутковская (f): pol. Chotkowo, ros. Хутково (Witebsk) (1) 76				+
Цабан: Czaban (Wołyń) (1) 75				+
Цаузмер: niem. Zausmer, pol. Sandomierz (1) 74				+
Цашкор: Czaczki (Białystok) (1) 39	+			
Цвас: zob. Цфас (5) 46, 61, 63, 71	+		+	+
Цвах: zob. Цфас (1) 46	+			

Цеплински: Цапли (Perm), Цаплино (Kostroma, Moskwa, Psków), Ceplenki (Wiatka) (1) 63					+
Цереносор: Szerenosy (Białystok) (1) 77					+
Церток: Czertok (Wilno, Mińsk) (1) 67					+
Цехановицкий: Ciecchanowiec (Białystok), Ciecchanowicze (Wilno) (2) 48, 77	+				+
Цехановский: Ciecchanów (Mazowsze), Ciecchany, Ciecchanowiszki, Ciecchanowo (Wilno), Ciecchanowszczyzna (Mińsk) (2) 69, 77					+
Цехновский: zob. Цехановский (2) 71, -ая 72					+
Цехоцкая (f.): Ciecchocin (Lipno) (1) 72					+
Цибульский: Цибульская (Witebsk), Цибульская Горка (Twer), Цибульские (Kowno) (1) 75					+
Циган: Cygan Majdan (Białystok), Cygany (Galicja), por. Ch: (1) 71					+
Цигельницкий, -ая: pol. Cegielnia / Цигельня (Kowno, Witebsk, Wołyń) (4) 71, 72, -ая 73					+
Цимерински: Ciemierzyńce (Galicja), Чемерин (Pińsk) (1) 66					+
Ципковский: Сурки (Kobryń); por. P: (1) 75					+
Циховский: Cichowo (Wilno), Cichowszczyzna (Słonim) (1) 61					+
Цозмер: zob. Цаузмер (1) 71					+
Цфас: Safed (7) 68, 72, 73, 74, 75, 76					+
Цыган: zob. Циган (9) 57, 59, 61, 63, 67, 69, 74	+				+
Цыпковски: zob. Ципковский (1) 75					+
Чабан: Czaban (Wołyń) (1) 67, 74, 75					+
Чабин: zob. Чабан (1) 66					+
Чапичковский: zob. Шапецковский (1) 74					+
Чапли: Czaple (Grodno, Wilno) (1) 65					+
Чаплински, -ий: Czaplin (Choroszcz, Mińsk, Wołyń), Czaplinka (Wołyń), Czaplino (Białystok, Nowgorod, Witebsk) (5) 66, 68					+
Чарновецкий: Czarnowszczyzna (Sokółka, Lida), Czarnowiec (Ostrołęka) (1) 75					+
Чахоцкий: Czachy / Czochy / Czechy (Bielsk Podl.) (3) 72, 74, 71					+
Чачковский: Czaczkowo (Mińsk) (5) 74, 70, 72, 73					+
Чепильнер: Czepelino (Orsza) (1) 39	+				
Черенявская (f.): zob. Черневский (1) 74					+
Черкас: Czerkassy (Kijów) (1) 68					+
Черневский: Czerniewo (Brześć, Kowno, Wilno, Kostroma), Czerniawa (Galicja, Wołyń), Czerniawka (Galicja, Kijów, Mińsk) (1) 66					+

Черниховский: Czernichowo, Czernichów (Nowogródek) (1) 76				+
Черновейска (f.): Czarna Wieś (1) 70				+
Черняк: Czerniaki (Wilno); por. Ch: (5) 65, 71, 72, 74, 76			+	+
Чертак: Czertki (Wilno, Mohylów, Witebsk), Czertok (Mińsk); por. Ch: (1) 75				+
Чертке: zob. Чертак (1) 67			+	
Чертовский: Чертов (Charków) (1) 71				+
Чертык: zob. Чертак (1) 73				+
Цехановский, -а: zob. Цехановский (3) 66, 73, -а 70			+	+
Цехеновца: (iz Цехеновца), zob. Цехановский (1) 59		+		
Цехновский: zob. Цехановский (2) 76, 74				+
Цеховский, -а, -ая: Czechowizna (Białystok), Czechów (Augustów, Buczacz), Czechowce (Kobryń, Lida, Wilno, Wołyń), Czechowszczyzna (Grodno, Kowno, Lida, Wilno) (7) 66, 69, 71, -а 70, -ая 72			+	+
Цехоцкий: zob. Чахоцкий (2) 77, 71				+
Чечновский: Czuczany (Mińsk) (1) 72				+
Чибульски: zob. Цибульский (1) 64			+	
Чижевский, -ая: Czyże (Kowno, Bielsk Podl., Mohylów), Czyżewsk (Wilno), Czyżewo (Witebsk), Czyżew (Mazowsze) (2) 75, -ая 72				+
Чижицкая (f.): Czyżyki (Bielsk Podl., Slonim, Witebsk) (1) 74				+
Числуский: Czyślewo (Wilno) (1) 61			+	
Чорт: Czerti (Wiatka); por. Ch: (1) 74				+
Чортек: zob. Чертак (2) 39, 72		+		+
Чорток: zob. Чертак; por. Ch: (1) 74				+
Чортык: zob. Чертак (1) 75				+
Чуховский: zob. Чеховский (1) 71				+
Шадур: Szadur (Wołyń) (1) 75				+
Шапечковский: Szapoczka (Nowgorod), Szapoczki (Czernihów, Orsza), zob. Сапочковский (2) 56, 77			+	+
Шапоцьковская (f.): zob. Сапочковский (1) 71				+
Шапцковски: zob. Шапечковский (1) 56		+		
Шаранос: Szerenosy (Białystok) (1) 68			+	
Шаришовски: Szaryszki (Władysławowo), zob. też Шерешовски (1) 63			+	
Шастал: Szastaly (Bielsk Podl.) (1) 71				+
Шатер: Szaty (Wilkomir) (1) 77				+
Шатковский, -ая: Szatkowo (Mińsk), Szatkowszczyzna (Witebsk) (2) 71, -ая 72				+

Шафар: Szafary (Nowogródek); por. Z: (1) 72					+
Шацiner: Szacily (Wilno) (1) 61					+
Шацки , -а, -ий, -ая: Szack (Mińsk), Szackie Mielniki (Wołyń) (21) 35, 46, 48, 62, -а 67, -ий 57, 59, 61, 66, 69, 71, 72, 75, -ая 71, 76	+	+	+	+	+
Швабер: Szwabys (Wilno, Wołyń, Galicja, Mińsk) (3) 55, 61, 74			+	+	+
Швабски , -ий, -ая: Szwabiszki (Kowno), zob. Швабер (13) 66, -ий 66, 67, 70, 71, 72, 75, 77, -ая 76				+	+
Швайцер: Szwajcar, Szwajcaria (3) 66, 68, 72				+	+
Швед: Szwedy (Kowno, Wilno, Podole) (1) 67				+	
Швейцар: zob. Швайцер (2) 74, 75					+
Швейцер: zob. Швайцер (2) 58, 69		+		+	
Швецковский: Świeczki (Wilno) (2) 71, 72					+
Швирский , -ая: Świerze (Chelm Lub.), Świrki, Świrkiżki (Wilno), Świr (Święciany) (2) 69, -ая 72				+	+
Шебирский: zob. Сибирский (1) 68				+	
Шевер: Szawry (Dwińsk) (1) 72					+
Шепчинский: Szepietin (Dubno), Szapczyno (Mohylów, Witebsk), Szapczyzny (Wiatka) (1) 64				+	
Шепшинский: Szepieniszki (Wilno) (1) 68				+	
Шеренаский: zob. Шаранос (1) 75					+
Шерешевский , -ая: Szereszewo, Szereszów (Pruzany) (1) 75, -ая 71					+
Шерешовски: Szereszówka (Wołyń) (2) 60, 66				+	
Шеришовский: zob. Шерешовски (1) 46	+				
Шершевский: Szerszewo (Nowgorod), Szerszewiczi (Czernihów) (1) 74					+
Шершовский: zob. Шершевски (1) 46	+				
Шестранец: zob. Шещерна (1) 77					+
Шесцерне: zob. Шещерна (1) 69				+	
Шесцерна: zob. Шещерна (1) 67				+	
Шесцерня: zob. Шещерна (1) 76					+
Шещерна: Szesternio (Witebsk) (4) 70, 71, 72, 76					+
Шидлевски: zob. Шидловская (1) 62				+	
Шидловская (f.): Szydłówka (Kowno, Siedlce), Szydłowo (Wilno), Szydłowszczyzna (Grodno, Witebsk) (1) 73					+
Шикаревич: Szyk (Psków), Szyka (Kazań), Szyki (Nowgorod) (1) 68				+	
Шикарский: Szykoryszki (Wilno) (1) 74					+
Шикеревич: zob. Шикаревич (1) 66				+	
Шилевич: Szyli (Rossieny) (1) 66				+	

Шилевский: Шилява (Wiatka, Archangielsk), Szyły (Kowno, Galicja, Wołyń, Mińsk), Szyłwy (Wilno), Szyli (Rossieny) (1) 68					+
Шипецковски: zob. Шапецковский (1) 56					+
Шитковский: Sitkowizna (Suwalki), Sitkowiec (Podole) (1) 72					+
Шицерне: zob. Шешерна (1) 71					+
Школьник: Szkolnik (Witebsk), Szkolniki (Galicja); por. Z: (14) 66, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76					+
Шлап: Szłapie, Szłapy (Wilno) (1) 74					+
Шлеп: Szlepy (Wiatka) (1) 76					+
Шлепак: zob. Шлеп; por. Ch: (11) 66, 69, 71, 72, 73, 76					+
Шлапак: Szłapaki (Kurlandia), zob. Шлап (2) 56, 76					+
Шлейгер: Szejty (Kowno) (1) 68					+
Шливнер: zob. Сливнер (6) 54, 56, 63, 68, 72					+
Шливка: Śliwka (Śluck), Śliwki (Galicja, Podole, Tuła); por. K: (1) 67					+
Шливкер: zob. Шливка (1) 64					+
Шлонимский: zob. Слонимски (1) 65					+
Шлосберг: Schloßberg (Austria, Kurlandia, Niemcy); por. K: (3) 61, 72					+
Шлухин: Szaluchi (Wilejka); por. Ch: P: (1) 77					+
Шмагель: Szmagi (Wiatka) (1) 70					+
Шмаглер: zob. Шмагель; por. Ch: (1) 65					+
Шмете: Szmaty (Witebsk, Lucin); por. Ch: (1) 75					+
Шмигельски, -ий, -ая: Szmigli (Połtawa), Śmigiel (Poznań) (13) 48, 63, 66, -ий 71, 72, 73, 74, 75, 77, -ая 72	+				+
Шмугельски, -ий: Szmugli (Galicja) (2) 56, -ий 60					+
Шнадовски: zob. Шнядовский (1) 68					+
Шнядовский: Śniadowo (Łomża) (1) 71					+
Шоплипер: Szelepy (Smoleńsk) (1) 46					+
Шот(ес): Szoty (Wilno); por. P: Z: (1) 72					+
Шотландер: All-Schottland (Prusy), Schottland 'Szkocja' (1) 76					+
Шотлендер: zob. Шотландер (1) 69					+
Шпиро: zob. Шпира (7) 74, 75, 76					+
Шпира: Spejer (Rhineland – Niemcy) (1) 72					+
Шпишинский, -ая: Spieszyn (Bielsk Podl., Charków) (3) 46, 61, -ая 71	+				+
Штабинер: Sztabin, Sztabin Kościelny (Augustów) (6) 58, 66, 71, 72					+

Штабинский: Sztabinki, Sztabińskie, Sztabińska Huta (Sejny), zob. Штабинер (4) 69, 75		+	+
Штичельский: Stucie (Kowno) (1) 69		+	
Штоцек: Stocek (Białystok) (1) 75			+
Штрасберг: zob. Штраусберг (1) 74			+
Штрасбург: Strasburg (Niemcy) (1) 71			+
Штраусберг: Strausberg (Niemcy) (1) 77			+
Штрейзенберг: zob. Штраусберг (1) 69		+	
Штумер: Sztum (Pomorze); por. Ch: (1) 73			+
Штумак: zob. Штумер (1) 77			+
Штумская (f.): zob. Штумер (1) 76			+
Шукарский: Szykoryszki (Wilno) (1) 69		+	
Шукльман: Szukle (Wolkowyszki) + man (1) 76			+
Шулевский, -ая: Szulewo (Kostroma, Psków), Szulewsczyzna (Wilno); por. P: (2) 65, -ая 73		+	+
Шумлянский: Szumieliszki (Oszmiany, Troki) (1) 67		+	
Шур: Szury (Suwałki, Wilkomir, Kobryń) (2) 72			+
Шуршавский: Szereszewo (1) 46	+		
Шушовски: Szuszki (Kowel) (1) 46	+		
Щерб: zob. Щерб; por. Ch: (1) 67			+
Щернок: Szesternio, Szesterni (Witebsk) (1) 67			+
Щцирант: Szczir (Mohylów), Szczira (Kazań); por. Ch: (1) 60			+
Щцирб: zob. Щерб (3) 54, 56, 59		+	
Щцапинский: Щцапин (Orenburg), Щцапы (Wiatka) (1) 54		+	
Щедровский: Szczodrów (Galicja), Szczodrowa (Podole) (1) 70			+
Щерб: Szczerby (Wilno, Grodno); por. Ch: (1) 71			+
Щирб: zob. Щерб (12) 62, 66, 69, 71.72, 73, 75, 76		+	+
Щупак: Szczupak (Lublin), Szczupaki (Ślucck) (18) 54, 61, 66, 68, 70, 71, 72, 74, 76, 77		+	+
Щур: Szczur (Galicja, Nowgorod); por. K: (1) 62		+	
Щучинский: Szczuczyn (Grajewo, Witebsk), Szczuczyn Litewski (Wilno) (2) 76, 77			+
Юдейский: Юдейки (Telszi); por. P: (1) 65		+	
Юдинский: Юдино (Połock); por. P: (3) 67, 72, 73		+	+
Юльский: Юла (Oloniec) (1) 61		+	
Юнаткин: Ignatki (Białystok) (1) 75			+
Юновская (f.): zob. Юхновецки (1) 73			+
Юрбаргер: Jurburg (Rossieny) (1) 39	+		

Юрдиц: Jurzdyka (Grodno) (1) 66				+	
Юрчик: Jurki (Mińsk) (2) 63, 71				+	+
Юхневцки, -ий: zob. Юхневцки (6) 56, -ий 57, 60, 67, 68, 71		+		+	+
Юхновецки, -а, -ий, -ая: Juchnowiec (Białystok) (42) 57, 62, 64, 66, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 77, -а 70, -ий 61, 66, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, -ая 35, 71, 72, 73, 75	+	+		+	+
Юхновички: Juchnowicze (Grodno, Wilno) (2) 65				+	
Юшинский: Юшина (Charków, Smoleńsk), Юшинка (Tambow), Юшино (Orzel, Psków, Smoleńsk, Moskwa) (2) 60, 66				+	
Яблонка: Jablonka (Slonim, Wilno, Wołyń) (1) 75					+
Яблоновска (f.): Jablonowo (Grodno, Suwałki, Wilno, Witebsk, Pomorze), Jablonówka (Wilno, Podole, Wołyń, Kaługa, Kijów, Mińsk), Jablonów (Galicja) (1) 66				+	
Яблонский , -ая: Jablonna (Warszawa), Jablonna Lacka, Ruska (Podlasie) (12) 62, 65, 66, 68, 71, 72, 73, 74, -ая 71, 75, 76				+	+
Ябрускиц: Jabrowiczi (Oszmiany) (1) 39	+				
Яворовский, -а, -ая: Jaworówka (Białystok, Wołyń), Jaworowo (Wilno), Jaworów (Galicja) (7) 71, 72, 74, 77, -а 71, -ая 76					+
Явровский: Jawry (Kowno, Wilno) (2) 58		+			
Явровский: zob. Явровский (2) 58, 66		+		+	
Яднофка (f.): ЕДНОВО (Wołogda) (1) 56		+			
Якубовский, -ая: Jakubowo (Grodno, Wilno, Orsza, Mohylów, Mińsk, Witebsk), Jakubowskie (Wilno), Jakubówka (Podole, Wołyń); por. P: (8) 69, 71, 74, -ая 72, 73, 74, 75				+	+
Яловицон: Jałowce (Wilno, Pruzany) (1) 55		+			
Яловкер: Яловка (Kowel) (1) 68				+	
Яловски, -ий: Jałówka (Sokółka, Grodno, Wołkowysk, Augustów, Wilno) (6) 55, -ий 61, 69, 72, 75		+		+	+
Янкель-Порозовский: Porozowo (Grodno) (1) 69				+	
Янковская (f.): Jankowszczyzna, Jankówka (Wasilków) (1) 73					+
Янов: Janów / Янов (Kobryń, Sokółka, Lublin, Wilno, Wołyń, Podole) (1) 62				+	
Яновски, -а, -ий, -ая: Janów, Janowo (Podlasie) (43) 35, 58, 62, 63, 64, 66, -а 56, -ий 46, 48, 54, 56, 58, 61, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 77, -ая 71, 72, 73, 74, 76	+	+		+	+
Янофски: zob. Яновски (1) 56		+			
Янца: Jańcze (Władysławów) (1) 66				+	

Ярошевский: Jaroszewo (Słonim), Jaroszówka (Sokolka, Lublin, Mińsk) (1) 75				+
Ярска (f.): Jary (Braclaw) (1) 67				+
Ярузелимски: zob. Ерузалимский (2) 35, 64	+			+
Ясеновский, -ая: Jasienówka (Bielsk, Brześć, Wilno), Jasionówka (Sejny) (8) 66, 69, 73, -ая 72, 74				+
Ясиновский, -ая: Jasinowa (Podole), Ясин (Mińsk), Ясина (Ufa), Ясино (Jarosław, Kijów, Nowgorod, Psków), Ясинов (Galicja, Woroneż) (6) 57, 58, 70, 74, 75, -ая 71		+		+
Яскольская (f.): Jaskoldy (Wołkowysk) (1) 73				+
Яскронская (f.): Jaskra, Jaskranka (Białystok) (1) 76,				+
Яскулий: zob. Яскольская (1) 74				+
Яскунер: Jackany (Poniewież, Wilno) (1) 74				+
Ясиновский: zob. Ясиновский (1) 77				+
Яхновски: Jachnowszczyzna (Słonim), Jachnowce (Wołyń); por. P: (1) 68				+
Яцковский: Jackowa, Jacków (Galicja, Charków) (1) 68				+
Яшиновски, -ий: Jaszyno (Wilno, Smoleńsk, Kostroma), Яшина (Perm, Smoleńsk), zob. Ясиновский (3) 60, 61, 71				+
Яшникер: zob. Яшиновски (1) 70				+

Wśród nazwisk o podstawach geograficznych z terenu Podlasia i ziem sąsiednich już w najstarszym badanym okresie wyodrębnia się kilka typów strukturalnych:

1. Odmiejscowe sensu stricto:

- a) derywowane sufiksalnie – utworzone za pomocą typowych dla języków słowiańskich sufiksów: *-ski/cki/ki(ij)*, *-ny*, *-ak*, *-czyk*, *-ec*, *-an*: *Заблудовски*, *Крывятыцкый*, *Розебуцки* (:Poczebuty), *Тыкоциński* (:Тукочин), *Рагownie* (:Ragowo), *Пиасечны* (:Piaski), *Буслак* (:Busły) *Виленчик*, *Шестранец*, *Ершан* (:Jersz), *Розак* (:Roza), *Розанец* (:Rozany) i inne.
- b) z zastosowaniem derywacji wstecznej: *Арист* (:Aristowo), *Бобр* (:Bobra), *Буланд* (:Bułandino), *Висеват* (:Wyszowate), *Городиуц* (:Gorodyszczany), *Шкiлiдз* (:Szkilądziszki), *Шлегиер* (:Szlegieryszki), *Шариков* (:Szarikowo) i inne. W tej grupie znajdują się liczne nazwiska pochodne od nazw miejscowych pluralia tantum: *Burlaki*, *Kossaki*, *Nowaki*, *Romanczuki*, *Szłapaki*, *Wietraki* itp., które po ucięciu fleksji liczby mnogiej uzyskały status nazwiska w formie równej rzeczownikowi w mianowniku liczby pojedynczej: *Бурлак*, *Коссак*, *Новак*, *Вемпак*, *Шлiпак*, *Romanczuk* i inne. W wypadku tych nazwisk należy brać pod uwagę także ich dopełniaczowy charakter, ponie-

waż nie zawsze stosowano poprawną gramatykę języków słowiańskich. Część tych nazwisk uzyskała postać zbieżną z leksyką apelatywną, co uczyniło je nazwami polisemicznymi: *Баран* (: n.m. Baranie i ap. baran), *Барсук* (n. m. Barsuki i ap. borsuk). Przy klasyfikacji umożliwia to umieszczenie tych samych nazwisk w kilku grupach: *Baran* – jako nazwisko toponimiczne i sztuczne kulturowe; *Barsuk* – toponimiczne i sztuczne charakteryzujące;

- c) zmiany paradygmatu: *Билецкий* (: Bileckie), *Вицеваты* (: Wyszowate), *Писанко* (: Pisanki), *Красны* (: Krasne)
2. niederywowane – równe nazwie miejscowości, kraju, etnonimowi: *Волна*, *Врубель*, *Гульбин*, *Линец*, *Топилец* i inne;
3. nazwiska dopełniaczowe:
 - a) równe formie rzeczownika w dopełniaczu liczby pojedynczej: *Вонсошы* (n. m. Wąsosz; z Wąsoszy);
 - b) równe formie rzeczownika w dopełniaczu liczby mnogiej z fleksją zerową: *Аршан* (n. m. Orszany; z Orszan), *Баркун* (n. m. Borkuny; z Borkun), *Баранович* (n. m. Baranowicze; z Baranowicz), *Барисевич* (n. m. Borysiewicze; z Borysiewicz), *Трохимович* (: n. m. Trochimowicze; z Trochimowicz);
 - c) równe formie rzeczownika w dopełniaczu liczby mnogiej z fleksją *-ow*: *Белков* (n. m. Bielki; z Bielkow).

W ten sposób powstały formacje toponimiczne zbieżne z formami patronimicznymi na *-owicz/-ewicz, -ow*.

Genetycznie słowiańskie derywowane nazwiska odmiejscowe na *-ski/-cki/ki(j)* stały się najczęstszym elementem nazwy osobowej Żydów białostockich, co jest całkowicie uzasadnione. Dodatkowo informując o miejscu urodzenia, zamieszkania, czy też pochodzeniu rodziny nie wyróżniały wśród miejscowej ludności Żydów, ponieważ ukształtowały się w podobny sposób jak popularne na tym terenie polskie nazwisko szlacheckie. Dlatego wśród nazwisk geograficznych zajmują najwyższą pozycję pod względem popularności. Pozostałe nazwiskotwórcze sufiksy słowiańskie (*-czyk, -ec, -an, -ak* itp.) są zdecydowanie mniej produktywne w antroponimii Żydów białostockich. Nazwiska tego typu były bardzo rzadkie również w wiekach poprzednich. Leonarda Dacewicz [2008, 82] odnotowała w swoim materiale tylko trzy poświadczenia. Nazwiska na *-czyk, -ec, -ak, -an* pojawiły się w Białymstoku dosyć późno i zapewne przywędrowały wraz z ich nosicielami z bardziej odległych terenów Polski, Białorusi lub Rosji, o czym świadczą ich podstawy słowotwórcze: *Warszawczyk, Wileńczyk*. Większość z nich odnotowana jest w aktach z lat 70. i późniejszych, jak np. *Czernomorec*. Porównajmy również zapisy w metrykach żydowskich:

Хаим Сролиович Виленчик жена Мирля Лейб-Гершовна доч Хана-Сора (U 1874, 19);
Сора Абрамовна Виленчик (Z 1871, 3).

Dystrybucję poszczególnych formantów w latach 1835 -1877 przedstawia poniższa tabela:

-ski/-cki/ki(j)	-czyk	-ec	-ak/'ak	-an
617	13	7	10	4
94,8%	2%	1,1%	1,5%	0,6%

Na uwagę zasługują odzwierciedlone w nazwiskach zniekształcenia nazw miejscowych zachodzące pod wpływem interferencji językowej. Jest to zjawisko dosyć powszechne na tym terenie, ze względu na różnorodność etniczną i językową mieszkańców Podlasia. Nazwy miejscowe były znane i używane od wielu wieków w kilku odmiankach językowych: polskich, białoruskich, ukraińskich, rosyjskich, litewskich. Od takich nazw miejscowych tworzyli nazwiska Żydzi w swoim języku. Najbardziej charakterystyczne zjawiska znajdujące potwierdzenie w nazwiskach toponimicznych to:

1. Zjawiska gwarowe: mazurzenie, cokanie i czokanie.
Polegały na wymiennym stosowaniu afrykat i spółgłosek szczelinowych. Dotyczyło to spółgłosek *z* i *ź*, por.: n. m. *Bieźuń* i nazwisko *Безунер* oraz *c* i *cz*, por.: n. m. *Wilcza* i nazwiska: *Вильцик/Вильчик*; n. m. *Brzostowica* i nazwiska: *Брестевіцкіў/Брестовічкіў*. Określoną trudność dla wielu mieszkańców Podlasia, w tym również i Żydów sprawiała artykulacja polskich i białoruskich spółgłosek miękkich *ć*, *dź*, *ź*, *ś*, które zazwyczaj na piśmie oddawano literami rosyjskiego alfabetu *ч*, *ж*, *ш*: *ć* zapisywano jako *ч*, *ź* – jako *ж*, zaś *ś* – jako *ш*, ponieważ artykulacja tych spółgłosek w języku polskim i rosyjskim była zbliżona. Stąd w materiale antroponimicznym Żydów białostockich mamy warianty nazw osobowych: *Боцковскіў/Бочковскіў* (: n. m. Boćki), *Цехановскі/Чехановскі* (: n. m. Ciechanów), *Списинскіў/Шпіншинскіў* (: n. m. Śpieszyn) itp. Brak stabilizacji w ortografii oraz określone trudności artykulacyjne prowadziły do pojawienia się licznych wariantów jednego nazwiska, np. *Шцэрб/Щирб/Сцирб*.
2. Dyftongizacja samogłosek słowiańskich: n. m. Brody i nazwiska: *Брауда*, *Брейде*, *Бейнгер*, por. pol. Węgier.
3. Zapisywanie polskich samogłosek nosowych jako *en*, *on*, mogło odzwierciedlać również taką ich wymowę: n. m. *Wąsosz* i nazwisko *Вонсошы*; n. m. *Wądoły* i nazwisko *Вондол*, ponieważ ludność wschodniosłowiańska podobnie wymawiała polskie samogłoski nosowe *a*, *e*, ponadto w takiej postaci nazwiska te występują również w okresie państwowości polskiej: *Wonsosy*, *Wondolowicz*, *Wondolowski*.
4. Akanie, jako cecha charakterystyczna dla języka białoruskiego i rosyjskiego znajduje odbicie przy russyfikacji i rutenizacji nazw polskich, czasami też

- zapis nazwiska odzwierciedla wymowę potoczną rosyjskiej nazwy miejscowej, por.: *Арист* (: n. m. Oristowo), *Аршан* (: n. m. Orszany), *Баркун* (: n. m. Borkuny), *Барсук* (: n. m. Barsuki, ap. pol. borsuk), *Газански* (: n. m. Hoża), *Паточки* (: n. m. Potok).
5. Charakterystyczny dla języków wschodniosłowiańskich pełnogłos pojawia się przy rusyfikacji nazw polskich. Zjawisko odwrotne znajduje potwierdzenie w nazwiskach powstałych na bazie białoruskich i rosyjskich nazw miejscowych, które występują zazwyczaj z opuszczoną samogłoską *o*, *e* w pierwszej sylabie, por.: *Брезвиский* (: n. m. ros. *Березвица*), *Брезенски* (: n. m. ros. *Березеницина*, *Березенская Паишня*), *Бреженьски* (: n. m. ros. *Бережанка*, *Бережное*), *Брестевицкий* (: n. m. ros. *Берестовица*, pol. *Brzostowica*).
 6. Wahaniom ulega sposób oddawania na piśmie spółgłoski *h*, tak charakterystycznej dla języka białoruskiego, która w nagłosie mogła być opuszczana: *Ацковскый* (: n. m. *Наcki*), lub zapisywana jako *z*: *Гачковски* (: n. m. *Нaczko*, *Наcki*), *Газански*, *Гожанский* (: n. m. *Hoża*).
 7. Interesujący jest również stosunek do nazw zawierających kontynuanty dawnego **ĕ* (jat'), które w języku polskim przeszło w określonych warunkach w *a* lub *e*, w języku białoruskim i rosyjskim w *e*, natomiast ukraińskim w *i*. Polskie nazwy miejscowe z kontynuantem *a* w nazwiskach żydowskich bądź zachowują tę polską cechę: *Бялистоцки*, *Пясецки*, *Пясечна* itp., lub występują z kontynuantem białorusko-rosyjskim *e*: *Белогурский* (: n. m. *Białogóra*), *Белостоцкый* (: n. m. *Białystok*), *Белосукенский* (: n. m. *Białosuknie*), *Белускый* (: n. m. *Białousy*) itp. Należy pamiętać, że na terenie Podlasia nazwy te mogły być używane w obu odmiankach językowych, ponieważ takie było zróżnicowanie etniczne regionu. Zachowanie polskiej lub białoruskiej cechy językowej w nazwisku żydowskim może być świadectwem zamieszkiwania Żydów w otoczeniu słowiańskim z przewagą ludności polskojęzycznej lub białoruskojęzycznej.
 8. Zwracają również uwagę nazwiska żydowskie zachowujące różne kontynuanty **r'*: w języku polskim **r'* przeszło w *ż*, w języku rosyjskim zachowało miękkość *r'*, natomiast w białoruskim i ukraińskim ulegało dyspalatalizacji. W nazewnictwie żydowskim najczęściej mamy zapis wskazujący na adaptację nazwy do języka rosyjskiego: *Бризовский* (: n. m. *Brzyzawa*), *Брестевицкий* (: n. m. *Brzostowica*). Zachowanie polskiej wymowy odnajdujemy w nazwiskach: *Бжестовицки* (: n. m. *Brzostowica*), *Кржнуцкый* (: n. m. *Krzyż*, *Krzyże*), gdzie, jak widzimy, zastosowano dwa sposoby zapisu polskiej spółgłoski: *ж* i *рж*, chociaż w drugim wypadku ortografia nazwiska może mieć związek z redukcją głosek w medialnej części nazwy miejscowej.
 9. Zachowanie polskich cech nazwiska żydowskiego odbywało się również na poziomie morfologii: przymiotnikowe nazwiska na *-ski*, *-cki* występują

często z fleksją polską: *-i* – dla rodzaju męskiego oraz *-a* – dla rodzaju żeńskiego, por.: *Заблудовски, -а, Кнышински, -а, Пясецки, Пясечна, Тыкоцки, Тыкоцински, -а*.

10. Nazwiska powstałe na bazie nazw miejscowych z terenu Polski, Białorusi, Litwy i Ukrainy ulegały różnym modyfikacjom pod wpływem:

- a) języka rosyjskiego, np. *Варшавов* (: n. m. *Warsław*);
- b) jidysz, np. *Вудре* (: n. m. *Wydra*), *Воле* (: n. m. *Wola*), *Грабе* (: n. m. *Grawa*), *Бодре* (: n. m. *Бодрый*).

Jidyszyzacja nazw słowiańskich była głębsza i zachodziła nie tylko na poziomie fonetyki. Świadczą o tym nazwiska hybrydalne, które tworzono od słowiańskich nazw miejscowych za pomocą genetycznie niemieckiego sufiksu *-er*: *Grodker* (: *Gródek*), *Grodner* (: *Grodno*), *Kozliker* (: *Koźliki*), *Krapower* (: *Krapowszczyzna*), *Wilner* (: *Wilno*) itp. Interesujący jest przykład zastosowania typowego dla Żydów sposobu tworzenia nazw osobowych: przestawienia samogłosek w nazwie miejscowej: *Gordon* (: n. m. *Grodno*). Jidyszyzacja nazw słowiańskich może świadczyć o co najmniej dwóch zjawiskach:

1. przybywająca na Podlasie i do Białegostoku ludność posługiwała się językiem jidysz i słabo знала języki słowiańskie;
2. do Białegostoku nie przybywała bezpośrednio z Niemiec, lecz pochodziła już z terenów słowiańskich (Polski, Białorusi, Ukrainy, Rosji).

Obecność w zapisie metrykalnym nazwy miejscowej bez przyimka lub przymiotnika utworzonego na bazie nazwy miejscowej obok istniejącej już nazwy osobowej spełniającej funkcję nazwiska dawało podstawy wyboru nazwiska lub posługiwania się nimi wymiennie, por.:

Меер Хиелович Ябрускиц Хворац Пеше Волфовна сын Янкель (U 1839, 3); *Шмуль Лейбович Кас Орлински Гита Носеновна сын Нотка Вольф* (U 1839, 36); *Абрам Лейзерович Раутштейн, Васильковский, Фрейде Липовна сын Ицко Елия* (U 1846, 6); *Шебсел Янкелович Ейлигштейн Енкоски жена его Перель кузнец г. Белосток сын Меер Бер* (U 1862, 85).

Dlatego w metrykach na przestrzeni całego badanego okresu występują nazwiska podwójne typu *Ewiazar-Arciszewski, Jaworowski-Konwiser, Borowski-Cholosiuk*, zapisy z *ili, vel*: *Czacki vel Czackowski*, itp.. Są to zestawienia dwóch nazwisk, z których przynajmniej jedno jest odmiejscowe: *Grynberg-Sejneński*, chociaż jest wiele przykładów na zestawienia dwóch form odmiejscowych o różnej strukturze, z których jedno derywowane sufiksalnie, drugie powstało w inny sposób (przeniesienie do klasy nazw osobowych, derywacja wsteczna) mają tę samą podstawę słowotwórczą, np. *Poczebut vel Poczebutcki* (: *Poczebuty*) albo strukturalnie tożsamych formacji przymiotnikowych lub rzeczownikowych derywowanych od różnych nazw

miejscowych: *Kruccki-Gruccki* (: *Krucza* na Wołyniu i *Gruda* – Grodno, Witebsk); tych samych lub pozornie tych samych podstaw toponimicznych: *Kadlubik vel Kadlubowski* (: *Kadlub* w Galicji) i *Czacki vel Czaczkowski* (: *Czaczki* – Białystok i *Czaczkowo* – Mińsk).

Toponimiczne nazwiska jidyjskie/niemieckie

Obok typowych struktur słowiańskich wśród nazwisk odtoponimicznych znajdziemy wantroponimii Żydów białostockich wiele nazwisk niemiecko-jidyjskiego pochodzenia. Bazują one na toponimii niemieckiej, lecz znacznie odbiegają od brzmienia niemieckiego. Jest to wynik interferencji językowej i adaptacji nazwy miejscowej do wymowy jidyjskiej. Wśród odtoponimicznych nazwisk jidyjskich wyodrębniają się dwie podstawowe grupy nazw osobowych:

- 1) nazwiska niederywowane, równe niemieckiej nazwie miejscowej;
- 2) derywowane sufiksalnie.

W obu grupach nazwisk występują nazwy miejscowe z terenów krajów niemieckojęzycznych: Niemiec, Austrii, Prus Wschodnich oraz Kurlandii. W nazwiskach niederywowanych obserwuje się duże zniekształcenia fonetyczne wynikające z dostosowywania nazwy niemieckiej do wymowy jidyjskiej oraz rosyjskiej, ponieważ w metrykach gminy żydowskiej sporządzano zapisy w języku rosyjskim, por.: *Авербух* (: *Auerbach*), *Айзенштат* / *Айзоштат* / *Айзоштат* (: *Eisenstat*), *Альперн* / *Гальпер* (: *Heilbronn*), *Вуменберг* (: *Wittenberg*), *Газенпуд* (: *Gazempud*), *Гам* (: *Hamm*), *Гинзбург* (: *Günzburg*), *Лауде* (: *Landau*), *Ланза* (: *Lanze*), *Лихтенштейн* (: *Lichtenstein*), *Лицшут* / *Лицшуй* / *Лифшуй* (: *Liebschütz*), *Луксембург* / *Луксенберг* (: *Luksemburg*) itd. Najczęstsze zmiany w nazwie miejscowej były związane z adaptacją jej w języku rosyjskim. Dotyczyły zapisu i wymowy:

- 1) niemieckich umlautów: *Гинзбург* (: *Günzburg*);
- 2) dyftongów: niemiecki dyftong *ei* w zapisie rosyjskim odzwierciedlał wymowę niemiecką: *Айзенштат*; lub zapis niemiecki: *Лихтенштейн*; *u* w dyftongu *au* przechodziło w *w*: *Авербух* (: *Auerbach*) itp.;
- 3) głoska *h*, której język rosyjski nie znalazł w nagłosie mogła być w zapisie rosyjskim opuszczana: *Альперн*, lub oddawana przez *z*: *Гальпер* (: *Heilbronn*);
- 4) likwidacji ulegały geminaty: *Гам* (: *Hamm*), *Вуменберг* (: *Wittenberg*).

Nazwiska derywowane sufiksalnie za pomocą jidyjsko-niemieckiego sufiksu *-er* wśród ludności żydowskiej Białegostoku są znacznie popularniejsze w XIX wieku, niż w wiekach poprzednich [Dacewicz 2008, 82]. Już w latach 1835-1877 wystąpiło ponad 170 nazwisk z tym formantem nazwiskotwórczym. Są one dwójakiego rodzaju:

- 1) derywowane od nazw geograficznych z terenu krajów niemieckojęzycznych: *Брунер, Галлер, Ерингер, Калер, Шотландер*;
- 2) derywowane od nazw miejscowych z terenu krajów słowiańskich: *Берштер, Бобровкер, Булендер, Вильмуфкер*.

Pierwszy typ nazw osobowych nie różni się od nazwisk obywateli krajów niemieckojęzycznych, jeśli nie zaszły w nich zniekształcenia pod wpływem wymowy żydowskiej, np.: *Брунер, Ерингер, Мецер* i inne. Nazwiska jidyjskie powstałe na bazie podstaw niemieckich nazw miejscowych są tożsame z niemieckimi, nie wyróżniają się wśród antroponimii niemieckiej, na badanym terenie wskazują na obce niesłowiańskie pochodzenie nosiciela nazwiska. Pozostałe będą wyróżniać ludność żydowską nie tylko spośród ludności słowiańskiej lecz również i niemieckiej. Wśród odtoponimicznych nazwisk jidyjskich zdecydowanie przeważają hybrydy, co znaczy, że nazwiska powstawały już na tym terenie, być może poprzednie nazwiska zostały zmienione po przybyciu rodziny na ziemię Europy Środkowej i Wschodniej.

Nazwiska pochodne od podstaw słowiańskich nazw miejscowych z obszarów polskich i terytorium Cesarstwa Rosyjskiego derywowane sufiksalnie za pomocą jidyjsko-niemieckiego sufiksu *-er*, wskazują na żydowskie pochodzenie osoby nominowanej nie tylko w środowisku słowiańskim lecz i niemieckojęzycznym. Wśród nazwisk genetycznie słowiańskich wyróżniają ludność żydowską nazwiska zniekształcone fonetycznie i morfologicznie, odbiegające w wymowie od słowiańskiego brzmienia nazwy miejscowej oraz nazwiska przybrane od dużych miast polskich, białoruskich, rosyjskich lub ukraińskich, ponieważ ludność miejscowa przybierała nazwiska od nazw małych miejscowości, wsi i miasteczek położonych na Podlasiu i nie zniekształcała ich w wymowie w taki sposób jak Żydzi.

Podsumowując przegląd odtoponimicznych nazwisk żydowskich diaspory białostockiej należy odnotować fakt, że w XIX wieku nie było jeszcze pełnej stabilizacji tego typu struktur w systemie antroponimicznym Żydów Europy Środkowej i Wschodniej w zaborze rosyjskim. Zestawienie XIX-wiecznych żydowskich nazwisk odtoponimicznych z nazewnictwem okresu wcześniejszego (XVII-XVIII wiek) pokazuje, że na badanym terenie określenia toponimiczne na przestrzeni stuleci w większym stopniu służyły przekazywaniu informacji o miejscu pochodzenia lub zamieszkania niż identyfikacji człowieka za pomocą stałego nazwiska. Niewątpliwie utrwalaniu się nazwiska toponimicznego służyły nakazy urzędowe i obowiązek zapisu w dokumentach pełnej nazwy osobowej człowieka: imienia – patronimu – nazwiska.

224074

Судомисловство

1917

Дано сія Предмисловій Сурриві отъ Окружного
 Павла въ Станиславе въ предмисловій Станиславе
 екому мисловіи Наваръ-Медико Колосовичу
 Штану въ томъ, что какъ значится въ книгѣ
 Станиславекого окружного Окружного для записки
 подмисловій сурриві на томъ, что въ предмисловій сурриві
 сдѣланъ годъ года А 18го отъ Наваръ-Медико
 Штану, редмисловій въ Станиславе Павла въ
 того Декабря того томъ, что въ предмисловій сурриві сдѣ-
 ланъ годъ отъ законнаго сурриві Колосовичъ,
 зарубина Анисовича Штану и Али Анисовича,
 вѣрдыя сурриві и карточка шлану совершилъ сурриві
 сдѣланъ томъ, что въ Декабря сурриві Зурриві
 лану Штану и Чирко Анисовича, - въ
 томъ подмисловій мисловіи отъ предмисловій Станиславе
 ной почтой представлено. - Дано 18го числа 1917
 въ Станиславе. -

1917

Окружным Павлом
 въ Станиславе отъ предмисловій Меллеру

Это предмисловій сія сурриві мисловіи
 видано и подписано Окружным Павлом
 въ Анисовича отъ Анисовича Анисовича въ томъ
 предмисловій и предмисловій Колосовича почтой
 сурриві Анисовича. Дано 18го числа 1917.
 Подмисловій сурриві Анисовича

Nazwiska utworzone od nazw zawodu

Nazwy zawodu pełniące funkcję nazwiska to jeden z najstarszych sposobów identyfikacji człowieka. Stosowano go powszechnie także w antroponomii żydowskiej już w epoce perskiej [Tronina 2002, 114]. Zanim nazwa zawodu stała się nazwiskiem funkcjonowała najpierw w swej podstawowej funkcji, czyli określała zajęcie człowieka.

Nazwy zawodów w językach słowiańskich

W językach słowiańskich nazwy zawodów tworzone za pomocą określonych sufiksów od leksyki wskazującej na przedmiot pracy lub handlu. Najbardziej produktywnym w kreacji nazw zawodu był sufiks *-nik*, np. w języku rosyjskim: *булка*: *булочник*, *лавка*: *лавочник*, *мука*: *мучник*. Powstałe w ten sposób formacje określały zawód człowieka poprzez wskazanie na obiekt pracy lub handlu i mogły być tworzone na żywo wraz z rozwojem życia gospodarczego i pojawianiem się nowych zajęć ludzi. Po pewnym czasie nazwy te poszerzają swój zakres znaczeniowy i stają się ogólnymi określeniami zawodu, np. *булочник* to po prostu piekarz, który wypieka nie tylko bułki, ale również i chleb. Należy jednak pamiętać, że formant *-nik* w językach słowiańskich tworzył nie tylko nazwy zawodów. Zarówno w języku rosyjskim, jak i białoruskim, polskim, ukraińskim znajdziemy wiele przykładów nazw różnych przedmiotów, które w swojej strukturze zawierają ten sufiks, por. ros. *бумажник*, pol. *krupnik*. Nazwy zawodów na *-nik* często powstawały od podstaw rozbudowanych, posiadających w swym składzie inne formanty. W takich rozszerzonych podstawach występował sufiks *-ow*: sad; *sad-ow-nik*, hurt: *hurt-ow-nik* itp., *-en*: *серебро*: *серебр-ен-ник*; co znaczy, że nazwy te tworzone od przedmiotników. W nazwach utworzonych za pomocą *-nik* występuje także wiele zmian fonetycznych. Pojawiają się uwarunkowane historycznie alternacje spółgłosek: *g* : *ż*, *k* : *cz*, *ch* : *sz*, np.: *книга*: *книжник*; *молоко*: *молочник*, *роঁчзоcha*: *роঁчzosznik* itp., samogłoski ruchome *o*, *e*, np.: *ведро*: *ведерник*, *сукно*: *суконник*. W procesie

derywacyjnym nazw zawodów w językach słowiańskich podstawa słowotwórcza zawierająca w swej strukturze sufiksy z podstawowym *-k-* (*-ka*, *-ko*, *-ki*) mogła być upraszczana, np.: *палатка:палатник*. Nazwy zawodów w językach słowiańskich tworzono również za pomocą innych sufiksów. W języku rosyjskim obok *-nik* produktywny był również formant *-czik* i *-szczik*: *красильщик, переплетчик* i in. Nazwy zawodów od przymiotnikowych podstaw tworzono za pomocą *-ik*: *почта – почт-ов-ый:почтовик*. Od podstaw rzeczownikowych, także czasownikowych nazwy zawodów tworzono za pomocą formantu *-ar'*, który w języku polskim przekształcił się w *-arz*, por.: *смола :смолярь, лечить:лекарь*, pol. *lekarz, печь:пекарь*/piekarz. Wśród mniej produktywnych sufiksów należy umieścić książkowy formant *-tel*: *учить:учитель*; znane i produktywne w różnych językach słowiańskich: *-acz*: *tkacz*; *-ak*: *rybak*; *-ant*: *muzykant*; *-ist*, pol. *-ista*: *басиста/basista*; *-ec*: *krawiec, kupiec*. W polszczyźnie rozpowszechnione były zapożyczenia z łaciny, co wpływało na obecność w tym języku struktur na *-or*: *introligator, kantor*. W procesie derywacyjnym nazw zawodów chętnie wykorzystywano w języku polskim sufiksy *-ik/-yk*, *-czyk*, które mając podstawowe znaczenie deminutywne oraz patronimiczne wskazywały na pomocnika, asystenta osoby wykonującej określony zawód, np.: *krawiec:kraw-czyk, tkacz:tkacz-yk, szewc:szewcz-yk*. W języku białoruskim i ukraińskim popularne były sufiksy: *-aj*, *-ajło*, *-ajko*: *тягай* (тягати 'ciągnąć'), *міняйло* (міняти 'mienić'), *ковайко* (ковати 'kuć'). W podobnej roli mogły też wystąpić formanty *-an* i *-un*: *футран, ланшун*. Musimy jednak brać pod uwagę, że nie wszystkie nazwiska posiadające takie formanty były pochodne od nazw zawodów. Szewczykiem mógł być nazwany zarówno pomocnik czy uczeń szewca, ale też jego syn, formacje typowe dla języka białoruskiego lub ukraińskiego mogły też wskazywać na przewiskowy charakter określenia, a w końcowym rezultacie i nazwiska.

Wśród nazw zawodów występowały również nazwy komponowane, zarówno w postaci zestawień, jak i złożeń. Composita słowiańskie zawierają zazwyczaj w drugim członie element czasownikowy: *пив-о-вар* (:варить), *вин-о-кур* (:курить), *вод-о-воз* (:возить), w języku polskim kolejność członów może być odwrócona, por.: *woz-i-woda*. Warto też zwrócić uwagę na dosyć oryginalny w języku rosyjskim sposób tworzenia złożonych nazw zawodów z udziałem przymiotnika i rzeczownika pochodzenia niemieckiego *мастер*: *бумажный мастер, каретный мастер*. Zawody typowe dla żydowskiej społeczności tworzono zestawiając przymiotnik + *раввин*, np.: *духовный раввин, казенный раввин*. Taka nazwa zawodu ulegając onimizacji zazwyczaj traciła człon rzeczownikowy. Nazwiskiem stawał się przymiotnik: *бумажный, каретный, духовный*. Nazwy zawodów w językach słowiańskich były też zapożyczane z innych języków lub kalkowane, np.: *zegarmistrz*.

Na wykonywany zawód mogą wskazywać nazwy przedmiotów, narzędzi, lub miejsca pracy: *dratwa, guzik, kowadło, nitka, napairstek*. Nazwiska powstające na

bazie tych rzeczowników mają charakter asocjacyjny, metonimiczny, wskazują na wykonywane zajęcie.

Nazwy zawodów w języku jidysz (niemieckiego i hebrajskiego pochodzenia)

Nazwy zawodów powstałe w języku jidysz mającym zakorzenie w języku niemieckim nie są tak zróżnicowane strukturalnie jak słowiańskie. Najczęściej występującym elementem słowotwórczym jest sufiks niemieckiego pochodzenia *-er*: *Schneider*, *Schuster*, w jid.: *sznajder*, *szuster*. Przy tworzeniu nazw zawodów w jidysz często zachodzą zmiany fonetyczne. Dotyczy to przede wszystkim samogłosek niemieckich z umlautem: *ö* > *e*, *ä* > *e*, *ü* > *i*. Sufiks jest zwykle dodawany do wyrazów oznaczających przedmiot pracy lub handlu, narzędzie lub instrument pracy, miejsce pracy, por.: *kesl*: *kesler*; *fidl*: *fidler*, *krom*: *kremer*, *gortn*: *gertner* itp., często jest używany do tworzenia nazw zawodów od czasowników: *lernen*: *lerner*, *szrajbn*: *szrajber* itp. Fonetycznie sufiks *-er* jest zbliżony do słowiańskiego *-ar'*, pol. *-arz*, dlatego w jidysz tworzone często nazwy hybrydalne, np. polska podstawa, ale już niemiecki/jidyjski sufiks *-er*, np. *stolarz* : *stoler*. Musimy też brać pod uwagę, że niektóre nazwy zawodów do polszczyzny zostały przejęte z języka niemieckiego. Od takiej spolonizowanej nazwy także mogły powstawać nazwiska żydowskie, które podlegały jidyszyzacji lub wtórnej germanizacji. Deminutywny sufiks *-l* w jidysz był ekwiwalentem słowiańskiego *-ik*, *-czyk*, a więc tworzył nazwy wskazujące na uczniów i asystentów, np.: *szmid*: *szmidel* w znaczeniu 'pomocnik kowala' [Beider 2008, 42].

W jidysz pewne elementy słowotwórcze miały hebrajski rodowód. Aleksander Beider [2008: 42] wymienia tylko kilka, ponieważ w nazewnictwie osobowym Żydów z Europy Środkowej i Wschodniej pojawiały się znacznie rzadziej niż słowiańskie i niemieckie. Do affiksów hebrajskich (prefiksy i sufiksy) zalicza *bal-*, *m-*, *-n*. Prefiks *bal-* można wyodrębnić w nazwiskach: *Balagula*, *Balmagija*, *Baltaksa*; *m-* *Melamed*, *Meszures* i inne, zaś *-n* *Chajtan*, *Szadchan*.

Kolejną grupę nazw zawodów tworzą composita. Takie struktury są typowe dla języka niemieckiego, a w związku z tym i dla jidysz. Jidyjskie nazwy zawodów tworzone są na wzór niemieckich za pomocą wyrazów: *majster/mejster* : *zegermajster*, *szermejster*; *macher*: *bichmacher*, *zejgermacher*; *firer*: *milfirer*, *waserfirer*, *treger*: *bejgeltreger*, *vassertreger*; *hendler*: *lederhendler*; *halter*: *buchhalter*; *giser*: *goldgiser*; *sznajder*: *lejdersznajder*; *brener*: *keselbrener*; *cier*: *vajncier*; *szmid*: *ajzenszmid*, *goldszmid*.

W jidysz, podobnie jak w językach słowiańskich, mogły powstawać nazwiska metonimiczne, wskazujące na wykonywany zawód: *hamer*, *glas*, *nudel* itp.

Nazwa zawodu utrwalona w nazwisku często stawała się podstawą słowotwórczą nazwisk przynależnościowych, patronimicznych, por.: *Aptekin*, *Baszmaczkin*,

Baszmakow, Rabinowicz, Szolkin, które przez niektórych badaczy są interpretowane jako odzawodowe. Charakter odzawodowy mogą takie nazwiska posiadać, jak się wydaje, tylko wtedy, gdy są bezpośrednio tworzone od leksyki apelatywnej, w sposób sztuczny poprzez dodanie zestrukturalizowanego sufiksu, który nie wskazuje na przynależność do ojca. Takie praktyki w przypadku nazwiska żydowskiego mogły być stosowane, ponieważ w sposób sztuczny tworzyli nazwy osobowe zarówno urzędnicy, jak i sami Żydzi.

Kształtowanie się nazwiska odzawodowego w świetle XIX-wiecznych metryk

Analiza zapisów metrykalnych gminy białostockiej powinna dać odpowiedź na szereg pytań, ponieważ zgromadzony chronologicznie białostocki materiał źródłowy pozwala prześledzić proces onimizacji bardzo szczegółowo. Jak ilustrują najwcześniejsze źródła, w celu dokładniejszej identyfikacji osoby obok imienia wymieniana była nazwa zawodu. W momencie, kiedy nazwa zawodu przestała pełnić swoją podstawową funkcję, czyli wskazywać na wykonywany zawód lub zajęcie człowieka, lecz stawała się nazwą jego samego, niemającą już żadnego związku z profesją, nastąpiło przeniesienie nazwy zawodu z kategorii nazw pospolitych do kategorii nazw własnych. W źródłach odzwierciedla się to w różny sposób: nazwa zawodu głowy rodziny zaczyna być stosowana do identyfikacji i indywidualizacji pozostałych członków rodziny, jego żony, dzieci, wnuków. Wówczas może przybierać postać liczby mnogiej, np.:

еврею Хацкелю Юделиовичу Кауфману: Юделя Шмулиовича Пеши Берковны Кауфманов (U 1835, 16).

Dobitnym dowodem na to, że już ukształtowało się nazwisko odzawodowe są dwie nazwy zawodu wymienione przy identyfikacji jednej osoby. Dodatkowa informacja o innym wykonywanym zawodzie wskazuje, że pierwsza nazwa nie określa już profesji, lecz jest jego dodatkowym obok imienia określeniem, czyli nazwiskiem zwyczajowym. W metrykach Żydów białostockich z XIX wieku takich zapisów jest wiele. Dlatego przy analizie nazwisk żydowskich należy szczególnie zwracać uwagę, w którym miejscu jest dana nazwa tylko wskazaniem na wykonywane zajęcie, zajmowane stanowisko, pełnioną funkcję, a w którym jest to już nazwisko, por.: zapisy w aktach urodzeń, ślubów, rozwodów lub zgonów:

Абрам Ицко Мошвиович Рибак Сапожник с разводкою Гиндою Кальмановною (Ś 1868, 20); Абрам Ицкович Швец мясник жена его Зисля Гершовна сын Лейзор (U 1872, 69); Бер Ицкович Швец чапочник из м. Гониондз (Z 1865, 16).

Jednak w wielu wypadkach nie ma pewności, że nazwa zawodu już pełni funkcję nazwiska. Porównajmy kolejny rodzaj ilustracji:

Абрам Иоселиович Чапник из Янова Зельбинскаго Мейта Блюма Дановна сын Иосель (U 1839, 4); *Абрам-Янкель Нехемиович Чапник из м. Кнышина...* (U 1875, 58); *Абрам Лейб Шмулович Каган из Белостока* (Z 1876, 10).

Brak dodatkowych informacji o wykonywanym zawodzie, jak to miało miejsce w poprzednich metrykach, umożliwia inną interpretację nazwy. *Чапник*, *Каган* mogą być już nazwiskami, ale mogą też wskazywać jedynie na wykonywany zawód, pełnioną funkcję w danej miejscowości i wchodzić w skład deskrypcji: *‘чапник з Янова Зельбінскаго’*, *‘чапник з Кнышына’*, *‘Каган з Бялэгостоку’*, jeżeli dana osoba rzeczywiście wykonywała taki zawód czy pełniła określoną funkcję w wymienionej miejscowości. W wielu przypadkach z pewnością było to już nazwisko, co często potwierdzają wpisy do akt innych osób, gdzie takich wątpliwości już nie ma, np.:

Абрам Менделиович Кравец с девицею Лео Янкелиовною Поляк из м. Суховоли (Ś 1866, 31) i *Абрам Менделиович Кравец* (Z 1876, 42).

Przy ustalaniu funkcji nazwy zawodu w zapisach budzących wątpliwości pomocnym okazuje się sporządzony w okresie międzywojennym alfabetyczny skorowidz nazwisk, który umożliwiał szybkie dotarcie do potrzebnego aktu urodzenia. Dzięki uporządkowaniu nazw osobowych możemy dokładnie ustalić, czy występująca nazwa zawodu była nazwiskiem danej osoby, czy też informowała o zawodzie wykonywanym przez ojca. Skorowidz potwierdza, że w kacie urodzenia: *Борух Янкелиович Рубинович меламед жена его Итка Шлиомовна сын Давид* (U 1871, 43) jako nazwisko utrwaliła się formacja patronimiczna *Рубинович*, zaś *malamed* (hebr. ‘nauczyciel szkolny’) wskazuje na wykonywany przez ojca zawód.

Rozwój gospodarczy Białegostoku w XVIII-XIX wieku i jego wpływ na kształtowanie się nazwiska odzawodowego

Utrwalanie się nazwiska odzawodowego było ściśle związane z rozwojem gospodarczym Białegostoku. Pierwsze manufaktury na Ziemi Podlaskiej powstawały już u schyłku Rzeczypospolitej Szlacheckiej. Ich celem było zwiększenie dochodów magnaterii. Postępując zgodnie z duchem czasu, hetman Jan Klemens Branicki starał się zagospodarować swoje majątki na Podlasiu, które w owym czasie było bardzo słabo

¹ Ortografia nie może być brana pod uwagę, ponieważ w aktach z XIX wieku często rzeczowniki zapisywano dużą literą. Być może u ludności żydowskiej był to nawyk przeniesiony z innych języków, w tym przypadku z języka niemieckiego.

rozwiniętym gospodarczo regionem. Dzięki jego staraniom Białystok otrzymał w 1760 roku prawa miejskie. Branickiemu przypisuje się również sprowadzenie do Białegostoku rzemieślników, m.in. saskich sukienników i tkaczy, których osiedlał w wybudowanych nowych domach i organizował cechy [Werwicki 1957, 12]. Stworzono również dogodne warunki dla osadnictwa żydowskiego, ponieważ na słabo rozwiniętym gospodarczo Podlasiu nie stanowili oni konkurencji [Maciejowski 1878, 35; Węgrzynek 1986-1987, 33]. Rozwój rzemiosł włókienniczych był w tamtym czasie na wysokim poziomie. Sukno białostockie sprzedawano na Litwie, w Polsce i Prusach. Białystok stawał się u schyłku XVIII wieku także prężnym ośrodkiem handlowym. Źródłem utrzymania ludności żydowskiej w Białymstoku było wówczas przede wszystkim rzemiosło i handel. Rzemieślnicy żydowscy zajmowali się wytwórczością spożywczą (młynarze, piekarze, rzeźnicy, piwowarzy), działali w branży włókienniczo-odzieżowej (krawcy, sukiennicy, czapnicy, pasamonicy i in.), skórzanej (garbarze, kuśnierze, szewcy, tapicerze i in.), budowlanej i drzewnej (kamieniarze, zduni, stolarze itp.), metalowej (jubilerzy, blacharze, konwisarze), chemicznej (farbiarze, mydlarze itp.). Wykonywali też zawody usługowe (cyrulicy, łaziebny, aptekarze, woźnice itp.) [Leszczyński 1980, 102-122; Sztachelska-Kokoczek 1996, 24]. Po trzecim rozbiórce Polski Białystok na krótko znalazł się w państwie pruskim. Przynależność do Prus miała skutki ujemne, bowiem rzemiosło białostockie musiało walczyć z konkurencją lepiej rozwiniętych gospodarczo Prus. Były też i dobre strony zaistniałej sytuacji. Nastąpiło ożywienie handlu, rozwój handlu zagranicznego. Kontakty kupców białostockich z przedsiębiorcami pruskimi powodowały napływ kapitału do Białegostoku. Znajomość rynku białostockiego stała się później jedną z ważniejszych przyczyn emigracji rzemieślników pruskich na teren Podlasia. Rozwój gospodarczy Białegostoku i Podlasia do XIX wieku znalazł odbicie w antroponimii Żydów białostockich.

Do najstarszych nazwisk odzawodowych, jak wynika z chronologii materiału źródłowego najwcześniej w nazwiskach zaczęły utrwalać się nazwy najczęściej wykonywanych przez Żydów zawodów rzemieślniczych i pełnionych funkcji związanych z życiem religijnym itp.: *krawiec*, *szewc*, *kupiec*, *kapłan* itp. Nazwa zawodu jako pewny i częsty sposób identyfikacji utrwalala się w świadomości społeczności lokalnej korzystającej z usług świadczonych na jej rzecz. Wśród zawodów ludności żydowskiej na Podlasiu od XVI do XVIII wieku do najczęściej wymienianych w źródłach zawodów należały ściśle związane z jej zwyczajami kulturowymi: *krawiec*, *piekarz*, *rzeźnik* [Dacewicz 2008, 85]. Ważne miejsce w kulturze żydowskiej zajmowały zajęcia w synagodze i pełnione funkcje religijne, toteż od najdawniejszych czasów takie określenia jak *chazan*, *kantor*, *melamed*, *rabin*, *podrabinek*, *szkolnik* i in. szybko ulegały onimizacji. Odzwierciedlają to zgromadzone przez L. Dacewicz [2008, 105-180] nazwy osobowe Żydów podlaskich z XVI-XVIII wieku: *Arendarz* (1635), *Bakalarz* (1794), *Blacharz* (1794), *Chazan* (hebr. 'kantor, śpiewak, ten, kto czyta modlitwę podczas nabożeństwa' (1794), *Czapnik* (1619), *Czerulik* (< cyrulik) (1662), *Doktorek*

(XVII w.) i *Doktorowicz* (1540), *Faktor* (1771-1772), *Farbiarz* (1750), *Farbiarka* (1771), *Farbierz* (1771-1772), *Furman* (1794), *Garbarzuk* (1662), *Inspektor* (1771), *Introrigator* (1654), *Kantor* (1571) i *Kantorowicz* (1794), *Komwisarz* (1794), *Krawiec* (1654), *Księgarz* (1794), *Kuśnierz* (1726), *Młynarz* (XVII w.), *Mosiężnik* (1794), *Muzykant* (1726), *Mydlarz* (1662), *Ogrodnik* (1769), *Piekarz* (1771), *Pisarz* (1726), *Podrabinek* (1771-1772), *Pryskacz* (XVII w. – ‘ten, kto piętnuje zwierzęta znakiem ich właściciela’), *Rabin* (1775), *Rabinowicz* (1669), *Rudnik* (1621), *Rybak* (1635), *Rzeźnik* (1619), *Rzeźniczka* (1771), *Skrzypek* (XVII w.), *Spektor* (1794), *Stolarz* (1771), *Sukiennik* (XVII w.), *Szachet* (1539 hebr. ‘rzeźnik rytualny’), *Szewc* (1794), *Szklarz* (1726), *Szkolnik* (XVII w.), *Szmukler* (1771) i *Szmuklerz* (1654), *Trejbacz* (1794), *Winnik* (1771), *Wodowoźnik* (1794), *Zegarmistrz* (1794), *Złotnik* (XVII w.). Powyższe nazwy osobowe odzwierciedlały przekrój społeczny i źródło utrzymania Żydów podlaskich na przestrzeni XVI-XVIII wieku [Dacewicz 2008, 26-29].

W XIX wieku rozwój zawodowy mieszkańców Białegostoku był ściśle związany z rozwojem gospodarczym miasta, na który decydujący wpływ w okresie zaborów wywierała polityka władz carskich prowadzona nie tylko w stosunku do Żydów, lecz i Polaków, zaś w XX wieku w okresie międzywojennym – władz polskich. Powstanie w Białymstoku prężnego ośrodka przemysłowego znajduje potwierdzenie w nazewnictwie osobowym Żydów białostockich. W XIX-wiecznych aktach urodzeń, ślubów, rozwodów i zgonów bardzo często obok imion i nazwisk zapisywano wykonywany zawód, pełnioną funkcję, informację o statusie społecznym osoby, wymieniano tytuły honorowe. Porównajmy najbardziej charakterystyczne zapisy w dokumentach z tego okresu:

Абе Йоселиович Елиуокумс дневной работник из город Белосток (Z 1866, 53); *Абель Хайкелиович Васильковский портной жена Зиса-Рива Хаимовна доч Сора* (U 1874, 35); *Абрам Гершкович Меерзон из м. Тыкочин с девицею Рохель доч 1-ой гильдии Куца Давида Гальперна из г. Белосток* (S 1864, 2); *Абрам Лейберович Брискер обыватель из г. Белосток дал халуца Еврейке Естер Янkelовна бывшая жена Еля Бресткер обыватель из г. Белосток* (R 1866, 2); *Нохим Нафталиович Корнгольд с женою Лившию доч Потомственного Почетного гражданина Мордуха Гурвича* (R 1871, 5); *Мовша Ицкович Ратнер 2-ой гильдии почетный гражданин из Моголова жена его Гинда доч Сендера Блоха из Белостока сын Сендер* (U 1861, 2); *Безсрочно отпускной рядовой Копель Сролиович Файнсот жена Хена Гершовна доч Рохля-Юдесь* (U 1869, 41).

Dodatkowe określenia typu *obywatel*, *honorowy obywatel*, *mieszczanin*, informujące o stałym miejscu zamieszkania, posiadaniu nieruchomości w danej miejscowości itp. miały dla Żydów chyba dużą wartość, skoro umieszczono je w ponad trzech tysiącach metryk. Taki tytuł jak *honorowy obywatel*, w aktach z okresu rosyjskiego ‘*почетный гражданин*’, był na tyle ważny, że dziedziczyło go potomstwo, o czym świadczą zapisy ‘*потомственный почетный гражданин*’, por.:

Потомственный почетный гражданин Довид Меерович Заблудовски жена его Ейдель Цадиковна Колиновска сын Максимилан (U 1863, 8); i Потомственный почетный гражданин Лейзер Меерович Заблудовски (U 1863, 10).

Interesujący jest fakt, że w metrykach tak uhonorowanych osób spotykamy częściej niż gdziekolwiek imiona chrześcijańskie lub hebrajskie biblijne w formach przy-swojonych przez chrześcijan, zazwyczaj w formie rosyjskiej. W 11 metrykach (na 18) wystąpiły imiona russyfikowane: *Максимилян, Paulina (2), Regina (2), Sarra, Ignatij, Izador, Tatiana, Sofija, Solomon Wienijaminowicz*, por.:

Потомственно-Почетный Гражданин Исер Маркович Заблудовский жена Роза Лейбовна доч Регина (U 1869, 38); Потомственный почетный гражданин Соломон Вениамович Заблудовский жена его Татьяна Давидовна Блох доч София (U 1871, 33).

Może to świadczyć o stopniowej asymilacji tych rodzin, być może również o zawieraniu małżeństw mieszanych, chociaż zapisy w aktach są zbyt ogólne i nie pozwalają na udokumentowanie takich faktów.

Najbardziej charakterystyczne są metryki dotyczące żołnierzy. Często są w nich zawarte bardzo szczegółowe informacje dotyczące służby wojskowej mężczyzny: podawane jest miejsce służby, wymieniany pułk, garnizon itp., wykonywany zawód, zajęcie czy pełnione przez żołnierza funkcje, por.:

Барбаничик из 10 Новоингермайское полка Еврей Иосель Вольфович Шпак жена его Хаше Лея Аронова сын Мовшо Файвель (U 1865, 64); Солдат Музыкант Принц Карольский Полк Еврей Мордко Гешелович Банд жена его Фрума сын Юдель (U 1863, 82); Цирульник из 126 Вятски пехотнаго полка Еврей Солдат Нахман Шлиомович Аненберг жена его Бейле сын Рубин (U 1866, 94).

Z akt wynika, że do 1877 roku służbę w carskim wojsku pełniły aż 392 osoby, co może być wynikiem zmian w systemie poboru rekrutów żydowskich, ponieważ od 1856 roku do służby wojskowej powoływano głównie osoby bez stałego źródła utrzymania [Eisenbach 1988, 416].

Z treści zapisów wynika, że najczęściej była to służba podstawowa: *бессрочно отпускной рядовой..., отставной рядовой, солдат..., рядовой на бессрочный отпуск..., рядовой на временной отпуск..., рядовой по билету, побилетный..., временно отпускной....*

W metrykach ludności cywilnej dosyć regularnie są umieszczane informacje o wykonywanym zawodzie. Z tych zapisów wynika, że w XIX wieku wraz z rozwojem przemysłu i wzrostem ludności następuje również rozwój sfery profesjonalnej społeczeństwa.

W najstarszych aktach z 1835 roku odnotowane zostały zawody związane z rzemiosłem, handlem oraz sferą religijną, takie jak *czapnik* (*чепечник, чапник, чапочник, шапочник* – od 1835 do 1877 roku odnotowano 38 zapisów), *furman, woznica* (*фурман, извозчик* – 100), *krawiec* (*портной, портной* – 301), *kupiec* (*купец* – 189), *malarz* (*мельяр, мелер, маляр* – 3), *piekarz* (*пекар* – 73), *rybak* (*рыбак* – 3), *szewc* (*шевчу, швейц, сапожник* – 183), *szklarz* (*стекольщик* – 6), *intrologator* (*переплетчик* – 10), *cytrynik, jedwabnik* (handlujący cytrusami, jedwabiem). Z zajęciami rytualnymi i funkcjami religijnymi wiążą się w zasadzie już nazwiska: *Kagan* (*каган, когане* – 6), *Kaplan* (*каплан* – 10), *Kantor* (*кантор* – 5). W kolejnych latach nie odnotowuje się ani nowych nazwisk odzawodowych, ani informacji o pojawieniu się nowych profesji. Dopiero w 1848 roku pojawiły się dwa zapisy o żołnierzach, 1858 – zarejestrowano już 5 żołnierzy, odnotowane są nazwiska *Belfer* i *Chazan*. W zasadzie do 1860 roku nie obserwuje się większych zmian. Pewien przełom następuje dopiero w 1861 roku. Od tego czasu zaczyna wyraźnie zwiększać się liczba mieszkańców, rodzi się więcej dzieci. W sferze profesjonalnej należy odnotować pojawienie się takich określeń jak: *cieśla* (*плотник* – 28), *cukiernik* (*кондитор* – 1), *cyrulik* (*цирюльник* – 15), *drobny handlarz* (*малоторговчик* – 62), *handlarz* (*торговчик, торговец* – 247), *kominiarz* (*трубочист* – 1), *kopował* (*коновал* – 1), *kowal* (*кузнец* – 34), *muzykant* (*музыкант* – 14), *nauczyciel* (*школьник, меламед, учитель* – 80), *postrzygacz* (*постригач* – 1), *producent papierosów, cygar* (*сигарной мастер, сигаретный мастер* – 13), *rakarz* (*собачник* – 1), *rękawicznik* (*перчатник* – 2), *robotnik* (*работник и роботник* – 236), *rzeźnik* (*мясник, резник, сбойщик* – 38), *sklepikarz* (*лавочник* – 226), *sprzedawca mąki* (*продавец мука, мукопродавец* – 9), *tkacz* (*ткач* – 128), *tokarz* (*токарь* – 3), *właściciel hotelu* (*содержатель гостинной дом* – 2), *złotnik* (*злотник, золочник, золотник, золотых дел мастер, золотой делмастер, золотой мастер, позолотчик* – to są określenia, jakie występowały w aktach do 1877 roku – 22).

Pojawienie się zawodów *tkacz, robotnik, postrzygacz, rękawicznik* wiąże się z rozwojem przemysłu, zwłaszcza włókienniczego. Wyraźnie rośnie liczba zapisów wymienionych zawodów u schyłku lat 60. i na początku lat 70. XIX wieku, czyli przypada na okres burzliwego rozwoju przemysłu w Białymstoku. W kolejnych latach do wymienionych zawodów dołącza: w 1862 roku – *bednarz* (*бедер* – 6), *blacharz* (*бляхарник, бляхор, бляхер, жестяник, жестянный, жестяной, жестяный мастер* – 18), *buchalter* (*бухгалтер* – 5), *farbiarz* (*фарбер, красельчик, красильщик* – 18), *inkasent* (*сборщик* – 1), *jubiler* (*ювелир* – 11), *kotlarz* (*медник* – 7), *księgarz* (*книгопродавец* – 1), *łazienny* (*банищик* – 2), *mularz, zdun* (*муляр* – 3), *nauczyciel* (*hebr. melamed/меламед, учитель* – 43), *papierosiarz* (*папиросник, табачник* – 3), *pisarz, kancelista* (*писар, писец* – 16), *piwowar* (*нивовар* – 2), *prowizor* (*провизор* – 3), *szynkarz* (*шенкар, шинкарь, трактирщик* – 82), *świecznik*, rzemieślnik wyrabiający świece (*свечник* – 8), W roku 1863 pojawia się zawód *ciskacza, wozaka* (*аткатчик* – 10), zaś w następnym 1864 roku: *aptekarz* (*аптекарь* – 1), *dozorca*,

nadzorca (смотритель – 4), *fabryczny majster* (мастер в фабрике, в фабрика, фабричный мастер – 3), *fabrykant* (фабрикант – 41), *jubiler zajmujący się obróbką lub handlem brylantami* (брильянтик – 1), *krochmalarz* (крахмальный – 1), *tygarz* (каменищик – 22), *posługacz* (служитель – 197), *powróźnik* (конатник, канатник – 4), *sprzedawca wody* (водопродавец – 1), *właściciel łaźni* (содержатель бани – 2), *zegarmistrz* (часовой делмастер, часовой мастар, часовых дел мастер, часовщик – 10). W 1865 roku pojawia się: *dobosz* (баробанчик – 1), *dostawca* (подрядчик – 9), *dozorca*, *nadzorca* (смотритель – 4), *lekarz* (врач – 2), *majster* (мастер – 3), *sprzedawca mięsa, ryb* (мясопродавец – 2, рыбопродавец – 1), *stolarz* (столяр – 73), *subiekt*, *oficjalista* (прикащик – 1), *właściciel łaźni* (содержатель бани – 2); 1866 rok – *konwisarz* (конвисар – 1) – ros. poprawna nazwa zawodu литейщик nie wystąpiła w materiałach do 1877 roku, *sprzedawca wina* (винопродавец – 2) oraz określenia, które trudno zdefiniować: ros. малороботник – 2, мастер – 5. W 1869 pojawia się *drwal* (дровосек, дровесник – 9), *korytnik* (капитник – 1), *malarz artysta* (живописец – 2), *nosiwoda* (водоносец – 1), *producent lub handlarz kaszą* (кашник – 1), *robotnik na dnieówkę* (поденичик – 77), *gumarz* (шорник – 1), *sadownik* (садовник – 2), *stróż* (сторож – 1), *sukiennik* (шерстяной мастер – 2), *tracz* (пильщик – 5); 1871 – *kopista* (переписчик – 1), *mlynarz* (мельник – 5), *gabin* (раввин, духовный – 3), *pośrednik* (посредник – 1), *ślusarz* (слесарь, слесер, слиосар – 12), *woźiwoda* (водовоз – 2); 1872 – *adwokat* (адвокат – 4), *ceglarz* (кирпичник – 2), *litograf* (литограф – 1), *ogrodnik* (овощник, огородник – 2), *pastuch* (пастух – 1), *przędzalnik* (прядельщик, прядильщик – 5), *szczotkarz* (щеточник – 3); 1874 – *czerpacz wody* (водочерп – 1), *takler* (маклер – 3), *pośrednik handlowy* (коммисионер – 1), *właściciel zakładu przemysłowego* (заводчик – 1); 1875 – *tracz piłowy* (пильщик – 1); 1877 – *obrońca sądowy* (частный поверенный (по суду) – 2). Wymienione zawody i podane liczby nie są danymi pełnymi, ponieważ informacje o zawodzie nie występowały regularnie we wszystkich sporządzonych aktach. W niektórych metrykach wpisy były lakoniczne, czasami brakowało nawet nazwisk, por. w aktach ślubu:

Абрам Гершович с Басио Ицково (Ś 1835, 9); *Абрам Иосель с еврейко Соро* (Ś 1835, 6); w aktach urodzeń: *Абрам Хаимович Бахрах жена его Гитля из г. Василькова сын Нахман* (U 1864, 2); *Хаим Юделиович Тытуник из г. Пинска жена его Перля Мовиовна сын Иско* (U 1875, 2); aktach zgonów: *Еврей Герш Шмуилиович из г. Гродно* (Z 1865, 8); *Лейб Абрамович Шварц* (Z 1874, 3).

Dlatego podanych w nawiasach liczb nie należy traktować jako dokładnych danych statystycznych. Dają jednak pewne wyobrażenie o rozwoju gospodarczym i sytuacji społeczno-ekonomicznej ludności żydowskiej w Białymstoku w XIX wieku. Nowe zawody i określenia wskazujące na wykonywaną pracę świadczą o szybko postępującym rozwarstwieniu społecznym wśród ludności żydowskiej w drugiej połowie XIX wieku. Rośnie ranga zawodu kupca. W Rosji w tym czasie istniała organizacja

kupiecka z podziałem na trzy kategorie w zależności od posiadanego kapitału i wielkości obrotów tzw. gildia. W białostockich materiałach źródłowych odnotowani są kupcy należący do 1 i 2 gildii, por.:

Купеческий 1-ой Гильдии сын Мордко Аронович Шеншелович Гордон жена его – сын Герш (U 1864, 70); 2-ой гильдии купца Герша Вайнраха жена его Бейла Гинде сын Михел (U 1864, 75).

O przynależności do bogatszej warstwy społeczeństwa świadczą też takie zawody jak: nauczyciel, złotnik, jubiler, fabrykant, adwokat, lekarz, pośrednik i inne. Średnią warstwę tworzą rzemieślnicy, drobni kupcy, robotnicy zatrudnieni w fabryce, zaś do biedoty należy zaliczyć robotników zatrudnianych na dniówkę, nosiwody, wozowody, posługaczy. Jeśli przyjrzeć się danym statystycznym to w środowisku Żydów białostockich najczęściej wykonywanymi były zawody rzemieślnicze oraz kupieckie. Do 1877 roku w aktach odnotowano około 200 razy zawód kupca, ale zawód handlowca '*torgowszczik/torgowiec*' (243) i sklepikarza ('*ławoczник*') (226) już znacznie przekraczają tę liczbę. Jeśli dodamy do tego nazwy precyzujące zajęcie: *malotorgowiczik* (62), *miasoprodawiec* (1) *mukoprodawiec* (9) i inne to powstaje imponująca liczba około 800 zapisów. Jak wynika z metryk, w grupie kupieckiej co najmniej 18 osób należało do 1 lub 2 gildii, a więc było wśród najbogatszych żydowskich mieszkańców Białegostoku.

Wpisy w aktach gminy żydowskiej w Białymstoku świadczą niejednokrotnie o tym, że nazwisko odzawodowe u Żydów w tym okresie nie było jeszcze do końca ustalone i przyjęte. Dowodem wahań są niewątpliwie wpisy z *или, vel* itp., por.:

Айзык Абрамович Абрамзон или Кушнер из м. Тржцян... (U 1875, 21); Лозор Беркович шперлинг... Постригач Хая Брайна доч Райна (U 1861, 30); Лозор Беркович Шперлинг или постригач жена его Хая Брайна доч Пеша (U 1864, 48); Лазария Постригача и жены его Хая Брайны (U 1869, 8).

W pierwszym przypadku genetycznie słowiańskie nazwisko odzawodowe *Кушнер* konkurowało z patronimicznym nazwiskiem niemieckiego pochodzenia *Абрамзон*, w drugim słowiańskie odzawodowe *Постригач* – z genetycznie niemieckim nazwiskiem odapelatywnym *Шперлинг* (niem. *Sperling* 'wróbel'). Zdarzają się wpisy z dużym nagromadzeniem nazw zawodu, por. zapis w akcie ślubu:

Хайм Лейб Абрамович Хаэт из г. Бельск с девицею Хана доч Береля Носеля Тапицера портной из г. Белосток (S 1863, 35).

Świadczyć to może o utrwaleniu się już nazwiska odzawodowego u obu rodzin. Tu *Chajet* (= Krawiec) i *Tapicer* to już nazwiska, bowiem dodatkowo pojawia się po nazwie osobowej ojca dziewczyny informacja o wykonywanym zawodzie *портной*

из г. Белосток 'krawiec z m. Białystok', która zapewne dotyczy nie mężczyzny wstępującego w związek małżeński lecz jego przyszłego teścia, na co wskazują nazwy miejscowe: Bielsk i Białystok.

Przy obecności tego typu zapisów nie możemy mówić o zakończonym procesie kształtowania się nazwiska odzawodowego, niemniej jednak większość mian odzawodowych w XIX-wiecznych aktach Gminy Żydowskiej w Białymstoku funkcje nazwiska już pełniło.

Adnotacje o wykonywanym zawodzie są bardzo pomocne w wyodrębnieniu nazwiska odzawodowego. Wszędzie tam, gdzie obok imienia, patronimu (отчества) i dodatkowego określenia człowieka wyszczególniona jest również nazwa wykonywanego zawodu, obligatoryjnie staje się ona dowodem na to, że nazwisko już zostało przybrane przez daną osobę i jego rodzinę. W taki też sposób zapisy te są traktowane przez powojennych urzędników sporządzających skorowidz: za nazwisko jest uznawany człon występujący po imieniu i formacji odojcowskiej, czyli trzeci element. Jeśli drugiego lub trzeciego elementu w trójczłonowym antroponimie brak za nazwisko uznawany jest człon występujący bezpośrednio po imieniu. Wyodrębnione w ten sposób nazwiska odzawodowe tworzą dosyć różnorodną i ciekawą pod względem językowym grupę. Prześledzenie momentu pojawienia się nazwiska w Białymstoku i jego rodowód pozwalają odpowiedzieć na szereg pytań, m.in. na bazie jakiego języka, gdzie i kiedy dana nazwa mogła się ukształtować. Nazwiska odzawodowe przeanalizujemy etapami: 1) lata 1835-1849; 2) lata 1850-1859; 3) lata 1860-1869; 4) lata 1870-1877. Wykaz nazwisk odzawodowych z okresu 1835-1877 i czas jego pojawienia się w Białymstoku pokazuje poniższy słownik nazwisk odzawodowych, który obejmuje zarówno antroponimy utworzone na bazie podstaw słowiańskich, jak i niemieckich oraz jidyjskich, ponieważ wyodrębnienie każdej grupy jest bardzo utrudnione ze względu na hybrydalność nazwisk żydowskich oraz zniekształcenia pod wpływem interferencji językowej. Dlatego hasło zawiera odniesienie do języka, z którego zaczerpnięto nazwę zawodu tkwiącego w podstawie słowotwórczej. W słowniku umieszczam również nazwiska derywowane od nazw zawodów za pomocą formantów patronimicznych, ponieważ świadczą one o trwałym zakorzenieniu w nazwisku nazwy wykonywanego przez przodka zawodu.

Nazwisko i jego charakterystyka	1835- -1849	1850- -1859	1860- -1869	1870- -1877
Агульник: brs. 'hurtownik' (3) 70, 75, 77				+
Аинбиндер: jid. 'introligator' (3) 65, 73, 77			+	+
Айзеншмид: jid. 'kował' (II) 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 75, 77			+	+
Акулярски: brs. akulary 'okulary' (I) 69			+	
Амбаш: niem. Amboß 'kowadło' (I) 35	+			
Амбуш: zob. Амбаш (I) 62			+	
Арбатер: jid. arbet, niem. Arbeit 'praca, robota' (I) 54		+		
Арбати: zob. Arbater; por. Ch.; P: (I) 46	+			
Аткаччик: ros. 'ciskacz, wozak' (I) 66			+	
Атлас: pol. atlas 'handlarz, producent tkaniny'; por. K: (5) 64, 66, 69, 71, 75			+	+
Атлес: zob. Атлас; por. K: (I) 67			+	
Бадхен: jid., hebr. badchen (badchonim), 'organizator zabawy weselnej', 'zartownis', 'trefnis' (I) 72				+
Баер: niem. Bauer 'chłop' (3) 39, 46	+			
Балкер(ева) (f.): zob. Балкри (I) 68			+	
Балкорне: zob. Балкри (I) 69			+	
Балкри: hebr. balkojrej 'wykładowca Tory w synagodze' (I) 76				+
Банд: niem. Band 'orkiestra taneczna' (2) 57, 63		+	+	
Бандолек: zob. Band (I) 72				+
Банщик: ros. 'lazierbnik' (I) 35, 61	+		+	
Баракс: pol. boraks (4) 68, 69, 71, 77			+	+
Баробанщик: ros. барабанщик 'dobosz' (I) 57		+		
Бархат: ros. 'atlas'; por. P.; K: (I) 77				+
Бас(с): 'instrument, basetła'; por. Ch: (8) 48, 62, 63, 67, 68, 70, 74	+		+	+
Бегельфер (~ или Беилфер): jid. behelfer 'asystent nauczyciela w szkole żydowskiej, prywatny nauczyciel' (5) 68, 69, 72, 76			+	+
Бедер: niem. 'cyrulik, golibroda, felczer' (I) 77				+
Безим: jid. bezem 'miotła', tu: 'rzemieślnik wytwarzający miotły'; por. K., T: (5) 65, 68, 72, 73, 76			+	+
Бекер: jid. beker 'piekarz' (8) 46, 59, 65, 66, 68, 74, 76	+	+	+	+
Беклер: zob. Beker (5) 69, 72, 74, 77			+	+
Белкрий: zob. Балкри (I) 75				+
Белфер: zob. Бегельфер (I) 71				+
Бельфер: zob. Бегельфер (13) 56, 57, 58, 63, 66, 71, 75, 76		+	+	+

Бендел: jid. bendl 'wstążka, koronka... tj. pasmanteria'; por. K: (1) 64					+
Бендер: niem. 'bednarz' (1); por. T: (1) 67					+
Бенднер: zob. Бендер (1) 74					+
Бергер: jid. berger 'górnik'; por. T, K: (5) 67, 71, 72					+
Берштер: jid. berszter 'wytwórca szczotek, miotel' (2); por. T: 63, 68					+
Биндер: jid. bindn 'wiązać' (2) 70					+
Битман: jid. bit 'kadź, cysterna, balia'(1) 69					+
Биток: zob. Битман (1) 65					+
Блахер: zob. Блехер (1) 62					+
Блехер: jid. blecher, niem. Blecher 'blacharz' (13) 56, 62, 64, 66, 69, 71, 72, 76, 77		+			+
Блофарб: jid. 'niebieska farba'; por. K: (1) 72					+
Блумер: niem. Blume 'kwiat', tu: 'kwieciarz'; por. K:, P: (1) 76					+
Блюерман: jid. 'kwieciarz'; por. K: (2) 74					+
Бляхарник: pol. blacha, zob. Блехер (1) 48	+				
Бляхер: zob. Блехер (1) 67					+
Бляхун: zob. Блехер (1) 48	+				
Бобовник: pol. bób; por. T: (1) 72					+
Боракс: zob. Баракс (1) 70					+
Бочвиник: pol. boćwina (4) 46, 65, 66, 70	+				+
Браут: jid. brojt 'chleb'; por. K: (1) 70					+
Брейт: zob. Браут; por. K: (1) 59		+			
Бремер: jid. brom 'brama miejska' (1) 59		+			
Бренер: jid. brener, zob. Бреннер (25) 46, 54, 63, 66, 68, 70, 73, 74, 75, 76, 77	+	+			+
Бреннер: niem. Brenner 'podpalacz, gorzelnik' (8) 35, 69, 71, 72, 73	+				+
Брик: jid. brik, niem. Brück 'most'; por. P: (1) 64					+
Брикер: zob. Брик; P:, T: (3) 35, 68, 71	+				+
Буйтел: jid. bajtl 'portmonetka, fundusze' (1) 68					+
Бурлак: ros. 'robotnik rzeczny holujący statki'; por. T: (1) 70					+
Бут: pol. but; por. K: (1) 68					+
Бух: niem. Buch 'książka'; por. K: (12) 56, 61, 63, 64, 65, 66, 71, 72, 74		+			+
Бухбиндер: zob. Аинбиндер (5) 65, 66, 69, 75					+
Вагман: waga + man: 'wagowy' (4) 61, 68, 72, 75					+
Вагтман: zob. Вагман (1) 61					+
Вайгер(овна) (f): niem. Waage 'waga' (1) 66					+

Вайнах: jid. wajn, niem. Wein ‘wino’ (1) 70						+
Вайнер: jid. wajner ‘handlarz winem’ (13) 64, 66, 68, 71, 72, 74, 76, 77						+ +
Вайнциер: jid. wajncier ‘producent wina’ (6) 71, 72, 74						+ +
Вапнер: jid. wapne ‘wapno’ – tu: ‘wapniarz’ (2) 74, 73						+ +
Вар(ин): niem. Ware ‘towar’; por. P: (1) 64						+ +
Варшал(ов): brs. хвершалъ, ukr. вершалъ ‘asystent medyczny, felczer’; por. P: (2) 73, 75						+ +
Васерман: zob. Вассерман (4) 69, 70, 71, 76						+ +
Вассерман: niem. Wasserman ‘wodnik’ – tu: ‘dostawca wody’ (2) 73, 77						+ +
Ватк(ин): zob. Ватник; por. P: (1) 65						+ +
Ватман: wata + man, zob. Ватник (1) 74						+ +
Ватник: pol. wata – tu: ‘zajmujący się watowaniem’ (4) 70, 71, 72						+ +
Вахтер: jid. wachter, niem. Wachter ‘stróż, strażnik’ (1) 61						+ +
Вебер: niem. Weber ‘tkacz’ (6) 69, 71, 73, 75						+ +
Вебман: jid. webn, niem. Weben ‘tkać’ + -man: ‘tkacz’ (1) 74						+ +
Вегман: jid. wegn ‘ciężar, waga’ (1) 75						+ +
Вейнер: zob. Вайнер (3) 69, 73, 75						+ +
Вейнциер: zob. Вайнциер (3) 58, 61, 66						+ +
Велер: zob. Веллер; por. Ch: (22) 39, 46, 54, 55, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 77						+ + + +
Веллер: niem. Wolle ‘wełna’ – tu: ‘dostawca wełny’ (18) 46, 48, 65, 66, 67, 70, 71, 72, 74, 75, 76						+ + + +
Верник: pol. wiernik (1) 65						+ +
Вертер: jid. werter ‘obsługujący, dozorujący’ – tu: ‘szatniarz’ (1) 62						+ +
Ветрак: pol. wiatrak – tu wskazuje na zawód młynarza, (3) 62, 71						+ +
Ветракер: zob. Ветрак (2) 66						+ +
Вехтер: zob. Вахтер (14) 46, 54, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 77						+ + + +
Вин(ович): pol. wino; por. P:, T: (1) 69						+ +
Винер: jid. winer ‘winiarz’, zob. Вайнер; por. T: (2) 62, 64						+ +
Виник: jid. winik ‘kupiec, sprzedawca wina, destylator’ (10) 54, 66, 70, 71, 74, 76						+ + + +
Винник: zob. Виник; por. T: (4) 72, 73, 74						+ +
Винокур: ros. ‘wytwórca spirytusu, gorzelnik’ (1) 77						+ +
Вирник: ukr., zob. Верник (1) 69						+ +
Вишке: brs., ukr. вишка ‘cugle, lejce’ (1) 71						+ +
Водоводзик: pol. woziwoda (1) 66						+ +

Водопродавец: ros. 'sprzedawca wody' (1) 66				+	
Вольде: jid. wold 'las' (1) 48	+				
Вордач: ros. барда 'wysłodki' (1) 70					+
Воршал(ов): zob. Варшалов (1) 77					+
Гавер: niem. Hauer 'rębacz, górnik, drwal' (2) 71, 72					+
Гам: akron., hebr. 'inkasent jalmużny prowincji'; por. Ch: T: (2) 39, 73	+				+
Ганцераc: zob. Ганцарт (1) 75					+
Ганцерж: zob. Ганцарт (1) 74					+
Ганцерис: zob. Ганцарт (1) 75					+
Ганцарт: ros. гончар, pol. garncarz (1) 71					+
Гарбар: jid. garber 'garbarz' (3) 73, 74, 75					+
Гарбер: zob. Гарбар (5) 58, 63, 72, 74, 75					+
Гауфман: zob. Кауфман (2) 71, 75					+
Гаухман: zob. Кауфман (3) 70, 71, 72					+
Гвин(ес): pol. gwint; por. P.; Ch: (1) 74					+
Гвириц: zob. Гивирци; por. K: (7) 67, 71, 74, 75, 76,				+	+
Гендлер: jid. hendler 'dostawca, handlowiec, właściciel sklepu' (2) 72, 75					+
Гепнер: niem. Hepe 'tasak, nóż do cięcia winnej latorośli' (6) 65, 67, 68, 69, 71, 72				+	+
Гивирци: jid. gewirc, niem. Gewürz 'korzenie, przyprawa', tu: 'handlarz towarami kolonialnymi'; por. K: (1) 63				+	
Глаз: zob. Глас; por. K: (10) 66, 69, 71, 72, 75, 77				+	+
Глас: niem. Glas 'szkło' (3) 75, 77					+
Глатштейн: jid. glatsztejn 'wypolerowany, oszlifowany kamień, tu: wskazuje na zawód jubilera; por. K: (5) 72, 74, 75, 77					+
Глезер: niem. Glaser 'szklarz' (10) 56, 58, 66, 68, 70, 72, 73, 74, 77		+		+	+
Гончерш: pol gonciarz, zob. Ганцарт (1) 73					+
Горбар: zob. Гарбар (1) 73					+
Граберт: zob. Грабар (1) 64				+	
Грабар: brs. grabar 'grabarz' (2) 68				+	
Грабарж: pol. grabarz (1) 76					+
Грав: zob. Гравер; por. T: (3) 61, 65, 70				+	+
Граве: zob. Гравер; por. T: (7) 46, 66, 74, 75, 77	+			+	+
Гравер: pol. grawer (2) 61, 72				+	+
Градитор: jid, ros. kreditor 'wierzyciel' (1) 70					+
Градитур: zob. Градитор (1) 71					+
Грер: jid. grejer 'grawer' (5) 71, 72, 76					+

Гриц: jid. gric 'łuszczony owies, kasza' (3) 60, 71			+	+
Грицман: jid. zob. Гриц + ман (6) 57, 59, 62, 72, 74, 77	+		+	+
Гробман: jid. grobn 'kopać, grzebać', zob. Грабар (3) 71, 75, 76				+
Гродник: pol. ogrodnik (1) 35				
Гульник: brs., zob. Агульник (15) 62, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 73, 74, 75			+	+
Гуралник: jid. guralnik 'destylator' (2) 56, 71	+			+
Гутерман: jid. hut 'kapelusz, czapka' + ман (3) 71, 74				+
Гутнер: jid. hut, zob. Гутерман (3) 70, 71, 77				+
Даен: sef. dajan 'duchowy przywódca, sędzia' (1) 75				+
Даршен: zob. Даршан (1) 57	+			
Даршан: hebr. 'wykładowca prawa' (1) 69			+	
Даскаль: rum. daskal 'nauczyciel' (1) 75				+
Державце: pol. dzierżawca (1) 71				+
Державец: zob. Державце (1) 73				+
Десятник: ros. десятник 'dziesiętnik'; por. Т: (1) 72				+
Диан: zob. Даен (1) 74				+
Директер: zob. Директор (1) 60			+	
Директор: pol. dyrektor (2) 68, 69			+	
Дишатник: zob. Десятник (1) 57	+			
Доктор: pol. doktor (1) 72				+
Доктер: zob. Доктор (1) 64			+	
Долте: ros. долото 'dluto' (1) 59	+			
Дрейхер: niem. Dreher 'tokarz' (1) 61			+	
Дректер: zob. Директор (1) 56	+			
Дректор: zob. Директор (1) 63			+	
Дреш: jid. dreszer 'młocarz' (1) 55	+			
Дудак: pol. duda; por. Ch.; К: (2) 75, 77				+
Егер: niem. Jäger 'myśliwy, strzelec' (1) 68			+	
Едwab: pol. jedwab (1) 73				+
Едwabник: pol. 'dostawca jedwabiu' (1) 39	+			
Ейвер: jid. ejber 'pryncypał, szef' (1) 65			+	
Елфер: jid. (h)elfer 'pomocnik, asystent' (1) 70				+
Енчман: pol. jęczmień, zob. Ечманик (1) 74				+
Ечманик: pol. jęczmiennik (3) 71, 72, 75				+
Желязник: pol. żelźnik – kupiec (1) 77				+
Зак: jid. zak, niem. Sack 'worek'; por. P.; К: (18) 54, 62, 64, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75	+		+	+
Залевр: zalewar (: zalewać); por. Т: (1) 63			+	

Зац: jid. zac 'skład drukarski'; por. Ch: (6) 54, 64, 66, 75, 77	+	+	+
Зальцман: niem. Salz 'sól' + man 'handlarz solą' (1) 76			+
Зегер: jid. zeger, niem. Sager 'tracz' (6) 63, 66, 68, 73, 75		+	+
Зегман: jid. zeg 'pilować' + man: 'tracz' (5) 66, 69, 72, 73		+	+
Зельцер: jid. zelcer 'sprzedawca soli' (1) 76			+
Зержавце: zob. Державце (1) 39	+		
Зильбердик: jid. zilberdik(er) 'srebrzysty', tu: wskazuje na jubilera; por. K: (9) 39, 65, 66, 69, 70, 71, 73, 74	+	+	+
Зильберман: niem. Silber 'srebro' + man 'jubiler'; por. K: (7) 69, 71, 72, 73, 75		+	+
Зингер: jid. zinger, niem. Singer 'kantor w synagodze' (1) 66		+	
Злотицкий: pol. złocić; por. T, K: (1) 69		+	
Злотник: pol. złotnik (1) 74			+
Извощик: ros. извощик 'woźnica, furman', zob. Фурман (4) 61, 67, 68, 69		+	
Интролигатор: pol. introligator (1) 75			+
Карцмер: pol. karczmarz (1) 59	+		
Кабат: pol. kabat – rodzaj koszuli roboczej, 'kabatnik' (2) 69, 73		+	+
Кабран: hebr. w jid. kabren 'grabarz' (1) 66		+	
Каброн: zob. Кабран (1) 65		+	
Кавальчик: brs. каваль 'kował, kowalczyk' (1) 68		+	
Каган: hebr. kohen 'kapłan' (114) 35, 46, 48, 56, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77	+	+	+
Кагана: zob. Каган (1) 39	+		
Кагане: zob. Каган (6) 46, 63, 66, 68, 72, 76	+	+	+
Кагано: zob. Каган (1) 66		+	
Каз: akron. hebr. klezmer 'muzyk' (7) 57, 61, 69, 71, 72, 73		+	+
Кайлер(он): jid. kajler 'rzeźnik, masarz niekoszerny' (1) 66		+	
Кайфман: zob. Кауфман (1) 74			+
Калифон: hebr. chalfonim, jid. chalfn 'właściciel kantoru wymiany' (1) 73			+
Кан: jid. kan 'kana, konew do wody', niem. Kahn 'łódka'; por. K: (5) 55, 74, 76	+		+
Кана: zob. Кан (4) 58, 72	+		+
Кане: zob. Кан (3) 71, 73, 74			+
Канел: zob. Канель (5) 64, 66, 69, 73, 75		+	+
Канель: niem. Kaneel 'cynamon' (handlarz przyprawami korzennymi); por. K: (7) 67, 69, 70, 71, 72, 75		+	+
Кантер: zob. Кантор (4) 56, 66	+	+	

Козес: jid. kozes 'koza'; por. К: (4) 56, 69, 71, 77		+	+	+
Козидой: zob. Козодой; por. К:, Т: (1) 72				+
Козодой: pol. koza + doić; por. Т:, К: (1) 75				+
Конвисар: pol. konwisarz (2) 66, 72			+	+
Конвисер: zob. Конвисар (2) 72, 76				+
Конвисор: zob. Конвисар (1) 64			+	
Копит: jid. kopit 'koryto szewskie' (1) 71				+
Копита: zob. Копит (3) 70, 71, 72				+
Копыто: pol. koryto (4) 72, 73, 75, 76				+
Корах: hebr. kojrech 'introligator' (6) 64, 69, 71, 73, 75			+	+
Кортун: zob. Картун (1) 39	+			
Косман: jid. kos 'puchar' + man; por. К: (1) 68			+	
Котлер: zob. Котляр (1) 66			+	
Котляр: ukr. котляр 'kotlarz' (1) 75				+
Коц: jid. koc 'dywan, kobierzec'; por. К: (1) 66			+	
Коцер: zob. Коц (1) 63			+	
Кошман: jid. korsz 'kosz' + man (2) 66, 72			+	+
Кпыт: zob. Копыто (1) 75				+
Кравец: pol. krawiec (5) 70, 71, 73, 76				+
Кравчик: zob. Кравчик; por. Р:, Т: (1) 54		+		
Кравчик: pol. krawczyk; por. Р:, Т: (6) 66, 71, 72, 73, 76			+	+
Крайман: jid. krajd 'kreda' + man (1) 74				+
Крам: pol. kram (1) 39	+			
Кредитор: jid. kreditor 'wierzyciel' (1) 71				+
Крецмер: zob. Керцмер (1) 69			+	
Кречмер: zob. Керцмер (1) 71				+
Крохмальник: jid., pol. krochmal (1) 67			+	
Крупник: brs. крупа 'kasza'; por. Т: (4) 39, 57, 68, 70	+	+	+	+
Кузнец: ros. кузнец 'kowal' (1) 66			+	
Купер: jid. kuper 'bednarz' (1) 65			+	
Куперман: zob. Купер + man (2) 74, 75				+
Купец: pol. kupiec (3) 61, 66			+	
Купман: zob. Купец, Кауфман (1) 57		+		
Купчик: pol. kupiec, kurczyk; por. Р: (2) 69			+	
Курцмер: zob. Карцмер (1) 67			+	
Куснер: zob. Кушнер (1) 66			+	
Кушнер: brs. кушнер 'kuśnierz' (6) 35, 60, 68, 70	+		+	+
Кушнир: zob. Кушнер (1) 54		+		
Лавочник: ros. лавочник 'sklepikarz' (1) 74				+

Ладе: niem. Lade 'skrzynia, lada sklepowa' (1) 72					+
Лазенник: pol. łaźnia; por. T: (1) 35	+				
Лапате: pol. łopata; por. T: (3) 54, 55, 56		+			
Лапаты: zob. Лапате (1) 71					+
Латер: jid. later 'łaciarz, łatacz, naprawiający odzież' (1) 69				+	
Лафер: jid. lafer 'goniec'; por. K: (1) 70					+
Левит: niem., ros. lewit 'lewita' (15) 63, 65, 67, 68, 69, 71, 72, 74, 77				+	+
Лейзук: niem. Lein(en)zeug 'materiał lniany' (1) 56		+			
Лейн: niem. Lein 'len' (1) 67				+	
Лекач: pol. lek (1) 71					+
Лекер: jid. leker, pol. lekarz; por. Ch: (1) 68				+	
Лекон: jid. lek 'bardzo mała część', zob. Лекач (1) 66				+	
Лен: pol. len (1) 67				+	
Лепате: zob. Лапате (1) 66				+	
Лерер: jid. lerer 'nauczyciel' (3) 59, 66		+		+	
Летес: hebr. lejtejs 'kowal' (Gen 4: 22) (3) 46, 71	+				+
Леткес: jid. latke 'mały skrawek, łatka; naleśnik' (15) 39, 61, 66, 71, 72, 73, 74, 75, 77	+			+	+
Летус: jid. lejthojz 'dom, gospodarstwo lutownicze' (2) 73, 74					+
Либеран: jid., ukr. liwerant 'kontrahent, handlarz koźmi' (1) 62				+	
Ливер: jid. liwer 'kiper' (1) 72					+
Ливтер: niem. Lift 'dźwig, winda' (1) 66				+	
Лимон(и): niem. Limon(i)e 'gat. drzewa cytrusowego'; por. P: (1) 75					+
Лифер: niem. liefern 'zaopatrywać, dostarczać' – 'zaopatrzeniowiec, dostawca' (1) 66				+	
Ложенник: zob. Лазенник (1) 72					+
Лопат: zob. Лопата (1) 71					+
Лопата: pol. łopata (5) 69, 71, 74, 75, 76				+	+
Лопате: zob. Лопата (3) 72, 77				+	+
Магид: hebr. 'kaznodzieja' (2) 70, 74					+
Мазер: ukr. мазяр 'maziarz, smolarz' (1) 75					+
Малер: niem. Maler 'malarz' (5) 61, 62, 69, 71, 75				+	+
Малц: zob. Мальц (4) 71, 72					+
Мальц: jid. malc 'ślód' (7) 64, 71, 73, 74, 76				+	+
Маранц: pol. pomarańcza (3) 35	+				
Марковка: ros. марковка 'marchewka' (1) 72					+

Мас: akron. hebr. mejcher sformim 'księgarz'; por. T: (6) 57, 63, 66, 70, 74, 75		+	+	+
Медавник: zob. Медовник (1) 39	+			
Медальник: pol. medal (1) 61			+	
Медовник: ros. мед 'miód', tu: 'pszczelarz'; por. K: (58) 39, 46, 48, 58, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77	+	+	+	+
Мейд: jid. mejd 'miód' (1) 57		+		
Меклер: jid. mekler 'makler' (1) 62, 66, 74, 75, 76, 77			+	+
Меламед: hebr. 'nauczyciel w szkole żydowskiej' (34) 57, 61, 62, 64, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77		+	+	+
Мелер: jid. meler 'mącarz, dostawca mąki' (18) 61, 63, 66, 68, 69, 72, 73, 74, 75,			+	+
Мелзак: niem. Mehlsack 'worek na mąkę'; por. T: (1) 71				+
Меллер: zob. Мелер (1) 71				+
Мелцер: zob. Мельцер (1) 39	+			
Мельник: ros. мельник 'młynarz'; por. T: (5) 35, 62, 70, 73, 75	+		+	+
Мельцар: zob. Мельцер (1) 69			+	
Мельцер: jid. melcer 'mielcarz, piwowar', por. T: (6) 39, 56, 72, 75, 76	+	+		+
Меляр: zob. Малер, Мелер (1) 39	+			
Месенжник: zob. Мошонжник (1) 71				+
Месондзик: zob. Мошонжник (1) 74				+
Месондзник: zob. Мошонжник (5) 66, 74, 75, 76			+	+
Месонжник: zob. Мошонжник (3) 66, 72			+	+
Месонзник: zob. Мошонжник (2) 46, 66	+		+	
Мешензник: zob. Мошонжник (1) 70				+
Мешонжник: zob. Мошонжник (2) 46, 68, 69	+		+	
Мидлер: jid. mydler 'mydlarz' (8) 71, 72, 74, 75, 76, 77				+
Мидляр: zob. Мидлер (2) 63, 66			+	
Милвах: hebr. milweh 'pożyczka' (1) 56		+		
Милер: zob. Миллер (1) 67			+	
Миллер: niem. Müller 'młynarz' (20) 35, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76,	+		+	+
Милнер: zob. Мильнер (7) 69, 71, 72, 74			+	+
Мильнер: jid. milner 'młynarz', zob. Миллер (9) 54, 57, 72, 73, 75, 76, 77		+	+	+
Мицер: jid. micl, niem. Mütze 'czapka' – tu: 'czapnik' (1) 35	+			
Мламед: zob. Меламед (4) 66, 67, 68, 69			+	
Млинарок: brs. mlin, tu: 'młynarczyk' (1) 75				+
Модавник: zob. Медовник (2) 54, 55		+		

Модовник: zob. Медовник (1) 55		+		
Мойник: ros. мойный 'do mycia', tu – 'pomywacz'; por. T: (2) 68, 69			+	
Морайнский: hebr. mojrejnu, jid. morejne 'nasz nauczyciel' (1) 74				+
Мошонзник: pol. mosiężnik (1) 61			+	
Мсоньзник: zob. Мошонзник (1) 46	+			
Музыкант: pol. muzykant (1) 39	+			
Мулер: zob. Муляр (5) 66			+	
Мулияр: zob. Муляр (1) 55		+		
Муляр: brs. mular 'zdun, murarz' (7) 62, 63, 66, 71, 73, 75			+	+
Мясник: ros. мясник 'rzeźnik' (5) 66, 68, 69, 72			+	+
Надлер: niem. Nadel 'igła' (2) 62, 68			+	
Наперсток: ros. наперсток 'paprstek' (1) 72				+
Незлер: niem. Nessel 'sukno pokrzywkowe, muslin'; por. K: (1) 71				+
Нод: jid. nodl 'igła' (1) 75				+
Нодил: zob. Нод (1) 74				+
Нодлер: zob. Надлер (6) 69, 70, 71, 74			+	+
Огородник: pol. ogrodnik; por. T: (1) 75				+
Пакер: jid. paker 'pakowacz'; por. Ch: (1) 67			+	
Пакирер: zob. Пакер (2) 72				+
Палтер: zob. Пальтер (52) 46, 63, 64, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77	+		+	+
Пальтер: hebr. 'piekarz' (18) 35, 54, 56, 57, 58, 59, 62, 63, 64, 66, 67, 71, 72	+	+	+	+
Пам: akron. hebr. 'przywódca społeczności danej prowincji' (3) 71, 75				+
Папе: niem. Pappe 'tektura, karton' (3) 71, 72, 73				+
Паперни: pol. papier (1) 71				+
Папи: zob. Папе (1) 69			+	
Папир(ович): zob. Паперни; por. P: (3) 69, 71, 72			+	+
Парасольник: pol. parasol – tu: 'producent parasoli' (1) 74				+
Партной: zob. Портной (2) 39	+			
Пас: pol. jid. pas – tu: producent pasmanterii' (1) 69			+	
Пастух: pol. pastuch (6) 66, 72, 73, 75, 76			+	+
Пахтер: niem. Pächter 'dzierzawca' (3) 72, 74, 75				+
Пекар: ros. пекарь 'piekarz' (8) 39, 61, 66, 67, 71, 75, 76, 77	+		+	+
Пендзух: pol. pędzić (alkohol); por. Ch:, T: (1) 63			+	
Пенс: pol. pens 'pieniądz' (1) 63			+	

Переpletчик: ros. 'introligator', zob. Аинбиндер, Бухбиндер (1) 39	+			
Петле: wsl. петля 'pętka', tu: wskazuje na zawód krawca; por. К: (2) 63, 68			+	
Пивовар: pol. piwowar (6) 62, 66, 68, 73, 74, 75			+	+
Писар(евич): ros. писарь 'pisarz'; por. Р: (1) 76				+
Писец: ros. писец 'pisarz' (2) 67, 72			+	+
Питляк: brs. пытель 'maszyna do mielenia zboża' (4) 64, 71, 74, 75			+	+
Плиотнер: jid. pletn 'żelazo' (2) 68			+	
Поденщик: ros. 'robotnik na dniówkę' (1) 72				+
Подрабинек: pol. 'pomocnik rabina' (1) 76				+
Подрабиник: zob. Подрабинек (1) 74				+
Подробник: pol. podroby (1) 71				+
Поел: hebr. poel 'robotnik' (1) 66			+	
Поливка: ukr. w jid. poliwe 'glazura, emalia wyr. garncarskich' (1) 39	+			
Польтер: zob. Пальтер (1) 61			+	
Портной: ros. портной 'krawiec' (11) 39, 66, 68, 71, 75, 76	+		+	+
Постригач: pol. postrzygacz (3) 69, 71, 72			+	+
Прес: jid. pres 'żelazko, prasownia' (38) 55, 56, 59, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76,		+	+	+
Пресс: zob. Прес (7) 71, 72				+
Пшеш(ович): pol. pierz; por. Р:, К: (1) 74				+
Рабен: pol. rabin (1) 75				+
Рабин(ер): zob. Рабен; por. Р: (2) 58, 61,		+	+	
Рабин(ович): zob. Рабен; por. Р: (57) 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77		+	+	+
Радн(ович): pol. radny, brs. radno 'zgrzebna tkanina workowa, płachta'; por. Р: (1) 75				+
Ратуш: pol. ratusz (1) 67			+	
Ратушник: zob. Ратуш (2) 64, 66			+	
Ратушны: zob. Ратуш (3) 74, 75				+
Рауф: zob. Рейфе (1) 72				+
Ребе: jid. rebe 'nauczyciel, mistrz' (1) 69			+	
Резак: ros. резак 'rzeszak, rzeźnik' (1) 77				+
Резник: ros. резник 'żydowski rzeźnik rytualny' (2) 56, 71		+		+
Рейфе: hebr. rojfe, rejfe 'lekarz' (1) 66			+	
Рибак: zob. Рыбак (2) 39	+			
Римар: pol. rymarz (2) 76				+
Ример: jid. rimer, zob. Римар (7) 54, 55, 59, 66, 72		+	+	+

Робин(ович): zob. Рабинович (2) 66			+	
Роботник: pol. robotnik (2) 66			+	
Рыбак: pol. rybak (16) 61, 71, 72, 74, 75,			+	+
Садовник: pol. sadownik (1) 61			+	
Сандле: zob. Сандлер (1) 72				+
Сандле(с): zob. Сандлер (1) 73				+
Сандлер: hebr. sandlar, jid. sandler 'szewc' (9) 35, 54, 62, 66, 71, 72, 74, 75	+	+	+	+
Сандлор: russyfik., zob. Сандлер (1) 66			+	
Сапожник: ros. сапожник 'szewc' (18) 35, 39, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 76	+		+	+
Сарвер: jid. sarver 'służący, obsługujący'; por. Т: (24) 39, 46, 59, 61, 63, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 76,	+	+	+	+
Сафер: jid. safer 'agent, menadżer' (3) 35, 39, 72	+			+
Сафиан: pol. safian 'rodzaj koziej skóry', tu: wskazuje na zawód szewca; por. К: (4) 48, 62, 66, 68	+		+	
Свечник: pol. świecznik (1) 74				+
Сегал: akron. hebr. 'pomocnik lewity' (87) 39, 46, 56, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77	+	+	+	+
Сегаль: zob. Сегал (3) 64, 70, 77			+	+
Сеган: pol. sagan (1) 73				+
Сегел: zob. Сегаль (1) 68			+	
Сейфер: zob. Софер (1) 68			+	
Секор(ович): zob. Сикер(евич); por. Р: (1) 72				+
Сикер(евич): ukr. sikar 'siekacz'; por. Р: (1) 75				+
Сендак: pol. sędak, syndyk; por. К: (3) 46, 68, 72	+		+	+
Серветман: jid. serwet 'serweta' + man (1) 77				+
Сибер: jid. siber, niem. Schiber 'posuwacz, paskarz, przesuwający wagony' (1) 56		+		
Сигал: zob. Сегал (1) 39	+			
Сикретар: ros. секретар 'sekretarz' (1) 56		+		
Скляр: pol. szklarz (2) 75				+
Скурник: pol. skóra – tu: 'rymarz' (1) 66			+	
Слиосар: ros. слесарь 'ślusarz' (1) 73				+
Слод(ович): pol. słód; por. Р: (1) 73				+
Смоляр: brs. смоляр 'smolarz'; por. Т: (4) 66, 68, 75			+	+
Сот: ros. соты 'plasty'(4) 66, 69, 72,			+	+
Софер: hebr. sojfer 'pisarz' (20) 56, 58, 59, 66, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 76,		+	+	+
Софир: zob. Софер (1) 64			+	

Спевак: pol. śpiewak, kantor w synagodze (1) 75					+
Спектор: pol. spektor ‘pomocnik nauczycieli w szkole żydowskiej’, inspektor (1) 74					+
Спивак: zob. Спевак (4) 72, 75, 76, 77					+
Срубцер: pol. śrubka (tokarz) (1) 39	+				
Стам: akron. hebr.: Sojfejr Tojra Mgiłojs ‘przepisywacz zwojów Tory’; por. К: (1) 57		+			
Столар: zob. Столяр (2) 61, 62					+
Столер: zob. Столяр (1) 66					+
Столяр: ros. столяр ‘stolarz’ (14) 39, 46, 66, 70, 71, 72, 74, 75	+				+
Стрелец: ros.. стрелец ‘strzelec’; por. Т: (2) 75, 76					+
Стрихер: brs. стреха ‘strzecha’ – tu: ‘strzecharz, dekarz’ (4) 58, 59, 76, 77		+			+
Строз: pol. stróż (1) 71					+
Строшак(ов): zob. Стрихер (1) 76					+
Суд: ros. суд ‘sąd’ (2) 64, 74					+
Сукно: pol. sukno (1) 68					+
Табак: pol. tabaka, zob. Табачник; por. Т: (1) 70					+
Табачник: pol. tabaka – tu: ‘papierosiarz’; por. Т: (4) 62, 65, 66, 68					+
Тайч: jid. tajcz ‘interpretacja, wyjaśnienie, tłumaczenie’ (2) 76, 77					+
Тайч(ил): zob. Тайч; por. Р: (1) 71					+
Таксан: zob. Таксер (1) 68					+
Таксер: jid. taksa ‘narzut, podatek’ (1) 67					+
Тандейтник: zob. Тандейтник (2) 66					+
Тандетник: pol. tandeta – tu: ‘tandeciarz’ (3) 68, 71, 75					+
Ташма: pol. taśma (1) 72					+
Ташман: zob. Ташма (7) 39, 66, 67, 71, 73, 75	+				+
Ташмон: zob. Ташман (1) 66					+
Тейчер: zob. Тайч (1) 68					+
Тепер: jid. tepr, niem. Töpfer ‘zdun, garncarz’ (7) 58, 66, 69, 74, 75		+			+
Теппер: zob. Тепер (1) 71					+
Тигал: jid. tigl ‘tygiel’ (1) 61					+
Типерман: zob. Тепер + ман (1) 56		+			
Типермас: jid. tepermos ‘miara, przyrząd mierniczy używany przez garncarzy’; por. К: (5) 35, 59, 66, 76	+	+			+
Тихман: jid. tich ‘materiał, sukno’ + ман – tu: sukiennik’ (1) 71					+
Ткац: zob. Ткач (1) 57		+			

Ткач: pol. tkacz (4) 69, 71, 72				+	+
Токар: brs. tokar, zob. Токарь; por. T: (2) 66, 68				+	
Токарь: ros. токарь 'tokarz' (2) 72, 77					+
Топе: jid. top 'garnek', tu: wskazuje na zawód garnrcarza; por. K: (1) 68				+	
Топицер: pol. tapicer (3) 59, 70, 76		+			+
Торговец: ros. торговец 'handlowiec' (1) 69				+	
Точилер: pol. toczyć; por. T: (1) 74					+
Трагар: pol. tragarz (1) 63				+	
Трагер: zob. Трагар (1) 72					+
Трач: pol. tracz (2) 69, 75				+	+
Трейбач: pol. trębacz (15) 46, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76	+				+
Тробак: zob. Трейбач (1) 64				+	
Трубочист: ros. трубочист 'kominiarz' (1) 75					+
Трупман: ros. труба 'komin' (1) 75					+
Тыгунек: pol. tytoń (1) 75					+
Фабрикант: pol. fabrykant (1) 66				+	
Фактор: pol. faktor 'agent, pośrednik' (3) 69, 71, 74				+	+
Фан: jid. fan 'patelnia' (1) 64				+	
Фарбер: jid. ferber 'farbiarz' (36) 55, 61, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 77		+		+	+
Фардер: niem. Förder 'wyciągowy, wydobywczy' (1) 70					+
Фас: jid. fas 'beczka' (1) 66				+	
Фаш: zob. Фас (1) 62				+	
Фаянс: pol. fajans (2) 72, 74					+
Фелер: jid. feler 'kuśnierz' (1) 61				+	
Фельдшер: jid. feldszer 'felczer' (2) 74, 76					+
Фельман: fel 'skóra' + man: 'skórnik' (3) 71, 72					+
Фельшер: zob. Фельдшер (1) 70					+
Фердман: jid. ferd 'koń' + man (1) 75					+
Ферман: zob. Фердман (1) 75					+
Фидельсот: niem. Fiedelsaite 'struna skrzypiec, gęśli'; por. K: (1) 71					+
Фидлер: jid. fidler 'grajek, gęślarz' (11) 69, 71, 73, 74, 75, 76, 77				+	+
Физик: pol. fizyk (1) 66				+	
Фирер: jid. firer 'woźnica'; por. Ch: (2) 68, 69				+	
Фиш: jid. fisz 'ryba', tu: wskazuje na zawód rybaka; por. K: (2) 46, 62	+			+	
Фишер: jid. fiszer 'rybak' (28) 48, 54, 57, 58, 61, 62, 64, 66, 68, 69, 71, 72, 74, 5, 76, 77	+	+		+	+

Фишман: Fisz + man (3) 60, 62, 72			+	+
Флейшер: jid. flejszer 'rzeźnik' (7) 66, 68, 72, 73, 75, 76			+	+
Фликер: niem. Flickier 'łaciarnik' (8) 62, 63, 66, 71, 72, 73, 74			+	+
Фолус: pol. folusz (1) 64			+	
Фуран: zob. Фурман (1) 74				+
Фурке: pol. fura, furka 'wóz' (1) 71				+
Фурмон: zob. Фурман (1) 72				+
Фурман: pol. furman 'dorożkarz, woźnica' (36) 62, 63, 64, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77			+	+
Футерман: jid. futer 'futro' + man (1) 66			+	
Хает: hebr. chajat 'krawiec' (7) 62, 66, 69, 70, 71			+	+
Хазен: zob. Хазан (1) 54		+		
Хазан: hebr. 'ten, kto czyta modlitwę podczas nabożeństwa' (24) 46, 54, 56, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75	+	+	+	+
Хазин: zob. Хазан; por. Т: (1) 62				+
Хаит: zob. Хает (3) 66, 71, 72				+
Халфен: jid. chalf, chalfonim 'właściciel kantoru wymiany' (1) 61				+
Хапун: jid., ros. 'ten, który bierze rekrutów'; por. Ch: (1) 75				+
Хаяйт: zob. Хает (1) 54		+		
Хлопчатник: ros. хлопок 'bawełna'; 'dostawca bawełny lub producent wyrobów bawełnianych' (1) 66				+
Хмель: pol. chmiel (2) 75, 76				+
Хозан: zob. Хазан (1) 71				+
Цереф: zob. Цорепф (1) 54		+		
Цабан: zob. Чабан (1) 75				+
Царепф: zob. Цорепф (5) 55, 65, 66, 75		+	+	+
Церульник: zob. Цирульник (1) 39	+			
Цеслер: jid. cesler 'cieśla' (2) 65, 76			+	+
Цешлар: zob. Цеслер (1) 59		+		
Цешляр: zob. Цеслер (1) 68			+	
Цигель: jid. cigl 'cegła, dachówka' (6) 61, 65, 72, 73, 76			+	+
Циман: jid. cin, niem. Zinn 'супна'; por. P: (2) 69, 73			+	+
Циманд: zob. Циман (1) 75				+
Цимерман: niem. Zimmermann 'stolarz, cieśla' (13) 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77				+
Цимон: zob. Циман (1) 73				+
Циноман: pol. cynamon, tu: wskazuje na zawód handlarza przyprawami; por. K: (1) 69			+	

Циркельник: pol. cyrkiel (1) 73				+
Цирульник: pol. cyrulik (5) 46, 64, 67, 71	+		+	+
Цитрин: pol. cytryna, tu: 'cytrynnik, dostawca cytrusów' (1) 46	+			
Цитриник: pol. cytrynnik (8) 35, 39, 66, 71, 75, 76	+		+	+
Цитринник: zob. Цитриник (2) 35, 69	+		+	
Цореф: hebr. coref 'jubiler, złotnik' (7) 67, 71, 72, 73			+	+
Цукерман: jid. cukier + man 'cukiernik' (18) 46, 54, 56, 58, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 74	+	+	+	+
Цутринек: zob. Цитрин (1) 58		+		
Цутриник: zob. Цитрин (3) 54		+		
Цыман: zob. Циман (1) 71				+
Цымерман: zob. Цимерман (1) 75				+
Цырульник: zob. Цирульник (2) 61, 71			+	+
Цытрин: zob. Цитрин (2) 46, 60	+		+	
Цытринник: zob. Цитрин (3) 46, 62, 63	+		+	
Чабан: pol. czaban 'przekupień miejski', ros. 'pastuch' (4) 67, 74, 75			+	+
Чапник: pol. czapnik (13) 39, 66, 70, 71, 72, 74, 75	+		+	+
Черпак: pol. czerpak (1) 73				+
Чеслер: zob. Цеслер (6) 39, 73, 74, 75, 76	+			+
Чешляр: zob. Цеслер (6) 70, 72, 75, 76				+
Член(ов): ros. член 'członek', por. P: (1) 72				+
Шабот: akron. hebr. 'goniec sądu rabinicznego' (1) 71				+
Шамес: hebr., w jid. szames 'sługa w synagodze' (9) 66, 67, 68, 70, 75, 76, 77			+	+
Шамеш: zob. Шамес (1) 56	+			
Шафар: pol. szafarz, zob. Шафер; por. T: (1) 72				+
Шафер: jid. szafer 'zarządzający, dozorca, strażnik' (1) 73				+
Шахат: zob. Шейхед (1) 66			+	
Шахет: zob. Шейхед (1) 71				+
Шац: akron. hebr. 'posłaniec społeczności' (3) 66, 74, 75			+	+
Швальник: pol. szwalnia, szyc – tu: 'szwacz' (1) 77				+
Швец: ros. швец 'szewc' (3) 68, 69, 71, 72, 74, 75, 76			+	+
Швицинг: zob. Швец, Свичник (1) 66			+	
Швицник: zob. Свичник (1) 67			+	
Шевчу: pol. szewc (1) 39	+			
Шейфер: niem. Schaf 'owca', zob. Шафер (2) 57, 72		+		+
Шейхед: hebr. shejchet 'rzeźnik' (4) 54, 55, 57		+		
Шейхер: zob. Шейфер, Шафер (1) 55		+		

Шеп: jid. szep ‘narzędzie pracy do wyciągania płynu, cieczy’ (1) 58	+		
Шер: jid. szer ‘nożyce’ (2) 69, 75		+	+
Шефер: niem. Schäfer ‘owczarz, pasterz’ (1) 71			+
Шефлер: jid. szefele ‘jagnię, baranek’, jid. szefl ‘wiadro’ (1) 74			+
Шехед: zob. Шейхед (1) 54	+		
Шинкар: pol. szynkarz (3) 66, 72		+	+
Шинкер: zob. Шинкар (1) 66		+	
Шихельмахер: jid. Szichmacher ‘szewc’ (1) 75			+
Школьник: zob. ШКОЛЬНИК (1) 69		+	
ШКОЛЬНИК: pol. szkoła, szkolic – tu: ‘pracownik szczebla kierowniczego społeczności żydowskiej’; por. T: (4) 72, 74			+
Шлахтер: zob. Шляхтер (1) 72			+
Шлейфер: niem. Schleifer ‘szlifierz’ (8) 72, 74, 75			+
Шлехтер: zob. Шляхтер (2) 75, 76			+
ШЛЯХТЕР: niem. Schlächter, jid. szlachter ‘rzeźnik’ (4) 74, 77			+
Шмаглер: jid. ‘producent koronek’ (1) 65		+	
Шмейз: jid. szmojsz, szmojs ‘skóra jagnięcia’; por. Ch.; P: Шмайс (4) 55, 69, 70, 71	+	+	+
ШМИД: jid. szmid ‘kował’ (7) 59, 61, 64, 68, 69, 71, 74	+	+	+
ШМИДМАН: zob. ШМИД + ман (1) 73			+
ШМИДТ: zob. ШМИД (3) 71, 75, 76			+
ШМИТ: zob. ШМИД (2) 71, 74			+
Шмос: zob. Шмейз (1) 61		+	
Шмуис: zob. Шмейз ((1) 67		+	
Шмуkler: jid. szmukler ‘przemysłowiec, szmugler’ (3) 56, 67, 71	+	+	+
Шнайдер: niem. Schneider, zob. Шнейдер (39) 61, 62, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77		+	+
Шнейдер: jid. sznejder ‘krawiec’ (7) 66, 69, 73, 74, 75, 77		+	+
ШНИП: niem. schnipp ‘ciąć nożyczkami’ – tu: ‘krojczy’ (3) 62, 70, 74		+	+
ШНИЦУЦКИЙ: jid. sznicn ‘rzeźbić, cyzelować’ (1) 61		+	
Шолкер: ros. шелк ‘jedwab’ (4) 67, 75		+	+
Шольхер: zob. Шолкер (1) 62		+	
Шомеш: zob. Шамес (1) 55	+		
Шот(ес): niem. Schote ‘strąk, kokon (jedwabnika); por. P.; T: (1) 72			+
Шохето: zob. Шейхед (1) 71			+

Шохат: zob. Шейхед (8) 63, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 74			+	+
Шохаты: zob. Шейхед (1) 71				+
Шохед: zob. Шейхед (2) 63, 70			+	+
Шохет: zob. Шейхед (16) 39, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75	+		+	+
Шпайзман: jid. szpajz, niem. Speise 'pokarm, jedzenie' + man (6) 66, 69, 71			+	+
Шпейзман: zob. Шпайзман (1) 56		+		
Шпектер: zob. Спектор (3) 58, 61, 73		+	+	+
Шпектор: zob. Спектор (1) 77				+
Шпигел: zob. Шпигель (2) 60, 62			+	
Шпигель: niem. Spiegel 'lustro', tu: 'producent lub sprzedawca luster'; por. К: (1) 71				+
Шпинер: jid. szpiner, niem. Spinne 'prząś' – 'przędzalnik' (5) 68, 72, 77			+	+
Шпинман: jid. szpinen + man 'przędzalnik' (2) 69, 79			+	+
Шпитальне: zob. Шпитальник (1) 72				+
Шпитальник: pol. szpital – tu: 'pracownik szpitala' (2) 74, 75				+
Шпитальный: zob. Шпитальник (2) 75				+
Шпиц(ин): niem. Spitze 'koronka'; por. P: (1) 70				+
Шпицке: ros. шпичка 'zapalka' (1) 66			+	
Шрадер: niem. Schröder 'krawiec' (1) 61			+	
Шрайбер: jid. szrajber 'pisarz, skryba' (1) 63			+	
Шрайберг: zob. Шрайбер (1) 66			+	
Штейр: niem. Steur, jid. sztajer 'nakładający podatek' (1) 54		+		
Штрайхер: jid. sztrajcher 'kuśnierz' (1) 71				+
Штрихер: zob. Стрихер (3) 67, 75, 76			+	+
Штурман: wsl. штурман 'nawigator' (6) 62, 72, 74, 76, 77			+	+
Шульман: jid. szul 'synagoga' + man (7) 39, 66, 69, 72, 73, 74	+		+	+
Шуляр: jid. szuljer 'szuler' (1) 72				+
Шумахер: niem. Schuhmacher 'szewc' (2) 69, 75			+	+
Шусель: hebr. szus 'koń' (1) 75				+
Шустар: zob. Шустер (1) 54		+		
Шустер: niem. Schuster 'szewc, partacz, fuszer' (3) 70, 71, 73				+
Щеточник: ros. щетка, щеточка 'szczotka' – tu: 'szczotkarz' (1) 72				+
Ячман: zob. Енчман (2) 72				+
Ячменик: zob. Енчменик 'jęцмиеник' (1) 74				+

45	Инна Резникъ и Мордье Боговица	род. 18. обр. 25	род. 4. обр. 11	Б. 10 Б. 10 Б. 10 Б. 10	Лейбъ Шмидт, вичъ Фердинандъ жена Фр. Лейбъ Зундесов. на Богославск. изъ П. Бюхгольца	Сынъ Зундесъ X
46	Шмидт Коцъ и Инна Резникъ	род. 18. обр. 25	род. 4. обр. 11		Аронъ Лейбъ Абрамовичъ Липшицъ жена Анна Мордеевна роботинск. изъ П. Шмидта	Сынъ Ренгеръ
47	Циркони и Шмидт Коцъ	род. 21. обр. 28	род. 7. обр. 14		Иосифъ Фрише- вичъ Фердинандъ жена Фр. Шмидт изъ П. Бюхгольца	Сынъ Берко X
1865	Пога Марта Февраль 1865 Еврейск. селен. синагога Шмидт Коцъ и Мордье Боговица Двадцать два оказавшись в томъ упр. Союзско им. 1865 г. Обществу				По сему Бюхгольцъ и Шмидт Коцъ и Мордье Боговица 1865 г.	Коимъ Резникъ и Шмидт Коцъ и Мордье Боговица
Обществу Бюхгольцъ и Шмидт Коцъ и Мордье Боговица Дублирование / значимое /						

		תשרי	חשוון			
45	<p>ה' תשרי</p> <p>ה' חשוון</p> <p>ה' שבט</p> <p>ה' ניסן</p>	18	25	<p>ה' תשרי</p> <p>ה' חשוון</p> <p>ה' ניסן</p> <p>ה' שבט</p>	<p>ה' תשרי</p> <p>ה' חשוון</p> <p>ה' ניסן</p> <p>ה' שבט</p>	<p>ה' תשרי</p> <p>ה' חשוון</p> <p>ה' ניסן</p> <p>ה' שבט</p>
46	<p>ה' תשרי</p> <p>ה' חשוון</p> <p>ה' שבט</p> <p>ה' ניסן</p>	18	25	<p>ה' תשרי</p> <p>ה' חשוון</p> <p>ה' ניסן</p> <p>ה' שבט</p>	<p>ה' תשרי</p> <p>ה' חשוון</p> <p>ה' ניסן</p> <p>ה' שבט</p>	<p>ה' תשרי</p> <p>ה' חשוון</p> <p>ה' ניסן</p> <p>ה' שבט</p>
47	<p>ה' תשרי</p> <p>ה' חשוון</p> <p>ה' שבט</p> <p>ה' ניסן</p>	18	25	<p>ה' תשרי</p> <p>ה' חשוון</p> <p>ה' ניסן</p> <p>ה' שבט</p>	<p>ה' תשרי</p> <p>ה' חשוון</p> <p>ה' ניסן</p> <p>ה' שבט</p>	<p>ה' תשרי</p> <p>ה' חשוון</p> <p>ה' ניסן</p> <p>ה' שבט</p>

W najstarszych źródłach z XIX wieku, tj. w 1835 roku już jako nazwiska funkcjonowały następujące nazwy osobowe: *Амбаш, Бреннер, Брикер, Гродник, Карафиол, Картун, Кауфман, Кушнер, Лазенник, Мараниц, Мельник, Миллер, Мицер, Мосенжник, Пальтер, Сафер, Типермас, Фишер, Хазан, Цитринник/Цитриник* (dwie różne osoby), jako nazwy funkcji mamy tylko dwa zapisy: *барабанчик* i *Раввин*. Jeśli zestawimy je z nazwiskami odzawodowymi z wcześniejszego okresu, to widzimy, że większość z nich utrwaliła się już w tej roli w XVIII wieku, a zatem ludność przybyła na te tereny dosyć wcześnie, ich nazwiska w wielu wypadkach mają słowiański rodowód i uległy onimizacji jeszcze przed rozbiorami Polski. W kolejnych latach wraz ze wzrostem liczby ludności pojawiały się nowe nazwiska bazujące na nazwach zawodów. Największy wzrost nazwisk odzawodowych obserwuje się w latach 60., co ściśle łączy się z rozwojem gospodarczym i napływem do Białegostoku ludności żydowskiej z innych regionów, o czym dodatkowo informują w aktach adnotacje o miejscu pochodzenia oraz nazwiska toponimiczne. Wzrost w tym czasie genetycznie niemieckich i jidyjskich nazwisk odzawodowych jest dowodem na to, że przybysze pochodzili z Niemiec lub napływali z Prus Wschodnich, zaś nazwiska przybrane wcześniej stały się już trwałym elementem identyfikacyjnym. Słabo znając języki słowiańskie posługiwali się w kontaktach między sobą językiem jidysz. Pojawiające się w tym czasie słowiańskie nazwiska odzawodowe nie były liczne. Może to oznaczać, że tworzące się w związku z rozwojem gospodarczym nowe zawody jeszcze nie utrwaliły się w funkcji nazwiska, a umieszczane w metrykach nazwy profesji tylko informowały o wykonywanym zawodzie. O braku stabilizacji nazwiska odzawodowego świadczą zapisy ze spółnikiem *или*, które właśnie w tym okresie występowały najczęściej, por.:

Лозор Беркович Шперлинг или Постригач жена его Хая Брайна Давидовна сын Хаим Лейб (U 1862, 91).

Nie tylko słowiańskie nazwiska odzawodowe konkurowały z innymi semantycznymi typami. W kolejnych latach nadal pojawiały się wpisy o podobnym charakterze:

Шебель Янкелевич Каш или Щетицкий жена Перля Симховна сын Янкель (U 1875, 3).

W tym wypadku niezdecydowanie dotyczy wyboru odzawodowego nazwiska hebrajskiego i odmiejscowego słowiańskiego. Niektóre z pojawiających się w metrykach nowych nazw zawodów z czasem uległy onimizacji, ale o tym kiedy to nastąpiło, mogą zaświadczyć zapisy w aktach z lat następnych. SŁOWNIK [2003] odnotowuje szereg nowych nazwisk odzawodowych, których w latach 1835-1877 nie spotykamy w roli nazwiska, np.: *Амасзник* (: 'kamasznik'), *Bandrymer, Bandula*,

Barysznik, Beigel, Bekerberg, Brojtmacher ('sprzedawca chleba'), *Biderman, Blach, Bondar, Bonderman, Buchalter, Buchleinder, Burszczik, Butler, Cejgenmacher, Celnik i Celniker, Chajetan, Chalter* ('owczarz'), *Chalnik* (: chala 'bulka'), *Cieśla, Cygielnik, Cyglermacher, Fachter, Feller, Ferder, Flakier, Gancarz, Goldszmid, Kabacznik, Kafron, Kamlet* ('kotlarz'), *Kantorszczyk, Kesel, Klejma, Kopiejka, Knap/Knop, Kneifer* ('nóż introligatorski'), *Koffer* ('walizka'), *Koffler, Koleśnik* (brs. 'kołodziej'), *Kotton* ('handlarz bawełną'), *Kuperszmid* ('kotlarz'), *Lakierman, Lekachmacher, Lekar, Lusternik, Łażnik, Łopatnik, Magazynier, Majster, Malar, Mandelnik, Marmor, Marmorwark, Marochamter*, ('handlarz'), *Mącarz, Mąka i Mucznik, Mechanik, Medresz, Mechaber* ('autor'), *Melder, Menaker* (hebr. 'rzeźnik koszerny'), *Menkosiej i Mukosiej, Messer* ('nóż'), *Micmacher* ('czapnik'), *Miednik, Miernik, Milczar, Mlinczyk, Młynarczyk, Młynarz, Munk, Munkas* ('robotnik'), *Mydler i Myler, Najbsznajder, Najman i Neuman, Nieplotnik, Olszmid, Olejnik, Wasertorg, Wechsel, Wegner, Wachler, Wapniarz i Wapner, Winiar, Złotar* i wiele innych. Obserwuje się również proces odwrotny. Wiele nazw wypełniających w latach 1835-1877 funkcję nazwiska potem już w tej roli się nie pojawia w źródłach. Przyczyny tej tendencji mogą być różne. Z jednej strony, zjawisko wycofywania się nazwisk odzawodowych świadczyć mogło o niestabilizowanym jeszcze procesie formowania się nazwiska dziedzicznego u Żydów, z drugiej zaś – o dużej ruchliwości Żydów. W późniejszych materiałach źródłowych brakuje takich nazwisk jak: *Wodoprodawiec, Grawer, Goncercz, Grabar, Graditor, Kalifon, Letkes, Łater, Ławocznik, Łaziennik, Zinger* i in. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że nie zniknęły one całkowicie z zasobu antroponimii żydowskiej. W wielu wypadkach poprzednie nazwy przekształcono fonetycznie lub morfologicznie, utworzono na ich bazie nowe nazwy o charakterze przynależnościowym. W okresie późniejszym nie ma nazwiska *Bakun*, ale jest *Bakun-owicz*, zamiast *Wodowodzik* mamy nazwisko *Wodziwodzki*, *Walder* zamieniło poprzednio występujące *Walde*, postać *Goncercz* została całkowicie spolonizowana i zastąpiona formą *Gonciarz*, *Letkesa* i *Łatera* wypiera *Łatnik, Łatkiewicz*. Przytoczone przykłady potwierdzają fakt, że w XIX-wiecznym Białymstoku proces onimizacji nazw zawodu jeszcze całkowicie nie był zakończony. Dodatkowo potwierdzają to również nazwiska podwójne typu: *Codyk-Sukiennik, Furman-Szuster, Jaworowski-Kunwiser, Kaplan-Rozencer, Kaplan-Rubinsztejn, Kaplan-Teper*, oraz nazwiska z *ili*, a w okresie międzywojennym z *lub* i *vel*: *Szaub lub Szobj; Krawiec vel Indyk* i w innym miejscu *Krawiec-Indyk; Kuszner vel Abramson*.

Warto zwrócić uwagę na nazwiska z dużą liczbą poświadczeń, które odnotowane są w najstarszych źródłach i regularnie pojawiają się w następnych latach. Są to dwie grupy nazwisk opartych na nazwach zawodów i pełnionych funkcji związanych:

- a) z życiem religijnym, nazwiska kapłańskie: *Каган, Каплан, Хазан, Цегал* itp.
- b) z rzemiosłem najczęściej wykonywanym przez Żydów oraz pracą na rzecz swojej społeczności: *Бекер, Бельфер, Блехер, Бренер, Веллер, Вехтер, Медаль*

nik, Медовник, Меламед, Melcer, Meler, Mielnik, Палтер, Сандлер, Сарвер, Цукерман, Чапник i inne.

Tu warto przypomnieć, że niezależnie od okresu historycznego na Podlasiu posługiwano się wieloma językami i gwarami słowiańskimi: obok języka polskiego używano również języków i gwar wschodniosłowiańskich oraz języka litewskiego i niemieckiego, bo takie było zróżnicowanie etniczne regionu. Ludność żydowska w kontaktach z sąsiadami używała gwar słowiańskich, w urzędach i sytuacjach oficjalnych posługiwała się językiem rosyjskim, natomiast we własnym środowisku – jidysz. Język hebrajski był językiem liturgicznym, którego używano w synagodze, w tym języku odmawiano modlitwy. Nie dziwi więc obecność w antroponomii żydowskiej odzawodowych nazwisk słowiańskich (*Grodnik, Łaziennik, Mielnik* i innych), jidyjskich (*Ambasz, Brikiar, Miller* i innych) i hebrajskich (*Palter, Chazan*), ponieważ te języki miały określony udział w życiu każdego Żyda. Poniższa tabela pozwala precyzyjnie określić językową różnorodność odzawodowych antroponomów.

Języki słowiańskie	Jidysz/niemiecki	Hebrajski
168	205	32
41,5%	50,6%	7,9%

Wśród nazwisk odzawodowych słowiańskiego pochodzenia największy udział mają nazwiska oparte na leksyce języka rosyjskiego i polskiego. Należy to tłumaczyć przede wszystkim uwarunkowaniami historycznymi i politycznymi. W Polsce przedrozbiorowej największe oddziaływanie miał ogólnonarodowy język polski, natomiast w dobie zaborów – rosyjski. Obecność innych nazwisk o proveniencji wschodniosłowiańskiej uwarunkowana była oddziaływaniem na język Żydów białostockich języka potocznego ludności posługującej się na co dzień językiem białoruskim lub ukraińskim oraz gwarami tych języków. Interferencja językowa powodowała zniekształcenia językowe nazw zawodów oraz obecność różnego rodzaju hybryd, co znalazło odbicie również w nazwiskach, por.: *Bendnar* (pol. bednarz), *Kower* (pol. kowal), *Mlinarok* (pol. młynarczyk), *Szklar* (pol. szklarz), *Szwielnik* (pol. szwalnia, szwacz), *Rimer* (pol. rymarz) itp.

Wśród typów strukturalnych najczęściej utrwały się w nazwiskach nazwy zawodów z sufiksami *-nik* i *-ar*. Poniższa tabela pokazuje dystrybucję sufiksów słowiańskich w nazwiskach Żydów białostockich w latach 1835-1877.

<i>-nik</i>	<i>-čik/-cik</i>	<i>-ščik</i>	<i>-ik</i>	<i>-ar</i>	<i>-ak</i>	<i>-or</i>	<i>-ač</i>	<i>-ant</i>	<i>-ec</i>	<i>-ij</i>	<i>-ist</i>	<i>-un</i>
66	6	1	7	15	9	9	6	2	9	4	2	4
47,1%	4,2%	0,7%	5%	10,7%	6,4%	6,4%	4,2%	1,4%	6,4%	2,8%	1,4%	2,8%

W roli nazwisk wystąpiły również słowiańskie composita. Do 1877 roku było to zaledwie kilka nazwisk: *Козидой, Козодой, Пивовар, Трубочист, Винокур, Винопродавец, Водоводзик*; w następnych latach pojawiły się jeszcze: *Menkosej* i *Mukosei*. Skromny udział w nazwiskach odzawodowych złożonych nazw zawodów jest zrozumiały, dla języków słowiańskich nie były one charakterystyczne. Znacznie liczniej są reprezentowane w nazwiskach odzawodowych struktury proste, oparte na nazwach przedmiotów, towarów czy produktów będących obiektem pracy lub handlu. Już w najstarszych XIX-wiecznych metrykach odnotowane są nazwiska: *Бут, Долте, Едваб, Енчман, Кабат, Карафиол, Каша, Копыто, Коц, Крам, Лопата, Лен, Марковка, Наперсток, Пас, Пенс, Петле, Поливка, Сеган, Сот, Суд, Сукио, Таиша, Фолус, Хмель, Циноман, Шпицке, Ячман*. W następnych latach pojawiają się też inne, np.: *Bruk, Bub, Chmiel, Супатон, Diament, Guzik, Igła, Kamień, Kapusta, Kawa, Klejma, Kopiejka, Mąka* i *Monka, Papier, Pietruszka, Puch, Remen, Rubel, Safian, Salata, Ser, Serwatka, Wiadro, Widelec, Wudka, Żelazko* i inne.

W okresie 1835-1877 nazwiska odzawodowe jidyjskiego lub niemieckiego pochodzenia miały przewagę nad słowiańskimi, co bezpośrednio wiąże się z rozwojem przemysłu opanowanego w Białymstoku przez Niemców i Żydów. Porównajmy dystrybucję środków derywacyjnych niemieckiego pochodzenia występujących w nazwiskach odzawodowych z tego okresu:

<i>-er</i>	<i>-el</i>	<i>-man</i>	<i>-binder</i>	<i>-szmid</i>	<i>-macher</i>
136	6	43	2	1	2
71, 5%	3, 2%	22, 6%	1%	0, 5%	1%

Jak wynika z zestawienia, dominują nazwiska z formantem *-er*. Nazwiska odzawodowe powstawały zazwyczaj bezpośrednio od nazwy zawodu, a więc za pomocą formantów tworzono najpierw nazwę zawodu, która po pewnym czasie stawała się nazwiskiem. Przy słabej znajomości języków słowiańskich Żydzi często od słowiańskich nazw przedmiotów tworzyli za pomocą jidyjskiego sufiksu nazwę zawodu. W ten sposób powstawały synonimiczne hybrydalne nazwy zawodów: pol. śrubka + *-er* > *srubcer* 'tokarz', ros. сто́л + *-er* > *stoler* 'stolarz', ros. 'плотник'; pol. strzecha, brs. strecha + *-er* > *stricher* pol. 'strzecharz, dekarz', ros. 'кровельщик'; pol. wiatrak + *-er* > *wietraker*; karczma + *-er* > *karcmer*, pol. 'karczmarz'; ros. szolk + *-er* > *szolker* 'jedwabnik'; ros. truba + *-man* > *trubman*, ros. трубочист, pol. 'kominiarz'. Czasami nazwisko tworzono od jidyjskiego lub hebrajskiego apelatywu za pomocą słowiańskiego sufiksu: jid. *sznicn* > *Sznicuckij*, hebr. *mojrejnu*, jid. *morejne* > *Morajnskij*. Popularne były także nazwiska z *-man*. Trzecią pod względem wielkości grupę stanowią jidyjskie nazwiska metonimiczne, utworzone na bazie nazw przedmiotów wskazujących na wykonywany zawód: *Глас, Глаз, Гриц, Зак, Кан, Капель, Картон, Картун, Ладе, Лейн, Мальца, Мейд, Нод, Пале, Пресс, Сибер, Тайч*,

Тигал, Тоне, Тытунек, Фан, Фас і Фаиш, Фаянс, Фиш, Фолуш, Цигель, Черняк, Шен, Шер, Шмейз, Шнип. Pozostałe środki słowotwórcze wykazały się niewielką produktywnością na badanym terenie w XIX wieku. Niewiele też jest złożonych struktur jidyjskich (niemieckich). Poza utworzonymi za pomocą elementów podanych w tabeli, można wymienić jeszcze kilka nazwisk, które można zaliczyć do odzawodowych: *Блофарб* i *Глатитейн*. W SŁOWNIKU [2003] nazwisk złożonych mających pewne odniesienie do zawodu jest dużo więcej. Dla przykładu można przytoczyć następujące: *Goldfaden, Goldgraber, Goldszmid, Goldsztejn, Zilbersztejn, Zajdenberg*. Za nazwisko nawiązujące do zawodu można jednak uznać tylko niektóre, np.: *Goldgraber* lub *Goldszmid*, w których semantyka całości jest klarowna i wskazuje na zawód czy zajęcie człowieka. Jednak większość nazwisk komponowanych najczęściej posiada w pierwszym członie nazwę wskazującą na wykonywany zawód, element oznaczający przedmiot pracy lub handlu, zaś w drugim – elementy sztuczne: *-sztejn, -berg, -blat* i inne. W takim wypadku na zawód wskazuje tylko pierwsza część złożenia, druga jest jedynie sztucznym poszerzeniem. Takie nazwiska powstały sztucznie w języku jidysz bez związku z wykonywanym zawodem i należy je raczej umieścić w grupie nazw kulturowych, ponieważ często są oparte na symbolice narodowej Żydów. Do symboliki zapewne nawiązują nazwiska oparte na metalach i kamieniach szlachetnych: *srebro, złoto, bursztyn, rubin, onyks*, chociaż również mogą wskazywać na zawód jubilera.

Z zapisów w metrykach wynika, że szybciej w roli nazwiska utrwały się jidyjskie nazwy zawodów. Zapewne główną przyczyną był wyższy poziom życia gospodarczego w Niemczech, Prusach Wschodniach i wcześniejsze ukształtowanie się nazwiska odzawodowego w krajach niemieckojęzycznych, skąd przecież Żydzi do Białegostoku przybywali.

W zasobie słowiańskich i jidyjskich nazwisk odzawodowych z okresu 1835-1877 są również nazwy, które dopuszczają inną interpretację. Oprócz wcześniej zaprezentowanych jidyjskich nazwisk złożonych ze sztucznym poszerzeniem należy jeszcze zwrócić uwagę na nazwiska związane z nazwami zawodów, które mogły być przyjęte od nazw miejscowych, por.: *Bender* – Z: i T: Bendery; *Berger* – Z: i T: Bereg lub K: od niem. Berg; *Berszter* – Z: i T: Berszty; *Brik* – Z: i T: Bryki; *Burlak* – Z: i T: Burlaki. Z podstawami odzawodowymi w nazwiskach Żydów białostockich mogą również konkurować podstawy charakteryzujące: *Bas* – Z: jako instrument muzyczny lub głos śpiewaka wskazuje na wykonywany zawód muzyka lub wokalisty i Ch: wskazujące na charakterystyczny niski głos człowieka. W wypadku nazwisk wieloznacznych ustalenie pewnej i trafnej etymologii jest możliwe tylko wtedy, gdy znany jest motyw nadania lub przybrania nazwiska. Zapisy metrykalne tych kwestii nie wyjaśniają.

Najmniej liczną grupę nazwisk odzawodowych tworzą nazwiska genetycznie hebrajskie. Z wymienionych przez A. Beidera [2008, 44] afiksów: *bal-, m-, -n* w ma-

teriałach białostockich wystąpiły wszystkie. W najwcześniejszym okresie odnotowano nazwiska: *Балькер, Балькорне, Балькри, Меламед* oraz *Даен, Даршан, Кабран, Каган, Кайлерон, Калифон, Лекон, Рабин, Халфен, Хазан*. Być może hebrajski sufiks *-n* odnajdziemy w hybrydalnych nazwach *Таиман* i *Таимон*, chociaż w wypadku tych nazwisk nie jest to całkowicie pewne. Mogą to być twory jidyjskie derywowane *-man*. W SŁOWNIKU [2003] do wymienionych nazwisk dołączyły jeszcze: *Menaker, Meszores, Mszores* i *Miszores, Chajetan* i *Szadchen*. Nietrudno ustalić, że nazwiska hebrajskie koncentrują się wokół zawodów charakterystycznych tylko dla Żydów, związanych z funkcjami religijnymi i czynnościami rytualnymi. Jest to w pełni zrozumiałe, tej sfery życia społecznego diaspory żydowskiej nie mogły wypełnić inne kultury i inne języki.

Nazwy zawodów bardzo często kalkowano, dlatego jedno zajęcie znajduje odbicie w wielu różnych nazwiskach, opartych na genetycznie różnej leksyce. Z tego powodu w zasobie nazwisk odzawodowych Żydów białostockich znajdziemy całe ciągi nazwisk grupujących się wokół jednego zawodu. Najwięcej nazwisk-kalek skupiało się wokół najbardziej popularnych w środowisku żydowskim zawodów rzemieślniczych oraz kupieckich, por.: *Ajnbinder – Buch* i *Buchbinder – Introligator – Pierieplotczik*; *Beker – Bekler – Palter – Piekar*; *Brener – Gorzalczany – Guralnik – Piwowar – Winokur*; *Gaufman/Kaufman – Gendler – Kupiec – Kupczyk – Ławocznik*; *Gozez – Cyrulik i Cyrulnik – Felczer – Postrzygacz*; *Guterman – Czapnik – Kapelusznik – Kapeloszni – Micer*; *Daskal – Lerer – Melamed – Uczitel*; *Flejszer – Kajleron – Miasnik – Reznik – Szejchet – Szlachter*.

Nazwiska charakteryzujące

Nazwiska charakteryzujące powstawały w naturalny sposób, podobnie jak nazwiska patronimiczne i toponimiczne, należą do najstarszych typów antropimów i są znane wielu narodom. W zgromadzonym materiale nazewniczym Żydów białostockich nie należą do najbardziej popularnych, ale i nie tworzą też małej grupy nazwisk. Podobnie jak poprzednie typy nazw osobowych, powstawały na bazie kilku języków i służyły charakterystyce człowieka z różnych punktów widzenia. Nazwiska przezwiskowe charakteryzujące, zarówno piętnują wady i zachowanie człowieka, jak i podkreślają jego dobre cechy. Dlatego często w tej grupie nazw osobowych występują pary antonimiczne. Podstawowe zestawienie dobro – zło realizowane jest na wielu poziomach życia. Człowiek jest oceniany i rozliczany w takich obszarach jak:

- właściwości intelektualne (mądry – głupi)
- zdolności (utalentowany – pozbawiony talentu)
- stosunek do pracy (rzetelny – nierzetelny)
- zachowania w stosunku do innych ludzi (uczciwy – nieuczciwy)
- stosunek do religii (pobożny – niepobożny) itp.

Mądrość i talent znajdują odbicie w nazwiskach: *Chizde, March, Mądry, Mudrak* i *Mudrik*; natomiast głupota napiętnowana jest w nazwach: *Dureń, Głuptaszewicz, Jelup, Mekel* itp. Cechy charakteru oraz zachowanie człowieka w określonych sytuacjach, jego stosunek do pracy, religii ujawniają i podkreślają nazwiska: *Babidur, Bajdacz, Balde, Brawerman, Buf, Najbsznajder, Partacz, Saufér* (: niem. Säufer 'pijak, opój'), *Sznolik, Szpisnik* (: pol. śpieszyć się), *Szyr* (: niem. schier 'czysty'), *Tehor* (: hebr. 'czysty rytualnie').

W nazwiskach znajdziemy też opis zewnętrzny człowieka, który zwraca uwagę na:

- wygląd ogólny (urodziwy – pozbawiony urody)
- stan zdrowia
- ułomności fizyczne,
- karnację
- kolor włosów

- wzrost (wysoki – niski)
- tuszę (chudy – gruby).

Na cechy fizyczne osoby wskazują nazwy: *Arbati, Arkaw, Bezpalczik i Szestipalczyk, Bezucher, Białyj, Boroda, Fajnman, Fulman, Gauchman i Gochman, Glowokriwa i Glakriwok, Grosman, Klejnman, Krywęglowa, Krywonoga, Kryworuczka, Kurcman, Mogerman, Ochman, Siwy, Smagler, Szejn i Szajn, Szejnman*.

Nazwiska charakteryzujące mówią o życiu prywatnym i stosunkach rodzinnych człowieka: *Sirota, Sirotek, Jasem, Najde, Podrzutek, Primak, Samotny*, wskazują na jego status społeczny: *Birger* ‘obywatel’, oceniają warunki materialne człowieka (bogactwo i nędza): *Bidak, Bogacki, Bursz, Gamenof, Geldman, Głut, Kapcan, Lajt, Niepłatnik, Oreman, Panicz, Rejchman* i inne; lokalizują miejsce pobytu, zamieszkania: *Dorf, Forsztat, Frejmdland, Nadolne, Przedmiejski*. Odnajdziemy wśród nich także piśszcziotliwe przezwiska typu: *Czortik, Demonik, Figler, Lebengaft*.

Nazwiska charakteryzujące w wielu wypadkach zająbiają się z nazwiskami sztucznymi kulturowymi, które powstawały bez żadnego widocznego związku podstaw słowotwórczych z jakimikolwiek cechami tak nazywanego człowieka. Przykładem może posłużyć nazwisko *Kaleka*, które nie jest jednoznaczne: mogło być nadane ze względu na rzeczywistą ułomność fizyczną człowieka, ale też mogło z kalcctwem nominowanej osoby nie mieć nic wspólnego w momencie kreacji, ponieważ powstało w sposób sztuczny jako nawiązanie do zdarzeń biblijnych, a ściślej – przypomnienie walki Jakuba z aniołem (Rdz 32, 26, 33). Z tego powodu określenie jasnej i jednoznacznej motywacji w wielu żydowskich nazwiskach przezwiskowych jest niezwykle złożone, czasami wręcz niemożliwe. Nazwiska charakteryzujące mogą również być nazwami homonimicznymi w stosunku do nazwisk odmiejscowych i odzawodowych, dlatego w opracowanym niżej słowniku dla okresu 1835-1877 umieszczone są odsyłacze do innych grup semantycznych, jeśli taka możliwość ich pochodzenia istniała na badanym terenie.

Nazwisko i jego charakterystyka	1835- -1849	1850- -1859	1860- -1869	1870- -1877
Алт(ов): zob. Альтер; por. P: (1) 63			+	
Альтер: jid. Alter 'stary' (1) 57, 62, 66, 71, 72		+	+	+
Амм: niem. Amme 'mamka'; por. K: (1) 73				+
Арбати: brs. harbaty 'garbaty'; por. P.; Z: (1) 46	+			
Аркав: brs. harkawy 'mający wadę wymowy; gorzkawy' (1) 70				+
Баб(ин): pol. baba; por. P: (1) 66			+	
Бабидур: brs. 'biabiarz, dziwkarz' (1) 39	+			
Байдач: ukr. bajda 'leniwy, beczynny lub niechlujny człowiek' (1) 77				+
Балде: ros. balda 'fujara, jołop, cymbał' (1) 74				+
Балендер: brs. gw. balynda, roz. баланда 'włóczęga, wałęsa'; por. T: (1) 70				+
Балкерева (f.): niem. Balger 'zawadiaka, zabijaka' (1) 68			+	
Бальшик: ros. большой 'duży'; por. T: (1) 61			+	
Баран: pol. baran; por. T.; K: (1) 75				+
Бард: niem. Bart 'broda' (1) 55		+		
Барыш: brs. barysz 'zysk, profit' (1) 64			+	
Бас: pol. bas (głos i partia); por. Z: (9) 48, 62, 63, 67, 68, 70	+		+	+
Басс: zob. Бас (1) 74				+
Безпальчик: ros. 'bez palców' (7) 69, 71, 72, 75			+	+
Безухер: ros. безухий 'bez uszu' (1) 72				+
Белях: pol. bielak, biały; por. T: (1) 70				+
Бентаувим: hebr. bentojwim 'dobrze urodzony' (2) 75, 77				+
Бибе: pol. biba 'przyjęcie z alkoholem, hulanka', ukr. byba 'owsianka' (1) 75				+
Биток: ros. бить 'bić' (1) 65			+	
Бляды: pol. błady (2) 74				+
Бодре: ros. бодрый 'rzeźki'; por. T: (1) 64			+	
Бозунер: ros. бузун 'awanturnik, zabijaka'; por. T: (1) 59		+		
Борд: jid. bord 'broda' (4) 67, 71, 74, 75			+	+
Борода: ros. борода 'broda' (3) 66, 75, 76			+	+
Борот: zob. Борода (1) 73				+
Борт: niem. Bart 'broda' (1) 64			+	
Бортман: zob. Борт + ман (2) 62, 71			+	+
Бояцки: ros. бояться 'bać się' (1) 66			+	
Браверман: jid. brawer 'dobry, uczciwy, rzetelny' + ман (2) 57, 70, 75		+		+
Брайкер: pol. breja (1) 66			+	

Брегман: jid. breg 'brzeg, ład' (1) 69				+	
Бродач: pol. brodacz (2) 73, 77					+
Бродке: pol. bródka (1) 67				+	
Бройда: pol. broda; por. T: (1) 64				+	
Бройде: zob. Бройда (3) 62, 66, 74				+	+
Брон: niem. braun 'ciemny, brunatny' (1) 61				+	
Брондел: niem. Brand 'ogień, głownia' (1) 46	+				
Бронден: zob. Брондел (1) 46	+				
Брумер: jid. brumer 'ryk, ryczenie' (II) 39, 66, 68, 69, 71, 72, 74, 75, 77				+	+
Брунер: zob. Брон; por. T: (1) 67				+	
Бур(ин): jid. bur 'ignorant, nieuk' (1) 66				+	
Бурде: pol. burda 'awantura'; ros. burda 'lura' (3) 66, 70, 74				+	+
Бурланд: ros. бурлить burzyć się wrzeć, kotłować; por. K.: T: (1) 72					+
Бурлик: zob. Бурланд; por. T, P: (1) 69				+	
Бурлянд: zob. Бурланд; por. K, T: (1) 72					+
Бур(ин): jid. bur 'ignorant, nieuk'; por. P., T: (1) 66				+	
Буро: jid. bure 'bure, brązowy'; jid. bure 'wicher' (1) 62				+	
Бурчик: zob. Бурчик; por. T: (2) 55, 57			+		
Бурчик: pol. burczeć (2) 72					+
Бурш: pol. bursz 'student uniwersytetu niemieckiego należący do korporacji studenckiej (XIX w.), prowadzący hulaszczy tryb życia' (2) 74					+
Буф: jid. buf 'bufon, błazen, komediant' (1) 75					+
Бялый: pol. biały; por. K: (1) 77					+
Вайб: jid. wajb, niem. Weibe 'kobieta' (1) 75					+
Вайс: niem. weiß 'biały'; por. K: (1) 70					+
Вайсбрат: jid. wajsbrojt 'biała broda' (1) 62				+	
Вайсбрем: jid. wajsbrem 'białe brwi' (2) 66, 74				+	+
Вальдман: jid. 'leśny człowiek'; por. K: (3) 63, 73, 75				+	+
Вариат: pol. wariat (4) 66, 70, 71				+	+
Вегман: jid. weg(s)man 'podróżny; wegn 'ciężar, waga' + man (1) 75					+
Велер: jid. weler 'zachłanny, chciwy człowiek'; por. Z: (23) 46, 54, 55, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 77	+	+		+	+
Великий, -ая: ros. великий 'wielki, duży' (2) 71, 76					+
Велирох: zob. Велер (1) 61				+	
Веллер: zob. Велер (18) 46, 48, 65, 66, 67, 70, 71, 72, 74, 75, 76	+			+	+

Вельман(ский): Welman (: jid. weln 'zyczyć'); por. K: (1) 66					+
Висон: zob. Висонь; por. T: (1) 75					
Висонь: pol. wisieć (1) 62					+
Вордач: ros. бородач' brodacz' (1) 70					+
Галант: jid. galant(er) 'uprzejmy, uslužny wobec kogoś'; por. T: (2) 68, 71					+
Галанте: zob. Галант (3) 68, 71, 75					+
Галанц: zob. Галант (1) 76					+
Гам: ros. гам 'szum, hałas'; por. Z:, T: (2) 39, 73	+				+
Гаменоф: jid. gemejn 'biedny, skromny, ubogi' (1) 61					+
Гаребате: pol. garbaty (1) 66					+
Гаухман: Gojch (: jid. (h)ojch(er) 'wysoki') + man (3) 70, 71, 72					+
Гаш: jid. has 'nienawiść', hebr. 'gruby, prymitywny, niewykształcony', jid. gaz, niem. Gas 'gaz' (1) 61					+
Гвин(ец): jid. gewin 'zysk, zarobek, profit'; por. P:, Z: (1) 74					+
Гезес: jid. gezes 'tylek, pośladek' (1) 76					+
Гелер: jid. hel(er) 'świecący, błyszczący', gel(er) 'zólty'; por. K: (10) 56, 57, 57, 63, 65, 66, 76					+
Геллер: zob. Гелер (4) 71, 76					+
Галберд: zob. Гелберд (1) 72					+
Гельбард: niem. Gelbbart 'żółta broda' (4) 67, 68, 71, 75					+
Гельбарт: zob. Гельбард (2) 39, 59	+				+
Гельберд: zob. Гельбард (2) 56, 73					+
Гельборд: zob. Гельбард (31) 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 74, 75, 77					+
Гельборт: zob. Гельбард (3) 71, 75					+
Гельбун: niem. gelb 'żółty' (1) 72					+
Гельдман: niem. Geld 'pieniądze' + man; por. P: (1) 73					+
Гельдон: zob. Гельдман; por. P: (1) 66					+
Гельман: zob. Гелер; por. P: (13) 65, 70, 71, 72, 73, 75, 77					+
Гербате: pol. garbaty (1) 65					+
Гиберман: hebr. w jid. giber + man 'silny człowiek' (1) 65					+
Гилер(ович): zob. Гилер; por. K:, P: (1) 63					+
Гилер: zob. Гелер; por. K: (1) 68					+
Гихман: jid. gich(er) + man 'szybki, prędki człowiek' (1) 74					+
Гловокриве: pol. głowa + ros. кривая 'głowa krzywa' (1) 69					+
Глонте: zob. Галант (1) 39	+				
Глупташ(евич): pol. głuptas; por. P: (1) 73					+

Глут: pol. głód (1) 71				+
Глух: pol. głuchy (10) 56, 57, 58, 67, 68, 71, 72, 73		+	+	+
Горб: ros. горб 'garb' (2) 39, 64	+		+	
Горбат: pol. garbaty (2) 70, 72				+
Горбачик: ros. горбач 'garbaty człowiek' (1) 70				+
Горд(ин): ros. гордый 'dumny'; por. Т: (1) 46	+			
Гореш: jid. goresz 'rozwiedziony mężczyzna' (1) 67			+	
Горфайн: jid. gorfajn(er) 'całkowicie oczyszczony' (1) 77				+
Горфейн: zob. Горфайн (5) 55, 57, 69, 71, 75		+	+	+
Гохман: niem. hoch 'wysoki' + man (1) 64			+	
Грангул: jid. gringal 'zielona żółć' (1) 39	+			
Граусман: niem. Graus 'strach, przerażenie' + man; por. К: (2) 63, 76			+	+
Грейсман: jid. grejs 'wielki' + man; por. К: (2) 56, 62		+	+	
Греник: zob. Грин; por. Р: (1) 66			+	
Грин: niem. Grüne, jid. grin 'zielony, niedojrzały niedoświadczony' (2) 68, 75			+	+
Грингар: jid. gringer 'lekki' (1) 73				+
Гробард: niem. Graubart 'siwobrody staruszek' (1) 69			+	
Гробер: jid. grober 'gruby, prymitywny, niewykształcony'; por. Z: Градар(2) 71, 74				+
Гроберт: zob. Гробард (1) 66			+	
Гроборт: zob. Гробард (1) 76				+
Гроер: jid. groj, niem. grau 'kolor szary', tu: o barwie np. włosów; por. К: (1) 55		+		
Грокоп: jid. grojkor 'szara głowa' (3) 69, 72			+	+
Гросман: niem. groß 'duży' + man (20) 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76			+	+
Гроссман: zob. Гросман (3) 75, 77				+
Гутерман: niem. Gut 'dobro, wartość' + man 'dobry człowiek' (2) 71, 74				+
Гутман: zob. Гутерман (91) 39, 46, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77	+	+	+	+
Демоник: pol. demon (1) 71				+
Дераш: zob. Деруш; por. Т: (1) 70				+
Дереш: zob. Деруш; por. Т: (4) 70, 71, 75				+
Деруш: pol. deresz 'maść konia', tu: o barwie włosów; por. Т: (1) 39	+			
Дилда: ros. дылда 'długonogi, wysoki' (1) 72				+
Дирдак: pol. dyrdać 'biec szybko małymi kroczkami'; por. Т: (3) 69, 70			+	+
Длугач: pol. długacz 'wysoki, długi' (1) 70				+

Домб: pol. dąb, tu: o wysokim, zdrowym mężczyźnie; por. T.; K: (3) 72, 74				+
Домп: zob. Домб (2) 58, 60	+	+		
Дорф: niem. Dorf 'wieś' (7) 57, 58, 66, 70, 72	+	+	+	
Дорфи: zob. Дорф (1) 61		+		
Дудак: pol. dudak 'głuptas'; por. Z.; K: (2) 75, 77				+
Дуде: pol. dula 'gruszka; figa z palców; nos nabrzmiały'; por. T: (1) 66		+		
Дупик: pol. dupa (1) 62		+		
Дупкер: zob. Дупик; por. T: (1) 55	+			
Дурень: pol. dureń 'prostak, głupek' (1) 71				+
Дылда: zob. Дилда (1) 76				+
Дышукей: ros. дышать 'oddychać' (1) 61		+		
Едельман: niem. edel 'szlachetny' + man; por. K: (1) 76				+
Елер: zob. Geler (1) 62		+		
Елуп: pol. jelop, jolop 'dureń, człowiek nierozgarnięty, ograniczony' (1) 64		+		
Ельдман: zob. Гельдман (1) 74				+
Ельман: zob. Гелер + man; por. P: (1) 75				+
Ерлинг: niem. ehrlicher 'uczciwy, prawy, porządny'; por. T: (1) 70				+
Ерман: jid. ere 'honor' + man (1) 62		+		
Завейский: za wsią (mieszkający) (1) 57	+			
Заздер: zob. Зайздере; por. T: (2) 76, 77				
Зайздере: brs. zazdra 'zazdrosny, zawistny człowiek'; por. T: (1) 66				+
Закосай: zob. Закусай (1) 39	+			
Закусай: pol. zakusy, ros. закусывать 'zagryzać' (7) 67, 69, 71, 73, 75, 76		+	+	
Закут(ин): zob. Закуте; por. P: (1) 74				+
Залуговски: ros. за лугом 'za łąką' (1) 62		+		
Запесковски: za piaskami (mieszkający); por. T: (1) 62		+		
Зац: akron. hebr. 'potomek sprawiedliwego człowieka', pol. zasny; por. Z: (6) 54, 64, 66, 75, 77	+	+	+	
Зута: aram. 'mały' (2) 72, 74				+
Зуте: zob. Зута (3) 60, 71, 76		+	+	
Иосем: jid. josem 'sierota' (9) 66, 72, 74, 75, 76, 77		+	+	
Иоух: jid. jojch 'rosół, zupa' (1) 74				+
Ирман: jid. ere 'honor, cześć' (1) 54	+			
Кавеноки: hebr. 'mały, ale dobry' (2) 71, 74				+
Казак: pol. kozak; por. T: (1) 60		+		

Калека: pol. kaleka; por. K: (3) 39, 72	+			+
Калике: jid. kalike 'kaleka, człowiek ułomny', zob. Калека (1) 66			+	
Кантонист: ros. 'kantonista' (2) 75, 76				+
Капцан: hebr, jid, kapcan 'żebрак, kapcan' (1) 73				+
Капч(евич): zob. Капцан; por. P: (1) 77				+
Капчан: zob. Капцан (1) 59		+		
Кар: ros. карый 'ciemny, śniady'; hebr. 'zimny, chłodny' (1) 72				+
Карт(ни): pol., ukr. karty 'karty do gry'; por. P: (1) 39	+			
Катун: brs. kartun 'karciarz'; por. T; Z: (14) 54, 55, 64, 65, 70, 72, 74, 75, 77		+	+	+
Качер: jid. kaczer 'kaczor'; por. K: (1) 73				+
Керчман: niem. kurz 'krótki' + man; por. Z: (1) 76				+
Клейман: zob. Клейнман (1) 72				+
Клейн: niem. klein 'mały' (8) 57, 60, 66, 68, 71		+	+	+
Клейнерман: zob. Клейнман (5) 62, 66, 71, 73			+	+
Клейнман: zob. Клейн + ман (9) 59, 66, 68, 69, 72, 75		+	+	+
Кодлубек: pol. kadłubek; por. T: (1) 70				+
Колтун: pol. koltun; por. T: (6) 70, 71, 72, 75				+
Коп: jid. kop 'głowa' (2) 66, 71			+	+
Кренчоный: pol. kręcony (1) 72				+
Крепьяк: ros. крепкий 'silny, mocny'; por. K: (4) 66, 69, 74			+	+
Криверучний: ros. 'krzyworęczny' (1) 61			+	
Криворуцки: zob. Криворучка (1) 66			+	
Криворучка: ros. 'krzywa ręczka' (1) 75				+
Криворучкий: zob. Криворуцки; por. T: (2) 71, 74				+
Кройже: niem. kraus 'kędzierzawy', Krause 'kryza' (1) 63			+	
Крол(ук): śwн. krol 'kędzierzawy', krolle 'pukiel włosów, lok, kędzior', Krol (: ukr. ros. krol, krolik 'królik'); por. P: (1) 59		+		
Кроль(нук): zob. Крол(ук); por. P: (1) 69			+	
Крол(юк): zob. Крол(ук); por. P; K: (1) 73				+
Круцель: brs. kruciel 'krętacz' (2) 74, 76				+
Кудре: zob. Кудри (1) 66			+	
Кудреш(ни): zob. Кудре; por. P: (1) 39	+			
Кудри: ros. кудри 'loki, kędziory' (1) 63			+	
Курцман: jid. kurc 'krótki' + man 'mały mężczyzna' (4) 68, 71, 74			+	+
Куцик: ukr. kucyj 'kusy, krótki'; por. K; P: (1) 71				+

Ореман: jid. oreman 'biedny człowiek' (2) 72					+
Орман: niem. hoch 'wysoki' + man (1) 66					+
Пакер: jid. paker 'wielki zjadacz'; por. Z: (1) 67					+
Пакирер: zob. Пакер (2) 72					+
Панец: zob. Панич (1) 76					+
Панич: pol. panicz; por. T: (1) 77					+
Партац(кий): pol. partacz (1) 68					+
Патеха: pol. pocięcha (1) 68					+
Патляк: ukr. patli 'długie włosy' (1) 71					+
Паяц: pol. pajac (1) 76					+
Пейкин: ukr. pytu 'pić'; por. P: (1) 72					+
Пендзух: pol. pędzić; por. Z:, T: (1) 63					+
Пенхуз: pol. pęcherz; por. P: (1) 64					+
Песчущер: pol. pieszczuch; por. T: (1) 58				+	
Петь: ros. петъ 'śpiewać' (1) 69					+
Пижик: jid. piżik 'ulicznik, łobuz'; por. T: (1) 35	+				
Пизек: pol. pyza; por. T: (1) 60					+
Пизнак: ukr. piżnyj 'różny', zob. Позняк (1) 61					+
Пиксел: zob. Фиксел (1) 57					+
Плут: ros. плут 'szachraj, kanciarz, cwaniak, spryciarz' (1) 76					+
Позняк: brs. poźniak 'różniej urodzony, dojrzewający'; por. T: (4) 62, 66, 74					+
Посилух: brs. posluch 'posłuszeństwo' (1) 54					+
Працевитер: pol. pracowity; por. T: (1) 56					+
Предмеский: zob. Предместский (1) 71					+
Предместский: pol. przedmieście; por. T: (1) 76					+
Предмецкий: zob. Предместский (3) 72, 74					+
Раб(ов): brs. raby 'piegowaty, pstrokaty'; por. P: (1) 70					+
Райперт: niem. Ratbert (: Rat + beracht) lub Rotbart, zob. Раутборт (1) 61					+
Раутборт: niem. Rothbart(h) 'czerwona, ruda broda' (1) 74					+
Рейберт: zob. Раутборт (1) 71					+
Рейхман: niem. reich 'bogaty, zamożny' + man 'bogaty człowiek' (2) 60, 62					+
Роуберт: zob. Раутборт (3) 66					+
Руд: pol. rudy (1) 63					+
Русате: pol. rusy 'jasny, płowy' (1) 70					+
Сап: ukr. sap 'sapanie, chrapanie' (1) 66					+
Сирота: ros. сирота 'sierota' (4) 62, 66, 69, 71, 72, 73					+

Фин: niem. Finne 'krosta, bąbłowiec' (na twarzy); por. P: (3) 63, 66, 72			+	+
Финер: zob. Фин; por. P: (1) 66			+	
Фирер: jid. firer 'wódz, lider'; por. Z: (2) 68, 69			+	
Форштадт: niem. Vorstadt 'przedmieście'; por. T: (2) 71, 74				+
Форштат: zob. Форштадт (1) 75				+
Фрега: jid. fregn z niem. fragen 'pytać' (1) 54	+			
Фришман: jid. frisz, niem. frisch 'świeży, czysty, nowy; rzęźki, zwawy, dziarski, czerstwy' (2) 66, 75			+	+
Фромер: niem. frommer 'pobożny' (1) 58	+			
Фульман: jid. ful 'obfity, pełny' + man (1) 75				+
Фурие: zob. Фурия (2) 72, 74				+
Фурия: pol. furia 'napad gniewu, złości, sza!' (1) 71				+
Фурш(овский): zob. Фуршан; por. P: (1) 61			+	
Фуршан: niem. Furchе 'zmarszczka' (1) 61			+	
Фурье: zob. Фурия (1) 74				+
Хапон: pol. charać; por. T: (1) 74				+
Хап(с): jid. chap 'ucisk, objęcie', zob. Хапон; por. P: (1) 61			+	
Хапун: zob. Хапон; brs., ros., jid. хапун 'grabieżca, łapówkarz'; por. Z: (1) 75				+
Хват: pol. chwат; por. T: (3) 62, 69, 72			+	+
Хвато: ukr. chowaty 'chować, ukrywać' (1) 55	+			
Хиб/ел(ович): brs. chiba 'wada, defekt'; por. P: (1) 61			+	
Хизде: hebr. chisda 'obdarzony wielkim talentem' (1) 59	+			
Хлабан: ros. хлебать 'siorbać', хлябь 'otchłań; topiel, błoto' (1) 68			+	
Хонт: jid. hant 'ręka', jid. chonta 'dziwka' (1) 77				+
Хорошо(в): ros. хороший 'dobry, piękny'; por. P: (2) 54, 56	+			
Хосид: hebr. chasid 'pobożny' (4) 61, 66, 73, 75			+	+
Цыган: zob. Цыган (1) 71				+
Цыхач: pol. cichacz (1) 64			+	
Цыган: pol. cygan 'przenosnie o człowieku pędzącym beztroskie, nieuporządkowane życie'; por. T: (8) 57, 59, 61, 63, 67, 74	+		+	+
Черняк: pol. czarny; por. T: (5) 65, 71, 72, 74, 76			+	+
Чертик: ros. чертик, zob. Чорт (2) 71, 75				+
Чехач: zob. Цыхач (1) 71				+
Чихач: zob. Цыхач (1) 76				+
Член(ов): ros. член 'członek' (1) 72				+
Чорт: ros. черт 'czart'; por. T: (1) 74				+
Чортек: zob. Чертик (3) 39, 72	+			+

Чортик: zob. Чертик (1) 72					+
Чорток: zob. Чертик; por. Т: (1) 74					+
Чортык: zob. Чертик (1) 75					+
Чудак: brs. czudak 'dziwak' (1) 73					+
Шавбил: niem. Schaub 'wiązka słomy, wiecha'; jid. szojb, szajbl 'szyba okienna' (1) 77					+
Шварц: niem. schwarz 'czarny'; por. К: (37) 56, 61, 66, 67, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77		+	+		+
Швиф: fr. juif 'Żyd' (1) 76					+
Шейн: jid. szejn(er) 'przystojny, ładny'; por. P: Шейнас(1) 66				+	
Шейнман: zob. Шейн + man; por. P: (1) 61				+	
Шекер(евич): hebr. w jid. szikier 'pijak'; por. P: (1) 74					+
Шелпаер: gos. шелапай 'duży, niezgrabny człowiek, słon' (1) 74					+
Шепитрак: brs. szaportać 'rewidować, przeszukiwać' (1) 66				+	
Шероте: pol. sierota (1) 72					+
Шестипальчик(ес): gos. 'mający sześć palców'; por. P: (1) 39	+				
Шип: zob. Шиф (1) 58		+			
Шиф: niem. Schiff 'przen. fałszywy'; por. К: (9) 56, 57, 70, 74, 75		+			+
Шиц: niem. Schutze 'strzelec, myśliwy' (1) 77					+
Шлепак: pol. ślepy, ślepak; por. Т: (11) 66, 69, 71, 72, 73, 76				+	+
Шлепец: pol. ślepiec (1) 70					+
Шлепиц: zob. Шлепец (2) 55		+			
Шлогман: jid. szlogn 'bić, uderzać' + man (5) 55, 61, 66, 68, 70		+	+		+
Шлофер: jid. szlofn, niem. Schläfer 'śpiący, śpioch' (1) 62					+
Шлух(ин): brs. szlucha ' prostytutka, dziwka'; por. P:, Т: (1) 77					+
Шмаглер: pol. smagły; por. Т: (1) 65				+	
Шмейз: jid. szmojsz, szmojs 'skóra jagnięcia'; przen. 'głupiec'; por. P: Шмайс (4) 55, 69, 70, 71		+	+		+
Шмете: pol. szmata; por. Т: (1) 75					+
Шмеуз: niem. Schmaus 'uczta, biesiada'; por. P: Шмайс (1) 66				+	
Шмечик: jid. szmek 'węch, powonienie, niuch' (1) 66				+	
Шмос: zob. Шмеуз (1) 61				+	
Шмудз: niem. Schmutz 'brud, błoto' (1) 74					+
Шмуис: zob. Шмеуз (1) 67				+	

Шпак: jid. szpake ‘dereszowaty koń’ – tu: określenie koloru włosów; por. K: (4) 64, 65, 71, 72			+	+
Шпитрак: jid. szpeter, niem. Spotter ‘szyderca, kpiarz’ (2) 67, 69			+	
Шралиг: niem. schral ‘słaby, niepomyślny’ (1) 61			+	
Штайфер: niem. steif(er) ‘sztywny, kategoriyczny’ (1) 74				+
Штетнель: jid. sztot ‘miasto’, niem. Stadt (1) 69			+	
Штумак: zob. Штурмак (1) 77				+
Штумер: zob. Штурмер; por. Т: (1) 73				+
Штупис: zob. Штуплер (1) 61			+	
Штуплер: jid. stupl, sztopl ‘mała depresja’ (5) 62, 66, 72, 75			+	+
Штурмак: jid. szturmak ‘popychadło, stary ramol’ (2) 66, 71			+	+
Штурмарк: zob. Штурмак (2) 56, 75	+			+
Штурмер: niem. Sturmer ‘zawadiaka, napastnik’; por. K: (1) 71				+
Шуляр: jid. szuljer ‘szuler’ (1) 72				+
Щерб: Щерб; por. Т: (1) 67			+	
Щцирант: pol. szczery, ros. щир ‘jaskrawa czerwień’; por. Т: (1) 60			+	
Щцирб: zob. Щерб (3) 54, 56, 59		+		
Щерб: pol. szcerba; por. Т: (1) 71				+
Щирб: zob. Щерб (12) 62, 66, 69, 71, 72, 73, 75, 76			+	+
Ясем: zob. Иосем (1) 66			+	
Яфа: hebr. ‘piękny’; por. P: (15) 46, 57, 59, 60, 66, 68, 74, 75, 76	+	+	+	+
Яфе: zob. Яфа (1) 35	+			
Яфке: zob. Яфа (1) 59		+		

Z zaprezentowanego w słowniku materiału wynika, że nazwiska charakteryzujące i oceniające człowieka z różnych punktów widzenia, podobnie jak w poprzednich grupach semantycznych nazwisk, tworzono na różnorodnym materiale leksykalnym. Nadal główną rolę odgrywają języki słowiańskie i jidysz, udział języka hebrajskiego jest zdecydowanie skromniejszy, por.:

<i>Języki słowiańskie</i>	<i>Jidysz/niemiecki</i>	<i>Hebrajski</i>
200	220	31
44,3%	48,8%	6,9%

Wśród języków słowiańskich dominują w zasadzie dwa języki: polski i rosyjski. Trudno natomiast rozgraniczyć leksykę jidyjską i niemiecką, ponieważ bazą dla rozwoju jidysz był język niemiecki i wiele nazwisk jidyjskich powieli struktury niemieckie.

Strukturalnie znacznie bardziej urozmaiconą grupę tworzą przezwiskowe nazwiska słowiańskie. Są wśród nich nazwiska proste, nie derywowane afiksanie, które powstały na zasadzie przeniesienia z klasy apelatywnej leksyki do klasy nazw własnych. W tej grupie ważne miejsce zajmują, jako nazwy bezpośrednio wskazujące na charakterystyczne cechy człowieka, nazwiska przymiotnikowe, pochodne od przymiotników jakościowych, które w okresie rozbiorów miały fleksję rosyjskiego przymiotnika *-ij, -yj, -oj* dla rodzaju męskiego i *-aja* – dla żeńskiego, nie tylko wtedy, gdy bazą utworzenia nazwiska był język rosyjski lub inny wschodniosłowiański, np.: *Великий, Криворучный, Немой*. Taką fleksję w wielu wypadkach posiadają również nazwiska genetycznie polskie, np.: *Бялый* (: pol. biały), *Крещонный* (: pol. kręcony), *Скромный* (: pol. skromny). Jednak nie do końca polskie końcówki przymiotnika znikają z nazwisk żydowskich w okresie wpływów urzędowego języka rosyjskiego. Podtrzymanie typowej dla języka polskiego fleksji przymiotnikowej było możliwe na tym terenie dzięki posługiwaniu się przez ludność polską językiem ojczystym oraz dzięki gwarom polskim i białoruskim, w których takie końcówki funkcjonowały niezależnie od wpływów języka urzędowego. Stąd mamy w materiałach źródłowych do 1877 roku formy nazwisk: *Арбаты, Бяды, Смагли*. Krótsza fleksja przymiotnikowa wystąpiła również w nazwiskach pochodnych od podstaw wschodniosłowiańskich: *Бояцки* (: ros. бояться ‘bać się’), *Сонски* (: ros., brs. сон ‘sen’). Podobne struktury odnotowujemy również w późniejszych latach, chociaż po odzyskaniu przez Polskę niepodległości i włączeniu Ziemi Białostockiej do nowo powstałego państwa Polskiego w okresie międzywojennym na taki zapis niewątpliwie wpływał już ogólnonarodowy urzędowy język polski. Wśród charakteryzujących nazwisk przymiotnikowych zgromadzonych w SŁOWNIKU z krótszą fleksją wystąpiły zarówno genetycznie polskie, jak i wschodniosłowiańskie nazwiska: *Bijely, Blady, Bury, Czesny* (: ros. честный ‘uczciwy’), *Czerny, Krasni i Krasny, Korotki, Siwi, Skory, Skromny, Spokojna* (f.), *Weliki, Wesoly, Żelti i Żolty*, co można tłumaczyć nie tylko polonizacją nazwisk, ale również ich białoruskim pochodzeniem. Nie znikają też nazwiska z fleksją rosyjską: *Kruglyj* (: ros. круглый ‘okrągły’). W zgromadzonym materiale antroponimicznym występują również charakterystyczne dla języka rosyjskiego krótkie formy przymiotników charakteryzujących, por.: *Blad, Chorosz* (: ros. хороший), *Глух* (por. pełne podstawowe formy przymiotnika: pol. głuchy, brs. hluchi, ros. глухой), *Кар* (ros. карый, pol. kary), *Руд* (pol. rudy), *Krut* (ros. крытой ‘mocno skręcony; nieustępliwy, apodyktyczny’), *Ospowat* (: pol. ospowaty ‘pokryty bliznami po przebytej ospie’), chociaż w wypadku tych nazwisk można się zastanawiać, czy nie powstały one w procesie derywacji wstecznej.

W materiale białostockim zwracają uwagę hybrydy słowiańsko-jidyjskie. Przymiotnik słowiański (polski lub rosyjski) ulegał jidyszyzacji nie tylko fonetycznej, lecz bardzo często otrzymywał również jidyjsko-niemiecki formant *-er* por.: *Безухер* (: ros. безухий, pol. bezuchy), *Працовитер* (: pol. pracowity), *Смаглер* i *Шмаглер* (: pol. smagły), który może wskazywać na patronimiczną już postać nazwiska. Nie wnosi natomiast takiego znaczenia jidyjskie wygłosowe *-e*: *Бодре* (: ros. бодрый), *Горebaте* (: pol. garbaty), *Смагле* (: pol. smagły).

Wśród niederywowanych sufiksalnie nazwisk charakteryzujących interesującą grupę tworzą również nazwiska pochodne od podstaw rzeczownikowych, które podobnie jak nazwiska przymiotnikowe, zostały przeniesione z klasy apelatywów do klasy nazw własnych bez żadnych dodatkowych zabiegów derywacyjnych. Wśród charakteryzujących nazwisk odrzeczownikowych możemy znaleźć kilka typów nazw własnych:

- 1) nazywające stany fizyczne i psychiczne człowieka, określające jego cechy osobowości, zdrowie, wygląd zewnętrzny: *Балде*, *Варуат*, *Дылда*, *Дурень*, *Елун*, *Зайздре*, *Казак*, *Калека*, *Колтун*, *Лабсердак*, *Сирота*, *Скакун*, *Хват*.
W latach kolejnych pojawiają się: *Biriuk* (ros. бирюк ‘ponury, posępny człowiek’), (: pol. blady), *Blewusz* (: lit. blaivus ‘jasny, pogodny, trzeźwy’), *Buzun* (: ros. бузун ‘awanturnik, zabijaka’), *Dirinda* (: brs. drynda ‘leń’), *Frant* (: pol. frant ‘komediant, łgarz, spryciarz, oszust’, w jid. ‘fircyk, strojniś, elegant’), *Korzun* (: brs. korzun ‘człowiek bez przednich zębów’), *Podróżnik* i inne;
- 2) metonimiczne, wskazujące na wygląd zewnętrzny lub zachowania człowieka poprzez odniesienie do konkretnych przedmiotów, zjawisk, stanów: *Барыш*, *Бас*, *Бубе*, *Борода*, *Бурде*, *Гам*. W SŁOWNIKU [Abramowicz 2003] znajdziemy znacznie więcej podobnych nazwisk: *Kontusz* (: pol. kontusz ‘staropolski strój męski’), *Kopiejka*, *Korek*, *Renkawica*, chociaż mogą to być nazwiska nadane sztucznie, bez związku z cechami i zachowaniami osoby nominowanej.
- 3) metaforyczne, kreowane na zasadzie przyrównania cech zewnętrznych i wewnętrznych człowieka do przedmiotów, zachowań zwierząt, ptaków i innych istot: *Баран*, *Слон*, *Черт* itp. W kolejnych latach pojawiają się nazwiska: *Bocian* i *Boćko* (: pol. bocian i bociek), *Bomba* (: pol. bomba), *Borkun* (: pol. gw. borkun ‘roślina miododajna z rodziny bobowatych’), *Borowik* (: pol. borowik), *Drozd*, *Jastreb* i *Jastrząb*, *Kaczan*, *Kaczka*, *Karszun* (: brs. ros. каршун ‘kania’), *Próchno*. Takie nazwiska nie są jednoznaczne, ponieważ mogą mieć charakter sztuczny, kulturowy, łączyć się z metaforą biblijną i nawiązywać do symboliki narodowej, jak np. nazwisko *Baran* (zob. rozdz. o nazwiskach kulturowych) lub pochodzić od nazw miejscowych, np.: *Bocian* : n.m. Bociany (Wilno), *Boćko* : n.m. Boćki (Bielsk Podl.), *Borkun* : n.m. Borkuny (Witebsk), *Karszun* : n.m. Karszunki i Karszuniszki (Wilno), *Korszun* (Wiatka) itp.

Podstawy charakteryzujące odnajdujemy w nazwiskach patronimicznych: *Ryzikow* (: pol. ryzyko), *Niesmielow* (: ros. несмелый 'nieśmiały', *Nieżniczzenko* (: ros. нежный 'delikatny')

Nazwiska derywowane, pochodne od leksyki apelatywnej i proprialnej wśród genetycznie słowiańskich nazwisk charakteryzujących także nie tworzą jednorodnej grupy. Podstawowa linia podziału przebiega na poziomie semantycznym nazwisk. Wyodrębniają się dwie podstawowe grupy:

- 1) nazwiska derywowane sensu stricto charakteryzujące człowieka: *Байдач*, *Бояцки*, *Бурчик*, *Дурдак*, *Криверучний*, *Криверуцки*, *Предместский*;
- 2) nazwiska o podstawach charakteryzujących, posiadające znaczenie przynależnościowe: *Бубрак* i *Бубрик* (: Bóbr), *Буслак* (: Busiel), *Глунташевич* (: Głurtas), *Горбачик* (: Gorbacz), *Гордин* (: Gordyj), *Демоник* (: Demon), *Кудрешниц* (: Kudresz), *Партацкый* (: Partacz), *Рабов* (: Rabyj), *Скаревич* (: Skoryj), *Соснович* (: Sosna) i inne. Po 1877 roku pojawiły się: *Быстрин* (: ros. быстрый 'szybki, prędky'), *Бічюльвіч* (: lit. bičiulis 'przyjaciel, kolega'), *Чолюсіук* (: brs. hołas 'głos') i in.

W pierwszym typie nazwisk na badanym terenie największą produktywność do 1877 roku przejawiały formanty z podstawowym *k*: *-ak/-'ak*, *-ik*: *Дурдак* (: дурдаć), *Дудак* (: duda), *Патляк* (: patli), *Пизнак* i *Позняк* (: późny), *Слепак* (: ślepy), *Шепитрак* (: szaportać); *Бурчик* (: burczeć), *Дупик* (: dupa), *Новик* (: nowy), *Смецик* (: śmieć), *Чертик* (: czort) itp. oraz *-acz*: *Байдач*, *Бродач*, *Длугач* i inne. Tworzono też nazwy oceniające za pomocą *-un*: *Ханун*; *-uch*: *Пендзух*, *Посилух*; *-ej*, *-aj*: *Дышукей*, *Закусай*; *-oń*: *Висонь*; *-oł*: *Хватол*, *-an*: *Хлабан*. Nazwiska przymiotnikowe tworzono za pomocą: *-ski(j)*, *-cki(j)* oraz *-ny(j)*: *Криверучний*, *Криверуцки*, *Предместский*. Derywacja sufiksalna w antroponimii żydowskiej odgrywała ważną rolę. Formanty służyły nie tylko kreacji nowych nazw osobowych, lecz także wyrażaniu emocji. W nazwiskach charakteryzujących sufiksy wносиły większą ekspresję, łagodziły negatywną ocenę człowieka bądź ją potęgowały, por.: *Смецик*, *Дупик*, *Дышукей*, *Ханун*.

Dystrybucję sufiksów w latach 1835-1877 w tej tej grupie nazwisk przewiskowych przedstawia poniższa tabela:

<i>-ak/-'ak</i>	<i>-ik</i>	<i>-acz</i>	<i>-un</i>	<i>-uch</i>	<i>-ej/-aj</i>	<i>-oń</i>	<i>-oł</i>	<i>-an</i>
12	18	5	3	3	2	1	1	2
25,5%	38,3%	10,6%	6,4%	6,4%	4,2%	2,1%	2,1%	4,2%

W późniejszym okresie obserwuje się rozszerzenie zasobu nazwisk derywowanych sufiksalnie. Pojawiają się nowe nazwiska z odnotowanymi już wcześniej formantami: *-ak* i *-ik*: *Bidak* (: ukr. bida 'bieda'), *Bielak* (: pol. biały), *Kruglak* i *Krucplik* (ros. круглый 'okrągły'), *Mudrak* (: ros. мудрый 'mądry'), *Rogozik* (: ros. погоза

'sitowie'); **-acz**: *Charbacz* (: ros. горб – горбач 'garbaty człowiek), *Charłacz* (: горло – горлач 'krzykacz, pyskаты człowiek), *Dubacz* (: ros. дуб 'dąb'), *Zubacz* (: ros. зуб 'zęb', tu: 'człowiek o dużych silnych zębach') i inne; **-un**: *Krykun* (: brs. kryk – krykun 'krzykacz'), **-uch**: *Smietiuch* (: pol. śmieć, śmiecić),

Pojawiają się również nowe formanty, które wcześniej nie wystąpiły w materiałach źródłowych (do 1877 roku). Należą do nich:

- ało**: *Chakalo* (: brs. hakać 'wymawiać krtaniowe h')
- ajko**: *Kiwajko* (: kiwać się)
- ejko**: *Ropejko* (: brs. rupicca 'martwić się, troszczyć się')
- uszko**: *Lepietuszko* (: ros. лепетать 'belkotać')
- aty**: *Konopiaty* (: konopie, tu: 'mający włosy barwą przypominające konopie')
- ec**: *Okrajniec* (: ros. окрайна 'peryferie')
- ek**: *Pyzek* (: pol. pyza), *Siwek*
- yk**: *Skoryk* (: pol. skory), *Smurzyk* (: ros. смурый 'mroczny, ciemny')
- nik**: *Morocznik* (: brs. moroczyć 'zwozić, oszukiwać, zawracać komuś głowę')
- uk**: *Razuk*

Znacznie rzadziej tworzone nazwiska przezwiskowe za pomocą prefiksacji lub sposobem prefiksarno-sufiksalnym. Wśród nazwisk słowiańskiego pochodzenia wyodrębniają się nazwiska z rosyjskim prefiksem **без-**, które w języku rosyjskim mają na ogół negatywne konotacje. Do 1877 roku wystąpiły tylko dwa prefiksarno-sufiksalne nazwiska: *Без-пальч-ик* oraz hybrydalne: *Без-ух-ер*. W kolejnych latach pojawiły się jeszcze dwa nazwiska zawierające prefiks **без-**: *Bezbabnow* i *Bezpokojew*. Oba nazwiska posiadają też w swojej strukturze patronimiczne sufiksy **-ow/-ew**.

Przy tworzeniu nazwisk charakteryzujących stosowano również zmianę paradygmatu, np.: *Bajko* (: pol. bajka – nazwisko charakteryzuje człowieka, który lubi zmyślać, plotkować, kłamać), *Poduszko* (: pol. poduszka), *Bielenko* (: ros. беленький 'bialutki'), *Kisło* (: brs. kisyły 'kwaśny, smutny, niezadowolony'), *Muraszko* (: brs. muraszka 'mrówka', jid. muraszke), *Romaszko* (: ros. ромашка 'rumianek'), *Skwarko* (: pol. skwarka).

W zasobie genetycznie słowiańskich nazwisk charakteryzujących pewną niezbyt liczną grupę tworzą struktury złożone. Są wśród nich composita właściwe: *Бабидур*, *Гловокриве*, *Криворучка* oraz formacje sufiksalne od podstaw złożonych: *Криверучный*, *Криверуцки*

Tworzenie od nazwisk złożonych kolejnych struktur sufiksalnych oraz pojawienie się formacji hybrydalnych: *Шестипальчик-ес* (: ros. Шестипальчик) dowodzi, że nazwy złożone do 1877 utrwaliły się już w funkcji nazwiska. Nie utrwaliła się jedynie pisownia nazwisk tego typu. SŁOWNIK [2003] rejestruje różne warianty nazwiska opisującego człowieka z krzywą głową: *Głowokriwa*, *Glakriwok*, *Głowa-*

Krywa, *Głowokrywe* i *Krywęglowa*; oraz człowieka krzyworęcznego: *Kryworuczka*, *Kryweruczki* i *Kryworuczki*. W kolejnych latach pojawiły się nowe nazwiska o strukturze złożonej: *Bieloboki*, *Belous*, *Bialasukn* i *Bijalasukny*, *Krywonoga*, *Krywonogi* i *Krzywonoga*, *Krzywonos*, *Kapinos*, *Łapiduch*. Nie wszystkie nazwiska z tej grupy są jednoznaczne. Niektóre z nich mogły powstać w wyniku:

- 1) złożenia: *Bieloboki* (: ros. белый бок ‘biały bok’) lub przeniesienia: *Bieloboki* (: ros. белобокий ‘mający białe boki’);
- 2) onimizacji: nazwiska *Łapiduch* (: pol. łapiduch ‘zartobliwie o lekarzu’), *Waligóra* (: pol. waligóra ‘siłacz’), *Wielkolud* (: pol. wielkolud ‘olbrzym o nadzwyczajnej sile’) powstały w wyniku onimizacji apelatywów złożonych: łapiduch, waligóra, wielkolud itp.;
- 3) złożenia lub przeniesienia z klasy nazw miejscowych do klasy nazw osobowych lub derywacji wstecznej, por.: *Bielous* (: ros. белый ус ‘biały wąs’), *Kapinos* (: pol. kapac + nos), *Kryworuczka* (: ros. кривая + рука, ручка). W tym wypadku sposobem derywacji mogło być złożenie. Jednak obecność na obszarze dawnych guberni wileńskiej i grodzieńskiej toponimów: *Bialousy/Bielousy* (Sokółka), *Bialosuknie* (Grodno), *Krywonogi/Krzywonogi* (Wilno, Nowogródek) oraz *Kriwonosy/Krzywonosy* (Grodno, Wilno) wnoszą wątpliwość co do prawdziwości tej hipotezy. W wypadku nazwisk żydowskich tego typu istnieje duże prawdopodobieństwo, że to właśnie te nazwy miejscowe motywowały powstanie nazwisk *Bialasukn* i *Bijalasukny* obok form przymiotnikowych *Białosukienski/Bielosukienski*, *Krywonoga*, *Krywonogi* i *Krzywonoga*, *Krzywonos*. W wypadku nazwisk *Kapinos* i *Kryworuczka* związek z nazwami miejscowymi *Kapinosow* i *Kapinosowy* oraz *Kryworuczkwow* (Połtawa), które zawierają w swojej strukturze sufiks przynależnościowy *-ow* nie jest pewny, chociaż możliwy. Nazwisko odtoponimiczne powtałe na bazie tych miejscowości z dużym prawdopodobieństwem taki element również by posiadało. Z drugiej jednak strony, możliwa jest tu derywacja wsteczna, ponieważ taki sposób tworzenia nazwisk odtoponimicznych był dosyć często stosowany przez Żydów, por.: *Szkiłądź* (: Szkiłądziński), *Szlegier* (: Szlegierszki).

Kilka nazwisk o złożonych strukturach posiada sufiks patronimiczny *-ow*. Przy braku nazwisk bez tych formantów należy przypuszczać, że mogły one powstać na bazie zestawienia przymiotnika z rzeczownikiem z jednoczesnym zastosowaniem sufiksacji: *Błagowid-ow* (: ros. благой + вид ‘dobry wygląd’), *Dobrodum-ow* (: ros. Добродум ‘dobrze myślący’), *Dobromysł-ow* (: pol. Dobromyśl). Możemy je również traktować jako formy patronimiczne o podstawach charakteryzujących, lub nazwiska sztuczne, zapożyczone od Rosjan.

Nazwiska jidyjskie typu przezwiskowego w zestawieniu z genetycznie słowiańskimi nie wyróżniają się podobnym bogactwem struktur. Tworzono je na zasadzie przeniesienia z klasy apelatywów do klasy nazw własnych: *Лайт*, *Мекель* oraz z zastosowaniem derywacji sufiksalnej lub kompozycji. Najczęstsze są nazwy osobowe z sufiksem *-er*: *Гроер*, *Шлофер* i *-man*. Element *-man* może być dodawany do podstaw rzeczownikowych: *Граусман*, *Грейсман*, *Гросман*, *Клейнман* i przymiotnikowych: *Гутерман*, *Клейнерман*. Nazwiska z elementem *-man* dodanym do rzeczowników: las, góra, wieś, pole. mają charakter habitatywny, wskazują na miejsce zamieszkania, pobytu, np.: *Бергман*, *Вальдман*; w latach późniejszych wystąpiło także *Feldman*.

W języku jidysz chętnie tworzone nazwy komponowane, które w wielu wypadkach mają charakter nazw sztucznych, niezwiązanych z cechami osobowymi człowieka. Charakterystykę zewnętrzną osoby możemy odnaleźć w jidyjskich nazwiskach komponowanych z elementami *-bort*, *-bart* 'broda' oraz *-kop* lub *-kopf* 'głowa'. Łączenie tych rzeczowników z przymiotnikiem oznaczającym barwę zwykle służyło charakterystyce wyglądu zewnętrznego postaci ze względu na kolor owłosienia: *Гельборт*, *Гельбарт*, *Гробарт*, *Грокот*, *Раутборт*. Nazwiska z elementem *-garc*, *-gerc* 'serce, dusza' wskazywały charakter człowieka poprzez zastosowanie przenośni, często porównania do cech zwierzęcych, np.: występujące w SŁOWNIKU: *Lebengarc* ('lwie serce'), *Zusgerc* ('słodkie serce'). Element *-gor* w nazwisku złożonym pozwala określić człowieka na podstawie jego włosów: *Kurcgor* ('krótkie włosy'); nazwiska z elementem *-gart* 'silny, mocny' podkreślały siłę fizyczną lub wewnętrzną człowieka: *Sztejngart* 'mocny kamień'.

Większość nazwisk złożonych utworzono sztucznie, bez większego związku z nazywaną osobą np.: *Люгелиберг*, *Раїсберг*, *Раїтгольц*. Jeśli mają konotacje negatywne, należy je rozpatrywać jako nazwy przezwiskowe. Cechą charakterystyczną nazwisk charakteryzujących i przezwiskowych sztucznych jest zjawisko przedstawiania członów: *Perelmutter* i *Mutterperel*, stosowano to również w słowiańskich nazwiskach złożonych, co mogło mieć związek z szykiem wyrazów w języku polskim (głowa krzywa) i językach wschodniosłowiańskich (кривая голова), por.: *Głowokrywe* i *Krywogłowa*.

Nazwiska sztuczne

Nazwiska sztucznie tworzone to charakterystyczna cecha antroponomii żydowskiej. Jak wiadomo, większość Żydów europejskich otrzymała nazwiska na mocy dekretów w pierwszej połowie XIX wieku. Do narzucenia Żydom stałych nazwisk dziedzicznych zmusiła władców europejskich ich niefrasobliwość w stosunku do własnych nazw osobowych, częste zmiany nazwisk, przekładanie ich na inne języki, co przy interferencji językowej zachodzącej na różnych poziomach języka, w efekcie końcowym dawało nazwy daleko odbiegające od źródłosłowu. Nakaz przyjęcia stałego nazwiska dziedzicznego jako pierwsza wprowadziła Austria w związku z reformą józefińską. Pierwszy edykt tolerancyjny (niem. *Toleranzpatent*) pochodził z 1782 roku i dotyczył Żydów Wiednia i dolnej Austrii, w następnych latach wydano kolejne akty dla innych części monarchii: dla Galicji – w latach 1785 i 1789. W związku z reformami józefińskimi w 1787 roku nakazano przyjąć Żydom niemieckie nazwiska rodowe oraz wprowadzono przymus szkolny dla młodzieży [Borzymińska, Żebrowski 2003, 710]. Wprowadzanie nazwisk zaczęto od Galicji (1787). Żydzi zamiast dotychczasowych nazw osobowych typu „X syn/córka Y” zobowiązani byli przyjąć imiona i nazwiska na wzór niemiecki. Zakazano samowolnej zmiany nazwisk oraz przyjmowania nazwisk znanych rodów niemieckich i polskich. Jak stwierdza Meisl [1930, 397], władzom chodziło przede wszystkim o wprowadzenie kilku kategorii nazwisk w zależności od opłaty administracyjnej. Dekret cesarski z 1826 roku zezwalał zmianę nazwiska tylko po przejściu na chrześcijaństwo lub za osobistą zgodą cesarza. Na początku XIX wieku podobne ustawy przyjęto w innych krajach niemieckojęzycznych: w Hesji i Westfalii (1808), w Prusach (1812), Bawarii (1813), Saksonii (1834). Zarządzenie z 1833 roku wymagało od Żydów przyjęcia stałego nazwiska także w Księstwie Poznańskim.

W Rosji carskiej regulacje w sprawie nazwisk Żydowskich także rozpoczynają się na początku XIX wieku. Od 1804 roku obowiązywał już nakaz zapisywania dziedzicznego nazwiska lub przydomku we wszystkich aktach. Sprawa zapisu nazwisk w aktach żydowskich stała się szczególnie pilna po zniesieniu Kahału (1844), ponieważ od tamtego okresu urzędnicy carscy zaczęli w sposób dowolny zapisywać

żydowskie nazwy osobowe w ich niedbalej żargonowej wymowie, co bardzo dobitnie ilustrują żydowskie księgi metrykalne diaspory białostockiej; por. zapisy z najstarszych ksiąg metrykalnych:

Абрам Айзакович Дубнер жена его Мерия из г. Белостока сын Йосель Ицко (U 1862, 66); Абрам Айзакович Дубнер жена его Мере из Белосток доч Соре (U 1866, 7); Абрам Айзакович Дубнер служитель жена его Мерка Лейзоровна доч Рашке (U 1872, 2); Абрам Бениаминович Брауда, Мериам Маркус Мордковна Слободская сын Соломон (U 1877, 45); Абрам Бениаминович Брауде из м. Свислоца жена Мера Мордковна Слободская сын Герш (U 1875, 31); Абрам Бениаминович Брауде торговец жена его Мера Мордуховна Слабодский сын Кушель (U 1871, 67); Абрам Бениаминович Бройда из г. Соколька жена его Мера Мордхеловна Слабоцкаго из г. Белосток сын Сроль (U 1864, 93); Абрам Биниаминович Броуда торговец жена Мера Мордковна доч Рохля (U 1869, 37).

Błędne zapisy w formach zniekształconych powodowały, że jedna osoba była w dokumentach nazywana różnie i dotyczyło to nie tylko nazwisk lecz również imion i patronimów (tu dowolność była największa). W połowie XIX wieku zakazano Żydom zmiany nazwisk przy chrzcie. Nakaz carski z 1893 roku zmusza do używanie stałego nazwiska metrykalnego, nawet wtedy, gdy jest ono zapisane błędnie. W związku z powyższą sytuacją prawną i polityczną w krajach Europy Zachodniej i w Rosji w żydowskim systemie antroponimicznym w sposób naturalny na drodze ewolucyjnego rozwoju nie mogło ukształtować się nazwisko dziedziczne. W wielu wypadkach to urzędnicy decydowali o tym, jakie miano osobowe zostanie wpisane do akt. Nazwiska nadane urzędowo są tworem sztucznymi, często niemającymi nic wspólnego z wolą nominowanej osoby. Były one tworzone bądź przez urzędników i narzucone odgórnie przez administrację państwową, bądź wybrane przez samą osobę. Jedna kategoria nazwisk sztucznych należy do grupy nazw przezwiskowych, ponieważ tworzona była przez urzędników w celu ośmieszenia i poniżenia godności człowieka. Takimi niewątpliwie były nazwiska narzucowane biednym Żydom galicyjskim przez urzędników cesarskich: *Goldlust, Mausehund, Rebenwurcel, Maschinendraht, Nussknacker* [Loewe 1930, 390].

Wśród nazwisk sztucznych są również nazwiska wytworne, ozdobne, poetyckie, często kupione za duże pieniądze. Ich budowa nierzadko jest fantastyczna, niemająca związku z charakterystyką człowieka. Mogą one przypominać stare imiona życzeniowe i teoforyczne, wyrażać pragnienie płodności rodu, bogactwa, szczęścia, dobrobytu. Ta kategoria nazwisk często sięga do symboliki biblijnej, historii narodu i jest szczegółowo opisana w części poświęconej nazwiskom kulturowym, ponieważ wiąże się ściśle z kulturą narodu. Dlatego przy klasyfikacji nazwisk sztucznie utworzonych należy te dwa typy rozgraniczać.

Nazwiska kulturowe Żydów białostockich

Nazwy osobowe każdego narodu kształtują się w określonym czasie i w określonej, właściwej tylko dla niego kulturze. Dlatego antroponimia poszczególnych narodów, pomimo pewnych zbieżności, zwykle różni się od pozostałych pewnymi cechami, które można określić mianem narodowych właściwości wyróżniających ją na tle systemów antroponicznych innych nacji. W nazewnictwie Żydów białostockich niewątpliwie wyróżniającymi się na tle antroponii słowiańskiej są nazwiska aluzyjne, ozdobne, tworzone sztucznie w wyniku asocjacji. Na ich powstanie miała wpływ nie tylko kultura, ale i skomplikowana historia narodu żydowskiego, bowiem często nawiązują one do pewnych faktów historycznych odnotowanych w BIBLIU oraz do metaforyki i symboliki, jaka z czasem rozwinęła się na bazie tych zdarzeń. W literaturze przedmiotu używa się różnych terminów w stosunku do tego typu żydowskich nazw osobowych: sztuczne [Beider 2008], poetyckie, aluzyjne [Guggenheimer 1996], ozdobne [Hanks 2003], ewokacyjne, emblematyczne [Tronina 2000], co wskazuje na różnorodność typów semantycznych i trudności w jednoznacznym określeniu tych antroponimów. Najwłaściwszym określeniem tych nazwisk, jak się wydaje, jest termin kulturowe jako najbardziej ogólny, włączający wszystkie ich rodzaje. Na podstawie materiału antroponicznego Żydów białostockich w nazwiskach powstałych w oparciu o kulturę narodu żydowskiego można wyodrębnić co najmniej kilka grup nazw osobowych przyjmując za kryterium podziału motywację, jaką kierowali się w procesie twórczym autorzy antroponimów. Analizując znaczenie antroponimu na tle kultury narodu i ogólnej sytuacji bytowej diaspory w kraju osiedlenia bez problemu można odczytać zawarty w nazwisku głębszy sens.

W materiale nazewniczym Żydów białostockich zwracają uwagę nazwiska pochodne od nazw zwierząt, roślin, kamieni szlachetnych, przedmiotów oraz nazw kolorów. Nie wnikając głębiej w istotę onimizacji tych grup semantycznych leksyki apelatywnej powstałe na ich bazie nazwy osobowe można zakwalifikować do kategorii przezwiskowych lub metonimicznych, wskazujących na wykonywany zawód, ponieważ w słowiańskich systemach onimicznych ten typ nazwisk tak właśnie powstawał. Jeśli jednak przeanalizujemy tę grupę nazwisk żydowskich na tle kultury narodu, taka interpretacja materiału nazewniczego może być błędna, ponieważ okazuje się, że określony typ nazwisk występuje na różnych terenach i często jest przekładany na różne języki. Takie upodobanie do semantycznie jednakowych nazwisk nie może więc być przypadkowe. Wnikliwa analiza tekstów biblijnych pozwala wysnuć wnioski, że nazwiska żydowskie w różny sposób nawiązują do wydarzeń z przeszłości narodu, zwłaszcza do tych chlubnych kart w jego historii. Możemy wśród nich wyodrębnić grupę nazwisk ewokacyjnych, wskazują one bowiem na określone zdarzenia odnotowane w BIBLIU. W nazwiskach zgromadzonych w SŁOWNIKU ETYMOLOGICZNYM NAZWISK ŻYDÓW BIAŁOSTOCKICH [Abramowicz, 2003] oraz

najstarszych metrykach Gminy Żydowskiej w Białymstoku (1835-1877) występuje znaczna ilość nazw osobowych, które możemy zakwalifikować do tego typu antroponimów. Nazwiska *Kruk*, *Rabalowicz*, *Rap*, *Raver*, *Rob*, *Woron*, *Woronko* mogą być ewokacją proroka Eliasza żywionego na pustyni przez kruka (1 Krl 17, 6), *Przepiórka*, *Przepiórko* przypominają o wyprowadzeniu przez Mojżesza Izraelitów z Egiptu (Wj 16, 13), zaś *Kaleka*, *Krumer*, *Lom* nawiązują do Jakuba utykającego na nogę po walce z aniołem (Rdz 32, 32, 33), natomiast *Drabinek*, *Drabinke* mogą nawiązywać do drabiny Jakubowej sięgającej nieba (Rdz 29, 10). Do tego typu nazw osobowych możemy zaliczyć także nazwiska *Ber*, *Medwid*, *Medwed*, *Medwied*, *Medwijed* i pochodne: *Berel*, *Berelsztejn*, *Doberman*, *Medvedev*, *Niedźwiadowicz* i inne, ponieważ niedźwiedź (niem. Bär, hebr. dob/dow) był symbolem pomsty za zniewagę wyrządzoną Elizeuszowi (2 Krl 2, 24), zaś *Tukerwicz* (: Tuck 'złośliwy figiel') może być aluzją do podstępu Jakuba (Rdz 27, 14-19). Nazwisko *Szaluta* nawiązuje do funkcji Józefa (regent) (Rdz 42, 6).

Nazwiska ewokacyjne często są nośnikami znacznie bogatszych treści, niż tylko nawiązanie do pewnych zdarzeń odnotowanych w BIBLI. Przykładem mogą posłużyć nazwiska *Studen*, *Studnik*, które kojarzą się ze studnią – miejscem spotkania Rebeci i sługi Abrahama szukającego żony dla Izaaka (Rdz 24, 11). Przy studni Jakub spotkał Rachelę (Rdz 29, 10), zaś Mojżesz – Cyporę (Wj 2, 16-21). Cudowne objawienie przez Boga studni na pustyni ocaliło Hagar i Izmaela (Rdz 21, 19). Jeśli jednak sięgniemy do symboliki studni i jej znaczenia w kulturze i dziejach narodu Izraela, okazuje się, że nie tylko te zdarzenia mogą motywować pojawienie się powyższych nazwisk w zasobie antroponimicznym Żydów białostockich. Studnia (hebr. beer, jid. brunem) w języku hebrajskim ma źródłosłów bar (bejt, alef, rejsz) – ten sam, co słowo beur, hesber 'objaśnienie' [Klugman 1993, 86], w związku z czym stała się symbolem mądrości, a skutkiem tego także symbolem TORY jako niewyczerpanego źródła wody żywej: „Wy zaś z weselem wodę czerpać będziecie ze zdrojów zbawienia” (Iz 12, 3). Według traktatu PIRKEJ AWOT (5, 6) studnia była stworzona przez Boga w przeddzień szabatu o zmierzchu. Ta cudowna studnia miała zniknąć w okresie niewoli Izraelitów w Egipcie, jednak dzięki Miriam towarzyszyła im w czasie wędrówki przez pustynię. Źródlecko Miriam, według opowieści hagad, powstało po uderzeniu Mojżesza laską w skałę (Wj 17, 6). Skała ta przybrała następnie kształt okrągłego głazu z otworami, przez które wypływała woda. Głaz toczył się za wędrującymi Izraelitami, zatrzymywał się wraz z nimi i wyznaczał miejsce rozbicia obozu. W czasie postoju znajdował się naprzeciwko Namiotu Spotkania i w pobliżu namiotu Mojżesza. Woda ze Źródlecko Miriam miała wiele cudownych właściwości, w tym także leczniczych, posiadała smak wina, mleka lub miodu i zapach wonności. Źródlecko nawadniało też okolice obozu, dzięki czemu zapewniało sprzyjające warunki wegetacji roślin. Źródlecko zniknęło po śmierci Miriam. W erze mesjańskiej ma go przywrócić Izraelowi Prorok Eliasza [Borzymińska, Żebrowski 2003, t. II, 847]. Wresz-

cie studnia w żydowskich znakach zodiaku oznaczała Wodnika. A zatem nie tylko nazwiska *Studen* i *Studnik* należy łączyć z symboliką studni. Nawiązywać do niej mogą także występujące w metrykach białostockich nazwiska oparte na apelatywie woda: *Loder* (od *lód*), *Waser*, *Wasser*, *Waserman*, *Wasersztejn* i inne, które mogą być także aluzją do Izaaka (Rdz 24, 14) i jednocześnie łączyć się z symboliką wody, która w tradycji żydowskiej oznaczała TORĘ [Borzymińska, Żebrowski 2003, t. II, 456]. Do powyższych nazwisk motywowanych symboliką studni i wody dołączają nazwiska oparte na apelatywie źródło, zdroj. W antroponomii Żydów białostockich mamy nazwy oparte na apelatywie hebrajskim makor ‘źródło’, *Makarewicz*, *Makerman*, *Makorow*; jidyjskim, *Kwelman* (niem. *Quelle* ‘źródło’). Z podstawą hebrajską *nachal* ‘potok’ być może jest związane nazwisko *Necheles*; z polską, *Potok*, *Potokar*, *Potocki*, *Potokski*, ale też i *Stoczek*, *Stocki* (od *stok* w zn. ‘strumień, źródło, potok’); polski apelatyw zdroj odnajdziemy w nazwisku *Zdrojanowski*; do genetycznie jidyjsko-niemieckich zaliczymy nazwy osobowe z elementami *-bach*, *-strom*: *Albach*, *Fajnbach*, *Gasbach*, *Mitelsbach*, *Ofenbach* i *Oufenbach* oraz *Goldsztrom*, *Zilbersztrom*, *Zilbersztrom*, *Zilbersztrom*, *Zilbersztrim*. W nazewnictwie Żydów polskich A. Beider [1996, 85] odnotował także nazwisko *Bach* i pochodne *Bachman*, *Bachner*, *Bacher*. Wśród białostockich nazw osobowych, poza wymienionymi wyżej nazwiskami złożonymi, zarejestrowane są: *Bacharjer*, *Bacherberg*, *Bachorowski*, *Bachrach*, *Bachri*, *Bachryn* i *Bachszyn*. Przynajmniej niektóre z wymienionych nazwisk nie są jednoznaczne, mogły być motywowane innymi podstawami, np. toponimicznymi (*Bachrach*, *Bachorowski*) lub *Bachszyn* (tur. *Bahçe* ‘ogród’) lub zapożyczone od sąsiednich narodów. Z pewnością nie są jednoznaczne nazwiska *Makarewicz*, *Potocki*, *Zdrojanowski*, ponieważ często występują u ludności słowiańskiej z terenu Podlasia. Mogły powstać (i zapewne powstały) na bazie nazw miejscowych; por.: *Potoka* (Wilno) : *Potocki*; Zdroje-Nowiny (Białystok) : *Zdrojanowski*; Makarewicz (Wilno, Wołyń) : z *Makarewicz* > *Makarewicz*, lub imienia chrześcijańskiego popularnego wśród ludności prawosławnej: *Makar* : *Makar-ewicz*. Nazwiska powyższe mogły posiadać wtórne asocjacje z kulturą żydowską, które wykształciły się jednak później. Z pewnością też nie wszystkie mają przesłanie symboliczne. Niektóre, pełniąc funkcje ozdobne, mogły wyrażać bardziej prozaiczne pragnienia twórców nazwy osobowej, np. dobrobytu, bogactwa, powodzenia w interesach itp., jak np. *Goldsztrom* czy *Zilbersztrom*. Nazwiska motywowane źródłem, potokiem czy strumieniem mogą nie tylko łączyć się z podstawową symboliką studni, źródła i wody, lecz także nosić miano nazw ewokacyjnych, bowiem możliwe jest tu, podobnie jak w wypadku kruka, nawiązanie do pobytu proroka Eliasza na pustyni, który „...wodę pijał z potoku” (1 Krl 17, 6).

Drugą dosyć liczną i zwracającą uwagę grupą zgromadzonych antroponomów są nazwiska emblematyczne, nawiązujące do pokoleń Izraela. Aby zrozumieć sens tych nazw osobowych należy sięgnąć do historii narodu, przyjrzeć się strukturze społecz-

nej dawnego Izraela opartej na więzi rodowej w obrębie jednego pokolenia [Tronina, 1999, 318]. W publikacjach dotyczących nazewnictwa żydowskiego zwykle natrafiamy na odwołanie do błogosławieństwa Jakuba (Rdz 49), w którym pięciu z synów otrzymało przydomki zwierzęce. Nazwy zwierząt charakteryzujące losy pokolenia stały się w kulturze żydowskiej podstawą powoływania do życia nowych imion, a z czasem również nazwisk stanowiących emblematy pokoleń Izraela, które zastępowały imię patriarchy, eponima rodu [Tronina, 2000, 167]. Przyrównanie Judy do lwa, zaś Neftalego do jelenia dało podstawy do utworzenia przez Żydów białostockich takich nazwisk jak: *Aria, Arie, Lew, Loew, Izgur* oraz pochodnych od nich: *Lewka, Lewke, Lewko, Lewin* i zapewne również *Leonowicz, Leonczuk, Hirsz, Hersz, Jelen, Jelen* i prawdopodobnie *Jelin, Jellin*; oraz pochodne: *Cewjbaum, Herszberg, Herszfeld, Herszborn, Herszkop, Herszkowicz, Herszman, Herszowicz, Herszykowicz, Herszylkowicz, Hirszbejn, Hirszborn, Hirsz-Kapeloszni, Hirszowicz, Hirszowski, Hischborn* i *Girshgorn, Jeleniewicz, Jeliniewicz, Jelinow, Jelingorn, Olenik* i inne. Nawiązania do Judy należy też upatrywać w nazwiskach *Lejbenafis* ('lwia stopa') oraz *Lejbengaft* ('lwia skóra'). Beniamin został nazwany przez Jakuba 'wilkiem drapieżnym', dlatego do jego rodu nawiązują nazwiska białostoczan: *Lupe, Wilk, Wolf* i pochodne: *Wejwejek, Welwelewicz, Wolfowicz, Wolfowski, Wolgel, Wulfin, Wilczyk, Wylczyk, Wolkin, Wołkin, Wołkow, Zewko* i inne. Nawiązaniem do Issachara nazwanego osłem można uznać nazwisko *Ejszel*. Wśród nazwisk Żydów białostockich nie ma natomiast odniesienia do Dana przyrównanego do węża i jadowitej zmił. Przyczyną braku w białostockim materiale antroponimicznym tego emblematu był zapewne negatywny wydźwięk tej metafory [tamże, 167]. Brak ten w pewnym stopniu rekompensują nazwiska oparte na emblematy innych pokoleń izraelskich wydedukowanych z niejasnych wyroczni błogosławieństw Jakuba: Aser – *Baranek*, Efraim – *Ryba*. Do imienia króla Dawida, pochodzącego z pokolenia Judy może nawiązywać nie tylko nazwisko *Lew*, lecz również *Gwiazda* [tamże, 167], co potwierdzają występujące w białostockiej antroponimii Żydów słowiańskie: *Gwiazda* i *Gwiazdo* oraz jidyjskie: *Steryn, Sztern, Szteren, Szterin, Morgensztern, Szterenfeld, Szterinfeld, Szternfeld, Sztering* itp.

W antroponimii Żydów białostockich występują także nazwiska, które wykraczają poza ramy ewokacji i emblematu. Wiele nazwisk aluzyjnych (w tym również i odzwierzęcych) może pełnić funkcje metaforyczne nawiązując do symboliki narodowej, popularnych motywów hagadycznych i kabalistycznych, jak np. łania, sarna, która jest uważana w tradycji żydowskiej za 'sprawiedliwą' pomiędzy zwierzętami. Łania uciekająca przed goniącymi ją psami i myśliwymi jest symbolem wygnania Izraela i jego cierpień doznawanych w diasporze i jednocześnie zapowiedzią nadejścia czasów mesjańskich [Borzymińska, Żebrowski 2003, t. II, 71]. Do tego symbolu w nazewnictwie białostoczan mogą nawiązywać nazwiska *Gamczej, Hindis, Sarna, Sarne*. Łania najczęściej jest przedstawiana razem z jeleniem i zającem.

Jeleń to nie tylko znak pokolenia Neftalego, symbolizuje również jedną z cech człowieka sprawiedliwego, tj. szybkość, jaką powinien się on odznaczać w wypełnianiu woli Bożej. Jeleń biegnący, spoczywający na wzgórzu czy pod drzewem jest symbolem narodu izraelskiego, który powróci z wygnania do ojczyzny swych przodków, a także znakiem odkupienia Izraela w czasach mesjańskich (Iz 35, 6), [Borzymińska, Żebrowski 2003, t. I, 671].

Zając oraz królik w żydowskiej sztuce kultowej uosabiają naród żydowski, którego jedyną obroną przed prześladowaniem była ucieczka [Borzymińska, Żebrowski 2003, t. II, 817], o czym zdają się przypominać nazwiska: *Krulik, Zaionts, Zajac, Zając, Zajc, Zajec, Zayats, Zajczyk, Zajcman, Zajcspajder*.

Lampart (hebr. namer, jid. lempert) w żydowskiej sztuce kultowej występuje zwykle wraz z lwem, orłem i jeleniem w związku z cytatem z PIRKEJ AWOT (5, 20): „Bądź silny jak lampart, lekki jak orzeł, szybki jak jeleń, śmiały jak lew, żeby spełnić wolę Ojca twego w niebie”. W tym układzie lampart symbolizuje siłę, jaką powinien posiadać człowiek sprawiedliwy, pragnący wypełniać wolę Bożą, zaś przedstawiany z baranem i wilkiem nawiązuje do mesjanistycznej zapowiedzi proroka Izajasza: „Wtedy wilk zamieszka razem z barankiem, pantera z kozłkiem razem leżeć będą, cielę i lew paść się będą społem i mały chłopiec będzie je poganiał” (Iz 11, 6). Ta symbolika zawarta może być w nazwiskach: *Lampart, Lampert, Lampport* i in. wariantach oraz *Panter*.

Bardzo często w żydowskiej sztuce kultowej pojawia się wiewiórka, która symbolizuje człowieka zgłębiającego TORE. Do tego symbolu w materiale białostockim być może nawiązują nazwiska *Bielkow* i *Bielkowski*. Jednak i w przypadku tych nazwisk można mieć wątpliwości, czy powstały one w sposób sztuczny jako odbicie symboliki narodowej, czy też w naturalny sposób utworzono je od licznych na terenie Białorusi, na Wileńszczyźnie, Wołyniu i w Galicji nazw miejscowych: *Bielka* (Siedlce, Wołyń, Mińsk), *Bielki* (Kijów, Psków, Smoleńsk, Wiatka), *Bielkowa* (Jarosław), *Bielkowo* (Mohylów), *Bialkowszczyzna* (Wilno), *Bialkowce* (Galicja). I tu, podobnie jak w wielu innych nazwiskach, asocjacje kulturowe prawdopodobnie wykształciły się wtórnie, o ile społeczność żydowska i sami nosiciele tych nazwisk w taki sposób je postrzegali.

Baran, jako zwierzę ofiarne odegrało w dziejach Izraela wyjątkową rolę, nie dziwi więc fakt, że przypisana mu jest bogata symbolika. Na górze Moria Abraham zamiast swego syna Izaaka złożył Bogu w ofierze barana (Rdz 22, 13), zwierzę to jest więc znakiem zbawienia i odkupienia Izraela. Krew jagnięcia, którą oznaczono domy Izraelitów, pozwoliła im uniknąć plagi egipskiej, zesłanej przez Boga w noc wyjścia narodu wybranego z Egiptu, tj. śmierci pierworodnych (Wj 12, 7). Pamięć tego wydarzenia Żydzi czczą podczas uczyty sederowej w święto Pesach spożywając pieczony udziec jagnięcia. Święto Pesach przypada w miesiącu Nisan, którego znakiem zodiakalnym jest Baran. Żydzi wierzyli, że zapowiadany Mesjasz przyjdzie w tym właśnie

miesiącu, dlatego na stole sederowym ustawiano piąty kielich dla Proroka Eliasza [Vries 2001, 180], który nadejście Mesjasza miał zapowiedzieć dęciem w barani róg (hebr. szofar). Nazwiska *Baran*, *Kewes*, *Lam*, *Ram*, oraz pochodne: *Baranc*, *Lamer*, *Lames*, *Ramer*, *Ramo* przypominają ofiarę złożoną przez Abrahama w zamian za syna Izaaka. Potwierdzeniem nawiązania do symboliki barana może być także nazwisko *Ajler* (hebr. ajil ‘baran’), chociaż w przypadku tego nazwiska dopuszcza się inną motywację; por. jid. ayl ‘oliwa’. Do bogatej symboliki barana, poza wymienionymi wyżej nazwiskami, mogą nawiązywać także: *Rog* i *Szofer*, jeśli to drugie uznać za zniekształcone fonetycznie pochodne od hebr. szofar. W tym miejscu należy jednak zwrócić uwagę, że zwierzę to wywoływało u ludności nieżydowskiej zgola przeciwstawne skojarzenia. Baran jako symbol głupoty pierwotnie mogło być złośliwie nadane przez urzędnika i pełnić funkcję przezwiska, mogło też być motywowane nazwą miejscową *Baran* (Kostroma, Rianzań, Wiatka). A więc i tu asocjacje z kulturą żydowską mogą być wtórne i mieć ukryty sens tylko dla Żydów.

W kontekście antroponomii pochodnej od nazw zwierząt należy zwrócić uwagę na jidijskie nazwisko *Ejnhorn* ‘jednorożec’. Obecność tego legendarnego zwierzęcia w tradycji judaistycznej wydaje się być bardzo wczesna, ponieważ już w SEPTUAGINCIE słowo hebrajskie reem (oznaczające bawołu) przetłumaczono jako ‘jednorożec’. Wizerunek jednorożca staje się powszechny w kultowej sztuce żydowskiej na terenach Europy Wschodniej od XVIII wieku. Spotykamy go na macewach, w polichromiach synagog, iluminowanych manuskryptach hebrajskich. Nie jest to symbol jednoznaczny. Może oznaczać człowieka sprawiedliwego, być znakiem zbawienia (Ps 75, 11; 92, 11), wyrażać moc zbawczą i opiekuńczą nad narodem wybranym (Lb 23, 22), w układzie z Lwem i Drzewem Życia może symbolizować potęgę odbudowanego i zjednoczonego w czasach mesjańskich królestwa Dawidowego lub być godłem Efraima (Pwt 33, 17) [szerzej o tym, Borzymińska, Żebrowski 2003, 667].

Podobną funkcję w antroponomii żydowskiej pełnią inne nazwiska odzwierzęce, jak np. nawiązujące do Efraima i Józefa (Pwt 33, 16-17): genetycznie hebrajskie – *Szor*, niemieckie nazwisko *Ochs*, *Oks*, *Oksen*, *Oksenhorn*, czy *Gejsen* i słowiańskie *Wół*, *Koza*, *Koziół*, *Kozica*; oraz pochodne od nazw poszczególnych gatunków ryb, jako nazwiska nawiązujące do Efraima. Ryba (hebr. dag, jid. fisz) w kulturze żydowskiej jest nie tylko odniesieniem do Efraima – rybaka. Ryby były także symbolem plemienia Neftalego. Ryba jest również symbolem miesiąca Adar, stąd jej obecność na przedmiotach rytualnych używanych podczas święta Purim (por. np. talerze purimowe), które przypada w tym właśnie miesiącu. Według tradycji talmudycznej ryba jest także symbolem płodności i nieśmiertelności. Mistycy żydowscy uważali, że w czasie szabatu następuje połączenie boskich pierwiastków: męskich i żeńskich, w wyniku czego są kreowane dusze sprawiedliwych. Jedność była namiastką przyszłej wiecznej harmonii świata boskiego, bez której nie mogło zaistnieć zbawienie i odkupienie Izraela. Z rybami wiążą się nadzieje mesjańskie. Według niektórych

uczonych nadejście ery mesjańskiej miało nastąpić w momencie koniunkcji Saturna z Jupiterem w gwiazdozbiornie Ryb. Ryby są szeroko wykorzystywane w sztuce kultowej. Pod postacią ryby przedstawiano mitycznego potwora Lewiatana, którego mięso sprawiedliwi będą spożywać na uczcie mesjańskiej. Wizerunki ryb spotykamy na macewach. Zazwyczaj miało to związek ze śmiercią zmarłego w miesiącu Adar lub w szabat. Przy połączeniu ze znakiem wody (w tradycji żydowskiej symbolizuje *TORÉ*, zob. wyżej) ryby symbolizują ludzi sprawiedliwych, którzy czerpiąc z jej „źródeł zbawienia” (Iz 12, 2-3), zapewniają sobie życie wieczne. Trzy ryby splecione w kole pojawiają się w polichromiach XVII-wiecznych synagog, co może symbolizować Przyszły Świat. Wizerunek dwóch ryb wybijano na dnie miedzianych naczyń, służących do rytualnego obmywania rąk [Borzymińska, Żebrowski 2003, 455]. Wartość liczbową hebr. słowa *dağ* odpowiadała liczbie 7, co łączono z szabatem (siódmy dzień tygodnia). Dlatego była głównym daniem szabatu. Kuchnię żydowską cechuje duża różnorodność ryb. Ryby stanowią integralną część wieczornego posiłku w święto *Rosz Haszana* [Krekulová 1999, 40]. W antroponomii Żydów białostockich częstym nazwiskiem jest nie tylko nawiązujące do ogólnego pojęcia hebrajskie *Dajg*, słowiańskie *Ryba* i *Riba*, jidyjskie *Fisz* i *Fysz*, a zapewne i szereg form pochodnych – słowiańskie: *Rybacki*, *Rybak*, *Rybczak*, *Rybowicz*, *Rybowski*, *Rybicz*, *Rybic*, *Rybiński*, *Rybicki*, *Rybienska*, *Rybka*, *Rybkiewicz*, *Rybkowicz*, *Rybnicki*, *Rybakiewicz*, *Rybakowski*, *Ryber*, *Rybolowski* i jidyjskie: *Fiszek*, *Fiszel*, *Fiszeles*, *Fiszelewicz*, *Fiszelzon*, *Fiszeo*, *Fiszler*, *Fiszker*, *Fiszman*, *Firzman* i *Fyszman*, *Fiszner*, *Fiszler*, *Fiszlerman*, *Fiszerman*, *Fiszlerów*, *Fiszlerowicz*, *Fiszlerowski*, *Fiszyls*. Są też nazwiska utworzone na bazie nazw poszczególnych gatunków ryb: *Karp*, *Szczupak*, *Leszcz*, *Laszcz*, *Lesz*, *Lasz*, *Lin*, *Śledź* i *Hering/Geryng* itd. oraz pochodne: *Karpowicz*, *Karpik*, *Karpiak*, *Karpman*, *Karper*, *Karpen*, *Karpiak*, *Karpiak*, *Leszczewicz*, *Leszczyk*, *Linik*, *Linski*, *Linowicz*, *Śledziejewicz*, *Śledzik*, *Ślidyk*, *Szczupacki*, *Szczupakowicz*, *Szczupakiewicz*. Należy przy tym pamiętać, że wszystkie wymienione tu nazwiska nie muszą mieć charakteru metaforycznego, lecz zupełnie zwyczajny: mogą wskazywać na wykonywany zawód lub miejsce pochodzenia, są bowiem zarówno w Polsce, jak i krajach Europy Wschodniej liczne nazwy miejscowe oparte na apelatywach związanych z rybą i różnymi jej gatunkami.

W symbolice żydowskiej ważne miejsce zajmują również ptaki. Gołąb, gołąbica (hebr. *jona*, jid. *toj*b z niem. *Taube*) jest symbolem narodu izraelskiego. Nawiązuje do metafor biblijnych (Ps 68, 14; 74, 19; Pnp 1, 15) oraz charakterystycznych cech ptaka, takich jak wierność partnerowi, cnotliwość, bezbronność. Spośród wielu gatunków ptaków jedynie synogarlice i gołębie składano w ofierze w Świątyni Jerozolimskiej (Kpł 1, 2, 1, 10, 1, 14). Wychodzący z niewoli egipskiej naród izraelski był przyrównywany do stada gołębi w modlitwach odmawianych podczas święta *Pesach*. Według proroka Izajasza naród wybrany powróci do swych dawnych domostw „jak gołębie do okien swego gołębnika” (Iz 60, 9). Gołębie często są spotykane na nagrobkach

żydowskich, zwłaszcza kobiecych i małżeńskich, jako symbol zgody, pokoju, miłości i wierności małżeńskiej. Występujące wśród antroponimii białostoczan nazwiska słowiańskie: *Goląb, Goląbek, Golub* i jidyjskie: *Taub, Tauber, Taubkes, Taubman* potwierdzają przywiązanie Żydów białostockich do swojej tradycji.

Obok gołębia często spotykamy w nazwiskach żydowskich orła, sokoła, wróbla, jaskółkę, jastrzębia. Orzeł, zgodnie z licznymi metaforami biblijnymi (Wj 19, 4; Pwt 32, 11), uosabia opiekę Bożą nad narodem żydowskim (Ps 17, 8; 57, 2; 61, 5; 91, 4). Wizerunek jego zdobi wiele przedmiotów kultowych (świeczniki, korony na *TORĘ*), występuje na nagrobkach oraz w synagogach. Dwugłowy orzeł heraldyczny symbolizował żydowską lojalność wobec władz, z drugiej strony mógł symbolizować Boga miłosiernego, ale i karzącego zarazem. W kontekście cytatu z *PIRKEJ AWOT* [5, 20] (zob. wyżej) orzeł oznacza lekkość, jaka powinna cechować człowieka, pragnącego wypełniać wolę Bożą [Borzymińska, Żebrowski 2003, II: 274]. Porównanie do orła występujące u proroka Izajasza (Iz 40, 31) zwraca uwagę na siłę, jaką otrzymuje od Boga człowiek, który mu całkowicie zaufa. Orzeł łączy się z postaciami Mojżesza i Aarona [Guggenheimer 1996, 6]. W białostockiej antroponimii wystąpiły nazwiska jidyjsko-niemieckie *Adler* i *Adlersztejn*, które mogą nawiązywać do symboliki orła. Brak natomiast pewności co do etymologii i semantyki nazwisk słowiańskich i hybrydalnych: *Orler, Orlański, Orliński, Orłowski, Orłowicz*, ponieważ mogły one powstać na bazie nazw miejscowych: *Orla, Orlanka, Orlin, Orlino, Orłowo, Orłowicze*, które licznie występują na badanym terenie. Nie wyklucza to jednak ich asocjacyjnego charakteru.

Sokół (hebr. baz, niem. Falk) łączy się z imionami: *Jehoszua, Jonatan, Szraga* i *Szelomo* [Guggenheimer 1996, 138], zaś wróbel nawiązuje do imienia żony Mojżesza *Sipporah* ‘samica wróbla’ (Wj 2, 21). Oba ptaki znalazły swe miejsce w antroponimii białostoczan i są reprezentowane przez nazwiska: *Baz, Falk* i *Sokoł* oraz *Szperling, Worobiej* i *Wróbel*. Wśród nazwisk opartych na nazwach ptaków w materiale białostockim, poza ogólnymi nazwami *Fogel* i *Ptak*, wystąpiły ponadto: *Ceranko, Fink, Genz, Gęś, Gęsiak, Gąsior, Gusiaczko, Jaskółka, Jastreb, Jastrząb, Kaczka, Kania, Karzun, Kos, Kulik, Lerech, Nachtigal, Szpak, Szwalbe, Solowiej* i *Solowiejczyk, Soroka*.

Nazwisk emblematicznych nie należy łączyć wyłącznie z emblematem zwierzęcym. Podobną funkcję pełnią również nazwy osobowe pochodne od nazw kolorów lub kamieni szlachetnych. Także ich metaforyka ma korzenie biblijne. Kamienie szlachetne symbolizują 12 fundamentalnych podstaw Izraela na napierśnikach wyższego duchowieństwa (Wj 28, 17-20). W ten sposób nazwisko *Jaspe* może nawiązywać do rodu Beniamina, ponieważ symbolem jego był jaspis. Kamień rubin symbolizował Reubena, a więc nazwisko *Rubin* jest aluzją do tego faktu, zaś szafir – kamień Issachara motywował pojawienie się nazwisk *Safir, Sapir, Sapiro, Szapir, Szafir* i innych wariantów oraz compositów: *Blaustein, Modrykamień*. Symbol Dana – opal znajduje potwierdzenie w nazwisku *Lejszem*. Symbolem rodu Aszera był bursztyn,

stąd mamy w materiale białostockim nazwiska: *Bernstein, Bursztyn, Bursztejn*. Dlatego nie powinny dziwić występujące w materiale białostockim pozostałe nazwiska tego typu: *Diamant i Jahalom, Jaglam, Jaglom*, ponieważ kamieniem rodu Zebulona i Neftalego był diament [Guggenheimer 1996, 114].

Podobny wydźwięk mogą mieć również nazwiska pochodne od nazw kolorów, bowiem odpowiadając barwom znamion rodów stają się emblematami tych rodów. Według BIBLI kamieniem Reubena jest rubin, zaś jego barwa – czerwień. Znajduje to potwierdzenie w nazwisku *Rot* i pochodnych: *Rejtbort, Rojtbart i Rotbart, Rojtborg i Rotberg, Roten, Rotert, Rojtgart i Rotgart, Rojtholc, Rotgarten, Rothaus, Rotsztejn, Rotszuld, Rotsztejn i Rojtsztejn*, oraz *Geremaizo, Geremajze*. Słowiański akcent zaznaczają w tej grupie jedynie nazwiska *Rud, Rudy* oraz *Cirwin i Czerwoniec*, ale łączyć je należy raczej z funkcją charakteryzującą wygląd zewnętrzny człowieka niż nawiązaniem do określonego symbolu. Ulubionym kolorem Simeona jest zieleń, stąd nazwiska *Grin, Gryn* i pochodne: *Grinbaum, Grinberg, Grinfeld, Gringauz, Grinszpan, Grinsztejn, Grincejg, Grunglas, Gryngras, Grynham*. Kolor biały symbolizuje więc z rodem Zebulona, co wyraża się w odnotowanych już w drugiej połowie XIX wieku nazwiskach: *Wais, Waisberg, Weisman, Weistein* oraz *Biały/Bieły* i inne. Kolor Józefa i Beniamina – czern znajduje potwierdzenie w szeregu nazwisk białostoczan: *Czarny, Czerny, Czarnes, Czarnezi, Czernia, Czernow* oraz *Szwarc, Szwarcberg, Szwarcbrod, Szwarcbuch, Szwarcenberg, Szwarcman, Szwarczschejn, Szwarcbort, Szwarcbrejt i Szwarcbrun*. Kolor szary przyporządkowany został Gadowi, zaś żółty wskazuje na ród Dana. Dlatego jidyjskie nazwiska Żydów białostockich: *Gel, Gelber, Gelbor, Gelbard, Gelbart, Gelbort, Gelbarg, Gelberg, Gelberholc, Gelblum, Gelbsztejn* i słowiańskie: *Zelty, Zolty, Żółty* oraz pochodne od nich *Żóltak* mogą nawiązywać do rodu Dana, zaś *Grejsman* oraz *Siwi, Siwek, Siwowicz* wskazywać na więź z rodem Gada, chociaż nazwa koloru szarości może być wykorzystywana przy charakterystyce wyglądu zewnętrznego człowieka ze względu na barwę jego włosów. W najstarszych źródłach z XIX wieku występują nazwiska oparte na barwie niebieskiej. Kolor jasnoniebieski, błękitny wiąże się z Jehudą, zaś ciemnoniebieski z Issacharem, ponieważ takie barwy miały chorągwie ich rodów (Lb 2, 6). Symboliczna barwa Jehudy stała się z czasem kolorem ogólnonarodowym. Taką symboliczną wymowę mogą posiadać najwcześniej odnotowane w Białymstoku nazwiska jidyjskie: *Bloer, Błofarb, Błosztejn, Błosztern(ow), Błosztift* oraz słowiańskie *Lazur i Niebieski*.

Wyjątkowa obfitość antropimów ‘drzewnych’ i ‘kwiatowych’ dowodzi, że nie jest to zjawisko przypadkowe. Dokładniejsza analiza pokazuje, że nazwiska oparte na nazwach roślin pełnią, podobnie jak emblemat zwierzęcy, funkcję symboliczną. Całe bogactwo symboli i odwołań do świata roślinnego znajdziemy w wykładzie Maharala na Szabat Hagadol wyłożonym w Pradze w 1588 roku: „Trzeciego dnia stworzył trawę i drzewa, i dowiadujemy się, że trawa i drzewa chwalą Świętego Jedynego, jak jest napisane: Twoje ścieżki pokryte są trawą (...) wykrzykują radośnie

i śpiewają chwałę”. Kiedy Jisrael był w Egipcie, wzięli wiązkę gałązek (trawy), zanurzyli ją w krwi ofiary pesachowej i pomazali nią odrzwia i nadproże. W ten sposób nawet trawa chwali Haszem” [HAGADA NA PESACH 2002, 1]. Małe rzeczy, takie jak kwiaty, zioła, kryształy, płatki śniegu, z powodu swej prostoty, często odzwierciedlają Boskie piękno w najbardziej uderzający i bezpośredni sposób. Ten wdzięk, którym Haszem obdarzył swoje stworzenia, czyni je tak atrakcyjnymi i pociągającymi, ale człowiekowi zakazane jest czerpanie przyjemności ze stworzonych rzeczy bez wypowiedzianego uprzednio odpowiedniego błogosławieństwa [tamże, 2].

Nazwiska motywowane apelatywami krzew i drzewo oraz pochodne od nazw różnych gatunków drzew liściastych, iglastych jak również i owocowych po raz kolejny zmuszają do sięgnięcia do symboliki biblijnej. Kiedy Mojżesz pasł owce swego teścia i przyszedł do góry Bożej Horeb, „...ukazał mu się Anioł Pański w płomieniu ognia, ze środka krzewu...” (Wj 3, 2). Opisowe określenie Jahwe znajdziemy później w KSIĘDZE POWTÓRZONEGO PRAWA: „...przez bogactwo z ziemi i plonów, łaska *Mieszkańca Krzaku...*” (Pwt 33, 16). Do tej symboliki mogą nawiązywać białostockie nazwiska: *Kust*, *Sztok* i pochodne: *Kustan*, *Kustin*, *Kustman*, *Kuston*, *Kustow*, *Kustyn* i inne.

W BIBLIJ natrafiamy na Drzewo Mądrości, Drzewo Życia, Drzewo Jessego. Motyw drzewa rozwijany był w kulturze ludów Wschodu, odnajdujemy go w folklorze, apokryfach, midraszach¹. W antroponomii istotne znaczenie, jak się wydaje, pełni jednak nawiązanie do ‘drzewa Jessego’. W sferze nadziei mesjańskich fundamentalną rolę odegrało prococtwo Izajasza, w którym zapowiedział on przyjsie Mesjasza, Króla sprawiedliwego jako „*różdżki z pnia Jessego*”; por. fragment tekstu biblijnego: „I wyrosnie różdżka z pnia Jessego, wypuści się odrośl z jego *korzeni*” (Iz 11, 1), i dalej: „*Korzeń Jessego* stać będzie na znak narodów” (Iz 11, 10). W żydowskim systemie antropomicznym drzewo i jego poszczególne elementy (gałąź, liść, korzeń, pień) stają się symbolem nawiązania do określonego rodu, plemienia, szczepu. Służą, zwłaszcza w antroponomii jidyjskiej powstałej na bazie języka niemieckiego, jako element strukturalny do tworzenia compositów o charakterze przynależnościowym. Trudno je jednak zaliczyć do typowych patronimów występujących w systemach innych narodów, ponieważ służąc do określania więzi rodowej mają jednocześnie charakter metaforyczny i nawiązują do wydarzeń biblijnych. Warto zwrócić uwagę również na inny aspekt symboliki roślinnej. W BIBLIJ drzewa (np. palma, figowiec) symbolizowały płodność, bogactwo, dobrobyt, piękno. Dlatego licznie występujące w materiale białostockim nazwiska powstałe na bazie różnych gatunków drzew, krzewów, gałęzi, kwiatostanów, korzeni, nazw skupisk drzewnych mogą kryć w sobie pragnienie płodności nieodzownej do przetrwania w niesprzyjających warunkach, wyrażać tęsknotę za pięknem, bogactwem, dobro-

1 Borzymińska, Żebrowski [2003: 348-350] zwracają uwagę przede wszystkim na Drzewo Mądrości i Drzewo Życia.

bytem; por. nazwy osobowe Żydów białostockich: *Baum* i słowiańskie *Drzewko* oraz *Blat*, *Berenbaum*, *Cewjbaum*, *Elbaum* ('drzewo oliwne'), *Fejgenbaum*, *Kacenenbaum*, *Korenbaum*, *Kornbaum*, *Mandelbaum*, *Bez*, *Birenbaum*, *Birenshtok*, *Dąbczak*, *Dub*, *Jablonka*, *Jalowiec*, *Kerszenbaum*, *Nusbaum*, *Olcha*, *Olchin*, *Olsza*, *Taksen*, *Tejtelbaum*, *Tenenbaum*, *Werbin*, *Wierzba*, *Wierzbowicz*. W białostockich nazwiskach komponowanych, opartych na genetycznie niemieckiej bazie leksykalnej natrafiamy też na złożenia z elementem **Wald-** ('las'): *Waldbaum*, *Waldman*. W tym wypadku **Wald-** może być użyte w znaczeniu 'zbiór drzew rodowych' tj. oznaczać cały naród żydowski. Do tej symboliki zapewne nawiązuje też nazwisko *Walder*, chociaż można je również łączyć z toponimią niemiecką. W podobny sposób należy odbierać wyjaśnienie wypowiedzi talmudycznej: „Król Maszijach najpierw zbierze Jisraela i przywróci mu jedność” odnoszący się do pierwszego rozdziału TRAKTATU PESACHIM (5a), w którym czytamy: „...W pierwszym dniu weźmiecie sobie owoc ze szlachetnych drzew, gałązki palmowe, gałązki z drzew rozłożystych i z wierzby znad potoku” [WAJIKRA 23, 40; zob. HAGADA... 2002, 17].

Symboliczną funkcję pełnią w BIBLIII owoce i korzenie. Symbolem miłości i płodności była mandragora (Pnp 7, 14). Kobiety jadły jej owoce, aby przyciągnąć ku sobie uczucie swych mężów. Symbolika owoców, warzyw i ich poszczególnych części, takich np. jak korzenie czy liście znajduje odbicie w świątecznych potrawach Żydów. Zwróćmy uwagę na poszczególne składniki charosetu. Wybierano do niego owoce, „do których zostały przyrównane Dzieci Izraela” (Kicur Szulchan Aruch). Wybór jabłek związany jest z werselem: „Pod jabłonią cię obudziłem” [Szir Haszirim 8, 5], który rabini tłumaczą jako przypomnienie żydowskich kobiet, które w tajemnicy chodziły rodzić w cień jabłoni, zapewniając przez to trwałość żydowskiego narodu, mimo zbrodniczych dekretów faraona. Figi są zalecane na podstawie wersetu: „Gdy zielone figi dojrzeją na drzewach figowych” [Szir Haszirim 2, 13], w którym midrasz widzi aluzję do kosza pierwszych owoców, przynieszonego corocznie w święto Szawuot do Świątyni. Z podobnego powodu halacha zaleca daktyle, granaty oraz cynamon i imbir, które nie powinny być za bardzo rozdrobnione, bo mają przypominać o słomie, której Żydzi używali do wyrobu cegieł [HAGADA NA PESACH 2002, 171]. Wyrazem pragnienia miłości, płodności i dobrobytu oraz nawiązaniem do symboliki owocowej i drzewnej są zapewne nazwiska Żydów białostockich: *Cytryn*, *Gruszka*, *Jabko*, *Limon*, *Śliwka*, *Wisznia* i inne.

Halacha zaleca również używanie orzechów, ze względu na werset: „W ogród orzechowy wstąpiłem” [SZIR HASZIRIM 6, 11], który midrasz tłumaczy na wiele sposobów jako symbol Izraela – np., tak jak orzech, który upadnie w błoto, wystarczy otrzeć z brudu i skorupka natychmiast jest czysta i błyszcząca, a środek wciąż tak samo nadaje się do jedzenia, tak i Izrael, nawet gdy zanurzy się w grzech i nieczystość, wystarczy, że dokona teszuwy (skruchy) w dzień Jom Kipur, a zostaje mu wybaczone i przywrócony będzie do chwały [tamże, 171]. W białostockich nazwi-

skach Żydów: *Oreszko* i *Orzechowski* można dopatrywać się nie tylko związku z podstawami toponimicznymi, chociaż jest to bardzo prawdopodobne na tym terenie, ale również odbicia w nich aspektów kulturowych. Natomiast jidyjskie nazwisko *Nusbaum* aspekt kulturowy odzwierciedla już z większą wyrazistością. W żydowskiej tradycji mistycznej orzech symbolizuje cztery możliwości egzegezy TORY. Żeby wyluskać jądro orzecha musimy zdjąć wszystkie osłaniające je warstwy. Podobnie jest z rozpoznawaniem różnych znaczeń TORY. Człowiek pragnący dotrzeć do jej najważniejszej mistycznej warstwy (hebr. *sod*) musi najpierw poznać jej dosłowną treść (peszat), alegoryczną (remesz) i talmudyczną lub hagadyczną interpretację (derasz) [Borzymińska, Żebrowski 2003, 794]. Tę ideę odzwierciedlają białostockie nazwiska: *Sod* i *Deresz*. Ale już w SŁOWNIKU A. Beidera [2008] znajdziemy trzy określenia ukryte w nazwiskach: *Sod*, *Remez* i *Remezow* oraz *Deres* i *Deresz*, chociaż autor SŁOWNIKA² nie wskazuje na ukryte w nich symboliczne asocjacje (wiąże je z apelatywem *sad*, toponimem *Remazy* i maścią konia). Semantycznie z jądrem orzecha łączy się również nazwisko *Jadrysz* (ros. ядро, ядрышко).

Ścisłego związku z metaforą biblijną należy doszukiwać się również w licznie występujących w materiale białostockim nazwiskach związanych z uprawą winnej latorośli i produkcją wina, które było również symbolem miłości. Wino i winnica w ujęciu ksiąg prorockich przypominały Boga i naród wybrany. Wino pełniło funkcję dodatkowej ofiary z napojów. Było postrzegane nie tylko jako środek rozweselający człowieka, ale też i jako lek oraz dar Boga i znak jego błogosławieństwa. Wino pełniło funkcje znaku mesjańskiego zbawienia, było napojem uczy mesjańskiej. Czerwone jak krew stawało się symbolem życia. Wino często jest przedmiotem porównań, symbolem najczęściej przywoływanym w psalmach, por.: „Stół dla mnie zastawisz wobec mych przeciwników; namaszczasz mi głowę olejkami; mój kielich jest przeobfity” (Ps 23, 5), gdzie opieka Boża jest symbolicznie przedstawiona jako uczta wydana przez Boga dla ludzi sprawiedliwych. Pomimo wielu zagrożeń, jakie niesło spożywanie nadmiernych ilości wina, pozostawało ono częścią wielu ceremonii w kulturze żydowskiej. Wino w połączeniu ze specjalną modlitwą rozpoczynało i kończyło szabat oraz wszystkie ważniejsze święta, niezbędne było podczas obrzezania, zaślubin i śmierci. Jako składnik uczy sederowej przypominało zarówno o krwi Żydów, jak i o krwi egipskich pierworodnych, która została przelana podczas ostatniej plagi, a także i o winie rozlewanej na ołtarzu w Świątyni, której zniszczenie oplakują [HAGADA NA PESACH 2002, 171]. Obfitość nazwisk związanych z winem, winnicą i winoroślą należy łączyć z bogatą symboliką wina, winnicy i winorośli, por. licznie występujące w antroponimii żydowskiej białostoczan nazwiska: *Herliger*, *Wajnberg*, *Wajngard*, *Wajnrach*, *Wajnraub*, *Winograd* i inne.

2 *A Dictionary of Jewish Surnames from the Russian Empire.*

Wiele nazwisk Żydów białostockich jest opartych na apelatywach złoto i srebro, co również ma wydźwięk metaforyczny. Złoto, srebro i brąz to nie tylko symbol bogactwa i dobrobytu. Te metale szlachetne wchodziły w skład darów przeznaczonych na budowę przybytku (Wj 25, 3), były podstawą wielu porównań i metafor. Nawiązują do aniołów. Srebro przedstawione jest jako atrybut Archaniola Michała, „księcia” aniołów, obrońcy i opiekuna Żydów, stojącego po prawej stronie Tronu Bożego i zanoszącego modlitwy do Stwórcy oraz przynoszącego ludziom Jego objawienia, natomiast złoto jest ekwiwalentem archaniola Gabriela, który według tradycji żydowskiej zajmuje najwyższe miejsce w hierarchii aniołów [w Zohar II, 67; 147a; Guggenheimer 1996, 426]. W arce cheruby miały być wykute ze złota i umieszczone na obu końcach przebłagalni (Wj 25, 18-20). Aniolowie, jako orędownicy spraw Izraela u Boga zajmowali ważne miejsce w kulturze żydowskiej i zapewne stąd w białostockich źródłach mamy wyjątkową obfitość nazwisk opartych na apelatywach srebro i złoto, por. jidyjskie: *Gold, Golda, Golde, Zilber, Zylber* i pochodne *Goldas, Goldbart, Goldbejn, Goldberg...*, *Silberblat, Zilberfenig, Silberman* i inne oraz słowiańskie: *Zlatko, Zlotko, Zlotkiewicz* i inne.

Zwraca uwagę liczna grupa nazwisk opartych na apelatywach: *kamień* (hebr. ewen, w niem. Stein, w jid. sztejn), *skala* (hebr. sela, niem. Fels, Gestein) oraz *góra* (hebr. har, niem. Berg). W kulturze żydowskiej niewątpliwie centralne miejsce zajmuje Kamień Fundamentu (Podstawy), w hebr. *Ewen Sztija*. Termin ten używany przez tanaitów oznacza ‘kamień, z którego wysnuty został świat’ lub ‘kamień węgielny (świata)’. Stosowanie takiej terminologii wynikało z przekonania, że stworzenie świata rozpoczęło się od znajdującego się w jego centrum kamienia, który miał spoczywać na górze Moria, w najświętszym miejscu w Świątyni Jerozolimskiej. Na nim spoczywała Arka Przymierza. Arcykapłan wchodząc w dniu Jom Kipur do owego miejsca na *Ewen Sztija* stawiał naczynie z tłącym się kadzidłem. Według Miszny *Ewen Sztija* został przeniesiony na górę Moria w czasie budowy Świątyni, a początek dzieła stworzenia miał miejsce na górze Syjon. W midraszach opowiada się, że wszystkie podziemne źródła biorą swój początek właśnie pod tym kamieniem [Borzymińska, Żebrowski 2003, 408]. Na kamieniu *Ewen Sztija* miał spać Jakub, kiedy przyśniła mu się drabina sięgająca nieba. Na tym kamieniu miała zostać wzniesiona Świątynia (Rdz 28, 11-22). Nie budzi zdziwienia obecność w materiale antroponimicznym Żydów białostockich takich nazwisk jak hebrajskie – *Ewen*, słowiańskie – *Kamień* oraz jidyjskie – *Sztejn* i pochodne od nich lub composita, zawierające w swej strukturze ten element: *Ewand, Ewensapir, Kamieniecki, Kamienke, Kamienowicz, Kamieńczyk, Kamieniew, Sztejner, Sztejnberg, Sztejnfeld, Sztejngart, Sztejnkranc, Sztejnman, Sztejnsapir, Sztejnszmidt, Adlersztejn, Baumsztejn*.

Podobnie silne osadzenie w kulturze narodu mają nazwiska semantycznie związane ze skalą i górą. I nie ma w tym nic dziwnego. W górzystej krainie góra zawsze będzie pełniła ważną funkcję. *Skala* (hebr. sela, niem. Fels, jid. felz) często przewija

się w PSALMACH jako metafora odnosząca się do Stwórcy. Bóg jest skałą i twierdzą Izraela (Ps 18, 32; 19, 15; 28, 1; 31, 4), miejscem jego niezawodnego schronienia (Ps 18, 3). W materiale antroponimicznym białostoczan z tą symboliką może być związane genetycznie polskie nazwisko *Głaz* oraz jidyjskie *Felzensztejn*, którego wymowa ze względu na połączenie dwu elementów symbolicznych jest wyjątkowo silna. Antroponimia Żydów polskich zgromadzona w SŁOWNIKU A. Beidera³ [1996, 162, 390] zawiera w swoim zasobie ich znacznie więcej: niemieckie *Fels* i jidyjskie *Felz* oraz słowiańskie *Skal*, *Skala* i *Skalk*. Symbolika skały ściśle łączy się z symboliką góry. Góra zawsze przybliżała do Boga, na niej najczęściej dochodziło do bezpośredniego kontaktu człowieka ze Stwórcą, „Wołam swym głosem do Pana, On odpowiada ze swej świętej góry” (Ps 3, 5). Na świętej górze znajduje się przybytek Pana (Ps 15, 1). W kulturze żydowskiej z górą związane są najważniejsze wydarzenia w dziejach narodu. Po potopie arka Noego osiadła na górze Ararat (Rdz 8, 4). Z górą wiąże się też centralne wydarzenie w procesie przekształcania się grupy plemion w naród, jakim było zawarcie Przymierza z Bogiem (hebr. *Brit*, jid. *Bris*, łac. *Testamentum*). Przedmiotem umowy między Stwórcą a ludzkością było zachowanie porządku, pokoju. Pierwsze Przymierze miało charakter powszechny, znakiem tego przymierza była tęcza (Rdz 9, 1-17). Drugie Przymierze Stwórca zawarł z Abrahamem i jego potomstwem, zaś świadectwem tego Przymierza stało się obrzezanie (Rdz 17, 2-14). Trzecie Przymierze zostało zawarte przez Boga na górze Synaj z Izraelitami reprezentowanymi przez Mojżesza po wyjściu z Egiptu (Wj 24, 7-8). Znakami tego Przymierza były ofiary i zorganizowany kult oraz przestrzeganie Prawa i kamienne Tablice Dziesięciorga Przykazań, które Mojżesz otrzymał od Boga na górze Synaj (Wj 24, 12-18). Na górze Moria Abraham składał ofiarę (Rdz 22, 1-19), ze szczytu góry Nebo Mojżesz oglądał Ziemię Obiecaną, tam też umarł (Pwt 34, 1-7). Także Aaron, brat Mojżesza i Miriam (Lb 26, 59), protoplasta rodu kapłańskiego, zakończył swój żywot na górze Hor (Lb 20, 22-29). To na górze Moria stanął najważniejszy i zarazem jedyny ośrodek kultu ofiarnego w starożytnym Izraelu [Borzymińska, Żebrowski 2003, 677]. Powszechnie znana też jest nazwa góry Syjon (hebr. *cijjon* ‘twierdza na skale’). Mianem tym określano dawne umocnienie kananejskiej Jerozolimy, położone na skalnym wzniesieniu pomiędzy Cedronem a Tyropeonem [Tronina 2009, 244]; por.: „Dawid jednak zdobył twierdzę Syjon, to jest Miasto Dawidowe” (2 Sm 5, 7); „...z Jeruzalem wyjdzie Reszta, i z góry Syjon garstka ocalałych” (2 Krl 19, 31). Z Syjonu przyjdzie zbawienie Izraela (Ps 14, 7). Z czasem nazwa Syjon objęła cały obszar Świątyni i całej Jerozolimy, „Panie, okaż Syjonowi łaskę w Twej dobroci, odbuduj mury Jerozolimy” (Ps 51, 20). Nazwiska z elementem ‘góra’ są wyjątkowo liczne w antroponimii białostockiej. Nie zawsze należy w nich dopatrywać się aluzyjności, nawiązań do symboliki biblijnej, niektóre bowiem nazwy motywowane są nazewnictwem topograficznym,

3 *A Dictionary of Jewish Surnames from the Kingdom of Poland.*

niemniej jednak liczne spośród antroponimów opartych na apelatywie 'góra' posiadają wydźwięk metaforyczny, na co dodatkowo wskazują dość często też inne elementy związane z symboliką narodową, jak np. kamienie szlachetne, barwy, metale szlachetne itp.; por.: *Adalberg, Ajzenberg, Ardenberg, Becherberg, Gelberg, Goldberg, Grinberg, Ejdelberg, Szwarberg, Szejnberg, Tugenberg, Zilberberg, Waldberg, Wejnberg, Wejsberg*.

Łączenie elementów metaforyki „kwiatowej”, „leśnej” czy też „drzewnej” z teologiczną „zdaje się wskazywać na świadomość szczególnej więzi pomiędzy narodem wybranym a Bogiem Izraela: Bóg jest kamieniem węgielnym dla swego ludu, który z kolei wyrasta jak drzewo lub kwiat z gleby religii objawionej” [Tronina 1999, 317]. Zapewne taki sens mają nazwiska białostoczan zawierające w swej strukturze elementy drzewne i kwiatowe w połączeniu z symbolami Boga: kamień, skała, góra; por.: *Blumberg, Blumszejn, Lilenszejn, Rozenberg, Rozenszejn* i inne. Takie przesłanie mogą też mieć nazwiska z elementami *-feld* 'pole', *-garten* 'ogród', *-tal* 'dolina', *-kranc* 'wieniec, korona': *Blumenfeld, Blumenkranc, Blumental, Lelental, Rozenfeld, Rozengarten, Rozenkranc, Rozental* i *Talroze* i inne.

Jawny lub ukryty sens religijny mają nazwy teoforyczne z elementem *Gott* 'Bóg'. Nazwiska takie bądź tworzone na wzór teoforycznych imion biblijnych, bądź je kalkowano. W materiale białostockim do nazwisk tego typu można odnieść antroponimy: *Gotbeter, Gotczik, Gotfrid, Gotkin, Gotkliffe, Gotlib, Gotman, Gotszejn*. Z nazw utworzonych na słowiańskim materiale leksykalnym należy wymienić nazwy: *Bogdan* i *Bogdanowski, Bogolubow, Bogomilski, Boguszewski*. Nie można wykluczyć, że przynajmniej niektóre z tych nazw powstały na bazie toponimów, lekсыki apelatywnej lub imion. Taka motywacja z pewnością nie przeszkadzała Żydom w wyrażaniu uczuć religijnych. Wskazując na miejsce pochodzenia sprzyjała ukrywaniu właściwego sensu nazwisk w okresach prześladowań i pogromów, ponieważ nazwisko nie wyróżniało Żydów wśród ludności chrześcijańskiej. Z tego powodu interesującą grupę tworzą nazwiska *Arn, Arndt, Arnfeld* i inne, które mogą etymologicznie łączyć się zarówno z imieniem biblijnym *Aron*, jak i niemieckim imieniem *Arnold*, mogą też nawiązywać bezpośrednio do Arki Przymierza. Taki sens mogą też mieć imiona z elementem *Gut-*, który wprawdzie może pochodzić od apelatywu niemieckiego *Gut* 'dobro, wartość', ale może też ukrywać nazwę *Gott* 'Bóg'. Dlatego nazwiska białostoczan: *Gutenberg, Gutermań, Gutfrajnd, Gutlejb, Gutmań* i inne można interpretować jako composita nawiązujące do Boga lub ukryte kalki imion teoforycznych, jak np.: *Gutmań, Gutermań = Gabriel* 'mąż Boży', *Gutlejb = Jedydja* 'umiłowany przez Pana' lub = *Ariel* 'lew Boży'.

W nazewnictwie żydowskim częste są nawiązania do Boga i jego atrybutów sławionych w BIBLIJ hebrajskiej. Jednym z głównych tematów kazań Izajasza jest Świętość Boga (hebr. *qadosz*). W KSIĘDZE EMMANUELA jest ona wymieniana równolegle do Jego Chwały (hebr. *kabod*); por. fragment biblijny: „Święty, Święty,

Święty jest Pan Zastępów. Cała ziemia pełna jest Jego chwały” (Iz 6: 3). Te przymioty Boga znajdują potwierdzenie w nazwiskach Żydów białostockich: *Kabad, Kabat, Kobot, Kobeda, Kowed, Kowejd* oraz *Kadisz, Kadusz, Kadysz*; na bazie tych form podstawowych utworzono kolejne nazwiska: *Kadyszewicz, Kadyszowicz, Kadysiewicz, Kadyszson, Kadyszon, Kadyson, Kadyszson, Kadyski, Kadyszyński*. Nazwisko Kadysz w różnych jego odmiankach graficznych i fonetycznych można też łączyć z modlitwą za zmarłych, tzw. kadisz sierocy (*kadisz jatom*). W kulturze żydowskiej modlitwa za zmarłych ściśle łączy się ze Świętością Boga. Jej pochodzenie wywodzi się z czasów Drugiej Świątyni, pierwotnie odmawiana była na zakończenie nabożeństwa. Treścią kadisz jatom jest nie skarga, lecz uwielbienie Boga i wyznanie Jego chwały [CO KAŻDY 2007, 45]. W formach *Kadisz* i *Kadysz* nazwisko nie tylko wystąpiło w materiale białostockim, lecz i innych miejscowościach Polski [Beider 1996, 233]. Słowiański akcent można odnaleźć w nazwisku odnotowanym w metryce z 1872 roku – *Swientowicz*, które jednak w późniejszych skorowidzach się nie pojawiło oraz *Chwałowski*, chociaż w wypadku tego nazwiska możliwa jest podstawa toponimiczna (por. n. m. Chwałowo – Grodno, Wołkowysk, Nowogródek i inne). Z dniem świątecznym łączą się nazwiska *Gilule* i *Gilulyj*, które w antroponimii białostockiej pojawiły się już w 1866 roku.

Najświętszym przedmiotem kultu był Namiot Spotkania (hebr. *Ohel Moed*), Przybytek (hebr. *Miszkan* = Mieszkanie). Do samej nazwy Namiotu Spotkania mogą nawiązywać nazwiska Żydów białostockich: *Moed, Moued, Moujed* oraz *Miszkin, Miszkowski*, chociaż to ostatnie mogło powstać na bazie toponimu *Misz-kowo* (Witebsk). Według tradycji rabinackiej o *Namiocie Spotkania* mówi PIEŚŃ NAD PIEŚNIAMI w zdaniu: „Lektykę (appirion) uczynił sobie król Salomon z drzew Libanu” (Pnp 3, 9). W materiale antroponimicznym Żydów białostockich aluzją do mistycznej treści tego zdania może być nazwisko *Aperia* i jego warianty: *Aperie, Aperio, Aperyo*. Podobny wydzźwięk może mieć występujące w antroponimii białostoczan nazwisko *Awnet* i pochodne *Awnetwajt, Awnetwant*, nawiązujące do ważnej części stroju arcykapłana – haftowanego pasa (hebr. *abnet*), który będzie także ozdobą Mesjasza [Guggenheimer 1996, 28].

W nazwiskach jest przywoływany także przysły Mesjasz. W antroponimii białostockiej wystąpiły nazwiska: *Messija, Mosjach*, które są zniekształceniami tytułu hebrajskiego *masziach*. Ale nie tylko w tych bezpośrednio nawiązujących do tytułu hebrajskiego formach jest przywoływany Pomazaniec Boży czasów ostatecznych. Antoni Tronina zwraca uwagę, że „Talmud przechował liczne spekulacje na temat imienia przysłego Mesjasza. Będzie się on nazywał *Szilo* (Rdz 49, 10), *Jinnon* (Ps 72, 17), *Chanina* (Jr 16, 13), bądź też *Menachem* (Lam 1, 16). Otóż wszystkie te propozycje, oparte na literalnej egzegezie BIBLI [Cohen 1999, 350], znajdują oddźwięk w nazwiskach Żydów polskich” [Tronina 2006, 635]. W materiale białostockim wystąpiły: *Szylkes* oraz *Szilkiewicz, Szilkowski* i *Szilkowski*, zapewne należy do tej

grupy zaliczyć także nazwisko *Szilcew*, a dalej: *Jenin*, *Chanin* i *Chaninski*, *Menchin* i pochodne: *Menaszewicz*, *Menchelewicz*, *Menchenowicz*, być może także *Mencz*.

Na szczególną uwagę, zdaniem A. Troniny, zasługuje występujące w źródłach białostockich nazwisko *Cemach* oraz utworzona na jego bazie formacja patronimiczna *Cemachowicz*. Ścisły związek tych nazw osobowych z mesjanizmem żydowskim wyjaśnia traktat talmudyczny BERACHOT, gdzie zanotowano kilka dalszych opinii na temat imienia Mesjasza. „R. Jehosua ben Lewi rzekł: Imię jego jest Cemach. R. Judan rzekł: Imię jego jest Menachem. R. Aibu odrzekł: Obydwa one są w istocie jednym, albowiem wartość liczbowa liter tworzących te imiona jest identyczna” [bBer 5a]. Mamy tu wczesną próbkę spekulacji kabalistycznych, w których ważną rolę pełnią wartości liczbowe” [A. Tronina 2006, 635]. W tym miejscu należy wrócić do źródeł biblijnych, ponieważ takie jest pochodzenie pierwszego z tytułów mesjańskich. W dosłownym znaczeniu hebr. termin *cemach* to odrośl, młody pęd. W znaczeniu mesjańskim wystąpił on już w prorocztwie Jeremiasza, który zapowiada w czasie niewoli babilońskiej odrodzenie się upadłej dynastii Dawida: „Oto nadchodzą dni – wyrocznia Pana – kiedy wzbudzę Dawidowi *Odrośl* sprawiedliwą (*cemach caddiq*). Będzie panował jako król, postępując roztropnie, i będzie wykonywał prawo i sprawiedliwość na ziemi” (Jr 23, 5). Zapowiedź nadejścia Mesjasza podejmuje prorok Zachariasz: „Tak mówi Pan Zastępów: Przyjdzie Mąż, a imię jego *Odrośl*. Na miejscu swoim wyrośnie i zbuduje świątynię Pańską. On zbuduje świątynię Pańską i będzie nosił odznaki majestatu. Jako panujący zasiądzie na swoim tronie. Zgoda i jednomyślność połączy obydwóch” (Za 6, 12-13). Antoni Tronina stwierdza, że „podobna interpretacja mesjańska, oparta na łączeniu tekstów biblijnych zawierających termin *cemach*, jest widoczna również w diasporze babilońskiej. Jej wczesny, choć trudny do datowania przykład znajdujemy w babilońskiej wersji modlitwy SZEMONE ESRE (OSIEMNASTU BŁOGOSŁAWIEŃSTW), z ukrytą aluzją do Jr 33, 15 i Ez 29, 21: „Spraw, by *Odrośl* Dawida, Twojego sługi, szybko wyrosła, a jego róg niech się wzniesie z Twoją pomocą! Błogosławiony jesteś Panie, który sprawiłeś wzrost rogu zbawienia” [A. Tronina 2006, 636]. W materiale białostockim, oprócz wymienionych wyżej nazwisk *Cemach* i *Cemachowicz*, wystąpiły polskie kalki: *Galąska*, *Szczep*, *Szczepko*, jak również jidyjskie *Stam* oraz composita z elementem *-cwajg* ‘gałąź, gałązka’: *Grincwajg*, *Rozencwajg*. Wyrażenie tej idei mesjańskiej w nazwiskach Żydów białostockich może wskazywać na jej popularność wśród Żydów Europy Środkowej i Wschodniej. Nazwiska te kryją w sobie tęsknotę za wolnością i marzenia o Mesjaszu z rodu Dawida, który wyprowadzi Izraela z niewoli obcych narodów, jak niegdyś Mojżesz wyprowadził go z niewoli egipskiej.

Dokonując przeglądu nazwisk aluzyjnych należy zwrócić uwagę, że wiele z nich nawiązując do różnych zdarzeń w życiu narodu może posiadać niejednoznaczną symbolikę. Dotyczyć to może np. nazwisk przybranych na cześć znanych przywódców politycznych, kabalistów głoszących określone idee. Ten problem szeroko oma-

wia A. Tronina w artykule pt. NADZIEJE MESJAŃSKIE W NAZWISKACH ŻYDÓW POLSKICH [2006, 631-636], który w dużej mierze oparty jest na materiale białostockim. Artykuł ten jest na tyle ważny w badaniach onomastycznych, że w tym miejscu należy przytoczyć jego najważniejsze fragmenty, dotyczące tej problematyki. Jak stwierdza autor artykułu, wygnanie kabalistów z Hiszpanii spowodowało wzrost oczekiwań na Mesjasza, którego przyście miały poprzedzić „bóle rodzenia”. W Safedzie zaczęły się tworzyć wspólnoty, których celem była realizacja nauk mistycznych w codziennym życiu. Postacią centralną w tym ruchu był rabbi Izaak ben Salomon Luria (1534-1572) potocznie zwany „świętym Ari”: (Ha-) Ari ha-Kadosz hebr. Święty Lew. Ari jest skrótem inicjałów jego imienia: ha-aszkenazi R. Izaak. Drugi przydomek Ariego, Luria, pochodzi od toponimu Lohr (występuje w Bawarii, Badenii i Wirtembergii). Był to jedyny w Safedzie kabalista, który pochodził z Europy Wschodniej [tamże, 632]. Obecność w materiale białostockim nazwisk *Ari* oraz *Luria* i pochodnych mogą wskazywać na związek tych nazw osobowych z postacią Ariego Lurii i wyrażać nadzieje mesjańskie Żydów polskich, por. nazwy osobowe białostoczan: *Ari*, *Ary*, *Aria*, *Arie* i pochodne *Arierman*, *Ariosow*, *Ariowicz* oraz *Lure*, *Luri*, *Lurie*, *Lurij*, *Lurje*, *Lury* i inne.

Kolejną postacią związaną z ruchem kabalistycznym, o którym mówi A. Tronina, był Szabbataj Cwi, młody wyznawca kabaly Ariego, który w 1648 roku w synagodze w Smyrnie wypowiedział publicznie święte imię Boga, jak to czynił niegdyś arcykapłan jerozolimskiej świątyni w dniu Pojednania (Jom Kippur). Wyklęty za bluźnierstwo opuścił Smyrnę i rozpoczął żywot wędrownego nauczyciela. Okrucieństwa wojny trzydziestoletniej stwarzały sprzyjający klimat dla nauk Szabbataja. Środowiska żydowskie uznały w nim Mesjasza, który miał zaprowadzić Izraela do Ziemi Obiecanej. Wielkim wstrząsem dla judaizmu była apostazja Szabbataja, który w obliczu zagrożenia życia przyjął islam. Mimo to śladem jego ogromnego wpływu, jaki wywarł na swoich współczesnych, są nazwiska Żydów polskich i niemieckich [tamże, 632]. W zasobie nazwisk Żydów białostockich znajdziemy takie nazwy jak: *Cewjbaum* oraz *Szabs* i *Szaps*, *Szabsaj* i *Szapsaj*, *Szabsowicz*, *Szapsejewicz*.

Z ruchem kabalistycznym A. Tronina łączy również nazwiska nawiązujące do Jakuba Franka (1726-1791), ostatniego wielkiego przywódcy ruchu mesjańskiego [Borzymińska, Żebrowski 2003, t. I: 439]. Żydzi, zawiedzeni odstępstwem Szabbataja Cwi, dali posłuch naukom Jakuba Franka, który po burzliwych przejściach przyjął chrzest katolicki i pociągnął za sobą licznych „frankistów” [A. Kraushar 1895]. Również i ten bolesny epizod z historii mesjanizmu zdaje się mieć odzwierciedlenie w żydowskich nazwiskach [A. Tronina 2006, 633]. W białostockiej antroponimii Żydów do tych faktów nawiązują nazwiska: *Frank*, *Frenkiel*, *Frankman*, *Frankowski*.

Z osobą Beszta (Rabin Izrael ben Eliezer, zwany Baal Szem Tow, także Srulem z Międzyboża) (1700-1760) łączyć należy nazwiska etymologicznie związane z gniazdem ptaka. Beszt wywodził się z kręgów sekty, jaka powstała pod koniec

XVII wieku w Polsce. Konstatowała ona oficjalną naukę rabinów i wyznawała ekstatyczny mesjanizm. Sekta nazwała się „stowarzyszeniem pobożnych” (chewrat chasidim). Jako „mistrzowie Imienia” (Baale szem), praktykowali oni powszechnie magię kabalistyczną, powołując się na znajomość tajemnic zawartych w imionach Boga. Beszt studiował księgi tajemne Ariego (ZOHAR i MUSSAR). Po okresie wędrownego nauczania osiadł w Międzybożu, gdzie założył centrum ruchu chasydów. Za pomocą subtelnymi przypowieści Beszt przygotowywał Izraela na przyjście politycznego Mesjasza, który przyniesie mu wolność. W jednej z tych przypowieści posłużył się biblijną alegorią drzewa, na którego szczycie siedział piękny ptak. Ale tylko jeden człowiek (czyli Beszt) widział to zjawisko, które zapowiadało mesjasza. „Inni nie widzieli tego ptaka. I tego człowieka ogarnęło pragnienie, aby dojść do tego ptaka i zabrać go. Ale wobec wysokości drzewa, nie mógł ptaka osiągnąć, a drabiny nie mógł znaleźć. W ogromnej tęsknocie znalazł jednak radę. Wziął ludzi stojących wokół niego i postawił jednego na drugim, każdego na ramionach towarzysza. Sam zaś stanął na najwyższym tak, że doszedł do ptaka i zabrał go. A ludzie choć mu pomagali, nie wiedzieli nic o ptaku i nie widzieli go. Ten zaś, który wiedział o ptaku i widział go nie mógł bez nich do niego dojść. Gdyby jednak najniższy z nich opuścił swoje miejsce, musiałby najwyższy upaść na ziemię. Otóż świątynia Mesjasza zwana jest w KSIĘDZE ZOHAR gniazdem ptasim” [Kohn 1924, 46, cyt. za A. Tronina 2006, 633]. Białostockie nazwiska: *Kan, Kana, Kane, Kanne*, to różne grafie hebrajskiego rzeczownika qen/qan ‘gniazdo’. Natomiast nazwiska złożone: *Kanc, Kanés, Kancyfer* nawiązują wprost do frazy biblijnej: qan-cippor ‘gniazdo ptaka’ (Pwt 22: 6). W tekście biblijnym fraza ma znaczenie dosłowne, ale twórca chasydyzmu nadał jej sens symboliczny [Guggenheimer 1996, 225; A. Tronina 2006, 634].

Jak podkreśla A. Tronina, „mesjanizm chasydów miał silne zabarwienie nacjonalistyczne. Baal Szem Tow nie oczekiwał już na konkretnego Mesjasza; w jego miejsce stworzył instytucję cadyków, charyzmatycznych przywódców, którzy mieli zaspokoić dążenia religijne ludu” [tamże, 634]. Nawiązaniem do ruchu chasydów i funkcji cadyków w antroponimii Żydów białostockich są nazwiska: *Chosid, Chosyd* oraz *Cadkowski, Codyk, Cudek, Cudyk, Tsadik*.

Do nazwisk wyrażających nadzieje mesjańskie A. Tronina zaliczył również nazwiska związane z apelatywem *kraj, ziemia*, co wiąże się, jego zdaniem, z głębkami przemianami, jakie dokonały się w łonie judaizmu europejskiego. Według religii żydowskiej Przymierze, które Bóg zawarł z narodem wybranym, zawierało także obietnicę obdarowania Izraela ziemią (hebr. *erec Israel*) (Rdz 35, 11-12). Ziemia nie była własnością Izraela: „Nie wolno sprzedawać ziemi na zawsze, bo ziemia należy do Mnie, a wy jesteście u mnie przybyszami i osadnikami” (Kpł 25, 23). Obietnica jej darowania była związana z zobowiązaniem Żydów do wierności Przymierzem i TORZE. „Racjonalizm oświeceniowy znalazł wyraz w usunięciu wpływów religijnych ze sfery myśli żydowskiej. Judaizm staje się coraz bardziej ideologią narodową,

świadomie odcinającą się od korzeni biblijnych. Silne jest pragnienie asymilacji oraz integracji europejskiej. Dążenia «postępowych» Żydów koncentrują się teraz na Ziemi Obiecanej (erec Israel), rozumianej jednak zupełnie inaczej niż w judaizmie biblijnym. Również ta myśl znajduje odbicie w nazwiskach żydowskich” [Tronina 2006, 634]. W źródłach białostockich natrafiamy na nazwiska: *Erckin* (z hebr. erēc), polskie: *Kraiński, Krajewski, Krajczyk*, hybrydy polsko-niemieckie: *Kraizon, Krajer, Krajman*; Najczęstsze są jednak niemieckie odpowiedniki hebrajskiego erēc: *Land, Lande, Lando, Łande, Łando, Landes, Landsman*. Należy jednak pamiętać, że niektóre z tych nazw (Krajer, Kraiński) mogą być motywowane nazwami miejscowymi, ponieważ na terytorium Europy Środkowej i Wschodniej takie toponimy występowały (w rejonie Bobrujska, Pińska, Stryja i innych).

Z nazwiskiem Teodora Herzla (1860-1904) łączy się ruch syjonistyczny, który stanowi ostatni etap idei mesjańskiej w judaizmie. „Celem tego ruchu było stworzenie państwa żydowskiego w Palestynie, a jego symbolem była góra Syjon, jako stolica biblijnego króla Dawida. Ruch syjonistyczny, stworzony przez intelektualistów żydowskich Europy Zachodniej, nie miał żadnych odniesień do tradycji religijnej Izraela. Pod naciskiem jednak «pobożnych» Żydów ze wschodniej Europy musiał nawiązać do wielkiej tradycji, w tym również do nurtu duchowego. Mimo to niemal wszyscy przywódcy ortodoksji żydowskiej, łącznie z chasydami, nie kryli swej wrogości wobec idei syjonizmu, głoszonej przez Żydów «bezbożnych», negujących biblijne Objawienie. Hasłem, które miało połączyć wszystkich Żydów, stał się szeroko rozumiany *syjonizm*. Jak nośne stało się to hasło, świadczą znów nazwy osobowe typu *Bencjon, Bencjonowicz, Wencyjer*. Pionierzy osadnictwa żydowskiego w Palestynie nazywali się chalucim; BIBLIA określa tak zbrojne oddziały Izraela, które niegdyś pod wodzą Mojżesza i Jozuego zdobywały Ziemię Obiecaną. Jak bardzo idea zbrojnego podboju bliska była syjonistom, świadczą nazwiska *Chaluta* i *Eluzim*” [Tronina 2006, 634].

Z ruchem syjonistycznym związane są nazwiska białostoczan nawiązujące do rewolucji bolszewickiej w Rosji. Antoni Tronina stwierdza w swojej publikacji, że ruch syjonistyczny związał się z rewolucją bolszewicką już w chwili jej wybuchu, traktując jej przywódcę jako „mesjasza” politycznego. Dlatego nie powinny dziwić występujące w antroponimii Żydów białostockich nazwiska *Leninskij, Symbirskij*, „będące swoistym wyznaniem wiary w zbawczą moc wodza rewolucji. Te ostatnie przykłady świadczą dobitnie o wynaturzeniu idei mesjańskiej w judaizmie pozba-wionym korzeni biblijnych” [tamże, 635].

Niewątpliwie metaforyczny sens posiadają również nazwiska nawiązujące do symboliki światła, słońca i księżyca, które zgodnie z tradycją żydowską stworzył Bóg czwartego dnia kreacji świata jako światło większe i mniejsze, by rządziły dniem i nocą (Rdz 1, 14-18). Słońce było symbolem Światłości Bożej i czasów mesjańskich. Zgodnie z przepowiednią Malachiasza w czasach ostatecznych dla czczących imię

Boga „wезде słońce sprawiedliwości i uzdrowienie w jego skrzydłach” (Ml 3, 20). Bóg jest słońcem i tarczą Izraela (Ps 84, 12). Wizerunek słońca pojawiał się w mozaikach synagog, na macewach i przedmiotach kultowych, często wieńczył aron (ha-)kodesz (hebr. ‘święta skrzynia, arka’). Na pamiątkę stworzenia słońca co 28 lat odbywa się ceremonia Birkat ha-chama (‘Błogosławieństwo słońca’), podczas której odmawia się fragmenty PSALMÓW, KSIĘGI MALACHIASZA, modlitwę El Adon (hebr. ‘Bóg jest Panem’), recytuje się fragmenty BARAJTY, odmawia Kad(d)isz de-Rabanan itd. [zob. obszerniej na ten temat Borzymińska, Żebrowski 2003, 544]. Do tej symboliki nawiązują nazwiska *Szamszjyns* (‘Shams ‘słońce’), *Zonszajn*, *Zunszajn* (‘słoneczny blask’).

Księżyc (hebr. jareach, lewana, jid. lewone) Bóg stworzył czwartego dnia kreacji świata, jako światło mniejsze, aby rządziło nocą (Rdz 1, 16). W kulturze żydowskiej księżyc pełni szczególną rolę. Jak wiemy, kalendarz żydowski oparty jest na cyklu księżycowym. W przeszłości świętowano początek każdego miesiąca. Do czasów współczesnych przetrwał jedynie zwyczaj święcenia nowiu księżyca. Ceremonia Kidusz lewana (‘Błogosławieństwo księżyca’) jest sprawowana w bezchmurną noc od trzeciego do piętnastego dnia nowego miesiąca. W trakcie trwania ceremonii wielbi się Boga jako Stwórcę niebios. Ceremonia Poświęcenia Nowiu Księżyca wyraża mesjańską nadzieję odrodzenia narodu żydowskiego w Przyszłym Świecie, bowiem w tradycji żydowskiej zjawisko faz księżycowych uznano za symbol żydowskiego wygnania, a potem wyzwolenia i odrodzenia. Dla mistyków żydowskich księżyc był symbolem Szechiny, czyli boskiego żeńskiego pierwiastka, który wygnany, w Przyszłym Świecie połączy się z męskim odpowiednikiem i wtedy nastąpi zbawienie i odkupienie Izraela. W sztuce kultowej księżyc umieszczano wraz ze słońcem i gwiazdami na baldachimach ślubnych, czasami wizerunek księżyca można spotkać na macewach [Borzymińska, Żebrowski 2003, t. I, 843-844]. Z tą symboliką w antroponimii białostoczan należy łączyć nazwiska: *Jarcha*, *Jarcho*, *Lune*, *Manda* (‘księżyc’) i pochodne *Lunowicz*, *Eunowicz*, *Lunski*, *Euński* i inne.

Ze światłem związane są nazwiska: *Jachtung*, *Light*, *Lajchtung* oraz *Urel*, *Uryn*. Jak ważny jest symbol światła świadczy już sam wystrój synagogi, gdzie prawie zawsze wisi lampa (ner tamid), w której nieustannie powinno palić się światło. Było to światło ze złotego lichtarza, który palił się w Namiocie Zgromadzenia w Przybytku w Świątyni, jaka stała za czasów Salomona i Ezry. Świecznik ten znajdował się w części Przybytku w Świątyni, którą zwano Święte Świętych. Płonące w nim światło należało stale podtrzymywać i odnawiać każdego dnia. Symbolika światła przewija się przez wszystkie święta, najsilniej uzewnętrznia się jednak podczas obchodów święta Chanuka, co oznacza ‘poświęcenie’⁴. Nie chodzi tu jednak o pierwotne poświęcenie, lecz drugie, czyli o rekonsekrację i następujące potem ważne

4 Chodzi o poświęcenie drugiej Świątyni Ezry wzniesionej po niewoli babilońskiej w 516 roku p.n.e., później otrzymała nazwę Świątyni Heroda, który kazał ją odbudować i upiększyć. Została zburzona

wydarzenia historyczne związane z odzyskaniem Świątyni przez Machabejczyków⁵. Wtedy to Świątynia została oczyszczona i na nowo poświęcona. Nastąpiło wielkie święto. Wszędzie rozpalono ogień. Na placu przed Świątynią Machabeusze zatknęli swoje włócznie i zawiesili na nich pochodnie, aby wszędzie po całym Mieście Świętym obwieszczały swoim blaskiem ich chwałę. Święto Chanuka ustanowiono po wszystkie czasy. Obchodzone jest w ten sposób, że zapala się dodatkowe światła. Pierwszego wieczoru jest to zaledwie jedno światełko, zaś ostatni wieczór rozbłyskuje pełnym oświetleniem [Vries 2001, 151]. Od oświetlenia chanukowego bierze swój początek lampa zwana menorą. Tradycja wiąże osiem dni pamięci Obchodów Poświęcenia z ramionami świecznika. Każda podstawa lampy chanukowej oprócz ośmiu lichtarzyków pod świeczki ma jeszcze dziewiąty punkt świetlny umieszczony wyżej nad innymi, albo wysunięty do przodu. Jest to *szamasz* ‘sługa światła’. W ten sposób nazywa się świecę, która służy do zapalania poszczególnych świateł w świeczniku. Nazwa tej świecy znalazła odbicie w nazwiskach Żydów polskich. W antroponomii białostoczan występują nazwy osobowe: *Szames*, *Szamesz*, *Szamisz*. Świece towarzyszą z zasadzie wszystkim świętom żydowskim. Nawiązują do tego symbolu nazwiska *Swiecznik*, *Świecznik*, *Świc*, *Świca*, *Świcarczyk*, *Świcky*, *Świckowski*, *Świczarczyk*, *Świeca*, *Świeczka*, *Świeczkowski*, aczkolwiek w wielu wypadkach nazwiska mogły wskazywać na wykonywany zawód, np. *Świecznik* lub powstać na bazie nazw miejscowych, np. *Świeczkowski* < Świeczki (Wilno), zaś nawiązania asocjacyjne mogły być wtórnymi.

Światło jest przede wszystkim symbolem duszy. Dlatego w domu żydowskim należy zapalić światło jako widzialny znak pamięci o bliskich, którzy odeszli z tego świata. Lampka płonie w okresie żałoby (12 żydowskich miesięcy), jest zapalana również w każdą rocznicę śmierci [Vries 2001, 56]. Do tego zwyczaju nawiązuje nazwisko *Jorcajt* ‘rocznica śmierci’, które wystąpiło w białostockim materiale antropoimicznym.

Warto też zwrócić uwagę na symbolikę innych świąt żydowskich. Najbardziej obfitującym w symbole świętem jest Pascha. Nazwa święta pochodzi od hebrajskiego *pasach* ‘omijać’ i jest związana z ostatnią plagą, jaka nawiedziła Egipt, czyli ze śmiercią każdego pierworodnego. Jak wiemy, plaga ta ominęła domy Izraelczyków, których odrzwia i nadroża były oznaczone plamą z krwi baranka. *Baranek* jest więc głównym symbolem tego święta. Pieczono go naprędce na rożnie i spożywano na stojąco, w pośpiechu. To był *pesach*. Oprócz tego symbolem święta Paschy jest *maca*, czyli chleb niekwaszony, sporządzany z mąki i wody. Ciasto to nosi także piętno pośpiechu – nie daje się mu wyrosnąć. Dodatkowo do posiłku składającego

w 70. roku n.e., zachował się do dzisiaj tylko fragment zachodniego muru, znany powszechnie jako Ściana Placzu w Jerozolimie.

5 Konfrontacja judaizmu z Helladą rozpoczęła walkę na śmierć i życie. Po zdobyciu Świątyni Antioch przekształcił ją w przybytek Zeusa. Po czterech latach walk Juda Machabeusz odzyskał ją.

się z baranka paschalnego i chleba prażonego były też gorzkie ziola: *maror* – albowiem Egipt nasycił ich życie niewymowną goryczą. Maca króluje podczas całego święta. Zakazane jest spożywanie pokarmów zakwaszonych, dlatego wszystko musi być oczyszczone z zakwasu, który w języku hebrajskim nosi nazwę *chamec*. Stół sederowy zawiera ponadto jeszcze inne symboliczne potrawy. Oprócz macy i symbolicznego baranka paschalnego znajdują się na nim gorzkie ziola: *chrzan*, *rzodkiew*, *salata*. Jest też przystawka, w której należy zanurzyć spożywane pokarmy. Stanowi ją mieszanina drobno siekanych *rodzynek*, *migdałów*, *jablek ze szczyptą cynamonu*, *cukru* i odrobiną *wina*. Przystawka ta nosi nazwę *charoset*. Wyglądem przypomina glinę na pamiątkę tego, że „Egipcjanie bezwzględnie zmuszali synów Izraela do ciężkich prac i uprzykrzali im życie uciążliwą pracą przy glinie i cegle...” (Wj 1, 13-14). Być może nawiązaniem do tego faktu są nazwiska białostoczan: *Glina* i *Glinka*, jeśli nie powstały one na bazie nazw miejscowych. Na półmisku sederowym umieszcza się również pieczone *jajko*, *pietruszkę* albo *seler* oraz naczynko z *octem* albo *sloną wodą*. Jajko jest symbolem żaloby. Podejmuje się nim żalobników, kiedy schodzą się do domu po złożeniu w grobie na wieczny spoczynek szczątków kogoś bliskiego. Pojawia się na półmisku sederowym prawdopodobnie dlatego, że wieczór sederowy przypada na wigilię 9 dnia miesiąca aw – dnia zburzenia Państwa i Świątyni, dnia żaloby, dnia postu przez pamięć na spustoszenie Jerozolimy [Vries 2001, 179]. Symbolika święta Paschy znajduje potwierdzenie nie tylko w wyżej przytoczonych nazwiskach związanych z barankiem paschalnym, ale także wyraża się w takich nazwach osobowych jak: *Pejsach* i *Pejsak* – i pochodnych od nich: *Pejsachowicz*, *Pejsachson*, *Pejsachzon*, *Pejsechowicz*, *Pejsak* i *Pesak*, *Pejsakowicz*, *Pejskowicz*. Nazwiska *Mac* (jeśli nie jest abbr.) i *Macewicz*; *Chamac* i *Chamac-Bloch* mogą nawiązywać do spożywanego i zakazanego pieczywa w święto Paschy. W nazwiskach białostoczan również zaistniała pietruszka i salata; por.: *Petersil*, *Pietruszka*, *Pietrusznik*, *Pietruszkiewicz* oraz *Salata*.

Na każdym świątecznym stole musi znaleźć się *kreplach* – rodzaj pierożków wypełnionych farszem z mielonego mięsa. Jest to tradycyjne danie podawane podczas każdego z czterech świąt: Simchat Tora, Purim, Szawuot i w wigilię Jom Kipur. Symbolika tej potrawy odnosi się przede wszystkim do święta Jom Kipur: nadzienie mięsne to symbol twardej sprawiedliwości Boga, który będzie sądził nasze uczynki w dzień sądu, a cienkie, delikatne ciasto pokrywające farsz to symbol dobroci i miłosierdzia Bożego, które złagodzą jego wyrok [Krekulová 1999, 70]. Nawiązują do tego nazwiska: *Krepch*, *Krepel*, *Kreplak*. Do wyróżniających się potraw świątecznych należą też *cymes* i *kugel*. *Cymes* jest jedną z najpopularniejszych słodkich potraw kuchni żydowskiej. Danie jest tak znane, że jego nazwa weszła do języka jidysz jako określenie czegoś bardzo dobrego. Nazwa wywodzi się od niemieckiego słowa *Zimt* ‘cynamon’. W kuchni żydowskiej istnieje mnóstwo odmian tej potrawy. Najczęściej przygotowuje się ją z kartofli, marchwi, śliwek i suszonych owoców. Jest to potrawa bardzo słodka. Słodzi się ją miodem lub cukrem. *Cymes* podaje się jako danie świą-

teczone, jednak w święto Rosz Haszana nabiera ono specjalnego znaczenia: tak jak inne słodczyce symbolizuje nadzieję na powodzenie w nadchodzącym roku [Krekulová 1999, 77]. W antroponimii białostoczan cymes znalazł odbicie w nazwisku *Cimes*. Do symboliki tej potrawy może też nawiązywać nazwisko *Cinamon*, *Cynamon*, które semantycznie łączy się z nazwą potrawy. Nazwa drugiej potrawy – kugiel wywodzi się od hebrajskiego słowa kugel ‘okrągły’. Nie ma jednego przepisu na to danie. Może ono być różnego kształtu i smaku, słodkie lub pikantne, mięsne, kartoflane, mleczne lub owocowe [Krekulová 1999, 56]. W Białymstoku wystąpiły łączące się z drugą potrawą nazwiska: *Kugel* i *Kugiel*.

Analizując aluzyjność antroponimiczną nie sposób pominąć obecności wśród nazwisk Żydów białostockich nazw odnoszących się bezpośrednio do historii ciężko doświadczonego narodu. Prześladowania i wędrowności Żydów znajdują odbicie w nazwiskach: *Curyk* (‘odwrót, powrót’), *Dach* (‘ciemieźony’), *Dresh* (‘bicie, lanie, baty’), *Gon* (por. gnać), *Fremdland* (‘cudza ziemia’) i inne. Aluzją do Żyda – wiecznego tułacza może być nazwisko *Podróżnik*. Aluzyjność dziejowa przejawia się nie tylko w nawiązywaniu do zdarzeń negatywnych w historii narodu. W wielu nazwiskach odnajdujemy tęsknotę za wolnością, lepszym życiem, szczęściem, dobrobytem. Przykładem nazw życzeniowych, wyrażających nadzieję na lepszą przyszłość mogą być następujące nazwiska: *Erger* (hebr. erga ‘tęsknić, mieć nadzieję’), *Faluch* (ar. falah ‘szczęście, dobrobyt’), *Fraj* (‘wolny’), *Freilich* (‘wolny, radosny’), *Frid* (‘pokój’), *Gofung*, *Hoffung* (‘nadzieja’), *On* (‘siła’), *Oz* (‘moc, potęga’) i inne. Wiele nazwisk odwołuje się do uczuć religijnych narodu, zwraca uwagę na szlachetne cechy charakteru człowieka oraz jego wygląd zewnętrzny. Mogą wśród nich być zarówno nazwy charakteryzujące daną osobę, jak również i życzeniowe; por.: *Bibljowicz*, *Biderman* (‘uczciwy człowiek’), *Blagovidov* (‘człowiek o dobrym wyglądzie’), *Brak* (bracha ‘błogosławieństwo’), *Bystrin*, *Chari* (‘godny, dostojny’), *Chisda* (‘obdarzony wielkim talentem’), *Czesny*, *Erlich* (‘uczciwy’), *Dajan* (‘sędzia, duchowy przywódca’), *Dar*, *Edel* (‘szlachetny’), *Frajnd* (‘przyjaciel’), *Frish* (‘świeży, czysty’), *Galant* (‘uprzejmy’), *Gewiss* (‘sumienie’), *Gil* (‘uciecha, radość’), *Sachalow* (‘usłużny, uczynny’), *Simcha* (‘radość’).

Przegląd nazwisk kulturowych Żydów białostockich pokazuje, że nie jest to jednorodna grupa nazw osobowych. Metaforyczność nazewnictwa żydowskiego jest wieloaspektowa, co niewątpliwie utrudnia ustalenie trafnej etymologii. Właściwy sens nazwy własnej można odczytać tylko wówczas, gdy znane są okoliczności jej powstania oraz motywacja, jaką kierował się twórca nazwiska. Dlatego w badaniach nad antroponimią żydowską niezbędna jest wszechstronna analiza materiału nazewniczego z uwzględnieniem badań historycznych, socjolingwistycznych oraz kulturowych. Z tego powodu też autorzy słowników etymologicznych antroponimii żydowskiej tę wieloaspektowość podkreślają (Beider, Guggenheimer i inni). Przytoczone tu przykłady wykorzystania w procesie kreacji nazwisk symbolicznych nazw przedmiotów, roślin, zwierząt, pokarmów; symboliki abstrakcyjnej dobitnie

pokazują jądro antroponimii żydowskiej, która zasadza się na kulturze wyrastającej z wiary w Boga, Jedyne i Wszechmogącego, któremu oddaje się cześć i głosi się chwałę każdego dnia świątecznego i każdego dnia szabatu. Obrzędy, rytuał świąt znajdując odbicie w nazewnictwie osobowym utwierdzają poczucie narodowe Żydów i towarzyszą im od dnia narodzin aż po śmierć.

Analiza mesjańskich nazwisk aluzyjnych w antroponimii żydowskiej skłania do refleksji. Nie mogąc otwarcie głosić idei mesjańskich pośród obcych skrywali swe marzenia i nadzieje w nazwach osobowych używając całego systemu aluzji biblijnych. W ten sposób imiona i nazwiska żydowskie wyrażały i podtrzymywały ich dążenia, a jednocześnie, będąc niedostępnymi dla otaczających narodów, chroniły przed kolejnymi prześladowaniami.

Poniższy słownik zawiera antroponimy występujące w księgach metrykalnych z lat 1835-1877, które można zaliczyć do nazwisk utworzonych i nadanych sztucznie, i rozpatrywać je w kontekście działalności urzędniczej oraz ich aluzyjności, odnieść do symboliki biblijnej i różnych faktów historycznych, wyrażających marzenia i dążenia narodu żydowskiego. Ten materiał źródłowy jest uzupełnieniem nazewnictwa zgromadzonego w SŁOWNIKU [Abramowicz 2003]. Warto przyjrzeć się danym statystycznym. Wskazują one na liczebność wpisów (podana liczba w nawiasach okrągłych) w dokumentach Gminy Żydowskiej. Odnotowany okres pojawienia się nazwiska w źródłach białostockich pozwala ustalić moment jego zaistnienia na tym terenie i dalsze losy: utrwalenie się nazwiska w nazewnictwie Żydów białostockich lub jego zanik.

Najczęstsze elementy compositów jidyjskich:

- sztejn*: niem. Stein ‘kamień’
- berg*: niem. Berg ‘góra’
- man*: niem. Mann ‘człowiek, mąż’
- baum*: niem. Baum ‘drzewo’
- sztam*: niem. Stamm ‘pień (drzewa)’
- feld*: niem. Feld ‘pole’

г.) КНИГА ДЛЯ ЗАПИСКИ УМЕРШИХЪ ЕВРЕЕВЪ НА 1857 ГОДЪ.

ספר לכתוב בו שמות של יהודים אלה התנן לפני היום

ЧАСТЬ IV. — О УМЕРШИХЪ.

Жен-ского.	Мужес-кого.	Гдѣ умеръ и погребенъ.	Число и мѣсяцъ		Лѣта.	Болезнь, или отъ чего умеръ.	Кто умеръ
			Хри-стиан-ский.	Еврей-ский.			

חלק רביעי בן שמות

ספר	כפר זרים	באיה עיר מת ונקבר	חודש ויום המיתה		כפר עני התק	ספה פת מחלי או מסיבה אחרת	ג ופה שמו ומעמדו: חו שמה ופה היתה: או נשואה או אלמנה
			ויני	וחודי			
29.	"	פולדברג	28	19	75	— — מחו	פולדברג
30.	"	" — "	6	28.	66.	— — מחו	פולדברג
"	33.	" — "	11.	31.	60.	— — מחו	פולדברג
"	34.	" — "	13.	5.	72.	— — מחו	פולדברג

ЧАСТЬ IV. — О УМЕРШИХЪ.

חלק דביעי פן מתים

СКАГО. МѹМІА. ВАГО.	Гдѣ умеръ и погребенъ.	Число и мѣсяць.		Лѣта.	Возрастъ, или отъ чего умеръ.	Кто умеръ.
		Хри- стиан- скій.	Еврей- скій.			
29	во Бѣлѣ сѣмѣ	28	19	75	отъ болѣз- ни	Младенецъ дубининъ Семъ арна- ментъ
30	во Бѣлѣ сѣмѣ	6	28	66	отъ болѣ- зни	Младенецъ дубининъ Семъ арна- ментъ
31	во Бѣлѣ сѣмѣ	11	31	60	отъ болѣ- зни	Младенецъ дубининъ Семъ арна- ментъ
32	во Бѣлѣ сѣмѣ	12	5	72	отъ болѣ- зни	Младенецъ дубининъ Семъ арна- ментъ

Nazwisko i jego charakterystyka	1835- -1849	1850- -1859	1860- -1869	1870- -1877
Агуртель: jid. a gurnt 'jakiś ogród' (1) 72				+
Адальберг: niem. Adelberg: Adel 'szlachecka'; lub Edel 'szlachetna' + berg (1) 66			+	
Адлерштейн: niem. Adler 'orzeł' + sztejn (1) 72				+
Аер: brs. ajer 'tatarak' (1) 62			+	
Аин: niem. ein 'jeden', hebr. ajen 'litera hebr. alfabetu' (1) 69			+	
Айер: zob. Аер (1) 71				+
Айзенберг: niem. Eisenberg 'żelazna góra' (2) 58, 70		+		+
Айнштейн: niem. Einstein 'jeden kamień' (7) 66, 69, 71, 72, 74, 75			+	+
Акс: jid. aks 'oś' (1) 71				+
Альберг: niem. Altberg 'stara góra' (2) 68			+	
Альберт: im. chrz. Albert (2) 75, 76				+
Альберштам: Halbertstamm (dialect bawarski) 'połowa pnia (drzewa)' (1) 58		+		
Альдурски: niem. Altdorf 'stara wieś' (1) 66			+	
Амиель: im. bibl. Amiel (Lb 13: 12) (2) 71, 72				+
Амм: Ammer 'trznadel; morela, duża wiśnia'; por. Ch: (1) 73				+
Апельбаум: niem. Apelbaum 'jabłoń' (15) 68, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77			+	+
Апельбейм: zob. Апельбаум (5) 54, 54, 56, 59, 60		+	+	
Апельбоум: zob. Апельбаум (4) 64, 68, 69			+	
Арбуз: pol. arbuz (1) 69			+	
Арденберг: zob. Gartenberg, Erdberg (1) 72				+
Ароншок: niem. Stock 'boska pieśń'; por. P: (1) 62			+	
Атлас: pol. atlas, zob. Атлас; por. Z: (5) 64, 66, 69, 71, 75			+	+
Атлес: akron. hebr. ach tow le-izrael sela 'niech będzie dobrze Izraelowi' (1) 67			+	
Бакштейн: jid. bok(n)sztejn 'koziol + sztejn' tj. 'kamień kozła' (1) 73				+
Баран: pol. baran; por. Ch., T: (4) 66, 67, 74, 75			+	+
Баренбаум: zob. Баренбоум (2) 39	+			
Баркун: brs. barkun, pol. gw. borkun; por. T: (1) 66			+	
Барсук: brs. barsuk 'borsuk'; por. T: (1) 74				+
Баренбоум: jid. barnbojm 'drzewo gruszy' (1) 68			+	
Бархат: ros. бархат 'atłas'; por. P: akron. (Ben Reb. Chaim Tobias); por. Z: (1) 77				+
Баумштейн: niem. Baum + sztejn (1) 75				+
Бахерберг: niem. Bach(er) 'strumień, potok' + berg (1) 63			+	

Безим: jid. bezem ‘miotła’; por. Z: (5) 65, 68, 72, 73, 76				+	+
Бейнковский: niem. Bein ‘noga’; por. P: (1) 70					+
Белих: pol. biały, bielik (1) 55			+		
Белк(ов): ros. белка ‘wiewiórka’; por. P., T: (1) 73					+
Бендел: jid. bendl ‘wstążka, koronka, sznurówka, sznurek, tasiemka’; por. Z: (1) 64				+	
Бергман: niem. Berg ‘góra’ + man (1) 72					+
Берг(ер): niem. Berg ‘góra’; por. T.; Z: (5) 67, 71, 72				+	+
Бергрин: Grinberg odwrotnie (1) 74					+
Берельштейн: niem. Bär ‘niedźwiedź’ lub im. Berel + sztejn; por. P: (1) 73					+
Беренбаум: zob. Баренбоум (1) 70					+
Беренбоден: Beren (: niem. Bär ‘niedźwiedź, M: Bernhard + boden z niem. Boden ‘ziemia, grunt’ (1) 62				+	
Беркнер: Berg, Birk, Brik + n/er (1) 71					+
Берштейн: Ber + sztejn, zob. Берельштейн; por. T: Берштер (9) 46, 57, 64, 66, 69, 72, 73	+	+		+	+
Бехерберг: jid. becher ‘filiżanka, kielich, puchar’ + berg (2) 56				+	
Бибер: jid. biber ‘bóbr’ (5) 62, 65, 66, 75, 77				+	+
Бизуне: lit. bizunas ‘bat, bicz’ (1) 75					+
Биренбаум: zob. Баренбоум (1) 75					+
Бирнбаум: zob. Баренбоум (1) 73					+
Блатштейн: niem. Blatt, jid. blat ‘liść’ + sztejn (1) 68				+	
Блод: jid. blat ‘liść’ (1) 63				+	
Блоер: niem. blau ‘niebieski, modry, błękitny, siny’ (5) 69, 70, 71, 75, 76				+	+
Блофарб: niem. Blaufarbe ‘niebieska barwa, kolor’, zob. Блоер; por. Z: (1) 72					+
Блоштейн: jid. blosztejn ‘niebieski kamień’ (11) 62, 63, 65, 66, 68, 70, 71, 72, 76				+	+
Блоштерн(ов): niem. Blaustern ‘błękitna gwiazda’; por. P: (1) 72					+
Блоштифт: niem. Blaustift ‘niebieski ołówek’ (1) 69				+	
Блуменкранц: zob. Блюменкранц (2) 71, 72					+
Блуменфельд: niem. Blumenfeld ‘pole kwiatowe’ (3) 59, 61, 62			+	+	
Блумер: niem. Blume ‘kwiat’; por. P.; Z: (1) 76					+
Блюм: niem. Blume, jid. blum ‘kwiat’ (1) 68				+	
Блюменкранц: niem. Blumenkranc ‘wieniec kwiatów’ (1) 65				+	
Блюментал: zob. Блюменталь (3) 72					+

Вайнрайх: niem. weinreich 'obfitujący w wino' (4) 68, 76			+	+
Вайнрах(ова) (f.): zob. Вайнрах (1) 67			+	
Вайнрах: zob. Вайнрайх (8) 64, 66, 69, 70, 73			+	+
Вайншель: jid. wajnszl 'wiśnia, czereśnia' (1) 72				+
Вайнштейн: niem. Weinstein, jid. wajnsztejn 'kamień winny' (18) 61, 64, 66, 68, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77			+	+
Вайншток: niem. Weinstock, jid. wajnsztok 'krzew winny' (1) 61			+	
Вайсберг: zob. Ваисберг (13) 62, 66, 67, 69, 71, 72, 74, 76			+	+
Вайсбоум: niem. Weißbaum 'białe drzewo' (1) 63			+	
Вайцен: niem. Weizen 'pszenica' (1) 72				+
Валдман: zob. Вальдман; por. Ch: (2) 61, 75			+	+
Вале: niem. Wall, Wälle 'wał, tama, grobla'; por. T: (1) 46	+			
Вальдбаум: niem. Waldbaum 'drzewo leśne' (1) 77				+
Вальдберг: niem. Wald 'las' + berg 'leśna góra' (1) 74				+
Вальдбоум: Вальдбаум (1) 66			+	
Вальденберг: zob. Вальдберг (1) 73				+
Вальдинберг: zob. Вальдберг (1) 70				+
Вальдман: niem. Wald + man 'człowiek leśny'; por. Ch: (3) 65, 73, 75			+	+
Варан: ros. woron 'kruk'; hiszp. varon 'człowiek, mężczyzna'; por. T: (1) 72				+
Варак: ros. woroch 'kupa, sterta, stos', zob. Вайнрах (1) 72				+
Варгафтик: niem. wahrhaftig 'naprawdę, rzeczywiście' (3) 72, 75				+
Веенберг: niem. Wein 'wino' + berg (1) 61			+	
Вейдельбаум: zob. Вайденбаум (1) 61			+	
Вейденбаум(ова) (f.): zob. Вайденбаум (1) 67			+	
Вейденбаум(овна) (f.): zob. Вайденбаум (1) 66			+	
Вейденбаум: zob. Вайденбаум (9) 39, 66, 72, 73, 74, 75, 76	+		+	+
Вейденбоум: zob. Вайденбаум (5) (1) 63, 65, 66, 68			+	
Вейдлер: niem. Weide 'wierzba' (1) 56		+		
Вейник: niem. Wein 'wino', niem. wenig 'mało, niewiele' (2) 61, 62			+	
Вейнах: zob. Вайнах (2) 56, 59			+	+
Вейнберг: zob. Вайнберг (3) 59, 61, 77			+	+
Вейнрах: zob. Вайнрах (17) 46, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 69, 71	+	+	+	+
Вейнрахи: zob. Вейнрах (1) 59		+		
Вейнрейх: zob. Вайнрайх (2) 61, 66			+	
Вейнруб: zob. Вейнруб (1) 73				+

Вейнтруб: niem. Weintraube 'winogrono' (2) 57, 60			+	+	
Вейнштейн: zob. Вайнштейн (1) 59			+		
Вейсберг: zob. Ваисберг (3) 46, 57, 75	+		+		
Вельман(ский): jid. weln 'życzyć' + man; por. Ch: (1) 66				+	
Венгал: pol. węgiel (1) 64				+	
Вендел: zob. Вендель (2) 65, 66				+	
Вендель: niem. Wendel 'spiralą' (13) 67, 70, 72, 73, 74, 75, 77				+	+
Вендол: pol. wądoł, zob. Вендель (1) 69				+	
Верблуд: zob. Верблюд (1) 72					+
Верблут: zob. Верблюд (1) 58			+		
Верблюд: gos. верблюд 'wielbłąd, (7) 58, 66, 70, 72, 74, 76			+	+	+
Видерман: niem. Widder, jid. wider, 'baran' + man (2) 74, 75					+
Видре: pol. wydra; por. T: (1) 61				+	
Визерман: niem. Wiesel, jid. wizele 'łasica' + man (2) 72, 74					+
Вильк: pol. wilk (2) 66				+	
Вильцик: pol. wilk; por. T, P: (2) 58, 68			+	+	
Вильчик: zob. Вильцик; por. T, P: (13) 62, 66, 69, 72, 73, 74, 75				+	+
Вин(ович): pol. wino; por. P, T, Z: (1) 69				+	
Виноград: gos. виноград 'winogrona, latorośl winna'; por. T: (2) 71, 74					+
Вол: gos. вол 'wół'; por. T: (2) 63, 69				+	
Волк: gos. волк 'wilk'(1) 61				+	
Волковштейн: Волк + sztejн (hybr. ros.-niem.) 'wilczy kamień'(1) 61				+	
Воль: zob. Вол (1) 72					+
Вольд(ович): niem. Wolf 'wilk'; por. P: (21) 39, 46, 55, 56, 59, 61, 62, 63, 64, 68, 69, 71, 72, 74, 77	+		+	+	+
Вольчик: zob. Волк; T: (1) 73					+
Ворон: gos. wogon 'kruk'; por. T: (1) 69				+	
Вробель: zob. Врубель (1) 69				+	
Врубел: zob. Врубель (1) 65				+	
Врубель: pol. wróbel; por. T: (8) 69, 71, 72, 74, 75, 76				+	+
Вьяльчик: zob. Вильчик (3) 39	+				
Вядре: zob. Вядро (1) 66				+	
Вядро: pol. wiadro (4) 62, 64, 65, 68				+	
Газ(ев): niem. Hase 'zając'; por. P: (1) 66				+	

Глаз: pol. głaz; por. Z: (10) 66, 69, 71, 72, 75, 77			+	+
Глатштейн: jid. glatsztejn 'oszlifowany, wypolerowany kamień'; por. Z: (5) 72, 74, 75, 77			+	+
Гликел: jid. glekl 'mały dzwon' (1) 59		+		
Глидсберг: niem. Glied 'szereg, pokolenie' + berg (1) 72				+
Глик(анок): zob. Глик; por. P: (1) 66			+	
Глик: jid. glik, niem. Glück 'szczęście' (14) 58, 62, 63, 66, 68, 70, 72, 73, 74		+	+	+
Гликман: Глик + man 'szczęśliwy człowiek' (7) 60, 66, 71, 73, 74, 75, 76			+	+
Гликфельд: Глик + feld 'szczęśliwe pole'; por. P: (20) 48, 58, 65, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 77	+	+	+	+
Глоуберг: niem. glaub(en) 'wierzyć, myśleć' + berg (2) 66			+	
Глоуберт: zob. Глоуберг (1) 66			+	
Глюкман: zob. Гликман (1) 74				+
Годберг: zob. Гольдберг (1) 74				+
Годфрид: zob. Готфрид (1) 46	+			
Годштейн: zob. Гольдштейн (1) 61			+	
Голбарг: zob. Гольдберг (1) 61			+	
Голдберг: zob. Гольдберг (2) 70, 75				+
Голдвейц: jid. goldwejc 'pszenica' (1) 68			+	
Голдгамер: niem. Goldhammer, jid. goldhamer 'złoty młotek' (1) 71				+
Голдман: Гольд + man: 'złoty człowiek'; por. P: (2) 71, 73				+
Голдфарб: zob. Гольдфарб (3) 57, 69		+	+	
Голдштейн: zob. Гольдштейн (1) 69			+	
Голдштик: zob. Гольдштик (1) 72				+
Големб: pol. gołąb (1) 74				+
Голембек: pol. gołąbek (1) 73				+
Голштик: zob. Гольдштик (1) 61			+	
Гольбард: Гольд + bard z niem. Bart 'broda' (1) 70				+
Гольберг: zob. Гольдберг (3) 66, 70			+	+
Гольберд: zob. Гольбард (1) 54		+		
Гольд: niem. Gold 'złoto' (1) 66			+	
Гольдбарг: zob. Гольдберг (2) 56, 58		+		
Гольдберг: Гольд + berg 'złota góra' (64) 48, 62, 64, 65, 66, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77	+		+	+
Гольдберт: zob. Гольбард (1) 74				+
Гольденберг: niem. golden 'złoty' + berg 'złota góra' (3) 61, 75, 76			+	+
Гольденштейн: zob. Гольдштейн (1) 72				+

Гольдинберг: zob. Гольденберг (1) 64				+
Гольдфарб: Гольд + niem. Farbe ‘kolor, barwa’ (16) 54, 58, 64, 66, 70, 71, 73, 75		+		+
Гольдфельд: Гольд + feld: ‘złote pole’ (1) 64				+
Гольдштейк: zob. Гольдшток (1) 69				+
Гольдштейн: niem. Goldstein ‘kamień probierczy’ (15) 60, 61, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 73, 75, 76, 77				+
Гольдштик: niem. Goldstück ‘złota moneta’(1) 61				+
Гольдшток: niem. Gold(en)stock, jid. gold(n)sztok ‘złota laska’ (1) 74				+
Гольман: zob. Голдман (10) 57, 64, 65, 71, 74,		+		+
Гольтберг: zob. Гольдберг (1) 61				+
Горенштейн: niem. Hornstein, jid. hornsztejn ‘rogowiec, curyt’ (1) 62				+
Горт(ик): jid. gortn, gonten, ‘garten ‘ogród’; por. P: (1) 69				+
Горфиль: zob. Горфинкель (1) 46	+			
Горфинкель: jid. gorfinkl ‘granat’ (3) 72, 74				+
Готлиб: jid. gotlibe ‘miłość boża’; por. Gottlieb (35) 56, 57, 58, 61, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77		+		+
Готман: niem. Gott + man ‘człowiek Boży’ (1) 46	+			
Готфрид: niem. Gott ‘Bóg’ + friede ‘pokój’; por. M: Gottfried (4) 71, 72, 73				+
Готштейн: niem. Gott + sztejn ‘kamień Boży’ (1) 69				+
Гофберг: niem. Hof ‘dziedziniac, podwórze’ + berg (1) 68				+
Гранат: pol. granat ‘owoc’(2) 69, 76				+
Граусбаум: niem. Graus ‘strach, przerażenie’ + baum; niem. Großbaum ‘duże drzewo’ (1) 73				+
Граусман: niem. Graus + man; por. Ch: (2) 63, 76				+
Грейсберг: Grejs w jid. Grejs(er) ‘duży, wielki, ważny’ + berg (1) 68				+
Грейсман: jid. grejs + man: ‘wielki, ważny człowiek’; por. Ch: (2) 56, 62		+		+
Грил: jid. gril ‘świerszcz’ (1) 55				+
Гринберг: niem. grün ‘zielony’ + berg ‘zielona góra’; por. T: (29) 56, 62, 64, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77,		+		+
Грингас: zob. Грингауз (1) 74				+
Грингауз: niem. grün + haus ‘zielony dom’ (20) 48, 65, 68, 69, 71, 72, 74, 75, 77	+			+
Грингойз: zob. Грингауз (1) 66				+
Грингоуз: zob. Грингауз (6) 63, 64, 66				+
Грингуз: zob. Грингауз (1) 61				+
Гринейб: niem. grün + eib ‘cis’: ‘zielony cis’ (1) 67				+

Гринштейн: niem. Grünstein: 'zielony kamień, nefryt' (1) 68				+
Гринфарб: niem. grün + farb: 'zielona barwa' (1) 69				+
Гринцвайг: niem. Grünzweig 'zielona gałąź' (1) 66				+
Гринцейг: jid. grincajg 'warzywa, zielenina' (2) 56, 57	+			
Гриншпан: pol. grynszpan (5) 67, 71, 74, 75				+
Гриншпон: zob. Гриншпан (1) 69				+
Гринштейн: zob. Гринштейн (32) 55, 56, 62, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76	+			+
Грис: ukr. gryś 'mała'; jid. gris 'powitanie, pozdrowienie' (1) 68				+
Гричан: pol. gryka, gryczany (1) 73				+
Гроер: jid. groj, niem. grau 'kolor szary' – aluzja do Gada; por. Ch: (1) 55	+			
Гросберг: niem. Groß + berg 'duża góra'; por. T: (3) 72, 74				+
Гросьберг: zob. Гросберг (1) 66				+
Грусц(ин): ros. груст 'tęsknota'; por. P: (1) 59	+			
Гульдин: jid. guldn 'moneta dwuszylingowa' (1) 70				+
Гутасйб: niem. Gut + jid. lejб 'lew' 'dobry lew' (1) 66				+
Гутфарб: niem. gut 'dobry' + farb 'dobry kolor, barwa' (2) 74, 75				+
Гутштейн: niem. gut + sztejн 'dobry kamień' (2) 75, 77				+
Дененбейм: zob. Тененбаум (1) 58	+			
Димонт: jid. diment 'diament' (1) 63				+
Дитман: z niem. Ditte 'piersi kobiece' + man (6) 71, 72, 74				+
Домб: pol. dąb; por. Ch:, T: (3) 72, 74				+
Дрошке: ros. дрожки 'dróżki'; por. T: (1) 54, 75, 76	+			+
Дудак: pol. dudek; por. Ch:, Z: (2) 75, 77				+
Дым(ович): pol. dym; por. P: (1) 73				+
Еблак: zob. Яблок (1) 65				+
Евенсапир: hebr. ewen 'kamień' + sapir, zob. Сапир: 'szaфrowy kamień' (12) 69, 71, 72, 75, 76				+
Евникер: hebr. ewen 'kamień' (1) 57	+			
Егер: z niem. Jäger w jid. jeger 'myśliwy, łowca'; por. T: (1) 67				+
Едельман: niem. edel 'szlachetny' + man; por. Ch: (1) 76				+
Едельштейн: Edel, zob. Едельман + sztejн (5) 61, 69, 71, 76, 77				+
Еин(вич): zob. Еин (1) 54	+			
Еин: jid. ejn 'jeden' (1) 71				+
Ейгенрат: niem. Eigenrat 'odrębna rada' (4) 72, 73, 74				+

Заменгоф: niem. Samenhof 'ziarno + zagroda, ferma' (11) 62, 63, 64, 66, 70, 71, 72, 73			+	+
Зандберг: niem. Sandberg 'piaszczysta góra' (3) 58, 64, 69		+	+	
Заянц: pol. zając (1) 77				+
Заяц: gos. заяц 'zając'; por. T: (1) 76				+
Зегильбоум: jid. zejglbojm 'maszt' (1) 64			+	
Зик: akron. hebr. 'święte żydowskie ziarno, plemię'; hebr. 'iskra' (1) 57		+		
Зильбер(т): niem. Silber 'srebro'(5) 64, 65, 66			+	
Зильберберг: zob. Зильбер(т) + berg (1) 66			+	
Зильберблат: zob. Зильберблят (12) 54, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 63, 66, 77		+	+	+
Зильберблят: zob. Зильбер(т) + blat 'srebrny liść' (26) 48, 64, 65, 66, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77	+		+	+
Зильберг: zob. Зильберберг (4) 67, 69, 77			+	+
Зильбердик: jid. zilberdik(er) 'srebrzysty'; por. Z: (8) 65, 66, 69, 70, 71, 73, 74			+	+
Зильберман: zob. Зильбер(т) + man; por. Z: (7) 69, 71, 72, 73, 75			+	+
Зильбертштроум: zob. Зильберштром (1) 66			+	
Зильберфениг: zob. Зильбер(т) + niem. Pfennig 'grosz' 'srebrny fenig, grosz' (9) 46, 55, 61, 72, 75, 76, 77	+	+	+	+
Зильберфеник: zob. Зильберфениг (1) 66			+	
Зильберштейн: zob. Зильбер(т) + sztejn 'srebrny kamień'(5) 61, 69, 74, 75			+	+
Зильберштрим: zob. Зильберштром (1) 74				+
Зильберштром: jid. zilbersztrom 'srebrny potok' (1) 70				+
Зильбрблят: zob. Зильберблят (1) 76				+
Злотогор: pol. złoto + góra (1) 74				+
Золондз: pol. żołądź (2) 68, 75			+	+
Золте: pol. złoty' (1) 66			+	
Зук: pol. żuk; por. T: (1) 66			+	
Зумер: niem. Summer, jid. zumer 'brzęczyk' (1) 66			+	
Зуммер: zob. Зумер (2) 71, 72				+
Зун(ер): jid. zun 'syn'(1) 58		+		
Зунденер: jid. zundiner 'sługa słońca'; por. T: (1) 77				+
Зуншайн: niem. Sonnenschein 'światło słoneczne' (fonet. asocjacja z im. Samson, kojarzy się z im. Uri, Meir) (3) 69, 73			+	+
Зунштайн: zob. Зун(ер) + sztejn, zob. Зуншайн (1) 72				+
Зунштейн: zob. Зунштайн (1) 66			+	
Зыльберберг: zob. Зильберберг (1) 71				+

Зыльбербляг: zob. Зильбербляг (4) 68, 71			+	+
Зыльберфениг: zob. Зильберфениг (1) 71				+
Зыльберштейн: zob. Зильберштейн (1) 62			+	
Иври: M: bibl. Iwri 'Hebrajczyk'; por. P: (1) 76				+
Ингель: niem. Engel 'anioł'; jid. ingele 'chłopiec'(1) 75				+
Кавед: zob. Ковед (1) 39	+			
Кавейд: zob. Ковед (1) 65			+	
Кадлуб: pol. kadłub; por. T: (1) 74				+
Кадлуберг: Кадлуб + berg (1) 68			+	
Кадлубик: zob. Кадлуб (1) 75				+
Кайзер(ович): niem. Kaiser 'imperator, cesarz' (1) 75				+
Калека: pol. kaleka, nawiązanie do walki Jakuba z aniołem; por. Ch: (3) 39, 72	+			+
Калер: hebr. im. żyd. poety liturgicznego Kaler; por. T: (1) 72				+
Калин: zob. Kalina; por. T: (1) 67			+	
Калина: pol. kalina; por. T: (1) 64			+	
Камен(ович): pol. kamień; por. P: (1) 63			+	
Кан(ес): zob. Кан, Кане; por. P: (1) 64			+	
Кан: jid. kan 'kana, konew do wody', niem. Kahn 'łódka'; por. Z: (9) 55, 58, 72, 74, 76		+		+
Кане: zob. Kana (3) 71, 73, 74				+
Канел: zob. Канель (5) 64, 66, 69, 73, 75			+	+
Канель: niem. Kancel 'cynamon'; por. Z: (8) 67, 69, 70, 71, 72, 75			+	+
Карафиол: pol. kalafior; por. Z: (9) 35, 66, 69, 71, 74, 75, 76	+		+	+
Карп: pol. karp (ryba); por. T: (2) 66, 69			+	
Катине: zob. Катинка (1) 39	+			
Катинка: pol. kot (4) 39	+			
Катинке: zob. Катинка (3) 39	+			
Кац: akron. hebr. Kohen cedek 'kapłan sprawiedliwości' (203) 35, 39, 46, 48, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77	+	+	+	+
Качер: jid. kaczer 'kaczor'; por. Ch: (1) 73				+
Каштан: pol. kasztan (2) 67, 71			+	+
Кварт: pol. kwarta (3) 66, 71, 75			+	+
Кворт: zob. Кварт (4) 54, 59, 62, 66		+	+	
Квятк(ович): pol. kwiatek, por. P: (2) 69, 75			+	+
Кейсор: jid. kejser, zob. Кайзер(ович) (1) 72				+
Кепке: gos. кепка 'cyklistówka' (1) 63			+	
Кистк(ович): pol. kiść, gos. кисть, кисточка; por. P: (1) 65			+	

Крепляк: jid. kreplach, zob. Крепель; por. Ch: (4) 66, 69, 74			+	+
Крингель: niem. Kringel 'obwarzanek, precel' (2) 75				+
Крол(юк): ros. ukr. кроль, кролик 'królik'; por. P:, Ch: (1) 73				+
Кронман: niem. Krone 'korona, diadem' + man (3) 64, 70, 75			+	+
Крононберг: niem. krönen 'ukoronować, uwieńczyć' + berg (2) 73, 75				+
Кроузе: niem. Krause 'kryza'; por. Ch: Кройже (1) 66			+	
Крук: pol. krুক; por. T: (1) 75				+
Крул(ук): zob. Круль(2) 63			+	
Крул: zob. Круль (1) 66			+	
Крулик: pol. królik (2) 61			+	
Круль: pol. król; por. T: (1) 70				+
Кугельфейн: niem. kugel 'kula, galka', jid. kugl 'żydowski pudding'+ fejn (1) 72				+
Кулиш: jid. kulisz (rodzaj zupy); por. T: (1) 66			+	
Кулке: pol. kółko, zob. кулька (1) 71				+
Кульке: jid. kulke, pol. kulka (2) 54, 58		+		
Кур: pol. kur (3) 46, 54	+	+		
Куропатв: pol. kuropatwa (1) 75				+
Курштейн: niem. Kurzstein: kurz 'krótki'+ sztejn (1) 69			+	
Куст(ин): zob. Куст; por. T:, P: (9) 56, 60, 66, 70, 72, 76, 77		+	+	+
Куст: ros. куст 'krzak, krzew'; por. T: (1) 74				+
Кустман: Куст + man (2) 64, 67			+	
Куф: hebr. kuf 'litera hebr. alfabetu' (1) 71				+
Куцик: pol. кус, кусук; por. Ch:, P: (1) 71				+
Лазур: pol. lazur; por. T: (1) 75				+
Лайхтунг: zob. Лейхтунг (4) 69, 71, 74, 76,			+	+
Лакс: jid. laks 'łosóś' (1) 71				+
Ламер: zob. Лямер (1) 67			+	
Ламперт: pol. lampart (1) 39	+			
Ланд(ес): jid. land, niem. Lund 'ziemia, pole, kraina'; por. P:, T: (1) 75				+
Лафер: jid. lafer 'laufer'; por. Z: (1) 70				+
Лебен: niem. Leben, jid. lebн 'życie' (1) 66			+	
Лебенберг: zob. Лебен lub M: Leben + berg 'góра życia lub Lebena' (2) 72, 77				+
Лебенафт: niem. lebenhaf(er) 'żywy, ożywiony, pełen życia' (2) 72			+	+

Маковке: zob. Маковка, Макувка (1) 72					+
Макс: niem. im. chrześcijańskie Maks < Maksymilian (1) 62					+
Макувка: pol. makówka (1) 74, 75					+
Малах: hebr. w jid. malech ‘anioł’; por. T: (3) 75					+
Малох: zob. Малах. (2) 65, 77					+
Мальцберг: niem. Malz, jid. malc ‘słod’ + berg ‘góra słodowa’ (5) 67, 72, 74, 75, 77					+
Мандельбаум: niem. Mandelbaum ‘drzewo migdałowe’ (1) 68					+
Маранц: jid. maranc ‘pomarańcz’ (26) 39, 55, 57, 65, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76	+	+			+
Марковка: ros. маковка ‘marchewka’, zob. Мархевка (1) 72					+
Марг: ros. марц ‘marzec’ (1) 73					+
Мархевка: pol. marchewka; por. T: (1) 77					+
Махац: hebr. machac ‘cios, rana’ (1) 57					+
Медовник(ова) (f): zob. Медовник (1) 68					+
Медовник: ros. medowyj od miód; pol. miodownik ‘ciasto na miodzie’ lub kwiat ‘kielich miodu’; por. Z: (57) 46, 48, 58, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77	+	+			+
Ментуз: pol. miętus (ryba); mięta (3) 58, 70, 75					+
Мессе: Messiah ‘Mesjasz’(1) 77					+
Миндельбаум: zob. Мандельбаум (1) 71					+
Минц: jid. minc, niem. Münze ‘pieniądz’; por. T: (2) 58, 71					+
Модкир: modrik (: pol. modry) (1) 66					+
Моед: hebr. moed ‘ustalony czas, dzień świąteczny’(3) 48, 73, 76	+				+
Моргенштейн: niem. Morgen ‘poranek’ + sztejn ‘kamień’ (1) 74					+
Моргенштерен: niem. Morgenstern ‘gwiazda poranna’ (1) 67					+
Мусаф: hebr. musaf, jid. musef ‘w starożytności: dodatkowa ofiara składana w szabat, Rosz Chodesz oraz w święta; po zburzeniu Drugiej Świątyni (70 n.e.): dodatkowa, odmawiana w te dni modlitwa’ (1) 75					+
Найгоф: niem. Neuhof, jid. najhejf ‘nowy dziedzinec’; por. T: (1) 75					+
Найфах: jid. naj ‘nowy’ + fach: niem. Fach ‘półka’ (1) 72					+
Наш: pol. nasz; por. P: (2) 55, 69					+
Незлер: niem. Nessel ‘pokrzywa’, ‘sukno pokrzywkowe, muślin’; por. Z: (1) 71					+

Нисенбаум: zob. Нусбаум; por. P: (2) 75, 76					+
Нуриштейн: niem. nur 'tylko, jedynie' + sztejn (1) 75					+
Нусбаум: niem. Nußbaum 'orzech włoski'(6) 67, 72, 74, 74, 75				+	+
Нусбоум: zob. Нусбаум (4) 63, 64, 66				+	
Оберштейн: niem. obere 'wyższy' + sztejn (2) 75					+
Огонь: ros. огонь 'ogień' (1) 76					+
Огорштейн: niem. Ohr 'ucho', jid. oger 'ogier' + sztejn (1) 74					+
Оз: nhebr. 'moc, siła, potęga'(1) 57				+	
Окон: zob. Оконь; por. T: (1) 39	+				
Оконь: pol. okoń (3) 54, 74, 77				+	+
Олин: ukr. olin 'jelen'(1) 66				+	
Олинштейн: Olin + sztejn (1) 71					+
Олуб: brs., ukr. holub 'gołąb' (1) 58				+	
Он: hebr. on 'siłacz', M: On (Lb 16, 1); por. Ch: (2) 61, 74				+	+
Опенштейн: jid. hopnsztejn 'skakać, przeskoczyć kamień', jid. opsztejn 'oznaczony czas' (1) 65				+	
Орбат: pol. herbata, garbaty; por. Ch: (1) 46	+				
Орист: ros. im. Arist z gr. Aristos 'najlepszy, najznamienszy'; por. T: Арист(1) 66					+
Орнштейн: niem. Ohrenstein: Ohren 'ucho' (lub Aron) + stein 'kamień' 'kamienne ucho' lub 'kamień Arona' (1) 74					+
Орtn(ович): niem. Ort 'miejsce'; por. P: (1) 69				+	
Офенштейн: niem. Ofen 'piec' + sztejn (1) 64				+	
Пазд: zob. Паздер (1) 70					+
Паздер: pol. październik; por. T: (3) 73, 74, 77					+
Паздре: zob. Паздер (1) 64				+	
Пакелок: zob. Пекелок (1) 64				+	
Паленбаум: niem. Palmbaum 'drzewo palmowe'(1) 67				+	
Пандра: pol. pandry 'pożywienie robaków'; por. T: (1) 57				+	
Пандре: zob. Пандра (5) 46, 59, 64, 75	+	+		+	+
Пеймарк: jid. rejm 'mały pieniądz' (1) 61				+	
Пекалок: zob. Пекелок (6) 66, 71, 72, 74, 77				+	+
Пекелик: zob. Пекелок (1) 69				+	
Пекелок: brs., ros. w gw. powgr. пекелок 'motylek' (3) 66, 70				+	+
Пекилок: zob. Пекелок (1) 74					+
Пеколок: brs. w gw. mohyl., witeb. 'rodzaj popielnika, do którego wygrzebuje się żar z pieca', zob. Пекелок (2) 71, 75					+

Райхман: niem. Reich + man 'bogaty człowiek' + man; por. P: (5) 72, 75, 76					+
Рак: pol. rak; por. T: (11) 58, 71, 72, 74, 76, 77					+
Рап: śwп. rab 'kruk'; akron. Rap: Rabbi Pinchas (9) 48, 58, 66, 69, 71, 72, 76	+	+	+		+
Рагштейн: niem. Rot 'czerwień' + sztejn 'czerwony kamień', zob. Раутштейн (2) 67, 73					+
Раузинтал: zob. Rozental (1) 46	+				
Раутгольц: zob. Роутгольц (2) 46	+				
Раутштей: zob. Раутштейн (1) 46	+				
Раутштейн: Raut + sztejn 'kamień szlifowany z jednej strony'(1) 46	+				
Рахамом: im. bibl. Roboam (I Krl 12: 10) (1) 69					+
Рахбаум: niem. Reichbaum 'obfite drzewo' (4) 72, 75, 77					+
Рахитес: hebr. 'szybkość, bystrość' (4) 73, 74, 75					+
Рахитус: zob. Рахитес (1) 64					+
Рейзан: jid. rejzn 'róże'; por. P: (1) 69					+
Рейзен: zob. Рейзан (1) 73					+
Рейзенберг: Рейзен + berg 'rożana góra' (1) 71					+
Рейнбаум: niem. rein 'czysty' + baum (1) 73					+
Рейнград(цки): Rejngard 'czysty ogród'; por. T: (1) 58		+			
Рейтберг: zob. Ротберг (1) 63					+
Рендел: zob. Рендсль (3) 57, 64, 66					+
Рендель: jid. rendl 'dukat, złota moneta'(3) 61, 68, 72					+
Рендил: zob. Рендсль (1) 63					+
Рехитес: zob. Рахитес (1) 62					+
Розен: niem. Rose 'róża', rosen 'różany'; por. T: (14) 54, 59, 64, 65, 66, 71, 73, 74, 75, 77					+
Розенбаум: niem. Rosenbaum 'drzewo różane' (1) 74					+
Розенберг: niem. Rosenberg 'góра różана'; por. T: (13) 54, 56, 61, 66, 72, 74, 75, 76, 77		+	+		+
Розенблаат: zob. Розенблят (4) 56, 59, 71, 77					+
Розенблум: zob. Розенблюм (4) 59, 66, 68					+
Розенблюм: niem. Rosenblum 'kwiat różany' (13) 63, 65, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 76, 77					+
Розенблят: niem. Rosenblatt 'liść różany' (2) 71, 75					+
Розентал: zob. Розенталь (35) 54, 58, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 69, 77					+
Розенталь: niem. Rosenthal 'dolina różана' (14) 39, 58, 71, 74, 75, 76, 77	+	+			+
Розенфельд: niem. Rosenfeld 'pole różане' (1) 70					+
Розенцвайг: niem. Rosenzweig 'gałązka róży' (3) 61, 76, 77					+

Розенштейн: zob. Росенштейн (7) 66, 68, 72, 74, 75				+	+
Розинблум: zob. Розенблум (1) 69				+	
Розинблят: zob. Розенблят (1) 63				+	
Розиндорф: niem. Rosendorf 'rózana wieś'; por. T: (1) 63				+	
Розинтал: zob. Розенталь (3) 63, 71				+	+
Розман: niem. Rose 'róża' + man; por. P: (2) 67, 73				+	+
Ролинштейн: niem. rollen 'toczyć' + sztejn 'toczony kamień' (1) 71					+
Росенштейн: niem. Rosenstein 'rózowy kamień' (1) 71					+
Ротберг: niem. Rothberg 'czerwona góra' (1) 70					+
Ротен: niem. Rot 'czerwień' (1) 58			+		
Роузентал: zob. Розенталь (1) 46	+				
Роутгольц: niem. Rotholz 'twardzica, fernambuk, drzewo dające czerwony kolor' (1) 66				+	
Рохавен: hebr. rochew 'jeździec' (1) 76					+
Рохитес: zob. Рахитес (1) 72					+
Руберт: im. niem. Rubert, Rupert, też Robert (1) 64				+	
Рубин(ович): zob. Рубин; por. P: (13) 64, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 77				+	+
Рубин: niem., pol. rubin 'kamień szlachetny'; M: Reuwen, Rubin; Ruben – nazwa pokolenia; por. P: (31) 46, 54, 58, 61, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77	+	+	+	+	+
Рубинштейн: zob. Рубин + sztejn (13) 56, 61, 66, 69, 71, 72, 74, 75, 76			+	+	+
Рундберг: niem. Rundberg 'okrągła góra' (2) 70, 71					+
Рутштейн: jid. rutsztejn 'kamienny прęt, różdźka' (11) 46, 57, 64, 69, 71, 72, 73, 74, 75	+	+	+	+	+
Руштон: zob. Рутштейн (1) 66				+	
Саперштейн: zob. Сапирштейн (1) 59			+		
Сапир: hebr. sapir 'szaфір' (3) 64, 65, 72				+	+
Сапирштейн: Сапир + sztejn (37) 58, 61, 64, 66, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 77			+	+	+
Сарне: pol. sarna; por. T: (1) 77					+
Сассапарель: zob. Сасяпарель (1) 66				+	
Сасяпарель: ros. сассаспариль 'rodzaj wiecznie zielonych roślin z rodziny liliowatych' lub comp. F: Sasia, Sosia (: Szoszana) + Perel (2) 65, 66				+	
Сафир: niem. Saphir 'szaфір' (1) 68				+	
Сафирштейн: Сафир + sztejn (2) 66				+	
Сафиан: pol. safian 'rodzaj koziej skóry'; por. Z: (4) 48, 62, 66, 68			+	+	
Саянц: pol. zając (1) 75					+

Фертель: niem. Viertel, jid. fertl 'ćwiartka, czwarta część' (4) 66, 70, 71, 73			+	+
Фидельсот: niem. Fiedelsaite 'struna skrzypiec, gęśli'; por. Z: (1) 71				+
Финкельштейн: niem. Fink(el) 'zięba' + sztejn (4) 68, 75, 77			+	+
Финкер: niem. Fink, zob. Финкельштейн (1) 71				+
Финтель: jid. fintl 'funt (waluta)'; por. P: (1) 75				+
Фиш: jid. fisz 'ryba'; por. Z: (2) 46, 62	+		+	
Фишель: zob. Фиш; por. P: (2) 68			+	
Фрадфел: niem. Fraude 'radość, uciecha' + feld; por. P: (1) 64			+	
Фрай: jid. fraj 'wolny, uwolniony' (1) 63			+	
Фрайман: jid. fraj + man 'wolny człowiek' (2) 70, 71				+
Фрайфельд: jid. fraj 'wolny, swobodny' + feld 'wolne pole'(3) 55, 62, 72		+	+	+
Фрейд: jid. frejd 'radość, uciecha' (2) 67, 71			+	+
Фрейдельберг: Брейд(ель), F: Frejdel + berg (1) 72				+
Фрейденберг: niem. Freud(en) 'radość' + berg 'radosna góra'; por. T, P: (7) 39, 66, 68, 69	+		+	+
Фрейман: zob. Фрайман (2) 69, 76			+	+
Фрейдланд: jid. fremdland 'cudza ziemia' (1) 74			+	
Фрейфельд: zob. Фрайфельд (1) 61			+	
Фрейяenberg: zob. Фрейденберг (1) 48	+			
Фремдланд: zob. Френдланд (1) 70				+
Френдланд: zob. Фрейдланд (1) 73				+
Френдленд: zob. Фрейдланд (1) 69			+	
Фрид: jid. frid 'pokój'; por. P: (6) 70, 71, 74, 77				+
Фридберг: Фрид + berg 'góра pokoju'; por. T: (2) 72, 77				+
Фридман: Фрид + man 'człowiek pokoju'; (24) 60, 61, 63, 64, 65, 66, 68, 72, 74, 75, 76			+	+
Фридфельд: Фрид + feld 'pole pokoju' (1) 64			+	
Фридфил: zob. Фридфельд (1) 75				+
Фридфиль: zob. Фридфельд (2) 71				+
Фрост: niem. frost, jid. frost 'zimny, mroźny'(1) 74				+
Фукус: niem. Fuks 'lis', pol. fuks (13) 54, 57, 59, 67, 69, 71, 72, 73, 77		+	+	+
Хен: hebr. chen 'wdzięk, urok, powab, gracia' (1) 68			+	
Хентов: nhebr. n. os. Chen-Tow 'upodobanie, przyjemność'(1) 76				+
Хетмановск: pol. hetman (1) 75				+

Цимштейн: niem. Zumstein 'przy kamieniu' (zu dem Stein) (3) 68, 75, 76			+	+
Циноман: pol. cynamon; por. Z: (1) 69			+	
Цофнас: im. biblijnego patriarchy Józefa (Safnat Paneach) (Rdz 41: 45) (1) 66			+	
Цукерштейн: niem. Zucker, pol. cukier + sztejн (1) 54		+		
Шапир: zob. Сапир (39) 54, 57, 64, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77		+	+	+
Шапира: zob. Сапир (8) 39	+			
Шапире: zob. Сапир (5) 39, 63, 66, 70	+		+	+
Шапиро: zob. Сапир (3) 59, 69, 77		+	+	+
Шапирштейн: zob. Сапирштейн (2) 65, 66			+	
Шафир: pol., jid. szafir (12) 57, 62, 66, 71, 74, 75, 76		+	+	+
Швам: niem. Schwamm, jid. szwam, 'gąbka, grzyb' (3) 62, 64, 67			+	
Шварц: niem. schwarz 'czarny', nawiązanie do Józefa, Beniamina; por. Ch: (37) 56, 61, 66, 67, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77		+	+	+
Шварцберг: Шварц + berg 'czarna góra' (3) 69, 72, 75			+	+
Шварцбух: Шварц + niem. Buch 'książka' (1) 70				+
Шварценберг: zob. Шварцберг (1) 65			+	
Швиф: im. nhebr. Szwiwi 'iskra'; por. Ch: (1) 76				+
Шврцбух: zob. Шварцбух (1) 72				+
Шейн: jid. szejn(er) 'przystojny, ładny'; F: Szejna (1) 66			+	
Шейнгауз: Шейн + haus 'piękny dom' (5) 66, 71, 74, 75			+	+
Шейнгоуз: zob. Шейнгауз (3) 64, 66			+	
Шейноуз: zob. Шейнгауз (1) 66			+	
Шейнуз: zob. Шейнгауз (1) 58		+		
Шейнфельд: Шейн + feld 'piękne pole' (2) 72, 75				+
Шейнфинкель: Шейн + finkel 'piękny ptak' lub F: Szejna + Finkel (1) 72				+
Шерлин: niem. Schierling 'szalej, cykuta'; por. P: (1) 62			+	
Шинбейн: jid. szinbejn 'kość голени, piszczel' (1) 66			+	
Шиндбейн: zob. Шинбейн (1) 75				+
Шип: zob. Шиф (1) 58		+		
Шиф: niem. Schiff 'statek, okręt'; schief 'pochyły, przen. 'falszywy'; por. Ch: (9) 56, 57, 70, 74, 75		+		+
Шкоп: pol. skop 'kastrowany baran', pol. szkop 'pogardliwie o Niemcu' (1) 67			+	
Шливка: por. śliwka; por. T: (1) 67			+	
Шлид: hebr. Szalita, akron. 'oby miał długie i dobre życie' (1) 71				+

Шлосберг: niem. Schloßberg ‘góра zamkowa’; por. T: (3) 61, 72			+	+
Шмудз: niem. Schmutz ‘brud, błoto’ (1) 74				+
Шорвасеррод: hybr. hebr. szor ‘wół’ + niem. Wasserratte ‘szczur wędrowny; przen. wilk morski’ (1) 62			+	
Шпак: pol. szpak ‘gat. ptaka’, jid. szpake ‘dereszowaty koń’ (3) 65, 71, 72			+	+
Шперлиг: zob. Шперлинг (1) 61			+	
Шперлинг: niem. Sperling ‘wróbel’ (5) 61, 62, 64, 72, 76			+	+
Шпигел: zob. Шпигель (2) 60, 62			+	
Шпигель: niem. Spiegel ‘lustro, zwierciadło’; por. Z: (1) 71				+
Шпире: zob. Сапир (1) 39	+			
Шпицберг: niem. Spitz(en)berg ‘wierzchołek góry’ (1) 62			+	
Штейберг: zob. Штейнберг (1) 58		+		
Штейн(алер): zob. Штейн (1) 71				+
Штейн: niem. Stein ‘kamień’ (31) 56, 57, 58, 59, 61, 62, 65, 66, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77		+	+	+
Штейнберг: Штейн + berg ‘kamienna góra’ (12) 61, 62, 66, 70, 71, 72, 74, 75, 76			+	+
Штейнбок: jid. sztejn bok ‘koziorożec alpejski’ (1) 66			+	
Штейнмардер: jid. sztejn marder ‘kuna domowa’ (1) 76				+
Штейнсапир: zob. Штейнсафир (1) 75				+
Штейнсафир: Штейн + Сафир ‘kamień szafiru’ (1) 74				+
Штенберг: zob. Штейнберг (1) 54		+		
Штерен: zob. Штерн (2) 70				+
Штеренфельд: zob. Штеренфельд (1) 61			+	
Штеренфельд: Штерен + feld (3) 39, 64, 68	+		+	
Штерин: zob Штерн; por. P: (4) 63, 66, 69, 71			+	+
Штеринг: zob. Штерлинг (1) 73				+
Штеринфельд: zob. Штеренфельд (1) 75				+
Штерлинг: niem. Sterling ‘szterling’; F: Ester (5) 66, 72, 74, 75, 76			+	+
Штерн: niem. Stern, jid. sztern ‘gwiazda’ (10) 54, 68, 69, 72, 73, 74		+	+	+
Штернфельд: Штерн + feld ‘gwiazdne pole’ (1) 76				+
Шток: niem. Stock ‘kij, laska’ (1) 63			+	
Штурман: ros., ukr. штурман ‘nawigator’ (6) 62, 72, 74, 76, 77			+	+
Штурмер: niem. Sturm ‘burza, wichur’ lub niem. Sturmer ‘zawadiaka, napastnik’ (1) 71				+
Шусель: hebr. sus ‘koń’ (1) 75				+

Щупак: pol. 'szczupak' (20) 54, 56, 61, 66, 68, 70, 71, 72, 74, 76, 77		+	+	+
Щур: pol. szczur; por. T: (1) 62			+	
Яблок: pol. jabłko (3) 66, 74			+	+
Яхаци: F: Jochwed / Jokebed matka Mojżesza (Wj 6, 20); stąd hebr. 'pochodzenie, drzewo genealogiczne'; hebr. chaca 'rozdzielić na dwie części' (7) 46, 60, 65, 66, 66, 72, 77	+		+	+
Яхец: zob. Яхаци (1) 46	+			

Już pobieżne spojrzenie na tabelę pozwala stwierdzić, że najwięcej nazwisk tego typu pojawiło się w latach 60. i 70. Były to przeważnie struktury jidyjsko-niemieckie. Zestawienie z materiałem zgromadzonym przez L. Dacewicz [2008], tylko potwierdza te spostrzeżenia. Do końca XVIII wieku liczba nazwisk wyraźnie nawiązujących do symboliki narodowej Żydów zamieszkujących na Podlasiu jest niewielka. Nazwy osobowe oparte na błogosławieństwie Jakuba wiążą się raczej z funkcjonowaniem ich w charakterze imion. Pozostałe nazwy pochodne od nazw zwierząt nie są liczne. Poza nazwami występującymi tradycyjnie w roli imion, można odnotować niewielką ilość nazw osobowych, które w jakiś sposób można łączyć z asocjacjami kulturowymi, chociaż i one nie są jednoznaczne; por.: *Hirszbejn*, *Jeleń*, *Kadysz*, *Kadyszowicz*, *Kustyn*, *Lichtsztejn*, *Wajswaser*, *Zajac*, *Żolty* i *Żółty*. Część z nich może pochodzić od imion: *Kadysz*, *Kadyszowicz*, *Jeleń* jako kalka imienia *Hirsz*. Pozostałe także nie są jednoznaczne, zapewne powstały na bazie toponimów, zaś nawiązania kulturowe mogły pojawić się znacznie później, np. *Kustyn* < n. m. Kustyn (Brześć), *Wajswaser* jako kalka n. m. Białowoda. Jest to w pewnym sensie uzasadnione. Do końca XVIII wieku na Podlasiu nie stosowano jeszcze wobec Żydów przymusu przybierania nazwiska dziedzicznego, nie było więc potrzeby tworzenia nazw sztucznych. Wzrost nazw osobowych tego rodzaju wyraźnie przypada na lata 60., a więc na okres, kiedy do Białegostoku i na Podlasie napłynęło coraz więcej ludności żydowskiej w związku z ograniczaniem strefy osiedlenia w Rosji i prześladowaniami na Wschodzie oraz z uwarunkowaniami politycznymi i gospodarczymi. Wprowadzenie granicy celnej między Cesarstwem Rosyjskim a Królestwem Polskim oraz powstanie dogodnych warunków dla rozwoju gospodarczego Podlasia, tworzenie się prężnego ośrodka przemysłu włókienniczego przyciągało nie tylko przedsiębiorców polskich i niemieckich, ale również i żydowskich. Nowi przybysze najczęściej mieli już nazwiska, ponieważ w drugiej połowie XIX wieku Żydzi obowiązani byli je nosić nie tylko na zachodzie Europy, w Austrii, Niemczech, ale również w Rosji. Przybrane w poprzednich miejscach osiedlenia nazwiska przywozili ze sobą na Podlasie i do Białegostoku. Liczne wpisy w metrykach o miejscu pochodzenia mówią, że przybywali na te ziemie z Królestwa Polskiego, zaboru austriackiego i pruskiego

oraz sąsiednich Prus Wschodnich. To tłumaczy obecność dużej grupy nazwisk opartych na leksyce jidyjsko-niemieckiej i przewagę tych nazwisk nad strukturami słowiańskimi. W kolejnych latach XIX wieku i na początku XX systematycznie wzrastała liczba nazwisk tworzonych sztucznie. Pojawiały się nowe nazwiska, wcześniej niezarejestrowane w aktach Gminy Żydowskiej, np: *Biały/Bieły*, *Głazsztejn*, *Goldbejn*, *Gwiazda* (aluzja do Dawida), *Izchodka* (: ros. исход 'wyjście' – nawiązanie do biblijnego wyjścia z Egiptu), *Karmazyn*, *Laub* (: niem. Laub 'liście'), *Lejszem* (: hebr. 'onyks' symbol Dana), *Marnelik* (: Marne 'morze, bezmiar' jako hebr. ekw. Mosze) oraz kalki słowiańskie: *Perłowagóra*, *Modrykamień*, *Szczęsna-Góra*. Przegląd nazwisk kulturowych i przezwiskowych sztucznych na przestrzeni dłuższego czasu tj. od XVIII wieku po wiek XX pozwala ustalić, że były one obce od dawna osiadłym tu żydowskim mieszkańcom Podlasia, nie powstały na tym terenie, lecz przywędrowały wraz z nosicielami z zachodu i południa Europy. Pojawianie się słowiańskich odpowiedników w większym stopniu wiąże się z kalkowaniem struktur jidyjsko-niemieckich niż z tworzeniem ich w językach słowiańskich.

Nazwiska-akronimy

Nazwiska-skrótowce powstawały w sposób charakterystyczny dla tego typu nazw: od pierwszych liter lub sylab innych nazw lub wyrazów. Są bardzo oryginalnym zwyczajem tworzenia nazw osobowych w antroponomii żydowskiej. Badacz – B. Unbegaun [1989, 267] wymienia trzy rodzaje akronimów, które utrwaliły się w nazwiskach żydowskich:

- 1) formy patronimiczne zaczynające się literą **B**-.

Są to nazwy, tworzone na bazie dwóch wyrazów: ben lub bar, które w języku hebrajskim lub aramejskim oznaczają ‘syn’ oraz imienia: Bar-Szymon > *Basz*; Bar-Todres > *Bat*; Bar-Dawid > *Bard*;

- 2) drugi typ powstał na bazie nazw funkcji lub obrzędów: segan-levijjah ‘pomocnik lewity’ > *Segal*; szohet-u-bodek ‘ten, który dokonuje obrzezania i jednocześnie pilnuje obrządku’ > *Szub*;

- 3) trzeci typ tworzą bardziej złożone nazwy, oparte na nazwach osobowych znamienitych rabinów. Włączają one wyraz rabin, imię lub imiona oraz inne określenia (ben, morenu, kohen), np.: Ben Rabbi-Bunim Szmul > *Barabasz*; Ben Rabbi Cadok > *Barac*; Ben Rabbi Jehuda Leib (Luria) > *Bril*; Rabbi Szelomo Lurje > *Roszał* itp.

Nieco obszerniej omawia ten typ nazwisk A. Beider [2008, 62-64]. Stwierdza, że nazwiska akronimiczne są konsekwencją używania przez Żydów skrótowców na przestrzeni całej ich historii. Pojawiły się już w TALMUDZIE. W średniowieczu były używane w nazwiskach często cytowanych nauczycieli. Wymawiano je przez dodanie samogłosek, np. rmbm (Rabbi Mosze Ben Maimon) wymawiano Rambam, RShJ (Rabbi Szłomo Itzchaki) – *Rasbi*, rmbn Rabbi Moshe Ben Nachman) – *Ramban*.

U Żydów pochodzących z terytorium Cesarstwa Rosyjskiego wyodrębnia się dwa podstawowe typy:

- I. powstałe semantycznie na bazie już istniejących;
- II. powstałe do czasu przyjęcia nazwiska, czego skutkiem była abrewiacja wyrazów lub fraz.

Do pierwszej grupy należą nazwiska:

1. tradycyjne abrewiatyury nazywające ludzi pochodzących z rodów kapłańskich i lewitów: *Katz* (kohen-sadok), *Segal* (segan-levijjah);
2. abrewiatyury służące do nazywania konkretnych zawodów: *Mam*, *Matz*, *Shabad*, *Shatz*, *Shub*;
3. nazwiska sztuczne, powstałe na bazie akronimu – nazwisk znanych żydowskich nauczycieli:
 - a) zaczynające się od Mahar: MHR ‘nasz nauczyciel rabbi’, np. *Magaram*, *Magarshak* i in.,
 - b) zaczynające się od R (abrewiatyura od rabbi), np. *Raf*, *Ran*, *Ratz*, *Rambam* i in.

W materiale białostockim wystąpiły również nazwiska tego typu. Zostały zaprezentowane w poszczególnych rozdziałach omawiających nazwiska patronimiczne, pochodzące od nazw zawodów, charakteryzujące oraz sztuczne. Prawie nie występowały na Podlasiu do końca XVIII wieku. W Białymstoku pojawiły się dopiero w XIX wieku wraz z napływającą z innych regionów ludnością. W latach 1835-1877 najliczniej są reprezentowane nazwiska patronimiczne oparte na skrótce ben X. oraz z elementem *char-* (zięć rabina X.): *Бай*, *Бад*, *Бадаш*, *Бахам*, *Брук* itp.; *Хары*, *Харон*, *Хармузаў* i in. Wystąpiły również skrótowce wśród nazwisk odzawodowych: *Каз/Кас/Каш/Каз* (klezmer ‘muzyk’), *Сегал*, *Стам* (Sojfer Tojra Mgiłojs ‘przepisywacz zwojów TORY’) oraz charakteryzujące, życzeniowe, ozdobne: *Пам* (‘przywódca społeczności danej prowincji’), *Там* (‘inkasent jałmużny prowincji’), *Зак* (zere-kejdesz ‘święte nasienie’), *Зай* (potomek sprawiedliwego człowieka’), *Зук* (‘święte żydowskie ziarno, plemię’), *Илуд* (‘oby miał długie i dobre życie’). Należą one do najbardziej charakterystycznych nazwisk żydowskich i podobnie jak inne typy nazw osobowych często formalnie są tożsame z innymi podstawami słowotwórczymi, np. nazwisko *Zak* mogło powstać na bazie imienia Izak, *Stam* natomiast może być motywowane apelatywem niem. Stam ‘plemię’, zaś *Barchat* – ros. бархат ‘aksamit’.

Zakończenie

Przegląd antroponimii żydowskiej na przestrzeni kilku stuleci pokazuje, że rozwój jej w dużym stopniu zależał od czynników zewnętrznych: sytuacji społeczno-politycznej, stosunku do Żydów zarówno władz kraju osiedlenia, jak i ludności, wśród której zamieszkiwali oraz rozwoju gospodarczego regionu. Do ostatniego rozbioru Polski na zróżnicowanym etnicznie i kulturowo Podlasiu Żydzi mieli dobre warunki egzystencji. Życzliwy stosunek do Żydów podlaskiej magnaterii, tolerancyjność duchowieństwa i zamieszkałej tu ludności nie tylko stwarzały dogodne warunki dla osadnictwa, ale i swobodnego rozwoju kulturowego. Dlatego żydowskie nazewnictwo osobowe do XIX wieku mogło rozwijać się w naturalny sposób. Nie wykształciło się jeszcze u nich dziedziczne nazwisko zwyczajowe, które u ludności słowiańskiej w tym czasie było już utrwalone. Powielano jednak wzorce słowiańskie i identyfikowano osoby w podobny sposób. Musimy pamiętać, że wszelkiego rodzaju popisy, inwentarze i inne dokumenty sporządzane były w tamtych czasach w języku polskim, ewentualnie ruskim i to najczęściej przez urzędników nieżydowskich, więc nie mogły pojawiać się w nich inne formuły nazewnicze, niż znane i używane na tych ziemiach przez większość mieszkańców. Do końca XVIII wieku sposoby identyfikacji osoby przybierały różne formy, ale zawsze najważniejszą rolę odgrywało imię. Żydzi nadawali imiona z własnego zasobu imienniczego, chociaż przekształcali je i zmieniali pod wpływem zwyczaju nazewniczego swoich sąsiadów. Największą frekwencję wykazywały deminutywne formy imion tworzone za pomocą charakterystycznego na badanym terenie sufiksu *-ko* oraz *-ka* (*Icko*, *Lejbko*, *Judka*, *Szłomka*, i żeńskie – *Dworka*, *Esterka*). Takie formy imion często samodzielnie identyfikowały osobę (u *Herszka*, *Idzko* z żoną) lub stanowiły element bardziej rozbudowanych struktur: imię z formą patronimiczną (*Aron Rubinowicz*), imię z nazwą zawodu (*Icko krawiec*, *Icko szewc*), imię z nazwą odmiejscową (*Szmujło Bojarski*), imię z nazwą charakteryzującą (od *Mejera Choroszuchi*). Te dodatkowe elementy w naturalny sposób stawały się nazwiskiem zwyczajowym, podobnie jak u ludności słowiańskiej Podlasia. W tym okresie mamy już przykłady obejmowania jedną nazwą członków rodziny: ... *на Еска Ильча а на Хацка Исаковича*

Хорошеньких (1539), ...*Гошко Израель а Абрам Исакович Хорошенькие* (1555). Funkcję nazwiska pełniły głównie patronimika, na Podlasiu derywaty na *-owicz/-ewicz*, zaś w rejestrach pruskich formy równe imieniu [Dacewicz 2008, 202]. W nazewnictwie kobiet uderzająca jest różnorodność form powielających wzorce używane przez kobiety chrześcijańskie. Najbardziej rozpowszechnioną była neutralna forma andronimiczna z sufiksem *-owa* (*Ester Josielowa, Frejda Lejbuszowa*). W źródłach do XVIII wieku brak dowodów na dziedziczenie tych dodatkowych nazw osobowych. U schyłku Rzeczypospolitej patronimy miały charakter nazw jednopokoleniowych i podobnie jak inne nazwy (zawodu, odmiejscowe, charakteryzujące) nie wykazywały cech dziedziczenia i stabilności [tamże, 203].

Na stan i jakość antroponimii Żydów białostockich w XIX wieku w dużym stopniu wpływały czynniki polityczne. Porządkowanie antroponimii żydowskiej na ziemiach polskich rozpoczęły państwa zaborcze. Proces regulacji prawnego statusu nazwisk rozpoczęły władze pruskie. Po 1807 roku kontynuowały go władze carskie. Wymuszenie na społeczności żydowskiej przyjęcia dziedzicznych nazwisk powodowało przerwanie naturalnego rozwoju i porządkowania systemu antroponimicznego tego narodu. Niezmiennie pozostają tradycje kulturowe związane z nadawaniem imienia. Wciąż imię nadawane jest przy obrzezaniu na ósmy dzień od narodzin dziecka. Imię mogło być nadane po zmarłych krewnych. Do nominacji wybierano imiona rodzime, biblijne i postbiblijne, hebrajskie i jidyjskie, w formach podstawowych i przekształconych, pełnych i deminutywnych. Jest to kontynuacja tego, co miało miejsce w wiekach poprzednich.

W zaborze rosyjskim narzucony był Żydom cały trójczłonowy rosyjski system nominacyjny: imię – patronim derywowany na *-owicz/-ewicz* oraz nazwisko. Spośród tych trzech elementów tylko imię mogło odzwierciedlać i kontynuować tradycje nazewnictwa narodu żydowskiego. Syntetyczny patronim oraz dziedziczne nazwisko były obce żydowskiej tradycji. Są to sztuczne twory w ich systemie antroponimicznym i dlatego powielają wzorce kraju osiedlenia. Na Podlasiu u ludności żydowskiej wystąpiły formacje patronimiczne i nazwiska takie, jakie od wielu stuleci kształtowały się tu u ludności chrześcijańskiej. To tłumaczy powszechność nazwisk patronimicznych na *-owicz/-ewicz*. Jednak sposób, w jaki powstawały u Żydów był odmienny, niż u ludności chrześcijańskiej. Żydowskie nazwisko patronimiczne, zwłaszcza oparte na imieniu, zostało przeniesione bezpośrednio z klasy patronimów do klasy nazwisk, zaś u chrześcijan nazwisko patronimiczne kształtowało się najczęściej na bazie awonimu, co potwierdzają zapisy w metrykach ludności żydowskiej i prawosławnej.

Udział w derywacji nazwisk patronimicznych innych sufiksów był znacznie skromniejszy, niemniej jednak jest świadectwem oddziaływania na nazewnictwo żydowskie zwyczajów nazewnictwa różnych grup etnicznych, np. *-uk, -enko* przyjęto z ukraińskiego systemu słowotwórczego, *-ow, -in* – rosyjskiego, *-czyk* – polskiego.

Wyjątkowo licznie wystąpiły na Podlasiu formacje odmiejscowe. Z pewnością duży wpływ na powszechność tych struktur miała ruchliwość Żydów, ich częste przemieszczanie się z miejsca na miejsce czy to w związku z zajmowaniem się handlem, czy to w wyniku poszukiwania lepszych warunków egzystencji. Z pewnością w dużym stopniu przyczyniała się do tego polityka władz carskich, prześladowania i pogromy oraz ciągle ograniczanie strefy osiadłości. Napływ Żydów do Białegostoku z pobliskich miast i miasteczek, z sąsiednich guberni, zwłaszcza z Wileńszczyzny i Grodzieńszczyzny w drugiej połowie XIX wieku ściśle łączy się z powstaniem tu prężnego ośrodka przemysłu włókienniczego. Nazwisko odmiejscowe, oprócz tego, że służyło identyfikacji, było jeszcze nośnikiem dodatkowych informacji o miejscu zamieszkania lub pochodzenia, wskazywało skąd dana rodzina przybywała lub pochodziła. Nazwiska te powstawały w podobny sposób jak u ludności rdzennej. Tworzono je na bazie deskrypcji odmiejscowych:

1. poprzez opuszczenie przyimka *iz*;
2. poprzez utworzenie na bazie nazwy miejscowej przymiotnika na *-ski* lub nazwy mieszkańca – rzeczownika na *-czyk, -ec*.

Tak zrodziły się nazwiska mające postać rzeczownika: równe nazwie miejscowej i dopełniaczowe oraz rzeczownikowe i przymiotnikowe derywowane sufikalnie powielające polskie i wschodniosłowiańskie wzorce słowotwórcze. Należy przypuszczać, że formacje sufiksalne były nadane przez urzędników lub przejęte przez Żydów od Słowian w gotowej postaci, natomiast niederywowane równe nazwie miejscowej i dopełniaczowe rozwinęły się w naturalny sposób. Utworzone na bazie deskrypcji odmiejscowej nazwiska często przybierały postać formalnie tożsamą z nazwiskami patronimicznymi na *-owicz/-ewicz*, charakteryzującymi lub kulturowymi. Popularność na tym terenie nazwiska odmiejscowego skłania ku wnioskowi, że większość z nich powstała na bazie toponimicznej, zaś asocjacje kulturowe mogły w nich rozwinąć się wtórnie. Z pewnością z toponimami należy łączyć nazwiska na *-owicz/-ewicz*, które w swoich podstawach słowotwórczych mają imiona chrześcijańskie, ponieważ Żydzi takich imion nie nadawali. Imiona chrześcijańskie wprawdzie pojawiają się w metrykach dzieci żydowskich, ale bardzo rzadko i przeważnie w rodzinach mieszanych lub zasymilowanych. Nazwiska odmiejscowe utworzone od toponimii miejscowej, nie wyróżniały Żydów wśród ludności rdzennej, wskazywały na „tutejszość” i najbardziej łączyły ludność żydowską z regionem. Nazwiska utworzone na bazie toponimii z odległych zakątków Cesarstwa Rosyjskiego i innych krajów europejskich informując o miejscu pochodzenia nie tylko wyróżniały ludność napływową, lecz także wskazywały kierunek wędrówek, a często także i okres osiedlenia się w Białymstoku.

Identyfikacja osoby poprzez wskazanie na wykonywany zawód nie była obca kulturze żydowskiej, toteż te nazwiska można zaliczyć do nazwisk ukształtowanych w sposób naturalny. Towarzyszą żydowskim mieszkańcom tych ziem od czasów

przedrozbirowej Rzeczypospolitej. W XIX wieku liczba nazwisk odzawodowych rośnie wraz z rozwojem w Białymstoku przemysłu włókienniczego. Charakterystyczną cechą zbioru XIX-wiecznych nazwisk odzawodowych jest:

1. obecność w całym okresie badawczym nazwisk opartych na nazwach zawodów i pełnionych funkcji charakterystycznych dla ludności żydowskiej, związanych z zajęciami w synagodze, czynnościami rytualnymi, nauczaniem;
2. utrwalenie się w nazewnictwie nazw zawodów rzemieślniczych obsługujących diasporę (krawiec, piekarz, rzeźnik, zwłaszcza rytualny i inne);
3. wzrost nazwisk odzawodowych w latach 60. i 70. wiąże się z rozwojem przemysłu włókienniczego i tworzeniem się silnego okręgu przemysłowego na Podlasiu i w Białymstoku i napływem ludności żydowskiej z Zachodu, z Królestwa Polskiego, Niemiec, Prus oraz bardziej odległych guberni Cesarstwa Rosyjskiego. Świadczy o tym samo nazewnictwo osobowe, które w dużym stopniu jest oparte na niemieckich nazwach zawodów. Używanie przede wszystkim niemieckich nazw zawodów było uzasadnione na tym terenie. Po powstaniu granicy celnej pomiędzy Królestwem Polskim a Rosją napływają na Podlasie, do Białegostoku i okolic, przede wszystkim przedsiębiorcy niemieccy. Dlatego nawet miejscowa ludność słowiańska zatrudniana w fabrykach niemieckich używała niemieckich nazw zawodów. Wpisy do akt żydowskich świadczą o tym, że w językach słowiańskich, a zwłaszcza w urzędowym w owym czasie języku rosyjskim brakowało rodzimych ekwiwalentów niemieckich nazw zawodów lub nie były znane urzędnikom na tym terenie, ponieważ je kalkowano. Stosując przekład dosłowny wprowadzano często rozbudowane konstrukcje słowiańskie typu *часовых дел мастер*. Nazwiska związane z przemysłem włókienniczym oparte na leksyce słowiańskiej wprawdzie pojawiają się do 1877 roku, ale nie wszystkie utrwalają się w tej funkcji. Na tymczasowość niektórych nazw odzawodowych wskazują też zapisy z *ili* oraz nazwiska podwójne, pisane z łącznikiem. Fakt, że w materiałach późniejszych wielu z tych nazwisk już nie ma jest dodatkowym dowodem.

W sposób naturalny mogły rozwinąć się również nazwiska charakteryzujące. Nie należały do najbardziej popularnych typów ani w okresie poprzednim, ani w XIX wieku. Materiały z XVI-XVIII wieku rejestrują niewielką ilość nazw osobowych bazujących na leksyce apelatywnej określającej cechy fizyczne człowieka: *Borodawka*, *Chromy*, *Choroszeńkij*, *Głuch*, *Mały* itp., oraz oceniającej jego zachowanie: *Breha-czek*, *Figlarz*, *Głupiec* i inne. Stanowią one liczebnie najmniejszą grupę nazwisk także w materiale z XIX wieku. Nazwiska XIX-wieczne charakteryzowały człowieka z różnych punktów widzenia. Określały jego wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, oceniały zachowania. Powstawały na bazie leksykalnej języków słowiańskich, jidysz oraz hebrajskiego. Obecność w antroponimii Żydów białostockich melioratywnych oraz genetycznie hebrajskich nazwisk charakteryzujących świadczy o tym, że

powstawały one w środowisku żydowskim w naturalny sposób i nie były sztucznie narzucone przez urzędników carskich.

Najbardziej wyróżniającymi się nazwiskami społeczności żydowskiej są niewątpliwie nazwiska sztuczne, zarówno typu przezwiskowego złośliwie nadane przez urzędników w celu poniżenia godności ludzkiej oraz nazwiska ozdobne, tworzone przez samych Żydów, często oparte na symbolice narodowej, nawiązujące do własnej historii i kultury. Prawie całkowita nieobecność nazwisk kulturowych do końca XVIII wieku¹ oraz znacząca przewaga struktur jidyjsko-niemieckich nad słowiańskimi jest dowodem na to, że nie powstały one na tym terenie, lecz pojawiły się wraz z nowymi osadnikami w latach 60. i 70. XIX wieku oraz okresie późniejszym. Baza językowa, na której kształtowały się wskazuje na Austrię, Niemcy, ewentualnie Prusy Wschodnie. Występujące w SŁOWNIKU [2003] komponowane struktury słowiańskie *Modrykamień*, *Szczęсна-Góra* są kalkami obu występujących w antroponimii Żydów białostockich jidyjsko-niemieckich nazwisk *Blausztejn*, *Gliksztejn* i tylko potwierdzają ten fakt.

Charakterystyczną cechą antroponimii Żydów białostockich jest hybrydalność i wieloznaczność. Posługiwanie się kilkoma językami i obcowanie z różnymi grupami etnicznymi na Podlasiu musiało wpłynąć na jakość ich języka, a co za tym idzie i ich nazewnictwo. Interferencja językowa odzwierciedla się zarówno w imionach jak i nazwiskach. Żydzi nadają imiona biblijne i jidyjskie, ale w formach zdeformowanych pod wpływem języków miejscowej ludności. Tworzą patronimy na bazie imion z własnego systemu imienniczego, ale za pomocą słowiańskich i niemieckich sufiksów. Nazwy osobowe powstające na bazie hebrajskich apelatywów tłumaczą na inne języki. Najsilniejszy wpływ na kształtowanie się nazewnictwa żydowskiego wywarł język niemiecki, z języków słowiańskich zaś – polski i rosyjski. Język hebrajski, chociaż wciąż obecny w życiu diaspory żydowskiej w Białymstoku, nie odgrywał znaczącej roli w procesie tworzenia nazwisk. Nazwy osobowe mające swe źródło w języku hebrajskim powstały w czasach biblijnych i są to przede wszystkim imiona. Rdzenie hebrajskie odnajdujemy tylko w nazwiskach odzawodowych, przeważnie związanych z zajęciami rytualnymi oraz w nielicznych nazwach charakteryzujących i sztucznych.

Wieloznaczność nazwisk była wynikiem kreacji sztucznych nazwisk ozdobnych, z jednej strony, oraz powielania wzorców słowiańskich i niemieckich – z drugiej. W wielu nazwiskach odmiejscowych i charakteryzujących wtórnie mogły pojawić się asosjacje, skojarzenia z pewnymi zdarzeniami odnotowanymi w BIBLI, co nie pozwala na jednoznaczną interpretację.

Podsumowując analizę antroponimii żydowskich mieszkańców Białegostoku z XIX i XX wieku, należy podkreślić sztuczność samego procesu formowania się

¹ Można wymienić zaledwie kilka nazw osobowych, które w jakiś sposób wiążą się z nazwiskami kulturowymi: *Anzelberg* (1796), *Lichtsztejn* (1772) oraz *Żółty* (1619) [Dacewicz 2008].

nazwiska żydowskiego na Podlasiu. Przyjęto je pod przymusem i z wszystkimi tego konsekwencjami. Polityka władz carskich oraz władz poprzedniego miejsca osiedlenia doprowadziła do powstania nazwisk sztucznych zupełnie nieznanymi innym narodom europejskim, które po dzień dzisiejszy wyróżniają Żydów wśród ludności chrześcijańskiej. Żydowska kultura i tradycja nazewnicza zachowała się jedynie w imionach (biblijnych, postbiblijnych i jidyjskich), poetyckich nazwiskach ozdobnych oraz nazwiskach-skrótowcach.

Резюме

АНТРОПОНИМИЯ БЕЛОСТОКСКИХ ЕВРЕЕВ

В данной монографии антропонимия, извлеченная из метрических книг еврейской общины Белостока XIX-XX вв. рассматривается на фоне истории евреев и истории региона, в котором им пришлось жить. Подробному анализу подвергается антропонимия самого раннего периода, т.е. 1835-1877 гг. Исследовательский материал пополняет антропонимия, собранная в трудах З. Абрамович: 1. „Imiona chrzestne białostoczan w aspekcie socjolingwistycznym (lata 1885-1985)” [Крестные имена жителей Белостока в социолингвистическом аспекте (1885-1985)], Белосток 1993; 2. Słownik etymologiczny nazwisk Żydów białostockich [Этимологический словарь фамилий белостокских евреев], Белосток 2003. Для сравнения привлекается также антропонимический материал, собранный в книге Л. Дацевич „Antroponomia Żydów Podlasia w XVI -XVIII wieku”. (Антропонимия евреев Подляшья XVI-XVIII вв.), Белосток 2008.

В XIX в. и в начале XX в. Белосток был городом пограничья культур. Многоязычие и многокультурность Белостока было наследием Великого Княжества Литовского. Этнолингвистическое разнообразие тех времен отразилось в языке и антропонимии разных этнических групп Подляшья, в том числе также в антропонимии белостокских евреев.

В наименьшей степени предрасположенной к восприятию культурных изменений оказалась еврейская именная система. Записи в подлинных метриках рождений свидетельствуют о том, что евреи в XIX в., точно так же как в более ранние периоды, сохраняли традиции предков. Совершая обряд обрезания давали своим детям имена из своей собственной именной системы: а) библейские: *Арон, Абрам, Бениамин, Ошер* и т.д.; *Асна, Хана, Эстер, Сора* и т.п.; б) постбиблейские: *Хаим, Хая* и др.; в) возникшие в языке идиш: *Фалк, Фишель, Гири; Брайна, Фейга, Гольда* и т.д.; одному ребенку давали два, три имени, в номинации использовали имена умерших родственников. Славянские влияния в именнике белостокских евреев можно отметить в следующих случаях:

1. использование в номинации имен в формах фонетически искаженных под влиянием славянских языков: главным образом польского и русского, хотя свой след оставили также белорусский и украинский языки, ср.: *Янкель, Овшей, Мовша* и т.п.
2. образование по славянским образцам сокращенных, уменьшительных и ласкательных форм: *Сроль, Ицко, Шайка, Юдка, Лейбко, Мордко; Песя, Елька, Стирка* и т.п.
3. использование в номинации христианских имен: *Григорий, Леон; Берта, Блянка, Цецилия, Регина* и т.п.
4. образование от своих еврейских имен форм тождественных славянским деминутивам, Бася < у славян производное от Барбара, у евреев – от Батшева.

Древнейшие источники XIX в. отражают процесс формирования фамилий белостокских евреев, который следует считать искусственным, так как фамилии не сложились в еврейской культуре, они были навязаны евреям властями стран их поселенчества. Белостокским евреям фамилии навязали чиновники Царской Империи. Лексической базой фамилий белостокских евреев стали славянские языки (главным образом польский и русский), а также идиш и иврит. Еврейские фамилии образовались по образцам онимических систем стран поселения. Антропонимы, выступающие в белостокских источниках, рассматриваются в нескольких группах. В работе выделяются две основные семантические группы фамилий:

- I. Образованные естественным способом, возникшие в ответ на поставленные вопросы:
 1. патронимические / матронимические (отвечают на вопрос чей он, к кому принадлежит?);
 2. топонимические (где живет, откуда приехал?);
 3. профессиональные (чем занимается, какая у него профессия, должность?);
 4. характеризующие, прозвищного характера (как выглядит, как себя ведет?);
- II. Образованные искусственным способом, возникшие без связи с называемым человеком:
 1. искусственные прозвища, изобретенные чиновниками для понижения человеческого достоинства
 2. украшающие культурные названия, изобретенные самими евреями.

В состав каждой из перечисленных выше групп входят фамилии, повторяющие славянские и немецкие образцы. Сравнительно небольшую группу составляют фамилии, восходящие к родной еврейской традиции.

Среди патронимических фамилий славянского происхождения господствуют антропонимы на *-ович/-евич*: *Абелевич, Айзыкович, Дайлович* и т.п. Основное влияние на возникновение этих форм оказал русский язык и его онимическая система. Суффиксы *-ович/-евич* в русском языке использовались для образования отчества, которое было обязательным элементом трехчленной русской антропонимической системы. Эта система была навязана всем народам, проживающим на территории Царской Империи. Еврейская патронимическая фамилия на *-ович/-евич* возникла на основе отчества денотата. Остальные патронимические суффиксы не проявляли уже такой продуктивности. Среди матронимических фамилий большей популярностью обладал славянский суффикс *-ин*: *Машкин, Ривкин, Росин* и т.п.

Патронимические фамилии, повторяющие немецкие образцы, это прежде всего сложные структуры с элементом: *-сон/-зон, -кинд, -ман*: *Вольфсон, Исерзон, Меерзон*. Среди матронимических фамилий обращают на себя внимание формации с суффиксами, восходящими к немецкой флексии родительного падежа: *-es, -s, -is, -us*: *Енткес, Двошес, Гольдес, Шошес* и др. Выступают также принадлежностные фамилии формально равные именам: *Яфе, Шнеер, Шмуль, Феликс* и т.п. Необходимо отметить также присутствие в белостокском антропонимическом материале фамилий на *-и*: *Ицхаки, Гершуны* и т.д. и акронимов: *Бад, Бал, Барак, Бат, Баф* и др.

Записи в метрических книгах евреев Белостока за годы 1835-1877 показывают, что сущностная часть топонимических фамилий возникла таким же образом как в предшествующих веках у автохтонных жителей исследуемого региона. Фамилии, образованные на основе местных названий возникали:

1. путем пропуска предлога *z / из*: м. н. Барановичи: *прибыл z / из Баранович > л. н. Баранович*
2. путем переноса местного названия из класса топонимов в класс антропонимов: м. н. *Tukosin = л. н. Тыкоцин, Тыктын* и т.п.
3. при помощи суффиксации: м. н. *Zabludów > л. н. Заблудов-ски/й*.

Характерной особенностью топонимических фамилий белостокских евреев является господство суффиксальных образований на *-ски*. Фамилии на *-ски* образованы на базе подляшских местечек и городов, местных названий Виленщины, Гроденщины и Польского Королевства: *Васильковски, Заблудовски, Тыкоцински, Кнышиньски, Гродзенски, Волмянски, Троцки, Виленски, Варшавски, Люблински* и т.п.

Формирование профессиональных фамилий тесно связано с экономическим развитием региона, которое в XIX в. было обусловлено двумя факторами:

1. становлением таможни на границе между Польским Королевством и Русским Царством в рамках репрессии против поляков в ответ за ноябрьское восстание (1830 г.)
2. постройкой пробегавшей через Белосток варшавско-петербургской железной дороги

Возникновение Белостокского промышленного округа и, в связи с тем, динамическое экономическое развитие города нашло отражение в антропонимии евреев Белостока. В процессе образования фамилий, основанных на названиях профессий, использовалась лексическая база славянских языков, идиш и иврита. В иврите возникали фамилии, связанные с профессиями типичными для еврейского народа: *Хаेत, Меламед, Сохор, Софер, Шохет, Сендак* и т.п. Названия профессий, связанных с торговлей, текстильной промышленностью и ремеслом возникали на базе славянских языков и идиш. Определяя профессию человека с течением времени названия эти начинали выполнять функцию фамилии и называть всех членов семьи. Названия профессий, а следовательно и фамилии, возникшие на их базе, очень часто переводились. Поэтому в антропонимиконе белостокских евреев выступают цепочки фамилий, возникших на основе разноязычных названий одной профессии: *Гауфман / Кауфман – Гендлер – Купец – Купчик – Лавочник; Гозез – Цирульщик и Цирульщик – Фельчер – Постригач; Гутерман – Чапник – Капелюшник – Капелиошни – Мицер; Даскаль – Лерер – Меламед – Учитель; Флейшер – Кайлерон – Мясник – Резник – Шейхет – Шляхтер* и т.п.

Антропонимы прозвищного характера составляют сравнительно небольшую группу среди наследственных фамилий белостокских евреев. Можно в этой группе личных названий обнаружить два основных антонимических типа: а) фамилии пейоративного характера; б) фамилии мелиоративного характера.

Эти фамилии характеризовали человека с точки зрения его внешнего вида и поведения. Осуждали недостатки у человека, оценивали его неуместное поведение, с другой стороны, подчеркивали достоинства называемого лица, ср.: *Хизде, Мондры, Мудрик, Дурень, Елуп, Мекель, Партач, Бабидур, Байдач, Балде, Сауфер, Крывезлова, Безпальчик, Бялый, Сивы, Смаглер, Калека* и т.п.

Все выше представленные типы фамилий хотя и повторяли чужие еврейской культуре образцы наименования, однако складывались естественным образом. Еврейскую антропонимию выделяют на исследуемой территории среди других систем образованные номинаторами поэтические искусственные фамилии. Эти антропонимы выполняли метафорическую украшающую функцию. В своей основе приближались к многим теофорным еврейским именам. Поэтические фамилии возникали на базе библейской символики, путем обращения к истории народа. Лексической базой преимущественно сложных

украшающих антропонимов был идиш, ср.: *Ейнгорн, Гольденбах, Гольденберг, Розенфельд, Росенгольд, Розенцвейг* и т.п. Славянские фамилии этого типа были редки и очень часто являлись кальками раньше образованных в идиш или иврите личных наименований, напр.: *Модрыкамень, Перловагура, Щенснагура* и т.п.

Summary

ANTHROPONYMY OF BIAŁYSTOK JEWS

Anthroponymy contained in the documents of the Jewish community in Białystok in the 19th and 20th c. is analyzed against the background of the history of Jews and the history of the region. A detailed analysis of anthroponymic material from the oldest period, i.e. the period from 1835 to 1877. It is supplemented by the anthroponymy collected in works by Z. Abramowicz: 1. Christian names of Białystokers in the sociolinguistic aspect (1885-1985); Etymological dictionary of Białystok Jews, Białystok 2003. The anthroponymic material contained in the book by L. Dacewicz Anthroponymy of Podlasie Jews in 16th-18th c., Białystok 2008 is referred to for comparison.

In 19th c. and at the beginning of 20th c. Białystok was a city of borders of cultures. Multilingualism and multiculturalism of Białystok were the inheritance of the Grand Duchy of Lithuania. It was reflected in the languages and anthroponymy of various ethnic groups of the region, including the anthroponymy of Białystok Jews.

Jewish names were the least prone to undergo changes. The notations in the original birth certificates show that in 19th c., likewise in the previous periods, the ancestors' traditions were observed. At the ceremony of circumcision they gave names from their own system: a) biblical: *Aron, Abram, Benjamin, Oszer* etc.; *Asna, Chana, Ester, Sora* etc.; b) post-biblical: *Chaim; Chaja* and others; c) Yiddish: *Falk, Fiszer, Hirsz; Brajna, Fejga, Golda* etc.; more than one name were given and names were given after dead relatives. Slavic influences are observed in the following cases: 1. giving names in phonetically modified forms under the influence of Slavic languages, mainly Polish and Russian, but also Belorussian and Ukrainian: *Jankiel, Owszej, Mowsza* etc. 2. making shortened and hypocoristic forms following the Slavic pattern: *Srol, Icko, Szajka, Judka, Lejbko, Mordko; Pesia, Elka, Stirka* etc. 3. giving names from the Christian system of nomination; 3. borrowing Slavic hypocoristic forms: *Grigiorij, Leon; Berta, Blanka, Cecylia, Regina* etc.

The oldest nineteenth-century sources show the process of formation of surnames of Białystok Jews, which should be considered artificial. Surnames were imposed on

Jews by the authorities of the Russian Empire. The lexical base of Białystok Jews' surnames is Slavic languages, mainly Polish and Russian, Yiddish and Hebrew. The patterns of the countries of settlement were used to form surnames. Anthroponymic names registered in the birth certificates of Białystok Jews, which performed the function of surnames in the 19th c., are discussed in several groups. Two main semantic groups of surnames are distinguished: I Formed in a natural way, as the answer to the question: 1. patronymic (answering the question: whose is X, who does X belong to); 2. toponymic (where is X from, where does X live); 3. occupational (which job does X do, which function does X perform); 4. characterizing of nickname type (what does X look like, how does X behave). II. Formed in an artificial way, without any connection with the person named: 1. artificial nicknames, which could be given by office workers to humiliate a person; 2. ornamental names, cultural ones, taken and formed by the persons named.

In each of the groups listed above there are names following Slavic and German patterns. A very numerous group is the one composed of names based on the Hebrew tradition.

The names ending in *-owicz/-ewicz*: *Abelewicz, Ajzykowicz, Dajłowicz* etc. are predominant among patronymic names of Slavic origins. The Russian language had the greatest influence on their formation. The formations ending in *-owicz/-ewicz* constituted 'otchestvo', the compulsory element of the three-component Russian anthroponymic system. This system of nomination was imposed on the Jews in the Russian Empire. Jewish patronymic surname ending in *-owicz/-ewicz* was formed on the base of the patronym of the person named. Other patronymic suffixes were not so productive. Among matronymic surnames the Slavic suffix *-in*: *Maszkina, Riwkina, Rosina* etc.

Patronymic surnames are modelled on the German patterns, there are mainly compounds with the element *-son/-zon, -kind, -man*: *Wolfson, Iserzon, Meerzon*. Among matronymic names formations with the suffix modelled on the inflection of the German genitive: *-es, -s, -is, -us*: *Jentkes, Dwoszes, Goldes, Szoszes* and others. There are also patronymic names formally equal to first names: *Jafe, Szneer, Szmul, Feliks* etc. Names ending in *-i* are also of importance: *Icehaki, Gerszuny* etc and so are acronyms: *Bad, Bal, Barak, Bat, Baf* and others.

The notations in the birth certificates of the Jewish people from the period from 1835 to 1877 prove that the basic core of toponymic names was formed in like it had been in autochthonous people in previous centuries. Surnames derived from place names were created by:

1. omitting the preposition *z / iz*: place name *Baranowiczi* > *z / iz Baranowicz* > personal name *Baranowicz*.
2. shifting the place name from the class of toponymic names to the class of anthroponyms: place name *Tykocin* = personal name *Tykocin, Tyktyn* etc.

3. by adding suffixes: place name Zabłudów > personal name Zabłudowski.

A typical characteristic of Białystok Jews' toponymic surnames is the dominance of names formed by the addition of the suffix *-ski*. The names ending in *-ski* were created on the base of names of cities and towns of Podlasie as well as the place names from the Vilnius and Grodno areas and the Polish Kingdom: *Wasilkowski, Zabłudowski, Tykociński, Knyszyński, Grodzieński, Wolpiański, Trocki, Wileński, Warszawski, Lubliński* etc.

The development of occupational names is closely connected with the economic progress of the region. In Białystok in the 19th c. two factors contributed greatly to the economic development of the city:

1. the customs border between the Russian Empire and the Polish Kingdom and was created as a result of repressions of the November Uprising;
2. building the Warsaw-Petersburg railway going via Białystok.

The formation of Białystok Industrial Circle and flourishing economic development of the city was reflected in Jews' personal onomastics. Professional names were formed on the lexical base of Slavic languages as well as Yiddish and Hebrew. The lexis of the Hebrew language was the base of surnames connected with jobs typical of Jewish people: Chajet, Melamed, Sochor, Sofer, Szochet, Sendak etc. The names of jobs connected with trade, textile industry and craft were formed on the base of Slavic languages and Yiddish. Naming the job done by a given person, they became the surname of the whole family over the course of time. Professional names were formed on the base of various languages and they were often translated. That is why there are series of surnames formed on the base of the name of one profession in a number of languages: *Gaufman / Kaufman – Gendler – Kupiec – Kupczyk – Lawocznik; Gozez – Cyrulik and Cyrulnik – Fleczer – Postrzygacz; Guterman – Czapnik – Kapelusznik – Kapeloszni – Micer; Daskal – Lerer – Melamed – Uczitiel; Flejszer – Kajleron – Miasnik – Reznik – Szejchet – Szlachter* etc.

All the above mentioned types of surnames copied nomination patterns foreign to the Jewish culture; yet, they were developed in a natural way. What distinguishes the Jewish anthroponymy in the researched area is the artificial surnames, which were formed by bearers themselves. They performed ornamental, metaphoric and wishing functions. As to their genesis, they were close to many Jewish, theophoric and wishing names. They were formed on the base of biblical symbolism, references to the history of the Jewish people. The lexical base was mostly Yiddish: *Ejnhorn, Goldenbach, Goldenberg, Rosenfeld, Rosengold, Rozencwejg* etc. The Slavic names of this kind were often calques of the personal names earlier formed in Yiddish or the Hebrew language, e.g. *Modrykamień, Perłowagóra, Szczęsnagóra* etc.

Rozwiązanie skrótów:

akad.	akadyjski	n. m.	nazwa miejscowa
akron.	akronim	n. mieszk.	nazwa mieszkańców
andr.	andronim	n. os.	nazwa osobowa
ang.	angielski	nhebr.	nowohebrajski
ap.	apelatyw	niem.	niemiecki
ar.	arabski	orient.	orientalny
aram.	aramejski	patr.	patronimiczny
aszk.	aszkenazyjski	pbibl.	postbiblijny
austr.	austriacki	per.	perski
bibl.	biblijny	Podl.	Podlaski
brs.	białoruski	pol.	polski
bułg.	bułgarski	por.	porównaj
chrz.	chrześcijański	port.	portugalski
celt.	celtycki	przen.	przeñośnia
cerk.	cerkiewny	rab.	rabiniczny
czas.	czasownik	ros.	rosyjski
czes.	czeski	rum.	rumuński
dawn.	dawny	sef.	sefardyjski
dial.	dialektalny	sem.	semicki
dłuż.	dolnołużycki	skand.	skandynawski
dn.	dolnoniemiecki	śl.	słowiański
dop.	dopełniacz	stniem.	staroniemiecki
duń.	duński	stpol.	staropolski
egip.	egipski	s.	strona
ekspr.	ekspresywny	strus.	staroruski
ekw.	ekwiwalent	swn.	staro-wysoko-niemiecki
etiop.	etiopski	szw.	szwedzki
etn.	etnonim	szwab.	szwabski
etym.	etymologia	szwajc.	szwajcarski
f.	femininum	śang.	środkowoangielski
fr.	francuski	śdn.	średnio-dolno-niemiecki
geog.	geograficzny	śn.	średnio-niemiecki
germ.	germański	śwn.	średnio-wysoko-niemiecki
głuż.	górnolużycki	talm.	talmudyczny
gr.	grecki	ts.	to samo
gw.	gwarowy	tur.	turecki
hebr.	hebrajski	ukr.	ukraiński
hisz.	hiszpański	węg.	węgierski
hydr.	hydronim	wg	według
im.	imię	wł.	włoski
jid.	jidysz	wnwn.	wczesno-nowo- -wysoko-niemiecki
lit.	litewski	wsch.	wschodni
l. mn.	liczba mnoga	wśl.	wschodniosłowiański
łac.	łaciński	zn.	znaczenie
m.	masculinum	zob.	zobacz
mong.	mongolski		

Biblia: Stary Testament/Old Testament/Altes Testament/Ветхий Завет – skróty

Lp	skróty polski	nazwa	skróty angielski	nazwa	skróty niemiecki	nazwa	skróty rosyjski	nazwa
1.	Rdz	Rodzaju	Gen	Genesis	Gen	Genesis	Быт.	Бытие
2.	Wj	Wyjścia	Exd	Exodus	Ex	Exodus	Исх.	Исход
3.	Kpł	Kapłańska	Lev	Leviticus	Lev	Leviticus	Лев.	Левит
4.	Lb	Liczb	Num	Numbers	Num	Numbers	Чис.	Числа
5.	Pwt	Powtórnego Prawa	Deu	Deuteronomy	Dtn	Deuteronomy	Втор.	Второзаконие
6.	Joz	Jozuego	Jos	Joshua	Jos	Das Buch Josua	Нав.	Книга Иисуса Навина
7.	Sdz	Sędziów	Jdg	Judges	Ri	Das Buch von den Richtern	Суд.	Книга Судей
8.	Rt	Rut	Rth	Ruth	Rut	Das Buch Rut	Руф.	Книга Руфь
9.	1 Sm	1 Samuela	1Sa	1 Samuel	1 Sam	Das 1. Buch Samuel	1 Цар.	Первая книга Царств
10.	2 Sm	2 Samuela	2Sa	2 Samuel	2 Sam	Das 2. Buch Samuel	2 Цар.	Вторая книга Царств

11.	1 Krl	1 Królewską	1Ki	1 Kings	1 Kun	Das 1. Buch von den Königen	3 Цар.	Третья книга Царств
12.	2 Krl	2 Królewską	2Ki	2 Kings	2 Kun	Das 2. Buch von den Königen	4 Цар.	Четвертая книга Царств
13.	1 Krn	1 Kronik	1Ch	1 Chronicles	1 Chr	Das 1. Buch der Chronik	1 Пар.	Первая книга Паралипоменон
14.	2 Krn	2 Kronik	2Ch	2 Chronicles	2 Chr	Das 2. Buch der Chronik	2 Пар.	Вторая книга Паралипоменон
15.	Ezd	Ezdrasz	Ezr	Ezra	Esr	Das Buch Esra	Езд.	Книга Ездры / первая/
16.	Ne	Nehemiasz	Neh	Nehemiach	Neh	Das Buch Nehemia	Несм.	Книга Неемии
17.	Est	Estery	Est	Esther	Est	Das Buch Ester	Есф.	Книга Есфир
18.	Hi	Hioba	Job	Job	Ijob	Das Buch Ijob (Hiob, Job)	Иов.	Книга Иова
19.	Ps	Psalmy	Psa	Psalms	Ps(s)	Die Psalmen	Пс. Псал.	Псалтирь
20.	Prz	Przysłów	Pro	Proverba	Spr	Das Buch der Sprichwörter	Притг.	Книга Притчей Соломоновых
21.	Koh	Koheleta	Ecc	Ecclesiastes	Koh	Das Buch Kohelet (Prediger)	Еккл.	Книга Екклесиастаили Проповедника

22.	Pnp	Pieśń nad pieśniami	Sgs	Song of Salomon	Hld	Das Hohelied	Песп.	Книга Песни Песней Соломона
23.	Iz	Izajasza	Isa	Isaiach	Jes	Der Prophet Jesaja	Ис. Исая.	Книга пророка Исая
24.	Jr	Jeremiasza	Jer	Jeremiah	Jer	Der Prophet Jeremia	Иер.	Книга пророка Иеремии
25.	Lm	Lamentacje	Lam	Lamentations	Klgl	Die Klagelieder	Плач	Книга Плач Иеремии
26.	Ez	Ezechiela	Eze	Ezekiel	Ez	Der Prophet Ezechiel (Hesekiël)	Иез.	Книга пророка Иезекииля
27.	Dn	Daniela	Dan	Daniel	Dan	Das Buch Daniel	Дан.	Книга пророка Даниила
28.	Oz	Ozeasza	Hsa	Hosea	Hos	Der Prophet Hosea	Ос.	Книга пророка Осии
29.	Jl	Joela	Joe	Joel	Joel	Der Prophet Joël	Иоиля	Книга пророка Иоиля
30.	Am	Amosa	Amo	Amos	Am	Der Prophet Amos	Ам. Амос	Книга пророка Амоса
31.	Ab	Abdiasza	Oba	Obadiah	Obd	Der Prophet Obadja	Ава.	Книга пророка Авая
32.	Jon	Jonasza	Jon	Jonah	Jon	Der Prophet Jona	Ион. Иона	Книга пророка Ионы

33.	Mi	Micheasza	Mic	Misah	Mich	Der Prophet Micha	Мих.	Книга пророка Михея
34.	Na	Nahuma	Nah	Nahum	Nah	Der Prophet Nahum	Наум.	Книга пророка Наума
35.	Ha	Habakuka	Hab	Habakkuk	Hab.	Der Prophet Habakuk	Авв.	Книга пророка Аввакума
36.	So	Sofoniasza	Zep	Zephaniah	Zef	Der Prophet Zefanja	Соф.	Книга пророка Софонии
37.	Ag	Aggeusza	Hag	Haggai	Hag	Der Prophet Haggai	Агг.	Книга пророка Аггея
38.	Za	Zachariasza	Zec	Zechariach	Sach	Der Prophet Sacharja	Зах.	Книга пророка Захарии
39.	MI	Malachiasza	Mal	Malachi	Mal	Das Buch Maleachi	Мал.	Книга пророка Малахии

Źródła

Akta stanu cywilnego Okręgu Bożniczego w Białymstoku 1835-1877:

Urodzenia (U) – vol.: 1 za 1835 – 1866; 3 za 1839; 4 (436) za 1846; 5 za 1846; 10 (404) za 1848; 10 (405) za 1855; 12 (406) za 1856; 15 za 1857; 18 (408) za 1858; 22 (409) za 1859; 26 (437) za 1860; 31 (438) za 1861; 35 (412) za 1862; 39 za 1863; 42 (439) za 1864; 46 (440) za 1865; 50 (441) za 1866; 60 (442) 1869; 67 (897) 1871; 72 (444) 1872; 79 (445) za 1874; 82 (446) za 1875; 89 (447) za 1877

Śluby (Ś) – vol.: 1 za 1835, 1846; 4 (436) za 1846; (461) za 1854; 13 (462) za 1856; 16 (436) za 1857; 19 za 1858; 23 (465) za 1859; 28 (466) za 1860; 32 (410) za 1861; 36 (411) za 1862; 40 (467) za 1863; 43 (414) za 1864; 47 (468) za 1865; 51 (469) za 1866; 54 (470) za 1867; 57 (471) za 1868; 61 (472) za 1869; 64 (473) za 1870; 69 (474) za 1871; 73 (475) za 1872; 76 (476) za 1873; 80 (477) za 1874; 83 (478) za 1875; 86 (479) za 1876; 90 (480) za 1877;

Rozwody (R) – vol.: 1 za 1846; 4 (436) na 1846; 5 na 1846; 20 (650) za 1858; 24 (649) za 1859; 33 (652) na 1861; 37 (653) za 1862; 44 (654) za 1864; 48 (655) za 1865; 52 (656) za 1866; 55 (657) za 1867; 58 (658) za 1868; 62 (659) na 1869; 65 (660) na 1870; 70 (661) na 1871; 74 (662) na 1872; 77 (663) na 1873; 84 (665) za 1875; 87 (666) na 1876;

Zgony (Z) – vol.: 1 za 1846; 4 (436) za 1846; 5 na 1846; (567) za 1852; 9 (123) za 1854; 11 (124) za 1855; 14 za 1856; 17 (571) za 1857; 21 (572) za 1858; 25 (573) za 1859; 30 (574) za 1860; 34 (575) 1861; 36 (411) za 1862; 41 (577) za 1863; 45 (578) za 1864; 49 (579) 1865; 53 (580) za 1866; 56 (581) za 1867; 59 (582) za 1868; 63 (583) za 1869; 66 (584) za 1870; 71 (585) za 1871; 75 (586) za 1872; 78 (587) za 1873; 81 (588) za 1874; 85 (589) za 1875; 87 i 88 (590) za 1876;

Bibliografia

- Abramowicz Z., 1993, *Imiona chrzestne białostoczan w aspekcie socjolingwistycznym (lata 1885-1985)*, Białystok.
- Abramowicz Z., 1993b, *Imiennictwo Żydów białostockich a zjawisko interferencji językowej*, [w:] *Systemy onomastyczne w słowiańskich gwarach mieszanych i przejściowych*, „Rozprawy Slawistyczne” 7, Lublin.
- Abramowicz Z., 1994, *Lingwistyczna i ekstralingwistyczna motywacja wyboru imienia w Białymstoku w latach 1885-1985*, [w:] *Jazyková a mimojazyková stránka vlasná mien*, Bratislava -Nitra.
- Abramowicz Z., 1995, *Antroponimia białostocka jako pomost między tradycją wschodnią i zachodnią*, „Rozprawy Slawistyczne” 10, Lublin.
- Abramowicz Z., 1996, *Nazwiska Żydów białostockich*, [w:] *Antroponimia słowiańska, Prace onomastyczne* 35, Warszawa.
- Abramowicz Z., 2000, *Żydowskie nazwy patronimiczne na tle kultury słowiańskiej*, [w:] *Nazwy własne na pograniczach kulturowych*, „Studia Slawistyczne” 2, Białystok.
- Abramowicz Z., 2000b, *Wpływy słowiańskie w żydowskich compositach antroponimicznych*, [w:] *Słowiańskie composita antroponimiczne*, „Rozprawy Slawistyczne” 16, Lublin.
- Abramowicz Z., 2001, *Anthroponymy of the Jews from Białystok as a reflection of the nation's culture and history*, „Namenskundliche Informationen” 79/80, Leipzig.
- Abramowicz Z., 2001b, *Nazwiska Żydów białostockich pochodne od nazw geograficznych*, [w:] *Toponimia i oronimia*, red. A. Cieślakowa, Kraków.
- Abramowicz Z., 2002, *Antroponimia Żydów białostockich jako zwierciadło kultury i historii narodu*, „Onomastica-Slavogermanica” XXII, Kraków.
- Abramowicz Z., 2002b, *Rodzime i obce w antroponimii Żydów białostockich*, [w:] *Wielojęzyczność i wielokulturowość na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim*, „Studia Slawistyczne” 3, Białystok.
- Abramowicz Z., 2003, *Nazwiska Żydów na obrzeżu słowiańskim*, [w:] *Nazwy własne a kultura*, „Prace Slawistyczne” 115, Warszawa.
- Abramowicz Z., 2003, *Słownik etymologiczny nazwisk Żydów białostockich*, Białystok.
- Abramowicz Z., 2007, *Judische Patronimika vor dem Hintergrund der slawischen Kultur*, [w:] *Proceeding of the 21st International Congress of Onomastic Sciences* 3, Uppsala.
- Abramowicz Z., Citko L., Dacewicz L., 1997, 1998, *Słownik historycznych nazw osobowych Białostoczczyzny (XV-XVII w.)*, t. I-II, Białystok.
- Adigard J. M. des Gantries, 1954, *Les noms de personnes scandina – ves en Normandie de 911 a 1066*, Lund, C. Blom.
- Albiniak M., Czajkowska A., 1989, *Prawo o aktach stanu cywilnego z objaśnieniami. Stan prawny na dzień 31 marca 1989 r.*, Warszawa.
- Allerhand J., 2002, *Jidisch. Ein Lehr – und Lesebuch*, Wien.
- Altbauer M., 2002, *Wzajemne wpływy polsko-żydowskie w dziedzinie językowej*, wybór i opracowanie M. Brzezina, Kraków.
- Althaus H.P., 2003, *Kleines Lexikon deutscher Wörter jidischer Herkunft*, München.

- Aronson J., 1938, *Historia Żydów oraz przegląd ich kultury*, cz. II, Lwów – Warszawa.
- Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny*, t. I, red. S. Glinka, A. Obrębska-Jabłońska, J. Siatkowski, 1980, t. II i III, red. S. Glinka, 1993, Warszawa.
- Bach A., 1952, *Die deutschen Personennamen*, t. 1/2, Heidelberg.
- Bahlow H., 1972, *Deutsches Namenlexikon*, Frankfurt am Main.
- Balkow K. und Christ W., 1986, *Orts' Lexikon der Deutschen Demokratischen Republik*, Berlin.
- Bałaaban M., 1914, *Центральное самоуправление польско-литовских евреев*, [w:] *История еврейского народа*, t. XI, Москва.
- Bałaaban M., 1982, *Historia i literatura żydowska*, t. I-III, Lwów – Warszawa – Kraków.
- Bartušek J., 1968, *K židovským osobním jménům nové doby*, [w:] *Sborník rozprav k sedmdesátým narozeninám univ. prof. dr. Witolda Taszyckiego*, Praha.
- Battenberg F., 2008, *Żydzi w Europie*, Wrocław – Warszawa – Kraków.
- Bednarczuk L., 1992, *Stosunki etnolingwistyczne na obszarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. Zarys problematyki*, „Dzieje Lubelszczyzny” VI, Lublin.
- Beider A., 1996, *A Dictionary of Jewish Surnames from the Kingdom of Poland*, Avotaynu Teaneck, NJ.
- Beider A., 2001, *A Dictionary of Ashkenazic Given Names*, Avotaynu, Inc. Bergenfield, New Jersey.
- Beider A., 2008, *A Dictionary of Jewish Surnames from the Russian Empire*, Avotaynu Bergenfield, NJ.
- Beider A., 2008a, *A Dictionary of Jewish Surnames from the Russian Empire: Revised Edition*, Vol. 2, *Listing of Surnames by the Daitch-Mokotoff Soundex System*, Avotaynu Bergenfield, New Jersey.
- Berlińska A., 1992, *Nazwiska utworzone przyrostkiem -ski wśród dawnych mieszkańców Tykocina*, „Białostoczczyzna” 2 (26).
- Białostoccy Żydzi*, red. A. Dobroński, 1993, Białystok.
- Biblia tj. Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, 1980, Nowy przekład, Warszawa.
- Błaszczuk G., 2002, *Litwa na przełomie średniowiecza i nowożytności 1492-1569*, Poznań.
- Bogdanowicz E., 2000, *Osiemnastowieczne nazewnictwo osobowe południowej Białostoczczyzny*, Białystok (praca doktorska – wydruk komputerowy).
- Bogucka M., Samsonowicz H., 1986, *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej*, Wrocław – Warszawa – Kraków.
- Borzymińska Z., Żebrowski R., 2003, *Polski słownik judaistyczny*, Warszawa.
- Breza E., 1977, *Z antroponomii Pomorza Gdańskiego (na podstawie ksiąg sądowych kościernickich z XVI-XVII w.)*, „Slavia Occidentalis” t. 34.
- Breza E., 1978, *Nazwy osobowe z suf. -sz, -s i -s po spółgłosce w języku polskim*, „Slavia Occidentalis” t. 35.
- Breza E., 1980, *Polskie nazwy osobowe z sufiksem -in, -ina, -ino i jego pochodnym -lin (-a, -o) i -owin (-a, -o)*, „Slavia Occidentalis” t. 37.
- Breza E., 1981, *Sposoby germanizacji antroponomów polskich na Pomorzu*, [w:] *Nazewnictwo obszarów językowo mieszanych*, Wrocław – Warszawa – Kraków.
- Brückner A., 1957, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa.
- Brzezina M., 1986, *Literackie nazwiska Żydów*, „Onomastica” XXXI.

- Brzezina M., 1986a, *Polskie zdrobnienia imion żydowskich w utworach literackich*, „Język Polski” LXVI.
- Brzezina M., 1986b, *Polszczyzna Żydów*, Warszawa – Kraków.
- Brzezina M., 1988, *Zapomniana praca o wpływach polskich w jidysz*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego DCCCLXI, Prace językoznawcze”, z. 87.
- Bubak J., 1983, *Geneza nazwisk równych imionom*, [w:] Ogólnopolska Konferencja Onomastyczna III.
- Bubak J., 1983a, *Nadawanie imion w Polsce. Aspekt prawny i językowy*, „Socjolingwistyka” 5.
- Bubak J., 1986, *Kształtowanie polskiego nazwiska mieszczańskiego i chłopskiego*, Kraków.
- Bubak J., 1987, *O socjologicznym podejściu w badaniach antroponomii*, „Socjolingwistyka”, t. 6.
- Bubak J., 1993, *Księga naszych imion*, Wrocław – Warszawa – Kraków.
- Buber M., 1986, *Opowieści chasydów*, Poznań.
- Buch T., 1964, *Litewskie nazewnictwo osobowe w pow. Sejny i Suwałki*, „Onomastica” IX.
- Cała A., Węgrzynek H., Zalewska G., 2000, *Historia i kultura Żydów polskich. Słownik*, Warszawa.
- Centnerszwerowa R., 1907, *O języku Żydów w Polsce, na Litwie i w Rusi*, Warszawa.
- Cieślakowa A., 1990, *Staropolskie odapelatywne nazwy osobowe. Proces onimizacji*, Wrocław – Warszawa – Kraków.
- Cieślakowa A., 1992, *Indywidualne – narodowe – uniwersalne w nazwach własnych*, „Onomastica” XXXII.
- Citko L., 1998, *Структура и семантика антропонимов, мотивированных названиями профессий*, [w:] *Проблемы семантического описания единиц языка и речи*, cz. I, Минск.
- Citko L., 1999, *Formacje hybrydalne w antroponomii polsko-białorusko-litewskiego pogranicza XVI wieku*, [w:] *Nazewnictwo pogranicza Polski*, red. A. Belchnerowska, J. Ignatowicz-Skowrońska, Szczecin.
- Citko L., 2001, *Nazewnictwo osobowe północnego Podlasia w XVI wieku*, Białystok.
- Citko L., Dacewicz L., 1996, *Typy strukturalne antroponomów w XVI-wiecznym województwie podlaskim*, [w:] *Antroponomia słowiańska*, „Prace onomastyczne” 35, Warszawa.
- Cohen A., 1999, *Talmud. Syntetyczny wykład na temat Talmudu i nauk rabinów dotyczących religii, etyki i prawodawstwa*, Warszawa.
- Co każdy powinien wiedzieć o judaizmie. Praca zbiorowa*, 2007, Kraków.
- Czyżewski F., 1994, *Fonetyka i fonologia gwar polskich i ukraińskich południowo-wschodniego Podlasia*, „Rozprawy Sławistyczne”, t. 3, Lublin.
- Czyżewski F., Gala S., 1993, *Zagadnienie pogranicza językowego na przykładzie nazwisk włodawskich*, [w:] *Systemy onomastyczne w słowiańskich gwarach mieszanych i przejściowych*, „Rozprawy Sławistyczne” t. 7, Lublin.
- Czyżewski P., 2003, *Żydzi w Wasilkowie do końca XVIII wieku*, [w:] *Sztetl – wspólne dziedzictwo*, red. A. Markowski, W. Śleszyński, Białystok.
- Dacewicz L., 1993, *Kształtowanie się osobowych nazw odzawodowych w dawnym województwie podlaskim (XVI-XVII w.)*, „Studia Podlaskie”, t. IV, Białystok.
- Dacewicz L., 1994, *Nazewnictwo kobiet w dawnym powiecie mielnickim (XVI-XVII w.)*, Białystok.

- Dacewicz L., 1999, *Nazewnictwo Żydów w XVIII-wiecznym Białymstoku*, „Białostocczyzna” nr 4.
- Dacewicz L., 1999a, *Rodzime czy obce? W kwestii nazewnictwa na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim*, [w:] *Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych*, „Studia Sławistyczne” 1, Białystok.
- Dacewicz L., 2000, *Identyfikacja ludności żydowskiej a słowiańska kultura nazewnicza w dawnym woj. podlaskim*, [w:] *Nazwy własne na pograniczach kulturowych*, „Studia Sławistyczne” 2, Białystok.
- Dacewicz L., 2001, *Antroponimia Białegostoku w XVII-XVIII wieku*, Białystok.
- Dacewicz L., 2003, *Z historii nazwisk na polsko-wschodniosłowiańskim pograniczu kulturowym (wiek XVI-XVIII)*, [w:] *Nazwy własne a kultura. Polska i inne kraje słowiańskie*, red. Z. Kaleta, Warszawa.
- Dacewicz L., 2004, *Identifizierung der jüdischen Bevölkerung und slawische Eigennamenkultur in der alten Wojewodschaft von Podlasie*, „Namenkundliche Informationen” 85/86, Leipzig.
- Dacewicz L., 2006, *Formy imion używanych przez Żydów na Podlasiu w XVI-XVIII w. w kontekście polskiej i białoruskiej kultury nazewniczej*, [w:] *Droga ku wzajemności*, red. W. Kondratiuk, Białystok.
- Dacewicz L., 2006a, *Hybrydyzacja nazewnictwa mniejszości narodowych jako zjawisko typowe na pograniczach etniczno-kulturowych*, [w:] *Onimizacja i apelatywizacja*, red. Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz, Białystok.
- Dacewicz L., 2007a, *Specyfika antroponimii Żydów grodzieńskich w porównaniu z nazewnictwem ludności chrześcijańskiej (na podstawie Spisu mieszkańców Grodna z 1794 r.)*, [w:] *Imia i słowo*, Brześć.
- Dacewicz L., 2008, *Antroponimia Żydów Podlasia w XVI-XVIII wieku*, Białystok.
- Dauzat A., 1951, *Dictionnaire etymologique des noms de Famille et prénoms de France*, Paris.
- Die Bibel in heutiger Deutsch*, 1982, *Die Gute Nachricht des Alten und Neuen Testaments*, Deutsche Bibelgesellschaft Stuttgart.
- Dobroński A., 1989, *Z dziejów Żydów na Białostocczyźnie w XIX wieku*, „Studia Podlaskie” t. II, Białystok.
- Domin J., 1978, *Z zagadnień słowotwórstwa antroponimów we współczesnym języku rosyjskim*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego”, „Filologia Rosyjska” nr 7.
- Domin J., 1982, *Słowotwórstwo hipokorystyków od imion własnych osobowych w języku polskim i rosyjskim*, Gdańsk.
- Dufour L., 1973, *Słownik Teologii Biblijnej*, Poznań.
- Edwards J., 2002, *Inkwizycja hiszpańska*, Warszawa.
- Eisenbach A., 1965, *Z dziejów ludności żydowskiej w Polsce XVIII i XIX wieku. Studia i szkice*, Warszawa.
- Eisenbach A., 1972, *Kwestia równouprawnienia Żydów w Królestwie Polskim*, Warszawa.
- Eisenbach A., 1984, *Postulat asymilacji Żydów i jego implikacje w dobie stanisławowskiej*, „Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego” nr 3-4.
- Eisenbach A., 1988, *Emancypacja Żydów na ziemiach polskich 1785-1870 na tle europejskim*, Warszawa.
- Encyklopedia Judaica*, 1972, Jerusaleń.

- Encyklopedia katolicka pod red. R. Łukaszyka, L. Bierikowskiego, F. Gryglewicza*, 1983, t. I. Lublin.
- Feldman B., 1998, *Russian-Jewish given names: their origins and variants*, Teaneck, New Jersey.
- Feldman W., 1891, *O żargonie żydowskim*, Lwów.
- Filipiak M., 1985, *Problematyka społeczna w Biblii*, Warszawa.
- Gala S., 1986, *Rola antroponimicznego przyrostka -ski w kulturze nazewniczej*, „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Językoznawczego” XXXI, Łódź.
- Gąsiorowski S., 2004, *Tatarzy, Turcy czy Żydzi? Karaimi w dawnej Rzeczypospolitej (XIII-XVIII w.)*, [w:] *Rzeczpospolita wielu wyznań*, Kraków.
- Gelb I.J., 1965, *The Origin of the West Semitic qatala Morpheme*, [w:] *Symbolae linguisticae in honorem Georgii Kurylowicz*, Wrocław – Warszawa – Kraków.
- Geller E., 1994, *Jidysz język Żydów polskich*, Warszawa.
- Genicot L., 1964, *Powstaje nowy świat. Studium o kulturze i cywilizacji wieków średnich*, przeł. J.S. Los, Warszawa.
- Gold D.L., 1996, *On the Study of Jewish Family Names*, [in:] *Namenforschung*, ed. E. Eichler, Berlin.
- Goldberg J., 1993, *Dzieje Żydów w dawnej Rzeczypospolitej – próba syntetycznego spojrzenia*, [w:] *Między wielką polityką a szlacheckim partykularzem*, Toruń.
- Gottschald M., 1971, *Deutsche Namenkunde*, Berlin.
- Graetz H., 1936, *Historia Żydów*, Warszawa.
- Graves R., Patai R., 2002, *Mity hebrajskie. Księga Rodzaju*, Warszawa.
- Grzegorzczak P., 1924, *Język żydowski (żargon)*, Lwów – Warszawa.
- Guggenheimer E.H. und H.W., 1996, *Etymologisches Lexikon jüdischen Familiennamen* R. G. Saur, München – New Providence – London – Paris.
- Guldon Z., 1989, *Ludność żydowska w miastach województwa podlaskiego w końcu XVIII wieku*, „Studia Podlaskie” t. II, Białystok.
- Guldon Z., 1997, *Osadnictwo żydowskie i liczebność Żydów na ziemiach Rzeczypospolitej w okresie przedrozbiorowym. Stan badań i potrzeby badawcze*, [w:] *Żydzi i judaizm we współczesnych badaniach polskich*, Kraków.
- Hagada na Pesach i Pieśń nad Pieśniami*, red. Rabin Pecaric S., 2002, Kraków.
- Hanks P. and Hodges F., 1996, *A Dictionary of Surnames*, Oxford New York.
- Hauman H., 2000, *Historia Żydów w Europie Środkowej i Wschodniej*, Warszawa.
- Herszberg A. Sz., 1949, *Pinkas Białostok*, New York.
- Hirschhorn S., 1921, *Historia Żydów w Polsce*, Warszawa.
- Hugolin O., Langkammer OFM, 1984, *Słownik biblijny*, Katowice.
- Hursky J.P., 1960, *The Origin of Patronymic Surnames in Ukrainian*, „The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the USA”, vol. VIII, nr 1-2 (25-26).
- Imiona przez Żydów polskich używane*, 2002, wstęp, red. L. Kośka, Kraków.
- Johnson P., 1993, 2004, *Historia Żydów*, Kraków.
- Kaganoff B.C., 1977, *A Dictionary of Jewish Names and Their History*, New York.
- Kalabiński S., 1978, *Białostoczczyzna*, [w:] *Polska klasa robotnicza. Zarys dziejów*, t. I, cz. 2, Warszawa.

- Kalabiński S., 1985, *Białystok jako centrum przemysłu i ośrodek ruchu robotniczego do wybuchu I wojny światowej*, [w:] *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku*, red. H. Majecki, Białystok.
- Kalabiński S., 1986, *Pierwszy okres przemysłu i klasy robotniczej Białostoczczyzny 1807-1870*, Warszawa.
- Kaleda A., Kalediene B., Niedzwiecka M., 1991, *Lietuvių-Lenkų Kalbų Žodynas*, Vilnius.
- Kaleta Z., 1990, *On the Stabilization of Slavic Surnames*, [in:] *Proceedings of the 13 th International Congress of Onomastic Sciences 17/1*, Helsinki.
- Kaleta Z., 1991, *Ewolucja nazwiska słowiańskiego. Studium teoretyczno-porównawcze*, Kraków.
- Kaleta Z., 1998, *Nazwisko w kulturze polskiej*, Warszawa.
- Kaleta Z., 1998a, *Nazwisko w kulturze Słowian*, „Język Polski” LXXVIII, 1-2.
- Kaleta Z., 2007, *Historia nazwisk polkich*, t. I, Warszawa.
- Kameraz-Kos N., 2006, *Święta i obyczaje żydowskie*, Warszawa.
- Karłowicz J., 1900-1911, *Słownik gwar polskich*, t. 1-6, Kraków.
- Karłowicz J., Kryński A., Niedźwiedzki W., 1900-1927, *Słownik języka polskiego*, tzw. warszawski, t. I-VIII, Warszawa.
- Karpluk M., 1984, *Imiona i nazwiska Żydów polskich przykładem językowej interferencji (na podstawie ksiązek J. B. Singera)*, „Onomastica” XXIX.
- Kempner S., 1912, *Dzieje gospodarcze porzecznej Polski*, Warszawa.
- Kessler G., 1935, *Die Familiennamen der Juden in Deutschland*, Leipzig.
- Klawek A., 1932, *Imiona hebrajskie Boga Jahweh i Elohim. Extrait du Bulletin de l'Academie Polonaise des sciences et des Lettres*, Cracovie.
- Klawek A., 1961, *Onomastyka biblijna*, „Onomastica” VII.
- Klawek A., 1968, *Dwa imiona biblijne: Szymon i Piotr*, [w:] *Symbolae philologicae in honorem Vitoldi Taszycki*, Wrocław – Warszawa – Kraków.
- Klawek A., *Cale życie z Biblią*, Poznań 1981.
- Klugman A., 1993, *Nowy słownik polsko-hebrajski, hebrajsko-polski*, Warszawa – Tel Awiw.
- Klugman A., 2000, *Słownik polsko-hebrajski*, Wrocław.
- Kłoskowska A., 1990, *Uniwersalne i narodowe tendencje w kulturze*, „Kultura i Społeczeństwo” XXXIV, 2, Warszawa.
- Кнарпова М., 1981, *Языковые аспекты общественного функционирования личных имен*, [в:] *Ономастика и грамматика*, Москва.
- Kohlheim R. und V., 1998, *Lexikon der Vornamen*, Dudenverlag Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich.
- Kohlheim R. und V., 2000, *Familiennamen*, Dudenverlag Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich.
- Kohn H., 1924, *Die politische Idee des Judentums*, München.
- Kolatch A. J., 1998, *Best Baby Names for Jewish Children*, New York.
- Konkordancja biblijna czyli alfabetyczny wykaz wyrazów Pisma Świętego z tłumaczeniem imion*, 1939, Białystok.
- Kornfeld W., 1978, *Onomastica Aramaica aus Agypten*, Wien.
- Kosyl Cz., 1983, *Forma i funkcja nazw własnych*, Lublin.

- Kowalik-Kaleta Z., 2007, *Historia nazwisk polskich na tle społecznym i obyczajowym (XII-XV wiek)*, Warszawa.
- Kraushar A., 1895, *Frank i Frankiści polscy*, t. 1-2, Kraków.
- Krekulová A., Doležalová J., 1999, *Święta żydowskie. Obyczaje i potrawy*, Warszawa.
- Krupa J., 2004, *Konfederacje szlacheckie wobec Żydów za Augusta II*, [w:] *Rzeczpospolita wielu wyznań*, red. A. Kaźmierczyk i in., Kraków.
- Kruszynski J., 1921, *Żargon żydowski*, Włocławek.
- Kupis B., 1991, *Nasze imiona*, Warszawa.
- Kupis B., Wernichowski B., Kamyczek J., 1975, *Księga imion*, Warszawa.
- Kurzowa Z., 1967, *Staropolskie nazwy osobowe na -o*, „Onomastica” XII, z. 1-2.
- Kutrzeba S., 1914, *Historia ustroju Polski w zarysie*, t. II, Litwa, Lwów.
- Lebel P., 1974, *Les noms de personnes*, Paris.
- L[owe] H., 1930, *Die Namen der Jiden in Europa*, „Jüdisches Lexikon” IV, Berlin, kol. 383-396.
- Lesiów M. 1986, *Polsko-ukraińskie hybrydy antropimiczne*, [w:] *Formacje hybrydalne w językach słowiańskich*, Lublin.
- Leszczyński A., 1974, *Żydowski ruch osadniczy na ziemi bielskiej do 1795 r.*, „Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego” nr 4/92.
- Leszczyński A., 1979, *Żydzi dzierżawcy ziemi bielskiej od 1487 do 1795 r.*, „Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego” nr 3/III.
- Leszczyński A., 1980, *Żydzi ziemi bielskiej od połowy XVII wieku do 1795 roku*, Wrocław.
- Leszczyński A., 1986, *Sytuacja i struktura społeczna Żydów ziemi bielskiej pod koniec XVIII wieku*, „Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego” nr 1-2, s. 35-48.
- Leszczyński A., 1989, *Z dziejów Żydów Podlasia (1487-1795)*, „Studia Podlaskie” t. 2, Białystok.
- Levy P., 1960, *Les noms des Israelites en France*, Paris.
- „Lexikon für Theologie und Kirche” VIII, 1963, Freiburg.
- Lietuvių pavardžių žodynas*, 1985-1989, Ats. red. A. Vanagas, t. I-II, Vilnius.
- Linde S.B., 1951, *Słownik języka polskiego*, wyd. 3, t. I-IV, Warszawa.
- Litwin J., 1932, *Imię i nazwisko*, Łódź.
- Lötzsch R., 1992, *Jiddisches Wörterbuch*, Dudenverlag Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich.
- Łukasiewicz J., 1972, *Białystok w XIX w.*, [w:] *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku*, red. J. Jok, Białystok.
- M[cisl] J., 1930, *Namensgesetzgebung für Juden*, „Jüdisches Lexikon” IV, Berlin, kol. 397-402.
- Maciejowski W., 1878, *Żydzi w Polsce, Rusi i na Litwie*, Warszawa.
- Majecki H., 1985, *Białystok w okresie II Rzeczypospolitej*, [w:] *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku*, red. H. Majecki, Białystok.
- Malec M., 1971, *Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk.
- Malec M., 1982, *Budowa słowotwórcza staropolskich imion osobowych*, Wrocław
- Malec M., 1987, *Elementy germańskie w imiennictwie chrześcijańskim średniowiecznej Polski*, „Rozprawy Komisji Językowej” t. XXXIII, Łódź.
- Malec M., 1988, *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce jako odbicie uniwersalistycznych cech ówczesnej kultury. V ogólnopolska konferencja onomastyczna*, Poznań.

- Malec M., 1994, *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków.
- Malewicz S., 1925, *O pochodzeniu nazwisk żydowskich na ziemiach wschodnich*, „Poradnik Językowy” 21.
- Malka J. S., 2002, *Sephardic genealogy*, Bergenfield, New Jersey.
- Małek A., 1996, *Mieszkańcy Białegostoku pod zaborem pruskim*, „Zeszyt Naukowy Muzeum Wojaska” 10, Białystok.
- Małek A., 1997, *Żydzi w Nowych Prusach Wschodnich*, „Białostoczczyzna”, nr 1.
- Małek A., 1999, *Białystok pod zaborem pruskim 1795-1807*, „Białostoczczyzna”, nr 4.
- Markowski A., 2003, *Rodzina, struktura własności i typy gospodarstw domowych w sztetl przelomu XIX i XX wieku. Przykład Wasilkowa*, [w:] *Sztetl – wspólne dziedzictwo*, red. A. Markowski, W. Śleszyński, Białystok.
- Maroszek J., 1989, *Żydzi wiejscy na Podlasiu w XVII i XVIII wieku w świetle przemian struktury rynku wewnętrznego*, „Studia Podlaskie” t. II, Białystok.
- Maroszek J., 1994, *Prawa i przywileje miasta i dóbr ziemskich Zabłudów w XV-XVIII w.*, Białystok.
- Maroszek J., 2010, *Hasbachowie i ich siedziby w Białostockim Okręgu Przemysłowym w XIX i XX wieku* (maszynopis).
- Milejkowska H., 1965, *История отчества в русском языке XVI-XIX века*, „Slavia”, nr 1.
- Milejkowska H., 1966, *Patronimika wschodniosłowiańska w XI-XV wieku*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” t. XXV.
- Milejkowska H., 1969, *История слова отчество в русском языке*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego”, Gdańsk.
- Milejkowska H., 1986, *Русское отчество в польском тексте*, [w:] *Nazwy własne a wyrazy pospolite w języku i tekście*, red. H. Borek, S. Kochman, Opole.
- Mirowicz A., Dulewicz I., Grek-Pabis I., Maryniak I., 1970, *Wielki słownik rosyjsko-polski*, Warszawa – Moskwa.
- Mościcki H., 1933, *Białystok. Zarys historyczny*, Białystok.
- Naruszewicz T., 2003, *Dzieje społeczności żydowskiej w Bakalarzewie w latach 1800-1914*, [w:] *Sztetl – wspólne dziedzictwo*, red. A. Markowski, W. Śleszyński, Białystok.
- Nauman H., 1999, *Das große Buch der Familiennamen*, Bassermann, Wiesbaden.
- Naumann H., Schlimpert G., Schultheis J., 1979, *Das kleine Vornamenbuch*, Leipzig.
- Naumann H., Schlimpert G., Schultheis J., 1986, *Vornamen heute*, Leipzig.
- Noth M., 1980, *Die israelitischen Personennamen im Rahmen der gemein semitischen Namengebung*, Hildesheim, New York.
- Odelain O. et Segueinean R., 1959, *Dictionnaire des noms propres de la Bible*, Paris.
- Opas T., 1974, *Uwagi o wpływie języka polskiego na tworzenie się nazwisk Żydów polskich (od drugiej połowy XVI do XVIII w.)*, „Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego” 1/89.
- Orlicki J., 1983, *Szkice z dziejów stosunków polsko-żydowskich 1918-1949*, Szczecin.
- Orts-Verzeichnis 1971, 1974, Tirol, Herausgegeben vom Österreichischen Statistischen Zentralamt Wien.
- Pietkiewicz K., 1995, *Wielkie Księstwo Litewskie pod rządami Aleksandra Jagiellończyka. Studia nad dziejami państwa i społeczeństwa na przełomie XV i XVI wieku*, Poznań.
- Piprek J., Ippoldt J., 2000, *Wielki słownik niemiecko-polski*, t. I, II, Warszawa.

- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu (Biblia Tysiąclecia)*, 1991, wyd. IV, Poznań.
- Riecke B., Rost L., 1962, *Biblich historisches Handwörterbuch*, Göttingen.
- Rieger J., 1980, *Elementy polskie i ukraińskie w antroponomii ziemi sanockiej i przemyskiej w XV wieku*, [w:] *Spolecensne fungovane vlastnyb men*, red. M. Mayton, Bratislava.
- Rieger J., 1988, *Funkcjonowanie imion zdrobniałych w systemie antroponomicznym*, [w:] *V ogólnopolska konferencja onomastyczna*, red. K. Zierhoffer, Poznań.
- Romaniuk Z., 1997, *O początkach osadnictwa żydowskiego na Podlasiu*, „Gryfita”, nr 2.
- Romaniuk Z., 2001, *Żydzi białostoccy do 1915 roku*, „Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku” t. V, Białystok.
- Rosten L., 2002, *Jidisch Eine kleine Enzyklopädie*, München.
- Rothwald J. (opr.), 1866, *Imiona przez Żydów polskich używane*, Warszawa.
- Ruozzi Sala S.M., 1974, *Lexikon nominum semiticorumquae in papyris graecis in Aegypto repertis ab anno 323 a. Ch. n. usque ad annum 70 p. Ch. n. Laudata reperiuntur*, Cisalpino – Gioliardica Milano.
- Rymut K., 1990, *Nazwiska Polaków*, Warszawa – Wrocław – Kraków.
- Rzetelska-Feleszko E. 1986, *Hybrydy słowiańsko-niemieckie w nazewnictwie Pomorza Zachodniego*, [w:] *Formacje hybrydalne w językach słowiańskich*, red. S. Warchoń, Lublin.
- Sajewicz M., 2000, *Nazwy żon z formantami -icha, -cza w gwarach białoruskich okolic Lewkowa Starego na Białostocczyźnie*, „Studia Slawistyczne” 2, Białystok.
- Sajewicz M., 1998, *Słowotwórstwo nazw żon w nadnarwiańskich gwarach białoruskich Białostocczyzny*, „Acta Albaruthenica” 1.
- Sawaniewska-Mochowa Z., 1992, *Wpływy rosyjskie na potoczną polszczyznę północno-kresową drugiej połowy XIX wieku na podstawie „Podręcznika czystej polszczyzny” Jana Karłowicza*, „Dzieje Lubelszczyzny” VI, Lublin.
- Schiper I., 1914, *Разселение евреев в Польшу и Литве от древнейших времен до конца XVIII в.*, [w:] *История еврейского народа, т. II: История евреев в России*, Москва.
- Schiper I., 1932, *Rozwój ludności żydowskiej na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej*, [w:] *Żydzi w Polsce Odrodzonej*, t. I, Warszawa.
- Schiper I., 1937, *Dzieje handlu żydowskiego na ziemiach polskich*, Warszawa.
- Schoeps J.H., 2000, *Neues Lexikon des Judentums*, Gütersloher Verlaghaus, Gütersloh.
- Schulz A., 1947, *Biblische Worte und Namen. Ein Hilfsbuch für den Bibelleser*, Warendorf.
- Schumacher H., 1970, *Die Namen der Bibel und ihre Bedeutung im Deutschen*, Stuttgart.
- Seibicke W., 1977, *Vornamen*, Wiesbaden.
- Seibicke W., 1982, *Die Personennamen im Deutschen*, Berlin – New York.
- Sherwin B.L., 1995, *Duchowe dziedzictwo Żydów polskich*, Warszawa.
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, 1880-1902*, t. I-XV, Warszawa.
- Słownik Języka Polskiego*, red. M. Szymczak, 1992, t. I, II, III, Warszawa.
- Słownik polszczyzny XVI wieku, 1966-1967*, t. I-XVII, Wrocław.
- Smoczyński P., 1968, *Polskie nazwisko patronimiczne*, [w:] *Z polskich studiów slawistycznych, Językoznawstwo*, Warszawa.

- Smulkowa E., *Pojęcie gwar przejściowych i mieszanych na polsko-białorusko-ukraińskim pograniczu językowym*, „Dzieje Lubelszczyzny” VI, Lublin.
- Soboń M., 2003, *Frankizm – ucieczka z getta czy mesjańskie uwiedzenie*, [w:] *Sztetł – wspólne dziedzictwo*, red. A. Markowski, W. Śleszyński, Białystok.
- Sokalewicz Z., 2003, *Gmina żydowska wobec władz administracyjnych Królestwa Polskiego. Cenzura i rozpowszechnianie literatury żydowskiej w Lublinie w pierwszej połowie XIX wieku*, [w:] *Sztetł – wspólne dziedzictwo*, red. A. Markowski, W. Śleszyński, Białystok.
- Sosnowski J., 1986, *Słotwórstwo derywatów od imion chrześcijańskich chłopów rosyjskich w XVI w.*, „Onomastica” XXXI.
- Spis imion prawosławnych w brzmieniu polskim i starosłowiańskim*, 1938, Lublin.
- Spis imion żydowskich*, wstęp M. Feldstein, 1928, Warszawa.
- Stamm J.J., 1967, *Hebraische Frauennamen, Vetus Testamentum, Supplements*, t. 16, Leiden.
- Stanisławski J., Billip K., Chociłowska Z., 1990, *Podręczny słownik angielsko-polski*, t. I-II, Warszawa.
- Stichel R., 1979, *Die Namen Noes, seines Bruders und seiner Frau*, Gottingen.
- Strycharska-Brzezina M., 2009, *Socjolingwistyka a dzieje literatury polskiej. Studia nad stylizacją językową w utworach literackich*, Kraków.
- Szkice z dziejów kolonizacji Podlasia i Grodzieńszczyzny*, 2002, Prace ofiarowane prof. A. Czachrowskiemu, red. J. Śliwiński, Olsztyn.
- Sztachelska-Kokoczek A., 1996, *Spoleczność żydowska w Białymstoku w XVIII w.*, „Białostoczczyzna” nr 2.
- Tal Ilan, 2002, *Lexicon of Jewish Names in Late Antiquity. Part I, Palestine 330 BCE – 200 CE*, Mohr Siebeck: Tübingen.
- „Text a. studies in oncient Judeism”, vol. 91, pp. XXVI, 484.
- The New Standart Jewish Encyklopedia*, 1977, ed. G. Wigoder, New York.
- These Are The Names. Studies in Jewish Onomastics*, eds Demsky A., Reif J.A., Tabory J., 1997, 1999, Bar-Ilan University Press, Ramat Gan, vol. 2, ed. A. Demsky.
- Tichoniuk B., 1988, *Antroponimia południowej Białostoczczyzny w XVI wieku*, Opole.
- Tollet D., 1989, *La legende de Saul Wahl, roi de Pologne pour une nuit*, „Studia Podlaskie” t. II, Białystok.
- Tollet D., 1999, *Historia Żydów w Polsce od XVI w. do rozbiorów*, Warszawa.
- Tronina A., 1990, *Jeszcze o imieniu Maria(m)*, „Ruch biblijny i liturgiczny” 3-6, rok XLIII, Kraków.
- Tronina A., 1999, *Nazwiska Żydów aszkenazyjskich: próba klasyfikacji*, [w:] *Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych*, „Studia Slawistyczne” 1, Białystok.
- Tronina A., 2000, *Nazewnictwo na pograniczach. Paradygmat biblijny*, [w:] *Nazwy własne na pograniczach kulturowych*, „Studia Slawistyczne” t. 2, Białystok.
- Tronina A., 2000a, *Nazwiska Żydów sefardyjskich*, [w:] *Nazwy własne na pograniczach kulturowych*, „Studia Slawistyczne” t. 2, Białystok.
- Tronina A., 2002, *Geneza nazwisk żydowskich według źródeł biblijnych*, [w:] *Wielojęzyczność i wielokulturowość na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim*, „Studia Slawistyczne”, t. 3, Białystok.

- Tronina A., 2006, *Nadzieje mesjańskie w nazwiskach Żydów polskich*, [w:] *Onimizacja i apelatywizacja*, red. Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz, Białystok.
- Tronina A., Walewski P., 2009, *Biblijne nazwy osobowe i topograficzne. Słownik etymologiczny*, Częstochowa.
- Tyloch W., 1986, *Judaizm religia Żydów*, [w:] *Zarys dziejów religii*, Warszawa.
- Uminska-Tyton E., 1986, *Formy pochodne od imion chrześniych*, „Onomastica” XXXI.
- Uścińowicz A., 1999, *З історыі імён хрысціян*, [w:] *Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych*, „Studia Slawistyczne” 1, Białystok.
- Vasmer M., 1964-1981, *Russisches Geographisches Namenbuch*, t. I-X, Wiesbaden.
- Verlag P., Geyer K., 1958, *Die Namen der Bibel*, Stuttgart West.
- Vincenz A., 1970, *Traite d'antroponymie Houtzoule*, Munchen.
- Vollers K., 1909, *Religie świata w ich związku dziejowym*, Kraków.
- Vries S. P., 2001, *Obrzędy i symbole Żydów*, Kraków.
- Vroonen E., 1973, *Encyklopedie des noms des personnes*, Paris.
- Wasilewski T., 1981, *Powstanie miasta Białegostoku*, [w:] *Studia nad społeczeństwem i gospodarką Podlasia w XV-XVIII w.*, red. A. Wyrobisz, Warszawa.
- Wasilewski T., 1985, *Kształtowanie się białostockiego ośrodka miejskiego w XVII i XVIII w.*, „Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku” t. IV, red. H. Majecki, Białystok.
- Wasylewski S., 1957, *Na końcu języka. Imiona dobrej i zlej wróżby*, Wrocław.
- Wąsicki J., 1964, *Pruskie opisy miast polskich z końca XVIII wieku. Departament białostocki*, Poznań.
- Weinreich U., 1958, *Yiddish and Colonial German in Eastern Europe: the differential impact of slavic*, Mouton & co. 's-Gravenhage.
- Weinreich U., 1979, *Языковые контакты*, Киев.
- Weinreich U., Weinreich B., 1959, *Yiddish Language and Folklore. A Selective Bibliography for Research*, „Janua Liguarum” 10, 's-Gravenhage.
- Werwicki A., 1957, *Białostocki okreg przemysłu włókienniczego do 1945 roku*, Warszawa.
- Węgrzynek H., 1986-1987, *Żydzi w Koronie i na Litwie w XV-XVI wieku*, „Kalendarz Żydowski”, Warszawa, t. 4.
- Wiadomości statystyczne miasta Białegostoku za lata 1929-1934*, t. I, red. J. Pilecki, 1933, Białystok.
- Wielki słownik francusko-polski pod red. J. Dobrzyńskiego, I. Kaczuby, B. Frosztegi*, 1980, Warszawa.
- Willer J., 1915, *Jidysz na ziemiach polskich*, [w:] *Encyklopedia polska. Historia języka*, t. III, dział III, cz. II. Kraków.
- Wimmer O., 1966, *Handbuch der Namen und Heiligen*, 3 Auflage, Innsbruck – Wien – Munchen.
- Wiśniewski A., 2003, *Sztetl Goniądz*, [w:] *Sztetl – wspólne dziedzictwo*, red. A. Markowski, W. Śleszyński, Białystok.
- Wiśniewski J., 1977, *Osadnictwo wschodniej Białostoczczyzny, geneza, rozwój oraz zróżnicowanie i przemiany etniczne*, „Acta Baltico-Slavica” t. XI, Warszawa.
- Wiśniewski J., 1964, *Rozwój osadnictwa na pograniczu polsko-rusko-litewskim od końca XIV do połowy XVII wieku*, „Acta Baltico-Slavica”, t. 1, Białystok.

- Wiśniewski J., 1980, *Zarys dziejów osadnictwa na Białostocczyźnie*, [w:] *Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostocczyzny*, t. I, Wrocław – Warszawa – Kraków.
- Wiśniewski J., 1985, *Początki Białegostoku i okolicznego osadnictwa*, „*Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku*” t. IV, red. H. Majecki, Białystok.
- Wójtowicz M., 1986, *Древнерусская антропонимия XIV-XV вв.*, Poznań.
- Wolnicz-Pawłowska E., 1978, *Osiemnastowieczne nazewnictwo ukraińskie w dawnym województwie ruskim*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk.
- Wouk H., 2002, *To jest mój Bóg*, Warszawa.
- Wyrobisz A., 1981, *Podlasie w Polsce przedrozbiorowej*, [w:] *Studia nad społeczeństwem i gospodarką Podlasia w XVI-XVIII w.*, Warszawa.
- Wyrozumski J., 1991, *Żydzi w Polsce średniowiecznej*, [w:] *Żydzi w dawnej Rzeczypospolitej. Materiały*, Wrocław.
- Z mądrości Talmudu*, wybór i opracowanie Sz. Datner i A. Kamińska, 1992, Warszawa.
- Złotkowski P., 1999, *Nazwy osobowe szlachty podlaskiej z formantem -icz, -owicz, -ewicz z XV-XVII wieku*, [w:] *Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych*, „*Studia Slawistyczne*” t. 1, Białystok.
- Zunz Z., 1837, *Die Namen der Juden*, Leipzig.
- Żebrowski R., 1985, *O stereotypie Żyda w kulturze staropolskiej*, „*Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego*”, nr 3-4.
- Żydowskie przedsiębiorstwa przemysłowe w Polsce (według ankiety z 1921 roku)*, opracowane pod kier. Eliezera Hellera, t. III, *Białystok miasto i województwo, 1922*, Warszawa.

Антропонимика, 1970, Москва.

- Бірыла М. Б., 1982, *Беларуская антрапанімія 3. Структура уласных мужчынскх імён*, Мінск.
- Бірыла М.В., 1966-1982, *Беларуская антрапанімія*, т. I-III, Мінск.
- Баранникова Л.И., Ланилова З. А., Чернева Н.П., 1970, *Факторы, определяющие выбор личных имен*, [w:] *Личные имена в прошлом, настоящем, будущем*, Москва.
- Белык Н.А., 1970, *Некоторые правовые и социологические вопросы антропонимики*, [w:] *Личные имена в прошлом, настоящем, будущем*, Москва.
- Бестужев-Лада И. Б., 1970, *Исторические тенденции развития антропонимов*, [w:] *Личные имена в прошлом, настоящем, будущем*, Москва.
- Библия. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета*, 1998, Москва.
- Бирилло Н. В., 1970, *Современные мужские имена в Белоруссии*, [w:] *Антропонимика*, Москва.
- Бондалетов В.Л., 1970, *Динамика личных имен в XX в.*, [w:] *Личные имена в прошлом, настоящем, будущем*, Москва.
- Бондалетов В.Л., 1970, *Ономастика и социолингвистика*, [w:] *Антропонимика*, Москва.
- Бондалетов В.Д., 1983, *Русская ономастика*, Москва.
- Булыка А.М., Жураўскі А.І., Крамко І.І., 1979, *Гістарычная марфалогія беларускай мовы*, Мінск.

- Вольпе М., 2001, *Еврейские традиции*, Москва.
- Ганжина И.М., 2001, *Словарь современных русских фамилий*, Москва.
- Гафуров А., 1987, *Имя и история*, Москва.
- Гончаров В., 2003, *Еврейские местечки юго-восточной Украины XIX – н. XX в.в.: социально-экономический аспект*, [w:] *Sztetł – wspólne dziedzictwo*, red. A. Markowski, W. Śleszyński, Białystok.
- Готовец О.Л., Мясникова В.В., 2001, *Белорусско-русский словарь*, Минск.
- Гринченко Б., 1907-1909, *Словарь української мови*, т. I-IV, Київ.
- Даль В., 1978, *Толковый словарь живого великорусского языка*, т. 1-4, Москва.
- Демчук М.О., 1988, *Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV-XVII ст.*, Київ.
- Жураковский К. С., Рабинович С. М., 1874, *Полное собрание еврейских имен, употребляющихся в настоящее время русскими евреями, с переложением этих имен на русский язык*, Сувалки.
- Зинкявичюс З., 1990, *О личных именах литовского происхождения в Slowniku staropolskich nazw osobowych*, [w:] *Balto-słowiańskie związki językowe*, Wrocław.
- Иоффе Е., 1996, *Страницы истории евреев Беларуси. Краткий научно-популярный очерк*, Минск.
- Керста Р.Й., 1984, *Українська антропонімія XVI ст. – чоловічі іменування*, Київ.
- Косничану М., *Из истории молдавской антропонимии*, [в:] *Историческая ономастика*, Москва 1977.
- Логатова Ж.Б., 1980, *Современный именной иранцев*, [в:] *Ономастика Востока*, Москва.
- Мануйлова Ю., 2001, *Еврейские праздники, обычаи, обряды*, Ростов-на-Дону.
- Насовіч І.І., 1983, *Слоўнік беларускай мовы*, Мінск.
- Никонов В.А., *Женские имена в России XVIII века*, [в:] *Этнография имен*, Москва 1971.
- Никонов В.А., *Личное имя – социальный знак*, „Советская этнография” 5, 1967.
- Никонов В.А., *Русская адаптация иноязычных личных имен*, [в:] *Ономастика*, Москва 1969.
- Петровский Н.А., 1984, *Словарь русских личных имен*, Москва.
- Погорельский А.В., 1893, *Еврейские имена собственные*, С. Петербург.
- Приблуда А.С., 1970, *Фамилии-аббревиатуры евреев*, [в:] *Антропонимика*, Москва.
- Приблуда А.С., 1971, *О происхождении фамилии Шапиро*, „Onomastica” XVI.
- Приблуда А.С., 1975, *Этюды из области еврейской антропонимики*, „Onomastica” XX.
- Приблуда А.С., 1978, *Еврейская антропонимика и ее особенности*, „Onomastica” XXIII, *Простонародные еврейские имена*, 1878, С. Петербург.
- Рабинович О.А., 1888, *Собственные имена евреев*, [в:] *Сочинения О.А. Рабиновича*, т. III, Одесса.
- Раянди Э., 1970, *Имя и право*, [в:] *Личные имена в прошлом, настоящем, будущем*, Москва.
- Решетов А. М., 1971, *Антропонимические трансформации в ионациональной среде*, [в:] *Этнография имен*, Москва.
- Рыбакин А.И., 1989, *Словарь английских личных имен*, Москва.
- Симфония*, 1988, т. I, *Издание Московской патриархии*, Москва.

- Словарь названий жителей СССР*, ред. А.М. Бабкин, Е.А. Левашов, 1975, Москва.
- Соркина И., 2003, *Роль евреев в экономическом развитии местечек Беларуси в первой половине XIX в.*, [w:] *Sztetl – wspólne dziedzictwo*, ред. А. Markowski, W. Śleszyński, Białyсток.
- Список всех имеющихся в обиходе у римско-католиков крестных имен*, С. Петербург 1901.
- Справочник личных имен народов РСФСР*, ред. А.В. Суперанская, 1979, Москва.
- Суперанская А.В., 1969, *Структура имени собственного. Фонология и морфология*, Москва.
- Суперанская А.В., 1970, *Языковые и внеязыковые ассоциации собственных имен*, [в:] *Антропонимика*, Москва.
- Суперанская А.В., 1973, *Общая теория имени собственного*, Москва.
- Суперанская А.В., 1977, *Имя и эпоха*, [в:] *Историческая ономастика*, Москва.
- Суперанская А.В., 1978, *Апелятив – онома*, [в:] *Имя нарицательное и собственное*, Москва.
- Суперанская А.В., 1978, *Теоретические основы практической транскрипции*, Москва.
- Суперанская А.В., 1980, *К вопросу о так называемых одноименных, двухименных, трехименных и многоименных антропонимических системах*, [w:] *Spoločenské fungovanie vlastných mien*, Bratislava.
- Суперанская А.В., 1981, *К вопросу о кодификации личных имен*, [в:] *Ономастика и грамматика*, Москва.
- Сцяцко П. У., 1968, *Уласныя асабовыя імены, іх варыянты і ужыванне у народнай мове*, [в:] *З жыцця роднага слова*, Мінск.
- Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы*, ред. М.Р. Суднік, М.Н. Крыўко, 1996, Мінск.
- Ты и твое имя. Имя дома твоего*, 1972, Ленинград.
- Унбегаун Б.О., 1989, *Русские фамилии*, Москва.
- Успенский Л., 1960, *Ты и твое имя*, Москва.
- Усціновіч А.К., 1975, *Антрапанімія Гродзенічыны і Брэстчыны (XIV-XVIII ст.ст.)*, Мінск.
- Чичагов В.К., 1959, *Из истории русских имен, отчеств и фамилий. (Вопросы русской исторической ономастики XV- XVII вв.)*, Москва.
- Этымалагічны слоўнік беларускай мовы*, 1978-1991, т. I-VII, Мінск.

<http://pl.wikipedia.org/wiki/%C5%BBydzi>

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Białostocki>

Indeks

A

Aaron 42, 115, 135

Aba 115

Abdiasz 78

Abc 42, 141, 166, 167

Abel 9, 43, 141, 160, 161

Abelewicz 138, 389

Abes 166

Abinoam 129

Abowicz 136

Abraham 38, 43, 58, 100,
108, 136, 165, 169, 322,
325, 326, 334

Abraham Nosalowicz...
Nosal syn 38

Abrahamowicz 136

Abram 43, 115, 136, 160, 161,
166, 169, 388

Abramik 136

Abram-Mordkowicz 54,
141, 167

Abramow 119, 122, 135, 136

Abramowicz 136

Abramson 293

Abubos 130

Adalberg 335

Adam 93, 161

Adaszko 161

Adel 165

Adelajda 87

Adelbojm 165

Adelheid 87

Adler 328

Adlersztejn 328, 333

Ajler 326

Ajnbinder 297

Ajzeman 164

Ajzenberg 335

Ajzenman 164

Ajzyk 115, 161, 164

Ajzykman 164

Akiba 115

Akiwa 114, 148

Akselrod 160

Albach 323

Aldor 142, 167

Aldurer 167

Aleksander 18, 45, 87, 114,
117, 142, 154, 158, 175

Aleksandra 87

Alk 167

Alkon 161, 167

Alkon 161, 167

Alozon 162

Alte 87

Alter 45, 301

Alterlewi 165

Amasznik 292

Ambasz 294

Amiel 161, 142, 348

Andzeluk 136

Aneles 166

Anna 91, 166

Anselm 45

Anzelberg 381

Aperia 336

Aperie 336

Aperio 336

Aperyo 336

Aptekin 261

Arbati 300

Arbni 165

Arczicha 166

Arczich-es 166

Ardenberg 335

Arendarz 264

Areuba 87

Ari 46, 165, 338

Aria 46, 142, 145, 165, 167,
324, 338, 339

Arie 46, 324, 338, 339

Arierman 338

Ariosow 338

Ariowicz 338

Arka 142, 166

Arkaw 300

Arkawi 165

Arn 335

Arndt 335

Arnfeld 165, 335

Aron 42, 115, 142, 152, 160,
165, 166, 167, 335, 364,
377, 388

Aron Rubinowicz 377

Aroncheim 137, 160

Aronson 162

Aronzon 162

Ary 165, 338

Asenat 52, 88

Aser 9, 46, 126, 324

Asier 115

Askenaz 161

Asna 161

Asriel 46

Asulenok 141

Aszer 46, 115

Aszkenaz 13, 160, 167

Aszkenazi 160, 161, 165, 338

Awigdor 46, 114, 161, 169
 Awijason 162
 Awnet 336
 Awnetwajt 336
 Awnetwant 336
 Awraam 43, 141
 Awram 115
 Awruszczenok 141

B

Baba 142, 166, 301
 Babes 166
 Babidur 299
 Babkes 166
 Bac 163
 Bach 323, 348, 369
 Bacharjer 323
 Bacher 323
 Bacherberg 323
 Bachman 323
 Bachner 323
 Bachorowski 323
 Bachrach 323
 Bachri 165, 323
 Bachryn 323
 Bachszyn 323
 Bad 163, 389
 Badasz 163
 Baf 163, 389
 Bag(a)r 163
 Bagarad 163
 Bagarasz 163
 Bajdacz 299
 Bajko 316
 Bak 163
 Bakalarz 264
 Bakun 293
 Bakun-owicz 293
 Balagula 261
 Balde 299
 Balkry 165
 Balmagija 261
 Balson 162
 Baltaksa 261
 Bam 163, 169
 Bandrymer 292
 Bandula 292
 Bar 163, 168
 Barabasz 375
 Barac 375
 Barak 129, 142, 163, 389
 Baran 142, 252, 314, 326
 Baranc 326
 Barbara 117
 Barchat 376
 Bard 142, 375
 Barenbaum 165
 Barsuk 252
 Baruch 46, 90, 113, 142,
 166
 Barynsztejn 165
 Barysznik 293
 Bas Zona 88
 Bases 166
 Basia 117
 Bass 167
 Basson 167
 Basszewa 88
 Basz 162, 163, 375
 Baszes 166
 Baszewe 88
 Baszewer 167
 Baszmaczkin 261
 Baszmakow 262
 Bat 162, 163, 375, 399
 Bat-Gallim 162
 Bat-Rabbim 162
 Batszeba 117, 162, 166, 167
 Bat-Szeba 88, 162
 Batszewa 117, 142
 Baum 169, 174, 331
 Baumsztejn 333
 Bawli 165
 Baz 328
 Becaleel 161
 Becalel 47, 114, 117, 156
 Becherberg 335
 Beigel 293
 Bejla 89, 143
 Beker 143, 271, 297
 Bekerberg 293
 Bekierman 163
 Bekler 297
 Bela 89
 Belfer 166, 267
 Belfert 166
 Bella 89
 Belous 317
 Ben 162
 Benalon 162
 Ben-Abinadab 129
 Ben-Alon 162
 Ben-Ammi 162
 Ben-Buz 162
 Ben-Chail 162
 Ben-Chanan 162
 Ben-Chesed 129, 162
 Ben-Chur 129, 162
 Bencijen 47
 Bencjon 47, 88, 340
 Bencjonowicz 340
 Ben-Deker 129, 162
 Bender 296
 Bendet 160, 161, 168
 Bendetson 162
 Bendetzon 162
 Bendit 47
 Benedykt 47, 113
 Ben-Eli 162, 165

- Beneli 162, 165
 Ben-Galladi 162
 Ben-Geber 129
 Ben-Hadad 129
 Beniamin 9, 38, 47, 65, 117,
 126, 143, 161, 162, 324,
 388
 Ben-Tabeel 130
 Bentauwim 162
 Ben-Towim 162
 Ber 48, 114, 143, 161, 164,
 165, 168, 322, 349
 Berel 143, 161, 165, 166, 168,
 322, 343
 Berelsztejn 165, 322
 Berenbaum 331
 Berenson 162
 Berger 272, 296
 Berko 119, 143
 Berkowski 137
 Berlis 166
 Berman 143, 164
 Bernstein 329, 350
 Berszter 185, 296
 Berta 89, 388
 Besalel 47
 Bez 168, 331
 Bezbabnow 316
 Bezpalczik 300
 Bezpokojew 316
 Bezucher 300
 Bialasukn 317
 Białosukienski 317
 Biały 329, 374
 Białyj 300
 Bibljowicz 344
 Biculewicz 315
 Bidak 300, 315
 Biderman 293, 344
 Bielak 315
 Bielenko 316
 Bielkow 325
 Bielkowski 325
 Bieloboki 317
 Bielosukienski 317
 Bielous 317
 Biely 329, 374
 Bijalasukny 317
 Bijalokusny 317
 Bijely 313
 Birenbaum 331
 Birenshtok 331
 Birger 300
 Biriuk 314
 Biszko 115
 Blach 293
 Blacharz 264
 Blacherman 163
 Blad 313
 Blady 313
 Blagovidov 344
 Blanka 89, 388
 Blat 331
 Blaustein 328
 Blausztejn 381
 Blecher 166
 Blechert 166
 Blewusz 314
 Bluma 89, 168
 Blumberg 335
 Blume 89
 Blumenfeld 335
 Blumenkranc 335
 Blumental 335
 Blumer 166
 Blumert 166
 Blumsztejn 335
 Błagowidow 317
 Bloer 329
 Blofarb 329
 Błosztejn 329
 Błosztern(ow) 329
 Błosztift 329
 Bocian 314
 Boćko 314
 Bogacki 300
 Bogdan 88, 335
 Bogdana 88
 Bogdanowski 335
 Bogolubow 335
 Bogomilski 335
 Boguszewski 335
 Bondar 293
 Bonderman 293
 Borkun 314
 Boroda 300
 Borodawka 380
 Borowik 314
 Borowski-Chołosiuk 255
 Boruch 142, 143, 161, 169
 Boruchow 136
 Boruszko 161
 Borys 49
 Boskes 166
 Brajna 89, 143, 388
 Brajne 89
 Brak 344
 Brams 166
 Bramson 162
 Bramzon 162
 Bran 163, 169
 Brawerman 299
 Brechaczek 380
 Brener 297
 Brik 296, 349
 Brikier 294
 Bril 375
 Brocha 90
 Broche 90
 Brojtmacher 293

- Brok 163
 Bron 163
 Bruk 295
 Bub 295
 Buch 297
 Buchalter 293
 Buchbinder 297
 Buchleinder 293
 Buchli 165
 Buf 299
 Bunem 49
 Bunim 49
 Burlak 296
 Bursz 300
 Burszczik 293
 Bursztejn 329
 Bursztyn 329
 Bury 313
 Butler 293
 Butmi 165
 Buzun 314
 Byskow 136
 Bystrin 315, 344
- C**
- Cadkowski 339
 Cale 156, 161
 Calem 114, 115, 156
 Calko 119
 Callel 115
 Capli 165
 Cecylia 93, 388
 Cejgenmacher 293
 Celnik 293
 Celniker 293
 Cemach 154, 156, 337
 Cemachowicz 337
 Ceranko 328
 Cewi 165
 Cewjbaum 165, 324, 331, 338
 Chaim 49, 55, 90, 113, 119, 156, 160, 168, 388
 Chaimowicza 136
 Chaja 90, 113, 117, 166, 177, 178, 388
 Chajces 166
 Chajem 49
 Chajes 166
 Chajet 269, 390
 Chajetan 293, 297
 Chajka 118, 156
 Chajkeles 166
 Chajkiel 156, 166
 Chajkies 166
 Chajtan 261
 Chakało 316
 Chalnik 293
 Chalster 293
 Chaluta 340
 Chamac 343
 Chamac-Bloch 343
 Chana 91, 144, 156, 164, 166, 178, 388
 Chandzes 166
 Chaneles 166
 Chanesman 164
 Chanin 337
 Chanina 50, 93, 336
 Chaninski 337
 Channel 50
 Charab 163
 Charad 163
 Charasz 163
 Charat 163
 Charbacz 316
 Chari 166, 344
 Charin 163
 Charlacz 163, 316
 Charlan 163
 Charlasz 163
 Charmagej 163
 Charn 163
 Charo 163
 Charon 163
 Chartasz 163
 Chary 163
 Chastan 167
 Chaston 167
 Chasza 166
 Chaszkes 166
 Chawa 93, 113, 146, 161, 166, 177
 Chawes 166
 Chazan 119, 264, 267, 294
 Cheszes 166
 Chinzon 162
 Chisda 344
 Chizde 299
 Chławna 160
 Chmiel 295
 Chodes 161, 166
 Chołosiuk 255, 315
 Chona 161
 Choncze 161
 Chorosz 156, 313
 Choroszeńkij 380
 Chosid 339
 Chosyd 339
 Chromy 380
 Chwałowski 336
 Chwoleś 161
 Cibia 93
 Cieśla 293
 Cinamon 344
 Cirwin 329
 Ciwes 166
 Codek 50
 Codyk 339

Codyk-Sukiennik 293
 Cudek 339
 Cudyk 339
 Curyk 344
 Cwejbaum 165
 Cwi 165
 Cygielnik 293
 Cyglermacher 293
 Cymerman 163
 Cynamon 295, 344
 Cypa 156, 157, 159, 178
 Cypora 93, 117, 156, 174
 Cypowicz 159
 Cyrulik 297, 390
 Cyrulnik 297, 390
 Cytryn 331
 Cywia 93, 166
 Czacki vel Czaczkowski
 255, 256
 Czapnik 263, 264, 297, 390
 Czarnes 329
 Czarnezi 329
 Czarny 178, 329
 Czerna 94
 Czernia 329
 Czernomorec 252
 Czernow 329
 Czerny 313, 329
 Czerulik 264
 Czerwoniec 329
 Czesny 313, 344
 Czortik 300

D

Dąbczak 331
 Dach 344
 Dajan 344
 Dajcha 94
 Dajche 94

Dan 9, 52, 146, 160, 161,
 165, 167, 170
 Daniel 52, 146, 165, 168
 Daniil 52
 Danion 167
 Dar 344
 Daskal 297, 390
 Dawid 51, 119, 130, 136, 145,
 146, 156, 167, 168, 170,
 334, 375
 DawidAriowicz 141
 Dawidon 167
 Dawids 166
 Dawidson 162
 Dawion 167
 Dawni 165
 Debora 94, 166
 Demonik 300
 Denberg 165
 Denenberg 165
 Denis 52
 Deres 332
 Deresz 332
 Dewora 94, 115
 Diamant 329
 Diament 295
 Dina 95, 146, 165, 167, 170
 Dinenson 162
 Dinensztejn 165
 Diner 167
 Dionisij 52
 Dionizy 52
 Dirinda 314
 Doberman 322
 Dobra 166
 Dobres 166
 Dobrodumow 317
 Dobromysłow 317
 Doktorek 264
 Doktorowicz 265

Dorf 170, 300
 Dow 167
 Dowid 51
 Drabinek 322
 Drabinke 322
 Drazna 95, 170
 Drazne 95
 Dresh 344
 Drozd 314
 Drzewko 331
 Dub 331
 Dubacz 316
 Dureń 299
 Dwejres 166
 Dwora 94, 115, 117, 166
 Dworcyn 136
 Dworka 377
 Dworkes 166
 Dwoszes 166
 Dynersztejn 165

E

Eber 146, 165
 Ebersztejn 165
 Ebram 161
 Edel 344, 348, 356, 357
 Edelbaum 165
 Edelson 162
 Efraim 52, 65, 115, 146, 165,
 324
 Efras 161
 Efrogem 52
 Efron 161, 179
 Efros 161, 171, 179
 Ejdel 115, 164, 167
 Ejdelberg 335
 Ejdelman 164
 Ejdl 87
 Ejdla 115

Ejnhorn 326, 390
 Ejszel 324
 Elbaum 331
 Elchanan 52, 117
 Elchonon 52
 Elchonon 117
 Eleazar 114
 Elia 53, 117, 146
 Eliakim 54
 Elias 115
 Eliasz 53, 146, 322
 Elie 53
 Eliezer 54, 338
 Eliokim 54
 Elisabeth 95
 Eliszeba 95
 Eliszewa 95
 Elizabet 164, 172
 Elkana 55, 146, 161, 171
 Elkind 163
 Elkone 55
 Elson 162
 Eluzim 340
 Elżbieta 95
 Emanuel 150, 161, 166, 171
 Epi 165
 Erckin 340
 Erger 344
 Erlich 344
 Erszko 114
 Ester 95, 155, 176, 372, 378,
 388
 Estera 95, 117, 166, 179
 Esterka 377
 Esterkes 166
 Eta 166
 Etkes 166
 Eugenia 117
 Euzebiusz 116
 Ewa 93, 146

Ewand 333
 Ewen 333
 Ewensapir 333
 Ewi 165
 Ewiazar-Arciszewski 255
 Ezdrasz 55, 165
 Ezechiel 64, 171
 Ezra 55, 146, 170

F

Fabian 55
 Fachter 293
 Fajnbach 323
 Fajnman 300
 Fajtel 55, 177
 Fajwisz 119
 Fajwusz 55, 155
 Faktor 265
 Falk 55, 328, 388
 Faluch 344
 Fania 97
 Fanie 97
 Farbiarka 265
 Farbiarz 265
 Farbierz 265
 Fejga 97, 155, 165, 388
 Fejge 97
 Fejgenbaum 331
 Fejgenberg 165
 Felczer 297
 Feldman 318
 Feliks 134, 180, 369, 389
 Feller 293
 Fels 334
 Feltynsztejn 165
 Felz 334
 Felzensztejn 334
 Fener 166
 Fenerd 166

Ferder 293
 Ferdynand 55
 Figlarz 380
 Figler 300
 Figory 161
 Fink 167, 328
 Finkel 98, 177, 371
 Finker 167
 Firzman 327
 Fisz 164, 167, 285, 327
 Fiszek 327
 Fiszel 56, 155, 177, 327
 Fiszeles 327
 Fiszewicz 327
 Fiszelzon 327
 Fiszco 327
 Fiszler 327
 Fiszerman 327
 Fiszcerów 327
 Fiszcerowicz 327
 Fiszcerowski 327
 Fiszker 167, 327
 Fiszko 115
 Fiszl 56
 Fiszler 327
 Fiszlerman 327
 Fiszman 164, 327
 Fiszner 327
 Fiszyls 327
 Flakier 293
 Flejszer 297, 390
 Flora 98
 Fogel 328
 Forsztat 300
 Fraj 344
 Frajdas 166
 Frajnd 344
 Frank 338
 Frankman 338
 Frankowski 338

Frant 314
 Freilich 344
 Frejda 156, 159, 165, 166,
 177, 378
 Frejde 98
 Frejdenfeld 165
 Frejdowicz 159
 Frejduš 166
 Frejmland 300
 Fremdland 344
 Frenkiel 338
 Freydká 119
 Frid 344
 Fridberg 165
 Fridrich 160
 Frish 344
 Froim 115, 135
 Froimik 136
 Fromberg 165
 Fruma 98, 156, 165
 Frume 98
 Frydzon 162
 Fulman 300
 Furman 265
 Furman-Szuster 293
 Fysz 327
 Fyszman 327

G

Gabriel 56, 161, 335
 Gad 9, 126, 144, 329, 356
 Galant 344
 Gałaska 337
 Galber 164
 Galbersztam 164
 Galper 166, 169
 Galpert 166
 Gamczej 324

Gamenof 300
 Gancarz 293
 Ganeles 166
 Garbarzuk 265
 Gasbach 323
 Gąsior 328
 Gauchman 300
 Kaufman 297, 390
 Gawriel 56, 117
 Gdal 114, 115
 Gdalie 56
 Gec 145, 164, 170
 Gecman 164
 Gedalia 56, 114, 115, 144
 Gedalie 115
 Gejne 160
 Gejsen 326
 Gel 329
 Gela 166
 Gelbard 329
 Gelbarg 329
 Gelbart 329
 Gelber 329
 Gelberg 329, 335
 Gelberholc 329
 Gelblum 329
 Gelbor 329
 Gelbort 329
 Gelbsztejn 329
 Geldman 300
 Geles 166
 Genana 98, 115
 Gendler 297, 390
 Genel 166
 Genele 166
 Genelt 166
 Genendel 98, 117, 166
 Genowefa 117
 Genz 328
 Gerasim 56

Geremaizo 329
 Geremajze 329
 Gersz 114, 164, 165
 Gerszbejn 165
 Gerszberg 165
 Gerszfeld 165
 Gerszgorn 165
 Gerszman 164
 Gerszom 56
 Gerszon 56, 114, 117, 145,
 160, 161, 167, 170
 Gersztejn 165
 Gerszun 161
 Gerszuni 165
 Geryng 327
 Gęś 328
 Gęsiak 328
 Gewiss 344
 Gienia 117, 144
 Gierszonowicz 136
 Gil 344
 Giladi 165
 Giler 145, 166
 Gilert 166
 Gilule 336
 Gilułyj 336
 Gimzy 165
 Ginder 167
 Gindes 166
 Ginendel 98
 Ginter 160
 Girshgorn 324
 Girsz 164, 165
 Girszfeld 165
 Girszgorn 165
 Girszman 164
 Gita 99, 164, 166, 170
 Gitkes 166
 Gitla 166
 Gitles 166

- Gitman 145, 164
 Głakriwok 300
 Głakriwok 316
 Głaz 334
 Głazsztejn 374
 Glika 99, 145, 164, 170
 Glike 99
 Glikman 164
 Glikson 162
 Gliksztejn 381
 Glikzon 162
 Glina 343
 Glinka 343
 Głowa-Krywa 316
 Glowokriwa 300
 Głowokriwa 316
 Głowokrywe 317, 318
 Głuch 380
 Głupiec 380
 Głuptaszewicz 299
 Głut 300
 Gochman 300
 Gofung 344
 Gołab 328
 Gołabek 328
 Gold 333
 Golda 99, 145, 164, 165, 167,
 169, 170, 333
 Goldas 333
 Goldbart 333
 Goldbejn 333, 374
 Goldber 166
 Goldberg 165, 333, 335
 Goldbert 166
 Golde 99, 333
 Goldensztejn 165
 Goldin 167
 Goldinberg 165
 Goldiner 167
 Goldlust 320
 Goldman 164
 Goldon 167
 Goldri 165
 Goldszmid 293, 296
 Goldsztejn 165
 Goldstrom 323
 Goldyn 136
 Golub 328
 Gon 344
 Goncersz 293
 Gonciarz 293
 Gopen 164
 Gordon 255
 Gorzalczany 297
 Gotbeter 335
 Gotczik 335
 Gotfrid 335
 Gotkin 335
 Gotkliffe 335
 Gotlib 335
 Gotman 335
 Gotszalk 57, 145
 Gotsztejn 335
 Gozez 297, 390
 Grabar 293
 Graber 166
 Grabert 166
 Graditor 293
 Grawer 293
 Grejsman 329
 Grigorij 57
 Grin 329
 Grinbaum 329
 Grinberg 329, 335, 349
 Grincejg 329
 Grincwajg 337
 Grinfeld 329
 Gringauz 329
 Grinhaus 164
 Grinszpan 329
 Grinsztejn 329
 Grober 166
 Grobert 166
 Grodker 255
 Grodner 255
 Grodnik 294
 Grosman 145, 300
 Gruna 99, 145
 Grune 99, 170
 Gruner 166
 Grunert 166
 Grunglas 329
 Gruszka 331
 Gryn 329
 Grynberg-Sejneński 255
 Gryngras 329
 Grynheim 329
 Grzegorz 57
 Guralnik 297
 Gusiaczko 328
 Guta 99, 117, 145
 Gute 99
 Gutel 167
 Gutelon 167
 Gutenberg 335
 Guterman 297, 335, 390
 Gutfrajnd 335
 Gutlejb 335
 Gutman 57, 145, 163, 170,
 335
 Guzik 295
 Gwiazda 324, 374
 Gwiazdo 324
 Gzندی 166

H

- Habo 115
 Hadasa 114, 115, 142, 156,
 161, 166

Hadassa 95, 100
 Hagar 100, 183, 322
 Hajzyk 115
 Halber 164
 Halbersztam 164
 Hanoch 114, 144
 Helena 100
 Heliasz 115
 Heman 57
 Henoch 57, 115
 Herc 114
 Hering 327
 Herliger 332
 Hersz 145, 164, 324
 Herszberg 165, 324
 Herszfeld 165, 324
 Herszhorn 324
 Herszko 114, 119, 377
 Herszkop 324
 Herszkowicz 324
 Herszman 324
 Herszowicz 324
 Herszykowicz 324
 Herszylkowicz 324
 Hilel 115, 145
 Hillel 57, 114, 115, 117
 Hinda 100, 166, 167, 172
 Hindis 324
 Hindzin 135
 Hiob 58, 146
 Hirsz 58, 114, 117, 145, 147,
 161, 164, 165, 324, 353,
 373, 388
 Hirszbejn 165, 324, 373
 Hirszhorn 324
 Hirsz-Kapeloszni 324
 Hirszowicz 324
 Hirszowski 324
 Hischhorn 324
 Hodes 100, 114, 115

Hoffung 344
 Hoger 100, 141
 Hopen 164
 Hopensztam 164

I

Icchaki 165, 389
 Icchok 58, 114, 117, 118, 142
 Icek 118
 Icheskl 64
 Icko 38, 147, 377, 388
 Ickowicz 138
 Idko 136
 Idzko 377
 Igła 295
 Ignacy 60
 Ignatij 60, 266
 Ikusiel 64
 Ilia 53, 147
 Indyk 293
 Inspektor 265
 Introligator 265, 297
 Irachmiel 64
 Iremia 161
 Irmi 161, 165
 Irmje 64
 Irsz 114, 136
 Irszowicz 136
 Isaak 58, 115, 169, 175
 Isaj 161
 Isak 115
 Iser 147, 164
 Iserman 164
 Isieryk 136
 Isocher 61
 Israel 114, 172, 339, 340
 Isoel 60

Issachar 48, 61, 79, 114,
 126, 154, 161, 176, 178,
 324, 328, 329
 Isserson 162
 Isserzon 162
 Iszaje 65
 Iudki 136
 Iwri 165, 171, 359
 Izaak 58, 61, 107, 108, 146,
 147, 161, 164, 169, 171,
 322, 325, 326, 329, 338
 Izador 266
 Izajasz 65, 325, 330, 335, 337,
 338,
 Izak 161, 376
 Izchodka 374
 Izgur 324
 Izrael 8, 9, 10, 46, 52, 60,
 61, 65, 67, 70, 114, 119,
 122, 146, 147, 155, 176,
 334, 338, 343
 Izydor 61

J

Jabko 331
 Jabłonka 331
 Jachna 158, 167, 179
 Jachnon 167
 Jachtung 341
 Jacobson 162
 Jadrysz 332
 Jafe 180, 389
 Jagłam 329
 Jagłom 329
 Jahalom 329
 Jakob 61, 115, 117, 179
 Jakobi 165
 Jakow 61, 115, 117

- Jakub 9, 14, 46, 47, 52, 58,
60, 61, 64, 67, 77, 79,
84, 86, 95, 102, 106, 107,
113, 114, 115, 135, 137, 158,
161, 169, 300, 322, 324,
333, 338, 359, 373
- Jałowiec 331
- Jankiel 115, 119, 122, 136,
158, 388
- Jankiel-Ber 140
- Jankieluk 136
- Jarcha 161, 341
- Jarcho 341
- Jasem 300
- Jaskółka 328
- Jaspe 328
- Jastreb 314, 328
- Jastrząb 314, 328
- Jawan 63
- Jaworowski-Konwiser 255
- Jaworowski-Kunwiser 293
- Jechezkel 64
- Jechezkiel 114, 156
- Jechiel 64, 114
- Jedydja 335
- Jefunne 129
- Jehoszua 116, 328, 337
- Jehuda 126, 329
- Jekusiel 114
- Jekutiel 64
- Jelen 324
- Jeleń 324, 373
- Jelena 100
- Jeleniewicz 324
- Jelin 324
- Jelingorn 324
- Jeliniewicz 324
- Jelinow 324
- Jellin 324
- Jelup 299
- Jenin 337
- Jenta 101, 146, 166, 171
- Jente 101
- Jentes 166
- Jentl 101
- Jerachmeel 49, 64
- Jerachmiel 114
- Jeremiasz 10, 46, 64, 337
- Jerocham 65
- Jeruchem 65
- Jesse 51, 130, 330
- Jeszaja 65, 114, 115, 117, 152,
171, 178, 179
- Joachim 122
- Jochanan 65, 147
- Jochwed 101, 117, 179, 373
- Joel 58, 65, 146, 147
- Jokebed 101, 373
- Jona 65, 146, 147, 171
- Jonasz 65
- Jonatan 328
- Jonatzon 162
- Jorcajt 342
- Josef 65, 101, 116, 117
- Josiel 115
- Josielowa 378
- Jospa 101
- Josyf 161
- Joszke 161
- Joszpa 161
- Joszue 67, 116, 117
- Jow 58, 117
- Jowziel 115
- Józef 52, 65, 70, 88, 106,
114, 117, 158, 322, 326,
329, 371
- Józik 117
- Jozue 67, 119, 129, 340
- Juda 8, 9, 67, 117, 119, 122,
158, 161, 166, 169, 179,
324, 342
- Judel 158, 164, 165
- Judelbaum 165
- Judelson 162
- Judelman 164
- Judes 101, 166
- Judka 158, 377, 388
- Judyta 101
- Julian 68
- K**
- Kabacznik 293
- Kabad 336
- Kabat 336
- Kabra 167
- Kabran 167
- Kabron 167
- Kacenenbaum 331
- Kaczan 314
- Kaczka 314, 328
- Kadisz 336
- Kadłubik *vel*
Kadłubowski 256
- Kadusz 336
- Kadysiewicz 336
- Kadyski 336
- Kadyson 336
- Kadysz 68, 147, 172, 336,
373
- Kadyszewicz 336
- Kadyszon 336
- Kadyszowicz 336, 373
- Kadyszson 336
- Kadyszyński 336
- Kadyszszon 336
- Kafri 167
- Kafron 167, 293

- Kajleron 297, 390
 Kaleb 50, 64, 76, 129, 172
 Kaleka 300, 322
 Kalifon 293
 Kalmen 68, 142, 168
 Kamień 148, 295, 333
 Kamińczyk 333
 Kamieniecki 333
 Kamieniew 333
 Kamienke 333
 Kamienowicz 333
 Kamlet 293
 Kan 148, 167, 339
 Kana 339
 Kanc 339
 Kancyfer 339
 Kane 339
 Kaner 167
 Kanes 339
 Kania 328
 Kanne 339
 Kantor 148, 265
 Kantorowicz 265
 Kantorszczyk 293
 Kapcan 300
 Kapeloszni 297, 390
 Kapelusznik 297, 390
 Kapinos 317
 Kapłan-Rozencer 293
 Kapłan-Rubinsztejn 293
 Kapłan-Teper 293
 Kapusta 295
 Karani 166
 Karmazyn 374
 Karni 165
 Karp 210, 327
 Karpen 327
 Karper 327
 Karpf 327
 Karpiak 327
 Karpik 327
 Karpin 327
 Karpman 327
 Karpowicz 327
 Karszun 314, 328
 Kasriel 68, 172
 Katz 376
 Kaub 166
 Kaubt 166
 Kaufman 163, 297, 390
 Kawa 295
 Kejla 102, 172
 Kejle 102
 Kerszenbaum 331
 Kesel 293
 Kewes 166, 326
 Kielma 119
 Kisło 316
 Kitra 102
 Kiwa 114, 115
 Kiwajko 316
 Klejma 293, 295
 Klejnman 300
 Klemens 68
 Knap 293
 Kneifer 293
 Knop 293, 368
 Kobeda 336
 Kobot 336
 Koffer 293
 Koffler 293
 Koleśnik 293
 Konopiaty 316
 Kontusz 314
 Konwisarz 265
 Kopel 115, 148, 161, 164
 Kopelman 164
 Kopiejka 148, 172, 293, 295,
 314
 Koppel 115
 Korek 314
 Korenbaum 331
 Kornbaum 331
 Korotki 313
 Korzun 314
 Kos 328, 360
 Kotton 293
 Kowed 336
 Kowejd 336
 Koza 326
 Kozica 326
 Koziół 326
 Kozliker 255
 Kraiński 340
 Kraizon 340
 Krajczyk 340
 Krajer 340
 Krajewski 340
 Krajman 340
 Krapower 255
 Krasni 313
 Krasny 252, 313
 Krawiec 148, 265, 269, 293
 Krawiec-Indyk 293
 Krejna 102, 165, 167
 Krejnberg 165
 Krejne 102
 Krejner 167
 Krepch 343
 Krepel 343
 Kreplak 343
 Kruchlik 315
 Krucki-Grucki 256
 Kruglak 315
 Krugłyj 313
 Kruk 322
 Krulik 325
 Krumer 322
 Krykun 316
 Krywęłowa 300, 317, 318

Krywonoga 300, 317
 Krywonogi 317
 Kryworuczka 300, 317
 Krzywonoga 317
 Krzywonos 317
 Księgarz 265
 Kugel 344
 Kugiel 344
 Kukes 166
 Kulik 328
 Kupczyk 297, 390
 Kuperszmid 293
 Kupiec 149, 160, 297, 390
 Kurcgor 318
 Kurcman 300
 Kusiel 114, 172
 Kuśnierz 265
 Kust 149, 167, 330
 Kustan 167, 330
 Kustin 330
 Kustman 330
 Kuston 167, 330
 Kustow 330
 Kustyn 330, 373
 Kuszner 293
 Kwelman 323

L

Lajchtung 341
 Lajt 300
 Lakierman 293
 Lam 167, 326
 Lamer 167, 326
 Lames 326
 Land 172, 340
 Lande 172, 340
 Landes 340
 Lando 340
 Landsman 340

Lapides 166
 Lapidus 166
 Lappidot 166
 Lasz 327
 Laszcz 327
 Laub 374
 Lazur 329
 Lea 102
 Lebengaft 300
 Lebengarc 318
 Lebenoft 166
 Lebenow 166
 Lebinoft 166
 Leja 102
 Lejb 69, 149, 160, 169, 172,
 362
 Lejba 136
 Lejbel 160
 Lejbengaft 324
 Lejbin 164
 Lejbingof 164
 Lejbko 172, 377, 388
 Lejbowicz 136
 Lejbuszowa 378
 Lejszem 328, 374
 Lejthaus 164
 Lejzon 162
 Lekachmacher 293
 Lekar 293
 Lelental 335
 Leninskij 340
 Leon 69, 102, 184, 388
 Leonczuk 324
 Leonia 102
 Leonora 102
 Leonowicz 324
 Lepietuszko 316
 Lerech 328
 Lerer 297, 390
 Lesz 327

Leszcz 327
 Leszczewicz 327
 Leszczyk 327
 Let 166
 Leta 164, 172
 Letes 166
 Letkes 293
 Letus 166
 Lew 149, 324, 338, 362
 Lewi 69, 142, 149, 153, 165,
 168, 337, 362
 Lewin 166, 172, 324
 Lewinbaum 165
 Lewins 166
 Lewinson 162
 Lewinsztejn 165
 Lewka 324
 Lewke 324
 Lewkid 163
 Lewko 324
 Leybuś 136
 Liba 102, 149, 168, 172, 173
 Libman 163
 Lichtsztejn 373, 381
 Light 341
 Lilensztejn 335
 Limon 149, 173, 279, 331
 Lin 327
 Linik 327
 Linowicz 327
 Linski 327
 Lipman 69, 150, 163
 Liwkind 163
 Loder 323
 Loew 324
 Lom 322
 Lubomir 69
 Ludwig 160
 Lune 341
 Lunowicz 341

Lunski 341
 Lupe 324
 Lure 338
 Luri 165, 338
 Luria 338
 Lurie 338
 Lurij 338
 Lurje 338
 Lury 338
 Lusternik 293

Ł

Łande 340
 Łando 340
 Łapiduch 317
 Łater 293
 Łatkiewicz 293
 Łatnik 293
 Ławocznik 293, 297, 390
 Łaziennik 293, 294
 Łażnik 293
 Łopatnik 293
 Łunowicz 341
 Łuński 341

M

Mac 343
 Maćcarz 293
 Macewicz 343
 Machwi 165
 Mądry 299
 Magaram 376
 Magarshak 376
 Magazynier 293
 Majła 167
 Majler 167
 Majster 293
 Mąka 293, 295

Makarewicz 323
 Makerman 323
 Makorow 323
 Maksymilian 69, 266, 363
 Mala 150, 167, 173
 Malar 293
 Malion 167
 Małka 103
 Malkiel 160
 Mały 380
 Mam 376
 Man 70, 117, 150, 173
 Manasses 9, 65, 70, 126,
 150
 Manda 341
 Mandel 166, 360
 Mandelbaum 331
 Mandeles 166
 Mandelnik 293
 Mandels 166
 Manzoni 162
 March 299
 Marcus 70, 160
 Mardocheusz 75
 Mardokaj 117
 Margalit 166
 Margolies 103, 106
 Margolis 103, 166
 Maria 103, 150, 183
 Mariam 103, 173
 Mark 150, 164, 167, 173,
 307
 Markind 163
 Markinson 162
 Markman 164
 Markon 167
 Markus 70, 114, 150
 Marmor 293
 Marmorwark 293
 Marnelik 374

Marochamter 293
 Maschinendraht 320
 Masia 167
 Masion 167
 Mattitiasz 70
 Matz 376
 Maurycy 70
 Mausehund 320
 Mechaber 293
 Mechanik 293
 Medalnik 293
 Medresz 293
 Medvedev 322
 Medvid 322
 Medwed 322
 Medwied 322
 Medwijed 322
 Mejer 70
 Mejla 167
 Mejnir 71
 Mejta 104, 173
 Mejte 104
 Mejtel 104
 Mekel 299
 Melamed 150, 261, 297, 390
 Melcer 294
 Melder 293
 Meler 294
 Menachem 70, 71, 104, 150,
 151, 173, 336, 337
 Menaker 293, 297
 Menasze 70, 115
 Menaszewicz 337
 Menchelewicz 337
 Menchenowicz 337
 Menchin 337
 Mencz 337
 Mendel 150, 160, 166, 173,
 184
 Mendels 166

- Mendelson 162
 Menkes 166
 Menkosej 295
 Menkosiej 293
 Menuche 104
 Mera 167
 Merari 72
 Merla 167
 Merler 167
 Messer 293
 Messija 336
 Meszores 297
 Meszures 261
 Miasnik 297, 390
 Micer 297, 390
 Micheasz 166
 Miches 166
 Michle 105
 Micmacher 293
 Miednik 293
 Mielnik 294
 Miernik 293
 Mikael 72, 105
 Milczar 293
 Miller 294
 Mina 166, 173, 174
 Mine 105
 Mines 166
 Minkes 166
 Miriem 103
 Miszkin 336
 Miszkowski 336
 Miszores 297
 Mitelsbach 323
 Mlinczyk 293
 Młynarczyk 293
 Młynarz 265, 293
 Modrykamień 328, 374,
 381, 390
 Moed 336
 Mogerman 300
 Moisiej 161
 Mojsze 72
 Mojżesz 72, 116, 119, 174,
 322, 330, 334, 337
 Monka 295
 Morajnskij 295
 Mordach 114, 136
 Mordchelowicz 140
 Mordechaj 114, 115, 150, 151,
 165, 173, 174
 Mordokaj 114
 Morduch 115, 151
 Morgensztern 324
 Morocznik 316
 Mortche 75
 Mosiężnik 265
 Mosjach 336
 Mosko 136
 Moskowicz 136
 Mosze 72, 115, 116, 117, 151,
 166, 174, 183, 374, 375
 Moszka 118, 135
 Moszkes 166
 Moszkowski 137
 Mote 151, 165
 Motenberg 165
 Moued 336
 Moujed 336
 Mowsza 115, 141, 150, 151,
 388
 Mowszuk 136
 Mszores 297
 Mucznik 293
 Mudrak 299, 315
 Mudrik 299
 Mukosei 295
 Mukosiej 293
 Munk 151, 293
 Munkas 293
 Muraszko 316
 Muszkate 105
 Muterperel 318
 Muzykant 265
 Mydlarz 265
 Mydler 293
 Myler 293
N
 Naam 76
 Nachmen 76
 Nachtigal 328
 Nadolne 300
 Naftole 77, 114
 Nahum 77
 Najbsznajder 293, 299
 Najde 300
 Najman 293
 Nata 105
 Natan 77, 119, 122, 135, 152,
 166, 168, 169, 175
 Natkes 166
 Nechama 105, 152
 Necheles 323
 Nechemiah 78
 Nechemie 78
 Neftale 126
 Neftali 77, 114
 Nehemiasz 78
 Neta 105
 Neuman 293
 Niebieski 329
 Niedźwiadowicz 322
 Niepłatnik 300
 Nieplotnik 293
 Niesmielow 315
 Nieżniczenko 315
 Nisan 16, 78, 175
 Nisel 131, 152, 157, 166, 174

Niselicha 131, 166
 Niseliches 131, 166
 Nisen 165, 174
 Nisenbaum 165
 Nisman 164
 Nissan 164, 174
 Noach 115, 152
 Noe 78, 152
 Noech 78
 Noemi 106, 174
 Nojme 106
 Nosn 77
 Notes 166
 Notko 119
 Nowinzon 162
 Nun 67, 119, 129
 Nusbaum 331, 332
 Nussknacker 320

O

Obadia 78
 Obadiasz 78
 Obed 161
 Obram 115
 Ochman 300
 Ochs 326
 Odes 161
 Ofenbach 323
 Ogrodnik 265
 Okrajniec 316
 Oks 326
 Oksen 326
 Oksenhorn 326
 Olcha 331
 Olchin 331
 Olejnik 293
 Olenik 324
 Olga 106
 Olsza 331

Olszmid 293
 On 165, 344, 364
 Oni 165
 Ony 165
 Oreman 300
 Oreszko 332
 Orka 115, 152
 Orkes 166
 Orko 115
 Orlański 328
 Orlor 328
 Orliński 328
 Orłowicz 328
 Orłowski 328
 Orzechowski 332
 Osi 165
 Osija 161, 165
 Ospowat 313
 Osze 116
 Oszer 46, 115, 153, 388
 Oszue 116
 Oufenbach 323
 Owadja 115
 Owadje 78
 Owsiej 116
 Owszej 115, 116
 Oz 344
 Ozdy 165
 Ozeasz 165

P

Palter 153, 167, 294, 297
 Paltiel 79, 153, 161, 165, 167
 Panicz 300
 Papier 153, 295
 Partacz 299, 315
 Paulina 266
 Pejsach 153, 343
 Pejsachowicz 343

Pejsachson 343
 Pejsachzon 343
 Pejsaczyn 136
 Pejsak 343
 Pejsakowicz 343
 Pejsech 79
 Pejsechowicz 343
 Pejskowicz 343
 Perczes 166
 Perc 79, 153, 174, 177
 Perel 106, 153, 164, 165, 166,
 174, 365, 367
 Perelberg 165
 Perelman 164
 Perelmutter 318
 Perelson 162
 Peres 79, 153, 166, 174
 Perlis 166
 Perłowagóra 374, 390
 Pesach 79, 153
 Pesak 343
 Petersil 343
 Piaseczny 251
 Piekar 297
 Piekarz 265
 Pielacin 136
 Pierieplotczik 297
 Piesachowicz, Pszczółka
 38
 Pietruszka 295, 343
 Pietruszkiewicz 343
 Pietrusznik 343
 Pinchas 79, 166, 168, 174,
 175, 366
 Pinches 79
 Pines 166
 Pisanko 252
 Pisarz 265
 Piwowar 297
 Poczebucki 251, 255

Poczebut *vel* Poczebucki
255
Podrabinek 265
Podróżnik 314, 344
Podrzutek 300
Poduszko 316
Postrzygacz 297, 390
Potocki 323
Potok 323
Potokar 323
Potokski 323
Primak 300
Pryskacz 265
Przedmiejski 300
Przepiórka 322
Przepiórko 322
Pszczolczyc, Piesach 38
Ptak 328
Ptolemeusz 130
Puch 295
Pyzek 316

R

Rabałowicz 322
Rabin 153, 175, 232, 265, 338
Rabinowicz 262, 265
Rachama 106
Rachel 106, 154
Radzi 166
Raf 376
Rafael 79, 115, 116, 153
Rafał 79, 153
Ragowny 251
Rajskind 163
Ram 326
Rambam 375, 376
Ramban 375
Ramer 326
Ramo 175, 326
Ran 175, 376
Rap 322, 366
Rashi 375
Ratz 376
Raver 322
Razuk 316
Rebeka 107, 154
Rebenwurcel 320
Regina 107, 266, 388
Rejchman 300
Rejne 107
Rejtbort 329
Rejzkind 163
Remen 295
Remez 332
Remezow 332
Renkawica 314
Reszczyn 136
Reuben 87, 126
Reznik 297, 390
Riba 327
Ribka 107
Ribkind 163
Rifoel 79
Riwka 107, 175
Rob 322
Robinson 162
Rochla 137
Rog 326
Rogozik 315
Rojtbart 329
Rojtberg 329
Rojtgart 329
Rojtholc 329
Rojtsztejn 329
Rojze 108
Romanczuk 251
Romaszko 316
Rona 108, 175
Rone 108
Ronkes 137
Ropejko 316
Roszal 375
Rotbart 308, 329
Rotberg 329
Roten 329
Rotert 329
Rotgart 329
Rotgarten 329
Rothaus 329
Rotsztejn 329
Rotszuld 329
Rozak 251
Rozalia 108
Rozaniec 251
Rozenberg 335
Rozenchwajg 337
Rozenfeld 335
Rozengarten 335
Rozenkranc 335
Rozensztejn 335
Rozental 335
Rubel 295
Ruben 9, 79, 367
Rubin 87, 154, 161, 165, 175,
328, 367
Rubinsztejn 165, 293
Rud 154, 329
Rudnik 265
Rudy 329
Ruwin 161, 175
Ruwn 79
Ryba 324, 327
Rybacki 327
Rybak 154, 265, 327
Rybakiewicz 327
Rybakowski 327
Rybczak 327
Ryber 327
Rybic 327

- Rybicki 327
 Rybicz 327
 Rybienka 327
 Rybiński 327
 Rybka 327
 Rybkiewicz 327
 Rybkowicz 327
 Rybnicki 327
 Rybołowski 327
 Rybowicz 327
 Rybowski 327
 Rywczuk 136
 Rywka 118, 153
 Rywkind 163
 Ryzikow 315
 Rzeźniczka 265
 Rzeźnik 265
- S**
- Sachałow 344
 Sachar 161
 Sacharija 161
 Sadok 50
 Safian 295
 Safir 328
 Salamon 161
 Salata 295
 Salata 343
 Sałomon 135
 Salomon 71, 81, 146, 151,
 154, 161, 171, 175, 176,
 336, 338, 365
 Samotny 300
 Samuel 83, 116, 119, 184
 Sander 114
 Sania 117
 Sapid 328
 Sapiro 328
 Sapszyn 136
- Sara 108, 115, 145, 155, 157,
 175
 Sarna 324
 Sarne 324
 Sarra 266
 Sason 80
 Saufier 299
 Saul 81
 Scharje 80
 Sefora 93
 Segal 154, 375, 376
 Ser 295
 Serwatka 295
 Shabad 376
 Shatz 376
 Shub 375, 376
 Sibia 93
 Sigismund 80
 Silberblat 333
 Silberman 163, 333
 Sima 110, 176
 Simch 114
 Simcha 110, 114, 176, 344
 Simche 80
 Sime 110
 Sinbejn 162
 Sipporah 328
 Sirota 154, 300
 Sirotek 300
 Siwek 316, 329
 Siwi 313, 329
 Siwowicz 329
 Siwy 300
 Skał 334
 Skała 334
 Skalk 334
 Skory 154, 313
 Skoryk 316
 Skromny 313
 Skrzypek 265
- Skwarko 316
 Sława 110, 176
 Słowa 110, 176
 Smagler 300
 Smietiuł 316
 Smurzyk 316
 Sod 332
 Sofia 110, 176
 Sofie 110
 Sofija 266
 Sokół 154, 328
 Sołomon 266
 Sołowiej 154, 328
 Sołowiejczyk 328
 Son 154, 162
 Sora 108, 115, 136, 157, 158,
 176, 178, 179, 388
 Soroka 328
 Spektor 265
 Spokojna 313
 Sroel 114, 115, 155
 Srol 115, 154, 155, 176, 388
 Stam 164, 337, 376
 Steryn 324
 Stocki 323
 Stoczek 323
 Stolarz 265
 Studen 322, 323
 Studnik 322, 323
 Sukiennik 265, 293
 Sulamit 155, 166, 176
 Sulkes 166
 Sulkin 136
 Swientowicz 336
 Symbirskij 340
 Symeon 9, 84, 126
 Syn 162
 Synben 162
 Szabbetaj 80, 115
 Szabs 338

- Szabsa 80, 158
 Szabsaj 117, 161, 179, 338
 Szabsowicz 188, 338
 Szachet 265
 Szadchan 261
 Szadchen 297
 Szafir 328
 Szaja 114, 151, 157, 158
 Szajn 300
 Szames 342
 Szamesz 342
 Szamisz 342
 Szamszyns 341
 Szander 114
 Szapir 328
 Szaps 338
 Szapsaj 338
 Szapse 80
 Szapsejewicz 338
 Szarikow 251
 Szaub 293
 Szauel 115
 Szaul 81, 115, 178
 Szczep 337
 Szczepko 337
 Szczęsna-Góra 374, 381
 Szczupacki 327
 Szczupak 327
 Szczupakiewicz 327
 Szczupakowicz 327
 Szejchet 297, 390
 Szejn 300
 Szejna 110, 157, 164, 178,
 371
 Szejnhaus 164
 Szejnkind 163
 Szejnman 81, 164, 300
 Szelomo 81, 115, 328, 375
 Szemaria 83, 179
 Szemariasz 83
 Szemuel 83, 115
 Szestipolczik 179
 Szestipalczyk 300
 Szewa 166
 Szewc 265
 Szewkies 166
 Szifra 111, 154
 Szifre 111
 Szilcew 337
 Szilem 84, 157
 Szilkiewicz 336
 Szilkowski 336
 Szilkowski 336
 Szillem 84, 115
 Szimen 84
 Szkiładź 251, 317
 Szklarz 265
 Szkolnik 265
 Szlachter 297, 390
 Szłapak 251
 Szlegier 251, 317
 Szlojme 81
 Szłoma 115, 136, 154, 157,
 163
 Szłoma 115
 Szłome 81
 Szłomka 377
 Szłomowicz 136
 Szłomskij 137
 Szmuel 83, 116, 157, 161, 168,
 179
 Szmujło Bojarski 377
 Szmukler 265
 Szmuklerz 265
 Szmul 157, 180, 375, 389
 Szneer 157, 180, 389
 Sznicuckij 295
 Sznolik 299
 Sofer 326
 Sojnb 293
 Szojel 81
 Szolem 85, 157, 158
 Szolkin 262
 Szor 326
 Szoszana 111, 113, 166, 175,
 179, 367
 Szoszane 111
 Szoszkies 166
 Szpak 328
 Szperling 328
 Szpisnik 299
 Szprinca 112
 Szraga 328
 Szejn 333
 Szejnberg 333, 335
 Szejner 333
 Szejnfeld 333
 Szejngart 318, 333
 Szejnkranc 333
 Szejnman 333
 Szejnsapir 333
 Szejnszmid 333
 Szteren 324
 Szterenfeld 324
 Szterin 324
 Szterinfeld 324
 Sztering 324
 Sztern 324
 Szternfeld 324
 Sztok 330
 Szub 375
 Szulamit 112, 158
 Szullamit 115
 Szwalbe 328
 Szwarz 329
 Szwarzberg 329, 335
 Szwarzbort 329
 Szwarzbrejt 329
 Szwarzbrod 329
 Szwarzbrun 329

Szwarcbuch 329
 Szwarcenberg 329
 Szwarcman 329
 Szwarczstejn 329
 Szyłkes 336
 Szymal 119
 Szymelowicz 136
 Szymon 84, 157, 183, 375
 Szyr 299

Ś

Śledź 327
 Śledziewicz 327
 Śledzik 327
 Ślidzik 327
 Śliwka 331
 Świcki 342
 Świckowski 342
 Świczarczyk 342
 Świeca 342
 Świeczka 342
 Świeczkowski 342
 Świecznik 342
 Świecznik 342
 Świc 342
 Świca 342
 Świcarczyk 342

T

Taksen 331
 Talroze 335
 Tamar 79, 86, 112
 Tamszi 165
 Tanchn 85
 Tanchum 85, 155
 Tapicer 269
 Tatiana 266
 Taub 328

Tauba 112, 166
 Taube 112, 155, 164, 176,
 368
 Tauber 328
 Taubkes 328
 Taubkies 166
 Taubman 164, 328
 Tehor 299
 Tejtelbaum 331
 Temach 165, 176, 177
 Tenenbaum 331
 Teodor 85, 177
 Teodoros 115
 Tile 112
 Tilia 112
 Tilla 112
 Tobiasz 85, 155, 168
 Todres 85, 155, 375
 Tonczyk 136
 Trajne 112
 Trejbacz 265
 Trochimowicz 159, 252
 Tsadik 339
 Tugenberg 335
 Tukerwicz 322
 Tuwje 85
 Tykociński 251, 390

U

Uczitel 297
 Urel 341
 Uryn 341
 Uszer 115
 Uziel 86

V

Vita 113

Vite 113

W

Wachler 293
 Wais 329
 Waisberg 329
 Wajnberg 332
 Wajngard 332
 Wajnrach 332
 Wajnraub 332
 Wajswaser 373
 Waldbaum 331
 Waldberg 335
 Walde 293
 Walder 293, 331
 Waldman 331
 Waligóra 317
 Walter 160
 Wapner 293
 Wapniarz 293
 Warszawczyk 252
 Warszawicz 159
 Waser 323
 Waserman 323
 Wasersztejn 323
 Wasertorg 293
 Wasser 323
 Wasserman 163
 Wechsel 293
 Wegner 293
 Weisman 329
 Weisstein 329
 Wejnberg 335
 Wejsberg 335
 Wejwejek 324
 Weliki 313
 Welikolud 317
 Welwelewicz 324
 Wencyjer 340

Wendli 165
 Werbin 331
 Wesoly 313
 Wiadro 295
 Widelec 295
 Wienijaminowicz 266
 Wierzba 331
 Wierzbowicz 331
 Wigder 115
 Wigdor 115
 Wilczyk 324
 Wileńczyk 252
 Wilk 144, 324
 Wilner 255
 Winiar 293
 Winnik 265
 Winograd 332
 Winokur 297
 Wiskind 163
 Wisznia 331
 Wita 166
 Witalis 55, 86
 Witkies 166
 Witkind 163
 Wodoprodawiec 293
 Wodowodzik 293
 Wodowoźnik 265
 Wodziwodzki 293
 Wofsi 161, 165
 Woł 144, 326
 Wolf 86, 117, 144, 169, 176,
 324
 Wolfgang 86, 160
 Wolfowicz 324
 Wolfowski 324
 Wolgel 324
 Woli 166
 Wolkin 324
 Wolkin 324
 Wolkow 324

Wondolowicz 253
 Wondolowski 253
 Wonsosy 253
 Worobiej 328
 Woron 322
 Woronko 322
 Wowski 160
 Wróbel 144, 328
 Wudka 295
 Wulfin 324
 Wylczyk 324

Z

Zabludowicz 159
 Zabulon 9, 126
 Zacharia 147, 164
 Zachariasz 10, 80, 161, 171,
 337
 Zacharija 161
 Zaionts 325
 Zajac 325
 Zając 325, 373
 Zajc 325
 Zajcman 325
 Zajczpajder 325
 Zajczyk 325
 Zajec 325
 Zak 146, 164, 171, 376
 Zakgeim 164
 Zalkind 160
 Zalkind 163
 Zamuel 116
 Zamwel 116
 Zawel 116
 Zayats 325
 Zdrojanowski 323
 Zeew 115
 Zegarmistrz 265
 Zeld 113

Zelde 113
 Zelig 86
 Zelik 86, 146, 147, 160, 171
 Zelmanczyk 136
 Zerach 86
 Zew 115
 Zewko 324
 Zilber 171, 333
 Zilberberg 335
 Zilberfenig 333
 Zilbersztrim 323
 Zilbersztroum 323
 Zilbersztroum 323
 Zilbertsztram 323
 Zinger 293
 Ziskind 86, 147, 163
 Zisla 113
 Zisle 113
 Złata 113
 Złatko 333
 Złotar 293
 Złotkiewicz 333
 Złotko 333
 Złotnik 265
 Zolty 329
 Zonszajn 341
 Zorech 86
 Zubacz 316
 Zundl 87, 115
 Zunszajn 341
 Zusgerc 318
 Zusko 136
 Zusman 87, 147, 160, 171
 Zuzanna 111, 113
 Zygmunt 80
 Zylber 333
 Zyskind 86, 147

Ž

Želazko 295
 Želti 313
 Želton 167
 Želty 167
 Želty 329
 Žolty 313, 373
 Žolty 329, 373, 381

А

Аба 121
 Абе 121, 184, 265
 Абе или Адольф 42
 Абел 43
 Абелев 141
 Абелевич 141
 Абелиович 121, 141
 Абел-Ицко 43
 Абель 43, 44, 58, 59, 66,
 113, 139, 265
 Абес 167
 Абеш 167
 Абнерович 141
 Абович 141
 Абрам 38, 43, 113, 114, 115,
 120, 121, 122, 138, 139,
 140, 141, 162, 184, 187,
 188, 189, 255, 262, 263,
 265, 268, 320, 378

Абрам Айзек 43
 Абрам Айзик 43
 Абрам Айзык 43
 Абрам Ария 43
 Абрам Арон 43
 Абрам Бер 43
 Абрам Борух 43
 Абрам Гдаля 43
 Абрам Герш 43
 Абрам Гершон 43
 Абрам Гилель 43
 Абрам Гирш 43
 Абрам Иовель 43
 Абрам Иосел 43
 Абрам Иосель 43
 Абрам Исаак 43
 Абрам Ицка 43
 Абрам Ицко 43
 Абрам Лейб 43
 Абрам Лейбко 43

Абрам Лейзер 43
 Абрам Либерман 43
 Абрам Матыс 43
 Абрам Мендель 43
 Абрам Мовшо-
 Овсеиович
 Сольницкий... сын
 Мовша-Овсей 38

Абрам Моше 43
 Абрам Овшей 43
 Абрам Рубин 43
 Абрам Фалк 43
 Абрам Фишель 43
 Абрам Хаим 43
 Абрам Шилом 44
 Абрам Шлема 44
 Абрам Шлома 44
 Абрам Шмуль 44
 Абрам Эфроим 44
 Абрам Яков 44
 Абрам Янкел 44
 Абрам Янкель 44
 Абрам-(Мордко) Марк
 44
 Абрам-Абель 44, 139
 Абрамайтес 167
 Абрам-Ассир 44
 Абрам-Бениамин 44
 Абрам-Бер 44, 139
 Абрам-Берка 44
 Абрам-Берко 44
 Абрам-Борух 44
 Абрам-Герш 44
 Абрам-Гутман 44
 Абрам-Давид 44
 Абрам-Ебер 44
 Абрам-Езра 44
 Абрам-Елия 44
 Абрам-Зельман 44
 Абрамзон 269

- Абрамзон или Кушнер 269
- Абрам-Зусман 44
- Абрам-Иосель 44
- Абрам-Исаак 44
- Абрам-Ицко 44
- Абрам-Кальман 44
- Абрам-Лазар 44
- Абрам-Лейб 44
- Абрам-Лейзор 44
- Абрам-Меер 44
- Абрам-Михель 44
- Абрам-Мовша 44
- Абрам-Мовшо 44
- Абрам-Мовшович 141
- Абрам-Мордко 44
- Абрам-Мордух 44
- Абрам-Носон 44
- Абрамов 141
- Абрамович 33, 121, 141, 268, 269
- Абрамовна 138, 139, 186, 187, 190, 252
- Абрам-Овсей 44
- Абрам-Пинхос 45
- Абрам-Хаим 45
- Абрам-Хайкель 45
- Абрам-Шая 45
- Абрам-Шлиома 45
- Абрам-Шлиомо 45
- Абрам-Шмуль 45
- Абрам-Юдель 45
- Абрам-Яков 45
- Абрам-Янкель 45, 263
- Абраш 45, 167
- Абра-Шмуль 45
- Августовски 191
- Авербух 191, 256
- Авидер 46
- Ависв 141
- Авиезерович 141
- Авраам 45, 69, 115, 118
- Авраам-Исаак 45
- Аврам-Моисей 45
- Агульник 271
- Агуртель 348
- Агустовски 191
- Агушевич 141
- Адальберг 348
- Адатова 142
- Адельский 191
- Адлерштейн 348
- Адольф 42
- Аезенштат 191
- Аер 348
- Азие 191
- Азиев 142
- Азия 191
- Азрил 46
- Азриель 46, 139
- Азриель-Шлиомо 46
- Аин 348
- Аинбиндер 271
- Айверовский 191
- Айдес 167
- Айер 348
- Айзакович 320
- Айзек 43, 75
- Айзенберг 348
- Айзеншмид 271
- Айзенштад 191
- Айзенштат 38, 191, 256
- Айзенштот 191
- Айзик 38, 43, 58, 69, 84, 188
- Айзикович 142
- Айзоншат 256
- Айзонштат 191
- Айзонштот 256
- Айзук 140
- Айзык 42, 43, 49, 56, 57, 58, 59, 66, 67, 75, 121, 269
- Айзык Симон 58
- Айзык-Абель 58
- Айзык-Берель 58
- Айзык-Вольф 58
- Айзык-Давид 58
- Айзыкович 54, 142, 189
- Айнштейн 348
- Акива 61
- Акс 348
- Акулярски 271
- Акуновский 191
- Алековска 142
- Александр 45
- Александр Зискинд 45
- Александр-Зыскинд 45
- Александрович 142
- Александр-Хаим 45
- Алкес 167
- Алт(ов) 301
- Алта 87
- Алтер 45, 119
- Алтов 142
- Алтор 45
- Альберг 348
- Альберт 348
- Альберштам 348
- Альдурер 167
- Альдурски 142, 348
- Альперн 191, 256
- Альте 87
- Альтер 45, 113, 119, 301
- Амбаш 271, 292
- Амбуш 271
- Амдур 120
- Амдурский 191
- Амелев 142
- Амисль 348

Амм 301, 348
 Аненберг 191, 266
 Анна 91, 118
 Анна-Рохель 91
 Анчел 45, 115
 Анчелова 142
 Аншел 45, 115
 Аншелиович 142
 Аншелович 142
 Аншель 46, 75
 Апельбаум 348
 Апельбейм 348
 Апельбоум 348
 Арбатер 271
 Арбаты 167, 271, 301, 307,
 313
 Арбуз 348
 Арденберг 348
 Ареуба 87, 188
 Ариес 167
 Ариович 142
 Арист 191, 251, 254, 364
 Ария 43, 46, 51, 61, 62, 63,
 72, 73, 82, 85
 Ария Вольф 46
 Ария Лейб 46
 Ария-Давид 46
 Ария-Лейб 46
 Аркав 301
 Аркин 142
 Арон 42, 43, 49, 59, 60, 63,
 72, 73, 74, 75, 77, 79,
 113, 118, 122, 189
 Арон Вольф 42
 Арон Герш 42
 Арон Давид 42
 Арон Ицко 42
 Арон Шолом 42
 Арон Лейб 120
 Арон-Айзык 42

Арон-Вольф 42
 Арон-Герц 42
 Арон-Герш 42
 Арон-Давид 42
 Аронзон 167
 Арон-Иосель 42
 Арон-Ицко 42
 Арон-Лейб 42
 Арон-Лейзор 42
 Арон-Носон 42
 Аронова 266
 Аронович 39, 139, 142, 184,
 269
 Ароновича-Гершовича
 39, 139
 Ароновна 118
 Арон-Овсей 42
 Арон-Соломон 42
 Аронсон 167
 Арон-Шебсел 42
 Арон-Шебселиович 118
 Арон-Шебсель 42
 Арон-Шимон 42
 Ароншок 167, 348
 Арон-Шолом 42
 Арон-Янкель 42
 Арчик 142
 Арчихес 167
 Аршан 191, 252, 254
 Асианский 191
 Асна 88, 91
 Асне 88
 Аснестинский 191
 Ассир 44
 Асуденок 142
 Аткагчик 271
 Атлас 271, 348
 Атлес 271, 348
 Айсей 116
 Ахинская 142

Ацковский 191, 254
 Ашкенази 167
 Ашна 88

Б
 Бабин 142
 Безим 191, 271, 349
 Безин 191
 Баб(ин) 301
 Бабидур 301, 316
 Бабизе 191
 Бабиза 191
 Бабр 191, 251
 Багон 191
 Бад 168, 376
 Бадана 88, 107
 Бадане 88, 138, 184
 Баданкес 168
 Бадаш 376
 Бадхен 271
 Баер 191, 271
 Байдач 301, 315
 Бакеревич 142
 Бакштейн 348
 Бал 168, 385
 Балде 301, 314, 386
 Балек 142
 Балендер 191, 301
 Балкерова 142, 271, 301
 Балкорне 271
 Балкри 271
 Балтер 191
 Балшик 191
 Балькер 297
 Балькорне 297
 Балькри 297
 Бальшик 301
 Банд 266, 271
 Банде 350

- Бандолек 271
 Банщик 271
 Бар 191
 Барак 168, 385
 Баракан 168
 Бараки 168
 Бараковский 142
 Баракс 271
 Баран 191, 252, 301, 314, 348
 Баранкер 192
 Баранович 142, 192, 252
 Баранц 192
 Барас 168
 Барахович 142
 Бараш 168
 Бард 301
 Барделс 168
 Бардович 142, 301
 Баребанцик 266, 271
 Баренбаум 39, 139, 184, 348
 Баренбауму 39, 139
 Баренбоум 348
 Бариновский 192
 Барисевич 159, 192, 252
 Баркун 192, 252, 254, 348
 Баронкер 192
 Барсук 192, 252, 254, 348
 Барух 115, 122, 187
 Барух Шабса 46
 Барухин 142
 Барухович 142
 Барушевич 142
 Барушевская 142
 Бархат 142, 168, 271, 348, 376
 Бархин 142, 168
 Барщевер 192
 Барщевская 192
 Барыш 301, 314
 Бас 88, 271, 301, 314
 Бас Зона 88
 Басиа 268
 Басс 271, 301
 Басшева 88
 Бас-Шева 88
 Бася 88, 117, 384
 Бася-Гитель 88
 Бат 168, 385
 Баумштейн 348
 Баф 168, 385
 Бафче 168
 Бахерберг 348
 Бахрах 192, 268
 Бац 168, 376
 Бацер 192
 Бацковски 192
 Бачковский 192
 Бачурская 192
 Баша 88, 90, 92, 97, 111, 117, 120, 121, 122, 184, 190, 191
 Баша Лея 88
 Баша Рохель 88
 Баша Фейга 88
 Баша-Лея 88
 Баша-Рейзля 88
 Башвер 142, 192
 Баше 88
 Баше Гольда 88
 Баше Лея 88
 Баше Рашка 88
 Башкес 168
 Башковски 142, 192
 Бебизе 192
 Бегельфер 271
 Бедер 271
 Бедовский 192
 Безил 168
 Безим 191, 271, 349
 Безпальчик 301, 316
 Безунер 192, 253
 Безухер 301, 314, 316
 Бейл 105
 Бейла 89, 105, 269
 Бейле 89, 266
 Бейля 89, 91, 92, 96, 97, 100, 103, 109, 113, 121
 Бейля Гинда 89
 Бейля Двоша 89
 Бейля-Гинда 89
 Бейля-Малка 89
 Бейля-Неха 89
 Бейля-Перля 89
 Бейнеш 47
 Бейнковский 143, 349
 Бейнуш 47
 Бейрах 140
 Бекер 271, 293
 Бекерович 143
 Беклер 271
 Белах 192
 Белох 192
 Белех 192
 Белинскер 192
 Белих 349
 Белков 143, 152, 192, 349
 Белкрий 271
 Беллох 192
 Белла 89
 Беллах 192
 Беловский 192
 Белогурский 192
 Белостокский 192
 Белостоцки 193
 Белостоцкий 254
 Белосукенский 193, 254
 Белуский 193, 254
 Белфер 271

- Бельски 193
 Бельфер 271, 293
 Белях 192, 193, 301
 Бендер 193, 272
 Бендел 47, 272, 349
 Бендер 47, 193
 Бендет 39, 47, 82, 188
 Бендетовна 39, 139
 Бендетсон 168
 Бенднер 272
 Бениамен 47
 Бениамин 38, 39, 44, 47, 48, 49, 61, 62, 67, 68, 73, 80, 83, 113, 187, 383
 Бениамин Вольф 47
 Бениамин Зельман 47
 Бениамин-Абрам 47
 Бениамин-Вольф 47
 Бениамин-Герш 47
 Бениамин-Гершо 47
 Бениамин-Ицко 47
 Бениамин-Лейб 47
 Бениамин-Литман 48
 Бениамин-Моисей 48
 Бениамин-Морако 48
 Бениамин-Нота 48
 Бениаминович 121, 185, 143, 320
 Бениаминовна 188
 Бениамин-Хаим 48
 Бениамин-Шмуль 48
 Бениамин-Янкель 48
 Бенкий 143
 Бентаувим 301
 Бенцион 47, 113
 Бер 38, 43, 44, 48, 49, 51, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 67, 68, 71, 72, 75, 76, 77, 80, 85, 86, 87, 113, 139, 140, 255, 262
 Бер Зельман 48
 Бер Лейб 48
 Бер-Вольф 48
 Бергер 193, 272, 349
 Бергман 318, 349
 Бергрин 349
 Берел 48, 66
 Берелак 143
 Берель 48, 51, 58, 73, 269
 Берель Бениамин 48
 Берель Лейб 48
 Берель-Вольф 48
 Берель-Давид 48
 Берель-Лейб 48
 Берельштейн 168, 349
 Беренбаум 349
 Беренбоден 168, 349
 Берент 168
 Бери 38
 Берка 48
 Берке 168
 Берки 48
 Беркиович 143
 Беркман 168
 Беркнер 349
 Берко 48, 114, 121, 122, 139
 Берко Герш 48
 Берко Давид 48
 Берко Лейб 48
 Беркович 139, 143, 188, 189, 269, 292
 Берковна 138, 262
 Берко-Лейб 48
 Берлах 301
 Бер-Лейб 48
 Берлин 143, 193
 Берлиц 143
 Берль 48
 Берман 168
 Берманович 143
 Бернат 193
 Берский 143
 Берта или Брайна 89
 Берштейн 168, 349
 Берштер 193, 257, 272, 349
 Беслибс 168
 Бехерберг 349
 Бешер 193
 Бжестовицки 193, 254
 Бибе 301, 314
 Бибер 186, 349
 Бизуне 349
 Билецкий 193, 252
 Биндер 272
 Биниамин 48, 121
 Биниамин Берка 48
 Биниамин Вольф 48
 Биниаминович 121, 143, 320
 Биренбаум 349
 Бирнбаум 349
 Бирович 143
 Битман 272
 Биток 272, 301
 Бишка 48, 115, 117
 Бишко 48
 Бишкович 143
 Бланка-Блюма 89
 Блатштейн 349
 Блахер 272
 Блехер 272, 293
 Блима Мерил 89
 Блод 349
 Блоер 140, 349
 Блок 193
 Блофарб 272, 296, 349
 Блох 193, 265, 266
 Блоштейн 349
 Блоштернов 143, 349
 Блоштифт 349

- Блума 89
 Блума Рахиль 89
 Блума-Зелда 89
 Блуменкранц 349
 Блуменфельд 349
 Блумер 168, 272, 349
 Блумкес 168
 Блюм 349
 Блюма 89, 97, 108, 139, 263
 Блюма Ента 89
 Блюма-Рохля 89
 Блюменкранц 349
 Блюментал 349
 Блюменталь 349, 350
 Блюменфейд 350
 Блюмерман 272, 350
 Бляды 301, 313
 Бляхарник 272
 Бляхер 272
 Бляхун 272
 Бобес 168
 Бобовник 193, 272
 Бобовский 193
 Бобровкер 193, 257
 Бобровский 193
 Боген 350
 Богон 193
 Бодана 88
 Бодес 168
 Бодкер 193
 Бодкес 169
 Бодовский 193
 Бодре 193, 255, 301, 314
 Бозунер 193, 301
 Болендер 193
 Болонин 143
 Бомес 169
 Боракс 272
 Борат 193
 Бора 301
 Борейдовский 193
 Борейш 169, 193
 Боренбаум 350
 Борех 46
 Бориновц 193
 Борис 49
 Борицевер 193
 Боровски 193
 Борода 193, 301
 Борода 314
 Бородович 143
 Бородовски 143, 194
 Борот 301
 Борт 301
 Борткевич 143
 Бортман 301
 Борух 39, 43, 44, 46, 47,
 49, 54, 66, 84, 86, 115,
 184, 187, 188, 263
 Борух Гирш 46
 Борух Иосель 46
 Борух Лейб 46
 Борух Мендель 46
 Борух Мордко 46
 Борух Ошер Герш 46
 Борух-Абрам 47
 Борух-Бендет 47
 Борух-Герш 47
 Борух-Ицко 47
 Борух-Мордко 47
 Борухович 143
 Борух-Шимшон 47
 Боруш 62
 Борушевич 143
 Борщевер 194
 Борщевский 194
 Боскес 169
 Ботковский 194
 Боцковская 194
 Боцковский 253
 Бочвиник 272
 Бочковский 194, 253
 Бочурский 194
 Боша 88
 Бошкес 169
 Боярский 194
 Бояцки 301, 313, 315
 Браверман 301
 Брадовский 194
 Брайкер 301
 Брайна 89, 269, 292
 Брайнин 118, 143
 Брайнкин 143
 Брайнский 194
 Брайна 269
 Брамсон 169
 Бранде 169
 Братсон 169
 Брауда 194, 320
 Брауде 194, 320
 Браут 272, 350
 Браха 90
 Брацки 194
 Брегман 302
 Бредер 194
 Бреженьски 194, 254
 Брезвиски 194
 Брезвиский 254
 Брезенски 194, 254
 Брезински 194
 Брейде 194, 253
 Брейна 89
 Брейндел 89
 Брейндес 169
 Брейнкин 143
 Брейнский 143
 Брейт 272, 350
 Бремер 272
 Бренер 272, 293
 Бреннер 272, 292

Бресовский 194
 Бреставицки 194
 Брестевицкий 194, 253,
 254
 Бресткер 265
 Брестовичкий 194, 253
 Бризовский 194, 254
 Брик 169, 194, 272, 350,
 376
 Брикер 169, 194, 272, 292
 Брил 169, 194
 Брин 169, 194
 Бриск 194
 Брискер 194, 265
 Бричковский 194
 Бришц 143
 Бровштейн 169, 350
 Бродач 302, 315
 Бродерзун 169
 Бродке 302
 Бродович 143
 Бродовский 194
 Бродскер 195
 Бродский 195
 Брозовский 195
 Бройда 195, 302, 320
 Бройде 195, 302
 Брон 169, 302
 Брондел 169, 302
 Бронден 169, 302
 Бронштейн 169, 350
 Броуда 320
 Броха 90, 112
 Броха-Зелда 90
 Броха-Райхель 90
 Брехес 169
 Брузанский 195
 Брумер 302
 Брунер 195, 257, 302
 Брустин 350

Брухович 143
 Брушевский 195
 Брянски 195
 Бублик 314, 350
 Бубр(он) 350
 Бубрак 143, 195, 315, 350
 Бубрик 143, 195, 315, 350
 Будковский 195
 Будовский 195
 Буйтел 272
 Булан 195
 Буланд 195, 251
 Булендер 195, 257
 Буакен штейн 195
 Буаковштейн 118, 169, 195
 Бульковштейн 169
 Буним 49, 84, 169
 Буним Шмуль 49
 Бунимович 143
 Бунович 143
 Бурак 350
 Бурас 302, 314
 Бурин 143, 195, 302
 Бурлак 195, 251, 272
 Бурланд 195, 302, 350
 Буралик 143, 195, 302
 Бурлянд 195, 302
 Бурништейн 350
 Буро 302
 Бурчик 195, 302
 Бурцинер 195
 Бурчик 195, 302, 315
 Бурш 302
 Бурштейн 350
 Буслак 143, 195, 251, 315,
 350
 Бут 272, 295, 350
 Бутенер 195
 Бутковски 195
 Буф 302

Бух 272, 350
 Бухбиндер 272
 Бушевич 195
 Бушка 49
 Былинский 195
 Бышка 48, 115
 Бышкович 143
 Бялестоцкой 196
 Бялестоцки 196, 254
 Бялостоцки 196
 Бялый 302, 313, 350

В

Вагман 272
 Вагтман 272
 Ваецкий 196
 Ваисберг 350
 Вайб 302
 Вайберг 350
 Вайгер(овна) 272, 350
 Вайдберг 350
 Вайденбаум 350, 351
 Вайдман 350
 Вайнах 273, 350, 351
 Вайнберг 350
 Вайнгер 350
 Вайнгр(одски) 350
 Вайнер 121, 273
 Вайнерович 144
 Вайнрайх 351
 Вайнрах 269, 350, 351
 Вайнрах(ова) 351
 Вайнциер 273
 Вайншель 351
 Вайнштейн 351, 352
 Вайншток 351
 Вайс 302, 350
 Вайсберг 350 351
 Вайсбоум 351

- Вайсбрат 302
 Вайсбрем 302
 Вайцен 351
 Валах 196
 Валдман 351
 Вале 196, 351
 Валинский 196
 Валлах 196
 Вальдбаум 351
 Вальдберг 351
 Вальдбоум 351
 Вальденберг 351
 Вальдинберг 351
 Вальдман 302, 318, 351
 Вапнер 273
 Варан 196, 351
 Варах 351
 Варгафтик 351
 Вариат 302, 314
 Варин 144, 273
 Варух 47
 Варшавич 196
 Варшавски 196, 385
 Варшалов 144, 196, 255, 273
 Варшовская 196
 Васельковский 196
 Вассерман 273
 Васильковски 196
 Васильковский 255, 265
 Вассерман 273
 Ваткин 144, 273
 Ватман 273
 Ватник 273
 Вахтер 273
 Вашалковский 196
 Вашельковер 196
 Вашельковски 196
 Вашенковский 196
 Вашильковски 196
 Вашковски 196
 Вебер 122, 273
 Вебман 273
 Вегман 273, 302
 Веенберг 351
 Вейдельбаум 351
 Вейденбаум 351
 Вейденбаум(ова) 351
 Вейденбаум(овна) 351
 Вейденбоум 351
 Вейдлер 351
 Вейнах 351
 Вейнберг 351
 Вейнгер 196, 253
 Вейнер 273
 Вейник 351
 Вейнрах 351
 Вейнрахи 351
 Вейнрейх 351
 Вейнруб 351
 Вейнтруб 351, 352
 Вейнциер 273
 Вейнштейн 352
 Вейсберг 352
 Велер 273, 302
 Великий 302, 313
 Велирох 302
 Веллер 273, 293, 302
 Вельвелевич 144
 Вельвель 62, 117
 Вельвель-Борух 86
 Вельман(ский) 303, 352
 Вельмовский 196
 Венгал 352
 Венгер 196
 Венгрович 144
 Вендел 352
 Вендель 352
 Вендол 352
 Вениамович 266
 Венички 196
 Венник 196
 Веньямин 48
 Верблуд 352
 Верблаут 352
 Верблюд 352
 Вервески 196
 Вервецки 196
 Веркович 144, 196
 Верник 273
 Вернички 196
 Вертер 273
 Веспальский 196
 Вестракер 196
 Ветрак 197, 251, 273
 Ветракер 197, 273
 Вехтер 273, 293
 Вигдер 46, 67, 114, 115
 Вигдерович 144
 Вигаор 46, 71, 72, 114
 Вигаор-Лейб 46
 Вигодзкий 197
 Вигодски 197
 Вигоцкий 197
 Видерман 352
 Видре 197, 255, 352
 Визерман 352
 Визский 197
 Вилански 197
 Вилемович 197
 Виленски 197
 Виленчик 197, 251, 252
 Вилижанский 197
 Вилимович 197
 Вилончик 197
 Вилудзянский 197
 Вилчанский 197
 Вильбушевич 144
 Вильк 352
 Вильмуфкер 197, 257

Вильчик 144, 197, 253, 352
 Вильчанский 39, 197
 Вильчик 144, 197, 253, 352
 Вилямовский 197
 Вин 197
 Вин(ович) 197, 273, 352
 Винер 197, 273
 Виниамин 118
 Виник 273
 Винник 197, 273
 Винович 144
 Виноград 197, 352
 Винокур 273, 295
 Винопродавец 295
 Винцер 197
 Випаканик 197
 Вирник 273
 Висеват 197, 251
 Висеваты 252
 Виский 197
 Висоваты 197
 Висон 197, 303
 Висонь 303, 315
 Висоцки 197
 Виталии Хайм 86
 Виталий 119
 Виталий Хаим 119
 Витенберг 197, 256
 Витинберг 198
 Виткинд 169
 Вихна 113
 Вицик 144
 Вишейский 198
 Вишельковскер 198
 Вишельский 198
 Вишиневский 198
 Вишинский 198
 Вишке 273
 Вишковский 198
 Вишневский 198

Вишнер 198
 Вишний 198
 Вишниковский 198
 Вишняцкий 198
 Влоский 198
 Вовчик 144
 Вогдерс 169
 Водовозик 273, 295
 Водопродавец 274
 Воецкая 198
 Войжская 198
 Вол 198, 352
 Воле 198, 255
 Воли 198
 Волк 352
 Волкивиски 198
 Волковиский 198
 Волковштейн 352
 Волковыский 198
 Воле 120
 Волович 144, 198
 Волпа 198, 252
 Волпер 198
 Волпянская 198
 Волфовна 255
 Вольничик 198
 Воль 352
 Вольд(ович) 352
 Вольде 274
 Вольски 198
 Вольф 38, 42, 46, 47, 48,
 49, 52, 54, 56, 57, 58, 59,
 60, 61, 62, 63, 67, 69,
 70, 71, 72, 73, 74, 75,
 77, 78, 80, 82, 84, 86,
 113, 176, 185, 255
 Вольф Бери 38, 86
 Вольф Борух 86
 Вольф Лейб 86
 Вольф-Бер 86

Вольфзон 169
 Вольф-Лейб 86
 Вольфович 139, 144, 266
 Вольфсон 169
 Вольф-Шлиомо 86
 Вольчик 144, 198, 352
 Вольчински 198
 Вондол 198, 253
 Вонсосы 198, 252, 253
 Вордач 274, 303
 Ворон 199, 352
 Воршалов 199, 274
 Вробель 199, 352
 Врубел 352
 Врубель 199, 252, 352
 Врубов 144, 199
 Вьльчик 199, 352
 Выман 199
 Выпых 199
 Высоват 199
 Высоцки 199
 Вышельский 199
 Вышняцкий 199
 Вядре 352
 Вядро 352

Г

Гавер 121, 274
 Гавриель 56
 Гадичиц 144
 Газански 199, 254
 Газев 144, 352
 Газенпуд 256
 Гайлес 169, 199, 353
 Гайлес(ова) 353
 Галант 199, 303
 Галанте 303
 Галанц 303
 Галберда 303

- Галеский 199
 Галкес 169, 353
 Галлер 199, 257
 Галперт 169
 Гальберштам 353
 Гальдинберг 353
 Гальпер 199, 256
 Гальпер(т) 199
 Гальперн 265
 Гам 199, 256, 274, 303, 314
 Гаменоф 303
 Гане 91
 Ганецки 199
 Ганияндский 199
 Ганцерас 274
 Ганцерж 274
 Ганцерис 274
 Ганцарт 274
 Гарбар 274
 Гарбер 274
 Гарбурски 199
 Гаребате 303
 Гаркевич 144, 199
 Гармизанер 199
 Гасицкий 199
 Гауфман 274, 386
 Гаухман 274, 303
 Гацкович 144
 Гацковский 199
 Гачковски 199, 254
 Гаш 303
 Гвилинский 199
 Гвинес 169, 274, 303
 Гвирц 274, 353
 Гвирц(овна) 353
 Гвирценберг 353
 Гдал 114, 115
 Гдал Бер 56
 Гдалие 56
 Гдалий 56
 Гдалиович 121, 144
 Гдалия 56, 74, 76, 188
 Гдалия Герш 56
 Гдалия-Абрам 56
 Гдалия-Аейб 56
 Гдаль 56, 114
 Гдаля 43, 56
 Гданский 199
 Геделович 144
 Гезес 303
 Гейман 57
 Гейте 101
 Геле 100, 109
 Гелель Давид 57
 Гелер 33, 303, 353
 Гелерштейн 353
 Гелес 169
 Геллер 199, 303, 353
 Геловска 200
 Гельбарг 353
 Гельбард 303
 Гельбарт 303, 318
 Гельберг 353
 Гельберд 139, 303
 Гельбовский 200
 Гельбор 353
 Гельборг 353
 Гельборд 303
 Гельборт 303, 318
 Гельбун 303
 Гельвенички 200
 Гельвес 169, 200
 Гельдман 169, 303, 305
 Гельдон 169, 303
 Гельман 170, 303
 Гельски 200
 Гельцанкес 170
 Гельцински 200
 Гельчинский 121, 200
 Гельчкий 200
 Гена 94, 98
 Генах 53, 57, 67, 81
 Генах-Вольфович 144
 Генахович 144
 Гендсель 57, 66, 98, 115
 Гендсель Мендсель 57
 Гендил 98
 Гендлер 274, 386
 Гене 98
 Гене Рохеля 98
 Генев 144
 Гения 98
 Генкин 144
 Генох 57, 170
 Гентки 101, 138
 Геня 87, 98, 99, 107, 108,
 110, 117
 Геня Рохель 98
 Геня Фрадля 99
 Геня-Ента 99
 Геня-Ривка 99
 Геня-Рохля 99
 Геня-Тауба 99
 Геня-Фрейда 99
 Гепнер 274
 Герасим 56
 Герб 353
 Гербате 303
 Геринг(ер) 353
 Геркович 138, 144, 184
 Гермайзе 200
 Германович 144
 Герский 200
 Герц 42, 54, 58, 77, 114
 Герцкин 144
 Герцкович 144
 Герш 38, 42, 43, 44, 46,
 47, 48, 49, 52, 53, 54, 56,
 57, 59, 60, 61, 62, 63, 65,
 66, 67, 68, 69, 70, 71,

- 72, 73, 74, 75, 76, 78,
79, 80, 81, 82, 83, 84, 87,
114, 117, 118, 120, 121,
139, 162, 185, 187, 188,
268, 269, 320
- Герш Айзык 56
Герш Вольф 56
Герш Иона 56
Герш Иосель 56
Герш Лейб 56
Герш Лейзор 56
Герш Мовша 56
Герш Мордка 56
Герш Юдко 56
Герш Янкель 57
Гершавич 144
Герш-Бер 57
Гершвальд 353
Герш-Вольф 57
Гершгорн 353
Герш-Григорий 57
Гершен 57, 62
Гершенович 144
Герш-Иона 57
Герш-Ицко 57
Гершкин 144
Гершко 57, 117
Гершкович 144, 265
Гершковский 145
Герш-Лейб 57
Герш-Лейзор 57
Гершовиц 145
Гершович 39, 138, 139, 144,
145, 184, 189, 268
Гершовна 118, 138, 152, 184,
187, 262, 265
Гершовски 145
Гершон 43, 47, 54, 57, 66,
67, 74, 75, 81
Гершон Меер 57
Гершенович 144, 145, 189
- Герш-Ошер 57
Гершуний 145
Гершуны 170
Герш-Фальк 57
Герще 57
Геса 100
Гетка 99
Гетла 99
Гецелович 145
Гецелс 170
Гецель 57
Гецман 170
Гецов 145
Геша 99
Геше 99
Гешел 67
Гешел Вольф 67
Гешелович 266
Гешель 67
Гиберман 303
Гивирц 274
Гидал 56
Гидански 200
Гидел 115
Гилел 57, 75
Гилелиович 145
Гилель 43, 57, 58, 75, 86,
115
Гилель Айзык 57
Гилель-Герц 58
Гилель-Лейб 58
Гилель-Хаим 58
Гилер 303, 353
Гилерович 145, 303
Гилуа 353
Гилуле 353
Гилулуй 353
Гилф 353
Гильбовский 200
Гильбштейн 353
- Гильденберг 353
Гильденфениг 353
Гилькович 145
Гильперн 200
Гильчинский 200
Гимарие 353
Гимсел 353
Гимсэль 353
Гинсбург 200
Гинбург 200
Гинда 89, 91, 100, 108, 119,
262, 265
Гинда Елена 100
Гинде 100, 269
Гинде Михале 100
Гинде Ривке 100
Гинде Соре 100
Гиндес 170
Гиндля 100
Гинзберг 200
Гинзбург 200, 256
Гинцберг 200
Гинцбург 200
Гиншпан 353
Гирш 43, 46, 49, 54, 58,
66, 69, 73, 74, 76, 113,
120
Гирш Григорий 58
Гиршгорн 353
Гиршович 145
Гиршфельд 353
Гиса 99
Гита 102, 121, 255
Гите 99
Гите Маша 99
Гите Ривке 99
Гите Рохель 99
Гител 99
Гитель 88, 92, 94, 99, 100,
189

- Гитель-Рохла 100
 Гителя III
 Гитес 170
 Гитка 100
 Гитка Рейзля 100
 Гитка Соре 100
 Гитке 95
 Гитля II
 Гитле 121, 189
 Гитлеман 170
 Гитля 90, 92, 94, 96, 98,
 100, 102, 103, 107, 112,
 268
 Гитля Геса 100
 Гитля Гинда 100
 Гитля Лея 100
 Гитля Цивья 100
 Гитля-Хана 100
 Гитманович 145
 Гихман 303
 Гиша 100
 Гиша-Либа 100
 Гише 101
 Гишковски 145
 Глаговски 200
 Глаз 274, 295, 354
 Глас 274, 295
 Глатштейн 274, 296, 354
 Глезер 274
 Гливне 200
 Глидсберг 354
 Глик 354
 Глика 99
 Гликанок 145, 170, 354
 Глике 99
 Гликел 354
 Гликерия 99
 Гликман 170, 354
 Гликсон 170
 Гликфельд 354
 Глинкер 200
 Гловокриве 303, 316
 Глоговски 122, 200
 Глонте 303
 Глоудберг 354
 Глуговски 200
 Глупташевич 145, 303, 315
 Глут 304
 Глух 304, 313
 Глюкман 170, 354
 Гнендля 109
 Гнеша 99, 107
 Гнеше 99
 Годберг 354
 Годес 100, 115
 Годфрид 354
 Годштейн 354
 Гожанский 199, 200, 254
 Гозански 200
 Гозенпуд 200
 Гозинский 200
 Голбарг 354
 Голда 90, 94, 96, 99, 104,
 109
 Голда-Гликерия 99
 Голдберг 354
 Голдвейц 354
 Голдгамер 354
 Голде 99, 170
 Голдес 170
 Голдзик 145
 Голдин 145
 Голдман 170, 354, 355
 Голдовский 145, 200
 Голдфарб 354
 Голдштейн 354
 Голдштик 354
 Голевскер 200
 Голзик 145
 Голмер 200
 Гололеви 200
 Голумбович 145
 Голчинский 200
 Голштик 354
 Гольбард 354
 Гольберг 354
 Гольберд 354
 Гольгинскер 201
 Гольгинский 201
 Гольд 354
 Гольда 88, 99
 Гольда Злата 99
 Гольдбарг 354
 Гольдберг 38, 354
 Гольдберт 354
 Гольде 99
 Гольденберг 354
 Гольденштейн 354
 Гольдес 170
 Гольдивский 145
 Гольдин 145
 Гольдинберг 355
 Гольдман 170
 Гольдок 145
 Гольдфарб 355
 Гольдфельд 355
 Гольдштейк 355
 Гольдштейн 355
 Гольдштик 355
 Гольдшток 355
 Гольман 355
 Гольтберг 355
 Голянде 201
 Гонендзки 201
 Гонендски 201
 Гониндзкий 201
 Гониодзки 201
 Гониондзки 199, 201
 Гониондский 138, 201
 Гонодский 201

- Гонондзкий 201
 Гонондзка 201
 Гононцки 201
 Гончерш 274
 Горальский 201
 Горб 304
 Горбар 274
 Горбат 304
 Горбачик 304, 315
 Горден 201
 Гордецкий 201
 Гордин 145, 201, 304, 315
 Гордон 118, 201, 269
 Гордын 145, 201
 Горевате 314
 Горель 201
 Горенштейн 355
 Гореш 304
 Гористайски 201
 Горнистайски 201
 Горностаийский 201
 Городецкий 201
 Городищ 201, 251
 Городища 201
 Городнянский 201
 Городоцки 201
 Горский 202
 Гортик 145, 355
 Горфайн 304
 Горфейн 304
 Горфиль 355
 Горфинкель 355
 Готлиб 355
 Готман 355
 Готфрид 355
 Готштейн 355
 Гофберг 355
 Гохман 304
 Гочик 145
 Гошко 378
 Граберт 274
 Грабар 274
 Грабарж 274
 Грабовский 202
 Грав 202, 274
 Граве 202, 255, 274
 Гравер 274
 Граверов 145
 Градецкий 202
 Градитор 274
 Градитур 274
 Граевски 202
 Гражевски 202
 Гранат 355
 Грангул 304
 Грауде 202
 Граусбаум 355
 Граусман 304, 318, 355
 Граусманович 145
 Гредзинский 202
 Грейсберг 355
 Грейсман 304, 318, 355
 Греник 145, 304
 Грер 274
 Григориевич 118
 Григорий 57, 58, 113, 384
 Грил 355
 Грин 304
 Гринберг 139, 202, 355
 Грингар 304
 Грингас 355
 Грингауз 355
 Грингойз 355
 Грингоуз 355
 Грингуз 355
 Гриневич 202
 Гринейб 355
 Гринстейн 356
 Гринфарб 356
 Гринцвайг 356
 Гринцейг 356
 Гриншпан 356
 Гриншпон 356
 Гринштейн 356
 Грис 356
 Гриц 275, 295
 Грицман 275
 Гричан 356
 Гробард 304
 Гробарт 318
 Гробер 304
 Гроберт 304
 Гробман 275
 Гробовский 202
 Гроборт 304
 Гродецкий 202
 Грожденский 202
 Гродзенски 202
 Гродзенчик 202
 Гродзиски 202
 Гродзский 202
 Гродко 202
 Гродненская 202
 Гродник 202, 275, 292
 Гроднянский 202
 Гродски 202
 Гроевский 202
 Гроегродский 202
 Гроер 304, 318, 356
 Грожански 202
 Грозанский 202
 Грокоп 304, 318
 Гросберг 202, 356
 Гросман 304, 318
 Гросманович 145
 Гроссман 304
 Гросьберг 202, 356
 Грохов 202
 Гроховицкий 203
 Гроховски 203

Грудский 203
 Груне 93
 Грунес 170
 Груня 99
 Грусцин 145, 365
 Гудлинская 203
 Гуз 203
 Гузелимски 203
 Гулеревич 145
 Гулинский 203
 Гульбин 203, 252
 Гульдин 356
 Гульник 275
 Гуралник 275
 Гуральски 203
 Гурвиц 203
 Гурвич 203, 265
 Гурвянский 203
 Гурел 203
 Гурель 203
 Гусоцки 203
 Гута 92, 98, 100
 Гуте 92, 101
 Гутель 100
 Гутерман 275, 304, 318,
 386
 Гутка 39, 100, 117, 139, 184
 Гут-ка 117
 Гутка Бейля 100
 Гутлейб 356
 Гутман 47, 57, 113, 170, 184,
 304
 Гутманов 145
 Гутнер 275
 Гутович 145
 Гутфарб 356
 Гутштейн 356

Д

Давид 42, 44, 46, 48, 51,
 57, 58, 61, 62, 63, 66, 68,
 71, 72, 73, 74, 75, 77,
 78, 79, 81, 82, 83, 84,
 85, 114, 115, 121, 162,
 263, 265

Давид Ария 51
 Давид Берель 51
 Давид и Янкель 51
 Давид Иозель 51
 Давид Иосель 51
 Давид Иосиф 51
 Давид Ицко 51
 Давид Лейб 51
 Давид Лейзор 51
 Давид Ошер 51
 Давид Цалько 51
 Давид Шая 51
 Давид Шлиома 51
 Давида 162, 265
 Давид-Абрам 51
 ДавидАриович 145
 Давид-Бейрах 51
 Давид-Бер 51
 Давид-Зельман-Хаим 51
 Давид-Иозеп 51
 Давид-Иосель 51, 139
 Давид-Иосиф 51
 Давид-Ицко 51
 Давид-Лейб 51
 Давид-Мордко 51
 Давидович 121, 139, 146,
 155, 188, 198
 Давидовна 266, 292
 Давидовский 146, 203
 Давидсон 170
 Давид-Хаим 51
 Давид-Шимон 51
 Давид-Шлиома 51

Давид-Шлиома 51
 Давид-Янкель 51
 Давин 146
 Давинарский 203
 Дасн 146, 275, 297
 Дайлицки 203
 Дайлович 146
 Дайхе 94
 Дайц 203
 Дайцман 203
 Дайч 203
 Дан 52, 74, 83
 Данел 52
 Данель 52
 Даниел 52
 Даниелович 146
 Даниель 52
 Данович 146
 Дановна 263
 Данциг 203
 Данцкер 203
 Даршен 275
 Даршан 275, 297
 Даскаль 275, 386
 Двейра 94
 Двейре 94
 Двора 90, 91, 92, 93, 94,
 96, 98, 103, 104, 105,
 110, 111, 113, 114, 121,
 162, 184, 185, 186, 188
 Двора (Дебора) 94
 Двора Гена 94
 Двора Гитель 94
 Двора Гитля 94
 Двора Ривка 94
 Двора Рохля 94
 Двора Цырель 94
 Двора-Гитля 94
 Двора-Лея 94
 Двора-Пеша 94

- Дворарохель 94
 Дворка Цырил 94, 121
 Двоша 89, 94, 104, 117
 Двоше Цывья 94
 Двошес 170, 385
 Дебора 94, 113
 Дебуловский 203
 Дейч 203
 Дембек 203
 Дембник 203
 Дембовски 203, 204
 Демоник 304, 315
 Дененбейм 170, 356
 Дененбург 170
 Дераш 204, 304
 Дереш 204, 304
 Державце 275
 Дерзавец 275
 Деруш 204, 304
 Дец 204
 Десятник 204, 275
 Диан 275
 Дилда 304
 Димецкий 204
 Димонт 204, 356
 Дина 95, 103
 Дина-Лея 95
 Дина-Эстер 95
 Дине 95
 Динензон 170
 Диненсон 170
 Динес 170
 Динович 146
 Дионисий 115
 Дирдак 204, 304, 315
 Директер 275
 Директор 275
 Диротинский 204
 Дитковский 204
 Дитман 356
 Дишатник 204, 275
 Дишецкий 204
 Длугач 304, 315
 Длуговский 204
 Длуголенский 204
 Длуголинский 204
 Длуголовский 204
 Доба 90, 94, 95, 97, 102, 104
 Доба-Злата 95
 Доба-Рейзля 95
 Добе 95
 Добе Зисля 95
 Доборский 204
 Добраневский 204
 Добрженевская 204
 Добржинская 204
 Добровская 204
 Доброжиневский 204
 Доброневский 204
 Довид 51, 59, 72, 115, 266
 Довид Лейб 51
 Довид-Иосель 51
 Довидович 146
 Довнарский 204
 Довнорский 204
 Дойлидский 204
 Дойлицкий 204
 Доктор 275
 Доктер 275
 Долидер 204
 Долидзкий 204
 Долидский 204
 Долицки 204
 Доште 275, 295
 Домб 204, 305, 356
 Домбовская 204
 Домон 204
 Домп 205, 305
 Дониис 52, 115
 Донски 205
 Доратинский 205
 Доротинка 205
 Дорф 305
 Дорфи 170, 305
 Дразен 170
 Дрежел 95
 Дреза 95
 Дрезлес 170
 Дрезель 38
 Дрезля 95, 107
 Дрейзес 170
 Дрейхер 275
 Дректер 275
 Дректор 275
 Дреш 275
 Дрожке 205
 Дрой 121
 Дрошка 205
 Дрошке 205, 356
 Дубашинский 205
 Дубиновский 205
 Дубинский 205
 Дублин 205
 Дубнер 205, 320
 Дубовски 205
 Дубровкер 205
 Дубровский 205
 Дудак 275, 305, 315, 356
 Дуле 205, 305
 Дуниц 205
 Дуньски 205
 Дупик 305, 315
 Дупкер 205, 305
 Дурень 305, 314, 386
 Дуская 205
 Дылда 305, 314
 Дымович 146, 356
 Дыне 95
 Дынович 146

Дышукей 305, 315

Е

Ебер 44

Еберович 146

Ебет 170

Еблак 356

Еблин 146

Евадия 78, 115

Евалд 170

Евгений 58, 119

Евенсапир 356

Еверовский 205

Евин 146

Евиский 205

Евицер 205

Евна 63

Евникер 356

Евнин 146, 205

Еворовский 205

Евровкер 205

Евровский 205

Егер 205, 275, 356

Едваб 275, 295

Едвабинский 205

Едвабник 275

Едсельман 305, 356, 357

Едсельштейн 356

Езра 44, 63, 55, 170

Езре 68

Езрес 170

Езрович 146

Езролович 146

Еин 356

Ейб 39

Ейбуш 42

Ейвер 275

Ейверовский 205

Ейгенрат 356

Ейгенрод 357

Ейгер 205

Ейдел 87

Ейдель 87, 266

Ейдель Геня 87

Ейдельбаум 357

Ейдельберг 357

Ейдельман 357

Ейдельштейн 357

Ейдельштента 357

Ейденберг 357

Ейденрод 357

Ейдля 87, 90, 92

Ейзик 58, 115, 119

Ейзик или Евгении 58

Ейзор 50

Ейзык 58

Ейлигштейн 255, 357

Ейн 357

Ейнвич 146, 356

Ейнгенман 357

Ейшенгрод 205

Ел(л)ин 146

Елена 100, 109, 119

Елер 305

Елиаш 118

Елиашевич 146

Елиашович 146

Елин 206, 357

Елинер 206

Елингерн 357

Елинович 146

Елиович 38, 39, 139, 146

Елиокум 54

Елиокумс 170

Елиуокумс 265

Елия 39, 44, 53, 54, 59, 62,

63, 68, 71, 73, 76, 113,

139, 184, 255

Елия Генах 53

Елия Герш 53

Елия Ицко 53

Елия Лейб 53

Елия Мошко 53

Елия Перец 53

Елия-Герш 53

Елия-Зисель 53

Елия-Мовшо 53

Елия-Хаим 53

Елка 95

Елка-Злата 95

Елка-Лея 95

Елкана 59

Елкес 171

Елкович 146

Елкона 55

Еллин 206

Елович 146

Елуп 305, 314, 386

Елфер 275

Елханон 52

Ельбаум 357

Ельдман 305, 357

Елька 95, 102, 108, 109,

112, 384

Елька Гитке 95

Елькан 171

Елькана 115

Елька-Рейзля 95

Елька-Рохла 95

Ельке 95

Елькес 171

Ельки 95

Елькона 52, 113, 115

Ельконовски 146

Ельман 171, 305

Ельнер 206

Ельшиковски 206

Елья 53

Елья Нисон 53

Елья-Зельман 53
 Ельяш 53
 Еля 53, 189, 265
 Еля-Герш 53
 Еля-Зусель 53
 Еля-Манес 53
 Еля-Мордко 53
 Еля-Рувин 53
 Еля-Сроль 53
 Еля-Шмуль 53
 Ем 171, 206
 Емиль-Михель 118
 Ен 171
 Енатке 206
 Енаткер 206
 Енаткин 146, 206
 Енах 57
 Енгельман 357
 Ендел 92
 Ензель 46
 Ени 92
 Енкевич 146
 Енкович 146
 Енкоски 255
 Енох 114
 Ента 89, 91, 99, 101, 188
 Ента Мериим 101
 Ента-Сора 101
 Енте 101, 140
 Енткес 171, 385
 Енцман 171
 Енче Фейга 101
 Енчман 275, 295
 Енре 68
 Епштейн 206
 Ерахмиель 64
 Еремий 64
 Ерильский 206
 Ерингер 206, 257
 Ерлинг 206, 305

Ерман 305
 Ерузалимов 146, 206
 Ерузалимски 206
 Ерузелимский 206
 Ерусалимский 206
 Ерухим 65
 Ерухим-Фишель 65
 Ерухом 65
 Ерцка 58, 114
 Ерцкин 146
 Ершан 206, 251
 Ершоран 206
 Ершорен 206
 Есингельман 171
 Еско 377
 Естер 96, 122, 265
 Етель 95, 96
 Етил 95
 Етка 95
 Еткер 171
 Етки 120
 Етлес 171
 Етля 95, 109, 111, 139, 189
 Етля-Блюмою 139
 Ефраим 187
 Ефросев 146
 Ефроим 139
 Ефроимович 146
 Ефроимовнаы 138
 Ефрос 357
 Ефроси 171, 357
 Ечманик 275
 Еш 171
 Ешае Лейб 65

Ж

Желин 206
 Желтковский 206
 Желтый 357

Желязник 275
 Жоленч 357
 Жолниц 206, 357
 Жолондж 357
 Жолаткер 206, 208
 Жолатковский 206
 Жуковский 206

З

Забельский 206
 Забка 206, 357
 Заблудовая 206
 Заблудович 206
 Заблудовска 186, 189
 Заблудовски 39, 189, 206, 251, 255, 266, 385
 Заблудовский 39, 118, 189, 266
 Заблудовско 207
 Заблауцкий 207
 Заблюдовский 207
 Завадский 207
 Завацки 207
 Завейский 305
 Завелиович 146
 Завель 83, 116
 Завель Меер 83
 Завидер 207
 Завински 207
 Завицки 207
 Завацки 207
 Загдай 207
 Задай 207
 Заенц 357
 Заздер 207, 305
 Заздрунский 207
 Зайдберг 357
 Зайздере 207, 305
 Зайздере 314

- Зайтцк(ер) 357
 Зайцкер 207
 Зайцковский 207
 Зак 171, 275, 295, 357, 376
 Закгейм 171, 357
 Закин 146, 357
 Закон 357
 Закосай 305
 Закревский 207
 Закусай 305, 315
 Закусочи 185
 Закуте 305, 357
 Закутин 146, 305
 Залевр 207, 275
 Заликов 146
 Залинц 207
 Залкин 146
 Залуговски 305
 Залуцкий 207
 Зальман 81
 Зальман Лейб 81
 Зальменс 171
 Зальмон 81
 Зальцман 276
 Заменгоф 358
 Заменов 207
 Заминоф 207
 Замковская 207
 Замоский 207
 Замоцкий 207
 Зандберг 358
 Зандрунский 207
 Занха 207
 Запесковски 207, 305
 Заринский 207
 Заставицки 207
 Застоцки 207
 Захарас 171
 Захараш 171
 Захаревич 146, 147
 Захарес 171
 Захариаш 171
 Захевич 147
 Зац 276, 305, 376
 Зацилер 207
 Зациловски 207
 Заянц 357, 358
 Заяц 207, 357, 358
 Збов 208
 Здалски 208
 Зегер 276
 Зегильбоум 358
 Зегман 276
 Зейдес 171
 Зелда 89, 90, 113
 Зелде 113
 Зелиг 75, 86, 115
 Зелигович 147
 Зелик 47, 50, 66, 73, 75, 86, 115, 171
 Зелик-Гилель 86
 Зелик-Лейб 86
 Зеликович 147
 Зеликс 171
 Зелморинечек 147
 Зельда 113
 Зельде 113, 113
 Зельман 39, 44, 47, 48, 51, 52, 53, 59, 62, 76, 81, 82, 83, 84, 139, 171
 Зельман Гершон 81
 Зельман Лейб 81
 Зельман Рувин 81
 Зельман-Генах 81
 Зельман-Герш 81
 Зельман-Иосель 81
 Зельман-Ицк 81
 Зельман-Лейб 81
 Зельман-Мордако 81
 Зельман-Нохум 81
 Зельманович 121, 147
 Зельманс 171
 Зельмон 81
 Зельцер 276
 Зембровнер 208
 Зембровская 208
 Земский 208
 Зержавце 276
 Зик 358, 376
 Зильберберг 358
 Зильберблат 358
 Зильберблят 358, 359
 Зильберг 358
 Зильбердик 276, 358
 Зильберман 276, 358
 Зильберт 171, 358
 Зильбертштроум 358
 Зильберфениг 358, 359
 Зильберфеник 358
 Зильберштейн 358, 359
 Зильберштрим 358
 Зильберштром 358
 Зильбрблят 358
 Зильманович 147
 Зильцман 121
 Зиман 171, 208
 Зингер 276
 Зиса-Рива 265
 Зисел 113
 Зисель 38, 53, 54
 Зискинда 45, 86
 Зискиндавич 147
 Зискович 147
 Зисле 113
 Зисля 90, 91, 95, 113, 262
 Злата 91, 92, 95, 96, 99, 103, 110, 113, 121
 Злата-Мериям 113
 Злате 110, 113
 Златка 96

Злотицкий 208, 276
 Злотник 147, 276
 Злотницкий 147, 208
 Злотогор 358
 Золондз 357, 358
 Золте 358
 Золткер 208
 Зораианский 208
 Зорах 52, 69, 86
 Зорах Лейб 86
 Зорах-Лейб 86
 Зорах-Меер 87
 Зорахович 147
 Зорох 87
 Зорохова 139
 Зороховна 139
 Зосель 53
 Зосель Герш 87
 Зохевич 147, 208
 Зубицкий 208
 Зук 208, 358
 Зуковский 208
 Зумер 358
 Зуммер 358
 Зун(ер) 358
 Зундел 42, 87
 Зундель 84, 87, 115, 190
 Зунденер 208, 358
 Зуншайн 358
 Зунштайн 358
 Зунштейн 358
 Зус 171
 Зуса Бер 87
 Зусель 53, 87
 Зуска 62
 Зуско 87
 Зускович 147
 Зусман 44, 53, 62, 76, 87,
 186
 Зусманович 147

Зусьман 87
 Зута 38, 305
 Зуте 305
 Зуша 87, 171
 Зуше 171
 Зушкович 147
 Зхариович 147
 Зхария 171
 Зхаряс 171
 Зыльберберг 358
 Зыльберблят 359
 Зыльберфениг 359
 Зыльберштейн 359
 Зыскин Лейб 86
 Зыскинда 45, 86
 Зыскиндович 147

И

Иван Яков 65
 Иври 171, 359
 Игнатий 60
 Игнаткер 206, 208
 Ида 101
 Идел 67
 Идель 67
 Идельсон 171
 Идман 171
 Иерзелимский 208
 Иерузалимский 138
 Изадор 61
 Изак 58, 115
 Изакович 147
 Избицкий 208
 Извиски 208
 Извощик 276
 Израель 378
 Израсль Овсей 60
 Израиль 60, 118, 186
 Израиль Вольф 60

Израиль Моисей 60
 Израиль Самуилович
 118
 Израиль Файвель 60
 Израиль-Лев 60
 Израиль-Соломон 60
 Изралевич 147
 Израельски 147
 Изролюк 147
 Илел 58, 114
 Илель 115
 Илиовский 147, 208
 Илия 50, 53, 59, 74, 118
 Илия-Елькона 53
 Ильч 377
 Илья Айзыкокич 54
 Илья Зисель 54
 Илья Яков 54
 Инаткер 208
 Ингель 359
 Инда 100, 121
 Индзик 208
 Индзык 208
 Индман 172
 Индурский 208
 Инзик 208
 Инзык 208
 Инстрабурский 208
 Интролигатор 276
 Иосл 65
 Иовелевич 147
 Иовелиович 139, 147
 Иовелович 147
 Иовель 43, 52, 58, 117, 162,
 187
 Иовель Лейб 58
 Иовель-Шмуль 58
 Иослович 147
 Иосль 62, 77
 Иосль-Герш 65

- Иозель 51
 Иозеп 91, 116
 Ионил 65
 Иокель 61
 Иона 56, 57, 65, 67, 72, 75, 76, 82
 Иона Вигдор 65
 Иона Герш 65
 Иона-Ошер Лемель 65
 Ионе 65
 Ионо 60
 Ионович 147
 Иорухим 65
 Иосел 43, 54, 65, 114
 Иосел Иовел 65
 Иосел Лейб 65
 Иосел Юдел 66
 Иосел-Гирш 66
 Иоселевич 147, 149
 Иоселес 172
 Иоселиович 139, 147, 184, 263, 265
 Иоселиовна 161
 Иоселович 121, 147, 184
 Иосель 39, 42, 43, 44, 45, 46, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 70, 71, 72, 74, 76, 77, 79, 81, 82, 84, 85, 114, 121, 122, 139, 263, 266, 268, 320
 Иосель Берел 66
 Иосель Борух 66
 Иосель Герш 66
 Иосель Давид 66
 Иосель Ицко 66
 Иосель Меер 66
 Иосель Мендель 66
 Иосель Хайм 66
 Иосель Шимон 66
 Иосель-Абель 66
 Иосель-Абрамович 66
 Иосель-Айзык 66
 Иосель-Ария 66
 Иосель-Гендель 66
 Иосель-Герш 66
 Иосель-Гершон 66
 Иосель-Давид 66
 Иосель-Давидович 139
 Иосель-Зелик 66
 Иосель-Ицко 66
 Иосель-Лейб 66
 Иосель-Липа 66
 Иосель-Меер 66
 Иосель-Менахим 66
 Иосель-Мендель 66
 Иосель-Мовшо 66
 Иосель-Мордак 66
 Иосель-Нафталя 66
 Иосель-Пинхос 66
 Иосель-Рувин 66
 Иосель-Сендер 66
 Иосель-Хаим 66
 Иосель-Хонель 66
 Иосель-Юдель 66
 Иосель-Янкель 66
 Иосем 305, 312
 Иосиновски 208
 Иосеф 59, 75
 Иосиф 51, 66, 74, 75, 76, 83, 116, 118
 Иосиф Герш 67
 Иосиф Мордакей 67
 Иосиф Морхель 67
 Иосиф Хаим 67
 Иосиф-Герш 67
 Иосиф-Иона 67
 Иосиф-Лейб 67
 Иосиф-Хаим 67
 Иоспа 101, 104
 Иоух 305
 Иоха 101
 Иохвед 101
 Иохвед 101, III
 Иохел 64
 Иохелиович 147
 Иохнан 65
 Ирзелимска 208
 Ирман 305
 Иршович 147
 Исаак 44, 45, 58, 69, 71, 74, 115, 118, 186
 Исаак Моисей 58
 Исаак Мордак 58
 Исаак Пейсах 58
 Исаак Шабсай 58
 Исаак-Давид 58
 Исаак-Лейб 58
 Исаак-Эфраим 58
 Исак 83, 115, 153
 Исакович 377, 378
 Исер 60, 71, 72, 172, 266
 Исерзогон 172
 Исерзон 172
 Исерман 172
 Исерсон 172, 385
 Исерук 147
 Исилихес 172
 Иско 268
 Исор 60
 Израел 60
 Исраелович 147
 Израил Герш 60
 Израиль 49
 Исрольский 147
 Истреблейский 208
 Исурак 147
 Ита 90, 92, 97, 101, III
 Ита-Рохла 101
 Ита-Эстер 101

Ите 90, 101
 Ите Гуте 101
 Итка 89, 90, 96, 101, III,
 138, 263
 Итка Гентки 101
 Итка-Перля 101
 Итке 101
 Итке Гише 101
 Итко 101
 Итта 101
 Ицель 58, II7
 Ицка 43, 59, 77, II4
 Ицка-Меер 59
 Ицко 42, 43, 44, 47, 49,
 50, 51, 52, 53, 54, 55, 57,
 59, 61, 66, 68, 72, 73,
 74, 76, 77, 79, 80, 81,
 84, 85, 107, II4, II7, 120,
 122, 140, 184, 187, 189,
 255, 262, 320, 384
 Ицко Арон 59
 Ицко Баши 120
 Ицко Бер 59
 Ицко Вольф 59
 Ицко Герш 59
 Ицко Елия 59
 Ицко Елкана 59
 Ицко Иосеф 59
 Ицко Лейб 59
 Ицко Лейзер 59
 Ицко Меер 59
 Ицко Мовшо 59
 Ицко Моше 59
 Ицко Овсей 59
 Ицко Хаим 59
 Ицко Янкель 59
 Ицко-Абель 59
 Ицко-Айзык 59
 Ицко-Бер 59

Ицкович 39, 139, 147, 187,
 188, 189, 262, 265
 Ицковна 121, 186, 188, 189
 Ицкова 268
 Ицко-Герш 59
 Ицко-Довид 59
 Ицко-Елия 59
 Ицко-Зельман 59
 Ицко-Илия 59
 Ицко-Иосель 59
 Ицко-Карнил 59
 Ицко-Лейб 59
 Ицко-Лейзор 59
 Ицко-Лейма 59
 Ицко-Меер 59
 Ицко-Мовша 59
 Ицко-Мовшо 59
 Ицко-Морако 59
 Ицко-Нафталия 59
 Ицко-Нисель 59
 Ицко-Симха 59
 Ицко-Хаим 60
 Ицко-Хаимович 140
 Ицко-Шлиомо 60
 Ицко-Юдель 60
 Ицко-Янкель 60
 Ишае 65
 Иярузелимский 208

К

Карцмер 276
 Ковед 360
 Кабат 276, 295
 Кабран 276, 297
 Каброн 276
 Кавальчик 276
 Кавед 359
 Кавейд 359
 Кавеноки 305

Каган 139, 189, 263, 276,
 277, 293, 297
 Кагана 276
 Кагане 276
 Кагано 276
 Каглубский 208
 Кадиш 68
 Кадлуб 208, 359
 Кадлуберг 359
 Кадлубик 359
 Кадлубовский 208
 Кадыш 39, 68, 122, 139, 184
 Кадышевич 147
 Кадышес 172
 Кадышович 122, 148
 Каз 276, 277, 376
 Казак 209, 305, 314
 Казанский 209
 Кайзерович 148, 359
 Кайкель-Меер 49
 Кайлерон 172, 276, 297
 Кайна 209
 Кайфман 276
 Калвариский 209
 Калев 172
 Калека 306, 314, 359, 362,
 368
 Калер 209, 257, 359
 Калецкий 209
 Калике 306
 Каликовский 209
 Калин 209, 359
 Калина 209, 359
 Калиник 209
 Калиновский 209
 Калининский 209
 Калифон 276, 297
 Калишевский 209
 Калманович 148
 Калуповский 209

- Калуцки 209
 Кальварийский 209
 Кальвариский 209
 Кальварски 209
 Кальман 44, 63, 64, 68, 138
 Кальман-Моисей 68
 Кальманович 148
 Кальмановна 262, 122
 Кальмон 68
 Каменецкий 209
 Каменецкий 209
 Каменке 209
 Каменович 148, 359
 Каменский 209
 Камиленский 209
 Камина 209
 Каминская 118
 Каминский 209
 Камницкая 209
 Камынский 209
 Кан 276, 295, 359
 Кана 276
 Кане 276
 Канайке 209
 Кане 359
 Канел 276, 359
 Канель 276, 359
 Канес 172, 359
 Канифер 210
 Канович 148
 Канстантиновски 210
 Кантер 276
 Кантеринчик 148
 Кантерович 148
 Кантонист 277, 306
 Кантор 277
 Канторович 148
 Канторовский 148, 210
 Капелиович 148
 Капель 277, 295
 Капелиошни 386
 Капелюшник 277, 386
 Капиский 210
 Капит 277
 Капитан 277
 Капите 277
 Капица 210
 Капице 210
 Капицкий 210
 Каплан 210, 277, 293
 Капланский 148, 210
 Каплинская 210
 Каплипон 210
 Каплунский 148, 210
 Каплянски 210
 Капник 277
 Капула 277
 Капцан 306
 Капчан 306
 Капчевич 148, 306
 Кар 306, 313
 Карафиол 277, 292, 295, 359
 Карашев 148
 Карецинской 210
 Карлински 210
 Карнил 59
 Карновский 210
 Карп 210, 359
 Карпел 210
 Картин 148, 306
 Картон 277, 295
 Картун 210, 214, 277, 278, 292, 295
 Каруш 210
 Карцемский 210
 Карчемский 210
 Кас 255, 277, 376
 Касперцки 210
 Касриель 68, 172
 Касриель Юдко 68
 Катенке 210
 Катине 359
 Катинка 39, 138, 188, 359
 Катинке 210, 359
 Катун 306
 Катцев 148
 Кауфман 262, 277, 292
 Кац 121, 122, 184, 359
 Кацак 210
 Кацальский 210
 Кацев 148, 277
 Каценеланбоуген 210
 Каценеленбауген 210
 Каценеленбоген 210
 Каценелибоген 211
 Каценельнбоген 211
 Кацеровский 211
 Кацинелинбуген 211
 Кациновска 211
 Качальский 210, 211
 Качер 306, 359
 Каш 277, 292, 376
 Каша 277, 295
 Кашитер 211
 Кашник 211, 277
 Каштан 359
 Кашеник 211
 Кашенин 211
 Кварт 359
 Кватер 211
 Кветшер 211
 Квецер(овна) 211
 Кворт 359
 Квяткович 148, 359
 Кейзерович 148
 Кейла 102
 Кейле Хая 102
 Кейлес 172

- Кейля 102, 121
 Кейля Ливша 102
 Кейля-Елька 102
 Кейсор 359
 Келес 172, 211
 Келеский 211
 Кельманович 148
 Кемпнер 211
 Кепке 359
 Керман 277, 360
 Керцмер 277, 278
 Керчман 277, 306
 Кеслер 277
 Кечес 172
 Кештенович 148
 Кива 61, 84, 114, 115
 Кива-Лейзор 61
 Кивелиович 148
 Кивель 61
 Кивель Герш 61
 Кидра 102
 Кинигсберг 211
 Кинсер 277
 Кинсеров 148
 Кирзнер 211, 277
 Кирсновская 211
 Киршнер 277
 Кисткович 148, 359
 Клаз 277, 376
 Клейман 306
 Клейн 306
 Клейнберг 360
 Клейнерман 121, 306, 318
 Клейнзон 172
 Клейнман 139, 306, 318
 Клейнштейн 360
 Клеменс 68
 Кленберг 360
 Клецки 211
 Клиницкий 211
 Клинский 211
 Клитовский 211
 Клишавский 211
 Клишевский 211
 Клишовский 211
 Клобовский 211
 Клоп 211
 Клопот 211
 Ключ 211
 Клябаньский 211
 Кляф 277
 Кляшкович 212
 Книорес 212
 Кницер 212
 Книшинская 212
 Кнорозовски 212
 Кнышинер 212
 Кнышински 189, 212, 255
 Кобжанский 212
 Кобран 212
 Кобрин 212
 Кобрински 212
 Ковальский 212
 Кованский 212
 Ковед 360
 Ковейд 360
 Ковенски 212
 Ковер 212, 277
 Ковес 277
 Коган 277
 Когане 277
 Коген 277
 Когон 277
 Кодер 212
 Кодлубек 212, 306
 Кожанский 212
 Козак 212
 Коздей 212
 Козе 212, 360
 Козедой 212, 277, 360
 Козес 278
 Козец 360
 Козидой 212, 278, 295
 Козлик 212, 360
 Козловский 212
 Козляк 212, 360
 Козмицкий 212
 Козодой 212, 278, 295
 Козол 360
 Козошка 212, 360
 Козошко 212, 360
 Коктерович 148, 360
 Колесский 212
 Колиевский 148, 212
 Колик 360
 Коликовский 212
 Колиновска 266
 Колинский 213
 Коло 212, 213, 360
 Колоднер 213
 Колтун 213, 306, 314
 Колуски 213
 Колуцки 213
 Кольманович 148
 Кольтон 213
 Колюш 213
 Комелянский 213
 Конвисар 278
 Конвисер 278
 Конвисор 278
 Кониоцкий 213
 Коницкий 213
 Константинер 213
 Константиновски 213
 Константинский 213
 Конянский 213
 Коп 118, 306
 Копейка 213, 360
 Копейкин 148, 172, 360
 Копел 62

- Копелиович 148
 Копелович 148
 Копель 62, 74, 115, 117, 265
 Копель Пейсах 62
 Копзаник 213
 Копит 278
 Копита 278
 Копитник 122
 Копицки 213
 Коплинский 213
 Коплянский 213
 Копыто 278, 295
 Корapatы 213
 Корас 360
 Корах 278
 Кораш 213, 360
 Корб 360
 Корвечинский 213
 Корговский 213
 Корейш 213, 360
 Коречатский 213
 Корещински 213
 Коречинский 213
 Кореш 213, 360
 Корицинский 213
 Корнгольд 265
 Корнянский 214
 Корош 214, 360
 Корпатв 360
 Коргун 214, 278
 Коруш 214, 360
 Коруше 214
 Кос(с)овски 214
 Косак 214
 Косман 278, 360
 Космандел 360
 Косовицкий 214
 Коссак 251
 Костантинер 214
 Костантинерски 214
 Костантинский 214
 Костецкий 214
 Костечки 214
 Костинтинер 214
 Костовской 214
 Костуцкес 172, 214
 Кот 214, 360
 Котвер 214
 Котлер 278
 Котловский 214
 Котляр 278
 Котович 214
 Котовски 214
 Коц 278, 295, 360
 Коцер 278
 Кошетер 214
 Кошман 278
 Кыт 278
 Кравецкий 214
 Кравец 263, 278
 Кравецки 148
 Кравцевич 148
 Кравчик 148, 214, 278
 Кравцович 148
 Кравчевич 148
 Кравчик 148, 214, 278
 Крайман 278
 Краковский 214
 Кракуц 214
 Крам 278, 295
 Крамковский 214
 Крананберг 214
 Кранковский 214
 Кранц 360
 Кранцберг 360
 Красевич 215
 Красиньски 215
 Краттавски 215
 Крафиол 360
 Крахмальска 215
 Крацавский 215
 Крацер 215
 Крацински 215
 Крацовски 215
 Крашес 172
 Кредитор 278
 Крейзлес 172
 Крейнгель 360
 Крейндель 102
 Крейндлес 172
 Крейндлик 149
 Крейндлук 149
 Крейндлюк 149
 Креницки 215
 Кренчоный 306, 313
 Крепел 360
 Крепель 360, 361
 Крепьяк 306, 361
 Кретзински 215
 Крецмер 278
 Кречмер 278
 Крешель 172
 Крешес 172
 Кржницкий 215, 254
 Криверуцки 315, 316
 Криверучкий 215
 Криверучный 306, 315
 Криверучный 316
 Кривлянская 215
 Кривлятинская 215
 Криворуцки 215, 306
 Криворучка 306, 316
 Криворучкий 215, 306
 Криворучный 313
 Кривянский 215
 Кривятицкий 215
 Криз 215
 Криковски 215
 Крилицкий 215
 Крильский 215

Крингель 361
 Кринкер 215
 Крински 215
 Крис 215
 Крицовски 215
 Кришек 215
 Кровчик 149
 Кровянский 216
 Кройже 306, 361
 Кролук 149
 Крольнук 149, 306
 Кролюк 149, 306, 361
 Крононберг 216
 Кроненберг 216
 Кронман 361
 Крононберг 361
 Кросовский 216
 Кроузе 361
 Крохмальник 278
 Круглянский 216
 Крузницкий 216
 Крук 216, 361
 Круковски 216
 Крул 216, 361
 Крулик 361
 Крулук 149, 361
 Круль 216, 361
 Крулянский 216
 Крупицер 216
 Крупник 216, 278
 Круц 216
 Круцель 306
 Круцкий 216
 Круч 216
 Крушевский 216
 Крущинский 216
 Крывеглова 386
 Кривецки 216
 Кривятыцкий 251
 Крынкер 216

Крынски 216
 Ктински 216
 Кувель 62
 Кугельфейн 361
 Кудре 306
 Кудрещиц 149, 306, 315
 Кудри 306
 Кудриц 216
 Кудрич 216
 Кудрищ 216
 Кузанский 216
 Кузмон 216
 Кузнец 278
 Кузницки 216
 Кузьма 216
 Кузьман 217
 Кулаш 217
 Кулевецкий 217
 Кулеир 217
 Кулер 217
 Кулеская 217
 Кулеш 217
 Куликовская 217
 Кулиновский 217
 Кулиш 217, 361
 Кулке 361
 Кулковский 217
 Кульке 361
 Куляш 217
 Кумионски 217
 Кунцик 217
 Кунянский 217
 Купер 278
 Куперман 278
 Купец 278
 Купицкий 217
 Куплинский 217
 Куплиски 217
 Купман 278
 Купчик 149, 278

Купшински 217
 Кур 361
 Курильска 217
 Куриянский 217
 Курландски 217
 Курлански 217
 Курлянд 217
 Курляндский 217
 Курлянский 217
 Куропатв 361
 Курц 138
 Курцман 306
 Курцмер 278
 Курштейн 361
 Кусел 64
 Кусель 64, 114
 Кусель Эфройм 64
 Кусиел 64
 Куснажинска 217
 Киснер 278
 Куснезински 217
 Куст 217, 361
 Кустин 149, 218, 361
 Кустман 361
 Кут 218
 Кутнер 218
 Куф 361
 Куцик 149, 306, 361
 Куцинский 218
 Кучинская 218
 Кушелиович 149
 Кушель 64, 320
 Кушель Шимон 64
 Кушельский 218
 Кушес 172
 Кушис 172
 Кушнер 269, 278, 292
 Кушнир 278
 Кыва 62

Л

Лабсердак 307, 314
 Лабчинский 218
 Лавочник 139, 278, 386
 Лаговска 218
 Ладе 218, 279, 295
 Лаженик 218, 221
 Лазар 44, 54
 Лазария 269
 Лазарович 149
 Лазарь 74
 Лазеников 149
 Лазенник 218, 279, 292
 Лазовский 218
 Лазорович 149
 Лазор-Шолем 54
 Лазур 218, 361
 Лайт 307, 318
 Лайхтунг 361
 Лакс 361
 Лаксевич 222
 Ламер 361
 Ламперт 361
 Лангбарт 307
 Лангборт 307
 Ланде 218, 256
 Ландес 172, 361
 Ланза 218, 256
 Лапате 218, 279
 Лапаты 218, 221, 279
 Лапин 218
 Лапинский 218
 Лапов 218
 Лапшинец 218
 Ласицкая 218
 Ласки 218
 Ласкуткий 218
 Ластовский 218
 Лагер 279
 Лаф 218

Лафер 218, 279, 361
 Лахович 149, 218, 307
 Лаш 218
 Лебен 361, 362
 Лебенберг 361
 Лебенгафт 361, 362
 Лебendorф 362
 Лебенофт 362
 Лебинофт 362
 Лев 50, 60, 62, 69, 74
 Леви 121
 Леви-Исаак 69
 Левин 149, 185, 218, 219
 Левинбок 362
 Левиневски 149
 Левински 219
 Левинский 149
 Левинсон 172
 Левинц 219
 Левит 279
 Левки 219
 Левковиц 149
 Левкович 149
 Левковская 149, 219
 Левнер 172, 219
 Легкий 307
 Лезанский 219
 Лейзор 54, 114
 Лей 102, 138, 139
 Лейб 33, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 102, 114, 120, 139, 187, 188, 189, 252, 263, 268, 269, 292
 Лейб Айзик 69
 Лейб Гирш 69
 Лейб Зальмен 69

Лейб Зорах 69
 Лейб Леон 69
 Лейб Мендель 69
 Лейб Шмуль 69
 Лейба 69
 Лейба Рейза 102
 Лейб-Вольф 69
 Лейб-Герш 69
 Лейб-Гершовна 252
 Лейбе Мейте 102
 Лейбенгафт 362
 Лейбенгафт 362
 Лейберг 172, 362
 Лейберович 265
 Лейбкес 172
 Лейбко 43, 69, 384
 Лейбов 149
 Лейбова 120
 Лейбович 39, 121, 138, 139, 149, 151, 184, 185, 186, 188, 255
 Лейбовна 39, 139, 184, 188, 189, 266
 Лейбовский 149
 Лейбсердак 307
 Лейбсерзак 307
 Лейб-Цалель 69
 Лейб-Янкель 69
 Лейби 74
 Лейзар 54
 Лейзер 43, 54, 59, 62, 76, 84, 114, 121, 149, 266
 Лейзер Герш 54
 Лейзер Гершон 54
 Лейзер Гирш 54
 Лейзер Данель 54
 Лейзер Иосел 54
 Лейзер Иосель 54
 Лейзер Меер 54
 Лейзер Мешель 54

- Лейзер Мовша 54
 Лейзер-Иоселевич 149
 Лейзерович 140, 149, 255
 Лейзор 42, 44, 50, 51, 52, 54, 56, 57, 59, 61, 65, 71, 72, 82, 114, 118, 262
 Лейзор Борух 54
 Лейзор Елия 54
 Лейзор Ицко 54
 Лейзор Мендель 54
 Лейзор Мовшо 54
 Лейзор Мордко 54
 Лейзор-Бер 54
 Лейзор-Вольф 54
 Лейзор-Герц 54
 Лейзор-Герш 54
 Лейзор-Лейб 54
 Лейзор-Мендель 54
 Лейзор-Мовшо 54
 Лейзоровна 320
 Лейзор-Рувин 54
 Лейзор-Хаим 55
 Лейзор-Цемах 55
 Лейзор-Шмуль 55
 Лейзук 279
 Лейма 59
 Лейман 80
 Лейн 279, 295
 Лейнчевская 219
 Лейхтунг 361, 362
 Лекач 279
 Лекер 279, 307
 Лекон 279, 297
 Лемберг 219
 Лемель 65
 Лемперт 307
 Лен 279, 295
 Ленцевски 219
 Ленчевский 219
 Ленчер 219
 Леон 69, 75, 113, 118, 384
 Леон Авраам 69
 Леонса 102, 186
 Леонора 102, 118
 Лепате 279
 Лерер 279, 386
 Летес 172, 279
 Леткес 172, 279
 Летус 279
 Лехвицкая 219
 Лешинский 219
 Лещанская 219
 Лещевский 219
 Лею 263
 Лея 33, 38, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 122, 138, 139, 140, 184, 187, 266
 Лея Гитля 102
 Лея Ривка 102
 Лея Цывье 102
 Лея-Доба 102
 Лея-Мирча 102
 Лея-Ривка 102
 Либа 91, 94, 98, 100, 102, 103, 104, 105, 109, 111, 112, 162, 172
 Либа Гита 102
 Либа Рохель 102
 Либа Рохля 102
 Либа Фрадель 103
 Либа-Мерьям 103
 Либа-Перля 103
 Либа-Ривка 103
 Либа-Сора 103
 Либе 103
 Либе Мейта 103
 Либеран 279
 Либерс 172
 Либерштат 362
 Либес 172
 Либман 172
 Либов 149, 173
 Либовицер 173, 219
 Либовская 149, 219
 Либштейн 173, 362
 Ливер 279
 Ливинский 219
 Ливтер 219, 279
 Ливша 102, 103, 187, 265
 Лившинский 149, 219
 Лившиц 149, 219
 Лидер 219
 Лидский 219
 Лидскин 149
 Лижанский 219
 Лизанский 219
 Лизойский 219
 Лик 362
 Ликес 173
 Лимони 173, 279
 Лимонович 149
 Лин 219, 362
 Линденбоим 121
 Линденбоум 362
 Лине 219
 Линевски 219
 Линкес 173, 307, 362
 Линович 149, 150
 Лински 150, 219
 Линскин 150
 Линчевская 219
 Липа 52, 66, 69
 Липате 220
 Липенский 220
 Липес 173
 Липески 220
 Липец 220, 252

- Липкес 173
 Липман 69, 71
 Липман-Герш 69
 Липманов 150
 Липманович 150
 Липник 220
 Липницкая 220
 Липович 150
 Липовна 255
 Липскер 220
 Липски 220
 Липцер 220
 Липчик 150, 220
 Липчик 150, 220
 Липшиц 220
 Липштейн 362
 Лис 220, 307, 362
 Лискевич 121
 Лискер 220
 Лисчинский 220
 Литвак 220
 Литвок 220
 Литвин 188, 220
 Литвяк 220
 Литенберг 220, 362
 Литман 48, 69, 74, 185
 Литманович 150
 Лиукес 362
 Лифер 279
 Лифша 97, 101, 103
 Лифшит 220, 256
 Лифшиц 150, 219, 220, 221,
 256
 Лихтенштейн 140, 220,
 256, 362
 Лихтштейн 220
 Лицин 220
 Лишкир 220
 Лишковский 221
 Лия 102
 Лия Мирче 102
 Ложанский 221
 Ложенник 221, 279
 Ложинский 221
 Лозер 55
 Лозерович 150
 Лозовски 221
 Лозор 55, 269, 292
 Лойц 221
 Ломер 221, 307, 362
 Ломинский 221
 Ломянский 221
 Лон 221
 Лондинская 221
 Лондон 221
 Лопат 221, 279
 Лопата 221, 295
 Лопате 221, 279
 Лопатов 221
 Лос 221, 362
 Лоскутки 221
 Лостовский 221
 Лофшиц 150, 221, 256
 Луба 221
 Лубавич 150
 Лубинский 221
 Лубицкер 221
 Лублинский 221
 Лубницкий 221
 Луговский 221
 Лукенберг 221
 Лукес 221
 Луковский 221
 Луксембург 221, 256
 Луксенберг 221, 256
 Лундерс 173, 222
 Лундун 222
 Лунник 222, 362
 Лурия 222
 Лурье 222
 Луц 222
 Любашель 222
 Любельский 222
 Любленске 222
 Люблински 222
 Любницкий 222
 Любович 150, 222
 Любовский 222
 Любомир 69, 113, 118
 Люгелнберг 318
 Люгенберг 362
 Лямер 307, 361, 362
 Лямперт 307
 Лянза 362
 Ляпов 222
 Ляскевич 150, 362
 Ляхтунг 362

М

- Мавшевский 150
 Магельничке 222
 Магид 279
 Магилевски 222
 Маглевицки 222
 Маголепска 222
 Мадцберг 120
 Мазе 222
 Мазер 222, 279
 Мазинтер 222
 Мазовец 222
 Мазур 222
 Мазурик 222
 Маис 307
 Майгоф 362
 Майла 103, 112
 Маймарк 362
 Маймудес 362
 Майнковский 222
 Майрел 70

- Майрим 70
 Майрим Иосель 70
 Майрим-Герш 70
 Майрим-Шлиома 71
 Макаров 222
 Макес 222
 Макишински 222
 Маковер 139
 Маковка 362
 Маковке 363
 Маковски 222
 Макс 363
 Максимилиан 69, 113, 118,
 266
 Макувка 363
 Малах 223, 363
 Мале 103
 Малевски 223
 Малензон 173
 Малер 279, 280
 Малис 173
 Малка 33, 38, 89, 91, 96,
 103, 109, 110, 113
 Малка Бейля 103
 Малка Гитля 103
 Малка Лея 103
 Малка Нехома 103
 Малка Рейзля 103
 Малка-Пая 103
 Малосд(ски) 307
 Малох 223, 363
 Малец 279
 Малька 103, 107, 109, 110,
 113, 121
 Малька Фрейда 103
 Мальковский 150, 223
 Мальц 279, 295
 Мальцберг 363
 Мальчик 150, 307
 Мальчикович 150
 Ман 70, 115
 Мандельбаум 363
 Манелович 150
 Манельзон 173
 Манер 223
 Манес 53, 173
 Манесович 150
 Манис 70, 173
 Манис Янкель 70
 Манковский 223
 Манушович 150
 Маньковский 223
 Маранц 363
 Маранцова 188
 Маранцч 279, 292
 Марголе 103
 Марголес 103
 Марголесов 150
 Марголис 113
 Маревки 223
 Маревский 223
 Мариам 121
 Мариаша 103
 Маримь 71
 Мария 103, 105, 118, 119
 Марк 44, 70, 74, 82, 114
 Марк Григорий 70
 Марк Меер 70
 Маркман 173
 Маркович 266
 Марковка 279, 295, 363
 Марковский 223
 Маркувски 223
 Маркус 70, 118, 139, 320
 Маркусовна 189
 Маркус Мордковна 320
 Март 363
 Мартин 70
 Марх 307
 Мархевка 223, 363
 Марцевич 150
 Марцик 150
 Марчинович 159, 223
 Маршалковитш 150
 Марьям 103
 Мас 223, 280
 Матис 70
 Маткес 173
 Матле 104
 Матля 104
 Матгс 43, 70, 80, 84
 Матгсовна 118, 186
 Махай 189, 223
 Махац 363
 Мацкевич 159, 223
 Мачкевич 223
 Маша 38, 92, 99, 103
 Маша Двора 103
 Маша Зисель 38
 Маша Либа 103
 Маша Ривка 103
 Маша-Дина 103
 Маша-Иоспа 104
 Маша-Лея 104
 Маша-Миндля 104
 Маша-Рейзля 104
 Маше 104
 Машерелкович 150
 Машкес 173
 Машкин 150, 385
 Машко 72
 Машкович 150
 Машковский 223
 Медажник 280
 Медальник 280
 Медовник 280, 281, 294,
 363
 Медовник(ова) 363
 Меер 39, 44, 45, 49, 54, 57,
 59, 61, 62, 63, 66, 70, 71,

- 72, 73, 74, 76, 80, 81,
82, 83, 85, 87, 113, 173,
185, 255
- Меер Бер 71
 Меер Вольф 71
 Меер Герш 71
 Меер Елия 71
 Меер или Морец 71
 Меер Исаак 71
 Меер Лейб 71
 Меер Рубин 71
 Меер Шепшел 71
 Меер Шодем 71
 Меер-Вигдор 71
 Меер-Вольф 71
 Меер-Давид 71
 Меерзон 265
 Меер-Иосель 71
 Меер-Лейзор 71
 Меер-Липман 71
 Меерович 118, 121, 150, 187,
189, 266
 Мееровна 118, 139
 Меер-Симха 71
 Меерсон 173
 Меер-Тевель 71
 Меер-Шая 71
 Меер-Янкель 71
 Мейд 280, 295
 Мейзор 223
 Мейла Злата 103
 Мейлах 71
 Мейлахович 150
 Мейлох 71
 Мейнир 71
 Мейнкес 173
 Мейр 62, 71
 Мейрович 150
 Мейта 103, 104, 263
 Мейта-Либа 104
- Мейте 102, 104
 Мейтес 173
 Мейта 173
 Мейтус 173
 Мек 223
 Мекель 307, 318
 Мекер 223
 Меклер 280
 Меламдович 150
 Меламдовский 150
 Меламед 280, 294, 297,
386
 Меламедов 150
 Меламедович 150
 Мелер 280
 Мелешковский 223
 Мелзак 223, 280
 Мелицер 223
 Мелишковский 223
 Мелковиц 223
 Меллер 280
 Мелцер 280
 Мелькес 173
 Мельник 223, 280, 292
 Мельницкий 223
 Мельцар 280
 Мельцер 223, 280
 Меляр 280
 Менахем-Манусович 150
 Менахим 66
 Мендел 70
 Менделевна 140
 Менделиович 121, 150, 151
 Менделиовна 187
 Менделиоич 263
 Менделович 151
 Мендель 43, 46, 49, 52,
54, 57, 63, 66, 69, 70,
76, 77, 115, 117, 140
 Мендель Шовель 70
- Мендель-Вольф 70
 Мендельзон 173
 Мендель-Лейб 70
 Мендель-Майрим 70
 Мендель-Меер 70
 Мендельс 173
 Менкес 122, 173
 Ментуз 363
 Менханович 151
 Менхелиович 151
 Менхен 71, 73
 Менхен Лейб 71
 Мера 90, 94, 104, 112, 320
 Мере 120, 320
 Мереем 104
 Мерец 223
 Мериам 91, 185, 190, 320
 Мериим 101, 104, 109
 Мерийм 109
 Мерийм Сора 104
 Мерила 89
 Мерим Шейне 104
 Мерия 320
 Мериям 90, 104, 113
 Мерка 90, 104, 121, 320
 Мерка-Доба 104
 Мерки 104
 Мерьем 104
 Мерьям 94, 96, 103, 104
 Мерьям Двора 104
 Мерьям Двоша 104
 Мерьям Рохля 104
 Мерьям Сора 104
 Мерьям-Голда 104
 Мерьям-Лея 104
 Мерьям-Сима 104
 Мерьям-Сора 104
 Мерьям-Фрейда 104
 Мерьяша 104
 Месенжник 280

- Месондзик 280
 Месондзник 280
 Месонжник 280
 Месонзник 280
 Мессе 363
 Меткес 173
 Мехелиович 151
 Мецер 223, 257
 Мечучка 224
 Мешел 72
 Мешелиович 151
 Мешель 54, 80
 Мешензник 280
 Мешковская 224
 Мешлук 151
 Мешонжник 280
 Мигдаал 224
 Миговский 224
 Мидлер 280
 Мидляр 280
 Микелиович 151
 Микицински 224
 Милвах 280
 Милевски 224
 Милейкин 159, 224
 Милер 280
 Милиновский 224
 Милишковская 224
 Миллер 280, 292
 Милнер 280
 Мильнер 280
 Мина 105
 Мина-Рейзля 105
 Миндел 105
 Миндела 190
 Миндель 96, 105
 Минделя 185
 Миндельбаум 363
 Миндес 105
 Миндла 105
 Миндлес 173
 Миндля 90, 92, 97, 104, 105, 108, 111, 112, 139
 Миндля-Либа 105
 Минсковский 151, 224
 Минес 173
 Миник 173, 224
 Минк 173, 224
 Минка 105
 Минкес 173
 Минкин 151, 224
 Минна 105
 Минтес 174
 Минуха 104
 Минц 224, 363
 Миняк 151, 173, 224
 Мирель 72, 108
 Мириам 113
 Мирка 104, 121
 Мирля 96, 104, 252
 Мирнин 151
 Мирски 224
 Мирьям 96
 Мирце 111, 121
 Мирга 102
 Мирге 102
 Михаель Пинхас 72
 Михаил 72
 Михал 72
 Михел 72, 73, 82, 105, 269
 Михел Шолем 72
 Михелиович 151
 Михелиовна 121, 184, 189
 Михелович 151, 189
 Михель 44, 50, 64, 76, 72, 118, 189
 Михель-Бер 72
 Михель-Тувия 72
 Михле 100, 105, 139
 Михле или Мария 105
 Михлея 105
 Михль 50
 Михля 90, 105, 119
 Михля Юдис 105
 Михослович 151
 Михосль 72
 Михосль-Хаим 72
 Михоляк 151
 Михонский 224
 Мицер 224, 280, 292, 386
 Мишкес 174
 Мишкин 151
 Мишковская 224
 Мишорес 174, 307
 Мламдович 151
 Мламед 280
 Млинарок 280
 Мнаше 70, 115
 Мнуха 105
 Мовша 38, 72, 115, 116, 139, 265
 Мовша Герш 72
 Мовша Давид 72
 Мовша Довид 72
 Мовша Иона 72
 Мовша Иосель 72
 Мовша Исер 72
 Мовша Ицко 72
 Мовша Меер 72
 Мовша Рубин 72
 Мовша Симхе 72
 Мовша Хаим 72
 Мовша-Ария 72
 Мовша-Арон 72
 Мовша-Вигдор 72
 Мовша-Вольф 72
 Мовша-Дави 73
 Мовша-Елия 73
 Мовша-Еля 73
 Мовша-Зелик 73

- Мовша-Ицко 73
 Мовша-Лейб 73
 Мовша-Меер 73
 Мовша-Менхен 73
 Мовша-Нахман 73
 Мовша-Овсей 73
 Мовша-Файвель 73
 Мовша-Хаим 73
 Мовша-Хацкель 73
 Мовша-Хисель 73
 Мовша-Хонель 73
 Мовша-Шмуль 73
 Мовша-Янкель 73
 Мовше Хаим 73
 Мовшо 38, 39, 73, 118, 139,
 140, 151, 266
 Мовшо Арон 73
 Мовшо Герш 73
 Мовшо Гирш 73
 Мовшо Давид 73
 Мовшо Зелик 73
 Мовшо Ицко 73
 Мовшо Меер 73
 Мовшо Михел 73
 Мовшо Нохем 73
 Мовшо Файвел 73, 266
 Мовшо Хаим 73, 139
 Мовшо Хацкель 73
 Мовшо Шмуел 73
 Мовшо Шмуль 73
 Мовшо-Абрам 73
 Мовшо-Ария 73
 Мовшо-Арон 73
 Мовшо-Ароновна 118
 Мовшо-Бениамин 73
 Мовшо-Берель 73
 Мовшович 39, 118, 138,
 140, 141, 151, 184, 186,
 262
 Мовшовна 118, 185, 268
 Мовшо-Вольф 73
 Мовшо-Гдалия 74
 Мовшо-Герш 74
 Мовшо-Гершон 74
 Мовшо-Давид 74
 Мовшо-Зельман 39
 Мовшо-Иосель 74
 Мовшо-Исель 74
 Мовшо-Ицко 74
 Мовшо-Копель 74
 Мовшо-Лейб 74
 Мовшо-Лейбович 151
 Мовшо-Лейви 74
 Мовшо-Литман 74
 Мовшо-Меер 74
 Мовшо-Мордак 74
 Мовшо-Нахман 74
 Мовшо-Носон 74
 Мовшо-Овсей 74
 Мовшо-Хаим 74
 Мовшо-Шмул 74
 Мовшо-Шмуль 74
 Мовшо-Юдель 74
 Могерман 307
 Могилевски 222, 224
 Модавник 280
 Модкир 363
 Модовник 281
 Мосд 363
 Мозко 74
 Мозовец 224
 Моисеевич 151
 Моисеевна 118
 Моисей 45, 48, 58, 60, 62,
 67, 68, 74, 116, 118, 119
 Моисей Арон 74
 Моисей Герш 74
 Моисей Гирш 74
 Моисей Илия 74
 Моисей Иосиф 74
 Моисей Лев 74
 Моисей Марк 74
 Моисей Меер 74
 Моисей Рахмиель 74
 Моисей Хаим 74
 Моисей-Вольф 74
 Моисей-Герш 74
 Моисей-Дан 74
 Моисей-Илия 74
 Моисей-Исаак 74, 118
 Моисей-Лазарь 74
 Моисей-Хаим 74
 Мойжеш 70, 118
 Мойник 224, 281
 Моливер 224
 Молишевский 224
 Мондель или Мартин 70
 Монадры 386
 Моне 70
 Монис 174
 Монкес 174
 Морас 224
 Морайнский 281
 Морац 224
 Моргенштейн 363
 Моргенштерен 363
 Мордер 224
 Мордак 75, 114
 Мордак 75, 117
 Мордак Вольф 75
 Мордак Гершон 75
 Мордак Лейб 75
 Мордак-Герш 75
 Мордак-Елия 39, 139, 184
 Мордак 39, 44, 46, 47, 48,
 50, 51, 53, 54, 58, 60, 61,
 63, 64, 66, 74, 75, 81,
 83, 115, 120, 121, 139, 187,
 190, 266, 269, 384
 Мордак Айзек 75

- Мордако Айзык 75
 Мордако Берко 75
 Мордако Вольф 75
 Мордако Герш 75
 Мордако Гилел 75
 Мордако Давид 75
 Мордако Зелик 75
 Мордако Иона 75
 Мордако Иосиф 75
 Мордако Лейб 75
 Мордако Шαιοма 75
 Мордако-Айзык 75
 Мордако-Аншель 75
 Мордако-Арон 75
 Мордако-Бер 75, 139
 Мордакович 151, 187
 Мордакович-Елиович 139
 Мордакович-Янкелевич
 151
 Мордаковна 320
 Мордако-Вольфович 139
 Мордаковский 151
 Мордако-Гдалия 76
 Мордако-Герш 76
 Мордако-Гирш 76
 Мордако-Зельман 76
 Мордако-Зусман 76
 Мордако-Иона 76
 Мордако-Иосель 76
 Мордако-Иосиф 76
 Мордако-Ицко 76
 Мордако-Лейб 76
 Мордако-Мендель 76
 Мордако-Рубин 76
 Мордако-Сария 76
 Мордако-Хаим 76, 121
 Мордако-Хонон 76
 Мордако-Шасвич 151
 Мордако-Шаиович 151
 Мордако-Шимон 76
 Мордако-Шмуль 76
 Мордако-Янкель 76
 Мордохович 151
 Мордух 44, 76, 265
 Мордух Лейб 76
 Мордух-Михель 76
 Мордухович 39, 151
 Мордухович-Елиович 39
 Мордуховна 320
 Мордуховская 151
 Мордха 76
 Мордхай 76, 85
 Мордхе 76
 Мордхе Елия 76
 Мордхе Меер 76
 Мордхей 67
 Мордхел 76
 Мордхелиович 140, 151
 Мордхелович 151
 Мордхеловна 320
 Мордхель 50, 67, 76
 Мордхо 76
 Морец 71
 Мориц-Мойжеш 70
 Морок Герш 70
 Мортко 76, 115
 Мортко Лейзер 76
 Морткович 151
 Мосенжник 292
 Московский 224
 Мостеланский 224
 Мостовлянки 224
 Мостовский 224
 Мотинкес 174
 Мотиновски 151
 Мотка III
 Мотовски 151
 Моўша 115
 Мошес 174
 Мошка 33, 67, 75, 117, 184,
 187
 Мошка Арон 75
 Мошка Герш 75
 Мошка Иосеф 75
 Мошка Леон 75
 Мошка Шимон 75
 Мошкес 174
 Мошко 33, 38, 53, 63, 75,
 82, 187
 Мошко Вольф 75
 Мошко Герш I, 75, 139
 Мошко Давид 75
 Мошко Зелиг 75
 Мошко Зелик 75
 Мошко Хайм 75
 Мошкович 38, 139, 150,
 151, 187
 Мошковна 187
 Мошковски 151, 224
 Мошнар 224
 Мошонзник 280, 281
 Мсоньзник 281
 Музыкант 281
 Мулер 281
 Мулияр 281
 Муляр 281
 Мунчик 151
 Мурзес 174, 224, 307
 Мусаф 363
 Муша 105
 Муше Хаве 105
 Мушка 90, 105
 Мушке 105
 Мышкин 224
 Мякушинский 225
 Мясник 281, 386

Н

- Навик 151, 307
 Навязская 225
 Наделер 281
 Наев 152
 Наив 152
 Найгоф 225, 363
 Найде 307
 Наймарк 225
 Найми 106
 Найфах 363
 Наперсток 281, 295
 Наравцевич 225
 Наревски 225, 226
 Насович 152
 Натан Вольф 77
 Наум 77
 Нафтоли Лейб 77
 Нафтала 77
 Нафталия 59
 Нафталиович 265
 Нафталия-Абрам 77
 Нафтала 66
 Нафтол 77, 114
 Нафтола Бер 77
 Нафтола Герц 77
 Нафтоли 77
 Нафтоля 77
 Нахим 77
 Нахман 73, 74, 76, 84, 113, 266, 268
 Нахман Герш 76
 Нахман Ицк 77
 Нахман Ицко 77
 Нахман-Иоель 77
 Нахман-Иосель 77
 Нахманович 152
 Нахмен 77
 Нахмон 77
 Нахмон Арон 77
 Нахум 77
 Нахум Лейб 77
 Нахум-Мендель 77
 Наш 174, 363
 Невадовский 225
 Невидовский 225
 Невидомский 225
 Невядовская 225
 Невядомский 225
 Неемий 78
 Незлер 281, 363
 Неймарк 225
 Неман 225, 307
 Неми 174, 307
 Немко 138
 Немов 152, 307
 Немой 307, 313
 Ненендик 225
 Несель 188
 Неска 105
 Нетупский 225
 Неумарк 225
 Неха 39, 89, 90, 188
 Неха Бейл 105
 Неха Бейла 105
 Нехама 105
 Нехама Пеша 105
 Нехе Двора 105
 Нехемей 78
 Нехемие 78
 Нехемие Герш 78
 Нехемий 78, 189
 Нехемиович 152, 263
 Нехемия 78, 122
 Нехемия-Лейб 78
 Нехимович 152
 Нехнович 152
 Нехома 103, 106, 111
 Нехома Рейзель 106
 Нехома-Рохля 106
 Нехумович 152
 Нехемовна 189
 Нечуцкий 225
 Нешка 106
 Нисан 78, 113
 Ниселевич 152
 Ниселиович 139
 Ниселихе 152
 Ниселихес 152, 174
 Ниселович 152, 157
 Нисель 59, 78
 Нисенбаум 174, 364
 Нисон 53, 68, 78, 85
 Нисон Давид 78
 Нисон Лейб 78
 Нисонович 152, 186
 Нихелович 152
 Нихменович 152
 Ниховски 225
 Нихомски 225
 Нихонски 225
 Нишковски 225
 Ноам-Бер 76
 Ноах 78
 Ноах Шлиома 78
 Новак 225, 251
 Новаковский 225
 Нованский 225
 Новах 115
 Новах Вольф 78
 Новийский 225
 Новик 225, 307, 315
 Новина 225
 Новинский 225
 Нових 49
 Нововольский 225
 Новогродский 225
 Новогрудский 225
 Новодворский 199, 226
 Новон-Лейб 78

Новопольский 226
 Новох 78
 Новошельский 226
 Новык 226, 307
 Новынский 226
 Новязки 225, 226
 Нод 281, 295
 Нодил 281
 Нодлер 281
 Норевский 226
 Норовска 226
 Носавич 152
 Носел 77
 Носель 269
 Носен Лейб 77
 Носеновна 255
 Носович 152, 155
 Носовская 152, 226
 Носон 42, 44, 49, 63, 68,
 74, 78, 83, 84
 Носон-Лейб 78
 Носонович 152
 Носорвер 226
 Нота 48, 78, 82
 Нота-Юдель 78
 Нотель 78
 Нотес 174
 Нотка 78, 122, 255
 Нотка Вольф 78
 Нотко 122
 Ноткович 152
 Нотковский 152
 Нотовна 140
 Нотовский 152
 Нофтолович 152
 Нохам 71
 Нохем 71, 73
 Нохемия 78
 Нохим 71, 265
 Нохим Исер 71

Нохим-Лейзор 72
 Нохимович 152
 Нохович 152
 Нохум 77, 81, 186, 189
 Нохум Пейсах 77
 Нохум Срель 77
 Нохум-Бер 77
 Нохум-Давид 77
 Нохум-Ицко 77
 Нохум-Лейб 77
 Нохум-Мовша 77
 Нохумович 152
 Нохумовский 152
 Ношельский 226
 Нте 105
 Нтке 105
 Нуринштейн 364
 Нусбаум 364
 Нусбоум 364

О

Оберштейн 364
 Обсалмович 152
 Овадия 78
 Овсеговна 187
 Овсенович 38, 152, 187
 Овсей 38, 42, 44, 50, 59,
 67, 73, 74, 115, 119
 Овсей Бениамин 67
 Овсей Гершон 67
 Овсей Лейб 67
 Овсей Фалк 67
 Овсей-Айзык 67
 Овсей-Генах 67
 Овсей-Лейб 67
 Овсей-Моисей 67
 Овсей-Мойсей 119
 Овсей-Хаим 67
 Овша 115
 Овшей 43, 63, 67, 115
 Овшей Вигдер 67
 Овшович 152
 Ога 100
 Огонь 364
 Огородник 226, 281
 Огорштейн 364
 Одельски 226
 Одес 100, 114, 115
 Один 307
 Ожерская 226
 Ожеховский 121
 Оз 364
 Озарович 152
 Оздер 307
 Озидор 307
 Окон 226, 364
 Оконики 226
 Оконь 364
 Окстовски 226
 Оланд 226
 Олендорска 226
 Олешковский 226
 Олин 364
 Олинский 226
 Олинштейн 364
 Олкес 174
 Олуб 364
 Ольга 106, 114
 Олькин 159, 226
 Ольмански 226
 Омски 226
 Он 307, 364
 Опенштейн 364
 Орбат 307, 364
 Орел 42
 Орел Зундел 42
 Орел Сендер 42
 Орелиович 152
 Ореман 308

- Орист 191, 364
 Орланский 226
 Орлер 226
 Орли 226
 Орлински 255
 Орлинский 225, 226
 Орлович 226
 Орлянки 226
 Орман 226
 Орист 191, 364
 Орнштейн 364
 Ороднанский 226
 Ороднянский 227
 Ородокер 227
 Ортнович 152, 364
 Орчик 152
 Осанович 152
 Осип 67, 116
 Осиф 116
 Осовецкий 227
 Остербургски 227
 Остергурски 227
 Остинаский 227
 Остовлянский 227
 Остробургский 227
 Острегурски 227
 Острибуцкий 227
 Остринаский 227
 Остринский 227
 Остроблянский 227
 Остробургский 227
 Островский 227
 Остроговский 227
 Отенберг 227
 Отенштейн 227
 Оттенштейн 227
 Офенштейн 364
 Офши 67, 115
 Офши **Мощка** 67
 Офшович 152
- Охман 308
 Ошер 46, 51, 56, 57, 65
 Ошер **Хаим** 46
 Ошер-Аншель 46
 Ошер-Ензель 46
 Ошер-Лейб 46
 Ошер-Мендель 46
 Ошер-Мордко 46
 Ошеревич 153
 Ошер-Юдель 46
- П**
 Павлер 227
 Павловский 227
 Паганицкий 227
 Пазд 227, 364
 Паздре 227, 364
 Поздер 227, 364
 Пайкес 174
 Пакелок 364
 Пакер 281, 308
 Пакирер 281, 308
 Паленбаум 364
 Палковский 227
 Палтер 281, 294
 Палтеров 153
 Палуцки 227
 Пальтер 138, 281, 292
 Пальтелиевич 153
 Пальтиель 79
 Пальтинович 153
 Пам 281, 376
 Пандра 227, 364
 Пандре 227, 364
 Пандрес 174
 Панец 227, 308
 Панич 228, 308
 Папалевский 228
 Папе 281, 295
- Паперни 281
 Папи 281
 Папиолок 228
 Папирович 153, 281
 Парасольник 281
 Пардовский 228
 Партацкий 308, 315
 Партной 281
 Парцески 228
 Пас 281, 295
 Пасковская 228
 Пастух 281
 Пастухов 153
 Патеха 308
 Патляк 308, 315
 Паточки 228, 254
 Паулина 88, 114, 118, 119
 Пахтер 281
 Пачковский 228
 Паш 228
 Пашка 228
 Пашке 228
 Пашковский 228, 231
 Пая 94, 103, 117, 187
 Пая **Фейгля** 94, 187
 Паяц 308
 Пейкин 153, 308
 Пейлец 153
 Пейлиц 153
 Пеймарк 364
 Пейсах 58, 62, 63, 77, 79, 84
 Пейсах-Лейб 79
 Пейсахович 153
 Пейсаховна 187
 Пейше 79
 Пейшель-Тодрес 79
 Пекалок 364
 Пекар 281
 Пекарский 228

- Пекелик 364
 Пекелок 364
 Пекилок 364
 Пеклер 228
 Пеколок 364
 Пендзух 228, 281, 308, 315
 Пенке 228
 Пенс 281, 295, 365
 Пенхуз 174, 308
 Пердос 365
 Передовский 228
 Передоцкая 228
 Перей 365
 Перел 106, 162
 Перелман 174
 Перелович 153
 Перель 106, 107, 174, 255, 365
 Перельман 174
 Перельмутер 365
 Перельс 174
 Перельштейн 365
 Переплетчик 282
 Пересович 153
 Перец 53, 68, 79
 Перидовски 228
 Перилман 174
 Перилс 174
 Перилштейн 365
 Перла 90
 Перлас 174
 Перлес 174
 Перлик 174
 Перлик(ова) 153, 174
 Перлин 153
 Перлис 174
 Перло 365
 Перловагура 387
 Перлович 153
 Перля 89, 90, 101, 103, 106, 268, 292
 Пермаловски 228
 Перцес 174
 Перцович 153
 Перцовский 153, 228
 Перчес 174
 Песа 88, 119
 Песа или Паулина 88
 Песа Нте 88
 Песе 88
 Песе Поулине 88
 Песел 88
 Песинкер 228
 Песицович 153
 Песникер 228
 Песочни 228
 Песчушер 228, 308
 Петле 282, 295, 365
 Петлес 174, 365
 Петнер 365
 Петраф 228
 Петриц 228
 Петруски 228
 Петруше 228
 Петрушка 365
 Петрушки 228
 Петуховский 228
 Петь 308
 Пецовски 228
 Печковски 228, 229
 Пеша 79, 88, 94, 97, 105, 111, 118, 118, 121, 184, 262, 269
 Пеша Рохля 88
 Пеша-Итка 89
 Пешанкес 174
 Пешанский 229
 Пеше 89, 90, 255
 Пеше Хане 89
 Пешес 174, 262
 Пешинкес 174
 Пешка 89, 189
 Пещанский 229
 Пивовар 282, 295
 Пижик 39, 229, 308
 Пизек 229, 308
 Пизен 229
 Пизик 229
 Пизнак 308, 315
 Пиксел 308
 Пилат 229
 Пилатовский 229
 Пиласповски 229
 Пилитовски 229
 Пилиц 229
 Пимпербаум 365
 Пимштейн 365
 Пине 83
 Пинес 175
 Пинкес 175
 Пинкис 79
 Пинковский 229
 Пинкус 79
 Пинкус-Ицко 79
 Пинкусович 153
 Пинскер 229
 Пинский 229
 Пинтель 365
 Пинхас 72, 79
 Пинхос 45, 49, 66, 79
 Пинхус 79
 Пинхус-Давид 79
 Пиотницки 229
 Пиплинска 229
 Писакович 153
 Писаревич 153, 282
 Писец 282
 Писецкий 229
 Писечник 229

Писечный 229
 Писковский 229
 Питлипски 229
 Питляк 282
 Питрак 229
 Питуховский 229
 Пичковский 229
 Пишлербоум 175
 Платовски 229
 Плинский 229
 Плиотнер 282
 Пломпер 229
 Плонский 229
 Плотке 365
 Плоцки 229
 Плуанскер 229
 Плаут 308
 Повелиовский 229
 Подварский 230
 Подворек 230
 Подворский 230
 Поденщик 282
 Подлипсковна 230
 Подрабинек 282
 Подрабиник 282
 Подрицкая 230, 231
 Подробник 282
 Посел 282
 Поздер 230
 Позняк 230, 308, 315
 Полевский 230
 Поливка 282, 295
 Поливник 230
 Полисод 365
 Политовский 230
 Полицкер 230
 Полишка 230
 Поляк 230
 Половский 230
 Польштер 282

Поляк 230, 231, 263
 Поневеский 230
 Поницер 230
 Поп 365
 Попиолек 230
 Поплавски 230
 Поредовски 230
 Порезовски 230
 Поридовский 230
 Породовская 230
 Порозовский 230, 250
 Портной 281, 282
 Порцева 188, 230
 Посветнянская 230
 Посилух 308, 315
 Пославский 230, 232
 Постригач 269, 282, 292,
 386
 Потоцки 230
 Потушня 230
 Поулине 88
 Почилискер 230
 Пошведнанский 230
 Пошковский 231
 Прайсман 231
 Працевитер 231, 308
 Працовитер 314
 Предавский 231
 Предлицкий 231
 Предмеский 231, 308
 Предместкий 231
 Предместский 308, 315
 Предмецкий 231, 308
 Предовски 231
 Прей 365
 Прейсфельд 365
 Преневицкая 231
 Пренски 231
 Прес 39, 282
 Преславский 231

Пресс 282, 295
 Прибицкая 231
 Приборский 231
 Привальски 231
 Приводницки 231
 Прилук 231
 Прилукер 231
 Приставский 231
 Провальски 231
 Продешецкий 231
 Продовский 231
 Пролукер 231
 Прославский 231
 Пружанский 231
 Птак 365
 Пудрецкий 231
 Пудрицкий 231
 Пужаньски 231
 Пульпянский 231
 Пулячик 231
 Пумпянский 231
 Пуна 231
 Пуне 231
 Пуни 231, 232
 Пунский 231
 Пуня 232
 Пуп 121
 Пут 232, 365
 Путцер 232
 Пух 365
 Пушвентеновска 232
 Пушински 232
 Пшешпович 153, 282, 365
 Пынкус 79
 Пясецки 254, 255
 Пясецкий 232
 Пясечна 228, 232, 254, 255
 Пясковский 232, 229

Р

- Рабеловски 232
 Рабен 282
 Рабин 297
 Рабинер 175, 232, 282
 Рабинерзон 175
 Рабинович 118, 121, 122,
 153, 154, 282, 283
 Рабинский 153, 232
 Раблонский 232
 Рабов 153, 308, 315
 Рабынович 153
 Раваловска 232
 Равин-Иосель 79
 Равицкий 232
 Равми 175
 Равши 365
 Радельский 232
 Радзиновер 232
 Радновель 232
 Раднович 153, 282
 Радов 232
 Радская 232
 Разбоски 365
 Разук 153, 232
 Раитаровски 232
 Райгродски 232, 233
 Райзман 365
 Райкес 175
 Райна 91, 96, 107, 269
 Райна-Гитля 107
 Райна-Перель 107
 Райне 107
 Райнес 175
 Райновицер 232
 Райперт 308
 Райсберг 318, 365
 Райскес 175
 Райский 232
 Райскис 175
 Райсман 365
 Райтгольц 318, 365
 Райхель 90, 106
 Райхенбаум 365
 Райхман 175, 366
 Райца 107, 189
 Райштейн 365
 Рак 232, 366
 Раковский 232
 Раковски 232
 Ралович 153
 Рамас 175
 Рамизская 232
 Ранес 175
 Рап 366
 Рапапорт 232
 Рапепорт 232
 Рапопорт 233
 Раппапорт 233
 Растоцкий 233
 Ратавецкий 233
 Ратин 233
 Раткевич 233
 Ратне 233
 Ратна 233
 Ратнер 233, 265
 Рагович 233
 Раговский 233
 Ратоцкий 233
 Ратуш 233, 282
 Ратушинский 233
 Ратушник 282
 Ратушны 282
 Ратштейн 366
 Раузинтал 366
 Раутборт 308, 318
 Раутгольц 366
 Раутенберг 233
 Раутштей 366
 Раутштейн 255, 366
 Рауф 282
 Рафеловский 233
 Рафаил 79
 Рафал 79
 Рафал-Герш 79
 Рафалович 153
 Рафаловский 233
 Рафеловски 233
 Рафель 79, 115
 Рафель-Ицко 79
 Рафоловский 233
 Рахавом 366
 Рахамка 106
 Рахбаум 365, 366
 Рахваловский 233
 Рахволловский 233
 Рахел 106
 Рахел Лея 106
 Рахе-Лея 106
 Рахель 106
 Рахель-Эстер 106
 Рахиль 89, 106, 108
 Рахитес 366
 Рахитус 366
 Рахла 106, 184
 Рахла Юдис 106
 Рахля 92, 106
 Рахманович 153
 Рахмисл 64
 Рахмиелиович 153
 Рахмиель 64, 74, 114
 Рахмил 64
 Рахмилъ 64
 Рахмилъ-Янкель 64
 Рахмыель 64
 Рацкер 233
 Рацки 233
 Раша Лея 106
 Рашка 88, 106
 Рашке 106, 320

- Рашкес 175
 Ребе 153, 282
 Реввека 113
 Ревекка 107, 115, 118, 186
 Регина 107, 114, 118, 266, 384
 Режницкая 233
 Резак 282
 Резимович 153
 Резник 282, 386
 Резниковский 233
 Резницкий 233
 Рейберт 308
 Рейза 97, 102
 Рейзан 175, 366
 Рейзел 96, 108
 Рейзель 87, 106, 108, 110
 Рейзен 175, 366
 Рейзенберг 366
 Рейзла 108
 Рейзля 88, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 100, 103, 104, 105, 108, 109, 110, 111, 118, 121
 Рейнбаум 366
 Рейнград(цки) 366
 Рейнградский 233
 Рейтберг 366
 Рейфе 282
 Рейхман 308
 Релевицкий 233
 Реля 106
 Рембелинкер 233
 Ремез 233
 Ремлинскер 233
 Реммес 233
 Рендел 366
 Рендель 366
 Рендил 366
 Ренсвицкий 233
 Реневичер 234
 Рефосель 79
 Рехама 106
 Рехитес 366
 Реше 106
 Рибак 262, 282
 Рибоков 153
 Рибаловская 234
 Рибеловски 234
 Рибилловский 234
 Рива 90, 91, 96, 107, 109, 165
 Рива Гнеша 107
 Рива Малька 107
 Рива Рохла 107
 Рива-Бадана 107
 Рива-Лея 107, 122
 Ривеска 107
 Ривка 38, 90, 92, 93, 94, 96, 98, 99, 101, 102, 103, 107, 109, 113, 114, 115, 119, 121, 186, 187, 189
 Ривка Геня 107
 Ривка Дрезля 107
 Ривка Ицко 107
 Ривка Лея 107
 Ривка Ли 107
 Ривка Хая 107
 Ривка-Елька 108
 Ривка-Лея 108
 Ривка-Миндля 108
 Ривка-Мирель 108
 Ривка-Рейзля 108
 Ривка-Рохля 108
 Ривка-Фрадель или Федора 108, 119
 Ривка-Хая 108
 Ривке 96, 99, 100, 108
 Ривки 108, 109, 121
 Ривкин 385
 Ривкина 175
 Ривле 175
 Ривлин 153
 Риговский 234
 Римар 282
 Ример 282
 Ринкер 234
 Ринский 39, 234, 235
 Рисел 108
 Рифкер 175
 Рифкинд 175
 Рихвин 153
 Риша 92, 108
 Рише 108
 Ришка 108, 109
 Ришкес 175
 Ришиновский 234
 Ришоски 154
 Робензон 175
 Робинович 154, 283
 Роботник 283
 Рогел 234
 Роговски 234
 Рогозинский 234
 Рогозники 234
 Рогузницкий 234
 Роднянски 234
 Рожански 234
 Роза 90, 266
 Розалия 108, 114, 118
 Розанский 234
 Розен 234, 366
 Розенбаум 366
 Розенберг 234, 366
 Розенблат 366
 Розенблум 366
 Розенблюм 366
 Розенблят 366
 Розенкан 234
 Розентаал 139, 366

Розенталь 185, 366
 Розенфельд 366
 Розенцвайг 366
 Розенштейн 367
 Розень 234
 Розин 154, 234
 Розинблюм 367
 Розинбляг 367
 Розиндорф 234, 367
 Розиновер 234
 Розинтал 367
 Розман 175, 367
 Розовский 234
 Ролинштейн 367
 Ролицкий 234
 Ронес 175
 Роня 108
 Росенштейн 367
 Росенгольд 387
 Росин 385
 Ростольский 234
 Ротберг 366, 367
 Ротен 367
 Ротенберг 234
 Ротовецкий 234
 Роуберт 308
 Роузентал 367
 Роутгольц 120, 366, 367
 Рохавен 367
 Рохама 106
 Рохвеловска 235
 Рохе 120
 Рохел 107
 Рохел Лея 107
 Рохель 88, 91, 92, 93, 98,
 99, 102, 107, 110, 265
 Рохель Лея 107
 Рохель Хая 107
 Рохеля 184, 188
 Рохель-Лея 107

Рохеля 92, 98, 184, 188
 Рохиль 107
 Рохитес 367
 Рохла 107
 Рохля 88, 89, 91, 92, 93, 94,
 95, 96, 97, 98, 100, 101,
 102, 104, 106, 107, 108,
 112, 120, 139, 184, 187,
 188, 320
 Рохля-Лея 107
 Рохля-Юдес 107
 Рохля-Юдесь 265
 Рохович 154, 235
 Роховский 154, 235
 Рубаловски 235
 Руберт 175, 367
 Рубин 43, 71, 72, 76, 79,
 83, 175, 266, 367
 Рубин Арон 79
 Рубинович 154, 263, 367
 Рубинштейн 118, 367
 Рувин 53, 54, 66, 80, 81, 82,
 83, 85, 189
 Рувин Бениамин 80
 Рувин-Бер 80
 Рувин-Ицко 80
 Рувин-Лейб 80
 Рувин-Меер 80
 Рувиновна 189
 Рувин-Шебсель 80
 Руд 308, 313
 Рудаевский 235
 Рудзинская 235
 Рудин 154
 Рудкевич 154, 235
 Рудкович 154, 235
 Рудницкий 235
 Рудский 235
 Рудьянский 235
 Ружанский 235

Рузелимский 235
 Рундберг 367
 Русански 235
 Русате 308
 Рутенберг 235
 Рутинберг 235
 Руткевич 235
 Руткер 235
 Рутштейн 367
 Руштон 367
 Рыбак 282, 283
 Рыбаков 153, 154
 Рыбакович 154
 Рыбаловский 235
 Рыболовский 234, 235
 Рыва 91, 109
 Рывка 109
 Рынский 235
 Рябинский 235

С

Савер(ова) 235
 Савинский 235
 Савицкая 235
 Саделевски 235
 Садовник 283
 Сак 175, 235
 Сакольски 189, 236
 Саламон 175
 Салиман 175
 Саломон 81
 Саломон Вольф 82
 Саломинович 154
 Салькер 236
 Сальма 175
 Сальманович 154
 Сальникер 236
 Сальници 236
 Самарий 83, 186

- Самуил 67, 83, 84, 118, 119
 Самуил Иосиф 83
 Самуил Исак 83
 Самуил Рувин 83
 Самуил-Герш 83
 Самуил-Давид 83
 Самуил-Мордко 83
 Самуил-Носон 83
 Самуилович 118
 Сан 175
 Сандле 283
 Сандле(с) 283
 Сандлер 283, 294
 Сандлор 283
 Саникер 236
 Саниович 154
 Сановский 154
 Саня 117
 Саня Рейзель 87
 Сап 308
 Сапачковский 236
 Саперштейн 367
 Сапир 356, 367
 Сапирштейн 367, 368
 Сапужник 189, 262, 283
 Сапючковский 236, 246
 Сара 91, 96, 108, 115, 186
 Сара Гинда 108
 Сара-Рахил 108
 Сарацки 236
 Сарвер 236, 283, 294
 Сарес 175
 Сария 76, 80, 108
 Сария Герш 80
 Сария Шабсей 80
 Сарне 236, 367
 Сарра 108, 115
 Сассапарель 367
 Сасяпарель 367
 Саул 81
 Сауфер 386
 Сафер 283, 292
 Сафиан 283
 Сафир 367
 Сафирштейн 367, 368
 Сафиян 367
 Сахар 61, 114
 Сахар Берко 61
 Сахорович 154, 155
 Сацилер 236, 239
 Сацки 236
 Саянц 367
 Свентович 154, 236, 368
 Свинчик 236
 Свичник 283, 287
 Сегал 283, 293, 376
 Сегалиович 154
 Сегаль 283
 Сеган 283, 295
 Сегел 283
 Сейфер 283
 Секорович 154, 283
 Селевски 236
 Селкин 154
 Сельский 236
 Сельц 236
 Семанович 154
 Семен 84, 118
 Семихович 154
 Семятицкий 236, 237,
 240
 Сендак 283, 368, 386
 Сендар 45
 Сендель 175
 Сендер 42, 45, 66, 114,
 175, 265
 Сендер или Александр
 45
 Сендер Иосель 45
 Сендер Меер 45
 Сендерович 154
 Сендлес 175
 Сендли 175
 Сендор 45
 Сенес 175
 Серветман 283
 Сергей 116
 Сергейский 236
 Серейский 236
 Сериль 108
 Серкес 176
 Серлин 154
 Сестерне 236
 Сибе 236
 Сибер 283, 295
 Сибирник 236
 Сибирский 236, 247
 Сивецкий 236
 Сивы 386
 Сигал 283
 Сигизмунд 80
 Сигизмунд 118
 Сидер 236
 Сидровский 236
 Сидронский 236
 Сикарская 236
 Сикеревич 154, 283
 Сикретар 283
 Сильницкий 236
 Сима 91, 104, 110, 113
 Сима-Хая 110
 Сима-Шейна 110
 Симбирски 237
 Симе 110
 Симес 176
 Симон 58
 Симон Зельман 84
 Симха 39, 59, 61, 71, 72, 80

- Симха (Симхе Бендетовичу Катинке) 39
- Симха-Вольф 80
- Симха-Герш 80
- Симха-Лейб 80
- Симха-Лейман 80
- Симха-Матыс 80
- Симха-Мешель 80
- Симха-Рувин 80
- Симхе 39, 80
- Симхе Цалель 80
- Симхес 176
- Симхи 176
- Симховна 292
- Симятицки 237
- Синбен 176, 368
- Сирка 108
- Сиропски 237
- Сирота 308, 309, 314
- Сироте 309
- Сиротек 154, 309
- Сифровский 154
- Сиц 237
- Сич 237
- Скакун 309, 314
- Скаревич 154, 237, 309, 315
- Скерсебольский 237
- Скертсобоольский 237
- Скляр 283
- Скорская 237
- Скрибецер 237
- Скрибин 154, 237, 309
- Скромный 309, 313
- Скульчик 237
- Скурник 283
- Слабацка 237
- Слабодер 237
- Слабодзкий 237
- Слабодски 237
- Слабодский 320
- Слабодцки 237
- Слабоцки 237, 320
- Слава по
- Славинский 237
- Славнер 237
- Славнес 176
- Славянский 237
- Слап 237
- Слепак 309, 315
- Слешиловский 237
- Сливнер 237, 248
- Сливны 237
- Слиосар 283
- Слободская 320
- Слободский 237
- Слобоцки 237
- Слова по, 139
- Словес 176
- Словицка 237
- Слодович 154, 283
- Слома 82, 115
- Сломьянский 237
- Слон 237, 309, 314, 368
- Слонимски 237, 238, 248
- Слоницке 238
- Слоницки 238
- Слосберг 238, 368
- Слумпнер 238
- Слуцкер 238
- Слуцкий 238
- Смагле 309, 314
- Смаглер 309, 314
- Смагли 309, 313
- Смейз 176, 309
- Смецик 309, 315
- Смигельский 238
- Смолицанский 238
- Смольски 238
- Смолянская 238
- Смоляр 238, 283
- Смолярски 238
- Смыргон 238
- Собел 176, 238
- Собель 176, 238
- Собетки 238
- Соболь 121, 176, 238, 368
- Совичка 238
- Содур 238
- Сокер(ович) 283
- Сокол 238, 368
- Соколер 238
- Соколка 187, 238
- Соколович 154
- Соколовски 238
- Сокольки 238
- Сокольски 236, 238
- Солицки 238
- Солникер 238
- Солнимский 238
- Солницки 238
- Соловейчик 154, 238
- Соловейчик 154, 238, 239
- Солоей(чик) 368
- Соломон 42, 60, 62, 82, 176, 266, 320
- Соломон Зельман 82
- Соломон Яков 82
- Соломон-Марк 82
- Сольникер 238, 239
- Сольницки 238, 239
- Сольницкий 39
- Сон 309
- Сонак 154, 309
- Сонде 87
- Сонски 154, 309, 313
- Сопирштейн 368
- Сора 91, 92, 93, 96, 97, 98, 101, 103, 104, 105, 108,

- 110, 111, 114, 115, 120,
139, 140, 188, 189, 252,
265, 268, 383
- Сора Блюма 108
Сора Геня 108
Сора Гнендля 109
Сора Голда 109
Сора Мерийм 109
Сора Ривка 109
Сора Рывка 109
Сора Фейга 109
Сора Фейге 109
Сора Ципа 109
Сора-Бейля 109
Сора-Геле 109
Сора-Голда 109
Сора-Двора 109
Сора-Елька 109
Сора-Етя 109
Сора-Лея 109
Сора-Либа 109
Сора-Малка 109
Сора-Рейзля 109
Сора-Ривка 109
Сора-Ришка 109
Сора-Фейга 109
Сора-Фрадля 109
Сора-Хана 138
Сора-Шейна 109
Сора-Эстер 109
Сорвер 239
Сорвин 239
Соре 98, 91, 100, 109, 120,
320
Соре Двора 109
Соре Лея 109
Соре Рива 109
Соре Ривка 109
Сорел 109
Сорель 109
- Сори Ривки 109
Сорицкес 176
Соричкес 176
Сория 80
Сорля 109
Сорна 176, 368
Сороцкес 176
Сорочкес 176
Сору 91, 109, 189
Сору Елена 109
Сосе 109
Соснович 154, 368
Сосон 80
Сосия 91
Сосья 109
Сот 283, 295
Софер 184, 283, 386
Соферов 155
Соферович 155
Соферштейн 368
Софир 283
София 110, 118, 186, 266
София (Ципа) 110
София или Сора 110
Софья Сора 110
Сохаревич 155
Сохер Бер 61
Сохор 61, 176, 386
Сохоревич 155
Сохорович 187
Социлер 239
Соша 109
Соше 109
Сошке 110
Сошцицке 239
Спак 368
Спаленец 309
Спевак 284
Спектор 284, 289
Спивак 284
- Списинский 239, 253
Сралович 155
Сраль 60, 115
Сраль Бер 60
Сралуос 176
Сралуш 176
Сроел 60
Сроел Шмуель 60
Сроелиович 155
Сроеловна 184
Сроель 60, 77, 83, 114
Срол 60, 115
Срол Исер 60
Срол Мордако 60
Срол Янкель 60
Сролиович 155, 252, 265
Сролович 155
Сролук 155
Сроль 53, 60, 63, 68, 112,
114, 186, 189, 320, 384
Сроль Арон 60
Сроль Герш 60
Сроль или Исидор 60
Сроль Ионо 60
Сроль Иосель 60
Сроль Иосиль 60
Сроль Мовшо 60
Сроль Хаим 60
Сроль Янкель 61
Сроль-Ария 61
Сроль-Бениамин 61
Сроль-Вольф 61, 176
Сроль-Герш 61
Сроль-Давид 61
Сроль-Давидович 155
Сроль-Иосель 61
Сроль-Ицко 61
Сроль-Лейб 61
Сроль-Меер 61
Сроль-Мовша 61

Сроль-Мовшо 61
 Сроль-Мордако 61
 Сроль-Носович 155
 Сроль-Симха 61
 Сроль-Хаим 61
 Сроль-Хемия 61
 Сроль-Шлиома 61
 Сроль-Шлиомо 61
 Сроль-Шмуль 61
 Сроль-Янксель 61
 Сролюк 155
 Сролюс 176
 Сролюш 176
 Срубцер 284
 Стабинский 239
 Ставинский 239
 Ставискер 239
 Ставиский 239
 Стависковский 239
 Стам 284, 368, 376
 Станиславски 239
 Старисковски 239
 Старосельский 239
 Стира 95
 Стирел 95
 Стирель 117
 Стирка 95, 117, 384
 Стирковский 155
 Стишкес 176
 Столер 284
 Столар 284
 Столяр 122, 284
 Стос 368
 Стоцкая 239
 Стрелец 239, 284
 Стрелниц 239
 Стрихер 284, 289
 Строз 284
 Стройзинберг 239, 368
 Строновски 239

Строшаков 155, 284
 Ступник 239
 Ступницкий 239
 Стурмак 309
 Стуц 239
 Стучинский 239
 Стушнер 239
 Сувальски 33
 Сувальский 239
 Суд 284, 295
 Сукно 284, 295
 Суликис 176
 Суакес 176
 Суловский 155, 239
 Сулька 112
 Сульке 112
 Сулькес 176
 Сулья 112
 Суляк 155
 Супраски 240
 Супрасльская 240
 Супрасский 240
 Супроски 240
 Суравич 155
 Суравский 155, 240
 Суражер 240
 Суражскер 240
 Суражский 240
 Суразкий 240
 Суразский 240
 Сураски 240
 Сурович 155
 Сурожски 240
 Сусел 309, 368
 Сусель 176, 309, 368
 Сухвольски 240
 Сухевич 240
 Сухевољски 240
 Суховольски 240
 Сухоницки 120, 240

Сушинская 240
 Схардо 368
 Сцирб 253
 Щацковски 240
 Сылоцки 240
 Сыма 110
 Сымха 80
 Сымхо 186
 Сымятыцкий 240

Т

Табак 240, 284, 309, 368
 Табачник 240, 284
 Тайхерт 176, 368
 Тайч 284, 295
 Тайчил 176, 284
 Таксан 284
 Таксер 284
 Тал 368
 Талес 368
 Таликноп 368
 Талински 122, 240
 Таль 368
 Там 376
 Тамше 176
 Тандейтник 284
 Тандетник 284
 Танхим 115
 Танхель 53
 Танхим Лейб 85
 Танхум 39, 85, 113, 115
 Танхумович 155, 187
 Тапицер 269
 Тарашевский 240
 Тарловский 240
 Тартар 368
 Тартарский 240
 Тартацкий 240
 Тат 121, 309

- Татарович 155, 240
 Тате 309
 Тателский 155, 309
 Татерович 155, 240, 309
 Тагов 155, 309
 Тать 309
 Татьяна 266
 Тауб 368, 369
 Тауба 91, 99, 112
 Тауба Елька 112
 Тауба-Майла 112
 Тауба-Мера 112
 Тауба-Миндля 112
 Тауба-Рохля 112
 Тауба-Фрейда 112
 Таубе 113
 Таубинов 155
 Таубкес 176
 Таубоньска 155
 Ташма 284, 295
 Ташман 284, 297
 Ташмон 284, 297
 Творский 240
 Тевел 51
 Тевель 49, 51, 63, 71, 188
 Тевиович 155
 Тевия 85
 Тевья 86, 115
 Тейба 112
 Тейхарт 176
 Тейчер 284
 Телишевский 241
 Телпер 241
 Тема 112
 Тема Броха 112
 Тема-Либа 112
 Тененбаум 188, 368
 Тепер 284
 Теппер 284
 Теутел 368
 Тигал 284, 296
 Тикотцки 189
 Тикоцин 189
 Тикоцинский 189, 241
 Тикоциньски 189
 Тикоцки 189, 241
 Тикоцкий 39
 Тикочински 189
 Тиктин 189, 241
 Тикульская 241
 Тилкес 176
 Тилькес 176
 Тимофей 116
 Типерман 284
 Типермас 284, 292, 368
 Титуник 241, 243
 Тихман 284
 Тиховский 241
 Ткац 284
 Ткач 285
 Тобе Лея 112
 Тобкес 177
 Товальский 241
 Товий 86, 115
 Тодрес 79, 85, 115, 177
 Тодрес Лейб 85
 Тодрес Меер 85
 Тодресович 155
 Токар 241, 285
 Токарь 241, 285
 Толанон 177, 368
 Толкевич 155, 241, 309
 Толковский 241
 Томши 241
 Топе 285, 296, 368
 Топилер 241
 Топилец 241, 252
 Топильский 241
 Топилянский 241
 Топицер 285
 Топицкий 241
 Топол 241
 Тополенска 241
 Топольский 241
 Топшер 241
 Торговец 285
 Торловский 241
 Тортарский 241
 Тот 368
 Тоуб 369
 Тоуба 112
 Тоуба Гитля 112
 Тоуба Лея 112
 Тоубе 112
 Тоубе Сроль 112
 Тоубкес 177
 Точилер 241, 285
 Трагар 285
 Трагер 285
 Трайна 112
 Трайне 112
 Траковский 241
 Трач 285
 Трейбач 285
 Тресотчинский 241
 Тресцанский 241
 Трещак 241
 Трещенский 241
 Трещан 241, 242
 Трещанский 241
 Тржцянский 242
 Трилецкий 242
 Триллинг 309
 Трицианская 242
 Тробак 285
 Трок 242
 Трольский 242
 Троп 242, 309
 Троповски 242
 Тропп 242

Трофимовский 242
 Трохимович 159, 242
 Троцкий 242
 Трощанский 242
 Троянский 242
 Трубочист 285, 295
 Трунковская 242
 Трупман 285
 Трусецкий 242
 Трускер 242
 Трузкий 242
 Туба 112, 184
 Тубе 112
 Тубе Рохля 112
 Тубкес 177
 Тув 177
 Тувелович 155
 Тувия 72
 Тувье 115
 Тувья 86
 Тугенберг 369
 Тукоцин 189
 Тукоцки 242
 Туликес 177, 242
 Тупинский 242
 Турцес 177, 242
 Турчик 242
 Турчин 242
 Туф 177
 Тухоски 242
 Тчарнезии 369
 Тшехиновски 242
 Тыкоцин 242
 Тыкоцински 255
 Тыкочин 189
 Тыкоцинский 189, 242
 Тыкоцки 122, 189, 242,
 255
 Тыкочин 189
 Тыкочинский 189, 242

Тыктин 243
 Тыктын 189
 Тылька 112
 Тытунск 243, 285, 296
 Тытунник 268

У

Узданский 243
 Уздошки 243
 Узисель 86
 Украинский 243
 Украинчик 243
 Улан 369
 Улицкий 243
 Ульник 369
 Ульник 243, 369
 Унтерберг 369

Ф

Фабиан 55
 Фабрикант 285
 Фавровский 155
 Фагел 97
 Файвел 55, 189
 Файвел или Фабиан 55
 Файвелевич 155
 Файвелиович 155
 Файвелович 155
 Файвель 55, 60, 63, 64, 73,
 84, 85, 121, 177, 184, 188,
 266
 Файвель Ицко 55
 Файвель-Иосель 55
 Файвель-Мовша 55
 Файвель-Мовшо 55
 Файленберг 369
 Файленбоген 369
 Файленбок 369

Файленбоуген 369
 Файн 369
 Файнбах 369
 Файнбейн 369
 Файнберг 369
 Файнбиг 369
 Файнзильберг 369
 Файнман 369
 Файнсоа 369
 Файнсот 265, 369
 Файнштейн 369
 Файтель 43, 55, 67, 81, 383
 Фактор 285
 Фалк 43, 55, 67, 81, 383
 Фалух 369
 Фальк 55, 57
 Фамош 177
 Фан 285, 296
 Фанни 97, 118
 Фансот 369
 Фар 177
 Фарбер 285
 Фарбштейн 369
 Фарбштен 369
 Фардер 285
 Фас 285, 296, 369
 Фаш 285, 296, 369
 Фаянс 285, 296
 Фейвел 55
 Федора 108, 114
 Фейвель 189
 Фейвель Шмуль 55
 Фейветович 155, 369
 Фейга 89, 91, 92, 97, 101,
 109, 121, 184, 185, 187,
 188, 189, 383
 Фейга Баша 97
 Фейга Бейля 97
 Фейга Доба 97
 Фейга или Флора 97

- Фейга Лифша 97
 Фейга Миндля 97
 Фейга Пеша 97
 Фейга Рохля 97
 Фейга Сора 97
 Фейга Шошка 97
 Фейга Яха 97
 Фейга-Блюма 97
 Фейга-Ига 97
 Фейга-Лея 97
 Фейга-Рейза 97
 Фейга-Рохля 97
 Фейга-Хава 97
 Фейга-Хая 97
 Фейга-Юдис 97
 Фейге 97, 109, 122
 Фейгел 97
 Фейгель 96, 97, 177
 Фейги 96, 97
 Фейги Эстер 97
 Фейгиль 97
 Фейгин 155
 Фейгла 97
 Фейгля 94, 96, 97, 118, 139, 187
 Фейгля (Фагел) 97
 Фейгля-Рохля 97
 Фейнгум 189
 Фейнберг 369
 Фелер 285
 Феликс 369, 385
 Фельдман 369
 Фельдшер 285
 Фельман 285
 Фельчер 386
 Фельшер 285
 Феодора 119
 Феофания 97, 118
 Фердинанд 55, 113, 118
 Фердман 285, 369
 Ферман 285
 Фертель 370
 Фетер 309
 Фиглер 309
 Фидельсот 285, 370
 Фидлер 285
 Физик 285
 Фикелман 177, 309
 Фиксел 308, 309
 Филиповский 243
 Фин 177, 309, 310
 Финер 177, 309, 310
 Финерт 177, 309
 Финкел 33, 177
 Финкель 98, 177
 Финкельштейн 186, 370
 Финкер 370
 Финская 243
 Финтель 177, 370
 Фирер 285, 310
 Фиш 285, 296, 370
 Фишел 56
 Фишелович 155
 Фишель 43, 56, 65, 68, 177, 370, 383
 Фишель-Лейб 56
 Фишель-Ошер 56
 Фишер 139, 285, 292
 Фишилс 177
 Фишман 286
 Флаг 243
 Флате 243
 Флейшер 286, 386
 Фликер 286
 Флора 97, 98, 114
 Фогила 118
 Фолус 286, 295
 Фолуш 296
 Форштадт 243, 310
 Форштат 243, 310
 Фраделзон 177
 Фрадель 98, 103, 108, 119
 Фрадес 177
 Фрадил 98
 Фрадля 99, 109
 Фрадфел 177, 370
 Фрай 370
 Фрайман 370
 Фрайфельд 370
 Франк 243
 Фрега 310
 Фредкес 177
 Фрейд 370
 Фрейда 91, 98, 99, 103, 104, 111, 112, 121, 184, 187, 190
 Фрейда Гендил 98
 Фрейда Гита 98
 Фрейда Лея 98
 Фрейда-Гута 98
 Фрейда-Лея 98
 Фрейда-Либа 98
 Фрейда-Ривка 98
 Фрейда-Рохля 98
 Фрейда-Сора 98
 Фрейда-Шоша 98
 Фрейде 98, 255
 Фрейдел 98
 Фрейдельберг 370
 Фрейденберг 177, 243, 370
 Фрейдечкес 177
 Фрейдичкес 177
 Фрейдкес 177
 Фрейдкин 155, 156
 Фрейдович 156
 Фрейдус 177
 Фрейман 370
 Фрейдланд 370
 Фрейфельд 370

Фрейянберг 370
 Фремднанд 370
 Френдланд 370
 Френдленд 370
 Фрид 177, 370
 Фридберг 243, 370
 Фридензон 177
 Фридлянд 243
 Фридляндский 243
 Фридман 370
 Фридфельд 370
 Фридфил 370
 Фридфиль 370
 Фрийдкин 156
 Фришман 310
 Фроимова 139
 Фромер 310
 Фрост 370
 Фрума 98, 110, 186, 266
 Фрума-Двора 98
 Фрума-Лея 98
 Фруме 98
 Фруме Соре 98
 Фрумовски 156
 Фукс 370
 Фульман 310
 Фуран 286
 Фурие 310
 Фурия 310
 Фурке 286
 Фурмон 286
 Фурман 276, 286
 Фурманский 243
 Фуршан 310
 Фуршовский 156, 310
 Фурье 310
 Футерман 286

Х

Хозан 286
 Хабацки 243
 Хава 93, 97, 111, 120
 Хава Лея 93
 Хава Ривка 93
 Хава Рохель 93
 Хава Сора 93
 Хава-Двора-Рейзля 93
 Хава-Лея 93
 Хаве 93, 105, 120
 Хавес 177
 Хаец 269, 286
 Хазен 286
 Хазан 286, 292, 293, 297
 Хазин 156, 243, 286
 Хаим 43, 45, 46, 48, 49, 51,
 53, 55, 58, 59, 60, 61, 63,
 66, 67, 72, 74, 75, 76,
 84, 85, 114, 119, 121, 122,
 184, 185, 186, 188, 189,
 252, 268, 292
 Хаим Бер 49
 Хаим Герш 49
 Хаим или Эфраим 49
 Хаим Израиль 49
 Хаим Ицко 49
 Хаим Лейб 49, 292
 Хаим Мендель 49
 Хаим Нових 49
 Хаим Носон 49
 Хаим Пинхос 49
 Хаим Тевель 49
 Хаим Хайкель 49
 Хаим Шебсел 49
 Хаим Шлиомо 49
 Хаим Шолом 49
 Хаим-Абрам 49
 Хаим-Айзык 49
 Хаим-Арон 49

Хаим-Бениамин 49
 Хаим-Бер 49
 Хаим-Берко 49
 Хаим-Борух 49
 Хаим-Бушка 49
 Хаим-Вольф 49
 Хаим-Герш 49
 Хаим-Гирш 49
 Хаим-Ейзор 50
 Хаим-Зелик 50
 Хаим-Илия 50
 Хаим-Иосель 50
 Хаим-Ицко 50
 Хаим-Лев 50
 Хаим-Лейб 50
 Хаим-Лейзор 50
 Хаим-Михель 50
 Хаим-Михль 50
 Хаим-Мордко 50
 Хаимович 139, 140, 156,
 268
 Хаимовна 121, 138, 139,
 189, 265
 Хаим-Шлиомо 50
 Хаим-Шмуель 50
 Хаим-Шмуль 50
 Хаим-Янкель 50
 Хаит 286
 Хаитес 177
 Хаия 90
 Хаия Ите 90
 Хай 121
 Хай-Ита 90
 Хайка 90, 117
 Хайке 90
 Хайкевич 156
 Хайкел 50
 Хайкелиович 156, 265
 Хайкелович 156
 Хайкель 45, 49, 50

Хайкель-Шлиоמו 50
 Хай-Лея 90
 Хайм 50, 86, 139, 188, 269
 Хайм Ицко 50
 Хайм Лейб 50
 Хайм Мордхель 50
 Хайм Хайкель 50
 Хайма 120
 Хаймович 156
 Хай-Рива 90
 Хайцес 177
 Хайя Двора 90
 Халап 243
 Халупович 156
 Халфен 286, 297
 Хана 92, 96, 100, 113, 114,
 120, 139, 161, 186, 187,
 188, 190, 269, 383
 Хана Баша 92
 Хана Бейля 92
 Хана Гитель 92
 Хана Гитля 92
 Хана Гута 92
 Хана Гуте 92
 Хана Ита 92
 Хана Маша 92
 Хана Рахля 92
 Хана Рейзля 92
 Хана Ривка 92
 Хана Риша 92
 Хана Рохель 92
 Хана Сора 92
 Хана Хая 92
 Хана Эстер 92
 Хана-Гитля 92
 Хана-Двора 92
 Хана-Ейдля 92
 Хана-Злата 92
 Хана-Лея 92

Хана-Миндля 92
 Хана-Ривка 92
 Хана-Рохля 92
 Хана-Сора 92, 252
 Хана-Фейга 92
 Хана-Хая 92
 Хана-Хинка 92
 Хана-Эстер 92
 Хандовский 243
 Хандорский 243
 Хане 89, 92
 Ханель 50
 Ханина 50, 93
 Ханна 92
 Хановски 156, 243
 Ханонович 156
 Ханский 156, 243
 Хапом 243
 Хапон 243, 310
 Хапс 177, 310
 Хапун 286, 310, 315
 Харбольский 243
 Харин 178, 243
 Хармигай 178, 376
 Хармиге 178
 Хармигей 178
 Харон 376
 Харопейгей 178
 Хары 376
 Хаса-Лея 92
 Хасихай 178
 Хацкел 64, 186
 Хацкелович 156
 Хацкель 38, 62, 63, 73, 64,
 114, 262
 Хацкель Суц 38
 Хацкель Файвель 64
 Хацкель-Кальман 64
 Хацкель-Лейб 64
 Хацкель-Мордко 64

Хацки 156
 Хацко 377
 Хаша 92
 Хаша-Лея 92
 Хаше 39, 92, 266
 Хаше Груне 93
 Хашка 93
 Хая 33, 38, 90, 92, 96, 97,
 102, 107, 108, 110, 113,
 114, 121, 139, 184, 186,
 187, 269, 292, 383
 Хая Баша 90
 Хая Гитель 90
 Хая Гитля 90
 Хая Голда 90
 Хая Двора 90
 Хая Доба 90
 Хая Ейдля 90
 Хая Зисля 90
 Хая Итка 90
 Хая Лея 90
 Хая Мера 90
 Хая Мериям 90
 Хая Мерка 90
 Хая Миндля 90
 Хая Михля 90
 Хая Мушка 90
 Хая Неха 39, 90, 188
 Хая Перла 90
 Хая Пеше 90
 Хая Рейзля 90
 Хая Ривка 90
 Хая Роза 90
 Хая Рохель 91
 Хая Сима 91
 Хая Сора 91, 139
 Хая Соре 91
 Хая Сору 91
 Хая Сосия 91
 Хая Фейга 91

Хая Фрейда 91
 Хая Цирля 91
 Хая Шифра 91
 Хая Эстер 91
 Хая-Асна 91
 Хая-Баша 91
 Хая-Бейля 91
 Хая-Гинда 91
 Хая-Двора 91
 Хая-Ента 91
 Хая-Зисля 91
 Хая-Злата 91
 Хайт 286
 Хая-Лея 91
 Хая-Либа 91
 Хая-Малка 91
 Хая-Мериам 91
 Хая-Райна 91
 Хая-Рейзля 91
 Хая-Рива 91
 Хая-Рохля 91
 Хая-Рыва 91
 Хая-Сара 91
 Хая-Сора 91, 139
 Хая-Тауба 91
 Хая-Фейга 91
 Хая-Фрейда 91
 Хват 244, 310, 314
 Хвагол 310, 315
 Хвач 244
 Хващевский 244
 Хвилловский 244
 Хвистовский 244
 Хволеш 93
 Хволловский 244
 Хвораш 255
 Хворовски 244
 Хвороски 244
 Хвост 244
 Хвостовский 244

Хейм 50
 Хеймович 156
 Хемиович 156
 Хемия 61, 78
 Хен 370
 Хена 178, 265
 Хентов 370
 Хетмановск 370
 Хеша 93
 Хибелович 156, 310
 Хиелиович 156, 255
 Хиеловна 187
 Хиель 64, 73, 82, 114
 Хиель-Лейб 64
 Хиель-Мисхель 64
 Хизде 310, 386
 Хинка 92, 93, 96, 111
 Хинка-Лея 93
 Хинке 93
 Хински 156, 178, 244
 Хинскин 156
 Хирем 178
 Хитранский 244
 Хиша 93
 Хише 93
 Хише Груне 93
 Хлабан 310, 315
 Хлопчатник 286
 Хмель 286, 295
 Хова 93
 Ходел 56, 115
 Ходелович 156, 244
 Ходницки 244
 Холоднер(ова) 244
 Хона 52
 Хона Зосель 53
 Хоне 53
 Хонел 53
 Хонелович 156
 Хонель 53, 66, 73, 117

Хонель Зусман 53
 Хонель Шлома 53
 Хонель-Ицко 53
 Хонель-Танхель 53
 Хонон 53, 76, 83
 Хонон Зусель 53
 Хонт 310
 Хонтес 178
 Хончук 156
 Хорбоцки 244
 Хормигаи 178
 Хормигей 178
 Хоровски 38, 244
 Хороски 244
 Хорошенький 378
 Хорошов 156, 310
 Хорошцер 244
 Хорошчанский 244
 Хорошцер 244
 Хосид 310
 Хриски 244
 Хроболовский 244
 Хрошчанский 244
 Хрустовский 244
 Хутковская 244

Ц

Цабан 244, 286
 Цадиковна 266
 Цайтлин 156
 Цалевич 156
 Цалел 47
 Цалелевич 156
 Цалелиович 138
 Цалель 47, 69, 80, 114,
 122, 138
 Цалель-Вольф 47
 Цалель-Зелик 47
 Цалиович 156

- Цалка 47
 Цалук 156
 Цалька 120
 Цалькевич 156
 Цалькес 178
 Цалько 47, 51, 117, 184
 Цареф 286
 Цауэмер 244
 Цашкор 244
 Цвас 244
 Цвах 244
 Цейтлин 156
 Цемах 55
 Цеплински 245
 Цереносор 245
 Цереф 286
 Церна Голда 94
 Церток 245
 Церульник 286
 Цеслер 286, 287
 Цехановицкий 245
 Цехановски 253
 Цехановский 245, 246
 Цехновский 245
 Цехоцкая 245
 Цецилия 93, 114, 118, 384
 Цешлар 286
 Цешляр 286
 Цибульский 245
 Цивес 178
 Цивие 138
 Цивия 93, 94
 Цивье 93, 96, 184
 Цивья 93, 69, 100
 Циган 245, 310
 Цигелес 178
 Цигель 286, 296
 Цигельницкий 245
 Циман 178, 286
 Циманда 286
 Цимахович 156
 Цимерински 245
 Цимерман 286
 Цына 110
 Цимка Лея 110
 Цимон 286
 Цимштейн 371
 Цинес 121
 Цинович 156
 Циноман 286, 295, 371
 Ципа 93, 109, 110, 122, 186
 Ципа Мера 94
 Ципа-Либа 94
 Ципа-Рохля 94
 Ципе 94
 Ципес 178
 Ципкер 178
 Ципковский 156, 245
 Циплин 156
 Ципович 157
 Ципора 94
 Циркель 186
 Циркельник 287
 Циря 91, 110
 Цирульник 287, 386
 Цитрин 287
 Цитриник 39, 287, 292
 Цитринник 287, 292
 Цихач 310
 Циховский 245
 Цодик 50
 Цодык 50
 Цозмер 245
 Цореф 286, 287
 Цофнас 371
 Цукерман 287, 294
 Цукерштейн 371
 Цутринек 287
 Цутриник 287
 Цфас 244, 245
 Цывье 102
 Цывья 93, 94
 Цыган 245, 310
 Цыгелис 178
 Цыман 287
 Цымерман 287
 Цыпа 110
 Цыпа-Лея 94
 Цыпа-Мерьям 94
 Цыпе 94
 Цыпковски 245
 Цырель 94
 Цырил 94
 Цырульник 287
 Цытрин 287
 Цытриник 287
- ## Ч
- Чабан 245, 287
 Чабин 245
 Чапичковский 245
 Чапли 245
 Чаплински 245
 Чапник 263, 287, 294, 386
 Чарнес 178
 Чарновецкий 245
 Чахоцкий 245, 246
 Чачковский 245
 Чепильнер 245
 Черенявская 245
 Черкас 245
 Черна 113, 187
 Черневский 245
 Черниховский 246
 Черновейска 246
 Черняк 246, 310
 Черпяк 287, 296
 Черт 314
 Чертак 246

Чертел 178
 Чертик 310, 311, 315
 Чертке 246
 Чертовский 246
 Чертык 246
 Чеслер 287
 Чехановски 253
 Чехановский 246
 Чехач 310
 Чехеновца 246
 Чехновский 246
 Чеховский 246
 Чехоцкий 246
 Чечновский 246
 Чешляр 287
 Чибульски 246
 Чижевский 246
 Чижицкая 246
 Чипоре 94
 Числуский 246
 Чихач 310
 Членов 157, 287, 310
 Чорт 246, 310
 Чортек 246, 310
 Чортик 311
 Чорток 246, 311
 Чортык 246, 311
 Чудак 311
 Чуховский 246

Ш

Шабот 287
 Шабса 46
 Шабсай 58, 80, 115, 187
 Шабсей 80
 Шабсель-Мовшо 80
 Шабсович 186, 187
 Шавбил 311
 Шадур 246, 238

Шаевич 151, 157
 Шасович 157
 Шаес 178
 Шаиович 157
 Шайка 65, 117, 384
 Шамес 287, 288
 Шамеш 287
 Шамсен 178
 Шамшен 178
 Шамшин 178
 Шапецковский 245, 246,
 248
 Шапир 371
 Шапира 38, 39, 139, 184,
 371
 Шапире 139, 371
 Шапиро 371
 Шапиров 157
 Шапирштейн 371
 Шапоцьковская 246
 Шапсель 178
 Шапщковски 246
 Шаранос 241, 246
 Шаришовски 246
 Шаске III
 Шастал 246
 Шатер 246
 Шатковский 246
 Шафар 247, 287
 Шафер 287
 Шафир 371
 Шахар 178
 Шахат 287
 Шахет 287
 Шахна 85, 178
 Шахна-Ицко 85
 Шахне 85
 Шахневич 157
 Шахнович 157
 Шац 287

Шацинер 247
 Шацки 247
 Шаше 120
 Шаше Зельде III
 Шашкес 178
 Шая 45, 51, 65, 71, 114, 115,
 178, 186
 Шая-Лейб 65
 Шая-Лейзор 65
 Шаяович 157
 Швабер 247
 Швабски 247
 Швайцер 247
 Швам 371
 Шварц 268, 311, 371
 Шварцберг 371
 Шварцбух 371
 Шварценберг 371
 Швед 247
 Швейцар 247
 Швейцер 247
 Швельник 287
 Швец 262, 287
 Швецковский 247
 Швирский 247
 Швиф 311, 371
 Швицинг 287
 Швицник 287
 Шврцбух 371
 Шебирский 247
 Шессел 42, 49, 80, 255
 Шесселиович 118, 138
 Шесселиовна 140
 Шессель 42, 80, 81, 117,
 138, 292
 Шессель-Давид 81
 Шесселя 138
 Шесшел 81, 122
 Шесшлиович 157
 Шесшлиовна 186

- Шебшель 81
 Шева 88, 89
 Шевах 178
 Шевел 81
 Шевел Абрам 81
 Шевел Герш 81
 Шевель 115
 Шевер 247
 Шевчу 287
 Шейлькер 178
 Шейма 81
 Шейн 311, 371
 Шейна 38, 109, 110, 113, 121,
 139, 140, 185, 189
 Шейна Геня 110
 Шейна Гитла 110
 Шейна Двора 110
 Шейна Злате 110
 Шейна Лея 110
 Шейна Малка 110, 121
 Шейна Рейзель 110
 Шейна Рейзля 110
 Шейна Рохель 110
 Шейна Сора 110
 Шейна Фрума 110
 Шейна Хая 110
 Шейна Цыпа 110
 Шейна Шише 110
 Шейна Эстер 111
 Шейна-Баша 111
 Шейна-Двора 111
 Шейна-Етля 111
 Шейна-Ита 111
 Шейна-Итка 111
 Шейна-Лея 111
 Шейна-Либа 111
 Шейна-Миндля 111
 Шейна-Мотка 111
 Шейна-Нехома 111
 Шейна-Пеша 111
 Шейна-Рейзля 111
 Шейнас 178, 311
 Шейна-Сора 111
 Шейна-Фрейда 111, 185
 Шейна-Хава 111
 Шейна-Хая 110
 Шейна-Хинка 111
 Шейнгауз 371
 Шейнгоуз 371
 Шейндля 111
 Шейне 104, 109, 110, 111
 Шейне Мирце 111
 Шейни 111
 Шейнман 178, 311
 Шейно Иохевед 111
 Шейноуз 371
 Шейнуз 371
 Шейнфельд 371
 Шейнфинкель 371
 Шейфер 287
 Шейхед 287
 Шейхер 287
 Шекеревич 157, 311
 Шелепаер 311
 Шенедлович 157
 Шеп 288, 296
 Шепес 179
 Шепечинский 247
 Шепитрак 311, 315
 Шепсель 81
 Шепшел 71
 Шепшлиевич 138
 Шепшелович 269
 Шепшинский 247
 Шер 288, 296
 Шеренаский 247
 Шерешевский 247
 Шерешовски 246, 247
 Шеришовский 247
 Шерлин 157, 179, 371
 Шероте 311
 Шершевский 247
 Шершовский 247
 Шестипальчик(ес) 311
 Шестипальчикес 179,
 311, 316
 Шестранец 247, 251
 Шесцерне 247
 Шесцерна 247
 Шесцерня 247
 Шефер 288
 Шефлер 288
 Шехед 288
 Шещерна 247, 248
 Шидлевски 247
 Шидловская 247
 Шиер 179
 Шикаревич 157, 247
 Шикарский 247
 Шикеревич 157, 247
 Шикис 179
 Шилевич 247
 Шилевский 248
 Шилем 84, 115
 Шилович 157
 Шилом 44
 Шиман 84
 Шиманович 157
 Шимел 84
 Шимелевич 157
 Шименович 157
 Шимеш 179
 Шимон 42, 51, 62, 64, 66,
 76, 83, 84, 179
 Шимон Файвель 85
 Шимон Хаим 85
 Шимон Янкел 85
 Шимон-Бер 85
 Шимон-Зовель 85
 Шимон-Иосель 85

Шимон-Ицко 85
 Шимонович 157
 Шимон-Рувин 85
 Шимон-Янкель 85
 Шимсе 179
 Шимше 179
 Шимшенович 157
 Шимшенс 179
 Шимши 179
 Шимшон 47
 Шинбеин 371
 Шиндбеин 371
 Шинкар 288
 Шинкаревич 157
 Шинкер 288
 Шип 311, 371
 Шипецковски 248
 Ширкович 157
 Шитковский 248
 Шиф 311, 371
 Шифра 91, 111
 Шифра Гителя 111
 Шифра-Двора 111
 Шифра-Лея 111
 Шифре 111
 Шифрес 179
 Шихельмахер 288
 Шиц 311
 Шише 110
 Шищерне 248
 Школник 288
 Школьник 185, 248, 288
 Шкоп 371
 Шлеп 248
 Шлап 248
 Шлапак 248
 Шлахтер 288
 Шлейтер 248
 Шлейфер 288
 Шлема 44

Шлема Рувин 82
 Шлепак 248, 311
 Шлепец 311
 Шлепиц 311
 Шлахтер 288
 Шливка 248, 371
 Шливкер 248
 Шливнер 248
 Шлид 371, 376
 Шлима-Вольф 82
 Шлиома 45, 51, 71, 75, 78, 82, 185
 Шлиома Вольф 82
 Шлиома Зельман 82
 Шлиома Лейб 82
 Шлиома Юдко 82
 Шлиома-Бендет 82
 Шлиома-Зельман 82
 Шлиома-Лейб 82
 Шлиома-Мееровна 139
 Шлиома-Нота 82
 Шлиома-Хиель 82
 Шлиома 45, 49, 50, 51, 52, 60, 61, 63, 82, 84, 86, 115, 120, 121
 Шлиома Лейб 82
 Шлиома Лейзор 82
 Шлиома Меер 82
 Шлиома Михел 82
 Шлиома Мовша 82
 Шлиома Шмуль 82
 Шлиома-Ария 82
 Шлиомович 157, 266
 Шлиомовна 138, 139, 263
 Шлиома-Генах 82
 Шлиома-Герш 82
 Шлиома-Давид 82
 Шлиома-Зельман 82
 Шлиома-Иона 82
 Шлиома-Иосель 82

Шлиома-Лейб 82
 Шлиома-Мордак 82
 Шлиома-Мошко 82
 Шлогман 311
 Шлома 44, 53, 82, 115
 Шломо 82
 Шломо Герш 82
 Шломо Давид 82
 Шломович 118, 157
 Шлонимский 248
 Шлосберг 248, 268, 372
 Шлофер 311, 318
 Шлухин 157, 248, 311
 Шляхтер 288, 386
 Шмагель 248
 Шмаглер 248, 288, 311, 314
 Шмайс 179
 Шмейз 179, 288, 296, 311
 Шмелька 83
 Шмерел 83
 Шмеревич 186
 Шмерелиович 157
 Шмерель 83
 Шмерель-Давид 83
 Шмерке 83
 Шмеркес 179
 Шмеркин 157
 Шмерко 83
 Шмеркович 157
 Шмете 248, 311
 Шмеуз 179, 311
 Шмечик 311
 Шмигельски 248
 Шмид 288
 Шмидман 288
 Шмидт 288
 Шмит 288
 Шмос 288, 311
 Шмугельски 248
 Шмуаз 311, 372

- Шмуел 33, 73, 74, 83, 121
 Шмуел Дан 83
 Шмуел Пине 83
 Шмуел Рубин 83
 Шмуел Янкель 83
 Шмуелиович 157
 Шмуелович 157
 Шмуеловна 121, 184
 Шмуель 38, 50, 60, 83, 116
 Шмуель Бениамин 38, 83
 Шмуель Зельман 83
 Шмуель Мовша 83
 Шмуель Сросель 83
 Шмуель-Шимон 83
 Шмуель-Юдсель 83
 Шмуевич 157
 Шмуил 83
 Шмуил Хонон 83
 Шмуилиович 157, 268
 Шмуисовна 33
 Шмуиль 83
 Шмуис 288, 311
 Шмуйл 83
 Шмуклер 288
 Шмул 74, 83, 115, 119, 179
 Шмул Меер 83
 Шмулер 179
 Шмулиович 157, 262, 263
 Шмулиовна 139
 Шмул-Ниселович 157
 Шмулович 157
 Шмуль 44, 45, 48, 49, 50, 53, 55, 58, 61, 69, 73, 74, 76, 82, 84, 115, 122, 179, 186, 255, 385
 Шмуль (Мовшо) 84
 Шмуль Айзик 84
 Шмуль Вольф 84
 Шмуль Герш 84
 Шмуль или Самуил 84
 Шмуль Иосель 84
 Шмуль Ицко 84
 Шмуль Кива 84
 Шмуль Нахман 84
 Шмуль-Борух 84, 184
 Шмуль-Буним 84
 Шмуль-Вольф 84
 Шмуль-Герш 84
 Шмуль-Давид 84
 Шмуль-Зундсель 84
 Шмуль-Лей 84
 Шмуль-Лейзер 84
 Шмуль-Матыс 84
 Шмуль-Мовшо 84
 Шмуль-Нахман 84
 Шмуль-Носон 84
 Шмуль-Пейсах 84
 Шмуль-Файвель 84
 Шмуль-Хаим 84
 Шмуль-Шлиомо 84
 Шмулякер 179
 Шмул-Янкел 84
 Шнадовски 248
 Шнайдер 288
 Шнайдеровский 157
 Шнесер 179, 285
 Шнесерович 157
 Шнейдер 288
 Шнер 179
 Шнип 288, 296
 Шницуцкий 288
 Шнядовский 248
 Шобсел 81
 Шобсович 158
 Шовелиович 157
 Шовель 70, 81
 Шовель-Меер 81
 Шовель-Нохум 81
 Шовель-Фалк 81
 Шойдел 63
 Шолем 54, 63, 71, 72, 85, 113, 185
 Шолем Ария 85
 Шолем-Давид 85
 Шолем-Мовша 85
 Шолемович 158
 Шолем-Хаим 85
 Шолим 63, 85
 Шолимович 158
 Шолкер 288
 Шолом 42, 79, 85
 Шолом Мордахай 85
 Шолом Нисон 85
 Шолом-Абрам 85
 Шолом-Бер 85
 Шолом-Ицко 85
 Шоломович 121
 Шольмович 158
 Шольхер 288
 Шомеш 288
 Шоплипер 248
 Шорвасеррод 372
 Шотес 179, 248, 288
 Шотландер 248, 257
 Шотлендер 248
 Шохат 289
 Шохаты 289
 Шохед 289
 Шохет 289
 Шохето 38, 288
 Шоша 98, 111
 Шоша-Лея 111
 Шоше 111, 162
 Шошес 179
 Шошкес 179, 385
 Шошка 57
 Шпайзман 289
 Шпак 266, 312, 372, 368
 Шпейзман 289
 Шпектер 289

Шпектор 289
 Шперлиг 372
 Шперлик 269
 Шперлинг 269, 292, 372
 Шпигел 289, 372
 Шпигель 289, 372
 Шпинер 289
 Шпинман 289
 Шпира 138, 248
 Шпире 372
 Шпиро 248
 Шпитальне 289
 Шпитальник 289
 Шпитальный 289
 Шпитрак 312
 Шпицберг 372
 Шпицин 158, 289
 Шпицке 289, 295
 Шпишинский 253
 Шпишниский 248
 Шпринца 38, 112, 113
 Шрадер 289
 Шрайбер 289
 Шрайберг 289
 Шралиг 312
 Штабинер 248
 Штабинский 249
 Штайфер 312
 Штейберг 372
 Штейн 372
 Штейн(алер) 372
 Штейнберг 372
 Штейнбок 372
 Штейнмардер 372
 Штейнсапир 372
 Штейнсафир 372
 Штейр 289
 Штенберг 372
 Штерен 372
 Штеренфельд 372

Штеренфельд 372
 Штерин 179, 372
 Штеринг 372
 Штеринфельд 372
 Штерлинг 372
 Штерн 372
 Штернфельд 372
 Штетнелъ 312
 Штичельский 249
 Шток 372
 Штоцек 249
 Штрайхер 289
 Штрасберг 249
 Штрасбург 249
 Штраусберг 249
 Штрейзенберг 249
 Штрихер 289
 Штумак 249, 312
 Штумер 249, 312
 Штумская 249
 Штупис 312
 Штуплер 312
 Штурмак 309, 312
 Штурман 289, 372
 Штурмарк 312
 Штурмер 312, 372
 Шукарский 249
 Шукльман 249
 Шулевский 158, 249
 Шульман 289
 Шулявич 158
 Шулямит 115
 Шуляр 289, 312
 Шумахер 289
 Шумлянский 249
 Шур 249
 Шуравич 158
 Шуршавский 249
 Шусель 289, 372
 Шустар 289

Шустер 289
 Шушовски 249
 Шхневич 158
 Шхренович 158
 Щерб 249, 253, 312
 Щернок 249
 Щцирант 249, 312
 Щцирб 249, 312
 Шья 65, 115

Щ

Щапинский 249
 Щедровский 249
 Щенснагура 387
 Щерб 249, 312
 Щетицкий 292
 Щеточник 289
 Щирб 249, 253, 312
 Щупак 249, 373
 Щур 249, 373
 Щучинский 249

Э

Эбер 45
 Эстер 33, 91, 92, 95, 96, 97,
 101, 106, 109, 111, 114,
 120, 121, 122, 161, 184,
 383
 Эстер Бейля 96
 Эстер Двора 96
 Эстер Лея 96
 Эстер Малка 96
 Эстер Миндель 96
 Эстер Рейзел 96
 Эстер Рейзля 96
 Эстер Рива 96
 Эстер Ривке 96
 Эстер Рохля 96

Эстер Фейгель 96
 Эстер Фейги 96
 Эстер Фейгля 96
 Эстер Хая 96
 Эстер Цивье 96
 Эстер Цивья 96
 Эстер-Бейля 96
 Эстер-Гитля 96
 Эстер-Голда 96
 Эстер-Етель 96
 Эстер-Злата 96
 Эстер-Златка 96
 Эстер-Итка 96
 Эстер-Лея 96
 Эстер-Малка 96
 Эстер-Мерьям 96
 Эстер-Мирия 96
 Эстер-Райна 96
 Эстер-Рейзля 96
 Эстер-Рива 96
 Эстер-Ривка 96
 Эстер-Роха 96
 Эстер-Сара 96
 Эстер-Сора 96
 Эстер-Фейгля 96
 Эстер-Хана 96
 Эстер-Хинка 96
 Эстер-Юдис 97
 Эфраим 49, 52, 58
 Эфраим Зельман 52
 Эфраим-Лейб 52
 Эфроим 44, 52, 63, 64
 Эфроим Герш 52
 Эфроим Зорах 52
 Эфроим Иосель 52
 Эфроим Лейб 52
 Эфроим-Вольф 52
 Эфроим-Герш 52
 Эфроим-Иовель 52
 Эфроим-Ицко 52

Эфроим-Лейзор 52
 Эфроим-Липа 52
 Эфроим-Мендель 52
 Эфроим-Шлиомо 52
 Эфроим 52
 Эфрон 179
 Эфрос 179
 Эфроси 179

Ю

Ювин 158
 Юда 67
 Юда-Идель 67
 Юда-Лейб 67
 Юда-Самуил 67
 Юде-Бер 67
 Юдейский 158, 249
 Юдел 66, 67
 Юделевиц 158
 Юделиович 138, 158, 262, 268
 Юделиовна 139
 Юделович 121, 158
 Юдель 45, 60, 63, 66, 68, 74, 78, 83, 117, 120, 139, 188, 262, 266
 Юдель Нисон 68
 Юдель Носон 68
 Юдель-Бениамин 68
 Юдель-Бер 68
 Юдель-Герш 68
 Юдель-Давид 68
 Юдель-Елия 68
 Юдель-Ицко 68
 Юдель-Лейб 68
 Юдель-Лейбовна 139
 Юдель-Сроль 68
 Юдель-Фишель 68
 Юделя Роутгольца 120

Юдес 101, 107, 179
 Юдесь 262, 265
 Юдинский 158, 249
 Юдис 97, 101, 105, 106
 Юдка 68, 384
 Юдка Перец 68
 Юджес 179
 Юдко 56, 68, 82, 187
 Юдко Езре 68
 Юдко Епре 68
 Юдко Лейб 68
 Юдкович 158
 Юзик 158
 Юзифович 158
 Юлиан 68, 113, 118
 Юльский 249
 Юнаткин 249
 Юновская 249
 Юрбаргер 249
 Юрдиц 250
 Юрухем 65
 Юрчик 159, 250
 Юхневски 189, 250
 Юхневски 185, 190, 249, 250
 Юхновички 250
 Юшинский 250

Я

Яблок 356, 373
 Яблонка 250
 Яблоновска 250
 Яблонский 232, 250
 Яблукович 158
 Ябускиц 250, 255
 Яворовский 205, 250
 Явровский 250
 Явровский 250
 Яднофка 250

- Якелиович 158
 Якоб 115
 Якоби 179, 186
 Якобс 118, 179, 186
 Яков 44, 45, 54, 65, 82, 186
 Яков Герш 62
 Яков Давид 62
 Яков Иуда 62
 Яковлевич 118, 186
 Яков Моисей 62
 Яков Соломон 62
 Яков-Елия 62
 Яков-Лев 62
 Яков-Меер 62
 Якубовский 158, 250
 Якубс 179, 186
 Якушевич 158
 Яловицон 250
 Яловкер 250
 Яловски 250
 Янкел 44, 62, 114, 186, 189
 Янкел Иосель 62
 Янкел Лейб 62
 Янкел Мейр 62
 Янкел Хацкель 62
 Янкел Шимон 62
 Янкелевич 151, 158, 292
 Янкелиович 158, 185, 186,
 187, 263
 Янкелиовна 263
 Янкелиовский 158
 Янкелович 158, 255
 Янкеловна 189, 265
 Янкель 39, 42, 44, 45, 48,
 50, 51, 57, 59, 60, 61, 62,
 64, 66, 69, 70, 71, 73,
 76, 83, 84, 85, 114, 115,
 117, 122, 138, 140, 187,
 189, 255, 264, 292, 384
 Янкель Ария 62
 Янкель Бениами 62
 Янкель Бер 62
 Янкель Боруш 62
 Янкель Вельвель 62
 Янкель Вольф 62
 Янкель Герш 62
 Янкель Гершен 62
 Янкель Зельман 62
 Янкель Зуска 62
 Янкель Зусман 62
 Янкель Иосель 62
 Янкель Иосель 62
 Янкель Копель 62
 Янкель Лейб 62
 Янкель Лейзер 62
 Янкель Мовша 62
 Янкель Мошко 63
 Янкель Овшей 63
 Янкель Рафал 63
 Янкель Сроль Израль 63
 Янкель Тевель 63
 Янкель Шлиомо 63
 Янкель Шоидел 63
 Янкель Шолим 63
 Янкель Эфроим 63
 Янкель-Ария 63
 Янкель-Арон 63
 Янкель-Бер 63
 Янкель-Вольф 63
 Янкель-Герш 63
 Янкель-Давид 63
 Янкель-Езра 63
 Янкель-Елия 63
 Янкель-Иосель 63
 Янкель-Кальман 63
 Янкель-Лейб 63
 Янкель-Меер 63
 Янкель-Мендель 63
 Янкель-Мовшо 63
 Янкель-Мордко 63
 Янкель-Носон 63
 Янкель-Пейсах 63
 Янкель-Порозовский
 250
 Янкель-Файвель 63
 Янкель-Хаим 63
 Янкель-Хацкель 63
 Янкель-Шмуль 63
 Янкель-Шодем 63
 Янкель-Юдель 63
 Янкин 158
 Янковская 250
 Янов 158, 250
 Янович 158
 Яновски 250
 Янофски 250
 Янца 250
 Ярошевский 251
 Ярска 251
 Ярузелимски 251
 Ясем 312
 Ясеновский 251
 Ясиновский 251
 Яскольская 251
 Яскронская 251
 Яскулий 251
 Яскунер 251
 Ясыновский 251
 Яфа 312
 Яфе 179, 312, 385
 Яфке 312
 Яха 97, 101
 Яхац 373
 Яхес 179
 Яхец 373
 Яхна 117
 Яхна Ривка 101
 Яхна-Лифша 101
 Яхна-Ривка 101
 Яхнес 179

Яхновски 158, 251
Яхнук 158
Яхнюк 158
Яцковский 251
Ячман 289, 295
Ячменик 289
Яшиновски 251
Яшникер 251

Prof. zw. dr hab. Zofia Abramowicz pracuje na Uniwersytecie w Białymstoku, na Wydziale Filologicznym w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej. Specjalizuje się w językoznawstwie wschodniosłowiańskim i onomastyce. Jest współtwórcą białostockiego ośrodka onomastycznego, który zdobył uznanie w kraju i za granicą. Członek wielu organizacji naukowych w tym: Polskiego Towarzystwa Językoznawczego; Białostockiego Towarzystwa Naukowego; International Council of Onomastic Sciences – od 2000; Komisji Onomastycznej Komitetu Językoznawstwa PAN – 2003-2006; członek Komitetu Redakcyjnego „Studiów Wschodniosłowiańskich”, „Studiów Sławistycznych” – od 1999; „Prac Językoznawczych” (Olsztyn) – od 2002.

Autorka i współautorka ponad 130 publikacji, m.in.: *Imiona chrześcijańskie białostoczan w aspekcie socjolingwistycznym (1885-1985)*, Białystok 1993; *Słownik historyczny nazw osobowych Białostoczczyzny*, t. I-II, Białystok 1997-1998 – współaut.; *Słownik etymologiczny Żydów białostockich*, Białystok 2003; *Anthroponymy of the Jews from Białystok as the reflection of the nations's culture and history*, „Namenkundliche Informationen” 79/80, Leipziger Universitätsverlag 2001; *Jüdische Patronymika vor dem Hintergrund der slawischen Kultur*, „Proceeding of the 21st International Congress of Onomastic Sciences” 3, Uppsala 2007. Pod jej redakcją ukazała się pierwsza książka z serii *Chrześcijańskie dziedzictwo duchowe narodów słowiańskich*, Białystok 2003. Jest również współredaktorem publikacji: *Onimizacja i apelatywizacja*, Białystok 2006 oraz *Chrześcijańskie dziedzictwo duchowe narodów słowiańskich. Wokół kultur śródziemnomorskich*, t. I, *Literatura i słowo*, Białystok 2009, t. II, *Historia, język, kultura*, Białystok 2010. Jej prace mają charakter interdyscyplinarny, socjolingwistyczny, kulturowo-językoznawczy, dotyczą różnych aspektów antroponimii pogranicza. Dotychczasowe propozycje i osiągnięcia naukowe stanowią poważny wkład do rozwoju onomastyki słowiańskiej i żydowskiej. Prace publikowane w kilku językach w wydawnictwach polskich, białoruskich, czeskich, niemieckich, rosyjskich, słowackich oraz w międzynarodowym onomastycznym piśmie „Onoma” (Szwecja, Włochy) znane są poza granicami kraju.

„(...) Autorka w poszczególnych rozdziałach swej pracy porusza zagadnienia wymagające znajomości języków, kultur i skomplikowanych zagadnień historycznych tego terenu. We Wstępie szkicuje więc złożone problemy osadnictwa żydowskiego we wschodniej Europie, aby następnie poddać gruntownej analizie językowej imiona i nazwiska Żydów białostockich występujących w metrykach urzędowych w XIX i XX wieku. Najbardziej wartościowy z punktu widzenia bibliisty jest rozdział omawiający imiona w kulturze żydowskiej. Autorka zdradza tu dobrą znajomość etymologii imion hebrajskich oraz wpływu Biblii na onomastykę żydowską Aszkenazizm. Następne rozdziały pracy dotyczą klasyfikacji nazwisk żydowskich. Jest to zagadnienie wyjątkowo skomplikowane z powodu wielkiej mobilności Żydów, którym często narzucano normy nazewnictwa obce ich kulturze. Reasumując, uważam książkę Z. Abramowicz za opracowanie kompletne, dogłębne i pionierskie na gruncie polskiej nauki. Z pewnością przysłuży się ono lepszemu poznaniu kwestii pogranicza kultur (...)”

Z recenzji ks. prof. dr hab. Antoniego Troniny